CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

GEORGE MEREDITH

EGOISTUL

Traducerea și prefață de
SORIN ALEXANDRESCU

București, 1966

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

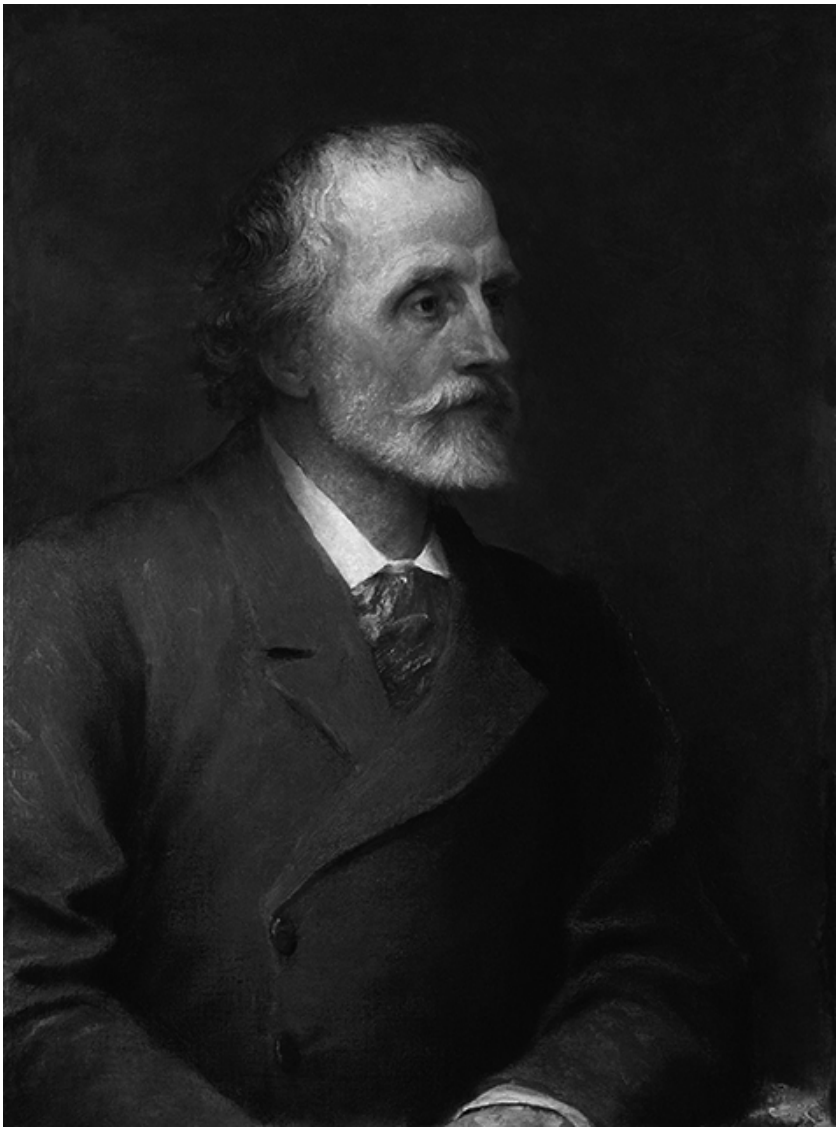

CLASICII LITERATURII UNIVERSALE

GEORGE MEREDITH

EGOISTUL

George Meredith
THE EGOIST
Constable and Company Limited

Traducerea și prefață de
SORIN ALEXANDRESCU

București, 1966
[seKultura - 2021]
EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

PREFAȚĂ

Când apărea, în 1879, *Egoistul*, autorul lui publicase mai multe volume, printre care, cu puțin timp înainte, un mic eseu teoretic, de mare importanță pentru înțelegerea operei sale (*Esența comediei și utilizarea Spiritului comic*, conferință, 1877). G. Meredith era, totuși, foarte puțin prețuit și de critici și de marele public. Fiecare roman fusese întâmpinat cu obiecții agasate, iar ponderea lui în literatura engleză era adesea contestată. Și totuși, astăzi, rolul său pare remarcabil, iar virtuțile artistice, definitiv confirmate, în ciuda faptului că o serie de rezerve ale contemporanilor, au ros, o dată cu timpul, și mai adânc, opera sa atât de inegală.

În perspectiva ansamblului acesteia, romanul *Egoistul* ocupă un loc central, atât prin tematică, cât și prin valoare artistică. Iată motivul pentru care vom încerca să detectăm sensurile generale ale operei lui Meredith, pornind, radiar, de la *Egoistul*.

Cititorul rămâne surprins, la început, de simplitatea subiectului. Un tânăr aristocrat englez (Sir Willoughby) oscilează între două soții prezumtive (Constanța Durham și Laetiția Dale), este părăsit de cea pe care o alege (prima), încă din timpul logodnei, se îndrăgostește de o a treia (Clara Middleton), dar și aceasta îi cere să-i redea libertatea, tot în vremea logodnei, încât, în cele din urmă, nefericitului nu-i rămâne decât să se căsătorească cu Laetiția, strategic ținută în rezervă, acceptând toate condițiile formulate de ea. Nimic mai simplu. Romanul are totuși o densitate remarcabilă și, dincolo de unele prețiozități supărătoare, lectura nu-și pierde nici un moment din interes.

Meredith brodează pe această schemă relativ banală, o complicată țesătură realizată prin nebănuite, inițial, implicații morale și psihologice. Romancierul este, de fapt, un moralist și un poet, încât textul, pe o linie tradițională în epica engleză, devine rezultanta eseului, poemului, aforismului și romanului. Efortul lui Meredith tinde să descifreze într-o intrigă mondenă coordonate umane fundamentale: egoismul, generozitatea, dorința de cunoaștere și ipocrizia, convenționalismul și revolta. Personajele încarnează, în aliaje diferite, aceste trăsături morale.

Sir Willoughby Patterne este descendentul unei familii ai cărei membri au învățat de timpuriu „arta“ curățirii copacului de crengile inutile, respectiv arta de-a ignora greutățile unor rude sărace, pentru a permite trunchiului, Casei nobiliare, o dezvoltare maximă. Este prima manifestare a Egoismului, cea datorată fondatorului familiei, pe care Willoughby o repetă când refuză să-l primească la Castel pe locotenentul Patterne, eroul mult lăudat, dar sărăcăcios și compromițător la vedere. Este o direcție de comportare care se va amplifica apoi în relațiile erotice: subordonarea individului, rolului său social și a sentimentelor, publicului, care le contemplă și le judecă. Willoughby nu va trăi propria-i viață, ci cea răsfrântă în privirile, adulatoare ori nu, ale publicului. Dansul lui nesfârșit, printre zâmbete și cuvinte de spirit, cu o grație perfectă dar epuizantă, dansul din noaptea majoratului, va continua, de fapt, în tot romanul, încetând numai o dată cu căderea cortinei.

Bogat, frumos, adorat și temut, Willoughby pare un exemplar de elită. Originalitatea lui Meredith constă în urmărirea cangrenei morale tocmai la un individ excepțional.

Patternii s-au căsătorit întotdeauna doar cu banii, remarcă Lady Busshe, o veche cunoștință a familiei. Îi unește, mai mult coincidența „calităților“ decât a sentimentelor, remarcă, lucidă, mama lui Willoughby, în legătură cu el și Clara. Ignorându-se pe sine, ca și lumea, Clara acceptă logodna fără temeri ori suspiciuni. Drama începe când, venită la Patterne, ea descoperă adevărata fire a viitorului soț. Acum începe și conflictul romanului și problematica lui. Neînțelegerile dintre cei doi se agravează treptat, se complică, implicând tot restul personajelor, devin probleme de conștiință și marchează un fenomen de criză al omului în genere. Atât Willoughby cât și Clara evoluează în direcția cunoașterii de sine, numai că în doze și cu rezultate diferite. Momentul inițial pune față în față un Egoist format, cu o tânără care *ar putea deveni*, prin educația și moravurile curente, o egoistă. Frământările primului nu vor putea depăși un punct mort, cele ale Clarei o vor transforma lăuntric, purificând-o și maturizând-o.

„Posesiunea neînsoțită de nici o obligație față de obiectul posedat te apropie de fericire“, proclamă Meredith citând din Cartea Egoismului, un tratat care, susține el, înglobează întreaga înțelepciune umană. Este, într-adevăr, principiul director al lui Willoughby. Analiza lui Meredith demontează pas cu pas comportamentul personajului, găsind mereu ca substrat egoismul său ireductibil. Tânărul Patterne vrea să modeleze caracterul Clarei pentru a răspunde cu totul dorințelor și ordinelor lui. Este un tânăr care nu poate trăi decât înconjurat de sclavi, se hrănește cu adulația lor, răsplătind cu generozitate numai supunerea absolută. Mătușile, Eleanor și Isabel, au devenit două automate grotești, vărul său, Vernon Whitford este întreținut, tolerându-i-se „capriciile“ științifice pentru că aduce o glorie inedită castelului, unui anume Flitch i se interzice definitiv reîntoarcerea în slujbă pentru că a îndrăznit s-o părăsească, deși a ajuns acum în mizerie, copilul Crossjay, fiul locotenentului, întreținut de Vernon (!), este obligat să-i facă mereu curte etc. „O plasă de fier“, observă Clara, împiedică mișcările libere ale tuturor celor care trăiesc la Patterne. Willoughby le distruge personalitatea, deci, pentru că Idolul nu poate fi decât unica personalitate.

Clara este însă, în chip nativ, un om liber. Ea însăși, mult curtată, își manifestă libertatea mai întâi prin capricii și răsfăț. Confruntarea unor firi aparent identice precipită o criză ce ar fi putut altfel rămâne latentă, înconjurați cum erau, fiecare separat, numai de admiratori, adică de sclavi deghizați. Willoughby nu poate vedea în celălalt decât propria sa imagine, așa cum se obișnuise să vadă în privirile extatice ale Laetiției. El a pierdut simțul realității într-un chip foarte subtil. Sensibilitatea înnăscută la nuanțele vocii ori ale fizionomiei, ca și rutina lui mondenă îl fac să intuiască rapid gândurile partenerului, dar numai — magistrală observație a lui Meredith — ale unui partener *asemenea* lui, funcționând tot în limitele unui egoism funciar, răspunzând evenimentelor așa cum ar face-o el însuși. Ceea ce a pierdut Willoughby deci, este răspunsul *viu, spontan* la ceea ce este viu și

spontan în viață, liber și imprevizibil, în afara canoanelor și intereselor meschine. Călătoria în jurul lumii, întreprinsă după fuga Constanței, îl face să accepte numai latura „britanică“ a diverselor națiuni, respingând ironic tocmai ineditul lor. În frământările Clarei vede numai capriciu, iresponsabilitate, instabilitate, și nu drama unui suflet onest, dornic să se cunoască. Clara, dimpotrivă, a rămas “vulnerabilă“ la neprevăzutul vieții, încât este capabilă să deslușească motivele adânci și sensul secret al comportării lui Willoughby. Dorința de retragere din lume în „templul“ căminului implică recluziunea ei permanentă. Identitatea mistică a sufletelor înseamnă renunțarea la opiniile proprii, dar numai într-un singur sens, al ei, deoarece nici o dorință formulată de Clara nu întâlnește aprobarea lui. Exultarea tânărului *Sir*: „Ești a mea, ești a mea!“ nu înseamnă bucuria îndrăgostitului, ci satisfacția proprietarului. Willoughby nu acceptă nici plecarea lui Vernon la Londra, pentru a tenta cariera literară, nici intrarea lui Crossjay într-o școală de marină, pentru care avea o reală pasiune, amenințându-i cu totala lor ignorare ulterioară, ca și cum ar fi dispărut de pe suprafața pământului, adică exact ca și în cazul lui Flitch. Cruzimea, neomenia, rigiditatea, despotismul, sunt atributele egoistului.

Uimirea, spaima, dezgustul, disperarea, sunt reacțiile Clarei. Treptat, își dă seama de necesitatea desprinderii de Willoughby și a anulării logodnei. El nu-i acceptă cererea și o pune, absurd, pe seama geloziei față de Laetiția. Este gata chiar de a o căsători pe aceasta cu Vernon, ca vechii proprietari de sclavi, ignorând interesele lor reale. Clara se simte captivă și realizează că, de fapt, aceasta era condiția femeii în societatea engleză victoriană.

Dacă prima parte a romanului narează procesul treptat de înțelegere, la Clara, a doua parte urmărește modalitățile concrete ale desprinderii. Factorul dramatic este implicat mai mult în dezagregarea lui Willoughby, pe când epicul se accelerează într-o comedie burlescă de salon. Vernon și Laetiția devin confidenţii Clarei, doctorul Middleton, tatăl ei, aliatul candid al lui Willoughby. Doamna Mountstuart, admiratoarea și sfetnicul acestuia, încearcă să arbitreze situația, astupând fisurile. De Craye, prietenul lui Willoughby, sosit pentru a-l asista la nuntă, profită, intrigând pentru a o cuceri el pe Clara. Crossjay devine fără voie factorul cheie al situației, lăsîndu-l pe De Craye să înțeleagă că Willoughby, speriat de fermitatea refuzului Clarei, revine la Laetiția, cerând-o pe ea de soție. O serie de alte personaje intervin și ele, sporind confuzia și grăbind deznodământul. Cu o artă comică admirabilă, pe care o vom discuta puțin mai târziu, Meredith construiește un *qui pro quo* desăvârşit, rezolvându-l, după principiul comediei clasice, cu schimbarea partenerilor, conform afinităților reale, și cu două mariaje firești.

Interesul psihologic al romanului îl constituie însă definirea egoismului. Revoltându-se împotriva convenționalismului social care supune sau desființează personalitatea femeii, Clara devine pivotul romanului, „hârtia de turnesol“ prin care culoarea personalității tuturor celor din jurul ei, devine evidentă cititorului.

„Anotimpul dragostei este carnavalul egoismului și devine o adevărată piatră de încercare a caracterului nostru“, spune Meredith. Aplicat la Willoughby, aceasta indică prezența sălbaticului ancestral, ale cărui pofte elementare sunt vizibile prin

masca civilizatului, estet și cu principii morale. Dorința lui, ca soția să fie pură și inocentă, determină apariția, la femeie, a unei măști de candoare sau a unei ignoranțe reale, ea fiind educată astfel, pentru a avea succes pe piața matrimonială. Se produce atunci un conflict între natură și artificiu, care explică drama femeii ca și criza căsniciilor moderne. Și femeia este o Egoistă, dar ea fiind „vânatul“ și nu „vânătorul“, trăsăturile egoismului sunt mai puțin grave social decât la bărbați. În orice caz, astfel se explică de ce, din păcate, sunt atât de rare, ori inexistente, căsătoriile bazate pe o dragoste reală, fără ipocrizie, între doi *egali*, în care femeia să fie și ea un luptător ori o personalitate liberă, ca și bărbatul.

Teoria lui Meredith este bizară, și acest soi de darvinism social displace, prin desuet și aberație, cititorului de azi. Interesant și adesea subtil rămâne însă modul de a analiza concret ipocrizia personajelor, fără rea voință manifestă, adică ceea ce am putea numi „patologia individului normal“, mecanismul insesizabil al alienării.

Din acest punct de vedere, Willoughby este văzut paradoxal, ca atingând mereu adevărul despre sine, dar incapabil de a face ultimul pas spre eliberare morală. În mod ciudat el este în stare să emită judecăți extrem de juste fără a înțelege perfecta lor raportare la sine însuși. Mânuiește un fel de *idées reçues* cu o uluitoare dexteritate, mimează suferința ca un actor perfect și suferă realmente, în chip foarte dureros, fără a reuși să conecteze cele două serii de fenomene. Orgoliul lui nemăsurat, primește lovitură după lovitură, este obligat să facă concesii, să se umilească până la a cerși literalmente mâna Laetiției, în orice condiții, degradându-se în exterior prin supralicitarea, de neînțeles, a ceea ce însemna *de la început* o degradare lăuntrică. Willoughby insistă mereu într-o direcție pe care o știe eronată, printr-o rigiditate uimitoare în raport cu flexibilitatea de suprafață a intrigantului de salon, îi vorbește Laetiției de singurătate și decepție, trăgând cu ochiul pentru a zări efectul produs; culmea este, însă, că el e într-adevăr un om singur și decepționat, numai că nu în numele acestuia vorbește, ci în numele unei ființe imaginare pe care o oferă cu convingerea că el este altul, adică idolul intact al mulțimii. O ambiguitate permanentă însoțește Egoistul, el *este* și *nu este* conștient de sine, mereu balansat între eul real și cel confecționat pentru public, între *el* și *masca* lui. Willoughby face astfel afirmații uluitoare: recunoaște egoismul în dragoste, dar îl consideră o dovadă a nobleței umane, ajunge chiar s-o sfătuiască pe Clara să nu se mărite cu un Egoist (!), oferindu-i acesteia propria lui definiție, înțelege la urmă vanitatea „victoriei“ sale sociale (căsătoria cu Laetiția), dar imediat după aceea consideră că izvorul nefericirii lui este devotamentul pentru familie: dacă ar fi fost cât de puțin… egoist, gândindu-se la el, ar fi fost fericit! Meredith prezintă deci egoismul ca o rupere interioară, ca o maladie a personalității, pe care omul nu o poate realiza la nivelul conștiinței și deci nu o poate nici învinge moral. Rezultatul: înstrăinarea de sine însuși, descalificarea propriilor calități prin lipsa osaturii morale și a unui centru unic al personalității. Egoistul este fiul ca și tatăl Eului său, spune Meredith. Iubirea de sine îl caracterizează, ca fenomen fundamental comic. Când impulsurile „fiului“ se despart de sfaturile „tatălui“, se produce o ruptură dramatică și Egoistul devine patetic. Este cazul lui Willoughby însuși, sfâșiat între dorința pentru Clara și

interesul, stima de sine însuși, care-o resping, căci Egoistul modern este un Egoist social, copleșit de opinia publică. Ruptura lăuntrică îi dă o nuanță patetică prin suferința umană reală, dar rămâne comică prin mimare, și trișerie. Este atunci Egoistul lui Meredith un personaj grotesc în sensul modern al Cuvântului? Nu cred. Personajul său pune eventual unele premize, dar *atitudinea* scriitorului față de acestea nu le dezvoltă în sensul actual. Personajul nu este văzut *derizoriu*, ca un exemplu de condiție umană inexorabilă, ci ca o deviere de la norma etică, deviere periculoasă prin caracterul ei insesizabil, dar *corijibilă* prin efectul Comediei, ca terapeutică socială. Ne aflăm deci într-o zonă etică oarecum clasică, unde conceptul Omului a rămas nealterat și încrederea în perfectibilitatea lui, de asemenea.

Interesante sunt și celelalte personaje, văzute ca niște „variante“ de Egoiști [1]. De Craye o ajută pe Clara cu vervă, discreție și un foarte util á propos, totuși ea îl categorisește imediat în categoria „Willoughby-fluture“, diferit deci numai printr-o strălucire superficială. Doctorul Middleton aparent vrea să-i asigure o situație fericită Clarei, de fapt se gândește numai la liniștea necesară unui savant, speriat de orice ar putea-o tulbura din partea „capricioasei“ lui fiice. Doamna Mountstuart însăși are o percepție incorectă a lucrurilor, neînțelegând-o pe Clara, deoarece este mereu obsedată de propriul prestigiu social; îi depășește pe ceilalți prin inteligență și simț plastic, dar nu are o structură diferită.

O asemenea structură au numai Clara, Vernon și Crossjay. Numai ei sunt capabili de *sacrificiu*, de devotament până la a pierde tot ce este mai important în viața lor: reputația, dragostea, familia, cariera și, mai ales, posibilitatea fericirii. Nici un moment, Vernon nu luptă *pentru el*, în legătură cu Clara, deși îi este evident și lui că o iubește, ci se gândește mereu numai la soluția cea mai potrivită *pentru ea*. Iată de ce, în finalul romanului, numai ei doi sunt salvați de dispreţul Muzei Comice, pe când toți ceilalți rămân prăbușiți într-un soi de „infern al comediei“, pradă spiriduşilor (*imps*), agenţii Muzei, iată de ce numai ei doi sunt înzestrați cu o înțelegere *profundă* a oamenilor și întâmplărilor; eliberați de egoism, numai ei pot intui mecanismul Egoismului.

Romanul nu este interesant însă numai prin această „monografie“ a egoismului, ci și prin mijloacele literare utilizate de Meredith.

Pe linia romanului englez tradițional, Meredith nu numai că nu scrie un roman obiectiv, ci intervine mereu în text prin comentarii destul de ample. Narațiunea curge oarecum lent de aceea, dar faptul nu este supărător pentru că accentul principal nu cade pe evenimente, ci pe analiza reacţiilor personajelor. Este un roman „psihologic“, se poate spune, dar în sensul englez clasic, de analiză eseistică, prin degajarea unor adevăruri generale, formulate ca atare, *glosându*-se faptele concrete. De aici impresia uneori didactică, de insistențe inutile, plicticoase. Meredith amendează însă acest efect prin două procedee. Mai întâi, prin metafora „Cărții Egoismului“ din care citează mereu „aforisme“ de o concizie remarcabilă și foarte juste în sine, independent de acțiunea romanului. Este imaginat și un soi de *cor* comentator, nu verbal, ci prin gesticulație, format din spiriduşii care se bucură de degradarea „clientului“ lor.

În al doilea rând, Meredith utilizează cu un rol sporit *dialogul*, care capătă virtuți noi, nerealizate, după părerea mea, până la el, în proza britanică. Aș întrebuința aici termenul de *subconversație* în sensul pe care i-l dă Nathalie Sarraute într-un eseu din volumul *L'ére de soupçon*, când observă capacitatea romancierului englez Yvy Compton-Burnett, de a sugera, prin subtextul replicilor în dialog, gândurile în stare larvară ale personajelor.

Desigur, Meredith nu realizează sugestia infinitezimalului, așa cum cere scriitoarea franceză, dar reușește să dezvăluie ceea ce este *implicit*, neexprimat, *secret* și deci autentic, în respectivul dialog, *dincolo* de replicile propriu-zise. Rezultatul se obține uneori prin comentariul precedent al naratorului, care fixează „miza“ reală a dialogului [2]. Capitolul al VI-lea notează spaima doctorului Middleton de a pierde, plecând din Patterne, dreptul de a frecventa excelenta lui bibliotecă și pivniță cu vinuri, dar dialogul care urmează, cu Clara, exprimă cu totul alte motive de refuz (proiectata călătorie în Alpi poate avea loc după căsătorie etc.), după cum și Clara însăși nu dezvăluie motivul real, ci unul fictiv, dorința „de a schimba aerul“. Dialogul „joacă“ astfel permanent între două serii de semnificații, între care comentariul naratorului face legătura ori direct, ori semnalând ecoul neașteptat al câte unui cuvânt pentru preopinent. Un exemplu pentru acest al doilea procedeu: Clara și Willoughby, discută despre scrisorile trimise de el în timpul voiajului în străinătate. Clara observă, gândindu-se la tonul fals al declarațiilor lui de dragoste, că, în scrisorile trimise către *bărbați* Willoughby poate fi mai curând *el însuși*. Brusc, dialogul se întrerupe, naratorul relatează aparteul lui Willoughby. La ce se referă fata? La faptul că n-are talent, ori că n-are succes în scrisorile către *femei*? Sau face o aluzie la Constanța Durham? Alarmat, hotărăște să-i ofere versiunea *lui* despre fuga primei logodnice, pentru a o preîntâmpina pe cea publică!

Meredith notează astfel presiunea imensă a gândurilor nemărturisite asupra frazelor rostite, care devin adevărate *enigme* pentru ascultător. Faptul este și mai interesant când comentariul autorului lipsește și cititorul simte sensul ascuns din simpla *situație* a vorbitorilor. Când Laetiția face cunoștință cu Clara, vorbește de gelozia ei, în raport cu… Crossjay, care o preferă *acum* pe Clara. Simțim clar însă că totul e un fel de a exprima, poate subconștient chiar, gelozia ei *reală* în raport cu Willoughby. Când Clara vorbește cu Vernon despre soarta captivilor, *in genere*, este evident că se referă la propria ei situație. De fapt aceștia doi, cunoscându-se treptat, vor fi singurii care vor vorbi univoc, în timp ce toți ceilalți, inclusiv *ei* cu ceilalți, utilizează echivocul permanent. Sunt aici două aspecte ale limbajului lui Meredith, egal de importante. Primul se referă la o ambiguitate fundamentală a limbajului, recunoscută și utilizată ca atare. Meredith tratează cuvintele în proză ca și în poezie, lăsând „deschise“ multiplele lor sensuri posibile. Cred că în aceasta se află *calitatea poetică principală* [3] a prozei sale, în *atitudinea* scriitorului față de uneltele și materialul lui de lucru. Al doilea aspect constă în caracterizarea personajelor. Devine evidentă, la un moment dat, vorbirea lor *voit* obscură, într-un fel de întrecere tacită în a deruta pe celălalt și a-i ghici, totodată, intențiile. Este un duel extrem de spectaculos, cu nebănuite resurse de subtilitate, dar împins de scriitor,

treptat, în zona burlescului. Abuzul de abilitate îi face să cadă în propria lor plasă, ei nu mai pot detecta decât cuvintele, cum notează chiar autorul, nu și realitatea ce ele o acoperă, jocul începe să se învârte în gol și finalul romanului marchează o confuzie din care ies învingători tocmai cei „ignoranți“ în arta salonului, dar fideli realității lor sufletești. Distanțarea conversației de lealitate nu dezvoltă o „criză a limbajului“ ci o „comedie a limbajului“. Din nou Meredith prepară terenul pentru probleme actuale, fără a le ataca direct, datorită atitudinii sale filozofice care nu depășește vocația comică. În schimb, această nobilime salonardă, strălucitoare și vidă, rămâne conturată în *aqua forte* cu o mână de maestru.

Comicul însuși, dezvoltat pe toate cele trei direcții — situație, caracter, limbaj — vizează mereu comportamentul social, masca și personajul social, înregistrat însă fără șarja satirei, ci prin înălțarea lui în zona fenomenelor generale. Tocmai în felul acesta cazul concret devine exemplu de permanență umană, rod al meditațiilor moralistului. Comentariul acestuia se inserează insesizabil în text. Obsedat de fraza doamnei Mountstuart, definind-o pe Clara ca „o ștrengărită de porțelan“, Willoughby se gândește că fata seamănă într-adevăr, uneori, cu o pisică sălbatică ori cu o nimfă zbenguindu-se în pădure. Gândurile îi sunt redate la persoana a treia, *relatate* de scriitor, nu transpuse direct în monolog interior. Iată însă o frază aparent egală care notează vocea naratorului: „Sir Willoughby nu dezaproba în nici un caz o vioiciune care atesta sănătatea viitoarei sale soții, dar…“ Apoi: „Ea aționa, cu alte cuvinte, își înarma ignoranța“. Textul revine deci la „vocea“ lui Willoughby. Redarea la persoana a treia asigură omogenitatea textului, dar rămân evidente *perspectivele* diferite ale naratorului și ale personajelor. La care, cum am văzut, trebuie adăugat uneori perspectiva moralistului, cu un comentariu de gradul doi, nu *direct* la personaj, ci la tarele *omului* din personaj. Meredith realizează astfel un *joc al perspectivelor* prin care devansează considerabil romanul englez contemporan lui, apropiindu-se de realizările lui Henry James. Dar nu numai perspectiva naratorului diferă de a personajului, ci și perspectivele personajelor *între ele*. Vernon este văzut diferit de Clara (integru, onest, intuitiv) și de Willoughby (stângaci, insignifiant, încăpățânat), ori de Corney (un savant demn de stimă). Clara este și ea diferit interpretată de toți cei ce o înconjoară. Laetiția și Vernon se cred observatori imparțiali ai spectacolului dar, între ei, se suspectează de interese personale, și Vernon zâmbește la comentariul ei aparent neutru în legătură cu tactica greșită de primire a oaspeților folosită de doamna Mountstuart. Ambiguitatea limbajului și situației creează astfel treptat o *limită a cunoașterii* cu importante efecte în ceea ce privește *imaginea omului* oferită de Meredith. Adevărul devine până la urmă insesizabil, el nici nu există în stare pură, ci cu ingrediente, ca orice mineral: „E atât de greu să sesizezi adevărul în jocurile înșelătoare ale realității! Chiar și un om specializat în sondarea adâncurilor întunecoase ale sufletului, dezgroapă adevărul ciocănind greoi, la întâmplare, ici și colo — noi numim asta «intuiție» rapidă! — și atunci, el nu apare ca un fir curat de aur, ci ca un minereu în care tot felul de materiale străine sunt încrustate; scos la lumină, conține simultan mai mult și mai puțin decât adevărul propriu zis.“ Realitatea însăși este echivocă

deci, exact ca în romanele lui Henry James. Din nou Meredith anunță romanul modern, care, prin Proust, Virginia Woolf și alții, vor relativiza personajul, răpindu-i consistența autonomă și transformându-l într-o *intersecție a perspectivelor* diferitelor personaje și a autorului. Deocamdată, Meredith n-ajunge la această concluzie. Omul este asemuit unei sfere, căreia, sesizându-i un aspect exterior, poți coborî pe raza acesteia, de la suprafață spre centru. Doamna Mountstuart este încredințată că jocul fizionomiei dezvăluie caracterul, și intuițiile ei sunt aprobate de scriitor care are rezerve nu de metodă, ci de aplicare prea grăbită, uneori, a acesteia. Personalitatea este deci un întreg structurat și cognoscibil, după o psihologic clasică, *înainte* de descoperirile lui William James și Bergson. Inovația lui Meredith constă numai în prelungirea dimensiunii de *adâncime* a acesteia și în recunoașterea iluziilor rezultate 1) din jocul măștii și personajului, 2) din perspectivele diferite *între* personaje. Personalitatea poate fi însă cunoscută de o intuiție corectă, *nonegoistă*, și înzestrată cu finețea Spiritului Comic. Analiza primei iluzii va duce însă la descoperirile lui Pirandello, iar cealaltă, la opera lui Proust. Într-o istorie a romanului modern, Meredith poate fi trecut, prin anumite intuiții, între premergătorii acestuia, deși pe alte linii, cea stilistică de exemplu, a rămas în afara curentului inovator.

În încheierea acestor observații aș vrea să atrag atenția asupra altor două procedee remarcabile. Primul, *greșeala semnificativă, „the slip of the tongue“*, prin cărei se dezvăluie subconștientul personajului [4], Clara, vorbind de Vernon pronunță „domnul Ox-Whitford“ sau „Harry Whitford“, suprapunând numele Vernon Whitford și Harry Oxford, căpitanul cu care fugise Constanța Durham. Este evident deci că se gândea, fără să realizeze pe moment, că pentru ea Vernon ar putea deveni un salvator, *in extremis.* Utilizat cu discreție, procedeul n-ajunge la voga ce o va avea în psihanaliză, dar, într-un anumit fel, o anunță. Al doilea procedeu se referă la ignorarea, cu cochetărie, a verosimilului acțiunii, prin anunțarea imprevizibilului psihologic. Evoluția unui personaj este atât de sinuoasă, încât, un bărbat ca Willoughby, făcând declarații Clarei, se poate gândi totuși cum să se însoare cu Laetiția. Este un aspect de creștere a complexității caracterului, spărgându-se vechile canoane, care va ajunge, în veacul următor, la adevărate discontinuități în construcția personajului.

Situat în centrul operei lui Meredith, *Egoistul* luminează, radiar, întreaga ei semnificație.

Egoismul și lupta împotriva lui sunt, într-adevăr, teme permanente în opera lui Meredith Primul său volum, romanul alegoric *Bărbierirea lui Shagpat (The Shaving of Shagpat*, 1856), evocă eroul pornit la luptă împotriva Identicului ca sursă de alienare a individului. În 1859 apare primul roman propriu-zis al lui Meredith, *Grelele încercări ale lui Richard Feverel.* Egoistul este analizat aici în contextul dificil al educației. Sir Austin, părăsit de soție, ambiționează să-l crească pe Richard conform unui sistem rigid, aplicat despotic, până la anularea personalității. Contrastul dintre fluiditatea realității și rigiditatea sistemului provoacă drama. Richard se îndrăgostește de Lucy, o fată inferioară social, se căsătorește cu ea în

secret, o părăsește pentru a câștiga iertarea tatălui, apoi revine, ros de remușcări, pentru a o vedea murind. Educația lui Richard este cea pe care cu siguranță a avut-o și Willoughby. Prietenii săi, ca Ripton, se poartă ca niște sclavi, cei din familie sunt adoratori automatizați ai Idolului, Mrs. Doria luând locul mănușilor Eleanor și Isabel. Regăsim și ideea de *probă* pe care orice tânăr trebuie s-o treacă în dragoste; aceasta trebuie să slujească Familiei, Casei nobiliare, nu impulsurilor personale, susține Sir Iustin. În loc de „Cartea Egoismului“, apare carnetul cu însemnări ai acestuia și-n loc de *egoism*, eufemistul *sentimentalism*: „Sentimentali sunt aceia care încearcă să profite de un lucru fără a-și asuma o imensă datorie față de obiectul respectiv“ [5]. Richard însuși, ca și Clara, Revoltându-se împotriva convenției sociale și morale intră într-un dureros proces de autocunoaștere. Ca și Willoughby, egoistul Sir Iustin este și comic și patetic, experiența sa fiind ridicolă, dar soldându-se și cu o imensă durere personală.

Tot raporturile dintre tată și fiu sunt studiate și în *Aventurile lui Harry Richmond (The Adventures of Harry Richmond*, 1871) în care Harry încearcă să se smulgă influenței tatălui, Roy, rupând vălul iluziilor și fanteziei cu care acesta înconjura lumea reală, pentru o cunoaștere mai lucidă.

Meredith a scris si o piesă de teatru intitulată *Sentimentalii (The Sentimentalists)*, jucată, fără succes, abia după moarte. Două romane reiau însă tema în decorul romantic al Italiei, *Sandra Belloni* (1864) și *Vittoria* (1866). O tânără italiancă, purtând succesiv cele două nume, participă la revoltele împotriva trupelor austriece, pentru eliberarea patriei. Dacă luptele și intrigile politice sunt spectaculoase și complicate până la neverosimil, drama personajelor centrale este mereu aceeași. Wilfred Pole, îndrăgostit de Sandra, este un sentimental care nu reușește o opțiune clară între aceasta și bogata, strălucitoarea lady Charlotte, încât nu poate unifica atitudinea politică cu dragostea. Ponderea calităților sale este din nou verificată prin turnesolul dragostei: „Poți învăța să te cunoști prin dragoste, aflând, după mulți ani, dacă poți înălța pe cei din preajmă sau ești un trișor, o povară pe capul lor“ [6]. Wilfred o va pierde pe Sandra, ca și Carlo pe Vittoria, neputând renunța la prejudecățile lor, la un sistem de valori, rigid, la egoismul care interzice sacrificiul și riscul. În schimb eroinele sunt niște revoltate în spiritul Clarei, dar lărgind nonconformismul până la angajarea de partea forțelor lui Mazzini, deși nu o fac, nici ele, cu dăruirea totală a altor revoluționari. [7]

Drama burlescă a egoistului se însoțește în opera lui Meredith cu revolta împotriva conformismului. În toate romanele, cele două atitudini vor fi asumate de personaje diferite, care tentează inutil dragostea. *Rhoda Fleming* (1865) aduce în scenă pe Edward Blancove, care o seduce pe Dahlia, dar ezită s-o ia în căsătorie. Sora ei, Rhoda, îi impune acesteia, rigid, un mariaj cu un individ care se va dovedi un escroc, numai pentru a respecta normele sociale. Reîntoarcerea lui Edward, ros de remușcări (încă un caz!) nu o mai poate salva pe Dahlia care se stinge de durere. Din nou drama are și un aspect social, familia Heming fiind a unor fermieri săraci și Blancove a unor nobili de țară. Din nou, bătrânul Fleming este omul rigid, gata și el s-o sacrifice pe Dahlia pentru propria-i liniște, ca și doctorul Middleton. Din nou,

un tânăr onest, Robert Eccles, devine cavalerul surorilor amenințate de Egoist, obținând, până la urmă, mâna lui Rhoda, ca și Vernon Whitford pe a Clarei. Într-adevăr, schema epică și problematica romanelor lui Meredith se repetă la nesfârșit, obosind și agasând cititorul mai multor volume.

Mai interesant este romanul *Cariera lui Beauchamp (Beauchamp's Career,* 1876), cel mai accentuat politic, relatând luptele electorale ale lui Nevil Beauchamp împotriva guvernului *tory* ca și inevitabilele ezitări și dileme erotice. Mentalitatea Egoistului este analizată aci în reflexul ei politic conservator, devenind o periculoasă maladie socială. Colonelul Halkett (*tory*), ori doctorul Shrapnel, conducătorul radicalilor, sunt figuri excelent creionate, prin opinii politice, dar și prin comportament zilnic. Nevil pierde bătălia și cariera nu i se realizează datorită donchihotismului său fundamental. Este un om plin de calități și care impune, realmente, cititorului, prin noblețe, dar e lipsit de simțul realității. Este cazul, de fapt, al majorității „eroilor pozitivi" ai lui Meredith, dar, interesant, nu și al Clarei Middleton, fapt care explică poate de ce, dintre toți, ea este cea mai convingătoare, fără idealisme inutile. Nevil ratează și în plan sentimental (din nou, o deosebire față de Clara), apropiindu-se astfel de tipul Egoistului, caracterizat de imposibilitatea alegerii. O iubește pe Renee dar și pe Cecilia Halkett, fiica adversarului său politic și, atras în chip egal, le… pierde pe amândouă, cerând-o prea târziu pe Cecilia în căsătorie. Întâlnim acum o temă specifică eroilor lui Meredith, acest „prea târziu" al acțiunilor. Richard Feverel, Edward Blancove, Harry Richmond se întâlnesc cu Alvan din *Clovnii tragici (Tragic comedians,* 1880), care refuză să-și primească iubita, fugită de acasă pentru ca nunta să fie acceptată de familia ei, dar pierde și binecuvântarea acesteia, și dragostea, înțelegând prea târziu fragilitatea femeii, incapabilă de luptă; se întâlnesc cu Victor Radnor din *Unul dintre învingători (One of our Conquerors,* 1891) și cu mulți alții. Este aici un defect de adaptare pe care Meredith îl pune pe socoteala percepției greșite a realității, datorită egoismului ori sentimentalismului, chiar și când eroii se revoltă împotriva acestuia, dar sunt dinainte atinși de morb. Scriitorul vizează un anumit fenomen de alienare morală și socială, același, în ciuda variațiilor, de la volum la volum. Nevil Beauchamp se va căsători cu nepoata lui Shrapnel, o femeie odihnitoare, dar mediocră, tot așa cum Harry Richmond, oscilând între mândra prințesă Ottilia și modesta Janet, va rămâne cu aceasta din urmă; recunoaștem destinul lui Willoughby, forțat de împrejurări să o „prefere" pe Laetiția.

Nu numai schema conflictului (ezitarea, întârzierea, neîmplinirea, destrămarea căsniciei) și personajele fundamentale (egoistul, revoltatul, în diversele lor nuanțe) se repetă, dar și o serie de personaje secundare. Doamna Mountstuart, de pildă, se numește doamna Lovell în *Rhoda Fleming,* Lady Dustane, în *Diana din Crossways (Diana of the Crossways,* 1885) și Lady Blandish din *Grelele încercări ale lui Richard Feverel.* Fără a mai intra în amănuntele altor scrieri, care urmăresc cu aceeași insistență relațiile dintre sexe, convenționalismul și drama burlescă a egoismului (*Lord Ormont și Amanta lui [Lord Ormont and his Aminta]* 1894; *O căsătorie ciudată [An Amazing Marriage]* 1895, ca și interesantul roman în versuri,

O iubire modernă [Modern Love] 1862), putem trage concluzia unei relative monotonii a operei lui Meredith, mult prea întinsă pentru posibilităţile lui de *invenţie epică.* Scriitorul extrage substanţa narativă din observarea acelorași fenomene sociale și morale, copleşitoare pentru viaţa și opera lui. A dat măsura epicului palpitant în romanele „italiene“, dar a preferat să le construiască pe celelalte din acumularea detaliilor și densitatea analizei psihologice. Aici este, într-adevăr, centrul de greutate al creaţiei sale, numai că, *valoarea artistică* a acesteia nu este mereu aceeași, reliefându-se în nivele diferite de-a lungul numeroaselor romane, povestiri și poeme.

Spiritul Comic pare a le guverna, în majoritatea lor. Scriitorul însuși s-a explicat în diverse rânduri, printre altele chiar în prefaţa la *Egoistul*. „Comedia este un joc al cărei scop este luminarea anumitor aspecte ale vieţii sociale; ea se ocupă, în special, de natura oamenilor rafinaţi, bărbaţii și femeile care populează saloanele“ (…) „Spiritul comic defineşte o situaţie și personajele implicate, apoi analizează exclusiv mișcarea și cuvintele lor, ignorând orice alte puncte de interes secundar.“ Aceste definiţii ca și precizarea persistenţei patosului în comedie, sunt vizibile în toate romanele, unde, întotdeauna, *obiectul* comediei este comportamentul social al personajelor din lumea înaltă, grevat de ipocrizie, egoism, înșelăciune. În *Esenţa Comediei și utilizarea Spiritului Comic* (1877), aceste afirmaţii sunt dezvoltate. Meredith face o distincţie între umor, ironie și comicul propriu-zis, arătând că ultimul are un pronunţat caracter intelectual, excluzând atât participarea cât și disprețuirea obiectului. Comedia purifică obiceiurile și caracterele, este o adevărată armă a civilizaţiei și raţiunii, un ajutor în lupta femeilor pentru emancipare (!). Interesant este faptul că Meredith se consideră urmaș al lui Molière, adevăratul maestru al genului, nu al scriitorilor englezi, cărora le dezaprobă fie alunecarea în umor, fie inconsistenţa artistică. Afirmaţia merită să fie reţinută pentru că explică în anumită măsură tendinţa spre comentariul general [8], specific moraliștilor francezi și spiritului clasic în genere, dar și anumite procedee care ţin evident de estetica teatrului clasic: *qui pro quo*-ul, schimbarea partenerilor, personajul mărunt care surprinde un secret, modificând cursul evenimentelor (Crossjay), jocul hazardului, finalul fericit etc. Mai mult decât în celelalte romane, în *Egoistul* acestea își găsesc o utilizare firească, echilibrată, justificând perfect subtitlul „comedie narativă“.

O problemă care s-a ridicat adesea în legătură cu Meredith este așa-zisa neverosimilitate a scrierilor sale [9]. Am văzut că scriitorul pune el însuși cititorul în gardă, susţinând adevărul psihologic și nu cel al detaliului. Acest lucru nu înseamnă că Meredith ignoră legile realismului, ci numai că le respectă în limitele *posibilului*, pentru a-și lăsa liberă fantezia. Faptele narate pot fi uneori bizare, dar important este, că Meredith le dă o valoare psihologică certă, convingătoare. Mai mult decât atitudinea unui poet, pare că întâlnim aici atitudinea unui dramaturg, pentru care timpul și spaţiul scenic nu se calchiază după cele din realitate, decorul și recuzita pot fi numai simbolice, iar cauzalitatea evenimentelor, aproximativă. Este un alt soi de realism, acesta, decât cel obișnuit în romanul lui Dickens sau Balzac, dar nu mai puţin autentic. Fantezia completează, amplifică scena, dând iluzia

realității, fapt exprimat, de altfel, într-o scrisoare din 1864, în care numind cei doi factori, „realism“ și „idealism“, îi prezintă în aceeași corelație ca pământul și atmosfera, care neputând exista separat, se completează reciproc [10].

O altă problemă ridicată de creația lui Meredith este stilul acesteia. Lectura e într-adevăr dificilă prin ambiguitatea și uneori obscuritatea textului, prin cascadele metaforice, prin voluptatea asociațiilor bizare. Trebuie spus de la început că Meredith nu utilizează strict limbajul cotidian ci îl învăluie într-o „atmosferă“ poetică uneori, artificială alteori. Am văzut că ambiguitatea are câteodată efecte importante, dar, adesea, ea funcționează în gol, pură voluptate verbală. Ca și personajele sale, scriitorul cade în plasa propriei dexterități. Metaforele țâșnesc din toate părțile. Este aici și o influență a prerafaeliților, pe care Meredith i-a cunoscut personal [11]. Clara este „Ecoul munților“, Vernon, „Apollo care a postit și devenit călugăr“ etc. Meredith are o predilecție vădită pentru realizarea lucrurilor simple cu mijloace indirecte și cu zorzoane, așa cum doctorul Middleton îl sfătuiește la un moment dat pe Willoughby să procedeze în viața mondenă. Un anume snobism estet, un soi de alexandrinism, o anume rafinare decadentă caracterizează personajele ca și pe autorul lor. Foarte elegant și subtil este stilul acesta, dar foarte obositor. Contemporanii lui Meredith au reacționat cu agasare la fiecare apariție a unui roman de-al său. Oscar Wilde spusese; „Stilul său este haosul luminat de fulgere. Ca scriitor, stăpânește orice, cu excepția limbajului, ca romancier poate orice, cu excepția povestirii unei întâmplări“. Și mai departe: „Este copilul realismului, certat *(not on speaking terms)* cu tatăl său“ [12]. *Eufuismul* prozei sale a exasperat pe contemporani și adesea și pe cititorii de azi. Meredith tratează proza ca poezia, ritmând-o adesea și utilizând un imagism violent. Obține astfel efecte poetice remarcabile, precum faimoasa descriere a cireșului din *Egoistul* sau evocarea „Insulelor fermecate“, locurile unde se întâlnesc, topiți de dragoste Richard Feverel și Lucy Desboroughs. ori cea a Veneției în *Cariera lui Beauchamp.* Sunt însă și abuzuri, lipsite de gust, uimitoare la un estet, precum, în *Egoistul*, elogiul… gambei lui Willoughby, ori al buclelor Clarei, mult prea insistente pentru a rămâne ironice. Trebuie admis atunci lirismul unor pagini și o atitudine poetică permanentă, dar, uneori, cu rezultate opuse celor scontate. În plus, trebuie valorificată, când e cazul, ambiguitatea, subconversația, ca procedee inedite extrem de expresive. Cu atât mai mult, cu cât poemele propriu-zise ale lui Meredith sunt academice, reci, diluate, poate cu o singură excepție, dramatismul unor fragmente din *O iubire modernă.*

În ansamblul operei lui Meredith, *Egoistul* ocupă deci un loc central. Este analiza la obiect a unui mecanism psihologic socotit specific pentru omul modern, realizatei cu o gamă bogată de procedee comice. Majoritatea acestora, ca și, a personajelor, circulă în tot restul operei, dar nicăieri Meredith nu a mai reușit un echilibru atât de perfect, ferit (cu mici excepții!) de abuzuri și de tulburarea proporțiilor. *Grelele încercări ale lui Richard Feverel, Cariera lui Beauchamp, Diana din Crossways* ori *Vittoria* au unele pagini mai izbutite, dar în ansamblu sunt mult sub nivelul Egoistului. Punct culminant în creația scriitorului, el poate fi

considerat, de aceea, și etalonul posibilităților sale artistice maxime.

Activitatea lui Meredith s-a înscris în a doua jumătate a secolului al XIX-lea ca o continuare directă a marilor romancieri englezi ai primei jumătăți a veacului. Spre 1860 apar ultimele volume ale lui Dickens (*Marile speranțe*, 1861) și Thackeray, dar romanele lor mari apăruseră înainte, ca și cele ale lui Charlotte și Emily Brontë. În 1859, când apare *Grelele încercări ale lui Richard Feverel*, este publicat și *Adam Bede*, primul roman al lui George Eliot, ca și *Originea speciilor*, iar doi ani mai târziu, volumul lui Stuart Mill, *Utilitarismul*, vădind noile direcții ale decadelor viitoare, dominate de filozofia și morala pozitivismului, ca și de reacțiile estetizante ale prerafaeliților. Meredith avea atunci 31 de ani. Se născuse la Portsmouth, într-o familie de marinari, de unde probabil, pasiunea pentru navigație și călătorii a eroilor săi, inclusiv Crossjay. Mai târziu, romanul *Evan Harrigton* va trasa anii copilăriei, ca și câteva figuri ale familiei. Tatăl său, croitor, moare curând, ca și mama, iar băiatul, nu se știe prea bine cum, ajunge la un colegiu din Neuwied, pe Rin, unde este educat în spiritul unei morale severe, dar drepte și egale pentru toți, lăsându-i nostalgia, mai târziu, după o „comunitate frățească“ între oameni. Reîntors la Londra, lucrează cu avocatul Charnock, prin care îl cunoaște pe scriitorul Peacock, cu a cărui fată se va și însura (1849). Evenimentul are importanță, socrul infuzându-i un anumit gust pentru extravaganță și umor [13]. Soția îl părăsește însă, în 1858, lăsîndu-l cu un copil de cinci ani, exact ca pe Sir Austin Feverel. Este o dramă, cu repercursiuni în viitoarea operă, care va fi axată, cum am văzut, pe problema relațiilor între sexe, a căsătoriilor nefericite, a inegalității între femeie și bărbat etc. Deocamdată, *Richard Feverel* (1859) și *O iubire modernă* (1862) au accente autobiografice. Mai târziu, doctorul Middleton va constitui portretul burlesc al fostului său socru. După un timp, Meredith se căsătorește a doua oară, scrie extrem de mult, publicând mai ales în *The Fortnightly Review*, biografia sa confundându-se o vreme cu cronologia operelor, se împrietenește cu mulți scriitori și cu o serie de publiciști radicali, locuind chiar o vreme împreună cu Rossetti și Swinburne. Influențele vor fi vizibile în operă. Ideea sa de perfectibilitate a naturii umane poate fi pusă în legătură cu influența exercitată de pozitiviști, printre care G. H. Lewes, soțul lui George Eliot, cu care colaborează direct la o revistă [14]. Lady Duff-Gordon, dintr-o înaltă familie aristocratică, îi va rămâne o prietenă apropiată, devenind prototipul femeii de lume inteligentă, gen doamna Mountstuart. Maxse, Harrisson, Hyndman, radicali de nuanță pozitivistă, sunt prietenii săi și vor comenta în presă Comuna din Paris, cu simpatie deși fără să aprobe complet revoluția. Meredith nu intervine public, dar ideea revoltei împotriva conformismului poate fi și rodul discuțiilor cu aceștia; Maxse, de altfel, este prototipul lui Nevil Beauchamp, deși, spre sfârșitul veacului, tocmai el va evolua înspre conservatori. Carlyle însuși, prin critica viguroasă a mentalității victoriene îi poate sugera conceptul Egoismului ca factor inhibitiv în relațiile umane. În 1866 Meredith pleacă în Italia, corespondent de presă și strânge material pentru *Vittoria*, (1867). Timp de 35 de ani a fost consilier al editurii Hatman & Hall, aducând reale servicii literaturii engleze, dar și respingând cărți ca *Erewhon* de Samuel Butler. Scriitori tineri ca Hardy și

Gissing îi laudă însă amabilitatea și vor fi, la rândul lor, influențați de Meredith; în ceea ce privește poezia naturii și tema rurală de exemplu, *Rhoda Fleming* exercită o certă atracție asupra autorului lui *Tess d'Urberville*, deși Hardy, amar, pesimist, rămâne închis în fața Spiritului Comic. Ignorat ori ironizat în cursul vieții, Meredith abia după 1890 începe să fie studiat mai îndeaproape. Cu puțin înainte de 1900, este tradus în franțuzește. Moare în 1909, înconjurat de o oarecare popularitate, târzie.

Astăzi, este evident că, alături de Thomas Hardy și George Eliot, Meredith a fost unul dintre cei mai importanți romancieri englezi din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Moralist mai profund și artist mai experimentat, în anumite scrieri, printre care, în primul rând, *Egoistul*, el rămâne convențional și manierist în alte volume, fapt pentru care contemporanii lui nu l-au apreciat, în evoluția romanului englez, menține linia realistă [15] care va duce la Galsworthy, ca manieră generală, dar intuiește unele modificări în construcția personajului și a narațiunii, care vor constitui exact punctele de inovație ale veacului următor [16]. Modificările aduse de Meredith au intrat în țesătura intimă a romanului, imprimând o presiune latentă asupra vechilor forme epice, dar n-au devenit obiectul unor scrieri teoretice care să exercite o influență vădită, ci au rămas în laboratorul de creație. Direcția explicită a comediei narative nu a fost prea urmată, Butler, Shaw și alții utilizând forme acide, ori amare. Fără să împărtășim părerea lui Ernest Baker, care susține că încă n-a venit vremea aprecierii lui Meredith, considerăm că cititorul modern poate găsi în paginile lui o sursă de satisfacții estetice, dacă va consimți să se lase fermecat de subtilitatea observațiilor, de lirismul unor evocări și de actualitatea nebănuită a unor procedee, dincolo de inflația unor forme verbale.

SORIN ALEXANDRESCU

P R E L U D I U

Capitol din care doar ultima pagină are oarecare importanţă

Comedia este un joc al cărui scop este luminarea anumitor aspecte ale vieţii sociale; ea se ocupă, în special, de natura oamenilor rafinaţi, bărbaţii şi femeile care populează saloanele; acolo nu pătrunde nici un fir din norii de praf stârniţi de teribilele conflicte ale lumii exterioare, nici o pată de noroi şi nici o catastrofă; acestea nu pigmentează evocarea pentru a o face verosimilă şi convingătoare. Spectatorii nu pot fi convinşi pe calea emoţiei, iar scepticismul lor nu poate fi combătut oferindu-li-se o lupă de ceasornicar care măreşte până la evidenţă infimele fire de praf aflate în focarul ei. Spiritul comic defineşte e situaţie şi personajele implicate, apoi analizează exclusiv mişcarea şi cuvintele lor, ignorând orice alte puncte de interes secundar. Fiind Spirit el nu se poate interesa decât de spiritul oamenilor, singurul lui merit constă în clarviziune şi pasiune; nu urmăreşte nici un moment să te convingă cu orice preţ. Urmează-l şi vei vedea. O singură întrebare este legitimă, anume cu ce te vei alege, urmându-l pas cu pas.

Umanitatea se află în posesia unei cărţi imense, cea mai vastă dintre toate cărţile de pe lume; am putea-o chiar numi Cartea Lumii, dar adevăratul ei titlu este Cartea Egoismului şi este încărcată cu toată înţelepciunea omenirii; tot scriind în ea generaţie după generaţie, dimensiunile cărţii au devenit atât de enorme, încât, pentru a ne fi utilă, trebuie mult comprimată.

Cine ar fi în stare, declară cutare umorist celebru, referindu-se la această Carte, cine ar fi în stare să străbată atâţia kilometri de hârtie, care s-ar putea întinde de la Capul Şopârlei până la acele biete leghe de pământ, nişte petice şi bucăţele anemice, ce-şi bat călcâiele de frig, după cum ne spun exploratorii, şi reuşesc să mai răsufle abia în apropierea Polului, hămesite precum câinii ce se bat sub masă pentru vreun oscior? Tot felul de lungimi dezordonate şi monotone, pagini prolixe, fără doar şi poate, uzează şi îmbătrânesc inima oricăruia dintre noi. Dar ce-ar fi dacă l-am prinde în vreo filă chiar pe străinul acela singuratic şi maiestuos? Cu un mic efort i-am putea găsi chiar şi lui un loc în imensa Carte, dar nu vom câştiga mai mult din înţelepciunea de care avem nevoie, decât dacă respectivele capitole ar flutura neatinse deasupra binecunoscutei stânci din Dover, unde marele nostru senior şi maestru contemplă în sine reflexele oceanului

dinafară.

Cu alte cuvinte, încercând să-l traduc (umoriştii sunt adesea dificili, unul din trucurile lor umoristice constă în a ne deconcerta), vom face apel la oglinda noastră interioară, Spiritul, care reflectă lumea într-o imagine concentrată şi totodată cuprinzătoare, pentru a ne oferi în locul interminabililor kilometri de hârtie, câteva tranşe, selectate, digestibile, esenţiale. Mi-l închipui pe maestru indicându-ne că metoda realistă, prin care se consemnează conştiincios tot ce este vizibil şi se notează tot ce poate fi auzit, este în mare măsură vinovată pentru marasmul Prezentului, pentru amplificarea acestui haos asurzitor ce exală, ca o mlaştină neasanată, miasmele monotoniei, maladia timpurilor moderne. Suferim de această maladie fără să-i ştim cauzele sau terapeutica. Într-o zi ne-am adresat cu toţii, în corpore, Ştiinţei, cerându-i un antidot; am făcut, adică, acelaşi lucru ca pietonii obosiţi, care se urcă pe locomotiva unui tren de mare viteză; Ştiinţa ne-a prezentat unor strămoşi venerabili, aflaţi într-o postură orientală. Atunci am început să pălăvrăgim într-un limbaj străvechi, rivalizând cu zgomotele amurgului din pădurea Amazonului şi am crezut că, astfel, suntem vindecaţi. Dar, înainte de zorii zilei, maladia ne-a copleşit din nou şi, în plus, ne-am pomenit şi cu o coadă atârnându-ne la spate, vizibilă de pretutindeni. Rămăsesem aceiaşi, dar dobândisem şi un aspect animalic. Asta-i tot ce am obţinut de la Ştiinţă.

Numai Arta ne poate salva. Să lăsăm deoparte maimuţele; de la ele n-avem nimic de învăţat. Primul lucru ce trebuie să-l aflăm este forma cea mai eficace în care Arta Cuvântului ne poate ajuta a descifra Cartea înţelepciunii universale; atunci am putea evada, păstrându-ne inteligenţa lucidă şi gesturile vivace, dintr-o lume a ceţurilor groase în lumea cântecelor şi a luminii. Să descifrăm paginile cu lupa ceasornicarului, în focarul căreia se zbuciumă microcosmosul, sau, contemplând lumea din înălţimea vreunui vârf alpin, să alegem numai exemplele şi personajele pe care le descoperă Spiritul născut de inteligenţa noastră socială, Spiritul Comic? Înţelepţii preferă a doua alternativă. După cum ne spun ei, există o tendinţă permanentă în această Carte de a acumula noi şi noi materiale; numai că, excesul de imagini întunecă oglinda pe care Cartea o oferă umanităţii şi îngreunează efortul de a ne recunoaşte propriile atitudini în ea, ceea ce reprezintă un real pericol pentru civilizaţie. Aceiaşi înţelepţi afirmă cu fermitate că trebuie să încurajăm Spiritul Comic, care, la urma urmei, este odrasla propriului nostru spirit, în, selecţia întreprinsă de carte. Comedia, spun ei, oferă o distracţie reală şi, totodată, cheia, muzica măreţei

cărți. Înțelepții ne mai învață că ea concentrează capitole ale cărții într-o frază, și volume întregi într-un personaj; astfel, o bună parte din carte, care, desfășurată filă cu filă ar acoperi mii de leghe, poate fi rezumată într-un singur spectacol de comedie.

Într-adevăr, spun înțelepții, trebuie să citim cât mai mult din carte, dar cel puțin pagina deschisă în fața noastră, de vrem să fim oameni. Unul dintre ei, îndreaptă arătătorul spre carte și ne strigă cu o emfază atenuată de fervoarea lui reală: Aici se află remediul suferinței noastre teribile, distilată în Comedie, nu în Știință, și nici în Viteză, care este numai un alt nume al voracității. Pentru a trăi cu adevărat, cu inima ușoară, trebuie ca bătăile pulsului nostru să aibă o oarecare varietate. Dacă nu crezi, le poți urmări singur. Uneori le auzi succedându-se cu greutate, ca picioarele bătrâne ale lui Dobbin, mârțoaga, alteori, bătăile, sunt rapide, energice, ca vătraiele cu care-și bat oamenii covoarele, scoțând nori de praf, ori egale cu tictacul pendulului, anunțând aritmetica simplă a minutelor și orelor ce se nasc după miezul nopții. Degeaba intervine Bacchus [17]. Lasă pulsul să galopeze stârnit de zeu, să galopeze spre Hymen [18] ori spre Hades [19], ritmul lui va fi același. Monotonia ne-a prins într-o strânsoare monstruoasă, ca brațele Amphitritei [20]. Auzim deodată un strigăt de luptă și pornim în căutarea distracției. Comedia, ni se spune, este mijlocul de a citi și înțelege repede. Ea ne propune să corijăm pretențiile, suficiența, îmbufnarea, ca și resturile de brutalitate și mârlănie rămase în noi. Este civilizatorul suprem, care șlefuiește obiceiurile si ne oferă menu-uri rafinate. Dacă supraveghează sentimentalismul cu o nuia la îndemână, înseamnă, după spusele înțeleptului, că nu este ostilă dragostei. Iubește, iubește cu pasiune, dar rămâi onest. Nu ofensa rațiunea. Amantul ale cărui pretenții sunt exagerate îşi va simţi piciorul prins în cursă. Comedia ne oferă o situație bizară: disprețul trezește compasiunea, prin șocul unui râs justificat; Ariel [21] este eliberat de Prospero [22] din cătușele blestematei vrăjitoare Sycorax. Și acest râs ai Rațiunii reîmprospătate reînvie florile, ca briza magică a șiretei primăveri, care ne anunță vara. Râsul conferă spiritului rafinat libertatea. Ascultați, prin comparație, zgomotele unei lumi în care fermentul acesta nu acționează; veți avea impresia că auziți mugetele unei vaci cu ugerul plin, după ce ora mulsului va fi trecut de mult. O, dați-ne un preot, un adevărat predicator care să excomunice lumea aceasta nefirească! Și dacă va fi cumva un entuziast, să asculte zgomotele mulțimii!

Cât despre patos, nici un vas nu mai poate naviga acum, fără el; nu mai ducem lipsa patosului; în ce constă mai exact n-aș ști să vă spun; să fie oare

lestul care, atârnând prea greu, ar mări, insesizabil, umezeala vasului celui mai modern? Încărcătura propriu-zisă şi rezerva de apă slujesc la altceva, iar vasele încărcate cu patos par a pluti cu cea mai mare stabilitate. Dar iată o probă evidentă a patosului: Egoistul inspiră fără îndoială mila. El ar dori să se îmbrace pe socoteala tuturor, şi tocmai clin cauza acestei dorinţi este condamnat să se dezgolească în întregime, iar dacă pateticul s-ar întrupa vreodată, Egoistul este cel care i-ar oferi o formă umană optimă. Totuşi nu-i permiteţi să se precipite asupra voastră şi să vi se vâre în suflet pentru a vă stoarce lacrimi amare. Iată inovaţia pe care o propun.

Cel mai bun lucru este să-l cunoaşteţi imediat: este un gentleman din ţara şi din epoca noastră, copleşit de onoruri şi avere; silueta lui va rămâne rigidă, orice veţi face; comicul personajului nu este imediat vizibil, el poate fi intuit numai ele nişte mici spiriduşi, perspicace şi maliţioşi; hohotele lor de râs subliniază aspectele aparent insesizabile. Numai astfel, geniile bune ale literaturii au descoperit comicul personajului, pentru că altfel l-ar fi prezentat cu sobrietate (in asemenea cazuri, concizia este un compliment), ca pe un gentleman cu familie şi prestanţă, o personalitate de vază, idolul acestei insule respectabile, care admiră avantajele concrete. Maliţiozitatea capricioasă a spiriduşilor le ascute privirile detective: ei au plăcerea sadică să descopere ridicolul în figurile cele mai impozante. Oriunde zăresc măcar un strop de egoism, îşi instalează tabăra, jur împrejur, se aşează la posturile de observaţie, aprind reflectoarele şi aşteaptă cu încredere să se producă evenimentul comic. Sunt atât de încrezători, încât atunci când înhaţă un gentleman englez, în care au intuit o pradă sigură, nu-i mai dau drumul până când el nu începe, involuntar şi fără să-şi dea seama, să zburde ca un măscărici, lăsându-se treptat în voia unor impulsuri primitive, ceea ce le atestă flerul iniţial. Imediat după aceea, Egoistul şi spiriduşii ridică tabăra. Ei vor urmări pas cu pas o mare Casă, timp de secole şi vor asista la naşterea tuturor moştenitorilor, notându-şi sârguincios observaţiile ce le justifică aşteptarea; apoi, când vine momentul şi stâlpul Casei începe să se clatine, îşi dau mâna într-o horă veselă în jurul lui şi intonează un imn al bucuriei, ca şi cum ar fi presimţit de mult (poate chiar au presimţit, realmente) un Egoist colosal, blestemat, în acel moştenitor al bunurilor familiei, care nu se va mai naşte niciodată. Spiriduşii nu îndrăznesc să râdă nici pe înfundate, atât timp cât Egoistul rămâie puternic şi sobru, util societăţii şi naţiunii. Aşteaptă doar.

La origine, Casa a fost construită de un Egoism vechi şi grandios. S-ar părea că esenţe din ce în ce mai fine sunt necesare pentru a susţine

construcția, cu atât mai mult cu cât o reîntoarcere, deghizată în rafinament, la rudimentarul egoism străvechi, ar produce efectul unui cutremur asupra întregii Case. Decât să nască un asemenea spectru anacronic, ar fi fost preferabil ca Egoismul să nu fi consimțit la nici o transformare, menținându-și cu îndărătnicie vechile uzanțe. La această privelişte însă spiriduşii aşezaţi în cerc se agită nerăbdători pe locurile lor, îşi încordează privirile şi îşi ciulesc urechile, pentru că începe drama comică a sinuciderii. Dacă acest vers:

S-a omorât din prea mare dragoste de sine

nu există încă în literatura noastră, să-l acceptăm acum ca un epitaf al Egoistului.

CAPITOLUL I
Un incident banal poate dovedi o aptitudine ereditară în mânuirea cuțitului

Numeroase erau privirile care vegheau, pe față ori din umbră, prevăzătoare ori îngrijorate, asupra copilăriei lui Willoughby, al cincilea urmaș al lui Simon Patterne, din Patterne Hali, întemeietorul familiei. Acesta era avocat, un om cu solide cunoștințe și o ambiție insațiabilă, care știa bine cum trebuie muncit pentru a-și fonda casa pe o bază trainică și care avea tăria de a spune nu primilor agenți distructivi ai acesteia — rudele sărace. A transmis acest *nu* solemn, cu limbă de moarte, copiilor. Dacă vrem ca stejarul să devină un copac falnic, trebuie să împiedicăm crăcile să crească prea dese pe trunchi: copacul năpădit de paraziți nu se mai poate dezvolta. Putem spune, pe drept cuvânt, că orice mare familie trăiește, la începuturile ei, datorită bunei mânuiri a cuțitului. Pământul poate fi ușor obținut, la fel cărămizile, nevasta, copiii, dacă îi dorești, dar numai darul natural de a ști să mânuiești viguros cuțitul îți permite să prosperi.

Patternii nevoiași erau numeroși, când al cincilea cap al neamului a devenit speranța comitatului său. Unul dintre ei intrase în marină.

Țara și șeful acestei familii au aflat simultan despre existența unui locotenent Crossjay Patterne dintr-un corp expediționar faimos, datorită unui act eroic, înfăptuit în genul acela rece și discret care face să bată inimile britanice, de tânărul și modestul ofițer, în luptele violente din jurul unui fort aflat departe, spre răsărit, undeva pe coasta Chinei. Se presupunea că ofițerul era tânăr, dat fiind gradul ca și, poate, modestia sa; „își făcuse numai datoria“ ar fi declarat el. Willoughby era atunci la colegiu și-l invidia cu generozitatea și entuziasmul tinereții; fusese emoționat într-un chip ciudat când auzise faptele relatate și când văzuse numele familiei sale tipărit în ziare. Se gândise la aceste lucruri mai multe luni, până când, intrând în posesia titlului și a moștenirii, trimise locotenentului Crossjay Patterne un cec valorând salariul pe un an de zile al îndrăznețului tânăr și declară prietenilor săi acasă că „sângele apă nu se face“, dovedind astfel că-și însușise primele principii, cele chimice, ale generozității. Omul este marinar dar, în primul rând, este un Patterne. Cum de nimerise un Patterne în marină este o întrebare fără sens, inutil adresată celui care distribuie rolurile în viață. Scrisoarea de felicitare, ce însoțea cecul, îl invita pe locotenent să se prezinte, oricând ar dori, în casa strămoșească, și îl asigura

că stârnise în sufletul rudei şi prietenului său dorul vieţii militare. Tânărului sir Willoughby îi plăcea să vorbească despre „omonimul său văr de departe, tânărul Patterne, marinarul“, şi trebuie să spunem c-o făcea într-un chip destul de nostim. La fel de nostim suna şi descrierea faptei eroice, a omonimului său: marinarul britanic beat pe care-l salvase; cei trei viteji ai steagului cu un dragon negru pe fondul galben, târâţi în captivitate; îi legase spate în spate de cozile de păr şi-i transportase în liniile noastre după un marş realizat în stilul inedit al unui titirez, care înainte de a cădea, înclină instabil într-o parte, căci mersul celor trei prizonieri ai Imperiului Soarelui, neputând fi drept, era oblic, ca şi ochii lor miraţi. Buna dispoziţie a gentlemenilor rămaşi acasă este totdeauna stârnită în cel mai înalt grad de asemenea isprăvi, înfăptuite cu sânge rece. Suntem o insulă mică, dar iată de ce suntem în stare. Doamnele de la Castel, mama lui Sir Willoughby, mătuşile sale, Eleanor şi Isabel, erau mai mişcate decât el, de faptul că un Patterne intrase în marină. Ei, şi ce-i asta la urma urmei! Noi, englezii, avem oameni de afaceri cu sânge ducal în vine; genealogiştii noştri susţin chiar că există meşteşugari şi comercianţi cu sânge regal. Cu toată mândria noastră, suntem un popor ciudat: măcelarul de la care cumpărăm carne este poate un „Tudor“ [23], iar scaunul pe care stai, poate fi împletit din trestie de un „Plantagenet“ [24]. În curând o să putem… dar să ne păstrăm reverenţele pentru atunci. Tânărul Willoughby făcea un fel de fotbalist celebru, cu părul vâlvoi, din viteazul şi îndepărtatul său văr, şi se mira din când în când că acesta se mulţumise să-i trimită o caldă scrisoare de mulţumire, fără a profita de invitaţia de a se înfrupta din ospitalitatea castelului Patterne.

Într-o după-amiază, Willoughby se plimba, între două averse de ploaie, prin impunătoarele terase ale grădinii castelului, în compania logodnicei sale, frumoasa şi eleganta Constanţa Durham; în urma lor veneau grupuri de tinere doamne şi domni, bucuroşi că puteau gusta puţin aer proaspăt înaintea mesei. Norocul lui obişnuit (numim noroc tot ce ne trimite Cel ascuns), îl făcu să arunce o privire pe aleea de tei, în sus, tocmai în momentul când, sosit la capătul terasei, intenţiona să se întoarcă şi, trebuie să adăugăm, să-şi declare pasiunea, cu îndrăzneala îndrăgostitului, domnişoarei Durham; atunci sir Willoughby, căruia nu-i lipsea intuiţia, presimţi ceva zărind un om scund şi îndesat, traversând rondul aşternut cu nisip dintre alee şi primele trepte ale peronului, un om care, în mod sigur, nu avea întipărită marca gentlemanului „pe pălărie, haine, picioare sau orice altceva“, după cum remarcase Willoughby, mai târziu, doamnelor din

familie, în stilul biblic al omului care poartă această pecete. Scurta caracterizare ce i-o făcu individului exprima dezgustul. Vizitatorul avea un geamantan; își ridicase gulerul pardesiului, purta o pălărie melancolică și avea înfățișarea unui negustor falit încercând să se ascundă; nu avea nici mănuși, nici umbrelă.

Trebuie să spunem că incidentul a fost cu totul lipsit de importanță. Când i se înmână cartea de vizită a locotenentului Patterne, Sir Willoughby o puse înapoi pe tavă, declarând servitorului: „Nu sunt acasă.“

Fusese crunt dezamăgit de vârsta și înfățișarea omului care pretindea că-i este rudă într-un mod atât de puțin onorabil; instinctul lui sigur îl avertizase rapid cât de absurd ar fi fost să prezinte prietenilor un om atât de grosolan, drept mult lăudatul și îndrăznețul locotenent de marină și drept un membru al familiei sale! Prea mult și prea entuziast pălăvrăgise despre el, pentru a mai putea face acest lucru. Un tânăr ofițer de rang inferior, chiar cu o figură oarecum de rând, poate deveni acceptabil, dacă se exagerează cu umor fapta lui eroică, ca un fel de scuză a înfățișării sale; nimic nu se poate face însă cu un marinar bătrân și greoi. Din prudență, trebuia îndepărtat imediat, fără nici o direcție. Gestul a fost rapid înfăptuit de un gentleman perfect, deprins încă de tânăr în arta curățirii copacilor.

Ca răspuns la privirea uluită a domnișoarei Durham, care părea jignită personal și se roșise toată, tânărul Sir Willoughby rosti în grabă câteva cuvinte în legătură cu vizitatorul alungat: „Îi voi trimite un cec.“

Tânăra lady nu răspunse.

După plecarea umilă a locotenentului Crossjay Patterne pe aleea teilor, sub norii cenușii, prevestitori de ploaie, spiridușii, care-l vegheau pe sir Willoughby, îi pândiră de la postul lor, cu și mai mare atenție și fără încetare, toate mișcările. Dacă am căuta o comparație, am putea evoca vioiciunea prietenească a privirilor unor maimuțe închise în cușcă, atunci când se apropie mâna ce le dă de mâncare. Ei observară dezvoltându-se în sufletul lui Willoughby, și manifestându-se foarte subtil, un mugure nou, încolțit din trunchiul străvechi al egoismului.

CAPITOLUL II
Tânărul sir Willoughby

Ticăloșii spiriduși, care, ca favoriți ai Spiritului Comic și-au câștigat o oarecare respectabilitate, fuseseră foarte atenți, cu trei ani înainte de a se anunța public logodna lui Willoughby cu frumoasa domnișoară Durham, adică în ziua când el și-a serbat majoratul și doamna Mountstuart Jenkinson a pronunțat celebra sa frază. Doamna Mountstuart era o femeie care rostea cu siguranță, dacă nu cuvântul potrivit, în orice caz cel memorabil. Mereu se confirma, în zilele de aniversare, de naștere ori de nuntă, cât de sigură era capacitatea ei de a atinge ținta cu un cuvânt de duh care răsuna apoi ca un clopot prin toată regiunea. Dacă n-ar fi fost o femeie plină de bunătate, ar fi putut să conducă districtul cu biciul de fier al batjocurii, atât de adânci erau urmele lăsate de aceasta. Un pic de răutate și chipurile ori caracterele ar fi intrat caricaturizate în Conștiința publică. Era bogată și bună, și semăna cu mama noastră Natura, prin antipatiile ei justificate împotriva unui lucru sau două, pe care nimeni nu le-ar fi putut apăra, și prin preferințele pentru oamenii care strălucesc în lumina soarelui. Cuvintele pur și simplu săreau din ea. Te privea, și gata: cuvântul se lipea de tine, așa cum nici un obiect sau imagine n-ar fi putut adera mai bine. Cuvintele ei despre Laetiția Dale: „Iat-o că vine cu o poveste romantică prinsă de gene“, creionau perfect un portret al fetei. Sau cele despre Vernon Whitford: „E un Phoebus Apollo care a postit și a devenit călugăr“, sugerau cu o singură trăsătură de penel strălucirea apusă a zveltului călător și savant.

Despre sir Willoughby a spus puține cuvinte. Meritul lor era doar că au fost exprimate într-o zi când el primise, de la răsăritul soarelui până la apusul lunii, felicitări, imnuri de laudă și elogii ciceroniene. Bogat, frumos, curtenitor, generos, senior al Castelului, al petrecerii și al dansului, stimula pe invitații de ambele sexe la o adevărată întrecere de lingușiri. Dar în timp ce fraze care mai de care mai pretențioase bâzâiau în jurul lui, se auzi vocea doamnei Mountstuart: „Vedeți ce picior are!“

Lumea văzuse desigur, dar după ce a observat ea, vedea și mai mult. Doamna Mountstuart a vorbit simplu, așa cum alții rostesc tot felul de nimicuri, fără nici un accent special. Vorbele ei au fost prinse din zbor, repetate din gură în gură de la capătul celălalt al salonului, așa încât foarte curând se putu observa cum se propagă cuvintele doamnei Mountstuart. Doamna Patterne trimise o mică Hebe [25] care se furișă printre dansatori,

pentru a obține un raport fidel; nici chiar buzele nepăsătoare ale unei tinere fete nu putură micșora impresia de extremă justețe a observației. Se potrivea perfect! Era firesc să-l lauzi pe Willoughby pentru frumusețe și inteligență, eleganță și ținută aristocratică, ca și pentru calitățile lui morale. Toate acestea erau, dacă vreți, forme ale omagiului, dar păreau comune, chiar vulgare, față de observația fină și discretă a doamnei Mountstuart. Așa cum domnișoara Isabel Patterne remarca doamnei Busshe, doamna Mountstuart părând că spune mult mai puțin decât ceilalți, a sintetizat tot ce fusese rostit până atunci, sugerând în plus că nu este nevoie să subliniezi o calitate atât de evidentă. Avea aerul unui aristocrat dezaprobând un provincial.“ Este tot ce ați avut amabilitatea să observați, doamnelor și domnilor, are o conversație fermecătoare, dansează superb, călărește ca un comandant superior, ținuta lui este perfect firească, rămânând însă tot timpul ceea ce este: un tânăr gentleman englez desăvârșit. Alcibiade coafat de peruchierul lui Ludovic al XIV-lea nu l-ar fi putut întrece. Și așa mai departe. Aș putea găsi comparații sublime, dacă aș dori să-l copleșesc. Ați remarcat însă ce picior are?“

Așa s-ar fi putut explica cuvintele doamnei Mountstuart Jenkinson. Descoperirea unui cuvânt atât de bogat în sensuri sub aparențe atât de simple marchează triumful spiritului, iar faptul că un asemenea cuvânt devine moneda de schimb curentă arată că societatea a atins un grad înalt de rafinament și poate intra în Arcadia [26] pe drumul frumuseții. Observația nu era făcută, așa cum insinuă domnișoara Eleanor Patterne către doamna Culmer, pentru a reduce calitățile lui Willoughby la finețea piciorului, ci dimpotrivă, aceasta le sugera pe toate celelalte. Insinuarea era vulgară, desigur. Opriți-vă puțin asupra cuvintelor doamnei Mountstuart! Simțim deodată că zburăm într-o țară minunată ce ne stârnește senzații de o nobilă voluptate, trecem peste trista venerație a lui Carol Martirul și întâlnim, cu o timidă afecțiune, Curtea veselului său fiu, unde piciorul domnea atotputernic, înfășurat în panglici, în adorația supușilor. O, era o Curte cu totul indecentă!

Cu toate acestea, reveria noastră vede în ea epoca aceea când cavalerul englez era grația întruchipată, departe de bădăranul de azi, care ne îmbrâncește în cu totul alt stil de viață; cavalerul de atunci avea maniere alese, orice gest era lin și dulce. Și dacă doamnele lor erau… Să sperăm însă că au fost ponegrite. Dar dacă erau, dacă erau prea tandre… atunci gentlemenii își meritau numele — meritau să-ți dai viața pentru ei. Acest vis al englezilor este probabil o aspirație către o anume noblețe armonioasă

despre care ne imaginăm că a domnit odată pe insula noastră; tot așa încurajăm pe poeții care visează timpurile cavalerilor, pentru plăcerile imaginației.

Doamna Mountstuart atinsese o coardă sensibilă. „În ciuda oribilului costum modern al bărbaților, uitați ce picior are.“

Cu alte cuvinte, iată piciorul unui bărbat născut cavaler; poți să-l acoperi cum vrei, să-l îmbraci cât de grotesc, el există pentru doamnele care știu să-l privească, îl vezi, sau mai bine zis, vezi că el are un asemenea picior. Domnișoara Isabel și domnișoara Eleanor se întrebau pe ce cuvânt din fraza doamnei Mountstuart trebuia pus accentul, dar oricum era bine, în ciuda unor mici diferențe de sens. Mulți, pe bună dreptate, accentuau cuvântul *picior*. Iar domnișoarele Patterne cunoșteau cu siguranță finețea piciorului lui Willoughby; avea doar în garderobă un costum de cavaler. Cuvintele doamnei Mountstuart sugerau că piciorul era ușor vizibil, pentru că străbătea prin îmbrăcăminte. Se află în fața noastră și luminozitatea lui străbate orice obstacol. Are piciorul unui Rochester, Buckingham, Dorset și Suckling [27] piciorul care surâde, clipește, pare modest, dar este încântat de finețea lui, scânteiază plin de tandrețe, undeva, la jumătatea drumului între aroganță și seducție, între îndrăzneală și discreție, între „trebuie să mă adori“ și „îți sunt devotat“; este, alternativ și totuși simultan, stăpânul și sclavul tău; un picior care îți sugerează și fluxul, și refluxul, și valurile înalte ale mării. Un astfel de picior, când nu mai pretinde că se retrage, se va năpusti drept în inimile femeilor; nimic nu le poate fi mai fatal.

Iată de ce trebuie să fie satisfăcut de sine. Umilința nu câștigă nici mulțimile, nici femeile. Strălucirea trebuie să-i confere vanitate. Ascultați cu atenție cântecele lor încântătoare (ca să demonstrez că satisfacția de sine este inevitabilă când se atinge perfecțiunea), și veți intui vanitatea, aproape ridicolă, ce se ascunde în ciripitul păsărilor.

Nu mai trebuie să vă spunem că Willoughby își purta piciorul fără indecență. Trebuie să considerăm drept excepțională, la Willoughby, o calitate ce am fi fost bucuroși s-o putem atribui unei națiuni care și-a pierdut „piciorul“ în schimbul unei morale eventual mai pure. Acest din urmă fapt este adesea contestat, dar nu există nici o îndoială în ceea ce privește primul.

Mă rog, există desigur valeți, curteni, aristocrați scoțieni, balerini, chiar cărăușași cu un picior remarcabil, destul de fin pentru a-ți atrage privirea, dar ce este acesta? Nu instrumentul melodios la care ne gândim, ci o simplă unealtă de muncă, mută, inexpresivă ca o brută. Piciorul cavalerului nostru

este profetic, înseamnă curaj şi poezie. El se serveşte de picior precum Cicero de cuvânt. Este o harpă pe care modulează cântece pentru iubita lui, şi o spadă ascuţită, dacă ea rămâne neînduplecată; pe scurt este un picior înzestrat cu inteligenţă şi suflet.

În umbra lui te pierzi ca într-o ambuscadă, lumina lui te surprinde ca un şoc; roşeşte, păleşte, poate murmura, dar şi striga. E ca o intuiţie bruscă, o revelaţie parţială, totuşi abia suportabilă, e un zeu din Olimp: Jupiter costumat în dandy.

Nu exagerăm când spunem că pentru familia lui Sir Willoughby şi admiratorii lui rămaşi pe gânduri, cuvintele doamnei Mountstuart colorară seara când el îşi serba majoratul, prin evocarea unei epoci întregi din istoria noastră. Sugera tot ce trebuie să fi fost vesela curte a lui Carol cel Vesel, fără a scădea prin asta, nici cu un dram, ceea ce era în prezent. Dansa, astfel aureolat, şi vă puteţi închipui ce efect producea asupra oaspeţilor.

Primise educaţia unui prinţ. Prinţii mărunţi abundă într-o ţară cu atâtea bogăţii acumulate. Cum ei n-au obligaţia să presteze serviciu militar sub ordinele unui ofiţer imperial, sunt desigur nişte tineri eleganţi, uneori turbulenţi şi, deoarece nu au nici o datorie de îndeplinit faţă de Stat, fiecare trăieşte pentru sine într-un prezent plin de voluptate, şi mai mult încă, cu perspectiva unor bucurii şi mai neîngrădite în viitor. Par uneori plictisiţi de un asemenea regim, dar asta se întâmplă doar în ţările de pe continent. Din fericire, climatul şi temperamentul nostru plin de îndrăzneală îndreaptă pe cei mai mulţi spre terenul de vânătoare, unde fac un serviciu societăţii, conducând vânarea vulpilor, ceea ce aduce mari beneficii şi sănătăţii lor. Astfel ia naştere rasa bărbătească şi utilă a micilor prinţi, Willoughby fiind cel mai autentic reprezentant al acestora. El se instrui singur, deoarece nu voia să fie întrecut de nimeni în calităţile admirate de public. Dacă gustul public ar fi înclinat spre filozofie, şi entuziasmul concetăţenilor săi s-ar fi concentrat asupra filozofilor, el s-ar fi cufundat în cărţi. Se ocupa în schimb de ştiinţă şi îşi amenajase un laborator. Ambiţia-i nestăvilită de a excela fusese îndreptată, în tinereţe mai ales, spre sport. Pasiunea lui se afirma atât de puternic, încât de obicei numai prezenţa rivalilor îl hotăra să-şi declare dragostea.

Se considera totuşi cel mai constant dintre bărbaţi, atunci când se ataşa de o femeie. Nu descurajase niciodată devotamentul Laetiţiei Dale pentru el. Şi se gândea la ea sau o privea chiar atunci când se lăsa târât de curent în urma frumoasei Constanţa Durham, denumită de doamna Mountstuart „Bricul de curse“. Laetiţia era sfioasă ca o violetă.

Atitudinea lui Willoughby, în timp ce-l năpădeau șuvoaiele unui potop de lingușiri, ar putea fi comparată cu stăpânirea de sine a zeilor indieni, în timp ce suportă adorația mulțimii dar, spre deosebire de ei, nu se putea sprijini pe un imens piedestal care l-ar fi ferit să-și trădeze beția lăuntrică. Era obligat să se miște în continuare cu grație, să danseze înclinând cu precizie capul la dreapta și la stângă, adresând adoratorilor fraze perfect șlefuite, ceea ce dovedește că este mult mai ușor să fii un idol de lemn, decât unul în carne și oase; totuși Willoughby era la înălțimea împrejurărilor. Educația care se dă unui mic prinț îl încredințase că este altfel decât noi, și datorită educației dar și unui „ceva“ ce nu-l cunoaștem, el reușește să-și mențină ținuta ireproșabilă, într-o situație în care noi ne-am fi clătinat. Atunci când, domni mai în vârstă mângâie capul buclat al copiilor, împărțindu-le laude și fraze convenționale, ei arată mai bătrâni decât vârsta lor reală. La fel părea Willoughby, nu pentru că-i lipsea prospețimea, ci pentru că știa că atitudinea lui trebuie să rămână corectă și distinsă.

Auzind comentariul doamnei Mountstuart, surâse și spuse: „Piciorul meu este la ordinele ei“.

Aceste vorbe fiindu-i transmise, doamna Mountstuart propuse să-i atașeze o panglică de mătase drept omagiu. Când cei doi s-au întâlnit în drum spre sufrageria superbă unde erau așteptați, oaspeții putură asista la un duel de replici scânteietoare, pline de vervă și spirit, potrivite cu atmosfera salonului de dans. Willoughby o conducea pe doamna Mountstuart la masă:

— Dacă aș fi cu douăzeci de ani mai tânără, spuse ea, te-aș fi luat în căsătorie, ca să mă vindec de pasiunea mea absurdă.

— Atunci, dați-mi voie să vă răspund, doamnă, că aș face orice, cu excepția divorțului, pentru a obține o prelungire a acestei pasiuni.

Și-au mai spus și altele, cu și mai mult spirit, dar numai atât s-a auzit și a putut fi transmis.

— Va fi extrem de greu să-i alegeți o soție! remarcă d oamna Mountstuart, după ce ascultase laudele declanșate tot de ea, când doamnele rămaseră singure în salonul indian al doamnei Patterne și putură discuta în voie pe temele lor favorite.

— Willoughby își va alege singur soția, răspunse maică-sa.

CAPITOLUL III
Constanţa Durham

Această problemă importantă pentru district s-a discutat mult timp, după ziua memorabilă când Willoughby şi-a serbat majoratul, în numeroase familii, fie că aveau, fie că nu, fete de măritat. Lady Bushe înclina pentru Constanţa Durham şi râdea de doamna Mountstuart Jenkinson care opina pentru Laetiţia Dale. Lady Bushe era de altfel mai în vârstă, cunoscuse pe tatăl lui Willoughby care, om înţelept, intrase prin căsătorie în ramura cea mai bogată a familiei Whitford. „Patternii nu sunt romantici, ei se însoară cu sacul de bani“, obişnuia ea să spună. Domnişoara Durham era bogată, sănătoasă şi frumoasă, trei calităţi decisive pentru soţia unui Patterne. Tatăl ei, Sir John Durham, era mare proprietar prin partea de apus a regiunii, un gentleman solemn, parcă făcut spre a fi socrul lui Willoughby. Tatăl domnişoarei Dale fusese doctor într-un regiment nimicit în India şi acum locuia cu chirie într-una din vilele lui sir Willoughby de lângă parcul castelului. Fata scria versuri, dar nu avea zestre. Poemul ce-l compusese, pentru a celebra aniversarea tânărului baronet, fu considerat un gest dibaci, înfăptuit cu îndrăzneala proprie timizilor. Îşi dezvăluise intenţiile în faţa mulţimii, aproape că-şi ceruse în căsătorie eroul prin versurile ei. Era frumoasă: avea genele lungi şi negre, ochii de un albastru întunecat, prin care tot sufletul părea să-i ţâşnească, precum o săgeată dintr-un arc încordat, la o simplă privire a lui Willoughby. Iar el o privea, o privea stăruitor, cu toate că n-a dansat niciodată cu ea în noaptea aceea, ci numai şi numai cu domnişoara Durham. La ultimul dans al seratei o încredinţă pe Laetiţia lui Vernon Whitford şi o privi atât de intens, poate datorită compătimirii lui pentru o fată atât de elegantă, condusă de un asemenea partener. Când dansa, „Phoebus Apollo care a postit şi a devenit călugăr“, îşi uita parcă talentul lui muzical şi pierdea orice simţ al ritmului. Se împiedica în propriile lui picioare, călca partenera consternată, îi încurca pe toţi ceilalţi dansatori în diferitele figuri de dans, stârnind hohote de râs cordiale din partea vărului Willoughby. Trebuie spus că era ora patru dimineaţa, când dansatorii simt nevoia să râdă de cineva, fie şi numai pentru a-şi odihni picioarele. Buna dispoziţie caracteristică acelei ore dezlănţuia hohote de râs. Vernon fu comparat cu Thezeu [28] în labirint, când soarta lui depindea întru totul de Ariadna, apoi cu o muscă scăpată dintr-un borcan cu dulceaţă, cu un om salvat de la înec, cu un novice prins

în plasa nimfelor şi obligat să urmeze ritmul lor graţios. Willoughby nu ostenea în a trimite tot felul de comparaţii reuşite domnişoarei Durham peste capul lui Sir Roger de Coverley. Reţinute mult timp de opinia publică, ele au asigurat lui Willoughby reputaţia unui om de spirit şi a unui conviv scânteietor. Se spunea că intenţiona s-o lase pe Laetiţia lui Vernon, când se va decide, el însuşi, să o păstreze pe domnişoara Durham, pentru sine. Generozitatea lui era notorie. Totuşi, deşi frânghia era de fapt un laţ, el ezita să o tragă în chip decisiv şi prefera să o lase liberă, în voie; chiar dacă îi făcea curte Laetiţiei în beneficiul lui Vernon, se presupunea că, oricum, afecţiunea pentru vărul său era mai puternică decât propria lui dragoste. Era destul de generos pentru a se purta astfel, ba chiar şi ca să se însoare, el însuşi, cu o fată fără zestre.

Fusese o întreagă poveste între el şi o tânără şi frumoasă văduvă din aristocraţia noastră, care era cât p-aci să-l prindă în capcană. De ce a obiectat să se căsătorească cu o distinsă aristocrată? l-a întrebat doamna Mountstuart, la care el a răspuns că fetele din acea clasă n-au nici un ban, iar noblețea de sânge este îndoielnică. Nu se lăsa deci înşelat de aparenţe. Datoria faţă de familie avea întâietate şi, pentru acest motiv, se prea poate ca el să prefere să o cedeze pe slăbuţa şi delicata Laetiţia lui Vernon, decât să cedeze înclinaţiei sale personale. Când auzea vreo aluzie la văduvă, părea neaşteptat de jignit, în ciuda înaltului rang social al acesteia. „O văduvă?“, spunea. „Eu?“ adresându-se tot unei văduve, mai în vârstă, e adevărat; totuşi atât de tare se înfuria când i se menţiona posibilitatea de a se însura cu o femeie de această condiţie, încât uita delicateţea şi nuanţele preţioase ale bunelor maniere. Dorea ca doamna Mountstuart să dezmintă în mod formal toată această poveste şi-şi repetă dorinţa, atât de urgentă i se părea respingerea ofertei. Spuse încă o dată: „O văduvă cu tot corpul rigid, de parcă ar fi înghiţit o sabie. Doamna Mountstuart rămăsese văduvă după prima căsătorie şi făcea parte dintre femeile care nu se mărită a doua oară, rămânând fidele primului soţ, păstrându-i numele, pentru că nu vor să-şi amestece titlul cu acela al unui biet boiernaş de ţară, care s-ar agăţa de fustele lor. De aceea putea aproba parţial obiecţiile lui Willoughby. Comportându-se astfel, acest gen de femei se gândesc la ele însele şi rareori vor spune: „Aş fi putut să mă recăsătoresc!“; sau încă şi mai rar mărturisesc în sinea lor că, dacă ar fi ţinut neapărat, ar fi putut totuşi s-o facă. Ele pot intui ceva din ceea ce simte un gentleman, atunci când zăresc vălul unei văduve. Dar faptul de a vedea un tânăr drăguţ, atât de cumplit jignit numai la auzul zvonului despre căsătoria lui cu relicva unui conte, era de-a dreptul

uimitor. Sir Willoughby se destinse apoi. Ținuta lui pierdu ceva din rigiditatea militară și-și admiră cu mândrie și nonșalanță în oglinda minții halo-ul de mânie care-l împodobea, în timp ce lăsă să cadă o aluzie generos de vagă, pentru a-i arăta cum de apăruse acest zvon și excelentele motive pentru care nimeni nu trebuia să-i dea crezare. Fu dojenit, doamna Mountstuart îi făcu o mică morală, dar dezminți totuși versiunea tinerei contese: „Nu e nici un motiv să vă temeți că o va lua în căsătorie, dragii mei“.

Exista în schimb teama că el va rata ocazia de a se căsători cu frumoasa domnișoară Durham.

Dilemele micilor prinți sunt adesea grave. Ar trebui să insistăm din când în când asupra acestora, utilizându-le drept exemple, pentru a dovedi oamenilor simpli, care se zbat în nevoi, cu câte săgeți și pietre sunt asaltați marii favoriți ai soartei. Am putea atunci îndemna la moderație pe nenorocitul care nu are cu ce să se însoare, sau care, dacă a făcut-o, cutreieră străzile, îndoit sub povară, pentru a-și ajuta nevasta și mulțimea de copii, cu greu crescuți, să vegeteze în situații înjositoare. În conformitate cu preceptele noastre morala este totdeauna binevenită într-o țară morală, și mai ales atunci când, prin ea, invidia stupidă este pedepsită și setea nelimitată de schimbare este dojenită. Tânărul Sir Willoughby se afla atunci în această dilemă: se găsea între două femei, singurele care l-au mișcat vreodată, în afara cuceririlor din saloanele londoneze, pe care nu mai voia să le ia în considerație. Sensibil la frumos, el nu văzuse niciodată o fată mai frumoasă decât Constanța Durham. La fel de sensibil la admirația manifestată față de el, o considera pe Laetiția Dale un model de înțelepciune. Se afla între o roză regală și o modestă violetă. Se înclina în fața celei dintâi, dar cealaltă se înclina ea în fața lui. Nu le putea avea pe amândouă, aceasta este o lege inflexibilă, atât pentru prinți, cât și pentru muritorii de rând. Pe care din ele s-o aleagă? Pe măsură ce cunoștea mai bine lumea, prețuia tot mai mult sentimentele domnișoarei Dale. Constanța era însă atât de frumoasă, încât un admirator nu se putea îndepărta de ea decât cu prețul unor mari suferințe. Avea splendoarea unui bric de cursă care aleargă spre victorie cu toate pânzele în bătaia vântului; în plus, nu-și dădea nici o osteneală să-l cucerească pe Willoughby, ci zbura unde dorea, ca o pasăre liberă. În orele lui de reflecție se simțea mai mult atras de fata în oglinda căreia se regăsea pe sine, dar și mirajul pânzei de la orizont îl târa cu violență în silajul vasului. Lucrurile se complicau și mai mult prin faptul că Willoughby își iubea libertatea; era liber așa cum sunt prinții: avea

mereu mai mulți vasali, mereu mai mulți sclavi, domnea cu aroganță în lumea femeilor, numai așa se simțea el însuși. Experiențele din capitală nu-l ajutaseră să răspundă cum ar fi vrut la această dificilă întrebare: căsătoria leagă oare atât de mult o femeie de noi, încât să ne idolatrizeze?

În timp ce el delibera, lady Bushe făcu întâmplător aluzie la marile succese mondene ale domnișoarei Durham, ceea ce îl determină pe Willoughby să propună brusc fetei căsătoria. Ea consimți, și se logodiră. Constanța devenise un fel de momeală pe care, apucând-o, Willoughby era mai-mai s-o înghită, dar rămăsese atârnat, încă ezitant, de sfoară. Deși momeala îl hotărâse s-o câștige, tot ea era cauza pentru care se simțea ofensat în sinea lui. Constanța nu i se oferea coborând din claustrarea pură a unei mănăstiri, strălucind de perfecțiune. Până și cerințele spiritului său erau specifice micului prinț despotic. I-ar fi plăcut să vină la el din găoacea unui ou, mai uimită de spectacol decât un pui, dar la fel de izolată de exterior, înainte ca el, Willoughby, să fi sfărâmat găoacea, așa încât el să fie primul dintre toți bărbații asupra cărora să se fi oprit privirea ei de femeie. Dar ea vorbea deschis despre verii și prietenii ei, bărbați tineri, și la amărăciunea lui i-ar fi putut răspunde: „O, Willoughby, de ce nu m-ai cerut în noaptea aniversării celor 21 de ani ai tăi?“ După noaptea aceea ea se lăsase cuprinsă de vârtejul lumii, iar ciudata lui antipatie, destinată a-i fi fatală, se născu încă din primele ore ale logodnei; ciudată, pentru că el era incapabil de a fi gelos pe anumite persoane. Un tânăr căpitan Oxford se afla în fruntea roiului de admiratori care bâzâiau în jurul Constanței, dar Willoughby se temea tot atât de puțin de el, cât de Vernon Whitford. Adevăratul lui dușman era lumea, mulțimea ce ne cufundă în anonimat, ce o pângărește pe cea aleasă numai pentru noi și ne face incapabili de a o mai purifica vreodată de urmele acestei îmbrățișări blestemate. Plăcerea mulțimii este de a sfărâma în bucăți bărbătescul cuvânt „Eu“, de a viola lumea noastră lăuntrică și de a-i mânji puritatea. Când începi să meditezi, lumea ajunge să te dezguste.

Îndată ce s-a anunțat public logodna, toți au fost de părere că, de fapt, Laetiția nu avusese nici o șansă niciodată; doamna Mountstuart a recunoscut cu umilință, parcă făcând penitență: „Nu sunt o ghicitoare.“ Lady Bushe ar fi putut pretinde titlul, căci ea prezisese evenimentul. Laetiția împărtășea părerea comună. Privise prea sus, dar fără speranță. Dorise dintre toți pe bărbatul cel mai strălucitor; cum ar fi putut oare spera, când acesta se afla mai sus decât toți ceilalți? Laetiția era singurul sprijin al unui tată bolnav, a cărui idee fixă că ea va domni la castel părea să-l

reconforteze în aceeaşi măsură în care o chinuia pe ea. Zvonul logodnei îl făcu să tacă; bolnavii condamnaţi la recluziune se agaţă cu disperare de ideile lor. Observase cum baronetul se înviora, ca un băiat zburdalnic, de îndată ce se afla în compania fiicei sale. Deşi el era ceva mai în vârstă, se jucaseră împreună în copilărie. Willoughby fusese un copil delicios. Portretul de la castel îl înfăţişa rezemat de un poney, picior peste picior; purta o pălărie, iar buclele lui lungi şi bălaie se revărsau pe umeri; părea imaginea îngerului ei călăuzitor. Iar ca bărbat, într-atât îi modelase firea pentru a i se supune — ea presupunea însă că nu o făcuse intenţionat — încât era mai fericită să-i dea dreptate în toate, decât să-şi închipuie că ar putea fi altfel. O asemenea atitudine semăna cu extazul fanaticilor cultului Juggernaut [29]. Este una dintre formele pasiunii inspirată de micii prinţi şi nu trebuie să ne mire că femeile prin excelenţă conservatoare îi ajută să rămână atât de sus. Altfel ce am mai putea admira? Nu ne-ar mai putea fascina nimbul lor de lumină, iar dacă i-am coborî de pe soclu, i-am considera născuţi din lut ca şi noi. E bine ca din când în când o femeie să-şi ardă aripile la flacăra lor, dacă prin aceasta se menţine cultul pentru un tânăr bărbat ideal. Dacă noi le cerem să fie pure, ele au dreptul să ne ceară să fim seducători. Nu pot găsi un exemplu de fascinaţie mai intensă, decât modul cum adoră femeile pe micul prinţ, bărbatul ale cărui calităţi sunt evidente şi ştie să profite de acestea, fără să devină însă antipatic. N-au decât generaţiile viitoare de bărbaţi să se mire de idolii de astăzi ai femeilor, dacă le va face plăcere. Până atunci e mai important ca aceştia să fie adoraţi în continuare. Cât despre Laetiţia, ea continua să adore. A văzut-o pe domnişoara Durham în mai multe rânduri la Patterne. Admira tânăra pereche. Dorea să asiste la ceremonia nunţii; aştepta ziua cea mare cu nerăbdare şi totodată cu reţinere, la fel ca cei care se apropie de sfârşitul unei dragoste amăgitoare, când toată vraja se risipeşte. Tocmai atunci, într-o duminică dimineaţa, în timp ce traversa singură parcul ducându-se spre biserică, se întâlni cu Willoughby. Mai erau zece zile până la data fixată pentru nuntă. Willoughby ar fi trebuit să se afle alături de domnişoara Durham, la capătul celălalt al districtului. Laetiţia ştia că el plecase călare într-acolo, cu o zi înainte, dar iată-l că se afla în faţa ei. Şi într-un mod cu totul neaşteptat, surprinzător chiar, îi oferi braţul s-o conducă până la uşa bisericii. Vorbea şi râdea într-un fel ce-i amintea un gentleman plecat la vânătoare, care, după ce căzuse destul de rău, sărind peste gardul de mărăcini şi peste bariera de la marginea unei pajişti, unde ea se plimba pe timp de iarnă, se ridicase, clătinându-se, şi-i spuse: „E în regulă, sunt bine,

n-am nimic, doar o zgârietură“, în timp ce-şi apăsa cu mâinile rana sângerândă de la cap. Sir Willoughby flecărea înainte, mărturisindu-i bucuria de a o fi întâlnit. „Sunt într-adevăr un om deosebit de norocos“, spunea şi repeta aceste cuvinte şi multe altele încă, vorbind fără încetare, povestind o anecdotă despre o întâmplare din ţinut, râzând însă numai cu jumătate de gură. În tinda bisericii continua să vorbească şi, în timp ce înainta înăuntru prin faţa stranelor în care se aflau doamna Mountstuart Jenkison şi lady Busshe, murmura uşor. Era fermecător desigur, dar părea atât de ciudat Laetiţiei! Măcar de şi-ar fi ascuns chipul pe jumătate, purtând o pălărie de modă veche. Aşa se apropia însă mult de ea şi privirea îi cerceta ochii cu o insistenţă plină de nelinişte.

După slujbă evită doamnele, traversând parcă la întâmplare, nepăsător, mulţimea, dar apropiindu-se la câţiva paşi de locul unde se găsea Laetiţia. O luă apoi de braţ insistent şi o conduse afară pe poarta dinspre parc a bisericii, tot timpul înclinat uşor asupra ei, vorbind foarte animat, teribil de interesat parcă de răspunsurile ei liniştite; din când în când părea brusc distrat, absorbit în sine de nişte gânduri întunecate. Ea nu îndrăznea să răspundă decât foarte scurt la întrebările lui, de teamă de a nu-l fi înţeles.

Riscă o singură întrebare:

— Sper că domnişoara Durham se simte bine, nu-i aşa?

El repetă:

— Domnişoara Durham?! Apoi răspunse: Nu cunosc nici o domnişoară Durham.

I-a lăsat impresia că a avut un accident cu o zi înainte, în timp ce călărea, şi s-a lovit la cap.

L-ar fi întrebat despre asta, dacă n-ar fi ştiut că este un englez pur sânge, căruia nu-i place să recunoască durerea pricinuită de un accident, chiar când se răneşte.

A doua zi i-a făcut o vizită şi o invită la plimbare. O asigură că ea i-a promis că va merge şi-l luă ca martor pe tatăl ei, care nu putu să confirme o promisiune inexistentă, dar îi rugă să-l lase singur şi să se ducă la plimbare. Trecu astfel din nou prin parc împreună cu Sir Willoughby, ascultându-l cât de înflăcărat evoca întâmplări din trecut. Îi ajungea fie şi un singur cuvânt de aprobare din partea ei.

— Acum mă simt din nou eu însumi, repeta el în acea zi. Vrând să-l flateze; Laetiţia lăuda frumuseţea parcului şi a castelului.

Willoughby nu vorbea de loc despre domnişoara Durham şi Laetiţia se temea să-i menţioneze numele.

La despărțire îi promise Laetiției că o va vizita a doua zi. Nu veni, dar ea îl scuză imediat când află cele întâmplate.

Era o poveste îngrozitoare. Călărise vreo treizeci de mile până la castelul lui John Durham și, ajuns acolo, află că înainte cu două zile Constanța părăsise casa tatălui său și plecase la o mătușă la Londra, de unde trimisese vorbă că s-a căsătorit cu căpitanul Oxford, husar și camarad cu unul din frații ei. O scrisoare îl aștepta pe Willoughby la castelul său. Călărise toată noaptea, fără să-i pese că distruge calul, fără să-i pese nici de el însuși, pentru a ajunge cât mai repede acasă, atât era de copleșit de teribila lovitură. Acestea se petrecuseră în cursul nopții de sâmbătă. A doua zi, fiind duminică, Willoughby o întâlni pe Laetiția în parc, o conduse la biserică și de acolo acasă. Ziua următoare, înainte de a pleca pe neașteptate pentru câteva săptămâni, se plimbă din nou cu ea în văzul tuturor trăsurilor ce treceau pe drum.

Cum vedeți, domnișoara Durham îi redase libertatea; faptul era binevenit, deși procedeul nu fusese prea politicos. Nebunia unei fete geloase o putuse îndemna să ia o hotărâre ce-i era interzisă lui, un om de onoare. Totodată el arătase întregii lumi cât de puțin suferea din această cauză. Se spunea că doamna Patterne o alesese pe Constanța Durham împotriva dorinței lui, dar că în cele din urmă se supusese. Într-un cuvânt nu mai era acum nici un obstacol între el și domnișoara Dale. Totul părea o frumoasă poveste romantică, și cei mai mulți îl priveau cu simpatie pe favoritul comitatului. Alegerea unei fete fără zestre și rang social n-ar fi fost suficientă pentru a obține bunăvoința publicului, dacă ea n-ar fi fost stârnită și de șocul de uimire produs de conduita domnișoarei Durham, ca și de dorința tuturor ca un gentleman atât de perfect să nu ajungă vrednic de milă. Constanței i se spunea „nebuna aia“, iar Laetiției i se descoperiră noi și numeroase merite. Constatându-se deodată cât era de drăgălașă, de vioaie și de inteligentă, toți erau de acord că îndeplinea una dintre principalele cerințe ale familiei Patterne, aceea ca o lady Willoughby să înveselească și să anime atmosfera înghețată de la castel. Laetiția venea des pe la castel, de altfel, la cererea expresă a doamnei Patterne și, uneori, în aceste cazuri, Willoughby se afla și el acolo, supraveghind instalarea noilor piese ale laboratorului, deși anunțase că nu este acasă pentru nimeni din district; de altfel, nimeni nu se aștepta ca el să înceapă să primească. Se ocupa cu ardoare de știință și nu vorbea decât despre lucrările lui. Numai științei merită astăzi să i te devotezi, spunea el. Dar aceasta amară observație n-o viza de loc pe Laetiția, față de care se purta curtenitor, cu liniștea omului

care s-a rupt de o legătură nefastă, pentru a se întoarce la prima sa dragoste, cea mai puternică.

Au urmat câteva luni de asemenea întâlniri afectuoase la castel și apoi, trecând intervalul de timp cerut de decență într-o asemenea împrejurare, sir Willoughby părăsi locurile natale pentru a face o călătorie în jurul lumii.

CAPITOLUL IV
Laetiția Dale

A fost o nouă surpriză pentru întreaga lume.

Să nu cercetăm prea în amănunt capacitatea femeilor de a răbda de foame: probabil că rezistă datorită vreunei rezerve secrete, din moment ce, cum vedeți, continuă să trăiască. Ele nu au nevoie evident de o cantitate prea mare de hrană, am putea crede mai curând că un foc animal încălzește aceste ființe. Protestează atât de puțin în fața evenimentelor, încât probabil că nu au prea multă vitalitate. Un sentiment de blândă compasiune, vecin cu disprețul, ne cuprinde față de cei care au posibilitatea de a ne emoționa prin patos, și refuză totuși s-o facă. Timp de mai multe săptămâni, publicul îi deschise larg brațele, și dacă Laetiția ar fi ales acest refugiu pentru a se lamenta, ar fi fost răsfățată, ca mulțumire că a furnizat ținutului o dramă. Unii oameni severi ar fi fost împotriva ei, dezaprobându-i pretenția de a se ridica dintr-o pătură socială inferioară până la înălțimea de castelană la Patterne; s-ar fi constituit însă și o partidă ostilă lui Willoughby, compusă din doi-trei revoltați împotriva jugului social, care apar totdeauna în Anglia, acolo unde există o oarecare agitație, un număr mai mare de simpatizanți înnăscuți, totdeauna gata să verse o lacrimă pentru alții și, în plus, ici și colo, câte un suflet samaritean, dispus totdeauna să ajute cu promptitudine biata umanitate aflată în restriște. Evenimentul a trecut însă fără a fi dramatizat. Laetiția a apărut la biserică, potrivit obiceiului, cu aceeași figură blândă și cuvioasă, a acceptat invitațiile la castel, unde a asistat la lectura scrisorilor lui Willoughby către familie, și și-a înfipt unghiile în carne, ori de câte ori numele ei nu era menționat. Nici un strigăt, cerând milă, n-a țâșnit de pe buzele tinerei femei.

Astfel, favoarea publicului s-a epuizat curând. După noua interpretare, Laetiția nu avea anvergura necesară unei lady Willoughby; nu ar fi știut să primească, cu grație și distincție, invitații la castel. Willoughby a înțeles probabil că fata nu era potrivită cu el și a plecat cât mai departe, ca să poată învinge tulburarea pe care i-o pricinuiseră ultimele pâlpâiri ale dragostei de tinerețe, ceea ce reușise, se pare, judecând după tonul ultimelor scrisori, niște scrisori întru totul excepționale. Lady Bushe și doamna Mountstuart se delectau citindu-le. În aceste scrisori către familie, trimise din cele mai mari orașe ale S.U.A., Sir Willoughby apărea ca un tânăr superb, reprezentativ pentru noblețea britanică, un adevărat lord. Creiona rapid

pentru aceste doamne „pe verii noştri democraţi“, cum îi numea el. Ce mai veri! Erau tocmai buni să intre cu toţii în Marină. Judeca tot continentul cu etalonul britanic şi, prin simpla schiţare a faptelor, transmitea familiilor şi prietenilor de acasă, concluziile măsurătorilor întreprinse. Era un adept al ironiilor rezultate din juxtapunerea unor cuvinte incongrue. În acest mod prezenta, de exemplu, egalitatea oamenilor sub steagul înstelat. Egalitate! Câteodată urmau astfel de reflecţii: „Verişorii ăştia ai noştri sunt tare amuzanţi. Am impresia că mă aflu printre descendenţii Capetelor rotunde [30]. Din când în când aud câte o aluzie politicoasă la unele diferende de familie. Noi mergem pe drumul nostru şi ei pe al lor, părând perfect convinşi că republicanismul determină schimbări profunde în firea omenească. Vernon încearcă din răsputeri să gândească la fel ca ei. Pătura superioară a verilor noştri — aproximativ a zecea parte din ei — sunt admiratori fanatici ai Parisului. Restul este format din englezii radicali, după cât cunosc eu acest aspect al naţiunii mele. Când îi comparăm cu noi par absurzi, când îi opunem nouă, par de-a dreptul monstruoşi.“ Contrastul dintre scrisorile lui Willoughby şi cele ale lui Vernon era extrem de net. Ai fi putut cu greu crede că sunt două rude care călătoresc împreună, ori că Vernon se născuse şi trăise în Anglia. Aceleaşi scene, evocate, de către fiecare din cei doi, s-ar fi putut petrece în emisfere diferite. Vernon nu ironiza nimic, el nu avea talentul epistolar al lui Willoughby, care îi făcea să exclame pe prietenii şi familia lui, în timp ce citeau vreo remarcă de-a sa: „O, asta-i în genul lui“, şi să-i îndemne totodată să-l admire şi să-l aplaude pe excelenţa sa, lordul Willoughby, pe deasupra Atlanticului.

Îl zăreau foarte limpede, parcă cu ochiul liber; un cuvânt, o mlădiere a frazei, o aluzie, configurau imaginea lui Willoughby călătorind prin America, Japonia, China, Australia, ba chiar şi prin Europa, trecând în revistă cu ochi britanici tot ce ieşise mai grotesc din mâna Creatorului. Vernon părea un băiat sfios, fără prestigiu în străinătate, fericit de un compliment, recunoscător pentru un dineu, încercând cu o sârguinţă uşor penibilă să digere tot ce vedea şi auzea. Dar, unul era un Patterne, celălalt un Whitford. Unul avea geniu, celălalt făcea o palidă figuraţie în ciuda titlului său de savant, primul rămânea un gentleman englez oriunde se afla, al doilea reprezenta o specie umană nouă, nedescrisă încă, ivită de curând în Anglia, de la care nu te puteai aştepta la ceva bun, nici pentru el, nici pentru ţară.

Willoughby descrise magistral modul în care încerca Vernon să danseze în America. „Adio verilor noştri“, scria el mai târziu, când se afla în drum

spre Japonia. „Se prea poate să fi avut o oarecare vogă la balurile lor, ori atunci când le-am arătat cum călărește un adevărat englez. Trebuie să mă împac însă cu gândul că nu mi-am câștigat prea multă popularitate printre ei. N-am putut cânta imnul lor național — dacă un conglomerat de state poate alcătui într-adevăr o națiune — și trebuie să mărturisesc că i-am ascultat pe ei, cântând, cu o politețe destul de rece. Un popor mare, fără îndoială. Îi spun însă adio. A trebuit să-l trag cu de-a sila pe Vernon mai departe. Se gândea serios să se stabilească în sud, și are intenția să corespondeze cu câțiva dintre verii noștri“. În general, dacă uita cele câteva „gesturi insolente“ ale gazdelor sale, semnalate în scrisori, Willoughby putea spune că se descurcase destul de bine. Președintele fusese, intenționat sau nu, nepoliticos, dar se știe ce origine are [31]! Aceste interjecții erau niște zgârieturi ale ghearelor leului britanic, un omagiu pe care Willoughby îl aducea Albionului, adevăratul stăpân și care se aștepta, de altfel, ca el să atingă cu finețe *terga cauda* [32] țara pe care o lăsa în urmă și ale cărei obiceiuri i-au rămas definitiv străine; mai târziu vorbea totdeauna despre America pe un ton respectuos, rămânând pe gânduri. Leul își ascunsese ghearele. Călătoriile i-au fost utile lui Willoughby. Fapt este că există verișori care, când ajung mari, trebuie uneori calmați, altfel devin supărători. Să ferească Dumnezeu de o ceartă între veri!

Willoughby se întoarse în Anglia după o absență de trei ani, într-o frumoasă dimineață de aprilie, ultima zi a lunii. Trăsura ocoli gardul parcului și, printr-o fericită întâmplare, primul chip prietenos pe care-l zări a fost al Laetiției. Aceasta se plimba, trecând dintr-o pajiște într-alta împreună cu niște copii de școală, care culegeau flori de câmp, pentru a sărbători prima zi de mai. Sări jos din trăsură și o prinse de mână.

— Laetiția Dale! spuse, și inima îi bătea cu putere. Numele tău sună ca o dulce melodie engleză. Cum o duci?

Întrebarea plină de neliniște i-a permis să privească adânc în ochii ei. Descoperi imaginea ce o căuta, a unui om cu care te simțeai contopit, plin de pasiune, apoi lăsă mâna fetei spunând:

— N-aș fi putut visa o primire mai emoționantă decât aceasta: dumneata culegând flori cu acești copii. Nu cred în întâmplare. Era scris undeva că ne vom mai întâlni, nu-i așa?

Laetiția abia mai sufla de fericire.

El o rugă să împartă câte un ban de aur copiilor, întrebă numele câtorva dintre ei, repetându-le:

— Mary, Suzan, Charlotte, numai prenumele vă rog! Așa, dragii mei.

Mâine dimineață veți aduce ghirlandele de flori la castel și, nu uitați, veniți dimineața, devreme, nu mai leneviți în pat! Ce zici, Laetiția? M-am bronzat? Râse ca și cum ar fi vrut să scuze soarele de pe alte meleaguri și murmură plin de încântare: Și totuși verdele câmpiilor din Anglia este neîntrecut, este minunat. Ca să-l guști, trebuie într-adevăr să pleci din Anglia și să te coci bine prin alte părți. Nu-i simți altfel frumusețea, dacă nu te exilezi, ca mine, pe mai mulți ani. Câți au fost de fapt?

— Trei, răspunse Laetiția.

— Treizeci! Atât de lungi mi se par. Eu, cel puțin, am îmbătrânit mult. Dar, privindu-se, aș zice că au fost mai puțin de trei. Nu te-ai schimbat de loc, arăți absolut la fel. Am nevoie de speranța asta. Am să te văd în curând, am multe să-ți povestesc. Vreau să-l văd cât mai repede pe tatăl tău, am să-i spun ceva special. Eu… Ce fericit sunt, Laetiția! Dar să n-o uit pe mama. Rămâi cu bine, pentru câteva ore. Câteva numai!

Îi strânse mâna din nou și dispăru.

Laetiția trimise copiii acasă. Îi era greu acum să mai culeagă primeroze, o plictisea prea tare! Putea spera că steaua ei nu apusese încă, atât de mult o tulburase prezența lui Willoughby. Patriotismul lui entuziast era ca o ploaie torențială de primăvară, care mătură în cale tot gerul crivățului, îndulcește aerul, dă la iveală culori noi și descătușează fluxul vieții. Gândurile i se întorceau uimite la purtarea Constanței Durham. Astfel Laetiția acceptă, încă o dată, propria ei slăbiciune. Îi venea să acopere de injurii pe femeia care-l făcuse să sufere și îl trimisese într-un dureros exil pe acest magician generos, aristocratul cu fața pârlită de soare și cu privirea scrutătoare. Și cât de adânc pătrundeau privirile lui! Răbdarea ei amenințată de inaniție întrevăzu imaginea unui ospăț. Foamea izbucni deodată, ca și speranța, iar răbdarea dispăru cu totul. Ar fi trebuit să alunge speranța și să păstreze răbdarea; iarna nu va dura la nesfârșit, striga sângele ei înfierbântat. Și trebuie să o scuzăm pe cât putem, gândindu-ne că tocmai căldura care i se strecurase din nou în vine o asigura că întoarcerea lui Willoughby se încadra în ciclul anotimpurilor, marcând sfârșitul unei ierni atât de lungi. Avea ceva special de vorbit cu tatăl ei, așa spusese. Ce poate însemna asta? Ce altceva decât…? Dar nu îndrăznea să numească ori să se gândească la așa ceva.

La următoarea întâlnire Willoughby i se adresă însă cu „domnișoară Dale“.

Peste o săptămână avu o convorbire confidențială cu tatăl ei.

În seara acelei importante zile, domnul Dale lăudă meritele

proprietarului său, Sir Willoughby. Un nou contract de închiriere fu încheiat, exact în aceiași termeni ca cel precedent. În afara faptului că Sir Willoughby îl felicitase pentru excelenta lui fiică, se pare că întrevederea nu depășise prin nimic raporturile firești dintre un proprietar și un chiriaș.

— Deci nu va trebui să părăsim casa, spuse Laetiția pe un ton satisfăcut, în timp ce își înăbușea, calm, speranța-i nebunească. Seara scrise în jurnalul ei doar atât: „Azi am fost cu totul nebună. Dar mâine?“

A doua zi și în numeroasele care au urmat, în loc de cuvinte, în jurnal erau trecute doar puncte-puncte.

Răbdarea s-a reîntors, tristă și posacă. Laetiția trebuia să găsească un aliment oarecare și cum nu avea nimic altceva, se reîntoarse la vechea ei răbdare, dar o găsi și mai amară decât altădată. Era un regim înfiorător, deși menit să o liniștească. Morții sunt răbdători, și începem să semănăm cu ei dacă ne hrănim cu răbdare prea multă vreme. Obrajii-i scofâlciți începeau să prindă culoarea frunzelor moarte și justificau astfel faptul că idolul ei nu o mai învrednicea nici măcar cu o privire. Îl vedea pe Willoughby când mergea la castel. Acesta nu observa nici o schimbare la ea, era mereu politicos și excesiv de curtenitor. De mai multe ori îl simțise privind-o stăruitor și, de fiecare dată, privirea lui luneca repede înspre maică-sa, iar Laetiția făcea un efort să nu se gândească la nimic, temându-se că orice gând ar putea fi un păcat și — speranța, un spectru al vinovăției. Nu putea să nu se întrebe dacă nu cumva maică-sa avea ceva de obiectat împotriva ei. Călătoria împrejurul lumii fusese întreprinsă la dorința ei; era o aristocrată ambițioasă, cu sănătatea cam șubredă. Dorea ca Willoughby să trăiască la castel împreună cu ea; se pare, totuși, că recunoștea c-ar fi mai înțelept din partea lui să se stabilească la Londra.

Într-o zi, Sir Willoughby, cu liniștea lui obișnuită, o informă pe Laetiția că devenise un gentilom de țară; renunțase să mai stea la Londra, pe care o detesta, considerând un mormânt unde oamenii își îngroapă personalitatea. Intenționa, după cum spunea, să se stabilească la țară și să apeleze la vărul său Vernon Whitford, pentru a-l ajuta să-și administreze averea. Descria cu multă vervă eforturile lui Vernon de a trăi din literatură și de a adăuga astfel venitului său modest suma necesară pentru a-și asigura plimbarea anuală de două luni prin Alpi. Înainte de marea lui călătorie, Willoughby vorbise totdeauna batjocoritor despre ideile lui Vernon; se știa de asemenea, destul de vag, că acesta rănise orgoliul familiei sale printr-un act extravagant. După întoarcere însă, recunoștea talentele lui Vernon și părea incapabil să acționeze în vreo direcție, fără ajutorul lui.

Noua situație procură Laetiției un tovarăș de plimbare. Mersul pe jos îl agasa pe Willoughby. Când venea vorba despre acest lucru exclama că e foarte dornic de mișcare, dar călare. Laetiția nu avea însă cal, așa încât, în timp ce el vâna, ea se plimba cu Vernon, ceea ce alimenta speculațiile vecinilor; apoi domnișoarele Eleanor și Isabel Patterne au început s-o invite mai des la plimbare în trăsură și atunci Willoughby fu văzut însoțindu-le călare.

Laetiția avu o mare bucurie, de parcă soarele i-ar fi năvălit brusc în casă, când se stabili în vila ei tânărul Crossjay Patterne, fiul locotenentului din marină, acum căpitan, un băiat de 12 ani, dar zburdalnic cât laolaltă, pe care-l întreținea cu casă și masă urma unei înțelegeri cu tatăl ei. Vernon era acei oameni care nu au cum să-și cheltuiască de plătit nici o poliță pentru amenajarea proprietății lor și se simt totuși grăbiți să-i risipească. Auzise de numeroasa familie a Căpitanului Patterne și propuse să-i instruiască el pe cel mai mare dintre băieți, la castel, dar Willoughby refuză să adăpostească băiatul unui astfel de tată, pretinzând că trebuie să aibă părul roșu, fața buboasă și purtarea insuportabilă. Vernon, obținând consimțământul domnului Dale de a-l găzdui pe băiat, se deplasă foarte aferat la Devonport și se întoarse cu un ștrengar durduliu, cu obrajii roșii, care se năpusti pe mâncăruri și prăjituri, mărturisind cu candoare că nu se săturase la masă niciodată în viața lui. Făcea un adevărat antrenament, pentru a se obișnui cu mesele îmbelșugate. La început, după ce se servi de mai multe ori, tânărul Crossjay se îndreptă din mijloc și oftă adânc, uitându-se la farfuria în care mai rămăsese mâncare; după aceea povesti gazdelor că avea două surori mai mari ca el, și trei frați și alte două surori mai mici; „toți înfometați“, adăuga băiatul.

Patosul lui era extrem de comic. Trecu mai bine de o lună înainte ca puddingul să poată fi luat de la masă, fără ca el să suspine plin de regret că nu a reușit să-l termine, în numele foamei tuturor celor din Devonport. Poznele, bucuria lui de a trăi ca la țară, în sălbăticie și murdărie, o amuzau pe Laetiția de dimineață până seara. Când îl prindea dimineața, îi preda ea lecțiile. Vernon profita de ocazie și-l instruia după-amiază. Tânărul Crossjay ar fi înveselit orice casă. Era nu numai leneș, dar și refractar din principiu la orice forme de instruire prin cărți, și spunea: „Dar nu mă interesează“, cu un ton care ar fi pus pe gânduri pe orice logician, atât de puternic era strigătul naturii la el. De fiecare dată, când se apropia ora lecției, trebuia să fie smuls din pământ, de parcă ar fi prins rădăcini prin locurile pe unde se ascundea, căci orice problemă era pentru capul său

pătrat o enigmă blestemată. În schimb, obiceiurile păsărilor, locurile în care își pun ouăle, îngrijirea iepurilor de casă, jocurile peștilor, satisfacțiile braconajului alături de băieții mai îndrăzneți din regiune, modul cum știa să-l lingușească pe bucătar pentru a-i da hrană rece, putând astfel petrece întreaga zi afară, în ploaie, toate acestea le știa din instinct. Pasiunea lui pentru marină deveni însă un mijloc de a-i fixa atenția asupra lecțiilor, atunci când Crossjay reuși să înțeleagă că, pentru a ajunge mus trebuia să străbată acest întins deșert. Se fălea teribil cu tatăl său, îndrăznețul ofițer și, aflându-se odată, din întâmplare, aproape de castel, în timp ce vorbea despre el cu Vernon și Laetiția, le puse o întrebare care se vede că-i stătea pe inimă. Tocmai afirmase:

— Tatăl meu este capabil să conducă și o armată întreagă, când făcu o pauză și formulă întrebarea astfel: Domnule Whitford, sir Willoughby este foarte bun cu mine, îmi dă din când în când și câte o coroană. De ce atunci n-a vrut să-l primească pe tata? A făcut zece mile prin ploaie ca să-l vadă și a fost nevoit să umble iar zece mile înapoi și să doarmă la han.

Singurul răspuns posibil era că probabil Sir Willoughby nu fusese atunci acasă.

— O, Sir Willoughby a dat ordin să i se spună că nu este acasă, dar tata l-a văzut, replică băiatul, obținând un efect ciudat prin repetarea cuvintelor „nu este acasă“, în același ton cu scuza rostită mai înainte, de o maliție evident involuntară. Vernon îi spuse Laetiției că băiatul n-a cerut însă niciodată explicații direct lui Willoughby.

Tânărul Crossjay nu semăna cu calul din poveste, căci era mai ușor să-l sileşti să bea din fluviul științei, decât să-l aduci până la țărm. Sufletul nu-i era atât de ostil precum firea și, încet-încet, îmbinându-se constrângerea cu mângâierile, începu să soarbă din apă. Într-o seară din aprilie, după ce întreaga zi chiulise de la lecții, fluieră sub ferestrele bucătăriei și începu să povestească, în timp ce i se servea masa, prin ce aventuri trecuse. Laetiția intră în bucătărie ca să-l dojenească. El îi sări de gât și continuă să pălăvrăgească despre un loc situat la 15 mile distanță, unde l-a văzut pe Willoughby călărind împreună cu o tânără doamnă. Laetiția avu îndoieli asupra veracității celor povestite, pentru că era cu neputință ca Crossjay să meargă pe jos atât de departe, până când acesta îi declară că un domn îl luase pe drum, în cabrioletă, și-l condusese la o fermă să-i arate o colecție de ouă și de păsări împăiate, din toate speciile cunoscute în Anglia: pescărușii, ghionoaie verzi, ghionoaie negre, rândunele de noapte cu ciocul mai mare decât capul și aripi prăfuite, stropite cu negru, ca la fluturii de

noapte. Același domn îi oferise un ceai la fermă și îi plătise călătoria cu trenul, înapoi. Povestea părea totuși Laetiției cam fantezistă, clar Crossjay îi relată cum în drum, spre gară, se oprise să-l salute pe Sir Willoughby și își scosese șapca; acesta a trecut însă pe lângă el fără să-l observe, dar tânăra doamnă întorsese capul și-i răspunsese la salut. Scena avea toate aparențele realității.

Ce stranie eclipsă se petrece când umbra adevărului alunecă peste astrul strălucitor al idealului nostru! Acuzăm atunci adevărul; el a greșit, nu astrul nostru. Realitatea jignește, iluzia este comoara de care suntem jefuiți. Apoi iluzia se încăpățânează să reziste, dar dezgustul de realitate începe s-o întovărășească permanent. Amândouă epuizează mai mult inima decât momentele în care îndurăm resemnați foamea noastră de ideal.

Noi zvonuri se răspândiră prin vecini, gardurile ciripeau, vârfurile copacilor croncăneau. Doamna Mountstuart părea categorică în această chestiune. „Spuneți că Patterne va avea în sfârşit o stăpână? Dar n-a fost nici o îndoială, niciodată, asupra căsătoriei lui Willoughby. Trebuie să se însoare. Atât timp cât nu ia o străină, n-avem motiv să ne plângem. A întâlnit-o la Cherriton. S-au îndrăgostit fulgerător unul de altul. Am auzit că tatăl ei este un fel de savant, are bani, dar n-are pământ și nici casă, după cât se pare. Trăiesc jumătate de an pe continent. Acum locuiesc, de un an, la Upton Park. Ea este o fată care, atunci când vrea, poate să se statornicească într-un loc și să amuze pe toată lumea; are 18 ani, maniere perfecte, inutil să mă mai întrebați dacă e frumoasă; Sir Willoughby va primi ceea ce i se cuvine. Noi trebuie s-o învățăm cum să fie mai perfectă, pentru a-l răsplăti, dar să nu ascultați părerile lui lady Busshe. Willoughby ar fi fost prea tânăr la 23 sau la 24 de ani. Un bărbat tânăr nu poate fi niciodată părăsit; i se permite să evadeze. Un bărbat tânăr, care se căsătorește, devine un mâncător de flăcări condamnat la inactivitate; dacă o respectă, este pierdut. La 31 ori 32 de ani este copt pentru a comanda, pentru că știe să se impună. Sir Willoughby este o creatură superbă, n-are nevoie decât de o soție care să-l completeze. Un bărbat ca el nu poate să alerge mereu după o femeie. Sobrietatea — nu! Ar ajunge curând ridicol. Nu s-a purtat mai rău ca alții ci, probabil, mai bine, în orice caz mai scuzabil. Dar a sosit momentul să rămână printre noi; era și timpul. Am s-o văd și am s-o studiez cu atenție, puteți fi siguri; cu toate că am impresia că ne putem încrede în gustul lui Willoughby.“

Confirmând parcă zumzetul persistent al comentariilor, venerabilul doctor Middleton și fata lui au sosit într-o zi pe neașteptate la castel, unde

au fost văzuți numai de membrii familiei Patterne. Tânărul Crossjay schimbă câteva cuvinte cu domnișoara Middleton și alergă înapoi la vilă, entuziasmat pentru că acesteia îi plăcea navigația și avea un chip vesel. După Vernon, zâmbetul ei indica o fire foarte plăcută. Tânăra fată fu descrisă Laetiției ca fiind înaltă, elegantă, vioaie, arborându-și tinerețea ca pe un drapel. Cu zâmbetul ei drăgălaș nu putea să nu câștige.

Vernon vorbi mai mult despre tatăl ei, un savant notoriu și, din fericire, suficient de bogat, pentru a fi independent. Evocarea domnișoarei Middleton deveni la Vernon, mai târziu, de-a dreptul poetică sau, mai bine zis, el găsi o imagine care se potrivea unui poet:

— Îți sugerează Ecoul munților. Doctorul Middleton este unul dintre cele mai luminate capete ale Angliei.

— Care este numele ei de botez? întrebă Laetiția.

— Am impresia că se numește Clara.

Laetiția se duse la culcare, retrăind emoțiile zilei, închipuindu-și Ecoul munților, spiriduşul rapid și sălbatic numit Clara, hoinărind pe sus prin aer, dar întorcându-se ca și cum ar fi trasat un semicerc, atunci când vocea stăpânului îl chema; era deci mai mult drăgălașă decât frumoasă, și mai pură decât frumusețile de salon, ca azurul cerului; și, dacă în același timp, era și elegantă și avea și un surâs fermecător, cum ar fi putut să-i reziste vreun bărbat? Ca să poată sugera cuiva Ecoul munților, fata trebuia să fie eterică. Tatăl ei o adora, după spusele lui Vernon. Dar cine n-ar fi adorat-o? Faptul că pâlpâia în jurul ei un halo de poezie, i se păru Laetiției încă o cruzime a soartei, pentru că astfel ea se simțea frustrată de ceva din propriul ei farmec, care, atât cât era, avea o nuanță mai curînd misterioasă. Willoughby, strălucind prin toate calitățile bărbaților, putea însă pretinde o femeie plină de poezie. Gândul că domnișoara Middleton îl cucerise prin calități asemănătoare cu ale ei, misterioase, o emoționa pe Laetiția, făcând-o să se simtă oarecum înrudită cu fata aleasă: „El vede în ea, ceea ce se află în mine.“ Acest gând îi împodobea orgoliul precum cununa de flori o piatră funerară. Îşi încuraja imaginația să brodeze în jurul Clarei, învestind-o cu farmece romantice, în ciuda suferinței sale; ascetul pătrunde în cer, pentru el un cer amar și totodată binecuvântat, biciuindu-se și chinuindu-se în aspra lui cămașă de penitență. Fericirea Laetiției consta în glorificarea Clarei. Tocmai prin rivala preferată, înțelegând criteriul după care fusese făcută alegerea, Laetiția rămânea atașată în continuare lui Willoughby.

Modul ei de a-i rămâne fidelă constituia o exaltare primejdioasă; în deșert ar fi zdruncinat o judecată sănătoasă, iar în lume, unde idolul

domnește, dacă acesta s-ar apropia prea mult de penitent, l-ar supune la proba focului și i-ar restaura luciditatea, arzându-i inima. Laetiția se ducea des la castel, unde o îngrijea pe doamna Patterne, pe atunci bolnavă. Sir Willoughby o trata în continuare pe Laetiția ca pe un prieten bun, dar de importanță secundară, căruia nu era cazul să-i menționeze scopul vizitelor sale la Upton Park. Contemplând ființa pe care o putea câștiga, el se îngrijora totuși în legătură cu cea pe care o pierdea. Laetiția aparținea tinereții lui strălucite, orgoliul acesteia se baza tocmai pe devotamentul ei. Era un om care trăia în trecut, tot atât de intens ca și în prezent. În ciuda zelului lăudabil cu care Laetiția îi îngrijea mama, el o suspecta de o oarecare lipsă de loialitate, și nu fără motiv. Nu arăta mai palidă decât în alte dăți, ochii ei nu-i reproșau nimic. Vechiul secret dintre ei nu era acum nici mai tăinuit, nici mai expus decât odinioară. Îl îngropase poate în felul femeilor, ale căror inimi pot deveni pietre funerare, dacă noi ori lumea le-o cerem; uneori devin niște morminte adânci în care poți să zaci ca un cadavru hidos, o bucată de lut înghețat; chiar dacă nu ești oribil descompus, rămâi zvârlit, undeva, într-un colț. Și chiar de ești frumos îmbălsămat, poți să nu fii prea des vizitat. Și apoi cum ar putea lumea să știe că ai fost vreodată îmbălsămat? Oricum, nu prețuiești mai mult decât un cadavru putrezit, iar privirile oamenilor nu pot pătrunde în pieptul femeii ca să zărească torțele arzând și, din când în când, slujba de adorare. Sunt și femei — ca să nu vorbim de cele din Efes! — care, după ce te îmbălsămează, părăsesc lumea pentru a întreține flacăra lumânărilor. Iată însă că apare un străin, și ele, cu imaginea ta în față, sting brusc flacăra vestală și îți presară cenușa prin grădina inimii lor, îngrășând pământul din care răsare floarea noii dragoste. Sir Willoughby cunoștea aceste reacții, din punctul de vedere al străinului; și mai cunoștea și sentimentele acestuia față de predecesorul său și de femeia care i se dăruie.

Adresându-se Laetiției, aduse vorba, cu abilitate, despre situația și planurile lui: o escapadă în Italia. Era ispititor? Da, dar în Anglia viața este mai morală. Italia e glorioasă prin frumusețea ei senzuală, pe când cea spirituală ne aparține nouă.

— Cunosc bine Italia, de multe ori am dorit să-ți fiu acolo un fel de Cicerone. După cum se arată lucrurile voi merge, însă, probabil cu oameni care o cunosc la fel de bine ca mine și nu vor fi prea entuziaști. Dar oare dumneata ai rămas tot aceea pe care o cunoșteam altădată?

Trăda, încă o dată, acea tensiune și neliniște care-l făcea să alunece de la o persoană la alta, în aceeași frază. Când vorbea numai despre el însuși, se

părea că o tratează cu o oarecare superioritate binevoitoare. Între timp vorbea însă și despre ea, începând cu admirabila grijă pe care o arăta mamei sale, declarându-i apoi că dorește să-i prezinte „o oarecare domnișoară Middleton“ și că este curios să-i afle opinia în legătură cu aceasta, pentru că are o încredere totală în intuiția ei, care, pe cât știe, n-a dat greș niciodată.

— Dacă aș presupune că poți greși, domnișoară Dale, n-aș mai putea fi atât, de sigur pe mine. După cum vezi sunt dependent de părerea bună care o am despre dumneata. Și trebuie să continui în același fel, altfel ce m-aș face? Insistă apoi asupra prieteniei și a farmecului prieteniei dintre un bărbat și o femeie căreia i se spune „platonism“. În lume am râs de aceasta, dar în adâncul sufletului, niciodată. Sentimentele platonice par în lume destul de ridicole. Dumneata m-ai învățat, însă, că o asemenea prietenie ideală este posibilă, când se întâlnesc două ființe capabile de o stimă reciprocă dezinteresată. Restul vieții constă numai în datorii către părinți, către țară. Dar prietenia este o sărbătoare pentru cei care pot fi demni de ea. Găsești câte soții vrei, dar prietene sunt puține. Știu bine, cât de puține.

Laetiția își reprimă gândurile gata să țâșnească în cuvinte. De ce o tortura? Ca să-și ofere lui însuși sărbătoare? Putea suporta să-l piardă, era doar obișnuită cu asta, și chiar să-l simtă indiferent, dar nu putea suporta această deformare intenționată, care frusta relațiile dintre ei de tot ce rămăsese încă prețios. Parcă-i cerea un jurământ, când spunea:

— Italia! Dar nici o zi în Italia nu va fi la fel de frumoasă cu aceea a întoarcerii mele în Anglia și nimic nu-mi va procura o bucurie atât de dulce, precum felul în care m-ai salutat de bun venit. Vei păstra cu credință amintirea acelei zile? Pot spera o nouă întâlnire ca aceea?

O forța să-i răspundă. Ea încerca să-i răspundă cât mai bine cu putință, dar el rămase nemulțumit și tonul cu care o ruga să-l asigure i se păru mai puțin bărbătesc, vocea parcă-i suna ca cea a unei femei. Laetiția trebui să spună:

— Mi-e teamă că nu pot să mă angajez la o întâlnire sigură, Sir Willoughby. Apoi el își recâștigă prezența de spirit, pentru că nu se poate spune că era lipsit de subtilitate, și replică:

— Dacă ai fi promis, ai fi fost acolo, chit că ai fi înghețat la post. Dar așa, trebuie să lași totul în voia sorții, ca orice accident sau întâmplare. Dar faptul că voim amândoi acest lucru poate fi decisiv. Știi cât de mult detest schimbările. Cel puțin rămâi chiriașul meu, și oriunde m-aș găsi, voi zări lumina dumitale pâlpâind la capătul celălalt al parcului meu.

— Nici eu, nici tatăl meu nu vom părăsi de bunăvoie vila Ivy, spuse Laetiția.

— Doar atât pot obține deci, murmură el. Va trebui să mă înștiințezi în scris, dacă intenționezi să pleci, și nu o vei face decât cu consimțământul meu, nu-i așa?

— Sunt gata să promit ceva în felul acesta, răspunse ea.

— Îți place locul?

— Da, sunt cel mai mulțumit dintre locatari.

— Cred, domnișoară Dale, că și eu aș fi fericit dacă aș locui într-o mică vilă.

— E un vis specific celor care locuiesc în palate. Dar să realizezi una dintre cele două posibilități, fără a o mai dori pe cealaltă, înseamnă adevărata mulțumire sufletească.

— Culorile cu care descrii vila mă tentează să evadez din lumea castelelor, a familiilor numeroase.

— Ai alerga și mai repede înapoi, Sir Willoughby.

— Văd că mă cunoști destul de bine, răspunse el, înclinându-se mulțumit; adăugă apoi brusc: dar nu sunt un ambițios.

— Poate că ești prea mândru pentru a fi ambițios, Sir Willoughby.

— Citești în mine ca într-o carte deschisă.

Willoughby plecă plin de regrete. Clara Middleton nu-l studia și nu-l cunoștea la fel de bine ca Laetiția.

Aceasta din urmă rămase încredințată că lui îi plăcea jocul de-a șoarecele cu pisica. Ea nu citea în el „ca într-o carte deschisă“, căci atunci ar fi fost complet uimită, văzând cât de sincer fusese Willoughby.

Proxima oară când se găsi la căpătâiul doamnei Patterne, avu într-o oarecare măsură intuiția firii lui, ceea ce, ar fi trebuit s-o ajute să fie mai clarvăzătoare, dacă ar fi reușit numai să-și stăpânească sentimentele. Bătrînă doamnă i s-a adresat cu o încredere plină de afecțiune, vorbindu-i despre un singur subiect: băiatul ei.

— Iată, draga mea, o altă fată strălucitoare; are avere, sănătate, frumusețe ca și el. Căsătoria lor ar putea fi, după toate aparențele, fericită; sper și mă rog lui Dumnezeu să fie așa. Dar începem să cunoaștem mai bine lumea, când ochii ni se întunecă, pentru că vedem liniile esențiale ale tabloului, și mă întreb dacă iubirea lor nu se explică tocmai prin atracția reciprocă a banilor, sănătății, și frumuseții. A mai încercat o dată cu fata aceea Durham, care era onestă, orice s-ar spune. I-aș fi dorit o soție să-l aprecieze și să-l înțeleagă, o femeie, inteligentă, cu altfel de frumusețe și

avere. Ea a fost onestă și a dispărut la timp, orice altceva ar fi făcut ar fi fost mult mai rău. Și acum ne aflăm la același capitol, cu o persoană de același gen, care s-ar putea să nu fie la fel de cinstită. Eu nu voi fi aci ca să văd sfârșitul. Făgăduiește-mi că vei fi totdeauna bună cu el, ca vei fi prietena lui, Egeria [33] sa, cum te numește chiar el. Poartă-te cu el la fel ca atunci când fata aceea i-a sfărâmat inima și el nu a voit să arate nimănui, nici chiar propriei sale mame, cât de mult a suferit. Ocrotește-i susceptibilitatea. Willoughby are o încredere oarbă în dumneata. Dacă ar fi dezamăgit… o, tremur numai la acest gând. Mi-a spus de mult și spune și acum, că dumneata ești pentru el imaginea femeii credincioase.

Laetiția n-a mai auzit nimic după aceea. Își repeta ei însăși, zile de-a rândul „imaginea femeii credincioase“. Acum când Willoughby o părăsea pentru a doua oară, omagiul adus fidelității sale cuprindea ceva dureros și comic, ca geamătul care desfigurează un chip frumos.

CAPITOLUL V
Clara Middleton

Marea întâlnire a lui Sir Willoughby Patterne cu Clara Middleton avusese loc la Cherriton Grange, la reşedinţa uneia din marile personalităţi ale Comitatului, unde această tânără doamnă de 18 ani a fost văzută apărând prima oară la orizont. Avea bani, sănătate şi frumuseţe, cele trei astre care transformă pe bărbaţi în astronomi. Willoughby o cerceta stăruitor, aşteptând o privire drept răspuns, dar îşi dădu imediat seama cât de mult trebuie să lupţi ca să obţii această privire. Pentru Clara, el era un tânăr oarecare dintr-un lung şir de admiratori, dintre care mulţi se aflau înaintea lui la rând, şi toţi erau plini de zel. Trebuia să chibzuiască bine modul cum să-i atragă atenţia că *el* este Willoughby Patterne, mai înainte ca mâinile domnişoarei să se fi pătat într-atât încât să nu-i mai flateze orgoliul, deoarece, ici şi colo, prin tot salonul, ea îşi abandona mâna prietenilor, nişte bărbaţi obscuri a căror atingere lăsa urme, neplăcute. Înstelata maiestate era prea binevoitoare cu toată lumea pentru a-i plăcea. Şi totuşi, Willoughby s-a lăsat prins cu tot sufletul de vârtejul vânătorii, deşi nu ştia nimic despre acea fată, decât că era premiul competiţiei în care intrase şi că Willoughby Patterne nu era pentru tânăra doamnă decât un oarecare din mulţimea concurenţilor.

Fiind un cercetător mai adânc al ştiinţei decât rivalii săi, considera drept un compliment al Naturii faptul de a fi ales de o femeie frumoasă. Ştim acum în mod ştiinţific că în domeniul luptei universale, succesul aparţine celui mai bine dotat. Desfăşori o coadă mai viu colorată decât a celorlalţi, îţi agăţi un moţ mai frumos în vârful capului, cânţi o arie mai nouă, calci cu un pas mai suplu, ea te remarcă în competiţie şi te alege. Superlativul o atrage ca un magnet. Poate să se uite în altă parte, n-are importanţă, veţi vedea că superlativul n-are de făcut decât un singur semn şi femeia alunecă înspre el. Nu-şi poate împiedica acest gest, pentru că i-l comandă propria ei natură, şi tocmai aceasta este garanţia că din ea se vor naşte bărbaţi de rasă. Felicitându-te pentru victorie, îţi promite o odraslă de o rasă şi mai pură. Ştiinţa, sau mai bine zis cunoaşterea legilor ei, ajută cultivarea aristocraţiei. În consecinţă, o urmărire încununată de succes şi victoria smulsă atunci când eşti înconjurat de rivali, îţi dovedeşte că eşti cel mai bun dintre toţi. Mai mult încă, o dovedeşte întregii lumi.

Willoughby îşi desfăşura calităţile superlative în faţa ochilor

domnișoarei Middleton. Avea un picior extraordinar, era la rândul lui moștenitorul unor competitori victorioși, avea stil, conversație, se îmbrăca la un croitor maestru, avea prestigiu; în fervoarea plină de speranță a vânătorii, avea, singurul dintre toți, un aer proaspăt care-l avantaja. Toate acestea, împreună cu o energie tenace, concentrată asupra premiului ce trebuia câștigat, îl făceau irezistibil. Nu-și cruța forțele, pentru că era ars de sete pentru titlul de câștigător. Înconjura cu atenție pe tatăl fetei, știind că oamenii și mai ales părinții preferă oferta cea mai mare, buzunarul cel mai adânc, proprietățile cele mai întinse și poziția socială cea mai respectată. Bărbații ca și femeile, dar în stilul lor propriu, disting pe cel mai bine dotat și îl ajută să câștige, așa cum a procedat, fără îndoială, și doctorul Middleton în momentul de criză, atunci când a fost formulată fetei sale propunerea memorabilă, la mai puțin de o lună după primirea lui Willoughby la Upton Park. Tânăra doamnă fu copleșită de impetuozitatea cererii, ca un puiet îndoit de vijelie. Ceru timp de gândire, dar Willoughby nu putea aștepta. Clara mărturisi fără ezitare că nu prefera pe nimeni altul și el consimți să mai aștepte. Examinându-și în liniște situația, găsi că nu este onorabil să se considere angajat, atâta timp cât ea rămânea perfect independentă. Clara insista însă în dorința de a cunoaște puțin lumea înainte de a se logodi. Alarmat, mască zeul prea vizibil al dragostei sub deghizarea subtilă a unui comandament sacru. S-ar fi supus de bunăvoie dorințelor ei, s-ar fi resemnat să tânjească de dor, declara Willoughby, dacă n-ar fi trebuit să îndeplinească cererea mamei sale de a vedea, înainte de a muri, pe viitoarea doamnă înscăunată la castel. Dragostea strălucea vicleană prin masca datoriei filiale, dar urgența cererii părea justificată. Domnul Middleton o găsi în orice caz rezonabilă, cu condiția ca fata lui să simtă o oarecare înclinare pentru Willoughby. Ei nu-i displăcea, dar dorea copilărește să cunoască puțin lumea mai înainte și cerea un an îngăduință. Willoughby îl reduse la șase luni și garantă această zăbavă, pentru care, drept mulțumire, ea consimți să se considere logodită. Dar nici o festivitate n-a anunțat lumii consimțământul. El o imploră să pronunțe jurământul prin care devenea captivă, în cadrul unei ceremonii doar pentru intimi, dar decisivă. Clara era sănătoasă, frumoasă, iar averea acorda o pondere specială acestor calități. Desigur, pe el nu-l interesau banii soției, dar avuția adăuga o strălucire menită să orbească privirile lumii. Și apoi, haita rivalilor îi urmărea îndeaproape, urlând și întinzându-și gâtlejurile răgușite spre lună. Clara trebuia prinsă în captivitate.

El nu se mulțumi cu o promisiune murmurată în fugă, ci pretinse un

jurământ solemn de fidelitate. De ce nu? Deoarece el îi declarase „sunt al tău“, îi putea spune și ea „sunt cu totul a ta, sunt a ta pentru totdeauna, jur și niciodată nu mă voi despărți de tine, sunt din tot sufletul mireasa ta, jurământul nostru este scris sus în cer“. La toate acestea domnișoara Middleton adăugă politicos „în ceea ce mă privește“, cu un fel de generozitate rece. El o obligă în schimb să-l treacă prin tot catehismul iubirii și răspunse atât de înfocat, își lega singur mâinile atât de strâns, încât ea nu mai putea avea nici o îndoială asupra dragostei lui. „Sunt iubită!“ exclamă Clara și cuvintele ei pline de încredere îi provocau ecouri adânci în inimă. Abia începuse să se gândească la dragoste și aceasta i s-a ivit în drum. Se gândise la ea fără nici o nerăbdare, și iat-o că sosise! Visase la dragoste ca la o fericire îndepărtată, ascunsă în lumea largă, așteptând-o undeva în păduri, prin mări dezlănțuite, sub un tainic văl, înconjurată de primejdii ademenitoare, un secret amețitor, dar prea îndepărtat pentru a-i întreține bătăile inimii. Se gândise, mai ales, că dragostea trebuia să înfrumusețeze lumea, în felul acesta accepta domnișoara Middleton principiul selecției.

Abia atunci, individul cel mai bine dotat din mulțime intonă puternic, din corn, imnul victoriei.

Părea omul ce-l mai potrivit pentru acest rol, justificând întru totul axiomele științei. Continuitatea familiei Patterne era asigurată.

— Aș fi negociat oricât de mult, datorită, în primul rând sănătății ei, spuse Willoughby admiratoarei sale, doamna Mountstuart, dar are în plus și alte calități: rasă, finețe, educație; este cum se spune o „moștenitoare“ și, în același timp, un desăvârșit exemplar de femeie. Îi sugeră doamnei Mountstuart cu subtilitate că domnișoara Middleton fusese smulsă mulțimii, fără ca răsuflarea acesteia s-o fi atins întrucâtva. Făcând aluzie la toate acestea, el copleșea cu sarcasme pe tinerele femei moderne care aleargă prin lume gustând din tentații și devenind ele însele niște tentații, până când îi cunosc pe bărbați tot atât de bine ca și pe femei, și nu sunt prin nimic mai puțin avertizate asupra legilor pieții decât bărbații. Rămân pure, poate, dar e greu să le consideri inocente și, în nici un caz, nu mai pot corespunde idealului nostru feminin. Domnișoara Middleton era cu totul altceva, o adevărată încarnare a idealului, un fruct proaspăt cules dimineața în paner, sclipind încă de roua zorilor, ca o garanție.

Femeile nu își apără surorile mai tinere atunci cinci acestea se comportă așa cum, poate, cu ani în urmă s-au comportat și ele, adică ridicând puțin vălul de pe frunte pentru a fi văzute și pentru a arunca o privire într-o lume

unde inocența e o garanție tot atât de fragilă ca și amuleta destinată să apere un copil de naufragiu. Femeile de lume nu se gândesc niciodată să se revolte împotriva atracției virginității, a purității de argint, care trezește dragostea pasionată, cu iz oriental, a stăpânilor lor. Doamna Mountstuart îl felicită pe Willoughby pentru premiul câștigat în bazarul oriental-occidental.

— Arată-mi-o, îi ceruse ea și Clara Middleton fu prezentată și observată de ochii unui critic sever.

Gura ei părea că surâde veșnic. Buzele pline se arcuiau perfect și se subțiau spre colțurile ridicate în sus, desenând drăgălașe gropițe; pleoapele se înălțau și ele ușor în colțul ochilor, zorindu-se parcă spre tâmple, ca și buzele înspre obrajii puri, conturați parcă de un fulger de lumină, ori de un penel grăbit. Trăsăturile i se armonizau perfect, ca niște vechi prietene de joacă, și nici una nu afecta o corectitudine rigidă; nasul, fără demnitatea rece a guvernantei între fetițe zgomotoase, avea o linie pură, nici arogant-interogativă, nici copilăroasă, sugerând însă tot felul de pozne. Plopi răsfrânți în apă, așteptând, imobili, o boare de vânt, iată ce ar fi putut sugera chipul ei unui îndrăgostit sensibil; tenul neted, fața albă ușor îmbujorată în obraji, acolo unde impresiile se topeau ușor una într-alta, aparițiifugare, chiar când chipul părea complet liniștit. Ochii căprui, bine încadrați de niște pleoape delicate, adesea adumbriți, erau însă totdeauna atenți, lucizi. Părul, castaniu-deschis, unduind deasupra tâmplelor, strângându-se sus într-un coc, imprima figurii, de la tâmple la gură și bărbie, aspectul de triunghi al figurilor de lemn sălbatice și legendare, totul, evident, potrivit gustului fetei, dar această formă triangulară îi venea perfect. Chipul ei nu exprima nici sălbăticie neînfrânată, nici slăbiciune. Gura își prelungea liniștit arcuirea când se închidea, interzicând parcă micii bărbii asemenea efecte; privirea îi sclipea în toate direcțiile, numai când era veselă, și-i rămânea fermă când se concentra asupra unui gând; în aceste momente, părul, asemănător podoabei de iarnă a fagului, nu-i mai dădea un aspect de nimfă capricioasă ci, în chipul cel mai straniu, prin simpla modificare a conturului, îi crea o nouă ipostază, de ființă reflexivă, studioasă. Observați șoimul cu aripile întinse deasupra prăzii pe care o pândește și vă veți putea reprezenta mai bine privirea, brusc imobilă, a tinerei femei comparată de Vernon cu Ecoul Munților și definită de doamna Mountstuart „o delicioasă ștrengăriță de porțelan“.

Imaginea lui Vernon se datora probabil promptitudinii replicilor ei rostite pe un ton atât de muzical. La început Vernon prefera să rămână în

tovărășia învățatului ei tată, decât a unei fete care nu împlinise încă 20 de ani și era logodnica vărului său, dar inteligența pătrunzătoare a lui Vernon descoperi în farmecul vocii și replicilor ei rapide un spirit viu, natural, limpede ca de cristal, opus falsei străluciri a spiritului monden. În elogiile pe care i le făcea, nu pomenea de inteligența domnișoarei Middleton; se aventură totuși o dată să i-o semnaleze doamnei Mountstuart, la care aceasta răspunse:

— A, ce spui? Eu n-am observat! Poate că ai dumneata talentul de a o stimula.

Nimeni nu observase inteligența fetei. Vernon presupunea că urechea coruptă a oamenilor nu mai distingea decât ciocnirile zgomotelor. Cât despre el, își repetă în gând o serie de remarci ale domnișoarei Middleton — îi veneau multe pe buze — pentru a-și dovedi perfecțiunea lor. Atât timp cât evita să le pronunțe cu voce tare, ele păreau, în chip ciudat, pline de sens. Faptul nu putea fi explicat numai prin stilul ei de a vorbi, deși stilul lui Vernon îl deforma, ci, mai curând, putea fi explicat, până la un punct, prin rapiditatea cu care Clara Middleton sesiza nuanțele imperceptibile ale unei conversații. Poate inteligența ei ar fi părut evidentă tuturor dacă s-ar fi putut reproduce întreaga conversație la care luase parte. Dar cum ar putea îndeplini cineva o sarcină atât de dificilă? Vernon se hotărî să păstreze totul pentru el, cu atât mai mult cu cât era inutil să tot argumenteze un lucru ce-i oferea, aparent, numai lui bucurie și înviorare. Îl iritau însă elogiile adresate frumuseții ei, ce i se părea mai puțin remarcabilă decât inteligența. Lumea obișnuia, pentru a-l măguli pe Willoughby, să o laude pe Clara ca pe un adevărat tip de frumusețe, providențial apărută pentru a completa tipul lui de frumusețe masculină. Clara era comparată cu doamnele de la curtea imperială a Chinei, delicate ca niște flori desenate pe hârtie de orez. Într-un costum franțuzesc s-ar afla ca la ea acasă lângă o fântână, în timp ce, alături, murmură lăute și se zăresc strălucitoare păstorițe îmbrăcate în mătase, atât de vii și pline de vrajă, deși n-au existat niciodată. Privind-o, lady Bushe își amintea trăsăturile caracteristice ale femeilor lui Leonardo și îngerilor lui Luini [34]. Doamna Culmer văzuse schițe în creion, inspirate de doamnele din aristocrația franceză, care-i semănau. Cineva menționă o Statuie antică, o femeie cântând din fluier, și găsi chiar că gura acesteia (suflând la capătul fluierului) avea o vagă asemănare cu linia buzelor Clarei, dar comparația, considerată grotescă, fu respinsă.

Pentru prima oară, doamna Mountstuart n-avea nici un succes. Expresia ei „o delicioasă ștrengăriță de porțelan“ îi displăcea lui Willoughby.

— De ce ştrengăriţă? întrebă el. Faima acestei doamne de a însemna omul cu o marcă fără greş îl punea pe gânduri, dar graţia cu care se purta logodnica sa îi întărea obiecţia. Clara era tânără, sănătoasă şi frumoasă, era deci perfect potrivită pentru a-i fi soţie şi mamă a copiilor săi, tipul ideal al tovarăşei de viaţă. Împreună formau, desigur, o pereche frumoasă. Plimbându-se împreună, aplecat uşor deasupra ei, un adevărat bărbat ca Willoughby intuia în Clara o replică feminină la propria-i înfăţişare, datorită farmecului ei unic. Îl completa, adăuga tonurile mai dulci, care lipseau imaginii lui în faţa publicului. O peţise impetuos, iar acum îi făcea curte, cum se cuvenea, cu acea bărbătească stăpânire de sine care, înviorată de o atenţie plină de tact, place atât de mult tinerelor fete. Niciodată Willoughby nu părea că se subestimează în felul cum o preţuia pe ea: un secret neprețuit pentru cei care fac curte unor femei inteligente. Îndrăgostitul dublează sensul propriei lui valori prin grija de a nu şi-o micşora pe a sa. Mândre şi fericite au fost zilele când călărea pe Normandul cel negru înspre Upton Park, iar doamna lui îl aştepta cu ochii în zare, ştiind că se apropie după bătăile mai repezi ale inimii ei.

Clara era un spirit deschis. Îi intuise trăsăturile caracteristice şi răspundea cu un adevărat ospăţ de reacţii perfecte. Îşi amintea cuvintele lui întâmplătoare, remarca felul lui de a se purta, detaliile semnificative, cum nici o altă femeie nu mai făcuse. Îi era recunoscător vărului Vernon pentru faptul de a-i fi remarcat inteligenţa. Era, indiscutabil, inteligentă, şi încă într-atât, încât pe măsură ce se gândea, îi displăcea tot mai mult epigrama îndreptată împotriva ei. Cu o inteligenţă înnăscută pentru a-l înţelege şi cu o inimă gata să-l adore, avea o demnitate rareori întâlnită la tinerele femei.

— De ce ştrengăriţă? insistă el faţă de doamna Mountstuart.

— Am spus „de porţelan“, răspunse ea.

— Cuvântul „ştrengăriţă“ mă derutează.

— „De porţelan“ îl explică.

— Are un simţ perfect al onoarei.

— Sunt încredinţată că este un exemplu de corectitudine.

— Are o ţinută impecabilă.

— Un aer de tânără prinţesă.

— O găsesc perfectă.

— Şi cu toate acestea poate fi o fină ştrengăriţă de porţelan.

— O judecaţi astfel după spiritul, sau înfăţişarea ei, doamnă?

— După amândouă.

— La care din ele corespunde fiecare cuvânt din formula

dumneavoastră?

— Nu pot distinge.

— Ștrengăriță și castelană la Patterne nu merg împreună.

— De ce nu? Va fi o noutate pentru ținuturile noastre și va înveseli castelul.

— Ca să fiu sincer, o ștrengăriță nu se potrivește cu mine.

— Gândește-te că asta se adaugă la tot restul.

— Vă place?

— La nebunie! Îmi închipui că întreaga viață lângă ea ar fi o lungă sărbătoare. Urmează sfatul meu: prețuiește porțelanul și joacă-te cu ștrengăriță.

Willoughby se înclină fără a fi înțeles. Neavând nimic ștrengăresc în el, nici soția lui nu putea deci avea. Maliția, micile șiretlicuri, capriciile îi erau funciarmente antipatice, și argumenta că este imposibil să-și fi ales ca parteneră, care să-l completeze, o persoană cu astfel de calități. Îngerul său păzitor nu o putea aproba. Cunoașterea mai atentă a domnișoarei Middleton îi confirma primele impresii și, cum știți, acestea sunt convingătoare; juriul este de acord cu concluziile acuzării, iar Willoughby era tot mai convins, observând comportarea zilnică a Clarei, că este feminină prin excelență, cu alte cuvinte un parazit și totodată un potir. Willoughby începu să i se dezvăluie fără rezervă, și ea, pe măsură ce era mai puțin timidă cu el, devenea mai reflexivă.

— Părerea mea despre caracterul ei este definitivă, îi spuse el doamnei Mountstuart.

— Ca și cum ai putea cunoaște caracterul unei fete! îi răspunse ea.

— Cred că nu mă aflu prea departe.

— Așa gândea și cel care s-a înecat, vrând să prindă luna în apa fântânii.

— Cât de mult se disprețuiesc femeile între ele!

— Nicidecum. Dar ea n-are caracter încă. Dumneata îl vei forma și te rog procedează cu voioșie și precauție. Ia ca îndreptar mărturii sigure și evidente. Fizionomia și modul de a se purta îți vor da mai multe indicații despre caracterul unei fete, decât toate sondajele psihologice pe care vrei să le încerci. Este o tânără femeie plină de farmec, în felul ei specific.

— În care fel? întrebă Willoughby nerăbdător.

— Ștrengăriță de porțelan.

— Sunt convins că nu voi înțelege niciodată această expresie.

— Nu pot să te ajut mai mult.

— Cuvântul ştrengăriţă ce însemnează?

— Am zis o ştrengăriţă fină.

— Vreţi să spuneţi „fragilă“?

— N-aş putea susţine asta.

— O fluşturatică inocentă?

— Drăguţ modelată într-o substanţă delicată.

— Vă gândiţi la vreo statuetă de Saxa cu care o asemănaţi.

— Fără îndoială.

— Pare artificială?

— Doar n-oi fi vrând să fie naturală!

— Sunt cu totul satisfăcut, dragă doamnă Mountstuart, de felul cum arată, din cap până-n picioare.

— Perfect. Uneori va conduce ea, de obicei vei conduce însă dumneata, şi totul va merge strună, dragă domnule Willoughby.

Lansând în chipul cel mai firesc expresii plastice, doamnei Mountstuart nu-i plăcea ca acestea să-i fie analizate. Aveau un contur cam vag, ce-i drept, dar erau oferite pentru a uşura o intuiţie directă, nu pentru a fi disecate. Metoda ei de a descifra caracterul domnişoarei Middleton era aceeaşi cu cea întrebuinţată faţă de Willoughby; fizionomia şi comportarea acestuia îi dădeau indicaţii prin care intuiţia ei devenea o certitudine; vedea în Willoughby un splendid şi orgolios gentleman, înzestrat cu un solid spirit practic.

Sfatul doamnei Mountstuart era mai înţelept decât procedura, deoarece el se oprea scurt, acolo unde ar fi trebuit să înceapă. Willoughby plonja în adânc, fără să studieze suprafaţa, răsfoia o carte fără să consulte indexul paginilor. Câştigase mâna domnişoarei Middleton şi credea că-i prinsese şi inima, dar nu era de loc sigur în ceea ce priveşte sufletul, şi tocmai pe acesta îl căuta. Gentilomul nostru îndrăgostit nu putea, de aceea, să învăluie descoperirea eului profund al Clarei într-o suprafaţă vie, vibrând şi putând fi direct observată, ca în natură. Obiceiul de a plonja imediat în adânc se însoţeşte, în chip primejdios — atunci când nu realizăm descoperirile anticipate — de obiceiul de a ne apuca prea grăbit să lucrăm — să semănăm şi să sădim — fapt care poate tulbura un suflet fragil. Chipul domnişoarei Middleton era atât de transparent, încât dezvăluia esenţialul firii ei. Willoughby ar fi putut observa că domnişoara Middleton era înzestrată cu o firească dorinţă de libertate şi că cerea în schimbul supunerii posibilitatea de a se mişca în voie, ca cel mai apropiat substitut al libertăţii. Din păcate, în loc să-i observe chipul pentru a-i înţelege sufletul,

Willoughby îl considera un fel de oglindă, în care zărea răsfrântă propria sa imagine. Dulceața chipului ei tenta, e drept, pe un îndrăgostit sigur de sine, să substituie persoanele printr-un exces de afecțiune. Dar Willoughby descoperise una sau două întrebări la care, el și Clara, răspundeau în chip diferit, și orice opinie diferită a logodnicei îi tulbura liniștea. Insistă de mai multe ori asupra acestora, din multe puncte de vedere, pentru a-i demonstra că greșește. Dorea să-i modeleze firea, pentru a deveni o replică feminină a firii sale, și își trădă surprinderea și o oarecare dezamăgire când constată că ea își apăra tenace propriile ei păreri. I-a spus imediat, de altfel „Nu e prea târziu, Willoughby…“, rănindu-l adânc, pentru că el nu-i cerea altceva, decât să accepte să devină o pastă suplă, pe care el s-o modeleze în voie. Îi ținu o cuvântare despre infinitatea dragostei. Cum adică „nu era prea târziu“? își dăduseră amândoi cuvântul, erau acum o singură ființă pentru eternitate, nimic nu-i mai putea despărți. Ea ascultă cu gravitate, imaginându-și infinitul ca o camera îngustă, în care un glas bâzâia la nesfârșit, fără oprire. Asculta totuși, devenise foarte atentă.

CAPITOLUL VI
Willoughby face curte

Raporturile cu societatea constituiau principalul obiect de discuție dintre cei doi îndrăgostiți. Ascultându-l, tânăra fată simțea că se înăbușe. Willoughby îi explica că îndrăgostiții sunt obligați să deteste societatea. Ei trăiesc în lume, îi primesc binefacerile și o sprijină, atât cât pot în sinea lor, trebuie s-o disprețuiască și să-și închidă porțile sufletelor, pentru ca dragostea lor reciprocă să izbucnească cu toată forța pe un făgaș curățat de obstacole. Nu se pot bucura în deplină liniște de iubirea lor decât dacă ridică un zid înalt între ei și lume. Trebuie să admită că lumea este grosolană, o brută. Îi mulțumim, conform obiceiului, pentru binele ce ni-l face, dar trebuie să avem un templu lăuntric, și slujbele pe care le oficiem acolo, cum vei vedea, înseamnă o excomunicare a lumii exterioare. Detestăm bruta, ca să putem adora divinitatea. Numai astfel ne unim, ne izolăm și suntem fericiți. Asta înseamnă să iubești cu tot sufletul. Înțelegi, draga mea?

Ea clătină din cap: nu înțelegea. Nu voia să admită nici una din erorile notorii ale lumii: calomnia, egoismul, vulgaritatea, indiscreția, corupția. Era tânără. Ar fi putut să se lase condusă, își spunea Willoughby, dar îi lipsea docilitatea. S-ar putea ridica cu spada în mână, apărând ca un cavaler lumea, dar vedeai cu ușurință că totul nu-i decât un vis al ei despre o lume romantică. Întinase cântecul secret de alcov, pe care i-l înălțase Willoughby. O! Puteri ale dragostei! Cum am putea împlini iubirea noastră, dacă nu am zvârli lumea afară din budoar și nu ne-am spăla apoi mâinile murdărite de atingerea ei? Dragostea care nu respinge cu dispreț întreaga lume atunci când cade cortina amanților, este — nu-i așa? — o dragoste care îi pare hunii — batjocoritoare, dacă n-o plesnim cu biciul — că se îneacă în abjecție, în loc de a se avânta pe drumul magnific, ce se deschide dincolo de faldurile cortinei. Eroul nostru era ferm încredințat că are dreptul sa disprețuiască lumea pentru a-și apăra demnitatea, și, spre cinstea lui, trebuie spus, susceptibilitatea iubitei.

Disprețuind lumea, se înălțau amândoi deasupra ei, rostind Retro Satana [35]. Era o chestiune de tactică. Pe de altă parte Willoughby, om de lume, știa că aceasta procură crengile uscate pentru focul aprins de o femeie, când își adoră bărbatul. Știa, de asemeni, că prescrie astfel logodnicei sale poezie, o poezie practică. Ei îi plăceau poemele și recita uneori, în ciuda

expresiei lui posomorâte şi a şoaptelor triste: „Nu sunt poet.“ Poezia lui, a budoarului închis si fortificat, cu rime fără sens pentru iubirea unei femei, rămânea pentru tânăra fată incomprehensibilă, dacă nu chiar ostilă. N-ar fi incendiat lumea pentru el şi, cu toate că e greu imaginabilă o poezie mai pură, nu s-a urcat singura pe rug devenind, în cinstea lui, cenuşă, tămâie, ori Spirit, pentru ca astfel, purificată prin iubire, să dispară în bărbatul cu care se mărita. Prefera să rămână, în egoismul femeilor, ea însăşi. I-a şi spus asta: „Trebuie să fiu eu însămi, pentru a avea preţ pentru tine, Willoughby.“ El era neobosit expunându-i mereu, în lungi pledoarii, estetica dragostei. Adeseori, ca şi cum i-ar fi oferit o compensaţie — n-ar fi dorit ca ea să rămână păgubită încetând să admire lumea — insista asupra propriilor sale idei din tinereţe, în legătură cu lumea, şi acele vechi năluciri luau locul temei lui obişnuite.

Domnişoara Middleton suporta în linişte asemenea discursuri, pentru că era încredinţată de bunele lui intenţii, dar tocmai pentru că încerca să suporte ceea ce, în fond, i se părea odios, deveni mai puţin indulgentă şi distrată cu privire la ceea ce altădată remarcase doar în trecere: părerile lui despre ştiinţă, modul de a se purta cu domnul Vernon Whitford, despre care tatăl său îi vorbise cu atâta căldură, zvonurile despre atitudinea faţă de o oarecare domnişoară Dale; chiar poveştile care circulau prin ţinut despre Constanţa Durham păreau acum să aibă alt răsunet. El nu dispreţuia de fapt laudele societăţii. Domnul Whitford îi redacta scrisorile către ziarul local, datorită cărora era aplaudat în casele câtorva mari seniori din Comitat; accepta situaţia, manifestând chiar o frică disproporţionată de a nu fi batjocorit de această lume pe care o dispreţuia. Amintindu-şi părerile lui, Clara sesiza „ceva ilogic“, acel „ceva“ pe care îl descoperim cu uşurinţă, atunci când mintea nu mai poate funcţiona liberă şi simte acut nevoia unei controverse deschise. Se hotărî să provoace o discuţie într-o zi, o zi îndepărtată, dar nu ştia asupra cărei chestiuni. Punctul nevralgic îi scăpa. Lumea este un personaj prea însemnat, prea labil, şi de o valoare prea incertă, pentru a putea fi apărată de o fată, împotriva unui bărbat. Acest „ceva ilogic“ îi împinsese la revoltă mai mult sentimentele decât mintea. Nu putea să-l apere ea însăşi pe domnul Whitford, dar hotărî ca o discuţie în legătură cu el să aibă loc într-un viitor destul de apropiat.

Reflectând la aceasta, încercă să-şi reprezinte chipul lui Willoughby la primele cuvinte prin care logodnica sa îşi va manifesta hotărât dezacordul faţă de el. O dată evocat, chipul lui te urmărea mereu. Era frumos, atât de desăvârşit de frumos, încât cea mai uşoară tuşe neprietenoasă transforma

portretul în caricatură. Aerul lui obișnuit de orgoliu fericit sau, mai curând, de satisfacție dispreţuitoare, putea fi uşor şarjat. Surpriza, atunci când o lăsa să se vadă, sau chiar o sublinia arcuindu-şi sprâncenele parcă la infinit, ca în caricaturi, îi deforma faţa ca o mască. De câte ori propriile ei gânduri nu-i dădeau linişte, îi apărea în faţă acest chip şi nu celălalt, al frumuseţii lui, ceea ce era nedrept, contrar sentimentelor ei adânci. Se dojenea singură, şi atât cât îi permitea spiritul neastâmpărat, încerca să-l vadă aşa cum îl vedea restul lumii, iar acest efort îi pricinuia reflecţii asupra fericirii de a fi ignorant. Se simţea asediată de o bandă de mici drăcuşori, de loc responsabilă pentru gândurile ei.

Willoughby îl punea în umbră pe domnul Whitford prin purtarea lui faţă de tânărul Crossjay. Clara îl văzuse împreună cu băiatul; era amuzat, indulgent, aproape zburdalnic, în contrast cu asprimea de tutore a domnului Whitford. Avea tonul de îngăduinţă liberală a tatălui englez faţă de capriciile şi poznele băiatului, şi satisfăcea din plin gustul acestuia pentru banii de buzunar. Nu se purta prea pedant, ca un şoarece de bibliotecă, gata să se năpustească asupra bieţilor băieţi pe care-i prind în gheare.

Domnul Whitford o evita permanent. Când venise la Upton Park să-i facă o vizită tatălui ei, nu-l văzuse decât la masa, ceea ce n-o întrista prea mult. O cerceta din ochi, brusc, cu privirea scrutătoare şi adâncă, insuportabil de pătrunzătoare. Îi plăcuseră odată aceşti ochi, dar acum îi deveniseră nesuferiţi. I se fixau în amintire ca nişte puncte fosforescente. În copilărie, nişte băieţi cu care se juca, o luaseră odată să se uite prin frunzişul gardului, unde o pasăre îşi clocea ouăle în cuib. Şi ochii păsării, sclipind în întunericul acela adânc şi vrăjit al cuibului, o făcuseră să se îndepărteze, trezind lumi întregi în imaginaţia ei. Privirea lui Whitford o impresiona în aceeaşi măsură, dar nu cu uimirea fericită de atunci. Se bucură când nu-l mai văzu, mai ales după o întrevedere cu Willoughby care-i lăsase o amintire neplăcută. Domnul Whitford plecase când intră Willoughby, aducând veşti triste despre sănătatea mamei sale ce se înrăutăţea rapid. Fiul vorbi despre pierderea ce o va avea de suferit prin dispariţia ei, vorbi despre grozăvia morţii şi făcu aluzie la viitoarea lui moarte, nepăsător, cu un aer filozofic.

— Toţi trebuie să plecăm, viaţa noastră e scurtă.

— Foarte scurtă, aprobă ea.

I se părea că el are nevoie de afecţiune.

— Dacă ai să mă pierzi, Clara?

— Dar eşti în deplină putere, Willoughby.

— Aş putea fi răpit mâine.

— Nu vorbi aşa.

— Totuşi trebuie să privim lucrurile în faţă.

— Nu văd la ce ne-ar folosi.

— S-ar putea să mă pierzi, dragostea mea.

— Willoughby!

— O, ce chin cumplit ar fi să te pierd!

— Dragă Willoughby, eşti deprimat; să sperăm că mama se va face poate bine. Voi avea şi eu grijă de ea, m-am şi oferit, după cum ştii. Sunt chiar nerăbdătoare să încep. Cred că voi fi o bună infirmieră.

— Există credinţa aceasta că nu dispărem atunci când murim;

— Asta ne consolează.

— Când iubim?

— Nu ne promite oare ea că ne vom întâlni din nou?

— Să umblu prin lume şi să te văd poate… cu altul?

— Pe mine? Unde? Aici?

— Măritată… cu altcineva! Pe tine, logodnica mea, pe care o numesc a mea şi aşa eşti. Vei fi liniştită în mijlocul acestor orori. Dar totul este posibil, femeile sunt femei, plutesc în infidelitate, ca în apa mării, din val în val. Le cunosc bine.

— Willoughby, încetează de a ne mai chinui pe amândoi. Te rog!

El reflectă adânc şi o întrebă:

— Ai putea fi o asemenea sfântă printre celelalte femei?

— Cred că sunt o fată oarecare, mai copilăroasă încă decât altele.

— Şi mă vei uita?

— O, nu!

— Şi vei fi oare a mea?

— Sunt.

— Ai putea să juri?

— Am şi făcut-o.

— Vei fi a mea şi dincolo de moarte?

— Căsătoria e căsătorie, mi se pare.

— Clara, închină-ţi viaţa dragostei noastre. Nimic să n-o atingă, nici o şoaptă, nici un gând, nici un vis. Ai putea rămâne — cât mă chinuie gândul acesta! — neatinsă? Să rămâi a mea, mai presus de orice, în faţa tuturor, deşi eu voi fi plecat, credincioasă cenuşii de pe mormânt? Spune-mi, promite-mi acest lucru. Fidelă numelui meu! O, cum îi aud împrăştiind zvonuri despre „Relicvele lui“, despre lady Patterne, „văduva“! Dacă ai şti

cum se vorbește despre văduve! Astupă-ți urechile, draga mea. Dar dacă văduva îi ține la distanță și își urmează drumul, atunci ei sunt obligați s-o respecte. Atunci, cel ce-a murit nu mai este nenorocit, dezonorat cum și-ar imagina ei, pentru că rămâne în afara atingerii lor. El trăiește în inima soției sale, Clara, Clara mea. Așa cum trăiesc eu în inima ta, fie că sunt aici, fie că nu: soție ori văduvă nu este nici o diferență în dragoste, eu sunt soțul tău — în eternitate. Am nevoie de liniște, nu pot îndura chinul. Sunt nefericit, da. Am și motive, dar gândul ăsta mă chinuie de când ne-am unit mâinile. Să te am și să te pierd.

— Dar nu s-ar putea să mor eu prima? întrebă domnișoara Middleton.

— …și să te pierd cu gândul, că tu, atât de frumoasă, și cu toți câinii din lume lătrând în jur ai putea… Te mai miră că urăsc lumea? Această mână… o, gîndul e oribil. Vei fi înconjurată, bărbații sunt niște brute, mirosul infidelității îi excită și bucuria îi scoate din minți. Și vei fi fără apărare. Înnebunesc, văd un șir de morminte rânjind. Iată frumusețea ta, iată plăcerea bărbatului de a o profana. Vor insista zi și noapte să părăsești numele meu… Simt lovitura de pe acum. Nu vei avea nici un moment de liniște din cauza lor și nimic de care să te agăți, în afara jurământului tău.

— Un jurământ, strigă domnișoara Middleton!

— Iubita mea, nu-ți spun vorbe goale! Gândul acesta trezește în mine imaginea unui șir de maimuțe care rânjesc obsedant, chinuitor. Dar jură-mi o singură dată și nu te voi mai tulbura apoi niciodată cu această rugăminte. E o slăbiciune, dacă vrei, dar vei afla că este o dovadă de dragoste: dragostea unui bărbat, mai tare ca moartea.

— Un jurământ? întrebă ea mișcându-și buzele pentru a-și aminti ce, probabil, a spus și a uitat. Către cine? Ce fel de jurământ?

— Jurământul că-mi vei fi credincioasă atât timp cât voi trăi, cât și după moarte. Spune-l în șoaptă.

— Willoughby, voi rămâne credincioasă jurămintelor rostite în fața altarului.

— Mie, mie să-mi fii.

— E același lucru.

— Sufletului meu. Nu va mai exista cerul pentru mine, ci numai o continuă tortură, dacă nu voi avea cuvântul tău, Clara. Am încredere în el, încredere absolută, fără margini.

— Atunci nu trebuie să te mai neliniștești.

— Dar sunt neliniștit pentru tine, draga mea. Aș vrea să poți fi înarmată și puternică, atunci când nu voi mai fi lângă tine, să te apăr.

— Părerile noastre despre lume sunt complet opuse, Willoughby.

— Consimte să faci asta şi voi fi fericit. Jură, spune: „Dincolo de moarte.“ Spune în şoaptă, nu-ţi cer nimic mai mult. Femeile cred că mormântul soţului desfiinţează orice legătură şi le lasă complet libere. Îşi mărită corpul — puah! Îţi cer noblețe, acea noblețe care transcende, prin credinţă, moartea. Fie ca ei să spună: „Văduva lui e o văduvă sfântă.“

— Făgăduiala mea de la altar va fi suficientă.

— Nu vrei? Clara!

— Mi-am dat o dată cuvântul.

— Nici un cuvânt! O simplă promisiune. Nu mă iubeşti?

— Ţi-am dat dovada cea mai sigură.

— Gândeşte-te cât de mare este încrederea mea în tine.

— Sper că o merit.

— Aş fi în stare să îngenunchez în faţa ta şi să te ador, dacă ai face-o, Clara.

— Îngenunchează în faţa cerului, Willoughby, nu în faţa mea. Eu sunt… Aş vrea să fiu în stare să-ţi spun ceea ce sunt. S-ar putea să fiu nestatornică, nu mă cunosc prea bine. Gândeşte-te, întreabă-te dacă sunt într-adevăr femeia cu care ar trebui să te căsătoreşti. Soţia ta trebuie să aibă înalte calităţi spirituale şi sufleteşti. Aş fi gata să te aud spunându-mi că nu le am şi să accept verdictul tău.

— Dar le ai, le ai, strigă Willoughby. Când vei cunoaşte mai bine lumea, vei înţelege mai bine anxietatea mea. Cât trăiesc voi fi ca un scut între tine şi orice primejdii. După ce voi muri voi fi neputincios, asta-i totul. Dacă ai vrea ai putea fi apărată de o platoşă de oţel. Încearcă să mă înţelegi, să simţi şi să gândeşti în locul meu. Când îţi vei da seama de intensitatea cu care te iubeşte un bărbat ca mine, nu vei mai avea nici o întrebare de pus. Iată diferenţa dintre elită şi vulg, între dragostea sublimă şi împerecherea animalelor. Dar să nu mai vorbim despre asta. Cel puţin am mâna ta, cât trăiesc eşti a mea. Nu-i de ajuns ca să fiu mulţumit? Ba da, numai că eu văd lucrurile mai departe decât ceilalţi bărbaţi şi sentimentele mele sunt mai adânci. Şi acum trebuie să mă întorc la căpătâiul mamei. Lady Patterne e pe moarte. S-ar fi putut ca ea… Dar ea este altfel decât celelalte femei. Un tată vitreg! Dumnezeule! Aş mai fi putut oare să rămân lângă ea cu aceleaşi sentimente de respect? Un fleac numai, draga mea, este de ajuns ca tot ceea ce a realizat civilizaţia noastră să se clatine şi noi să ne întoarcem în groapa cu mortar, în care am fost măcinaţi şi amestecaţi. Când stau lângă ea şi o veghez, gândurile mă conduc la această concluzie:

distincția este calitatea esențială, mai ales a femeilor. Altfel ne-am dizolva într-o masă umană, informă. Femeile trebuie să ne învețe să le venerăm, dacă nu, am ajunge cu toții să behăim, să lătrăm și să mugim. în fine, am vorbit destul. Mai gândește-te puțin la aceste lucruri. Trebuie să plec. Poate că sfârșitul s-a și petrecut, în lipsa mea. Îți voi scrie. O să am vești de la tine? Vino să mă vezi călare pe Normandul negru. Respectele mele tatălui. Nu am timp să i le transmit personal. O sărutare!

N-a fost acea primă sărutare — numărul mistic al dragostei — din care răsar apoi nenumărate altele, ci a fost într-adevăr doar una și acordată cu răceală. Clara îl privi depărtându-se călare, pe calul lui superb, era un cavaler desăvârșit, fără pereche pe lume, dar contrastul dintre nobila sa înfățișare și cuvintele din urmă, părea o enigmă care-i înghețа sângele în vine. Ascultase un discurs atât de ciudat, rostit pe un ton nefiresc, lipsit parcă de bărbăție, chiar și pentru un îndrăgostit căruia i se acceptă de obicei cuvintele cele mai dulci, încât rămase chinuindu-se în zadar, pentru a afla care era scopul și cauza unei asemenea purtări. Era bucuroasă că, după o asemenea scenă, nu mai era nevoită să întâlnească priviri ca acelea ale lui Vernon Whitford.

În ceea ce îl privește pe Willoughby, trebuie spus că mama sa, fără să impieteze asupra sentimentelor și hotărârilor lui, i-a vorbit despre Clara Middleton, făcând aluzie la temperamentul ei instabil. Această observație l-a impresionat pe Willoughby, deoarece coincidea cu remarca doamnei Mountstuart „ștrengăriță de porțelan“ ba chiar l-a alarmat, pentru că ambele femei aveau o mare experiență de viață. Oricum, nu era obligatoriu să se convingă chiar personal de acea instabilitate, pentru a încerca să se asigure, pe cât posibil, de sufletul logodnicei sale, printr-o poliță pe care s-o păstreze apoi liniștit. Așa ceva ar fi dorit Willoughby. Maică-sa atinsese un clopot de alarmă, pe care el însuși îl pusese în mișcare, cu mult înainte. Clara nu era Constanța, dar era femeie, și el fusese înșelat de femei, așa cum este orice bărbat care își făurește, despre ele, un ideal prea înalt. Tonul adoptat era dictat în chip firesc de pasiunea ce o punea în această dezbatere. Limbajul și sentimentele primitive au aceeași expresie la toți bărbații, în toate timpurile, minus tonul lor, pe care un gentleman modern nu-l mai adoptă față de femeia lui.

În timpul iernii, la începutul anului următor, doamna Patterne muri. În aprilie, doctorul Middleton trebuia să părăsească Upton Park; nu găsise încă o altă reședință și nu știa nici ce va face, după ce fiica sa se va căsători și va pleca de lângă el. Sir Willoughby se oferi să-i găsească o casă undeva,

în vecinătatea castelului Patterne. Mai mult, îl invită pe reverendul doctor Middleton și pe fata lui să vină de la Upton Park la Patterne timp de o lună, vor face cunoștință cu mătușile sale, domnișoarele Eleanor și Isabel Patterne, pentru ca să nu-i fie prea greu Clarei să locuiască împreună cu ele, după căsătorie. Doctorul Middleton uită să-și consulte fata înainte de a accepta invitația, ceea ce i se păru, atunci când o anunță, un gest nepotrivit… Dar ea îi răspunse cu blândețe: „Foarte bine, tată!“

Sir Willoughby trebui să viziteze capitala și o proprietate a sa, din alt comitat, de unde îi scria logodnicei în fiecare zi. Se înapoie acasă la timp, pentru a pregăti primirea oaspeților, dar prea târziu pentru a mai călări în întâmpinarea lor la Upton Park. În timpul absenței lui, domnișoara Middleton se gândi că trebuie să-și consacre, ultimele zile de libertate prietenilor. După săptămânile pe care urma să le petreacă la Patterne, îi vor mai rămâne foarte puține până la căsătorie, și dorea să se ducă în Elveția și Tirol, să vadă Alpii; o idee cam trăsnită, opină tatăl ei. Clara o repetă însă cu seriozitate. Îngrijorat, doctorul Middleton înțelese astfel cât de nedecisă era încă fata lui. Pentru el se punea problema de a alege între biblioteca excelentă, pivnița bine aprovizionată a castelului Patterne, ca și compania tânărului și promițătorului savant Vernon Whitford, pe de o parte, și un șir de hoteluri, pe de altă parte, în care urma să fie vârât, împreună cu o mulțime imensă, ca într-o gură de tun, în fiecare seară, pentru a fi zvârlit afară, în fiecare dimineață, și a călători apoi toată ziua.

— Vei face excursia și-ți vei vedea Alpii după ceremonie, îi spuse el.

— Atunci aș prefera să rămân acasă.

Doctorul Middleton adăugă:

— Asta-i și părerea mea.

— Tată, dar nu sunt încă măritată.

— Ești ca și măritată, draga mea.

— Mă gândeam ca schimbând puțin decorul…

— Am acceptat invitația lui Willoughby și el mă va ajuta să găsesc o casă pe lângă voi.

— Vrei să rămâi aproape de mine, papa?

— În apropiere, la o mica distanță, pentru a ne putea vedea.

— De ce să ne separăm?

— Pentru simplul motiv, draga mea, că schimbi un tată pentru soț.

— Și dacă n-aș vrea să-l schimb?

Când cumperi trebuie să și plătești, fetițo. Soții nu se capătă pe nimic.

— Sigur, dar aș vrea să mai stau cu tine.

— Ai vrea?

— Ei, doar nu ne-am despărțit încă, dragă tată.

— Ce înseamnă asta? întrebă el tulburat. Era extrem de agitat, temându-se că amânarea nunții ar însemna prelungirea, în consecință, a grijilor părintești și tulburarea liniștii trebuincioase studiului.

— O, nimic deosebit, tată, răspunse ea, simțind starea lui sufletească.

— A! suspină el, clătinând din cap, clipind și revenind treptat la vechea liniște, mulțumit să fie calmat, indiferent cum, căci instabilitatea este doar un alt nume al femeii și dușmanul numărul unu al savantului.

Fiica sa sugerase că două săptămâni petrecute la Patterne vor fi suficiente pentru a trece în revistă casele nelocuite din district, ținând seama de cerințele prietenilor și de necesitatea de a vizita magazinele din Londra.

— Două sau trei săptămâni, aprobă el grăbit; parcă ar fi stabilit un fel de compromis cu un proiect atât de alarmant.

CAPITOLUL VII
Logodnicii

În timpul călătoriei de la Upton Park la Patterne, domnișoara Middleton spera și poate chiar credea că Willoughby își va schimba modul de a-i face curte. Era doar atât de diferit de acel Willoughby care o peția cu puțin în urmă. Își amintea de ardoarea ce o simțise la primele întâlniri și, mai târziu, în clipa logodnei, dar intuia în chip confuz că nu o va mai simți niciodată. Îl văzuse oare cu ochii lumii, crezând că îl vede cu ai ei proprii? Expresia aceea a chipului lui, de satisfacție disprețuitoare, i se păruse atunci splendidă, ca panașul unui general în plin galop, și o cucerise prin aerul ei de noblețe. Willoughby nu se modificase; îl vedea ea atunci cu alți ochi?

Amintirea acelor zile revenea, pentru a o mustra și a-i șopti că totul va fi ca înainte. Îi reveniră în minte visurile, imaginea trandafirie ce și-o făcuse despre el; era pe atunci atât de mândră de Willoughby, încât inima îi bătea nebunește; imensa ei fericire părea că o înăbușe și încercarea inutilă de a rămâne modestă sfârșea de obicei cu un cântec vesel. Foarte ciudate amintiri, nu lipsite de farmec, dar ciudate și deconcertante…

Oamenii, ale căror venituri s-au restrâns atât de mult încât sunt obligați să trăiască din capitalul inițial, reușesc curând să scape de spaima care-i chinuie, prevestindu-le tot felul de nenorociri în viitor și se reconfortează, odihnindu-și trupul în culcușul mizerabil de unde au pornit; ba chiar pot uita spectrul insuportabil al foamei, încât se lansează o dată sau de mai multe ori în cheltuieli nesăbuite. În același fel, îndrăgostiții trăiesc din capital, când veniturile încetează, și își risipesc rezervele, cu o grabă care încearcă să le atenueze spaima sufocantă și să adauge un pic de farmec prezentului; în așteptarea foametei de mai târziu se arată niște mâncăi teribili; forțează ușile memoriei pentru a-și spori rezistența în prezent, se cufundă retrospectiv în dragoste, pătrund în vechea casă a trecutului, devastează cămara cu provizii și ar continua — chiar se decid s-o facă — aceste jocuri ale iluziei, dacă cele mai vaste rezerve cu miere ale amintirilor ar putea rezista un timp îndelungat, împotriva unui apetit nesățios, care creează, logic, dilema distrugerii, ori a lui însuși, ori, a stupului ce încearcă să-l hrănească. Îndrăgostiții înțeleg astfel că sunt niște ființe perisabile. Mai mult decât orice creatură iscată din biata humă a lumii, ei au nevoie de provizii proaspete, de sucuri nutritive; i-ar atrage mai curând exploziile de viață din mugurii abia apăruți, sau fructele neculese încă, decât hrana

conservată. Ei o vor considera gustoasă pe aceasta din urmă, abia mai târziu, când amintirile vor fi şi mai numeroase, şi apetitul nu va avea decât un singur dinte. Se poate întâmpla şi ca mintea lor să se sature cu primele impresii şi să le reţină doar pe acestea; iubirea fiindu-le luminată de raţiune, ei s-ar putea bucura, ca în vechile timpuri, de recolte frumoase, dar acest caz este rar. Cu alte cuvinte, dragostea angajează două, fiinţe, şi când amândouă sunt prezente, un misterios fluid circulă între ele, la fel de rapid şi constant, ca şi între soare şi pământ, fie că sunt, fie că nu, despărţiţi de umbra norilor. Ei îşi sorb răsuflarea şi viaţa unul din celălalt, ca semn al afecţiunii, probă a încrederii şi ca stimulent al admiraţiei. Aşa se întâmplă când bărbaţii şi femeile străbat anotimpul binecuvântat al dragostei. Dar un suflet singuratic înhămat la o buturugă îşi va face din aceasta chip cioplii şi se va bucura de greutatea poverii. Asta nu înseamnă dragoste.

Dintre toate femeile, Clara era cea mai puţin indicată pentru a târî o buturugă; puţine fete şi-ar istovi atât de iute capitalul. Era o adevărată femeie desigur, dar dorea un soi de camaraderie, în care cei doi să schimbe între ei, cu sinceritate, veselia şi tot ceea ce au mai bun, fără a tulbura sentimentele mai adânci. Să fii mereu suspendat la gura minei şi să fii obligată să cobori în subteran, fără să descoperi jos avuţii neînchipuite, ci îngheţul unor locuri lipsite de soare, fără nici o calitate care să-ţi atragă atenţia, decât licărul misterios şi ineficient al lumânărilor cu seu din văgăunile unei fiinţe amabile şi locvace: aşa îi apăreau, ca o încercare mult prea dificilă, cele două-trei săptămâni ce urmau. Cum să le suporte atunci o viaţă întreagă?

Firea ei o îndemna să spere, să aştepte încă şi să creadă că Sir Willoughby va redeveni bărbatul pe care-l cunoscuse, atunci când îl acceptase ca logodnic. În mod ciudat, nu-şi dădea seama că Willoughby nu-i inspira nici un pic de atracţie; nu înţelegea nimic precis, dar mintea îi lucra, obiectând la cutare şi cutare gest şi dorind să le modifice, ceea ce dovedea simplitatea cu care privea atunci viaţa. Nu bănuia că păşeşte pe creasta ameţitoare, dincolo de care se află indiferenţa sau ostilitatea în dragoste; şi de unde, un singur pas greşit o putea precipita în abisul dezgustului.

Când cei doi tineri se întâlniră, privirile li se însufleţiră. I-a făcut plăcere să-l vadă pe peron, aşteptând-o braţ la braţ cu tânărul Crossjay. Willoughby i-a povestit, plin de voie bună, că băiatul se refugiase de dimineaţă în laborator, pentru a scăpa de profesorul lui, şi spărsese geamurile. Ea îl mustră pe delicvent cu acelaşi ton glumeţ. Willoughby îi oferi braţul şi, în

timp ce treceau pragul, îi murmură:

— În curând vei intra aici pentru totdeauna.

Drept răspuns ea îl rugă să-i povestească noi amănunte despre isprava lui Crossjay.

Vino în laborator și vezi, îi spuse Willoughby mai mult cu duioșie, decât cu veselie.

Clara îl rugă pe taică-său să vină pentru a vedea urmările ultimei pozne a tânărului. Sir Willoughby îi șopti că timpul cât fuseseră despărțiți i se păruse enorm și că era extrem de bucuros să-i spună bun venit aici, unde va fi stăpână foarte curând. Numără săptămânile care vor mai trece până atunci, apoi murmură:

— Vino!

În graba momentului, ea nu analiză fiorul de spaimă care o săgeta. Acesta trecu repede de altfel, ca o adiere de vară, care abia atinge firele de iarbă; din învolburarea ei de spaimă rămase numai o uimire nedeslușită. Tatăl Clarei îi întovărăși; nu puteau încă rămâne singuri.

Tânărul Crossjay nu înfăptuise distrugeri chiar atât de mari cum le prezentase, plin de vervă, Willoughby. Conectase o baterie electrică cu niște pulbere de pușcă, explozia distrusese rama unei ferestre și dislocase câteva cărămizi. Doctorul Middleton întrebă dacă tânărului îi era interzis accesul în bibliotecă și se bucură auzind că ușa acesteia era ca și sigilată pentru el. Se duseră într-acolo. Vernon Whitford era plecat într-una din lungile sale plimbări.

— Vezi, tată, că nu-ți este prea fidel? remarcă Clara.

Doctorul Middleton se uită încruntat peste filele de manuscris de pe masă, acoperite cu scrisul lui Vernon. Își scutură părul de pe frunte și se aruncă într-un fotoliu, pentru a le examina mai îndeaproape. Nu mai putu fi clintit de acolo, încât Clara fu obligată să-l lase în pace. Se gândea că Willoughby îi condusese intenționat în bibliotecă, pentru a scăpa de protectorul ei, și începea să-i fie frică. Propuse o vizită de bun-găsit domnișoarelor Eleanor și Isabel Patterne, nu le găsiră însă nicăieri; un valet îi anunță în salon că plecaseră la plimbare. Clara apucă strâns mâna lui Crossjay, dar Willoughby îl trimise la doamna Montague, menajera, să-i dea ceai, prăjituri și dulceață.

— Galop! îi spuse și băiatul o luă la fugă.

Clara se trezi fără nici o apărare.

— Hai în grădină, strigă ea. Îmi place grădina. Trebuie să mă duc să văd ce flori au îmbobocit. Primăvara îmi plac mai mult florile sălbatice, și dacă

mi-ai arăta narcisele, safranul, anemonele…

— Scumpa mea Clara, logodnica mea iubită!

— Ți se par niște flori vulgare? întrebă neîndemânatică, speriată că ar putea s-o rețină cu forța.

De ce, înainte de a-și afirma drepturile nu aștepta s-o merite, nu, nu s-o merite, dar s-o obișnuiască cu situația ei reală, sau mai bine zis; să se refacă în mintea ei imaginea lui strălucitoare?

Willoughby nu aşteptă şi o luă în braţe.

— Eşti a mea, Clara, cu totul a mea, cu orice gând, şi orice simţământ. Suntem o singură fiinţă, orice s-ar întâmpla. Te-am dorit atâta, aşteptându-te mereu! Îmi alini o mie de necazuri, numai unul rămâne mereu nepotolit. Dar toate acestea se petrec în afara noastră. Noi doi! Cu tine mă simt în siguranţă. În curând…! O, Clara, nu mai ştiu dacă universul din jur există sau a dispărut. O, scumpa mea!

Clara îşi reveni cu senzaţia de spaimă a unui copil cufundat o clipă în mare şi destul de bucuros apoi la gândul că încercarea nu fusese chiar atât de grea. Astfel se gândi, dar îşi spuse imediat: „Cine sunt eu, ca să am dreptul de a mă plânge atât?“ Cu două minute mai devreme, n-ar fi gândit aşa, dar mândria jignită se prăbuşeşte mai jos decât umilinţa.

Nu-l blamă pe Willoughby, dar coborî ea însăşi în stima ei; nu pentru că Clara Middleton era logodnica, ceea ce i se părea acum vizibil ca o rană din pieptul unei păsări împuşcate, ci pentru că se simţea captivă, şi toţi aşteptau de la ea o perfectă supunere, chiar şi atunci când ar fi dorit mai curând să privească florile. Clarei îi fu ruşine pentru femei. Nu pot face un pas fără să fie prinse în laţ, şi ce grea este robia lor! Cât despre ea, credea că toate încercările s-au terminat. Se plângea numai de caracterul prematur al unei experienţe, pe care prefera să n-o mai analizeze. De fapt, nu puteai spune că se compătimea. Mai curând îi reproşa lui Willoughby, cu mirare, că un bărbat nu este în stare să observe, sau dacă observa, să nu se sinchisească de faptul că îmbrăţişarea ei era constrânsă, discordantă şi exprima repulsie şi o tristă supunere: obligaţia unei roabe, nu consimţământul logodnicei. Profundă deosebire, ca între două lumi!

Ea încercă să-i dea dreptate; admitea că vorbise ca un îndrăgostit înflăcărat. De n-ar fi repetat mereu termenul „lume“ n-ar fi avut obiecţii la cele spuse de el, cu toate că exprimau un mod prea făţiş de a o lua în stăpânire. Avea dreptul să vorbească astfel, din moment ce se pregăteau să se căsătorească. Dar de ce nu mai aştepta puţin, înainte de a juca rolul privilegiatului!

Sir Willoughby era însă încântat. Chiar dacă ar fi rămas Clara la fel de pură și rece ca o statuie a Dianei, tot n-ar fi renunțat la îmbrățișarea ei. Valul de roșeață care a cuprins-o apoi, făcând-o să arate divin de frumoasă în timiditatea-i gânditoare, se potrivea perfect cu părerile lui cele mai înalte despre caracterul femeii.

— Dă-mi voie să te conduc în grădină, draga mea, îi spuse.

— Aș dori mai curând să urc în cameră.

— Îți voi trimite un buchet de flori sălbatice.

— Nu vreau flori, nu-mi place să le văd rupte din iarbă.

— Am să te aștept pe pajiște.

— Mă doare capul.

El se apropie îngrijorat și tandru.

Îl asigură atunci cu vioiciune că se simte bine; era gata să-l întovărășească în grădină și să se plimbe prin parc.

— N-am chiar o migrenă acută, spuse ea.

Dar trebui să plătească o taxă pentru faptul de a fi invitat lângă ea un gentleman atât de curtenitor.

De data aceasta se acuză nu numai pe sine, ci și pe Willoughby, lumea pe care el o detesta și chiar destinul. Îi păsa mai puțin de proba prin care trecea, când jinduia din tot sufletul după libertate. Se miră, cu o răceală surprinzătoare chiar pentru ea, de actul sărutului și de obligația ce o implica, anume că un obiect inanimat trebuie să devină un complice. De ce nu era liberă? Cu ce drept absurd era tratată ca o proprietate.

— Am să mă plimb ca să alung amețeala.

— Fata mea nu trebuie să se obosească.

— O, n-am să obosesc.

— Așează-te aici lângă mine, Willoughby este slujitorul tău devotat.

— Simt nevoia să iau puțin aer.

— Atunci să mergem.

Clara observă cu spaimă cât de mult se îndepărtase de el; își lăsă mâna pe brațul lui, pentru a-și liniști remușcările și a-și împlini datoria. Willoughby vorbea și se purta așa cum dorise ea; era logodnica lui, aproape soție. Se purta ca o nebună și nu reușea să înțeleagă de ce.

Bunul simț și datoria o sfătuiau să-și țină în frâu capriciile.

El îi mângâia mâna. Clara se obișnuise cu acest gest; mâna îi era la distanță. Și ce înseamnă o mână? Lăsându-și mâna pe brațul lui, o considera o verigă de legătură între firea ei și blândețea datorată. Încă două luni și va fi roabă pe viață. Regreta că nu urcase în camera ei, pentru a-și

fortifica voința, analizându-și situația; l-ar fi întâlnit apoi pe Willoughby complet resemnată de soarta ei. Își închipuia că ar fi fost prietenoasă. Respectul pe care i-l insufla și conversația lui agreabilă creau această iluzie nervilor ei zdruncinați. Cinci săptămâni de totală libertate în munți ar fi pregătit-o, credea ea, pentru ziua când vor suna clopotele. Tot ceea ce dorea, era o despărțire temporară; în alt decor, ar fi putut reflecta netulburată și și-ar fi văzut, din nou limpede, situația.

O conduse de-a lungul răzoarelor cu flori, ca pe o convalescentă care a ieșit să ia aer. Se mânie de propria ei comparație și avu din nou remușcări. Oferindu-i o compensație, elogie frumusețea grădinii.

— Totul este al tău, Clara.

Parcă o apăsa o povară imensă. Simțea că cedează treptat acestui bărbat atât de atent și curtenitor; castelul, proprietățile și bogăția lui o copleșeau. Îi sugerau prețul cu care era plătită. Își amintea cât fusese de mândră, cu ocazia ultimei plimbări prin parc, de verdele nesfârșit al ierbii și de coroanele stufoase ale arborilor. Parcă i se strecurase o otravă în sânge. Nu venise la Patterne încărcată de această ostilitate surdă; ci aci se declanșase.

— Te simți bine, Clara?

— Perfect.

— Nici urmă de boală?

— Nimic.

— Logodnica mea trebuie să fie sănătoasă, chiar de-ar trebui pentru asta să moară toți doctorii regatului, draga mea!

— Spune-mi, câinii ce mai fac?

— Și câinii și caii o duc perfect.

— Îmi pare bine. Știi, ador acele vechi conace franceze, castele și ferme, unde ferestrele de la salon dau înspre curtea cu păsări și staul. Îmi place simplitatea aceea, stăpânii trăind cu animalele și cu țăranii alături.

El se înclină, îngăduitor.

— Mi-e teamă că nu-ți putem oferi asta în Anglia, draga mea.

— Nu.

— Și mie îmi place ferma, dar cred că saloanele noastre oferă o perspectivă mai plăcută, deschizându-și ferestrele spre grădină. Cât despre țărani, mi-e teamă că nu putem modifica raporturile dintre clase, fără a dezintegra întreaga noastră structură socială.

— Poate; de altfel, nu propun nimic.

— Draga mea, te-aș ruga să propui, dacă aș fi convins că m-aș putea supune.

— Eşti foarte amabil.

— Meritul meu cel mai mare este acela de a-ţi putea satisface orice dorinţă.

Cu toate că nu era ahtiată după asemenea vorbe dulci, cuvintele lui îi transmiteau atâta linişte, atunci când nu o făceau să se mire de misterele ce le ascundea sufletul lui Willoughby, ori n-o invitau la o miraculoasă topire într-o singură fiinţă izolată de lume, încât îşi chinuia mintea, ca şi cum ea ar fi fost de vina, ca să găsească prejudiciul pe care el i-l cauzase. Alunecând dintr-o senzaţie în alta, tinerii, pe care senzaţiile îi stimulează şi totodată îi distrag, pot rareori data cu siguranţă tulburarea iscată de vreuna dintre ele, dacă aceasta n-a fost cumva o insultă grea. Mângâierile lui Willoughby n-o făcuseră pe Clara să se simtă jignită ea personal, ci ca reprezentantă a sexului slab; protestul ei fusese de asemenea efemer, nelăsând semne mai adânci. Crezu, de aceea, că s-a purtat prea crud şi rosti: „Willoughby!“ ştiind că omisese numele lui în frazele precedente.

El o ascultă cu toată atenţia.

Clara trebui să inventeze o urmare.

— Aş vrea să te rog, Willoughby, să nu mă mai răsfeţi. Îmi faci mereu complimente, dar acestea nu se potrivesc cu firea mea. Mă înalţi prea sus, ceea ce este la fel de rău ca disprețul. Sunt… sunt o…

Nu găsi nici un exemplu; oricât încercase o schiţă de portret, acesta afecta o simplitate forţată, departe de sentimentele ei reale, ardente şi nevinovate, şi constituia un pas spre ipocrizie. Cum s-ar putea arăta aşa cum este?

— Nu te cunosc eu, oare?

Tonul, vocea lui melodioasă şi adâncă, ca şi cuvintele exprimau o convingere atât de netă, încât nici un răspuns nu mai putea fi corect. Ea nu-l putea contrazice, fără a sparge armonia vocii şi a transforma satisfacţia lui în uimire. Îşi înghiţi cuvintele, ştiind că, de fapt, el n-o cunoştea de loc; se gândi că distanţa dintre ei se adâncea mereu prin gradul diferit de cunoaştere reciprocă, devenind o adevărată prăpastie.

El menţionă câţiva prieteni din vecinătate, ca şi viitoarele domnişoare de onoare.

— Domnişoara Dale refuză, după cum vei auzi de la mătuşa mea Eleanor, din cauza sănătăţii şubrede. Este o fată cam morbidă, în ciuda unor calităţi demne de stimă. Nu va fi de loc rău să apară tinere doamne de vârsta ta, un buchet de boboci, cu o singură floare între ei. Oricum, ea s-a pronunţat. Lucrul cel mai plicticos este însă că Vernon a refuzat să-mi fie

cavaler de onoare.

— Domnul Whitford refuză?

— Pe jumătate. Nu accept un refuz de la el. Pretextează că nu-i plac ceremoniile.

— Sunt de aceeași părere.

— Și eu. Dacă am putea pronunța doar cuvintele de rigoare și apoi să dispărem din ochii lumii! Există un mijloc. Este posibil să te rupi de lume; Câteodată reușesc complet, alteori nu, ca și cum ar trebui să pronunț o frază cabalistică, pe care uneori o uit. Dar tu mă vei ajuta s-o pronunț, pentru totdeauna, în eternitate, Clara. Nimic nu ne poate lovi sau răni, ne aparținem unul altuia. Lumea n-are decât să se zbuciume în afară, noi n-avem nimic de împărțit cu ea.

— Și dacă domnul Whitford persistă în refuzul său?

— Vom fi atât de strâns uniți, încât nici n-ar putea fi vorba de o influență dinafară. De pildă, mă întorc acasă de la vânătoare, te văd așteptându-mă. Îți citesc în inimă, ca și cum te-ai afla alături de mine și știu că mă întorc la aceea care citește la fel într-a mea. Mă aflu lângă tine, ca o carte deschisă pentru tine, doar pentru tine.

Și eu va trebui să stau totdeauna acasă? întrebă Clara. Dar Willoughby n-o auzi și ea se simți mai ușurată, pentru că nu fusese luată în seamă.

— Înțelegi cât suntem de invulnerabili? Lumea nu ne mai poate răni, nu ne mai poate atinge. Fericirea este a noastră și nimeni nu ne poate împiedica să ne bucurăm de ea. Ceva divin, desigur că este ceva divin, a coborât pe pământ. Clara, să fim fiecare atât de strâns legat de celălalt, încât lumea să nu se poată interpune între noi. Ce fac eu este bine, ce faci tu este drept. Fiecare înseamnă perfecțiunea pentru celălalt. În fiecare nouă zi ne vom trezi că descoperim noi taine și că ne putem bucura de ele. La dracu cu gloata! Dar nici nu trebuie să anunțăm asta, lumea oricum nu poate pătrunde în sanctuarul nostru.

— O, lumea asta! suspină adânc Clara.

Auzindu-l vorbind, exultând de parcă s-ar fi urcat în vârful unui munte, fără să-și dea seama că rămăsese în prăpastie, cuvintele lui atât de stranii îi stârneau numai dispreț.

— Si scrisorile mele? o întrebă el ostentativ.

— Le-am citit.

— Circumstanțele ne-au impus o logodnă prelungită, Clara mea; și deși am deplâns convenințele — și chiar am făcut-o am simțit totuși binefacerile unei cunoașteri reciproce, treptate. Nu e bine ca o femeie să fie

luată prin surprindere de brusca revelare a caracterului unui bărbat. Noi avem încă de învățat, peste tot găsești lucruri demne de știut. Îmi vei spune într-o zi ce diferență este între ceea ce crezi acum despre mine și ce-ai crezut prima oară când…?

Promisiunea putea avea un dublu sens, ceea ce o făcu pe Clara să se bâlbâie, suspinând:

— Eu… îndrăznesc să spun da, și adăugă: Dacă va fi necesar. Apoi strigă: De ce ataci mereu lumea? Mă faci s-o compătimesc.

El râse de izbucnirea ei copilărească.

— Am trecut și eu prin această fază. La capătul ei vei găsi reacția mea de acum, așa încât faci bine dacă compătimești lumea.

— Nu așa trebuie să facem, spuse ea. A-ți fi milă de ceva, înseamnă a ajuta, nu a disprețui. Lumea e plină de defecte: ghețarii au crăpături, munții prăpăstii, dar efectul total este sublim, nu? Să nu admiri munții și ghețarii pentru că sunt în stare de cruzime mi se pare… Și, oricum, lumea este frumoasă.

— Natura, da. Dar lumea oamenilor?

— Și ea.

— Draga mea, mă tem că te gândești la lumea balurilor.

— Mă gândesc la acea lume în care găsești o generozitate reală și dezinteresată, un eroism autentic. O vedem în jurul nostru.

— Citim despre ea, este lumea romanelor.

— Nu, lumea reală. Sunt sigură că este datoria noastră s-o iubim și, dacă n-o facem, ne micșorăm noi înșine. Dacă eu n-aș iubi-o, ar însemna să văd numai ceață în jur și să aud numai zgomot în loc de muzică. Mi-amintesc cum definea domnul Whitford cinismul: „Un dandism intelectual lipsit de înfumurarea păunului.“ Mi se pare că cinicul poate fi fericit numai dacă face ca lumea să pară celorlalți la fel de pustie cum i se pare lui.

— Bătrânul Vernon, exclamă Willoughby neplăcut surprins, parcă ar fi fost plesnit cu o mănușă în obraz, înșiră frazele cu duzinele.

— Tata este de altă părere, susține că el gândește simplu și inteligent.

— Cât despre cinici, dragă Clara, ai perfectă dreptate. Sunt demni de dispreț și de râs. Dar înțelege-mă bine. Vreau să spun că nu putem realiza comuniunea noastră, sau cel puțin n-o putem trăi cu intensitate, decât rupându-ne de lume.

— Este acest lucru o artă?

Dacă vrei, e poezia noastră. Dar dragostea nu evită lumea? Îndrăgostiții descoperă esența iubirii numai în singurătate.

— Nu, atunci s-ar devora unul pe celălalt.

— Cu cât frumusețea este mai pură, cu atât trebuie să răsară mai departe de lume.

— Dar fără să i se opună.

Fie și așa, consimți Willoughby. Dar ai aceeași părere despre lume, după ce ai străbătut experiențele ei, ca și înainte când le ignorai?

— Judecata ar trebui să cuprindă atunci mai multă caritate.

— Virtutea își găsește vreun loc în lume?

— Unde ar trebui să fie un exemplu, după părerea mea.

— Este lumea un loc potrivit pentru lucruri sfinte?

— Atunci preferi mănăstirile?

Peste capul ei gâlgâi un râs înfundat, cu un sunet de compătimire binevoitoare.

Este agasant să auzi așa ceva, când ai impresia că ce ai spus a fost ceva perfect îndreptățit.

— Dar scrisorile mele, Clara…

— Nu mi le amintesc, Willoughby.

— Ai observat probabil că nu sunt chiar eu însumi în ele.

— Poate că reușești mai bine atunci când scrii unor bărbați.

Această observație marcă o pauză în gândurile lui. Sensibilitatea îi era extrem de fragilă. O singură atingere provoca ecouri profunde în minte, explodând cu furie, mai ales în zonele unde se știa rănit și se temea ca lumea să nu-i zărească rănile. Sugerase ea că nu are talent pentru scrisorile de dragoste? Trebuia oare să înțeleagă că femeilor, în genere, nu le place stilul lui epistolar? Clara vorbise la plural, accentuând cuvântul „bărbați“. Auzise, ceva despre Constanța? Își formase o părere personală despre această persoană? Susceptibilitatea nefirească a lui Willoughby striga afirmativ la toate întrebările. Se gândise adesea că este moralmente obligat să dezvăluie Clarei tot ce se întâmplase între el și Constanța. Existau scuze, ca pentru orice sinucidere; în orice caz, el era obligat să i le indice. Constanța se purtase urât, dar nu-i oferise el vreun motiv? Daca era așa, demnitatea lui bărbătească îl îndemna să-l mărturisească.

Și dacă Clara auzise deja versiunea publică? Bărbații cărora orgoliul le ține loc de coloană vertebrală, suferă adevărate zguduiri, în situații în care alții abia simt atingerea. Sugerându-i faptul că lumea ar putea șopti Clarei că el fusese părăsit de Constanța, spiriduşul care îl tot ațâța pe Willoughby îl ardea cu fierul roșu.

— Draga mea, ce spuneai despre scrisorile mele către bărbați?

— Voiam să spun, scrisori de afaceri.

— Dacă sunt eu însumi în scrisorile de afaceri? o privi el nedumerit. Chipul i se destinse când îi auzi remarca în continuare:

— Poți să te exprimi față de un bărbat așa cum vrei. Adresându-te… scriindu-ne nouă, presupun că exprimarea este mai dificilă.

— Adevărat, scumpa mea. N-aș zice chiar dificil. Eu n-am întâmpinat niciodată nici o dificultate. Aș spune mai degrabă că limbajul nu este făcut să exprime emoția. Pasiunea îl ignoră.

— Preferă mimica și pantomima?

— Nu, dar nu acceptă să fie exprimată cu răceală.

— Ah, cu răceală!

— Scrisorile mele te-au dezamăgit?

— N-am spus asta.

— Sentimentele mele, scumpa mea, sunt prea puternice, pentru a putea fi relatate. Când scriu, mă simt ca Titan, eroul mitic, în lupta cu Jupiter; era destul de puternic ca să azvârle munți întregi, dar nu găsea decât pietricele. E o comparație bună. Nu mă evalua după scrisori.

— Nici n-o fac. Ele îmi plac, spuse Clara.

Roși, îl privi repede și, văzîndu-l tot amabil, adăugă:

— Prefer pietricica, muntelui. Dacă ai citi versuri, n-ai mai crede că limbajul omenesc este incapabil de…

— Draga mea, detest artificiul. Poezia este o meserie.

— Poeții noștri ți-ar dovedi…

— Cum ți-am declarat adesea, Clara, eu nu sunt poet.

— Nu te bănui c-ai fi, Willoughby.

— Nu sunt poet și nici n-aș dori să fiu. Dacă aș fi, viața mea mi-ar oferi destul material, te asigur, draga mea. Conștiința nu-mi este însă liniștită. Poate că ceea ce o tulbură cel mai mult este o întâmplare în care am fost vinovat fără voie. Ai auzit de o domnișoară Durham?

— Am auzit, da, ceva despre ea.

— Poate că este fericită. Sper, cel puțin. Dacă nu, n-aș putea scăpa de un anume blam. Iată un exemplu de diferend între lume și mine. Aceasta o acuză. Eu am intervenit, pentru a o disculpa.

— Ai fost generos, Willoughby.

— Așteaptă! Mă tem că eu am jignit-o primul. Dar eu, Clara, eu, având simțul onoarei, condus de simțul onoarei, mi-aș fi respectat cuvântul dat.

— Ce ai făcut?

— Povestea e lungă, datând dintr-o zi îndepărtată, din „tinerețea mea

pierdută în negura vremurilor“, după expresia lui Vernon.

— Domnul Whitford spune așa?

— Una din expresiile ciudate ale lui Vernon. E povestea unei pasiuni din tinerețe.

— Tata susține că Vernon vorbește uneori cu mult bun simț și umor.

— Au intervenit tot felul de considerente familiale, între altele sănătatea fetei, averea ce-i revenea din partea rudelor. Totuși, trebuie să mărturisesc, fata m-a fascinat, iată motivul principal. E un motiv de gelozie?

— S-a terminat?

— Acum? Când tu ești aici? Scumpa mea Clara, s-a terminat complet, altfel nu mi-aș fi deschis inima față de tine. Aș mai fi vorbit astfel, fără nici o rezervă, ca să mă cunoști aproape la fel de bine cât mă cunosc eu însumi? O! dar ar fi fost posibil să te închid împreună cu mine într-o ademenea comuniune intimă, atât de secretă, insesizabilă?

— Nu i-ai vorbi și ei, așa cum îmi vorbești mie?

— Deloc.

— Ce-a putut oare… Clara înăbuși murmurul exclamației.

Interpretările lui Willoughby pe marginea ultimului său discurs ar fi putut dura încă mult dacă un valet n-ar fi traversat pajiștea, pentru a-l anunța pe Willoughby că arhitectul a sosit în laborator și-i cere permisiunea să-l consulte într-o chestiune.

Clara invocă oroarea de discuții în legătură cu cărămizi și grinzi, încât fu scuzată și nu-l mai întovărăși. Willoughby n-a fost prea satisfăcut de purtarea ei dar nu știa de ce. Se despărți de Clara, convins că mai are multe de făcut și de spus pentru a-i capta inteligența de femeie.

Clara îl auzi pe tânărul Crossjay țopăind, ghiftuit de dulceață; își ajunse din urmă protectorul, se sprijini de brațul lui și sări în sus, ciocănindu-și tocurile. Gândurile Clarei se încâlciră. Willoughby se purta admirabil cu băiatul. „Sunt oare doi oameni în el?“ își zise, apoi, în continuare: „Sunt eu nedreaptă?“ O luă la fugă după tânărul Crossjay, pentru a-și alunga gândurile.

CAPITOLUL VIII
Clara aleargă cu un chiulangiu şi se plimbă cu profesorul acestuia.

Văzând-o pe domnişoara Middleton alergând, tânărul Crossjay se aprinse de bucuria jocului, de-a uliul şi porumbeii. Slobozi un strigăt în semn că a văzut-o, un strigăt de luptă şi o rupse la fugă. Clara era sprintenă şi alerga de parca avea aripi la picioare, uşor precum pârâul care susură prin pajişte, ori prin iarba din parc; aripile i se zbăteau din ce în ce mai tare. Clara zbura parcă, încât băiatul îşi exprimă admiraţia într-un fel specific vârstei lui, printr-o urmărire înverşunată, frenetică, tropăind greoi, obosit chiar, când fu cu mult întrecut, decis s-o învingă ori să moară. Deodată zborul ei se domoli, Clara mai schiţă câţiva paşi nesiguri şi apoi se trânti la pământ. Tânărul Crossjay o ajunse din urmă şi-i spuse abia respirând:

— Straşnic mai alergaţi.

— Am uitat că tocmai ţi-ai luat ceaiul, dragul meu, răspunse ea.

— Şi nu gâfâiţi de loc, o elogie el.

— Nu, nu mai mult decât o pasăre. Şi tot ca pe o pasăre n-ai să reuşeşti niciodată să mă prinzi din urmă.

Tânărul Crossjay dădu din cap ca un cunoscător:

— Aşteptaţi numai să fiu eu iar în formă.

— Acum trebuie să admiţi că fetele aleargă mai iute decât băieţii.

— Poate la început.

— Ele fac totul mai bine.

— Muncesc, dar fără spor.

— Îşi învaţă lecţiile.

— Totuşi n-o să faceţi niciodată din ele soldaţi sau marinari.

— Nici asta nu-i adevărat. N-ai citit niciodată isprăvile lui Mary Ambree [36]? Ale doamnei Hannah Snell de la Pondicherry [37]? Ca să nu mai vorbim despre logodnica celebrului William Taylor. Şi ce zici de Ioana d'Arc? De Boadicea [38]? Presupun că n-ai auzit nimic despre Amazoane.

— Nu erau englezoaice.

— Va să zică, bârfeşti numai femeile din ţara dumitale, domnule!

Tânărul Crossjay rămase derutat de contradicţiile atitudinii sale şi o rugă să-i spună povestea lui Mary Ambree şi a celorlalte eroine englezoaice.

— Vezi, nu vrei să citeşti singur, te ascunzi şi-i tragi chiulul domnului Whitford, iar ca rezultat nu-ţi cunoşti istoria ţării, îl mustră ea amuzată,

văzîndu-l cum ezită între a înțelege că totul e o glumă și a-și recunoaște ignoranța. Clara îi ceru să-i spună care a fost ziua glorioasă a sfântului Valentin în analele flotei noastre, numele eroului zilei și al vasului pe care-l conducea. Răspunsurile au sosit la fel de prompt, pe cât s-au descărcat tunurile viteazului vas Căpitanul împotriva vasului spaniol cu patru punți.

— Datorită domnului Whitford știi toate astea, spuse domnișoara Middleton.

— El mi-a cumpărat cărțile, mormăi Crossjay; smulse câteva fire de iarbă și le mușcă, simțind nedeslușit, dar cu certitudine, unde va ajunge o asemenea conversație.

Domnișoara Middleton se lăsă pe spate în iarbă și-i spus-o:

— Ai să începi să mă iubești, Crossjay?

Băiatul se așeză, clipind din ochi. Dorea să-i dovedească chiar atunci că o și iubește foarte mult. Dacă tânăra fată ar fi stat în picioare, i-ar fi sărit de gât, dar, lungită în iarbă și eu ochii pe jumătate închiși, îl intriga și-l intimida. Inima lui tânăra bătea cu putere.

— Deoarece, dragă băiete, îi spuse ea sprijinindu-se în coate, tu ești drăguț, dar ingrat, și nu se știe dacă nu vei dezamăgi pe oricine s-ar interesa de tine. Vino cu mine să culegem ciuboțica cucului și ventrilică. Cred că amândurora ne plac florile sălbatice. Se ridică și-l luă de braț. O să ne plimbăm cu barca, tu ai să vâslești, iar eu am să-ți vorbesc foarte serios.

A luat însă ea lopețile în barcă; se jucase adesea cu băieții și știa că, dacă unul din ei primește un rol de bărbat, nu mai ascultă ce-i spune o femeie.

— Să mergem, Crossjay, îi spuse.

Chipul lui se posomorî, de parcă un văl negru i-ar fi trecut peste frunte. Clara se aplecă înainte, sprijinită în mâini și râse:

— Doar n-am să-ți fac morală, prostuțule! Crossjay se lumină puțin la față, încă neîncrezător. Și pe mine mă fascinau cuiburile păsărilor. Îmi plac băieții îndrăzneți și mă bucur că vrei să intri în marină. Dar cum o să reușești, dacă nu vrei să înveți? Știi că trebuie să-i faci pe niște căpitani să te treacă la examen. Cineva te răsfață: domnișoara Dale sau domnul Whitford.

— Da de unde! exclamă tânărul Crossjay.

— Atunci Sir Willoughby?

— Nu știu clacă mă răsfață, dar pot obține de la el tot ce vreau.

— Sunt sigură că se poartă foarte bine cu tine. Cred că-l consideri pe domnul Whitford prea sever. Trebuie să-ți amintești că el te obligă să

înveți, pentru a putea intra în marină. Nu trebuie să-i porți pică pentru că te pune la treabă. Și dacă astăzi săreai în aer cu pulberea aceea cu tot? Te-ai fi gândit că ar fi fost mai bine să fi lucrat cu domnul Whitford.

— Sir Willoughby spune că după ce vă veți căsători, dumneavoastră nu-mi veți mai îngădui să mă ascund.

— O, ce mare greșeală face că răsfață un băiat așa mare ca tine. Nu-ți dă cumva ceea ce numești tu „bacșiș“?

— De obicei câte o jumătate de coroană, uneori și coroane întregi, chiar și piese de aur.

— Și de aceea faci tot ce-ți comandă? Iar el e îngăduitor pentru că tu… Bine, dar dacă domnul Whitford nu-ți dă bani, îți oferă în schimb timpul său liber; încearcă să te facă să intri în marină.

— El mă întreține.

— Ce spui?

— Îmi plătește pensiunea. Și-l iubesc atât de mult, încât dacă s-ar afla acolo, în fundul apei, m-aș arunca după el. Aș vrea să învăț. Venim amândoi aici la 6 dimineața când e lumină și înotăm. El m-a învățat. Numai că nu-mi plac cărțile de școală.

— Și ești sigur că domnul Whitford te întreține?

— Tata mi-a spus, și mi-a mai spus să-l ascult. Domnul Whitford a auzit că tata e sărac și are o familie numeroasă. S-a dus să-l vadă. Tata a venit o dată aici, dar Sir Willoughby n-a vrut să-l primească. Da, știu sigur că domnul Whitford plătește. Asta mi-a spus-o și domnișoara Dale. Mama crede că vrea să compenseze acel marș lung prin ploaie al lui tata, când a venit la Patterne și apoi a răcit.

— Tocmai de aceea trebuie să nu-l superi, Crossjay. E prieten bun cu tatăl tău și cu tine. Ar trebui să-l iubești.

— Dar îl iubesc, și-mi place teribil chipul lui.

— Cum adică?

— Nu seamănă cu ceilalți. Domnișoara Dale și cu mine vorbim uneori despre el. Ea susține că Willoughby este bărbatul cel mai frumos de pe pământ.

— Dar parcă vorbeai despre domnul Whitford.

— Da, da, despre bătrânul Vernon, așa-i zice Sir Willoughby, se scuză tânărul Crossjay ca răspuns la privirea ei surprinsă. La ce credeți că mă fac să gândesc? Vreau să spun: ochii lui. La bătrână capră din peștera lui Robinson Crusoe. Îmi place pentru că este totdeauna același, pe când despre alți oameni nu poți fi prea sigur, domnișoară Middleton. Dacă priviți

un anume jucător de cricket, veți fi sigură că va marca 10 goluri. Poate și mai multe încă, dar niciodată mai puține. Și-i veți auzi pe bătrânii fermieri pălăvrăgind despre el, în baracă. Asta-i impresia mea.

Domnișoara Middleton înțelese că jocul de cricket servea pentru a ilustra sentimentele băiatului față de domnul Whitford. Tânărul vorbea, evident, cu însuflețire, din toată inima. Soarele se pregătea să apună, ea trebuia să se îmbrace pentru masa de seară, încât se întoarseră la țărm cu regretul ce-l simți la sfârșitul vacanței. Înainte de a se despărți, Crossjay se oferi să înoate îmbrăcat până la celălalt capăt al lacului, să se scufunde până la fund, pentru a căuta orice obiect pe care ea l-ar arunca în apă, promițând solemn că-l va găsi.

Clara se întoarse pe alee, fredonând o melodie; se înălța astfel deasupra talazurilor întunecate ale gândurilor, precum se înalță cântecul pițigoiului, noaptea, deasupra șuvoaielor râului ce gâlgâie sub crengile pe care se află; un cântec simplu, luminos și vesel, indiferent la zbuciumul valurilor de dedesubt, negre și cenușii.

Un pas se auzi în urma ei.

— Văd că-mi răsfeți ștrengarul.

— Domnul Whitford! O, sper că nu l-am răsfățat; am încercat să-l muștruluiesc puțin. E un copil delicios, dar, cred, dificil de educat.

Era luminată de purpura amurgului, incapabilă să liniștească învolburarea apelor dinăuntru. Fusese la vâslit, îi declară ea. Când o privi, ca de obicei, cu ochii lui adânci, pătrunzători, Clara se apără, concentrându-și mintea asupra imaginii caprei, caprei aceleia bătrâne, din fundul peșterii lui Robinson Crusoe.

— Trebuie să-l scot cât mai repede de aici, spuse Vernon. Aici este cât se poate de rău crescut. Vorbește-i, te rog, lui Willoughby. Nu știu ce intenționează în legătură cu viitorul băiatului, dar va trebui să nu ne jucăm cu examenul de intrare în marină, și cred că niciodată un băiat n-a fost mai potrivit pentru meseria asta, decât Crossjay.

Vernon nu știa nimic despre explozia din laborator.

— Și Willoughby a râs? întrebă el. Există preparatori prin porturi, care pregătesc pe tineri pentru examen; va trebui să-l trimitem la unul dintre aceștia, la cel mai competent, dacă va fi posibil. Ar fi fost mai bine să-l supraveghez eu până în ultimul trimestru și să mă asigur că tot ce-i vâr în cap nu-i iese pe urechea cealaltă. Dar cei de aici îl strică. Iar eu am să plec, așa că nu-l voi mai plictisi multă vreme. Ce face doctorul Middleton?

— E bine. S-a repezit ca un uliu asupra notelor dumitale din laborator.

Vernon râse înfundat.

— Le lăsasem acolo special pentru a-i atrage atenția. Sunt pregătit pentru o controversă.

— Tata nu te va menaja, după felul cum privea notele.

— Îi cunosc această privire.

— Te-ai plimbat departe astăzi?

— Cale de nouă ore și jumătate. Neastâmpăratul meu mă excedează uneori și atunci merg mult pe jos ca să-mi liniștesc nervii.

Clara îl privi, gândindu-se cât de plăcut este să ai de-a face cu un băiat onest, dar neastâmpărat ca un mânz, și deschis totodată, cu maturitate, către întreaga lume.

— Ți-au trebuit chiar atâtea ore?

— Nu chiar toate.

— Te antrenezi pentru traseele alpine.

— Nu știu încă dacă voi merge în Alpi anul acesta. Părăsesc castelul și mă voi stabili, probabil, la Londra, încercând să trăiesc din scris.

— Willoughby știe că-l părăsești?

— Atât cât știe masivul Mont Blanc că un grup de alpiniști se pregătește să-l escaladeze. Vede doar unul sau două puncte negre în vale.

— Nu ți-a spus încă nimic?

— Ar atribui-o schimbărilor care…

Vernon nu-și sfârși fraza.

Clara simți că i se oprește respirația, nu din cauza emoției, ci a opreliștii de a urma primul impuls, întrebându-l „care schimbări?“ Se aplecă să culeagă o ciubotica-cucului.

— Am văzut narcise mai jos, în parc, una sau două. Sunt aproape ofilite.

— Poți găsi aici câte flori sălbatice vrei, răspunse el.

— Nu-l părăsi pe Willoughby, domnule Whitford.

— Nu are nevoie de mine.

— Îi ești devotat.

— N-am o astfel de pretenție.

— Atunci sunt de vină schimbările pe care crezi că le prevezi…? Dar chiar dacă ar avea loc, de ce te-ar îndepărta de aici?

— Iată de ce. Am 32 de ani și nu m-am aruncat niciodată în nici un fel de luptă; fac parte dintr-o specie necercetată încă, jumătate savant și, prin firea mea, jumătate crainic, arcaș sau muşchetar. Dacă sunt bun de ceva, numai la Londra mă pot verifica și-mi pot găsi un câmp de luptă. Tocmai

de aceea vreau să încerc.

— Tatei nu-i va plăcea să-ți pui condeiul la bătaie, la Londra; va spune că ești prea bun pentru așa ceva.

— E un lucru pe care-l fac oameni de valoare; nu mi-ar părea rău să mă număr printre ei.

— Dar el spune că sunt rataţi.

— Eroare! Dacă ar avea fiecare mica lui ambiție, ar fi ratat. Dar nu pot înțelege ce valoare are în lume o ambiție personală.

— Ai o proastă părere despre lume? întrebă domnișoara Middleton cu impresia dezagreabilă că și-a oferit singură o picătură de otravă.

Vernon replică:

— E ca și cum ai avea o proastă părere despre un fluviu; într-un loc e murdar, într-altul este curat; într-o zi e tulbure, într-altă liniștit, limpede. Trebuie să-l apreciem cu bun simț.

— Putem iubi deci lumea?

— În sensul de a o sluji.

— Și s-o considerăm frumoasă?

— În parte da, în parte, nu.

— *Mulier formosa* [39], ar declara tata.

— Numai că „pește“ este prea măgulitor pentru termenul negativ, pe când „femeie“ este excelent pentru cel pozitiv.

— Sper că nu proclami asta cu cinism, nu-i așa? De altfel, vorbești într-un mod foarte convingător.

Îi era recunoscătoare că nu-și formulase ideile în perfect contrast cu ale lui Willoughby. Dacă ar fi făcut-o, sufletul ei tânăr, atât de intens îndrăgostit de frumusețea lumii, s-ar fi aprins într-o clipă. Abisul lucise un moment amenințător sub ei. Când întrebase „Putem iubi deci lumea?“, un grăunte de înflăcărare ar fi înălțat-o în văzduh, ca aburul arzător al vinului, dar răspunsul sobru „în sensul de a o sluji“ îi stăpâni elanul, și fu un prilej de reflecții atât în sine, cât și ca indiciu despre persoana lui Vernon.

Se putea gândi la el cu o fericită libertate, fără ca instinctul femeii să-i semnaleze vreo primejdie. Nu avea talentele sau grația apreciate în societate, nimic din dezinvoltura și strălucirea socială a vărului său. Observase o dată rigiditatea militărească cu care dansa, și-i trebuise timp pentru a învăța să-l prețuiască; până atunci, se rugase să nu devină niciodată victima lui, ca parteneră la dans. Vernon mergea mult pe jos, rezistența lui era renumită, ceea ce însemna deci că evită femeile, nu că excelează într-o activitate în care femeile se pot distra laolaltă cu bărbații.

Nu era nici călăreț prea bun. Sir Willoughby se amuza copios ori de câte ori îl vedea în șa. Și cu greu s-ar fi putut afirma că strălucea în salon, cu excepția cazului când se afla așezat lângă cineva cu care putea discuta serios. Defectele, mai mult decât calitățile, îl indicau drept omul potrivit pentru a fi prietenul unei femei tinere, care avea nevoie de un prieten. Modul lui de viață evoca firii ei instabile o natură echilibrată; iar faptul că realizase acest echilibru era pentru ea un semn al puterii, ceea ce o făcea să simtă nevoia unui asemenea reazăm puternic și prietenesc. Reputația de indiferență la farmecul frivol al femeilor îl înveșmânta cu o răceală nobilă și distinsă, ca a aisbergului singuratic, zărit în depărtările oceanului sudic. Atitudinea ei față de acest bărbat, care nu flata și care niciodată nu era flatat de sexul frumos, semăna cu modul în care privește poporul aristocrația ereditară; superioritatea lui îi inspira un fel de spaimă respectuoasă. Clara era tânără, dar fusese de mult obișnuită cu complimentele și chiar, datorită lor, fusese prinsă în laț. Disprețul lui Vernon pentru practicile vânătorești, ca și refuzul lui de a arunca măcar o privire păsărelelor căzute în capcane, îi păreau dovezile unei mândrii îndreptățite de o noblețe înnăscută.

Un timp nu mai vorbiră nimic, apoi Vernon îi declară brusc:

— Viitorul băiatului depinde de dumneata, domnișoară Middleton. Doresc să plec de aici cât mai repede posibil și mă gândesc cu părere de rău că el va rămâne lipsit de ajutorul meu, deși sunt sigur că dumneata vei avea grijă de Crossjay. S-ar putea să nu observi imediat ce anume din răsfățurile lor îl strică. Ar fi mai bine să-l trimiți pachet la un meditator, înainte de a deveni lady Patterne. Fă uz de influența dumitale. Willoughby îl va întreține pe băiat, dacă i-o ceri. Nici nu va costa prea mult, de altfel. Motive serioase mă împiedică să-l iau cu mine la Londra, chiar în eventualitatea că l-aș putea întreține. Pot să contez pe dumneata?

— Am să vorbesc cu Willoughby și am să fac tot ce-mi stă în putință ca să-l conving, răspunse domnișoara Middleton, cu o ciudată dezamăgire.

Ajunseră pe pajiște, unde Willoughby se plimba împreună cu domnișoarele Eleanor și Isabel, mătușile lui celibatare.

— Ai alergat după un iepure și ai prins, pare-se, un cerb, îi spuse el logodnicei sale.

— A pornit-o după un chiulangiu și a prins un pedagog, răspunse Vernon.

— De, dacă nu vrei să-l crești pe băiat cum te sfătuiesc eu, replică Willoughby.

Domnișoarele o îmbrățișară pe Clara Middleton. Una îi elogie chipul,

cealaltă sănătatea, apoi amândouă remarcară că prin metoda îngăduinței tânărul Crossjay putea fi determinat să facă orice. Clara se întrebă cu uimire dacă afecțiunea pentru Willoughby, sau disciplina impusă de el le anulase într-atât personalitatea, încât le transformase în umbra și ecoul lui. Privirea Clarei alunecă de la acestea la Willoughby și începu să se teamă de el. Ea nu simțise încă puterea care amenința să-i îngenunche pe membrii familiei lui, transformându-i în niște roboți ascultători. Cu toate că, de fapt, luptase contra acestor forțe vreme de mai multe luni, își păstrase prea bine individualitatea pentru a putea percepe integral caracterul spiritului care i se opunea.

Răspunse celor două domnișoare.

— A, nu, domnul Whitford a ales singura metodă care se poate potrivi unui băiat ca Crossjay.

— Vreau să fac un om din el, răspunse Willoughby.

— Ce ar putea deveni, dacă nu învață nimic?

— Dacă va ști să-mi placă, va fi înzestrat cu de toate. Nu mi-am abandonat niciodată vasalii.

Clara își implântă privirea într-a lui și, fără să o deplaseze ori s-o coboare, închise ochii.

Willoughby avu o impresie neplăcută. Era foarte sensibil la intențiile privirilor și la tonurile vocii, și acesta era, de altfel, unul dintre secretele autorității eu care acționase asupra celor din casă. Ei știuseră că trebuie să-și dea consimțământul în fața unei priviri necruțătoare. Niște ochi atenți, lipsiți de căldura și sfiiciunea proprie sexului slab, care își acoperă brusc privirea, semnifică o anumită lipsă de înțelegere, sau poate ostilitatea față de ce a fost înțeles. Era posibil ca ea să nu-i aparțină cu totul încă? Se posomorî brusc.

Clara observă încruntătura lui și își spuse: „Măritată sau nu, judecata mea va fi numai a mea.“

Tocmai acesta era de altfel obiectul disputei.

CAPITOLUL IX
Clara şi Laetiţia se întâlnesc şi sunt comparate

A doua zi de dimineaţă, cu o oră înainte de începerea lecţiilor, tânărul Crossjay se afla pe pajişte, cu un imens buchet de flori sălbatice. Îl depuse la uşa castelului pentru domnişoara Middleton şi dispăru între tufişuri.

Aceste ierburi vulgare ar fi fost zvârlite la gunoi de personalul stilat al castelului, dacă nu se întâmpla ca domnişoara Middleton să le observe de la fereastră, în braţele lui Crossjay; află că acestea erau într-adevăr destinate ei, şi un valet primi ordinul de a le aduce sus. Clara fu încântată. Modul cum erau aranjate florile, dispoziţia culorilor, ciuboţica-cucului alături de primule, albăstrele şi ventrilici alături de zambile şi anemone de pădure, dovedeau intervenţia unor mâini mai dibace decât ale băiatului. Din masivul albastru al buchetului, se înălţa o ramură cu flori albe compacte, atât de pline şi de un alb atât de pur, încât domnişoara Middleton, deşi nu reuşi să-şi amintească numele pomului, binecuvântă ideea lui Crossjay de a cere sprijinul domnişoarei Dale.

— E un succes al grădinarului, care a ameliorat vestala pădurii, floarea vişinului sălbatic, spuse doctorul Middleton. Trebuie să-i dăm dreptate, de această dată, grădinarului, deşi mă tem că, dublând floarea, a pierdut fructul. Am putea numi floarea vestala civilizaţiei; în orice caz grădinarul a reuşit să justifice frumuseţea meseriei lui, şi să arate că epitetul se potriveşte florii.

— Iată arborele sacru al lui Vernon, pe care l-a prădat ticălosul ăla mic, remarcă vesel Willoughby.

Domnişoara Middleton fu informată că acest vişin sălbatic, cu floarea dublă, era adorat de Vernon.

Willoughby îi făgădui că i-l va arăta.

— Tu, îi spuse, poţi suporta proba; tenul puţinor femei nu pare ofilit pe un asemenea fundal; pentru multe doamne acesta este mai dificil decât fundalul zăpezii. Domnişoara Dale, de exemplu, începe să semene cu o dantelă veche, la mai puţin de 20 de paşi de vişin. Mi-ar plăcea să vă aşez alături, sub florile lui.

— Dumnezeule, dar asta ar însemna să investeşti o hamadriadă [40] cu noi şi teribile funcţii, exclamă doctorul Middleton.

— Domnişoara Dale m-ar putea târî oricând în faţa unei instanţe superioare şi m-ar face să pălesc alături de ea prin daruri mult mai

importante decât frumusețea tenului, răspunse Clara.

— Are o inteligență remarcabilă, observă Vernon.

Toată lumea, inclusiv Clara, știa despre modul romantic în care domnișoara Dale îl admira pe Willoughby. Clara era nerăbdătoare s-o vadă și să studieze natura unui devotament — ce ar putea fi, în limitele rațiunii, un adevărat model — pentru un bărbat care vorbea cu o nepăsare de gheață despre o biată femeie pe care o fascinase. La urma urmei, poate că este mai bine pentru inima femeilor să fie întâmpinate cu răceală, să fie disciplinate, domolite și nevoite să se închidă în visurile lor. Atunci, răceala lui era binevenită, pentru că încuraja făurirea unei imagini ideale despre el. Aceasta sugera însă și parcă îi propunea Clarei mai curând binefacerile despărțirii decât precizia îngrozitoare a unei cunoașteri intime încerca să-l privească cu ochii domnișoarei Dale; o disprețuia și în același timp o invidia pentru că se putea lăsa prostită; îl dezaproba violent pe Willoughby pentru această împietrire inumană a inimii, prin care-și putea sacrifica adoratoarea într-o comparație măgulitoare pentru el; totodată era în stare să imagineze o anume distanță, de la care ar fi putut să-l contemple, fără spirit critic, cu simpatie și admirație; așa, de exemplu, precum un frumos muritor de pe pământ privește luna.

În mijlocul acestor reflecții, se auzi, surprinsă, rostind:

— Eu am fost, cu siguranță greu de educat. Dacă aș avea o inteligență remarcabilă, așa vedea lucrurile mai limpede. Nu-mi amintesc să-mi fi făcut vreodată plăcere lecțiile zilnice. Se opri, mirându-se singură de această sporovăială, apoi adăugă, ca și cum s-ar justifica: De aceea poate îl înțeleg destul de bine pe bietul Crossjay.

Domnul Whitford păru că nu se miră de divagațiile Clarei, stârnite de fraza lui elogioasă în legătură cu „inteligența remarcabilă“, deși o pronunțase cu intenția specială de a-i auzi ecoul.

Sir Willoughby risipi aburii confuziei în care se pierduse Clara.

— Așa este! Am insistat adesea față de Vernon, spunându-i că băiatul poate fi condus numai apelându-se la sentimentele lui. Nu poate suferi constrângerea. Nici asupra mea n-avea nici un efect. Băieții cu personalitate se cabrează și dau din picioare. Cred, Clara, că-i cunosc destul de bine pe băieți.

Se întoarse spre Clara, dar se pierdu în privirea ei îndepărtată; avea impresia că se micșorează până ce devine un fir de praf, o insignifiantă gămălie de ac. Ochii ei străluciră imenși, apoi se închiseră.

Când s-au deschis, priveau într-altă parte.

Mândria lui Willoughby fu din nou atinsă.

Chiar atunci când știa că-l rănește, ori poate tocmai de aceea, Clara încerca să judece faptele de la înălțime, din punctul acela ideal, de unde vedem defectele amantului și totodată rămânem deasupra lor, observatori impersonali și neutri. Se străduí să se cațere într-acolo, fără succes însă, și curând avea să piardă speranța, disperarea și efortul inutil devenind pretexte pentru a se prăbuși și mai jos.

Doctorul Middleton abătu atenția lui Willoughby de la imperceptibila jignire.

— Nu, nu! Cureaua, cureaua e leacul! Băieții cu personalitate devin de obicei foarte solizi și cu cât sunt mai solizi, cu atât sunt mai potriviți pentru Sfântul Nicolae. Din partea mea, sper să fie nemuritor în Marea Britanie. Aerul mării și cel de munte nu este nici pe jumătate atât de stimulator. Îndrăznesc să spun că este mai important să poți îndura o corecție cu nuiaua, decât s-o administrezi altuia. Încalecă-l și arde-l cu Sfântul Nicolaie dacă tânărul Crossjay fuge de la lecții.

— Asta este părerea dumneavoastră, sir, se înclină gazda afabil, dar stingherit de prezența doamnelor, într-atâta, sir, încât aș putea să arăt cu degetul, deși nu le cunosc antecedentele, diverse persoane cu vază, care n-au cunoscut la timp pe Sfântul Nicolae. Oamenii aceștia n-au un echilibru perfect. Rațiunea nu li se sprijină pe o bază solidă. Nu iau lucrurile așa cum sunt, își fac sânge rău, nu știu să ierte, adulmecă în dreapta și în stânga după aprobare, se înfurie ori de câte ori briza mării nu vrea să-i mângâie și să-i flateze. Iată de ce, sir, atunci când au devenit oameni în toată firea, mai păstrează încă nerozia tinereții. Se vede că n-au fost scărmănați când trebuia. Noi, englezii, învingem lumea pentru că știm să încasăm. Cred că asta e o dovadă de rezistență.

Zâmbetul lui sir Willoughby era tot mai larg, pe măsură ce clătina mai energic din cap, împotrivindu-se.

— Să zicem, spuse el, cu aerul că face o concesie după ce i-ar fi răspuns doctorului și l-ar fi convins de eroarea lui, că poate avem nevoie de Sfântul Nicolaie pentru menținerea ordinii. Soluția dumneavoastră poate fi potrivită pe bordul vaselor, dar nu și printre gentlemeni. Cu siguranță că nu.

— La dracu cu gentlemenii dumitale, strigă doctorul Middleton.

Clara le auzi pe Eleanor și Isabel comunicându-se părerile.

— Willoughby n-ar trebui să îngăduie asemenea vorbe.

— Nu-l mai recunosc.

Ea oftă și-și mușcă buzele. Darul fanteziei și al umorului este

înconjurat, în cazul femeilor, cu pancarte pe care sunt scrise tot felul de interdicții, obligându-se să-și înăbușe acest dar înnăscut. Dacă ele observă o scenă comică, de exemplu tânărul Willoughby încolțit de profesorul lui, în timp ce rudele încremenesc de oroare în fața acestui sacrilegiu, femeile n-au voie să sesizeze ridicolul. Ele sunt ostași căliți ai societății, prusaci care trebuie simultan să mărșăluiască și să gândească. Asemenea stări de lucruri sunt în avantajul lumii civilizate, dacă vreți, din moment ce bărbații au decretat așa, sau, mai bine zis, respectabilele matroane au interpretat astfel decretul; dar iată că, pe ici pe colo, câte o femeie mai tânără, uneori o insurgentă nedisciplinată, crescută mai liber, gândind cu capul ei, simte că destinul i-a făurit un cerc de fier ce-i strânge mintea, mai dureros chiar decât trupul.

Clara se întrebă curioasă, dacă domnișoara Dale ar putea dovedi, din întâmplare, o asemenea gândire. Dorea puțină, cât de puțină libertate de gândire, într-o casă ce părea înconjurată de o plasă de oțel. Willoughby nu conducea numai, ci și domnea, inspira. Dar cum? Clara observase la el o susceptibilitate gata să tresară, chiar și la o umbră de contrazicere, și se purta cu blândețe și farmec numai după ce era domolit; această atitudine era momeala cu care capta supunerea celorlalți. Observă că domnul Whitford el însuși evita să provoace tendințele autoritare ale vărului său. Dacă nu-i sorbea cuvintele din gură, precum domnișoarele Eleanor și Isabel, Vernon le aproba în schimb monosilabic, sau pur și simplu tăcea, nefiind însă niciodată în dezacord fățiș cu Willoughby. Legile casei, plasa de oțel cădeau și asupra lui, ca și asupra servitorilor, așa cum vor cădea — o! spaima naufragiaților care văd cu ochii cum se cufundă vasul — și peste soție.

— Când o voi vedea pe domnișoara Dale? se interesă Clara.

— Chiar astă-seară, la masă, replică Willoughby.

„În fine, își zise ea, bine că avem ce aștepta.“

Se lăsă în voia pornirii ei morbide și se abstrase din prezent, pentru a putea gusta cu anticipație întâlnirea cu domnișoara Dale; dar mult timp înainte de apropierea orei, speranța de a întâlni altceva decât un ecou plicticos al lui Willoughby, se nărui. Astfel că două din cele trei minute petrecute cu Laetiția în salon, așteptând sosirea doamnelor, trecură fără să i se risipească toropeala.

— Dumneavoastră sunteți domnișoara Middleton? întrebă Laetiția, apropiindu-se de ea. Gelozia mi-o spune, deoarece, ați cucerit inima băiatului meu, Crossjay, și l-ați cumințit în câteva minute, ceea ce noi toți

n-am reuşit în câteva luni.

— Buchetul lui de flori sălbatice m-a bucurat enorm. L-a făcut cu multă discreţie. Vă spun acest lucru deoarece băieţii de vârsta lui ne vâră, de obicei, cadourile pe gât, îndată ce le au la îndemână; dumneavoastră trebuia să fiţi altfel tratată.

— Se simte mâna bună a zânei lui.

— Zâna cea bună coboară de pe tronul ei, dar vă roagă, în schimb, să nu-l răsfăţaţi prea mult. Crossjay trebuie să plece să înveţe cu unul din acei profesori care-i examinează pe băieţi la examenul de intrare în marină. Suntem cu toţii încredinţaţi că este un marinar înnăscut şi că locul lui este pe o navă.

— Domnişoară Dale, ţin la Crossjay atât de mult, încât am să mă gândesc, în primul rând, la interesele lui, şi nu la bucuria mea egoistă. Dacă am vreo influenţă nu va rămâne nici o săptămână mai mult cu dumneavoastră. Ar fi trebuit să discutăm despre acest lucru chiar astăzi. Poate c-am visat numai, dar am impresia că m-am gândit să deschid discuţia. În orice caz, voi face tot ce-mi stă în putinţă.

Inima Clarei tresări la gândul că, cerând o favoare, prezentând o rugăminte, ea confirma în faţa lui Willoughby cuvântul dat, ba se lega încă şi mai strâns. Oricum, însă, cauza o merita. Şi apoi, şi fără acest nou gest rămânea legată de Willoughby.

— Lui Sir Willoughby îi place mult băiatul, spuse Clara.

— Îi place mai ales posibilitatea de a stârni dragostea băiatului, răspunse domnişoara Dale. N-a avut prea mult de-a face cu copiii. Sunt sigură că-i place Crossjay, altfel n-ar putea fi atât de îngăduitor, este chiar de mirare câte suportă amuzându-se.

Sir Willoughby intră în salon. Prezenţa domnişoarei Dale îi lumină chipul, precum o candelă aprinsă sfintele odoare. Nutrea un respect profund pentru fidelitatea ei şi o aprecia ca pe un model de gust; ştia că, pentru ea, este totdeauna un astru strălucitor, şi bucuria pe care o resimţea avea efectul de a-i scoate la iveală comorile ascunse; nu greşim de loc dacă le considerăm inepuizabile, din moment ce tot ce se arată privitorilor este socotit aur pur.

Seara aceea a făcut-o pe Clara să se îndoiască de justificarea vechii ei ostilităţi. Fără să-şi dea seama, adoptase perspectiva domnişoarei Dale, mai ales că Willoughby corespundea. Nu putea să nu fie de acord cu părerile admiratoarei lui fidele, din moment ce-l vedea atât de vesel şi cordial; era, ai putea spune, spiritual şi familiar totodată — cea mai agreabilă conduită

cu putință. Doamna Mountstuart Jenkinson observase cât de perfectă era linia piciorului, iar domnișoara Dale făcea din perfecțiune, esența lui definitorie. În fața acestor doamne spiritul lui Willoughby nu numai că strălucea, dar devenea de-a dreptul creator, într-atât este de adevărat că lauda este soarele care ne face să rodim. Avea parcă din nou ceva din aerul romantic, pe care Clara și-l amintea că-l remarcase ca primă impresie, când îl cunoscuse pe favoritul districtului, și i se părea straniu să confrunte această impresie, revenită de departe, cu experiența acumulată între timp. Nu cumva ea fusese pretențioasă și capricioasă? O! binecuvântată revenire a liniștii! Tot ceea ce dorea era fericirea pricinuită de dispariția suferinței, și concepția ei despre libertate consta acum în a învăța să-și iubească lanțurile, cu condiția ca el s-o scutească de mângâieri. Din acest punct de vedere o condamna cu tărie pe Constanța. „Trebuie să încercăm să realizăm puțin bine și să nu ne gândim numai la noi; trebuie să găsim calea cea dreaptă a vieții.“ Asemenea precepte infantile i se succedau în minte, cu o gravitate plină de umilință. Și pentru a nu mai întârzia realizarea binelui, încurajată de la distanță de privirea bucuroasă a lui Vernon Whitford, profită, pentru a-i vorbi lui Willoughby în legătură cu tânărul Crossjay, de momentul în care, coborând din șa, el apăru într-o postură avantajoasă față de ceilalți călăreți. Și când era călare păstra acest avantaj față de ceilalți, având o ținută ireproșabilă, ca un cavaler de demult, într-un stil puțin căutat, dar, oricum, spectaculos. Odată descălecat, Willoughby își înălța capul și-și închidea pe jumătate pleoapele, cu un gest ce proclama prea vizibil superioritatea.

— Willoughby, aș vrea să-ți vorbesc, îi spuse Clara tremurând de teama că el va aproba totul imediat, fără să-i lase răgaz nici să respire, pe un ton curtenitor și neangajant. Vreau să-ți vorbesc despre băiatul nostru drag, Crossjay. Ții mult la el. Aici s-a făcut un leneș și-și pierde timpul de pomană.

— Acum eşti aici şi când vei fi aici pentru totdeauna, dragostea mea, pentru totdeauna… modulă Willoughby un cantabile afectuos, uitîndu-l un moment pe Crossjay, pe care-l prinse apoi parcă din zbor: Băiatul te consideră o adevărată regină și va îndeplini tot ce îi vei cere, chiar dacă i-ai ordona să-și învețe lecțiile. Cine n-ar asculta, de altfel? Frumusețea ta singură ordonă! Ce vede cel care te privește? O apariție divină, toată numai grație și nuanțe, care te atrage nu atât în cer, cât într-o lume departe de cea de aici.

Clara îi răspunse cu un zâmbet silit și continuă:

— Dacă Crossjay ar fi trimis de îndată într-unul din locurile unde sunt pregătiți băieții pentru a intra în marină, ar avea mai multe șanse, iar meseria asta este evident potrivită pentru el. Tatăl lui este un viteaz, de la el a moștenit Crossjay îndrăzneală, pasiunea pentru viața pe vas. Trebuie doar să reușească la examen, și pentru asta nu mai are prea mult timp.

Sir Willoughby râse ușor, amuzat și trist totodată.

— Dragă Clara, tu adori lumea. Presupun atunci că trebuie să înțelegi că nu există nici un aspect al acestei lumi blestemate asupra căruia să n-avem neînțelegeri și certuri până la saturație. Eu am vederile mele în legătură cu Crossjay, Vernon le are pe ale lui. Eu doresc să fac din el un gentleman, pe când Vernon îi dorește să ajungă marinar. Dar Vernon este protectorul băiatului, nu eu. El l-a luat de la taică-său pentru a-l instrui și el are dreptul să hotărască. Eu nu mă amestec. Numai că nu-l pot împiedica pe băiat să țină la mine. Mi se pare că bătrânul Vernon știe asta. Te asigur că mă țin complet la o parte. Dacă mi se cere să aprob plecarea, cu toate că dezaprob planurile lui Vernon, nu voi face decât să ridic din umeri, deoarece, cum vezi, niciodată nu m-am opus. Bătrânul Vernon plătește întreținerea, el este stăpânul, el decide și dacă, într-o bună zi, Crossjay va fi prăvălit de furtună din vârful catargului, nimeni nu mă va putea mustra pe mine. Cred, draga mea, că vorbele mele sunt dictate de bunul simț.

— Nu m-aș fi aventurat să mă amestec, dacă nu mi-ar fi fost teamă că banii…

— Da, strigă Willoughby, clar asta-i altă problemă. Dacă bătrânul Vernon îmi încredințează băiatul, îl voi elibera imediat de povara cheltuielilor. Dar pot face așa ceva, ca să se realizeze un proiect pe care-l dezaprob? Iată cum stau lucrurile. L-am invitat mai de mult pe căpitanul Patterne să mă viziteze. Exact înainte de plecarea lui pe coasta Africii, unde guvernul îi expediază pe marinarii pe care n-are alt mijloc să-i ucidă; i-am trimis o invitație specială. Mi-a mulțumit și a refuzat pe un ton foarte tăios. Aș putea spune că omul trăiește din pensia ce i-o trimit lunar. Îl cheamă Patterne, este fără îndoială un om de curaj, are ceva din sângele nostru și ne poartă numele. Cred că am dreptul de a dori să fac din fiul lui un gentleman, adică așa cum nu este tatăl; și, deoarece constat că o viață trăită de timpuriu la bordul vasului nu l-a făcut de loc pe tată să devină un gentleman, cred că am dreptul să propun alte metode pentru educarea fiului.

— Dar ofițerii din marină… sugeră Clara.

— Câțiva numai, răspunse Willoughby. Ei provin probabil din familii

bune, unde au fost perfect educați. Suprimă nimbul din jurul titlului de ofițer de marină și mă tem că n-o să-ți mai pară niște gentlemeni, când îi întâlnești într-un salon. Am mers până într-acolo, încât mi-am imaginat că am anumite drepturi de a face din Crossjay un om deosebit. Intenția mea este realizabilă: se simte că este un Patterne din modul cum se poartă cu tine, scumpa mea: iată că intenția mea este realizabilă. Dar dacă îi port eu de grijă, cer drepturi depline asupra lui. Nu pot să scot un gentleman din acest băiat, dacă trebuie să mă cert mereu, cu cutare și cutare, pentru el. Pe scurt, trebuie să aibă posibilitatea de a mă considera numai pe mine drept model.

— Atunci, îi vei asigura o situație?

— Depinde de purtarea lui.

— Garanțiile sunt cam vagi.

— Crezi că profesia pe care văd c-o preferi pentru el nu i-ar crea o viață și mai precară?

— Este o viață mai strict organizată și mai sigură.

— Nu-i cer lui Crossjay decât să răspundă afecțiunii mele.

— Îi vei asigura un venit fix? Te întreb, pentru că un gentleman leneș este un personaj destul de trist, darmite un gentleman sărac…

— Nu trebuie decât să-mi placă, draga mea, și-l voi lansa și se va bucura de protecția mea.

— Dar dacă nu va reuși să-ți placă?

— E atât de greu?

— O! se înfioră Clara.

— Iată, iubito, răspunsul meu, spuse Willoughby și continuă: îl putem lăsa pe Vernon să încerce. Are ideile lui, să vedem ce va realiza; eu voi urmări cu interes experiența.

Clara, obosită, era pe punctul de a renunța la luptă, când, amintindu-și că Vernon este destul de sărac, întrebă cu timiditate:

— Dar nu e la mijloc o chestiune de bani?

— Bătrânul Vernon s-a decis să-și cheltuiască banii în acest fel. Și dacă așa evită să-și rupă picioarele ori gâtul prin Alpi, putem considera că și-a întrebuințat bine banii.

Urmă o pauză, după care se auzi vocea Clarei rostind:

— Da.

Clara se scutură de propria-i slăbiciune, ca de un șarpe încolăcit în jurul umerilor, și-l aruncă cât mai departe:

— Pe câte înțeleg, domnul Whitford dorește să-l ajuți. El nu este oare…

cam sărac? Dacă pleacă de la castel pentru a-şi încerca norocul în literatură, la Londra, nu va fi probabil în stare să plătească întreţinerea şi lecţiile băiatului; ar fi generos atunci, din partea ta, să-l ajuţi.

— Pleacă de la castel?! exclamă Willoughby. N-am auzit nimic despre asta. A călcat cu stângul la început şi credeam că s-a cuminţit; a trebuit să renunţe la Universitate. Hm! Apoi a primit o mică moştenire şi a dorit să plece să-şi încerce norocul în literatură, o adevărată loterie, cum i-am spus. Plecarea la Londra nu-i va aduce nici un bine. Am crezut c-a renunţat de câţiva ani la o asemenea prostie. Cât primeşte de la mine? Aproape 150 de lire pe an şi suma s-ar putea dubla oricând, dacă mi-o va cere; în plus are toate cărţile ce şi le doreşte; iar scriitorii şi savanţii cum află de o carte, cum vor s-o aibă. Să nu crezi că mă plâng. N-aş vrea ca persoanele care mă servesc să fie nevoite să cheltuiască măcar un shilling. Mărturisesc că mi-a plăcut totdeauna acest gen de dependenţă. Sistemul feudal nu trebuie condamnat, dacă stăpânul feudei merită încrederea. Mă cunoşti doar Clara, şi ai să-mi cunoşti chiar şi slăbiciunile; nu cer servitute, ci afecţiune. Doresc să fiu înconjurat de persoane care să mă iubească. Iar una dintre ele să-mi fie… cea mai scumpă. Astfel încât noi doi să putem trânti uşa în nas restului lumii, să trăim ceea ce alţii doar visează. Nu se poate imagina nimic mai dulce. Este, într-adevăr, paradisul realizat pe pământ. Ce fericire să te am toată: cu gândurile, speranţele tale, cu tot! Sir Willoughby îşi mobiliza imaginaţia pentru a găsi ceva în plus, dar nu găsi, sau nu reuşi să-l exprime, încât continuă: Dar ce-i cu povestea asta a plecării lui Vernon? Nu poate pleca; n-are decât o sută de lire pe an venit. Cum vezi, am o deosebită stimă pentru el, nu mă gândesc că dorinţa lui de a pleca înseamnă, prin ea însăşi, o ingratitudine faţă de mine. Ştii, draga mea, am o adevărată oroare de despărţiri, fie de acestea, fie de altele. Pe cât pot, mă înconjur cu oameni sănătoşi — special pentru a-mi feri inima de durere — cu excepţia domnişoarei Dale, care îţi place — chiar îţi place, iubito? Răspunsul îl satisfăcu — cu această singură excepţie, nimeni nu ameninţă să mă chinuie. Şi iată un om care doreşte să părăsească castelul, fără să-l constrângă nimeni. Dar pentru numele lui Dumnezeu, de ce? De ce? Să-mi închipui că priveliştea fericirii depline îl deprimă? Ni se spune că lumea este iremediabil rea. N-aş vrea să aplic această idee la prietenii mei, dar, altfel, conduita lor este adesea dificil de explicat.

— Şi chiar dacă ar fi adevărat, n-ai să-l pedepseşti pentru asta pe Crossjay, interveni timid Clara.

— L-aş lua pe Crossjay cu mine şi aş face din el un om conform cu

propriul meu ideal, draga mea. Dar cine ți-a vorbit despre plecarea lui Vernon?

— Domnul Whitford în persoană. Și dă-mi voie să-ți spun, Willoughby că, după părerea mea, mai curând îl va lua pe Crossjay cu el, decât să-l lase aici, dacă rămâne cu temerea că băiatul și-ar rata posibilitatea de a intra în marină.

— Marina pare să aibă acum un rol mai mare în țara noastră, răspunse Willoughby, uimit de cele auzite, ca și de faptul că domnișoara Middleton pleda interesele unui fiu de marinar. Atunci pe Crossjay trebuie să-l ia Vernon.

Nu mă învoiesc cu jumătate de măsură. Eu sunt reclamantul legitim care așteaptă hotărî rea Regelui înțelept, râse el. În afară de asta, băiatul are ceva din sângele meu, dar nici o picătură măcar din al lui Vernon.

— Ah!

— Așa este, dragostea mea.

— O, da, așa este.

— Nu pretind că sunt un om perfect, continuă Willoughby; suport desigur provocări destul de grosolane, dar dacă sunt jignit nu mai pot acorda iertare niciodată. Vorbește-i lui Vernon, dacă se prezintă în chip firesc ocazia. Desigur, îi voi vorbi și eu. Poate ai remarcat, Clara, în timp ce călăream înspre casă, un om care m-a întâlnit pe drum, dar n-a schițat nici măcar un gest de salut. Este fermier de-al meu, Hopper pe nume, ține în arendă 600 de acri; acest om ar trebui să se gândească nu numai situația mea socială, ci și la faptul că l-am ajutat adesea. Contractul prevede încă cinci ani de concesiune. Trebuie să-ți spun că detest bădărănia țăranilor, și atunci când o întâlnesc, o pedepsesc. Cu Vernon este altceva. Va fi suficient doar să i se vorbească. Ne putem imagina că bătrânul Vernon suferă, din când în când, fascinația mizeriei. Scumpa mea, ești obosită? Willoughby se aplecă asupra ei, oprindu-se din plimbare.

— Sunt foarte obosită astăzi, răspunse Clara.

Îi oferi brațul, fata i-l atinse cu două degete, dar le retrase când Willoughby încercă să i le mângâie. Acesta nu insistă. A te plimba cu ea, însemna să accepți maiestatea ei plină de rezerve. Lângă ușa de la intrare se retrase un pas, pentru a-i face loc să intre, și-i contemplă, plin de dragoste, obrazul, urechile și umbra aurie a cefei, unde alunecau cârlionți mai la culoare, scăpând incorigibili cocului și pieptenului — cârlionți mai mari și mai mici, descriind volute gingașe, ca vița de vie ori ca inelul de nuntă, ca fulgii păsărilor, ori ca puful și firișoarele de praf bătute de vânt — și aceste

bucle fluturau, se desfăceau și se prindeau una de alta, atârnau leneșe, ca lăbuțele mătăsoase ale unui pisoi; fine și transparente, buclele Clarei erau ca niște umbre pastelate, dar se încolăceau în jurul unui îndrăgostit, mai puternice decât buclele aurii ale unei frumuseți clasice.

Laetiția nu putea concura, cu nimic, farmecele Clarei.

CAPITOLUL X
Unde Sir Willoughby reuşeşte să ne ofere calificativul cel mai potrivit pentru el însuşi

Vernon era acum util vărului său. Era un secretar desăvârşit pentru un om care-şi administra averea cu perspicacitate şi hărnicie, dar care, o dată sau de două ori pronunţase, ca judecător de pace, hotărâri cu totul nefericite; în acele ocazii câteva paragrafe scrise într-o engleză tăioasă, întărite cu citate latineşti perfect potrivite, l-au convins pe Willoughby de valoarea unui asemenea secretar în orice fel de polemică. Cât timp Vernon era mâna lui dreaptă, nu se temea de sălbaticul dragon cu răsuflarea de foc — presa. Şi cum se gândea să intre în Parlament, prevedea că va avea şi mai mare nevoie de el. În plus, îi făcea plăcere ca Vernon să menţioneze în propriile lui scrieri, pe teme controversate ale clasicismului, c-au fost lucrate la Castelul Patterne. Aducea casei sale o strălucire într-un domeniu inedit, atesta utilitatea ştiinţei, picurând ceva din parfumul ei asupra familiei Patterne, care devenea o aristocraţie intelectuală; această specie nu se bucură de prea mare trecere, ba este chiar considerată demnă de dispreţ, nu se ştie exact de ce, mai mult decât aristocraţia banului, ori noblețea ereditară. Dar, în fine, parfumul există pentru public. Sosurile fine conferă viaţă şi noblețe unor bucate renumite; luate separat, primele îţi fac greaţă, iar celelalte sunt plebee. La fel, sau aproape la fel, se întâmplă, când un poet, cu atât mai mult un savant, rămâne ataşat casei. Sir Willoughby merita să-l aibe, pentru că mai mult decât prietenii săi din district, era sensibil la parfumul ştiinţei; având un savant, Willoughby le demonstra celorlalţi deficienţa lor. Bucătarul lui, domnul Dehors, elevul celebrului Godefroy, nu era singurul bucătar francez din regiune, pe când vărul şi secretarul său, savant cu un renume crescând, eseist elegant, constituia o podoabă unică, evident în genul lui. Noi personal suntem tentaţi să râdem de el, dar aţi face mai bine să nu râdeţi, pentru a nu fi nevoiţi să recunoaşteţi că lumea mai înaltă a literelor vă este complet străină. Sir Willoughby putea declanşa o tăcere apăsătoare la o masă cu invitaţi din district, făcând o aluzie de felul: „Vernon a rămas acasă, lucrează la Etruscii şi la Dorienii lui“; după o pauză în care lăsa aluzia să-şi facă efectul râdea ca pentru el, dar aşa ca să se audă, de excentritatea vărului său şi nu mai pomenea de el.

În plus, sir Willoughby nu putea suporta ca o figură familiară să dispară

din casa lui. Îi displăceau servitorii care acceptau concedierea, fără a-l mai ruga să-i țină lângă el. Un servitor care pleca, dându-și demisia, i se părea ceva de-a dreptul diavolesc. Proiectul lui Vernon de a părăsi castelul ofensa și alarma un gentleman atât de sensibil. „O să trebuiască în cele din urmă să i-o ofer pe Laetiția Dale“, gândi Willoughby, consimțind cu o generozitate amară la condițiile impuse de lipsa de generozitate a celuilalt; din momentul logodnei cu domnișoara Middleton mintea lui prevăzuse cu agerime în domnișoara Dale, dacă nu se va mărita și va rămâne pe viitor în apropiere, guvernanta copiilor săi, cu care s-ar fi putut adesea consulta. Acest proiect părea acum irealizabil. Cei doi s-ar putea căsători și locui într-o vilă din apropierea parcului; Vernon și-ar păstra postul, iar domnișoara Dale devoțiunea. Trebuia însă prevăzut și riscul ca ea să se scuture de povara acestei devoțiuni. Căsătoria, se știe, produce astfel de efecte asupra femeilor celor mai fidele; în mintea lor nestatornică, pasiunea cea mai adâncă se volatilizează cu totul, atunci când își găsesc un soț. Constatăm astfel la femei triumful materiei asupra spiritului. Și cu toate acestea, riscul trebuia acceptat, în perspectiva unui asemenea scop.

Neavând nici un chef să discute cu Vernon pe care obișnuia să-l părăsească cu bruschețe, imediat după ce acesta își spunea părerea, rămânând astfel complet zăpăcit, Willoughby lăsă pe cele două persoane interesate de soarta tânărului Crossjay să-și închipuie că el meditează asupra ei, și că era înțelept din partea lor să nu-l tulbure în acest timp, pentru că putea să intuiască în mod limpede pe oricine încerca să-i stăvilească curentul sentimentelor. Între timp, dădu instrucțiuni mătușilor Eleanor și Isabel s-o invite pe Laetiția Dale la castel, unde curînd vor avea loc dineuri, la care un comper plăcut ar fi fost binevenit; mai mult încă, o femeie inteligentă, superb drapată în sentimentele ei, un adevărat miracol al fidelității feminine, ar fi putut stimula o femeie mai tânără, la emulație. Willoughby nu avea puterea s-o ofere definitiv pe Laetiția lui Vernon, dar i se părea suficient să arunce zarurile cu mâna lui.

Capacitatea sa extraordinară de a descifra o inimă ce nu palpita în armonie perfectă cu a lui și nu răspundea cu precizie elanurilor sale îl făcu pe Willoughby să sesizeze ceva în caracterul Clarei ce i-a putut sugera doamnei Mountstuart definiția aceea absurdă, inexplicabilă: „Strengăriță de porțelan“. Această expresie nu părea să ascundă nici o fărâmă de adevăr, dar dacă vedeai în Clara o frumusețe inimitabilă lucrată în porțelan delicat, puteai zări, din când în când, și o umbră alunecând peste chipul ei, la fel de inimitabilă și delicată, ce te făcea să-i bănui, într-adevăr, o undă de

ştrengărie inocentă, o ştrengărie elementară, sălbatică. Compararea Clarei cu acea substanţă minunată şi scumpă părea să justifice dubiosul epitet. Willoughby îl detesta, dar era totuşi obsedat de el.

Clara avea uneori expresia unei nimfe care, admirând prea mult faunul, căpătase, fără să-şi dea seama, rictusul şi ochii lui alungiţi şi alunecoşi. Când se juca cu tânărul Crossjay, doamna părea că redevine o pisică; avea atâta ardoare în această ipostază, de parcă ar fi trăit în letargie până l-a întâlnit pe băiat şi abia atunci îi izbucnise vitalitatea. Sir Willoughby nu dezaproba în nici un fel un neastâmpăr ce dovedea sănătatea logodnicei sale, dar începu să simtă în conversaţiile lor că ea nu se gândea prea mult cum să-şi înjghebe cuibul dragostei. Pentru a vorbi la figurat, simţea mai curînd vârfuri ascuţite de pumnal, atunci când îşi pleca fruntea, dorind să-l aline mâini frumoase şi bune. În faţa lui, Clara discuta cât mai logic, cu alte cuvinte, îşi înarma ignoranţa. Raţiona şi în public contra lui şi-l ademenea pe Vernon, ca aliat. Influenţa poate fi considerată putere, şi Clara a dovedit-o pe deplin, atunci când, într-o seară la Culmer, l-a convins pe Vernon să danseze, cu toate că altădată când încercase, el oferise un spectacol penibil; şi nu numai că l-a convins să-i fie partener, ci l-a şi manevrat în timpul dansului cu atâta dibăcie, spre satisfacţia lui Vernon ca şi a lui Willoughby, încât părea un băiat inteligent învârtind cu precizie o sfârlează, pentru a o face să se întoarcă înapoi la el fără să cadă. Willoughby era ultimul om care ar fi obiectat la o probă de forţă din partea logodnicei sale, dimpotrivă, văzându-i influenţa asupra lui Vernon, reluă discuţia relativ la tânărul Crossjay, şi cum îi plăcea să lucreze sistematic, începu să-i facă confidenţe pentru ca s-o înveţe să observe şi să acţioneze pentru el.

— Bătrânul Vernon ţi-a mai vorbit de băiat? întrebă el.

— Da, domnul Whitford, m-a căutat…

— Pe mine nu mă caută, draga mea.

— Mă crede, probabil, mai utilă decât sunt.

— Vezi, draga mea, dacă mi-l lasă în grijă pe Crossjay, înseamnă că vrea să plece. Are această idee fixă de a-şi „înrola“ pana la Londra, ca să citez cuvintele lui. M-am obişnuit cu prezenţa lui şi nu-mi face plăcere să văd în el un om de corvoadă, un scrib mâzgălind tot felul de prostii, ce i le dictează alţii, pentru un câştig mizerabil. Am nevoie de el aici; dacă va pleca, mă jigneşte şi-şi pierde un prieten. Nu va fi prima oară când un prieten abuzează de răbdarea mea, dar, dacă mă jigneşte, îl voi şterge de pe suprafaţa pământului.

— Ce-ai spus? strigă Clara, cu o privire înspăimântată.

— Îndată ce va pleca, acest om nu va mai exista pentru mine, ca şi cum nu s-ar fi născut niciodată.

— În ciuda afecţiunii tale pentru el?

— Tocmai datorită ei, aş putea spune. Natura umană este misterioasă, a mea la fel ca şi a altora. Deşi îmi pare rău, el pleacă. Eu nu m-am purtat niciodată aşa faţă de alţii. Nu-i fac omului nici, un rău. Nu pot fi considerat păgân. Totuşi…

Sir Willoughby dădu din umeri cu blândeţe şi-şi deschise larg braţele, a neputinţă.

— Dar vorbeşte, vorbeşte-mi, aşa cum faci în lume. Willoughby, ajută-mă să înţeleg.

— Draga mea Clara, noi suntem o singură fiinţă. Ai să mă cunoşti şi în părţile mele cele mai rele, cum vei spune atunci, dacă aşa vei vrea, ca şi în cele bune.

— Aş putea să vorbesc şi eu?

— Ce-ai putea să-mi destăinui?

Rămase tăcută. Un val de hotărâre nebună crescu în pieptul ei şi se prăbuşi rapid, încât Clara exclamă doar atât:

— Laşitate, neputinţă de a vorbi!

— Este specifică femeilor, răspunse el. Nu aşteptăm prea mult de la acestea, nici virtuţi eroice, nici vicii cumplite. Ele nu trebuie să desfăşoare prea multe volute ale caracterului lor. Willoughby vorbi din nou şi, după ton, Clara înţelese că-i va fi dezvăluit acum templul secret din adâncul firii lui: Am să-ţi fac o mărturisire; ştiu foarte bine că nu mă voi înălţa în ochii tăi, dar mă va ajuta să-mi limpezesc mie însumi caracterul. Îţi mărturisesc, cu umilinţă că există în mine mult, prea mult din orgoliul îngerului căzut.

Clara lăsă capul în jos, ţinându-şi răsuflarea.

— Este desigur orgoliul, spuse el, visător, indus în eroare de aerul cu care Clara medita asupra acestei revelaţii; Willoughby se mândrea de fapt cu flăcările sumbre, demoniace, cu care se aureolase.

— Şi nu te poţi îndrepta? întrebă Clara.

El replică profund dezamăgit, jignit chiar:

— Sunt ceea ce sunt. Aş putea să-ţi demonstrez matematic prin ce echivalente sau substitute este compensată această trăsătură a firii mele; cu atât mai mult cu cât o socoteşti un defect.

Mi se pare că este un defect, din moment ce-l pedepseşti atât de aspru pe domnul Whitford, numai pentru încearcă să-şi amelioreze viaţa.

Ar putea reflecta asupra contribuţiei mele la îmbunătăţirea vieţii lui. N-

are decât să-mi spună şi onorariul îi va fi dublat.

— Simte nevoia de independenţă.

— Independenţă faţă de mine!

— Chiar de libertate!

— Pe socoteala mea!

— O, Willoughby!

— Aşa este lumea, draga mea, o ştiu foarte bine. Oricât de înduioşătoare ar fi credulitatea ta, este mai sigur să ai încredere în experienţa mea, relativ la egoismul funciar al oamenilor. Scumpa mea, aşa vei face, nu? Sigur că aşa vei face. Pentru că cel mai mic diferend dintre noi ar fi intolerabil. Nu simţi cum acesta ar rupe cercul nostru de vrajă? O singură fisură şi ar pătrunde în lumea noastră întregul noroi al lumii dinafară. Dar vorbeam despre bătrânul Vernon. Ei bine, îl voi întreţine eu pe Crossjay, dacă Vernon consimte să rămână aici. Renunţ la proiectele mele cu privire la băiat, cu toate că le consider superioare. Să-l hotărâm pe Vernon să rămână. Are ideile lui cu privire la traiul sub acelaşi acoperiş cu stăpâna castelului. Şi, pentru a evita orice discuţie — Vernon este un om care nu reacţionează la argumente; în locul lor funcţionează un fel de idei fixe — hai să-l instalăm aproape, lângă noi, într-una din vilele mele; iar pentru a-l fixa definitiv acolo, să-l însurăm.

— Cu cine? întrebă Clara, chinuindu-se mintea s-o ghicească.

— Femeile, spuse Willoughby, sunt, prin structura lor, peţitoare excelente, dar cea mai corespunzătoare este o mireasă tânără. Mai ales pentru un bărbat ca Vernon, ea este irezistibilă. Dorinţa mea te înarmează pe tine, iar dorinţa ta îl va supune pe Vernon. Dacă pleacă, va fi pentru totdeauna, dacă rămâne, rămâne ca prieten. Mă port bine cu el, ca şi cu toată lumea, acesta este secretul autorităţii. Domnişoara Dale îşi va pierde tatăl în curând. El trăieşte acum dintr-o rentă. Ea va fi obligată să renunţe la vecinătatea castelului, dacă nu se va stabili lângă noi. Întreaga ei inimă s-a risipit printre colinele acestei regiuni. Patterne este pasiunea bietei fete. Suntem siguri de consimţământul ei. Dar va trebui să i se facă puţină curte, încearcă să-ţi imaginezi scena, bătrânul Vernon făcându-i curte Laetiţiei. Mă tem că pentru el a face curte unei femei va consta în răsfoirea grăbită a lexiconului, ca să găsească un cuvânt potrivit, apoi un altul, până va închega o frază. Nu te supăra pe bietul băiat, draga mea; la unii oameni cuvintele apar pe vârful limbii, gata rostite, şi la alţii nu. Unii sunt nişte biete beţe uscate: bărbaţi viguroşi, oameni cinstiţi, dar atât de departe de Eros, atât de inaccesibili acestuia, încât pentru a se ataşa de o femeie au

absolută nevoie ca nişte oameni dinafară să le urzească firele de mătase necesare. Chiar aşa! Şi Willoughby râse, apropiindu-se de chipul Clarei şi încercând să-i îmblânzească privirea împietrită, absentă. Dar pot să te asigur, draga mea, pentru că l-am văzut în asemenea situaţie. Vernon nu ştie să vorbească, aşa cum ştim noi. El are, sau avea, o pasiune secretă pentru domnişoara Dale. Modul de a-i face curte era tot ce poate fi mai amuzant; semăna cu un câine care se ştie vinovat şi încearcă să se împace cu stăpânul. Râdeam de ne prăpădeam cu toţii. Evident, n-a ieşit nimic.

— Şi dacă domnul Whitford refuză, te-ai simţi tot atât de ofensat, încât n-ai vrea să-l mai cunoşti? întrebă Clara.

— Ssst, murmură afectuos Willoughby unei fete atât de prostuţe. O să-i apropiem unul de altul, cum vom putea mai bine. Vezi, Clara, câte sacrificii fac, pentru că doresc să-l reţin.

— Dar ce sacrifici tu? O vilă? întrebă Clara agresivă.

— Un ideal, poate. De altfel nu insist asupra sacrificiului, ci mă împotrivesc despărţirii din tot sufletul. Vei spune atunci că pregătesc terenul pentru tot felul de căsătorii! Îndreaptă-ţi influenţa în direcţia cea bună, dragostea mea. Cred că-i fi în stare să-l convingi chiar să danseze un dans scoţian, pe masa din salon.

— Să-i spun ceva despre Crossjay?

— Pe băiat îl ţinem în rezervă.

— Ai încredere în mine, am eu ideile mele, nu-l uit pe Crossjay. Văd în el un cavaler desăvârşit. Dacă l-ar ajuta împrejurările… murmură sir Willoughby către sine şi apoi se adresă logodnicei: Ce zici de cavalerie? Dacă îl înscriem la cavalerie, am putea face din el un gentleman de care să nu ne fie ruşine. Sau, în anumite condiţii, în gardă. Gândeşte-te şi la această posibilitate, draga mea. De Craye, care va fi, cred, cavalerul meu de onoare dacă bătrânul Vernon va face nazuri, este locotenent-colonel în Gardă şi un gentleman desăvârşit, din specia acefală dacă vrei, dar ai să vezi ce băiat elegant este; un irlandez pur sânge. Mi-ar face plăcere să-l pun alături de un ofiţer de marină, în salon, ca să-i poţi compara şi să-ţi alegi modelul pentru băiatul de care te interesezi. Horace este eleganţa, vitejia întruchipată, dar, probabil cam infatuat. Am fost totdeauna prea buni prieteni pentru a-l putea judeca cu severitate. Deşi mai bătrân decât mine, m-a urmărit totdeauna ca un câine, de parcă îi făcea plăcere să-mi calce pe urme. Unul dintre puţinii bărbaţi despre care pot spune cu siguranţă că este o frumuseţe, deşi n-ascunde, poate, nici un fel de inteligenţă. Sau, cum ar spune Vernon „un nimic ciugulit de vulturi şi albit de vânturile deşertului“. Are o conversaţie

plăcută, dacă accepți să-i dai replica. Ai să vezi, te va distra copios. Bătrânul Horace nici nu-și dă seama cât de amuzant este.

— Domnul Whitford l-a caracterizat chiar pe colonelul De Craye în acești termeni?

— Nu mai știu la cine anume se referea atunci Vernon. Ai observat deci și tu slăbiciunea bătrânului Vernon. Citează-i una din epigrame și va fremăta din cap până în picioare. E un mijloc infailibil de a-l face să joace cum îi cânți. Dacă vreau să-l văd bine dispus, strecor un: „Cum spuneai și tu.“ E de ajuns pentru ca să se umfle instantaneu în pene.

— Am remarcat, spuse Clara, mai ales grija lui pentru băiat, și pentru asta îl admir.

— E un sentiment onorabil, deși cam limitat și nu deosebit de perspicace. Ei bine, draga mea, începe atacul imediat, adu vorba despre frumoasa noastră vecină, va fi invitata noastră cam o săptămână, și întreaga poveste poate avansa, în acest timp, destul de mult pentru a-l determina să rămână, înainte ca ea să plece. Domnișoara Dale așteaptă acum sosirea unei verișoare, pentru a-i îngriji tatăl. Un mic brânci amabil și bătrânul Vernon se va precipita în genunchi, dacă va reuși să-și dezdoaie picioarele. Când o doamnă este coaptă pentru a primi o declarație, așa cum știi, ea nu pretinde, nu-i așa, întreaga formulă, deși unele fortărețe minunate…

O cuprinse în brațe. Clara era din ce în ce mai resemnată. Asta era soarta ei și, nevăzând nici un mijloc pentru a scăpa, nu rămânea decât să invoce un frig binecuvântat care să-i înghețe sângele și s-o facă insensibilă în asemenea clipe. După ce se desprindea din îmbrățișare, își reproșa teama disproporționată, vorbăria lui părându-i-se mult mai greu de suportat. Ce putea face? Era înlănțuită, cum se gândea uneori, de cuvântul de onoare, dar și de lașitate, cum își reproșa alteori. Își dădea seama, cu tristețe, că al doilea lacăt era mai puternic decât primul, și reflecta atunci asupra unei chestiuni generale, dacă lașitatea unei femei poate merge atât de departe, încât să se lase înghițită de fălcile aversiunii. Se poate întâmpla oare așa ceva? Nu există un moment, când femeia ridică brațul, pentru a se apăra? Dar atunci apare onoarea, cerându-și drepturile cu chipul răvășit. Când își recâștigă curajul, femeia este obligată să-l utilizeze mai întâi pentru a renunța la onoare; trebuie să aibă îndrăzneala de a fi sperjură; nu numai să spună: „Vreau să fiu curajoasă“, ci chiar să fie într-atât, încât să accepte dezonoarea. Cușca unei femei înlănțuită de jurăminte, însetată de libertate, are doi paznici: unul nobil, altul josnic. Există oare pe pământ o ființă mai sinistru încarcerată? Stă în puterea ei să învingă tot ce o degradează, dar

pentru a-şi câştiga libertatea, trebuie să dărâme şi valorile care o sprijină.

Meditând asupra situaţiei ei, în mintea. Clarei răsări, din nefericirea prezentului, o idee, sau mai bine zis, acei aburi cărora, la tinereţe, le dăm aparenţa divină a Ideii: trebuie să fie rău construită, sau chiar pe dos, lumea aceasta, în care un moment de ignoranţă ne creează destinul, pentru că tocmai atunci suntem forţaţi să luăm hotărârile decisive pentru tot restul vieţii. Profesorul ei o adusese în stadiul de a contempla propria lui viziune a lumii.

Şi se gândea de asemeni: cât de mult disprețuieşte un bărbat femeile, dacă îşi poate etala defectele, în felul cum o face Willoughby în faţa mea!

Datorită lui, domnişoara Middleton nu mai gândea ca o fetiţă. Când se petrecuse marea schimbare? Privind în urmă, îşi imagina că avusese loc în perioada pe care o numim în dragoste, prima sau aproape prima. Îşi închipuia acest lucru, deoarece obosise tot încercând să-şi amintească emoţiile din acea vreme. Muriseră cu totul, încât nici măcar fantomele lor nu-i mai chinuiau imaginaţia. Fără a-i face reproşuri lui Willoughby — era prea rezonabilă pentru aşa ceva — se considera ea însăşi o captivă. În vis, probabil, se vârâse singură într-o închisoare pe viaţă şi — o, grozăvie! — nu într-o carceră obişnuită; pereţii zăbreliţi o înconjurau, îi vorbeau, îi cereau afecţiune, aşteptau admiraţie.

Era incapabilă să răspundă de ce nu le putea oferi toate acestea, de ce se retrăgea tot mai mult în sine, de ce invoca un frig de moarte, pentru a-şi ucide elanurile de tandreţe. Se revolta, dar curând auzea, ca un murmur, clopotele ce aveau să sune de ziua nunţii, ceea ce o readucea într-o stare de totală supunere; murmurul liniştii o împingea apoi din nou, treptat, dar sigur, spre revoltă şi, din nou, imaginea acelei zile stranii, de sumbră veselie, o prăbuşea la pământ. Înfrunta parcă o făptură vie, care mişca, avea gură şi cânta. Începuse să primească scrisori de la domnişoarele de onoare, în legătură cu nunta, şi avea impresia că nişte valuri imense o aruncă pe ţărm, ca pe o bucată de lemn smulsă dintr-o epavă. Senzaţia de ostilitate împotriva tuturor celor care se roteau în jurul ei într-un cerc ameninţător era atât de copleşitoare, încât avea impresia că se află în pragul nebuniei. Ori trebuia acuzată de capriciu, fapt la fel de deplorabil? Trecuse puţin timp, de când scrisese aceloraşi tinere despre acelaşi gentleman, dar cum? Cu ce ton? Fusese oare nebună atunci? Era vindecată acum? I se părea că faptul de a fi scris cu înflăcărare despre el era o dovadă mai sigură de nebunie, decât a tremura de groaza căsătoriei. Dar hotărârea de a înfrunta singură tot mecanismul, pus tot de ea în mişcare, prin consimţământul de la logodnă,

părea prea stranie unei tinere fete, pentru a găsi, numai în aceasta, justificarea ce o căuta.

Însuşi sir Willoughby era destinat să-i ofere cheia necesară descifrării caracterului său, care putea fi definit printr-un singur cuvânt, suficient pentru a-i fortifica spiritul de revoltă şi a-l consacra chiar ca atare.

Doctorul Corney, foarte popular în district şi celebru prin anecdotele lui, luase în acea seară masa la castel; a doua zi se vorbi despre el şi despre resursele artei culinare, strălucit demonstrate de Armand Dehors, care ştia că serveşte gusturile rafinate ale unor oameni de spirit. Sir Willoughby îi aruncă o privire lui Dehors, cu o ironie binevoitoare, aşa cum făcea de obicei, când se referea la oameni remarcabili în domeniul lor de activitate şi care îl serveau pe el.

— Presupun că trebuie să invocăm firea francezului, pentru a afla de ce Dehors nu ne poate servi zilnic un dineu atât de bun. Francezii au obiceiul să-şi compenseze defectele prin entuziasmul lor. N-au nici un fel de respect. Dacă i-aş fi spus: „Dehors, doresc ceva cu totul excelent“, aş fi avut un dineu perfect banal. Dar ei funcţionează pe bază de entuziasm, şi această coardă trebuie incitată. Dacă cunoşti un francez, cunoşti întreaga Franţă. Îl observ pe Dehors de doi ani de zile şi ştiu să-i stimulez entuziasmul cu un singur cuvânt. El confundă oamenii de spirit cu oamenii de litere. Francezii şi-au distrus aristocraţia şi apoi, pentru a avea totuşi o viaţă agreabilă, au înălţat în locul ei omul de litere, nu pentru a-l adora — nu sunt în stare de aşa ceva — ci pentru a se menţine într-o stare de efervescenţă. Francezii nu pot suporta o forţă dominatoare reală şi atunci inventează una aparentă. Poate că ei numesc asta egalitate. Da, da, aşa este, degeaba dai din cap, dragă Vernon. Vedeţi, omul revine la firea lui adevărată, oricât am încerca noi să-l ameliorăm, şi francezii se deosebesc de noi doar prin faptul că au trebuit să înoate prin sânge, până să descopere că au rămas tot la vechile lor trucuri. Sunt egalul dumneavoastră, zic, egal prin naştere. O, sunteţi scriitor? Atunci permiteţi-mi să mă agit în jurul dumneavoastră. Da, Vernon, şi cred că bietul om te consideră pe tine adevăratul stăpân al casei. Nu sunt de loc gelos, cu condiţia ca Dehors să-şi îndeplinească bine atribuţiile. Există un filozof francez care numeşte zilele anului după aniversările unor oameni de litere: ziua lui Voltaire, ziua lui Racine, ziua lui Rousseau şi aşa mai departe. Poate Vernon ne va informa cine revendică ziua de 1 aprilie.

— Câteva mici erori pot fi scuzate dacă ai un spirit satiric, remarcă Vernon. Oricum, te poţi felicita c-ai reuşit să cunoşti o întreagă naţiune în

persoana unui bucătar!

— În schimb, francezii descifrează firea noastră, studiindu-ne jocheii, răspunse doctorul Middleton. Cred că noi le trimitem jochei, în locul bucătarilor lor, şi nu vecinii noştri sunt cei care câştigă prin acest schimb.

— Totuşi, dragul meu Vernon, este un nonsens, spuse Willoughby; de ce să strigăm în gura mare, zi de zi, numele cine ştie cărui scriitor?

— Filozof.

— Fie şi filozof.

— Care aparţine tuturor ţărilor şi tuturor timpurilor. Ei sunt binefăcătorii umanităţii.

— Bine…! Râsul batjocoritor al lui sir Willoughby îi frânse propria-i frază. Asemenea opinii denotă nişte pretenţii ireconciliabile cu bunul simţ britanic, sper că-ţi dai seama, nu?

— Am putea, răspunse Vernon, dacă îţi face plăcere, să alternăm numele sau să intercalăm anumite zile consacrate marilor noastre familii care au realizat fapte de merit, la data respectivă.

Rebelul din Clara se bucură de această glumă şi interveni:

— Am putea însă furniza destule nume?

— Ne-ar mai ajuta un poet, doi.

— Ori poate un om politic, sugeră ea.

— La nevoie, un boxer.

— Pentru zilele cu furtună, observă doctorul Middleton, părându-i rău că fără să vrea îndreptase discuţia pe o pantă periculoasă; relansa apoi repede conversaţia printr-o remarcă generală asupra ideilor dezbătute mai înainte, apoi şopti câteva cuvinte lui Vernon. Clara crezu, fericită, că tatălui ei nu-i făcea plăcere să sprijine părerile lui Willoughby chiar când le împărtăşea.

Până atunci, sir Willoughby condusese discuţia. Contrariat că doctorul Middleton îi luase locul, se întoarse spre Clara şi-i relată o anecdotă spusă în cursul după-amiezii de doctorul Corney, şi apoi o alta, într-adevăr revelatorie pentru natura umană. Era vorba despre un gentleman ipohondru, a cărui soţie era foarte grav bolnavă; acesta intră în camera unde doctorii ţineau consultul, implorând cu lacrimi în ochi, în numele a tot ce avea mai scump, s-o salveze pe nefericita lor pacientă; şi iată pentru ce motive: ea este totul pentru mine, totul, şi dacă moare, sunt obligat să accept riscul unei noi căsătorii; va trebui să mă recăsătoresc şi ea m-a obişnuit într-atât cu micile atenţii ale unei soţii, încât nu pot, într-adevăr, nu pot s-o pierd. Trebuie s-o salvaţi. Şi soţul iubitor al devotatei sale soţii îşi frângea

mâinile, de disperare.

— Iată, Clara, acesta este Egoistul, adăugă Willoughby, un egoist perfect. Vezi de ce e în stare? Biata soție! Omul; nu observa câtuși de puțin că dădea frâu liber egoismului celui mai crâncen.

— Un egoist, exclamă Clara.

— Fii atentă să nu te măriți cu un egoist, draga mea, se înclină Willoughby, galant. Atitudinea lui trăda o înfumurare atât de oarbă, încât Clara aproape nici nu-l putu învinovăți pentru cuvintele pronunțate. Îl privea distrată, până când gândurile ce-i călăuzeau privirea se opriră brusc. Se uită la Vernon, la tatăl ei și la mătușile Eleanor și Isabel. Nici unul dintre aceștia nu remarcase cuvântul, nici unul nu sesizase din acest cuvânt firea lui Willoughby; totuși, pentru ea, calificativul deveni un medicament miraculos, flacăra ce luminează cheia cu care-i deschidea personalitatea. Înțelese că acest lucru răspundea unei nevoi presante, eventual pleda chiar, în apărarea ei. Un Egoist! Îl privea acum — nefericitul se demascase singur — și-i vedea defectele și calitățile limpede, într-o lumină implacabilă dar, din păcate, acestea din urmă erau înecate în persoana întâi a pronumelui personal. Eu… eu… eu. În generozitatea lui, mai mult decât orice altceva, răsuna, bubuia acest „Eu“. Închipuiți-l pe Willoughby la vârsta gentlemanului ironizat de doctorul Corney: „Vă rog salvați-mi soția, faceți-o pentru mine. Va trebui, cu siguranță, să-mi iau alta, dacă o pierd pe ea, și oricare alta nu mă va iubi nici pe jumătate și nu-mi va înțelege caracterul, nici aprecia calitățile, ca aceasta.“ Avea 32 de ani, era deci un bărbat tânăr, puternic și sănătos, totuși sporovăială în jurul temei principale la care revenea mereu, această insistență asupra lui „Eu“ și „Mine“ îi dădea aparența unui bătrân, grimat într-un tânăr decrepit.

— Fii atentă, să nu te măriți cu un „Egoist“.

Ar accepta Willoughby evadarea ei? Când își imagina scena care va urma cererii ei de eliberare, se vedea târâtă în jurul zidurilor egoismului și lovită cu capul de toate colțurile; se simțea bolnavă de spaimă.

Exista exemplul Constanței. Dar tânăra aceea disperată fusese ajutată de un gentleman îndrăgostit și curajos; întâlnise un căpitan Oxford.

Clara tot rumega aceste gânduri, până când cei doi i se părură niște eroi. Se întrebă: Ar putea ea…? Dacă s-ar ivi cineva? Închise ochii, o cuprinse un soi de toropeală!; simțea că dorințele o împing într-o direcție nepermisă, totuși era incapabilă să le oprească printr-un „Nu!“ categoric.

Sir Willoughby pronunțase cu claritate cuvintele: „Fii atentă!“ Dacă se mărită cu el, nesocotea această recomandare. Mergea atât de departe cu

gândul, încât şi-l închipuia pe Willoughby spunându-i mai târziu: „Te-am avertizat odată.“ A fi căsătorită cu el, i se părea a fi atașată nu de un om viu, ci de o statuie complet acoperită cu hieroglife; ar fi obligată să-l asculte expunându-i-le la nesfârşit, în interminabilele lui discursuri.

Mai mult ca sigur, acest om-statuie, imposibil de clintit, nu-i va reda niciodată libertatea. Egoismul lui pietrificat îi va refuza cererea, trecând de la uimire la severitate. Orgoliul îl va împiedică să înțeleagă dorința ei legitimă de a fi liberă. Și dacă se vă hotărî totuși să schițeze un gest decisiv, chiar dacă nu direct în maniera Constanței Durham, va trebui să se gândească la consternarea bietului ei tată, pentru care o asemenea complicație ar însemna o tragică dilemă. Cu toată afecțiunea pentru copilul lui, ar face dintr-o asemenea împrejurare o chestiune de onoare, deşi până la urmă ar ceda cu siguranță. Ar rămâne complet deprimat, izbit încoace şi încolo de valurile puternice ale mâhnirii. Când era îndurerat, doctorul Middleton se apuca cu mâinile de păr, fugea de cărți, nu mai scotea nici o vorbă şi semăna perfect cu un naufragiat în plin ocean, singur în fața dezastrului. Iar oamenii vor lătra împrejurul ei. Degeaba îl va descrie pe omul din mâna căruia scăpa ca pe un egoist patent, lumea o va considera pe ea o cochetă nestatornică. Clara regreta amar că începuse să judece lumea cu ochii lui Willoughby, reproșându-i acestuia că grădina îi fusese brusc năpădită de bălării, iar orizontul, redus la un colț întunecat.

Vizită castelul şi, întâlnindu-se pe rând cu toți cei de acolo, fu nevoită să constate la fiecare o admirație sinceră pentru gazda ei. Nimeni nu bănuise secretul firii lui. Ipocrizia cu care accepta felicitări ca logodnică a lui sir Willoughby era o adevărată tortură, iar disprețul cu care înregistra admirația lor oarbă era o palidă compensație. Încerca să se amăgească singură, gândindu-se că aceştia toți aveau dreptate şi că ea era cea care greșea, din răutate şi capriciu. Simțind, alarmată, că valurile rebeliunii îi treceau spumegânde din minte în sânge, şi erau prezente chiar când gândurile îi păreau amorțite, încercă să le liniştească, încurajând domnişoarele Eleanor şi Isabel să ridice în slăvi personajul fictiv adorat de ele, în speranța că va putea şi ea intra în acest joc al imaginației şi se va supune astfel, în oarecare măsură, necesităților situației. Chiar dacă reuşea, în parte, să-şi înfrângă ostilitatea, prezența lui Willoughby era suficientă pentru a dărâma totul în cinci minute.

El o rugă să poarte perlele familiei Patterne la un dineu, unde erau invitate şi câteva înalte doamne, spunându-i că i le va trimite prin domnişoara Isabel. Clara ceru îngăduința de a refuza, pe motiv că nu avea

nici un drept să le poarte. Willoughby râse de modestia ei prefăcută.

— Mai c-aș putea-o considera un fel de afectare, remarcă el. Îți dau acest drept. Virtual, ești soția mea.

— Nu.

— Nici în fața cerului?

— Nu. Nu suntem căsătoriți.

— Dar ca logodnica, ai vrea să le porți și să-mi faci o bucurie?

— Nu cred. Nu pot purta bijuterii de împrumut. Nu pot face așa ceva, iartă-mă, dar nu pot. Și apoi, Willoughby, continuă ea, disprețuindu-și lipsa de tărie care o făcea să mai adauge ceva la refuzul inițial net, aproape ostentativ, n-aș arăta ca o victimă împodobită pentru sacrificiu, în genul juncanelor, cu ghirlande și pietre scumpe, așa cum se văd pe vasele grecești?

— Draga mea Clara, exclamă logodnicul ei uluit, cum poți să le numești „de împrumut“, când ele sunt bijuterii Patterne, perle de familie, fără egal, îndrăznesc să afirm, în comitatul nostru ca și în multe altele; ele revin, prin firea lucrurilor, stăpânei casei.

— Sunt ale tale, nu ale mele.

— Sunt și ale tale, în perspectivă.

— Purtându-se acum, ar însemna să anticipez acest lucru.

— Chiar având consimțământul meu? Aprobarea, rugămintea mea?

— Nu sunt încă… s-ar putea să nu fiu niciodată…

— Soția mea? Willoughby râse triumfător și o reduse la tăcere, prin siguranța lui bărbătească.

Își spuse apoi, că scrupulele ei erau, la urma urmei, onorabile; bijuteriile sunt poate mai în siguranță în cutia lor de oțel. Intenționase doar să-i facă o surpriză și un cadou.

Clara tocmai simțea curajul revenindu-i și era gata să-i vorbească mai ferm, când, faptul că Willoughby încetă să mai insiste, plecându-se aparent în fața dorinței ci, o dezarma și-i cuceri simpatia.

Îi spuse totuși:

— Am impresia că nu suntem deseori de acord, Willoughby.

— Lasă concluzia asta pentru mai târziu, când vei fi mai în vârstă, răspunse el iritat.

— Atunci va fi prea târziu pentru a mai face această descoperire.

— Cred totuși că descoperirea nu este obligatorie, scumpa mea.

— Mi se pare că părerile noastre sunt exact opuse.

— Fii sigură că dacă așa ar fi, aș fi observat de la prima privire.

— Știu, insistă ea, așa mi s-a spus, că atitudinea ideală la o femeie constă în a-și supune spiritul, pentru rolul de acompaniament.

— Vorbești despre femei in genere, iubito? Dar soția mea va fi într-o firească armonie cu mine.

— Ah! își mușcă ea buzele, reprimându-și un căscat. Aici sunt mai somnoroasă decât oriunde în altă parte.

— Aerul de aici este cel mai plăcut din tot regatul. Are aceleași efecte ca aerul mării.

— Dar dacă aici voi dormi necontenit?

— Vom fi obligați să arătăm publicului pe Frumoasa din pădurea adormită.

Promptitudinea replicii o lăsă fără răspuns.

Despărțindu-se de Willoughby, Clara simți tot dispreţul unei minți alerte, febrile chiar, pentru o alta care rumegă indefinit pe câmpiile fericite ale placidității. Atât de intensă era febra ce o mistuia, atât de penetrantă privirea-i izvorâtă dinăuntru, încât pe puțini îi cruța; nici Vernon măcar nu era printre aceștia. Tânărul Crossjay, pe care îl considera, dintre toți, cel mai puțin capabil de a acționa ca un aliat, era singurul căruia dorea cu adevărat să-i placă; îl invidia afectuos, era cel mai tânăr, cel mai liber, toată lumea era a lui și el nu știa cât de groaznică este, sau putea să pară. Îl iubea pe băiat pentru că n-aștepta nimic de la el. Alții, precum Vernon de pildă, o puteau ajuta, dar nu schițau nici un gest. El îi înțelesese perfect situația. Privirea lui atât de pătrunzătoare, părea că-i cercetează chipul, milimetru cu milimetru, aflându-i toate secretele, deși părea ațintită asupra unor gânduri îndepărtate și o atingea numai în treacăt, o secundă, două; un singur lucru nu aflase — părerea Clarei despre el — și de aceea o cerceta cu privirea aceea de oțel, aparent fără nici un scop.

Știa că greșește. Frământările ei, destul de jalnice de altfel, nervii exasperați, panica unei ființe sălbatice târâtă în captivitate, erau cele care strigau după ajutor. Exagera suferința, pentru a-și aduna puterile și a o învinge, dar nu reușea tocmai pentru că știa ca exagerează. Din acest conflict răsărea o îndrăzneală nesăbuită, cu un țipăt la fel de sălbatic, precum cel al nebuniei, căci nu roșea mărturisindu-și: „O, de m-ar iubi cineva“. Înainte de a cunoaște povestea Constanței, visa libertatea, ca o zeiță fecioară; bărbații nici n-apăreau în gândurile ei, sau, chiar dacă se închega figura unui salvator, el avea profilul unui înger, mai mult decât al unui erou. Adolescența ei pură, de fată, dispăruse. Cu trupul crispat de strânsoarea demonului, cu gura amară de cocleala urii, incapabilă să lupte

ori măcar să-şi exprime gândurile cu glas tare, începu să şi le şoptească ei însăşi, iar din toată fiinţa ei clocotitoare de viaţă ţâşni acest strigăt de femeie: „O! dacă aş fi iubită!“, nu dintr-o nevoie acută de dragoste, ci pentru a respira liberă; pronunţa aceste vorbe ca şi cum ar fi vrut să insufle viaţă şi durabilitate dorinţei, precum ultimul ţipăt al mamei de pe un vas care se îneacă cere ca fiul ei să fie dus până la ţărm. „De m-ar vedea un nobil gentleman în ce situaţie sunt şi ar voi să mă ajute! Să ajung departe de această închisoare cu scaieţi şi mărăcini! Nu-mi pot croi singură drum afară. Sunt o laşă. Strigătul meu de ajutor o dovedeşte. Un singur gest m-ar hotărî! Aş zbura sângerând, printre îndoieli, până la un prieten. O, un prieten! Nu vreau un iubit. Aş da tot peste un Egoist, poate nu chiar atât de cumplit, dar capabil să otrăvească aerul ce l-aş respira. Aş putea fugi cu un ofiţer, ca o biată fată oarecare. El îşi riscă viaţă pentru patrie, şi o femeie poate fi mândră de cel mai prost dintre ei. Constanţa a întâlnit un soldat. Poate că s-a rugat, dar rugăciunea nu i-a fost pură. Purtarea ei a fost greşită, dar o, cum o iubesc pentru ceea ce a făcut! Numele lui era Harry Oxford. Tata l-ar fi poreclit Perseus. Probabil că şi-a dat seama că nu-şi poate explica suferinţa. Trebuia să reacţioneze, să plonjeze în necunoscut. L-a ales ca aliat pe Harry Oxford. Ce mângâiere trebuie să fi fost pentru ea, ce linişte trebuie să fi simţit să-i poată spune pe nume şi să-l vadă aşteptând-o. Nu a şovăit, a rupt lanţurile şi şi-a prins de ele cartea de vizită. Fată curajoasă, ce crezi despre mine? Dar eu nu am un Harry Whitford, sunt singură. Să-i lăsăm să spună că vor despre femei; probabil că nu valorăm prea mult, de vreme ce se scrie atât de urât despre noi. Dar trebuie să recunoaşteţi că a le cere să se înlănţuie singure, prin jurământ şi o întreagă ceremonie, din cauza unei promisiuni rostite într-un moment de ignoranţă, unui om pe care nu l-au cunoscut aşa cum e în realitate, este o… este o…“ Îşi dădu brusc seama că înlocuise numele de Oxford cu altul; se clătină, parcă ar fi fost lovită în moalele capului, şi se înroşi până în vârful urechilor.

CAPITOLUL XI
Vişinul sălbatic cu floarea dublă

Sir Willoughby îl atacă pe Vernon în legătură cu planul lui nebunesc — ce tulbura întreaga familie — de-a face o escapadă la Londra, într-un moment bine ales, când Clara se afla lângă el şi avea la îndemână, în caz de victorie a duşmanului, o bună retragere prin uşile glisante care dădeau spre pajişte.

— Apropo, Vernon, aud că şuşoteşti tuturor, în afară de mine, că vrei să ne părăseşti şi să te arunci singur într-o maşină de tocat carne, ca să te facă bucăţele. Asta-i tot ce-ţi oferă Londra, şi tu meriţi mai mult. Te rog, nu mă mai supăra de-aci înainte. Fă o plimbare în străinătate, dacă simţi nevoia de mişcare. Rămâi acolo două sau trei luni, şi ne întâlnim pentru a călători după aceea împreună spre casă. Apoi, gândeşte-te, te rog, să te stabilizezi cumva; dacă îţi place, îmi poţi urma exemplul, locuind în vreo vilă de-a mea, ori într-o casă construită special pentru tine. Aş face orice pentru a te împiedica să tulburi echilibrul celor din jurul meu. La Londra îţi pierzi identitatea, scumpe domn; ce-ai să fii acolo, spune-mi, ce ai să fii? Am impresia că văd dărâmându-se o casă, atunci când un om se agita încoace şi încolo, fără a se putea stabili nicăieri. Aici eşti cunoscut, poţi să studiezi cât vrei şi cum vrei. La Londra nu vei fi nimic. Îţi vorbesc sincer, pentru că şi eu mă simt la fel. O săptămână petrecută la Londra mă goneşte literalmente acasă, pentru a-mi regăsi personalitatea acolo unde am lăsat-o. Fii înţelept, nu cred că te poţi gândi, cu seriozitate, la plecare.

— Dimpotrivă, sunt foarte hotărât, răspunse Vernon.

— De ce?

— Ţi-am spus.

— Mie, în faţă?

— De obicei, singura modalitate pe care mi-o oferi este să mă asculţi cu spatele.

— După cât mi-amintesc, nu mi-ai vorbit în nici un fel despre aşa ceva. Cât despre motive, te-aş putea asculta invocând o duzină, fără să înţeleg nici unul. Plecarea ta ar fi împotriva intereselor tale şi dorinţei mele. De altfel, prietene, nu voi fi singurul pe care l-ai supăra. Apoi Vernon, mi-ai spus tu însuţi, odată, că englezii ar putea trăi ca şi vechii iudei, dacă ar accepta întru totul modul de viaţă patriarhal. Aşa ai spus tu, da, da, aşa ai spus. Îmi amintesc foarte bine. În fine, aşa poate suna una din frazele tale

cu dublu înțeles, dar cuvintele astea le-ai spus, bătându-și joc de familiile engleze, incapabile să trăiască împreună din cauza firii noastre păcătoase. Și acum tu rupi primul legăturile noastre de familie. Mă rog, nu susțin că sunt un iudeu perfect, totuși… Sir Willoughby avu impresia că logodnica și vărul său schimbară un zâmbet între ei. Își ridică ochii de parcă ar fi vrut să consulte cerul și se hotărî să râdă. Asta-i. Mărturisesc că-mi place ideea de a trăi patriarhal. Se întoarse spre Clara. Domnul doctor va fi probabil de aceeași părere.

— Tatăl meu? întrebă ea.

— De ce nu?

— Tata trăiește ca un savant, are alte obiceiuri.

— Tocmai de aceea n-ai să fii nevoită să te desparți de el, draga mea.

Clara îi mulțumi lui sir Willoughby pentru amabilitatea de a se fi gândit la tatăl ei și, analizând-o, nu descoperi în ea nici răceală, nici egoism, deși știa că acestea se află acolo cu siguranță.

— Am putea să-i oferim acest titlu, de savant.

— Ca un compliment?

— Dacă ar binevoi să-l accepte, ca un compliment. Cu savanții ăștia iluștri nu știi niciodată… Și dacă Vernon pleacă, silințele noastre de a-l reține pe doctorul Middleton… Dar e prea absurd pentru a mai discuta o asemenea eventualitate. A, Vernon, cât despre junele Crossjay, mă voi ocupa eu de el.

Era gata să-i întoarcă spatele lui Vernon și să coboare în grădină, când Clara spuse:

— Ești de acord ca Crossjay să se pregătească pentru marină, Willoughby? Nu mai este nici o zi de pierdut.

— Bine, bine, am să mă gândesc la asta și-l voi ține sub observație pe ștrengarul acela.

Îi oferi brațul pentru a coborî treptele pe alee și constată, surprins, că se roșise toată.

Ea răspunse invitației mai curînd retrăgându-și mina, decât oferind-o.

— Nu mai putem amâna, Willoughby.

Atitudinea ei șovăitoare sugera parcă condițiile în care ar accepta brațul lui Willoughby.

— Cum bine știi, Willoughby, problema are un substrat financiar, interveni Vernon. Dacă voi pleca la Londra, nu-l voi mai putea întreține un timp oarecare pe băiat, așa cum trebuie, ba poate chiar de loc.

— Dar pentru ce Dumnezeu să pleci?

— Asta-i altă problemă. În ce-l privește pe băiat, aș dori să-mi iei locul lângă el.

— În acest caz, lucrurile se schimbă. Din moment ce răspund de el, am dreptul să-l cresc conform principiilor mele.

— Atunci e sigur că vom avea un pierde-vară în plus.

— Mă angajez să fac din el un gentleman.

— Avem și așa prea mulți gentlemeni.

— Nu sunt niciodată destui, dragă Vernon.

— În modul acesta, Anglia încurajează indolența. A crește un băiat sărac, pentru a deveni un gentleman e la fel de rău cu a-l crește în bârlogul hoților.

— Va fi tot atât de mult certat cu societatea, dacă nu chiar prada poliției.

— Vernon, l-ai văzut pe tatăl lui Crossjay, azi căpitan de marină? Cred că l-ai văzut.

— E un om de treabă și un ofițer curajos.

— Și, în ciuda calităților lui, este un neisprăvit și încă la vârstă înaintată. E căpitan acum, dar ești de acord cred, că a primit gradul cam târziu. Iată un exemplu de om cumsecade, un ofițer, fără îndoială, curajos, plafonat însă de faptul că nu e un gentleman. Nici nu poate fi vorba de a avea relații cu el. Nu-i de mirare că guvernul refuză să-l avanseze mai repede. Tânărul Crossjay nu poartă numele tău, ci al meu, și măcar din acest motiv ar trebui să am dreptul să-i hotărăsc cariera. Afirm cu tărie că reușita în salon este pentru un tânăr cel mai bun certificat al succesului în viață. Cunosc un negustor din City, ca și un avocat, care nu primesc în birourile lor decât absolvenți de universitate, sau, cel puțin pe ei îi preferă.

— Crossjay e cam tare de cap, nu e bun nici pentru Universitate, nici pentru salon, spuse Vernon, dar e gata să lupte și să moară pentru tine, ăsta-i adevărul.

Sir Willoughby se mulțumi să răspundă:

— Am o slăbiciune pentru acest băiat.

Graba de a evita o replică îl făcu să pășească în grădină înaintea Clarei.

— O, scumpa mea, îi spuse ca o scuză, întorcându-se să-i facă loc. Privirea Clarei nu reuși să fie severă, dar scăpăra fără pic de căldură. Pusese rămășag în sinea ei că discuția ce o provocase în legătură cu Crossjay va dezvălui Egoistul. Și mai erau și alte motive, atât de amestecate, învăluite, încât nu le mai putea sesiza, suficiente însă pentru a o surprinde mai mult încă decât roșeața ce o cuprinsese, când își dădu seama că-l reținuse pe Willoughby cu un fel de răutate specială, pentru a-i vorbi

despre Crossjay în fața lui Vernon.

Cel puțin, se văzu până la urmă câtă suferință lucidă îi rezervă conviețuirea cu acest Egoist. Vernon primea confidența ei în locul lumii întregi. Lumea nu o va judeca atunci atât de aspru, gândea ea, plină de speranță, dar, în același timp se judeca ea singură cu asprime. Se va acuza singură, când va veni ziua socotelilor, dar voia să aibă, trebuia să aibă, lumea de partea ei, sau măcar speranța că aceasta va trece de partea ei, în lupta teribilă ce o întrezărea și care constituia acum orizontul, granița cea mai îndepărtată. Avea nevoie de această certitudine pentru conflictul inevitabil. Va fi constrânsă să sacrifice ceva din cinstea ei. Se simțea atât de slabă și de singură, prinsă într-o plasă de disperare, suferind zilnic, nemaiputându-și ascunde sentimentele explozive; e ușor de înțeles deci că o mică ipocrizie devenea arma naturală a bietei fete. Își reprima scrupulele, asigurându-se că nu erau decât niște imense fleacuri, conștientă totuși că aceste fleacuri o reprezintă, presimțind că, ignorându-le, pregătește complicitatea oarbă a conștiinței de teama unei alternative și mai teribile; mândria de a insista atâta asupra unor păcate relativ ușoare îi dăduse satisfacția purității ei reale și acoperi glasul avertismentului. În fapt, nu îndrăznea să se judece prea sever, tocmai atunci când naviga spre furtună. Călugărițele și sihaștrii o fac, pentru că ei au timp berechet. Clara regretă tot ce pierdea, luptând pentru a câștiga sprijinul ei însăși și eventual, al lumii; simțea pericolul de a pierde totul, dar își adună regretele toate și le zvârli cât mai departe de sine.

— După cum vezi, bătrânul Vernon n-are argumente, îi spuse Willoughby.

Îi ținea strâns mâna, ca și cum ar fi voit s-o convingă de sprijinul lui bărbătesc.

— Totdeauna când fetița mea scumpă va avea îndoieli, va fi dezorientată, ori indecisă asupra căii de urmat, va veni la mine, nu-i așa? Voi fi totdeauna aici, ca s-o ascult, încheie el mângâietor. Draga mea, și eu voi veni la tine, când lumea mă va jigni. Așa ne vom completa unul pe altul. Ai să mă cunoști, ai să mă cunoști, cu adevărat, curând. Nu sunt un mister pentru cei față de care mă deschid eu însumi. Nici nu am pretenții de mister, totuși, îți mărturisesc, Willoughby cel de acasă, cel din inima ta, nu mai este același în lume. Trebuie să ne apărăm de fiara asta perfidă.

Este un lucru sigur, nimic mai sigur chiar, că tinerețea se răzbună împotriva plictiselii. Nu e o răzbunare premeditată, dar plictiseala le otrăvește sângele, încât răzbunarea tinerilor este o reacție firească și constă

în a respira cât mai adânc, a-şi pune muşchii în funcţiune, a alerga departe peste câmpuri; de fapt natura singură îi răzbună.

— Când soseşte colonelul De Craye? întrebă Clara.

— Horace? Peste două sau trei zile. Doreşti să fie aici mai repede, pentru a-şi învăţa rolul, scumpa mea?

Nu-şi pusese speranţa în sosirea lui De Craye, de fapt îi menţionase numele fără să ştie de ce; bătu însă în retragere, revoltată, căutând mai întâi un subterfugiu care s-o adăpostească, apoi acceptând banca acuzaţilor.

— Nu doresc să-l văd aici şi nici nu ştiu că ar avea vreun rol de îndeplinit. N-am nici o dorinţă; de fapt, Willoughby, n-ai spus tu că dacă aş veni la tine, m-ai asculta? Atunci, ascultă-mă. Este atât de banal ceea ce îţi voi spune, încât nu mă vei înţelege, decât dacă iei cuvintele mele în accepţia lor obişnuită. N-am nici un merit special. Sunt capricioasă. Îmi iubesc libertatea. Vreau sa rămân liberă… Flitch! strigă el.

Cuvântul sună ca o invocare magică.

— Iartă-mă, draga mea, dar omului de acolo i-am ordonat categoric să nu mai calce prin aceste locuri, iată însă că-l văd la capătul grădinii mele.

Sir Willoughby ameninţă cu mâna figura jalnică a individului, gata să-i iasă în cale.

— Capricii, lipsă de merite, de valoare, libertate, o, scumpa mea! Se aplecă asupra ei, îndată ce se linişti, văzând că omul plecase; eşti liberă în limitele legii, precum toate femeile respectabile. Voi controla şi îndruma capriciile tale şi îţi vei recăpăta sentimentul valorii, când intimitatea noastră va creşte; ţi se pare că eşti lipsită de merite din cauza timidităţii. Îndoiala asupra meritelor este cea mai bună garanţie a celor pe care le vei dobândi mai târziu. Am impresia că sunt pe cale să-ţi ţin o predică. Dar a cui e vina? Întâlnirea cu omul acela m-a enervat. Flitch a fost grăjdar şi vizitiu la noi, ca şi tatăl lui, care a murit în serviciul nostru, după ce ne-a slujit timp de 30 de ani. Domnul Flitch n-a avut nici o supărare aici, dar într-o zi, un demon îi vâră în cap dorinţa de îmbogăţire; Flitch vrea să devină independent şi se prezintă la mine cu o întreagă istorie despre o prăvălie ce urma s-o deschidă la oraş. „Flitch, ia aminte, dacă pleci, pleci pentru totdeauna.“ O! Avea aerul că înţelege perfect. „Foarte bine, pleacă sănătos, băiete.“ Era un om respectuos, dar căpătase o figură de nebun, aşa cum avea să şi devină nu mult după aceea. De atunci, timp de mai mulţi ani, în ciuda interdicţiei mele formale, l-am prins de zeci de ori pe pământul meu. E amuzantă socoteala. Desigur, prăvălia n-a prea reuşit şi independenţa lui Flitch constă în a se plimba cu mâinile în buzunarele goale şi a privi Castelul de pe vreo

colină din apropiere.

— E însurat, are copii? întrebă Clara.

— Nouă, și o nevastă care nu poate nici găti, nici coase, nici spăla rufe.

— Nu poți să-i dai ceva de lucru?

— După ce el singur a plecat?

— Ai putea sa uiți asta.

Aici a fost fericit. A vrut sa plece în alta parte, să fie liber — evident liber ele jugul meu. Și-a părăsit postul, în ciuda avertismentului meu. Să zicem că Flitch a emigrat împreună cu nevasta și copiii, dar pe drum vasul s-a scufundat. Se întoarce aci, dar postul e ocupat. Aici, nu este decât o fantomă și eu nu accept fantome.

— S-ar putea găsi ceva de lucru pentru el.

— Draga mea, tot așa se va întâmpla și cu bătrânul Vernon. Dacă pleacă, e bun plecat. Insist asupra acestui principiu, deoarece este vital pentru autoritatea mea. E ca și cum o frunză uscată ar pretinde să se întoarcă pe ramura de unde a căzut. O dată desprinsă de acolo, rămâne departe pentru eternitate. Îmi pare rău, dragă prietene, dar decizia a fost a ta. După cum vezi, Clara, am motive…

— Îngrozitoare!

— Fă uz de forța ta de persuasiune asupra lui Vernon. Poți să faci aproape ce vrei cu bătrânul. Începând cu seara aceasta, domnișoara Dale va fi invitata noastră, timp de o săptămână, două. Fă-l să se gândească la ea. Începusem să-ți spun că unele laturi ale caracterului meu nu suportă să fie mânuite cu mai puțină grijă decât praful de pușcă. Nu există totuși nici un motiv ca ele să nu fie respectate și menajate, cu puțină stimă pentru mine și atenție la consecințe. Cei care nu s-au purtat așa, s-au căit.

— Vorbești și cu alții despre laturile caracterului tău?

— Bineînțeles că nu, doar am o singură logodnică, răspunse el curtenitor.

— Și crezi că e plăcut pentru mine să-mi arăți tot ce e mai rău în firea ta?

— Ți-arăt toată ființa mea, iubito.

Tristețea picurată în această frază, ca și surâsul lui prietenesc exprimau atât de afectuos o încredere deplină în dragostea ei fără margini, încât Clara înțelese, în cele din urmă, că i se cerea să-l adore idealizându-l, nu apreciindu-l cu realism, așa cum, de fapt, se și întâmplă în dragoste, cel puțin la început; ea însăși reacționase poate așa în trecut, înainte ca el să-i fi retezat elanul, atunci când mintea ei de „fetiță“ nu devenise încă activă și

nu-i stârnise revolta întregii făpturi.

Sir Willoughby își închipuia că plutește cu întreaga și complexa lui personalitate, în deplină siguranță pe fluviul liniștit al dragostei; iată de ce, crezând că poate înainta în voie, vorbea despre sine fără nici o grijă.

Clara contrazicea complet această părere, exclamând în sinea ei: „De ce nu mi se arată în culori mai frumoase“, și întrebându-se: „N-are oare nici un ideal de generozitate și cavalerism?“

Dar nefericitul gentleman se credea iubit, se vedea exultând la sânul Amorului. Își închipuia că orice fleac, referitor la persoana lui, stârnea curiozitatea fetei și respectul femeii, ca și dorința aprinsă de a-l cunoaște cât mai bine, dorință pe care era gata s-o satisfacă, repetând mereu aceleași fraze. Willoughby împărțea femeile cu totul rudimentar, după criteriul alb-negru, de o parte cele bune, de cealaltă parte, cele rele, el bucurându-se evident, de una din prima categorie. Înalta lui opinie despre sine îi întărea credința că Providența, ca o sinteză de justiție și utilitate, trebuia în chip necesar să aleagă pentru el o femeie bună, altfel ce-am gândi despre Providență? Iar o asemenea femeie, dăltuită de o mână atât de expertă și binevoitoare, urma, firesc, să se armonizeze cu el, de la nucleul adânc al personalității sale, până la fulgurațiile ei marginale. Cunoaște centrul și vei cunoaște întreaga sferă; vei descoperi atunci că variațiile de tonalitate ale acesteia sunt tot atâtea trăsături de caracter și că, lunecând pe firul razelor, poți ajunge de la circumferință la centru. În consecință, sir Willoughby o plasa pe domnișoara Middleton, din când în când, pe una ori alta din aceste linii convergente. Și noi putem fi atrași înspre adânc, când zvârlim un harpon într-o balenă și suntem prinși de frânghie; cădem la fund și numai printr-un miracol ne mai ridicăm din nou.

Femeile constituite din esențe diferite, alunecând din sublim în abject, rămân dau în afara modelelor sale feminine. Nu putea admite nici un înger de lut, nici o ștrengăriță de porțelan. Pentru el femeile rămăseseră așa cum olarul le crease inițial: unele crăpate, altele pătate, ici și colo câteva specimene perfecte, destinate bărbaților aleși.

La primele comentarii în șoaptă ale mulțimii, le trântea ușa în nas, disprețuitor, și era gata chiar să le stigmatizeze cu litere de foc, o și făcea de altfel, în sinea lui era destinat, prin susceptibilitate extremă și gust pentru exemplarele de mare rafinament, să le critice cu severitate în timpul carnavalului egoismului, adică al anotimpului dragostei. Constanța… ce putem spune? Se purtase cu el, în acel anotimp, hai s-o spunem, ca un tânăr negustor frumos și onest; făcea parte din rasa mamelor de eroi; își găsise

salvarea, la jumătatea drumului, cu ingenuitate, altfel decât viitoarele mame ale unor regimente de păpuși, femei care se refugiază deprimate în visare, așa cum cere moda vremii; ele îl măgulesc, însă, oricum pe gentlemanul egoist, proclamându-l „primul“ din viața lor. Insulta pricinuită de Constanța fusese destul de gravă; dar deoarece el nu dorea din partea unei logodnice o demonstrație atât de dramatică a purității, insulta i s-a părut teribilă.

Anotimpul dragostei este carnavalul egoismului și devine o adevărată piatră de încercare a caracterului nostru. Vorbesc despre iubire, nu despre masca ei, nici despre variațiile pe tema iubirii, ci despre pasiune, o flacără purtând în ea, indiferent de este durabilă sau nu, ca și propria noastră condiție umană, și moarte și viață. Aplicat la sir Willoughby, piatra de încercare dovedi că îi cerea logodnicei lui, întocmai ca și mii de alți masculi civilizați, să-l considere un sălbatic veritabil și să se poarte cu el în consecință. Îi cerea să cânte la nesfârșit melodia ce-l făcuse pe satir, strămoșul nostru, să schițeze primii pași de dans, îl condusese prin labirint și-l acomodase cu mișcările grațioase ale partenerei sale, mai înainte de a i se acorda dreptul s-o cuprindă cu mâinile, executând o piruetă și plesninduși călcâiele, vesel ca ciripitul păsărilor. Pentru a-l speria și a-l menține în puterea ei, tânăra femeie trebuie să nu facă, să nu gândească și să nu îndrăznească să spună niciodată anumite lucruri. Trebuie să aibe o adevărată atitudine monahală. Totuși, oricât de ciudat și de alarmant ar fi acest lucru, trebuie să spunem că femeile citesc în ochii bărbaților ceea ce ei așteaptă de la ele, și înțeleg de asemenea, poate cu recunoștință, că melodiile cântate nu sunt destinate atât să îmblânzească pe necioplitul și poznașul domn din pădure, cât să astâmpere lăcomia lui estetică, devorantă, care le cerșește puritatea, insațiabil, prin toate modulările posibile, strigând mereu mizerabilul cuvânt „Eu“. Este îndoielnic că ele simt substratul sexual al acestei dorințe și disting dincolo de intensitatea, eleganța și exigența ei, urmele rafinate acum, dar dovedind totuși o înrudire directă, ale Copitei străvechi. Mai probabil este că nu le disting, și atunci, cu atât mai mare le va fi suferința. Pentru a le potoli poftele lacome, ele trebuie să practice o simulare îndârjită, dar pierd, în felul lor, la fel de sigur ca și anticele lor mame. Femeile sunt tentate să-și înfrumusețeze fizicul, prin care să atragă și, totodată, să stăpânească atenția bărbaților; prin asemenea purtare, în ciuda speranțelor lor, spiritul le pălește vizibil. Femeile înzestrate cu o suficientă tărie sufletească vor înțelege, în cele din urmă, câtă grosolănie, cuprinde pretenția de a rămâne flori neprihănite, pure ca lacrima. Mai devreme sau mai târziu își vor da seama c-au fost victimele

unui egoist obişnuit, c-au purtat masca ignoranţei pentru a părea inocente şi, pentru plăcerea lui, au devenit o marfă pe piaţă. Abandonându-se treptat pentru a se dedica acestor plăceri, au acceptat să fie întoarse cu secole în urmă, profitându-se de accidentul fericit al inocenţii lor trupeşti, pentru a satisface aviditatea posesivă şi bănuitoare a bărbatului, în timp ce, ţelul lor ar fi trebuit să fie înălţarea sufletului deasupra avantajelor întâmplătoare ale soartei şi în timp ce ar fi trebuit să se mândrească mai mult de forţa cu care fuseseră dăruite, decât de strălucirea lor decorativă. Nu aparţin ele oare unei rase de luptători ca şi bărbaţii, nu sunt soţii care să nască bărbaţilor eroi în loc de paiaţe? Dar acaparatorul mascul Egoist preferă nişte neînsufleţite vase de preţ, lucrate în metal pur, stilizate şi lustruite, abia ieşite din mâinile artistului, pe care să le considere bunul lor exclusiv şi să le ţină strâns la piept, sorbind când vor din ele, umplându-se şi golindu-le iarăşi, dar uitând că sunt vase de furat.

Asemenea lungi paranteze nu ne abat de la subiectul nostru, făcându-ne să-i uităm pe sir Willoughby şi Clara Middleton. Deşi el era un bărbat extrem de inteligent şi sensibil, rămânea complet opac la evidentele ei frământări sufleteşti, mulţumindu-se numai cu ceea ce pretindea femeilor în genere. Deoarece trebuia s-o părăsească pe tânăra şi frumoasa doamnă pentru a călări spre oraş, Willoughby se gândi s-o conducă la un boschet de dafini, unde i-ar fi putut contempla în voie tulburarea încântătoare. Clara refuză, apoi se întoarse decisă în poiană. El o compară cu Constance, cea din timpul dragostei lor, şi se simţi bucuros şi dezamăgit totodată. Vedea zeiţa Modestiei veghind Puritatea; ar fi riscant să afirmăm că el nu auzise Preceptele morale, anticele mume ale Purităţii care o aprobau, croncănind şi morfolindu-şi gingiile. Şi dacă vă îndoiţi că un om sensibil, un îndrăgostit poate fi atât de orb, vă condamnaţi singuri să recitiţi paragraful anterior.

Domnişoara Middleton nu era suficient la curent cu situaţia socială a femeilor, pentru a înţelege că se aruncase singură în mijlocul uneia dintre marile lor bătălii. Prin poziţia sa însă sorbea rapid înţelepciune; aşa cum o boală, care ne atacă organismul, ne învaţă cum suntem alcătuiţi şi cum putea lupta contra ei. S-ar putea mărita cu acest om? Evident… I-ar putea manevra în scopurile ei. Ar putea să se coboare, până la a face uz de tot felul de farmece pentru a-l determina să-i ofere o viaţă suportabilă? O, ce lâncezeală nesfârşită! Atât de viu se înfăţişa imaginaţiei ei viziunea unui cer de plumb atârnând deasupra unei lande pustii, încât închise ochii, respingând-o cu furie, de parcă s-ar fi aflat alături, gata s-o invadeze; din

această cauză aproape se ciocni cu tânărul Crossjay.

— O, v-am lovit? strigă el.

— Nu, nu, eu sunt de vină. Condu-mă undeva, unde să nu fie nimeni.

Băiatul o luă de mână şi ea îşi continuă reveria: îi era recunoscătoare pentru prezenţa lui tăcută; într-atât sângele tinerilor le conduce mintea, fie numai printr-o simplă atingere, chiar şi sângele inocent şi stăpânit, încât ea îşi spuse: „Şi dacă mă mărit şi apoi… Dar cu onoarea ce s-ar întâmpla atunci? Mă mărit pentru a-mi respecta cuvântul şi după aceea…?“ O senzaţie de sfârşeală intolerabilă o făcu să suspine din adânc. I-am transcris întocmai gândurile; gândea cu spaţii albe, ca fetele şi ca unele femei. Umbra Egoistului planează deasupra lor, înspăimântându-le.

„De m-aş putea mărita şi apoi fugi…!“ Iată-i gândul complet. Se află în voia îndurării dumneavoastră, nu uitaţi că nu este o nebună, ci o fată disperată.

— Totuşi sunt sigur că sunteţi obosită moartă, spuse Crossjay.

— Nu, nu sunt, ce te face să crezi asta? întrebă Clara.

— Aşa cred eu.

— Dar de ce?

— Sunteţi atât de fierbinte.

— De unde ştii?

— Sunteţi atât de îmbujorată!

— Şi tu eşti la fel, Crossjay.

— Dacă nu alerg, sunt roşu numai în obraji. Şi apoi vorbiţi singură, exact cum fac băieţii când sunt bătuţi măr.

— Aşa fac?

— Da, şi după ce fug până nu mai pot îşi zic: „Sunt sigur că puteam ţine mai mult“, sau „Mi s-a rupt catarama de la pantof, altfel…“

— Ai observat tu asta?

— Da, domnişoară Middleton, numai că eu nu doresc să fiţi băiat, ci aş vrea să trăiesc aproape de dumneavoastră toată viaţa şi să fiu un gentleman. Am să vin astă-seară cu domnişoara Dale la castel, să locuiesc şi să fiu îngrijit aici, în loc să rămân acasă cu verişoară ei, care îi îngrijeşte tatăl. Poate o să jucăm seara o partidă de şah.

— Seara va trebui să te culci, Crossjay.

— Dacă o să mă ajute sir Willoughby, n-o să trebuiască. Dânsul zice că sunt o autoritate în materie de ouă de păsări. Ştiu să cresc iepuri şi orătănii. Fermierul e un om fericit, nu-i aşa? Dar el nu se poate însura cu o doamnă, pe când un ofiţer de cavalerie, da.

— Dar tu vei ajunge ofițer de marină.

— Nu știu. Nu e sigur. O să-mi aduc amândoi hârciogii. Și or să facă tot felul de giumbușlucuri pe masă. Sunt tare nostimi. Ofițerii de marină nu seamănă cu sir Willoughby.

— Nu, dar își dau viața pentru țara lor.

— Dar pentru ei, totul se sfârșește, adăugă Crossjay. Clara ar fi dorit să se afle atunci în fața lui sir Willoughby; l-ar fi putut înfrunta direct.

Îl întrebă pe băiat unde se află domnul Whitford. Crossjay arătă cu mâna tainic, înspre vișinul sălbatic cu floarea dublă. Apropiindu-se amândoi de copac, Clara îl zări pe Vernon, întins pe jos, părând că citește, dar de fapt dormind cu mâna pe o carte deschisă. Ce carte? Era curioasă să știe ce carte putea el citi sub asemenea ramuri și, sprijinindu-se de brațul lui Crossjay, își lungi gâtul, pentru a vedea paginile, precum cei cărora le e teamă să nu cadă în prăpastia în care privesc; dar imediat, fără să ridice capul, își întoarse privirea înspre ramurile ce se aplecau sub povara florilor feciorelnice, mai albe decât norii lunecând pe cerul de vară, revărsându-se în bulgări denși de-o lumină atât de concentrată, încât albul se înflăcăra ușor, ca și zăpada de pe crestele Alpilor atinse de razele soarelui de amiază. Privirea ei se înălța, se avânta prin ceruri mereu mai albe. Era copleșită de uimire. Extazul se topea treptat într-un sentiment mai amplu și mai omenesc de fericire, în fața frumuseții copacului. Gândurile îi izbucniră apoi din nou, împrăștiind viziunea și readucând-o complet, în lumea cotidiană. Își spuse: „Omul, căruia îi place să stea sub ramurile unui asemenea copac și să doarmă, trebuie să fie un om bun.“ Clara ar fi dorit să rețină prima impresie, uimirea aceea sublimă, divină, prin care se risipea în spațiile infinite, cutreierate de îngeri, alunecând sub bolțile aripilor lor desfăcute, ce izvorau mereu, mereu, în șiruri nesfârșite; dar gândindu-se la toate astea, nu le mai putea retrăi, era ca și cum s-ar fi căznit să redevină copil. Senzația de fericire părea să se mențină mai mult în sufletul ei, și ar fi durat poate, dacă resorturile ființei nu i-ar fi fost răvășite de dorința nebună de a descoperi, cu orice preț, locul tainic unde se afla fericirea. Gândul revenea insistent și părea făcut să dureze: „Trebuie să fie bun“. Sărac, în comparație cu starea sufletească anterioară pe care o înlocuise, jefuind-o ca un tâlhar, acest gând îi dădea impresia că-i conferă o nouă calitate lui Vernon, și dorea, de aceea, să-l rețină.

Clara își plecă ochii. Vernon o privea ca în vis.

Clara îl trase repede pe Crossjay de acolo, șoptindu-i că n-ar fi trebuit să-l trezească pe domnul Whitford, și apoi îi propuse să inverseze rolurile

din vechea lor urmărire, ea să fie ogarul și el iepurele. Crossjay țâșni într-un start excelent. Când se uită în urmă, o văzu pe domnișoara Middleton mergând la pas, nepăsătoare, cu mâinile atârnând de-a lungul trupului.

— Hm? O fată ca toate fetele, își spuse el, cu oarecare dispreț. După teoria lui, fetele făceau ce făceau și stricau totdeauna jocul.

CAPITOLUL XII
Domnişoara Middleton şi domnul Vernon Whitford

Încă buimăcit, după o scurtă picoteală, privind în sus un chip frumos, încadrat de minunea florilor, poți nesocoti bunul simț un timp, rămânând convins c-ai avut o viziune sublimă, chiar şi după ce mintea s-a limpezit cu totul Această impresie o avu Vernon, când viziunea plastică se suprapuse alarmant peste realitate. Îmbrățișarea Melusinei [41] ar putea anula complet judecata, dacă ar fi încurajată; cochetând cât de puțin cu ea, orice fleac capătă o importanță vitală. Vernon sări în picioare, îşi drese vocea, se încruntă, strânse din buze cu tărie şi porni să măsoare pământul, zămislitorul viselor, cu paşi mari şi apăsați, pentru ca sângele să circule mai viu, limpezind judecata. Domnişoara Middleton şi Crossjay erau la mică distanță. Chipul ei îl văzuse, deşi impresia că avusese o halucinație, alungată de rațiune, se reîntoarse, cerând să fie acceptată. Faptul că o tânără doamnă se aplecase asupra lui, probabil pentru a-l vedea dormind, nu putea avea o însemnătate prea mare pentru un bărbat atât de rezervat în fața femeilor; doar grația trupului ei mlădios înclinat asupra lui, cu atenție şi curiozitate, îi aminti brusc c-o asemănase o dată cu Ecoul Munților. Un bărbat sau o fată dormind în aer liber provoacă o curiozitate nestăvilită. Se ştie că bărbații primesc uneori în somn sărutări mortale; fără nici un drept şi fără speranță, rămân torturați de un extaz vaporos; bieții oameni înțeleg cu greu ce li s-a întâmplat, dar din acea zi mersul le rămâne împleticit. Asemenea fantasme nu sunt însă tulburătoare, ele constituie bunul nostru personal; putem să le dăm uitării şi reveni apoi din nou la ele, să le pierdem şi să le regăsim, ca într-un joc, şi nimeni nu ne va soma în fata vreunei legi ori tradiții pentru vina de a le fi ținut ascunse în tezaurul nostru. Şi apoi ele sunt cheile de aur care deschid toate lumile posibile; acestea se vor derula sub lumina plină a soarelui răsărit deasupra noastră. Apărând dinafara realității, ele o luminează şi o înfrumusețează, îndulcind conturul obiectelor reale; a le prefera însă acestora din urmă, înseamnă a da o dovadă evidentă de slăbiciune.

Astfel se strecură Vernon afară, din scurta dramă a fanteziei lui. Conştient de elementele ei nefireşti, le birui curând. Cine dintre noi, oameni cu o anumită experiență, n-a trecut prin aşa ceva? Vanitatea nu-l tulbura prea mult, avea un temperament domol, aşa încât nu trebui să depună un efort prea mare. Trebuie să remarcăm în mod special c-avea

pasul sprinten, ceea ce este un remediu sigur pentru alungarea cețurilor otrăvite din minte. Mai făcuse această încercare și știa că absurdul se împrăștie după câțiva pași viguroși.

Aproape de capătul parcului, tânărul Crossjay îl ajunse din urmă și, după ce făcu pe uimitul, oleacă mai mult decât era cazul, îi strigă:

— Domnule Whitford, iat-o pe domnișoara Middleton care ne face semne cu batista.

— Pentru ce băiete? întrebă Vernon.

— Habar n-am, s-a aruncat jos deodată și apoi — ca să vedeți cum sunt fetele astea — iat-o că vine ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, deși am văzut-o cum se ținea de șale.

Clara făcu un semn de tăgadă și spuse după ce ajunse lângă ei:

— Mă simt perfect. Am ghicit de ce alerga Crossjay spre dumneata. E un mincinos și un pârâcios. Eram obosită și m-am așezat jos un moment, ca să mă odihnesc.

Crossjay privi cu atenție pleoapele Clarei. Vernon se uită în altă parte și spuse:

— Ești prea obosită ca să mai facem un tur?

— Acum nu mai sunt.

— Putem merge în ritm mai viu?

El întinse pasul cu atâta vigoare, încât tânărul Crossjay trebui să și-l dubleze, în timp ce Clara, pășind mărunt dar repede și egal, se menținu cu ușurință lângă umărul lui, încât Vernon oftă la gândul că dintre toate fetele pământului tocmai aceasta a fost aleasă pentru a deveni o doamnă ireproșabilă.

— Nu voi obosi, răspunse ea privirii sale.

— Îmi amintești de micii bersaglieri din Piemont, aflați în marș.

— I-am văzut tropăind pe drumul de la Milan la Como.

— Străbat o distanță apreciabilă într-o zi, dacă terenul e plat. Pentru munte, însă, este necesar alt pas.

— Nu-mi închipui c-aș putea sui dansând.

— Muntele spulberă repede imaginile romantice ce ți le-ai face despre el.

— Vrei să spui că munții împiedică reveriile lenești? Îmi dau bine seama, cum ar putea fi altfel cuceriți? Țin la greu, și aș face orice pentru a ajunge sus.

— Ei bine, iată secretul reușitelor de orice fel: să trudești din greu și să-ți menții totuși entuziasmul intact.

— Da, când avem un scop în față.

— Avem cu toții câte un scop.

— Chiar și prizonierii?

— Mai ales prizonierii.

Ce ignorant! Dar femeile nefericite în căsnicie? Ce țel mai pot avea acestea, cele mai nefericite prizoniere? Grozăvia situației acoperă țelul cu un giulgiu, iar rușinea palpită roșie, printre falduri, sugerând oroarea lăuntrică.

— Du-mă înapoi în munți, domnule Whitford, te rog, spuse domnișoara Middleton, care simțea că-și pierde simpatia pentru el. Prizonierii au în față doar moartea, dar ea nu poate fi un scop.

— De ce nu și-ar aștepta eliberarea?

— Tiranii n-ar îngădui-o.

— Poate că așa se poartă tiranii. Dar să zicem că tiranul moare.

— Porțile închise sunt descuiate și înăuntru mai găsești doar un schelet. Dar de ce să tot vorbim despre schelete?

Dintre toate subiectele de conversație posibile numai cuvântul munte înseamnă viața.

— Te asigur, spuse Vernon, cu însuflețirea bărbatului care descoperă un adevăr neașteptat în conversația lui cu o tânără doamnă, nu e prima oară că mă gândesc că te-ai simți la dumneata acasă în Alpi. I-ai cutreiera și te-ai cățăra pe ei la fel de ușor cum dansezi.

Îi plăcea să audă pe cineva vorbind despre ea și gândindu-se la ea. Privindu-l cu prietenie, aproape fără să observe pasiunea cu care vorbise Vernon, îi răspunse:

— Dacă-mi vorbești atât de încurajator, am să-mi imaginez că suntem în ajun de ascensiune.

— Aș dori să fie adevărat.

— Am putea-o face cu puțină stăruință, nu crezi?

— Putem deci începe să urcăm.

— O! suspină ea nehotărâtă.

— Ce munte alegem? întrebă el pe un ton într-adevăr convins.

Domnișoara Middleton propuse să înceapă cu un munte potrivit pentru o femeie, ca încercare.

— Și, apoi, dacă îți vei face o bună părere despre mine, dacă nu mă voi poticni mai mult decât de două ori și dacă n-o să te întreb de peste zece ori dacă mai e mult până la vârf, atunci mi-ar plăcea să fiu promovată la escaladarea unui gigant.

Urcară câteva din vârfurile mici din Elveția și Styria și se stabiliră în Tirolul de Sud, tânăra doamnă preferând aceasta regiune, pentru antrenarea asiduă a forței de ascensiune, deoarece îi plăceau culorile Italiei, ceea ce păru un argument excelent și suficient pentru imaginația binevoitoare ce se trezise în Vernon.

— Și cu toate acestea, spuse el brusc, pari mai curînd franțuzoaică, decât italiancă.

— Speram că par englezoaică, remarcă ea.

— Desigur că ești englezoaică… da!

Vernon își tempera asentimentul printr-o exclamație șovăielnică.

Clara îl întrebă mirată de ce ezită.

— Pentru că ai piciorul unei franțuzoaice, la fel spiritul, nerăbdarea ei și, coborând vocea… farmecul.

— Și sensibilitatea la complimente.

— Se poate. Nu mi-am dat seama că le fac.

— Și tendința la rebeliune?

— Mai bine zis, tendința de a sfida autoritatea.

— Îngrozitor caracter!

— Oricum, este un caracter.

— Potrivit pentru un tovarăș de ascensiune?

— Cel mai bun tovarăș, oriunde.

— În orice caz nu este o statuetă de salon; iată cel mai sigur lucru ce se poate spune despre el, suspină ea dramatic.

Dacă Vernon ar fi fost de acord, Clara ar fi continuat discuția pe această temă; o biată ființă, nevoită mult timp să-și rumege impresiile, simțea o oarecare plăcere să se privească dinafară. Dar ocazia fu pierdută. După o pauză, ea n-a mai putut să reînnoade firul; Vernon părea cu totul indiferent după ce, pentru satisfacția lui o analizase și o clasase ca pe o străină oarecare. Astfel trecu scurta ei sărbătoare. Îl uitase pe Willoughby, dar și-l aminti și spuse:

— Domnule Whitford, ai cunoscut-o pe domnișoara Durham?

— Da, răspunse el laconic.

— Era…? o întrebare pasionată apăru și se stinse.

— Foarte frumoasă, spuse Vernon.

— Tipul englez?

— Da. Tipul desăvârșit al englezoaicei.

— Curajoasă?

— Îndrăznesc să afirm că a avut un fel de curaj.

— S-a purtat urât.

— Nu zic nu. A descoperit un alt bărbat mai potrivit cu ea, din fericire nu prea târziu. Suntem la voia…

— Purtarea ei nu este oare de neiertat?

— Mi-ar părea rău sa judec aşa pe oricine.

— Dar eşti de acord c-a făcut o greşeală?

— Presupun că da. A făcut o greşeală şi a corectat-o singură. Dacă n-ar fi corectat-o, greşeala ar fi fost şi mai mare.

— Dar modul în care…

— A fost cam urât, atât cât ştim noi, cel puţin; lumea nu are dreptul să judece. Câte cineva se mai rătăceşte pe un drum greşit, din când în când. E mai bine, cred, că nu iei în seamă un asemenea fapt.

— La voia emoţiilor, a firii noastre. Sunt ultimul bărbat care să predice pe aceasta temă, feţele sunt pentru mine o enigmă. Îmi închipui că ele trebuie să intuiască în chip firesc cine ar putea fi soţul potrivit, şi cine nu. Şi dacă au suficient curaj, pot alege în mod liber.

— Dar nu trebuie să se gândească la răul pe care-l pricinuiesc? întrebă domnişoara Middleton.

— N-au decât să se gândească, asta nu supără pe nimeni.

— Dar să-ţi calci cuvântul?

— Dacă poţi rămâne fidelă toată viaţa e foarte bine.

— Să ne gândim şi la cruzimea gestului, la injuriile împăcate.

— Eu mă gândesc foarte serios că, dacă o tânără doamnă ar verzi să mă informeze că trebuie să rupă logodna — simplă presupunere căci n-am fost niciodată pus la încercare — n-aş considera-o crudă.

— Atunci ea n-ar însemna o pierdere prea mare pentru dumneata.

— N-aş considera-o aşa pentru că este imposibil ca o fază să ajungă la această hotărâre, fără să dea unele semne log… bărbatului cu care este logodită. Mi se pare neloial să fii logodit cu o fată mai mult de o săptămână două, timpul necesar pentru pregătiri şi anunţuri.

— Dacă el e tot timpul ocupat de sine, nu va băga de seamă asemenea semne, spuse domnişoara Middleton. Vernon nu răspunse şi ea adăugă: Oricum, ar fi un gest crud. Lumea aşa l-ar interpreta. E o dovadă de nestatornicie.

— Ar trebui să se cunoască bine unul pe altul, înainte de logodnă.

— Nu eşti prea îngăduitor?

La aceste cuvinte Vernon răspunse cu o amabilitate nepăsătoare:

— În unele cazuri e mai bine să judecăm după rezultate. Să lăsăm

severitatea în grija istoricului, obligat de meserie sa fie moralist și să neglijeze motivele oferite de firea omeneasca. Doamna în chestiune poate fi blamată, dar nici o inima n-a sângerat din cauza ei și în loc de doi nefericiți, au rezultat patru fericiți.

Amabilitatea lui agasantă îi cerea să-i confirme opinia; Clara dădu din cap și spuse: — Patru, cu tonul celor amuțiți de spaimă.

Din acel moment, simți în societatea lui aceeași plăcere pe care ar fi avut-o plimbându-se singură prin deșert, până când Crossjay căzu dintr-un copac pe aleea brăzdată de iarbă; îl ridicară în picioare ametit, cu buza crăpată și cu fața boțită, precum pielea unui țipar curățat.

L-au purtat apoi acasă, între ei, pe ștrengarul providențial, apropiați unul de altul în mod ciudat prin îngrijirea ce i-o dădeau amândoi; delicatețea ei ținu în frâu focul dinăuntru, iar bunătatea-i naturală făcu mai ușoară încercarea prin care trecea. Mergeau mână în mână cu puștiul, precum un doctor și o soră de caritate.

CAPITOLUL XIII
Primul pas spre libertate

Accidentul era încă o dovadă, îi spuse Vernon domnișoarei Dale, că băiatul era numai pe jumătate maimuță.

— Ce s-a întâmplat? strigase Laetiția, văzându-l adus la castel, unde tocmai sosea și ea.

— O simplă urmare a poznelor mai vechi, spuse Vernon. Nu e un cățărător atât de bun pe cât ar dori. Se încrede prea mult, probabil, în ultimă instanță, în coada care i-a fost tăiată. Dar tu ești un om, Crossjay, nu-i așa?

— Mai curând cred c-am fost, replică Crossjay cu o voce tremurătoare de om bătrân, și strâmbătura prin care încercă să râdă copleși pe cele două doamne miloase din fire.

Domnișoara Dale îl trase lângă ea.

— Acum dumneata exagerezi, numai că în sens invers, remarcă ea către Vernon.

— Dar puțină asprime e mai bună decât răsfățul, spuse domnișoara Middleton.

Nu primi nici un răspuns și gândi: „Pentru ea, orice face Willoughby este perfect.“

Impresia Clarei se reînnoi în cursul serii, când Willoughby se așeză lângă domnișoara Dale. Era sigură că nu-l văzuse niciodată strălucind cu atâta farmec, ca în timpul conversației cu Laetiția Dale. Replicile însuflețite ale celor doi, glumele și râsetele, ochii ei frumoși, ca și gesturile lui elegante îți atrăgeau atenția ca un meci de scrimă în care partenerii, maiștri ai floretei, își arată întreaga artă. Willoughby, într-adevăr, îi oferea Clarei cu intenție acest spectacol, pentru ca ea să-l admire; nu era de loc prost, numai fandând cu atâta entuziasm reușea să dirijeze o luptă atât de vie; putea demonstra astfel celor de față cum se poartă un bărbat ca el cu o femeie inteligentă și subtilă. Așa continuară timp de trei zile.

Clara crezu la un moment dat c-a descoperit fiorul agreabil al geloziei, dar nu-l găsi nici în mintea, nici în sufletul ei, ci în cartea dorințelor, binecunoscută tinerilor, în care ei notează observații ce pot rămâne independente de celelalte două albume incandescente. Gelozia ar fi fost o ușurare pentru ea, un ajutor dat de un demon benign. Începu să studieze complexul geloziei pentru a se înșela singură în legătură cu propriile ei sentimente, dar rădea jenată de fiecare dată, ca la teatru, atunci când ne

amuzăm mai puțin din cauza spectacolului propriu-zis, cât de imperfecțiunile montării.

Cuvintele lui Vernon o deprimaseră profund. Era obsedată de careul celor patru fericiți în loc de doi nenorociți. Așa se exprimase, înglobând-o printre cei patru. Și așa și trebuie, se gândea, trebuie să fie fericită, atât cât e cu putință, deoarece Vernon nu numai că era incapabil să sesizeze starea ei sufletească, dar nici nu-și putea imagina viața Clarei în alt cadru. Dar, ca să fie dreaptă față de el, cum putea Vernon, sau oricine altul, să gândească în chip diferit?

Teribila izolare la care o condamna taina ei, într-o lume amabilă și fără nici o bănuială, o înspăimânta. Începu să dorească cu nerăbdare să renunțe la taina ei, să se conformeze situației, supunându-se fără revoltă și critică. Realizarea acestei dorințe i se păru mai ușoară după sosirea domnișoarei Dale. Dovezile de dragoste ale lui Willoughby se răriră, deveniră mai mult formale. Nemaifiind crispată și copleșită de rușine, neexistând nimeni, cum spunea Clara, căruia să-i pese de ea, își schimbă insesizabil conduita, în direcția care îi era proprie, și imită puțin promptitudinea conversației domnișoarei Dale. Ca să fim drepți, vivacitatea ei față de Willoughby era totuși moderată, după ce-l văzuse conversând cu domnișoara Dale. Libertatea căpătă aspectul unui înalt zid de închisoare. Să încerce, cu disperare, să escaladeze peretele, pentru a cădea de partea cealaltă, depășea puterile ei de femeie singură, de nimeni ajutată; în consecință, pentru că nimănui nu-i păsa de o biată ființă nefericită, nu-i rămânea decât să renunțe să mai viseze ori să creadă în realizarea visurilor; trebuia, de asemeni, să se resemneze în fața soartei sau, mai exact, să se acomodeze, cum putea mai bine.

Willoughby era flatat și satisfăcut. Vivacitatea de circumstanță a Clarei atestă profundele lui cunoștințe despre firea femeilor; chiar stângăciile fetei nu-i displăceau. Privirea ei fermă de mai înainte îl îngrijorase, încât se simțea liniștit văzându-i dificultățile într-un domeniu unde el excela. Și efortul și insuccesul erau de bun augur.

Dar ea nu putea prelungi prea mult efortul. Willoughby o supraestimase sperând că mimarea unui sentiment putea să se consolideze într-atât încât acesta să pară un impuls natural. În mintea Clarei izbucni acum ideea că el ar putea vedea în domnișoara Dale, să sperăm cel puțin, printr-un contrast evident cu ea însăși, soția pe care o căuta; Willoughby ar putea realiza poate calitățile superioare și cultul domnișoarei Dale pentru persoana lui în contrast cu aspectul inert al Clarei și le-ar putea considera temeiuri potrivite

pentru căsătorie, făcându-i astfel dreptate Laetiției. Oricât de întunecat era ochiul de geam prin care privea, Clara se concentră într-atât asupra lui, încât zări lumina de dincolo. Ca preludiu la o acțiune viitoare, se retrase într-o atitudine atât de umilă, încât părea hazardat ca cineva s-o considere contrafăcută, deși nu era, de fapt, autentică. Dispoziția sufletească a tinerilor seamănă cu plasma originară: metalele prețioase nu s-au cristalizat încă într-un pământ solid. Compasiunea ei pentru Laetiția era mai puțin forțată, dar Clara era într-adevăr plină de zel în atitudinea de umilință, pentru că în ultima vreme nu mai fusese de loc strălucitoare, ci chiar incapabilă să răspundă cerințelor elementare ale unei conversații. Nu mai putea găsi nimic în sine, nici curaj, nici verva, nici sârguință, nimic altceva decât o profundă nemulțumire de sine, corozivă ca un acid. Mergea atât de departe cu sinceritatea încât, printr-o ciudată mutație a sentimentelor, simți o anumită milă față de bărbatul legat prin jurământ de ea. Faptul că această milă se potrivea cu intențiile ei nu se datora — fiți siguri — vreunui calcul premergător; nevoile ei țâșneau din adâncul firii, stările sufletești îi reflectau gândurile; avea capacitatea de a distinge dintr-o privire utilitatea oricărui lucru și de a-l întrebuința apoi imediat în folosul ei. Așa se explică de ce tinerii, când se află într-o situație dificilă, pot da lecții unor ipocriți experimentați, deși n-au întotdeauna abilitatea acestora.

„De ce n-ar fi Willoughby fericit?“ își zicea Clara și răspunsul era devansat de un al doilea gând: „Atunci aș fi și eu liberă!“ Acesta apăru totuși după celălalt.

Dorința fierbinte de a-l vedea fericit pe Willoughby o transporta departe de prieteni și scrisorile lor, până într-o vale îngustă din Tirol; un râu nu prea adânc curgea pe acolo și meandrele lui păreau ale unei coloane de soldați în marș; apa de culoarea topazului deasupra prundișului părea de smarald în dreptul locurilor mai adânci. Acolo, lângă acel râu, se afla Libertatea, după ce efectuase un salt primejdios pe deasupra zidului închisorii, și contempla în liniște apa și jocul razelor de soare sau cascadele de lumină izvorând pe crestele munților de sus, printre umbrele coborâtoare ale pinilor. După ce Clara se adăposti în ținutul imaginar al visului de libertate, idealul său de fericire era atât de pur, încât i se părea extrem de simplu să se explice cu Willoughby.

Ocazia fu oferită chiar de el. În fiecare dimineață după *breakfast*, domnișoara Dale traversa parcul pentru a-și vizita tatăl, și întotdeauna sir Willoughby și domnișoara Middleton o conduceau până la lac, discutând toți trei despre frumusețea diferiților copaci întâlniți în cale, mesteceni,

plopi, fagi, tocmai atunci, înfrunziți. Domnișoarei Dale îi plăceau plopii, domnișoarei Middleton, fagii, lui sir Willoughby mestecenii, și fiecare, mai ales domnișoara Dale, își lăuda copacul favorit. După ce ea plecă, Willoughby își aminti una din remarcile Laetiției și spuse:

— Cred că dacă întreg parcul ar fi înghițit de un cutremur până mâine, Laetiția Dale l-ar putea reconstitui și așeza plopii respectivi la nordul lacului, exact în poziția și numărul lor de acum. Aș garanta corectitudinea descrierii sale, chiar de-ar pleca și ar face-o de la distanță.

— De ce să plece? întrebă Clara, palpitând.

— Chiar, de ce? replică Willoughby. Cum bine spui, n-ar avea nici un motiv. Arta de a trăi — și după mine poate fi vorba de așa ceva numai la țară, căci la oraș nu trăiești, ci ești târât într-un uriaș vârtej de atomi — constă în a ști să aduni lângă tine câțiva prieteni agreabili din vecinătate; e interesant că, dacă mă simt vreodată obosit de ținutul acesta, o scurtă convorbire cu Laetiția Dale mă împrospătează mai mult decât o lună ori două petrecute pe Continent. Fata asta este un izvor de entuziasm. E un mare avantaj să ai la îndemână o persoană cultivată, cu care să poți sporovăi despre orice se petrece sub soare. Repet, n-ai de ce să regreți orașul, dacă ai prieteni ca Laetiția Dale în apropiere. Mama o prețuia foarte mult.

— Willoughby, nimeni n-o obligă să plece.

— Sper că nu. Mă bucur, scumpa mea, că ții la ea. Sănătatea tatălui ei este șubredă. Laetiția ar deveni fată bătrână dacă ar locui singură într-o casă de țară.

— Ce se mai aude cu proiectul tău?

— Bătrânul Vernon e un nătăfleț.

— A refuzat?

— Ce să mai vorbim! Numai să-i propun și mă va bruftului, știu eu.

— Poate că nu-ți dai seama cât de mult îl eclipsezi pe domnul Whitford față de domnișoara Dale.

— Nimic nu l-ar putea învăța arta conversației cu femeile.

— Bărbații nu devin oare timizi când sunt puși în umbră de altcineva?

— Nu-i vorba de asta. Vernon parcă n-are limbă în gură când trebuie să vorbească cu o femeie.

— Îl respect pentru acest defect.

— Pus în umbră de altcineva, spuneai? Nu știu să strălucesc pentru nimeni, în afară de o singură persoană care-mi luminează drumul și viața.

Identitatea acelei persoane fu dezvăluită printr-o plecăciune în fața ei și

o ușoară strângere de mână.

— Nu numai că nu știe să vorbească femeilor, ceea ce consider indispensabil unui bărbat, continuă Willoughby dar nici nu știe să-și arate calitățile. De patru zile domnișoara Dale se află în aceeași casă cu el și ei sunt exact în aceeași situație ca atunci când a venit. Întrebi de ce? Am să-ți spun. Îi lipsește căldura. Bătrânul Vernon este un savant, dar are temperatura unui pește. Poate că are motive să se teamă de o căsătorie, oricum însă, este un temperament rece.

— Te-ai împăcat cu gândul că pleacă?

— Alarmă falsă. Hotărârea de a întreprinde ceva neobișnuit îl depășește cu totul pe bătrânul Vernon.

— Dar dacă domnul Oxford-Whitford… ia te uită ce splendid plutesc pe lac lebedele tale și cât de frumoase sunt când par inimoase! Voiam să te întreb, dacă bărbații care observă că cineva acordă o preferință vădită altcuiva, se simt descurajați.

Sir Willoughby deveni brusc rigid, înțelegând. Deși cuvântul gelozie nu fusese pronunțat, sensul observațiilor ei ora evident. Zâmbind în sinea lui îi răspunse, iar vorbele-i nu erau de loc enigmatice pentru Clara:

— Desigur și tinerele doamne… puțin? Mergem prea departe? Dar o prietenie atât de veche! E ceva asemănător cu o mănușă care îmbracă perfect o mână. E de ajuns ca ele să se întâlnească. Unde este o armonie spontană, nu sunt neînțelegeri. Ele vor apare însă, dacă distrugi armonia. Fata mea scumpă, fetițo!

Clara îi fu recunoscătoare, din adâncul sufletului, pentru acest discurs de o lăudabilă obscuritate parabolică. Atinsese, așa cum dorea ea în chip secret, punctul nevralgic, acela pe care Clara nu-l numise și n-ar fi voit să-l audă totuși numit. Willoughby exulta, deși reținut, auzind-o apoi cum îi strigă:

— Tinerele fete poate, dar eu nu, eu nu. Am să te conving. Nu în felul ăsta, crede-mă Willoughby. Nu cunosc acest sentiment, nici ceva asemănător. N-aș putea emite vreo pretenție asupra vieții cuiva, sau un drept, sau o continuare a unei obligații lipsită de suportul unei simpatii perfecte, totale. Cum aș mai putea avea atunci acest sentiment? Este, așa cum ai spus despre domnul Ox-Whitford, ceva care mă depășește.

Sir Willoughby reținu expresia Ox-Whitford [42].

Izbucnind în hohote de râs, orgoliul lui găsi în aceasta un vesel portret al bătrânului Vernon în societate. Ea își făcuse o idee prea înaltă despre Vernon, așa cum se întâmplă uneori cu tinerele doamne inexperimentate,

care acordă prea multă stimă prietenilor logodnicului lor, ceea ce înseamnă că risipesc din ceea ce era hărăzit, de fapt, numai acestuia, ca și cum, într-un sens mai înalt, cineva ar cheltui, îngenuncheat în fața unor idoli neînsemnați, fervoarea pe care ar trebui s-o ofere ofrandă, numai în templu. Ironia o avertiză pe tânăra fată.

În legătură cu celălalt subiect, gelozia ei, Willoughby nu dorea să audă nimic mai mult. Tresărise: în tânăra fată, femeia fusese grav lovită: era destul. Clara abordă încă o dată subiectul, timid, dar o ripostă nepăsătoare fu suficientă pentru a o descuraja. Își mușcă limba pentru acea stupidă și repetată gafă cu numele lui Whitford; pentru că era inocentă în sufletul ei, se întreba mereu cum ar putea-o considera cineva vinovată.

— Voi cunoașteți amândoi numirile științifice ale florilor sălbatice? spuse ea.

— Cine? întrebă Willoughby.

— Tu și cu domnișoara Dale.

Ridică din umeri, se amuza.

— Nici o femeie din lume n-ar putea împodobi o caleașcă atât de frumos precum Clara mea.

— Unde?

— În timpul celor două luni pe care le vom petrece în fiecare an la Londra. Voi conduce o caleașcă acolo și îndrăznesc să prezic că, mai mult decât oricare altul, echipajul meu va face senzație, în Londra. Parcă-l văd pe bătrânul Horace de Craye minunându-se.

Clara suspină. Nu-l putea face să pronunțe cuvântul, nici nu putea rosti o aluzie necesară abordării subiectului, ce o interesa.

Dar iat-o, a și văzut-o. Aproape c-o scăpase, și roși din cauza obligației de a pronunța cuvântul.

— Vrei să spui că va fi gelos, Willoughby? Lumea de la Londra ar putea fi geloasă? Colonelul De Craye? Ce ciudat! Iată un sentiment pe care nu-l pot înțelege.

Gestul lui sir Willoughby spunea desigur că „nu“, dar el părea perfect încredințat de contrariul.

— Chiar așa, Willoughby, nu-l înțeleg.

— Da, desigur.

Willoughby căzuse în capcana întinsă și încă își imagina că-i disecă precis sufletul feminin.

— Vrei să-ți dau o dovadă, Willoughby? Sunt într-atât de departe de acest sentiment încât, ascultă-mă cu atenție, dacă ai veni să-mi spui, ceea ce

ar fi posibil, că domnișoara Dale ți se pare mult mai potrivită pentru tine decât sunt eu — am impresia că eu nu prea sunt, ca să vorbim deschis, ba poate sunt chiar cu totul nepotrivită — atunci, te implor să mă crezi, trebuie să mă crezi, ți-aș da, ți-aș reda imediat întreaga libertate. Îți promit că voi vorbi despre tine așa cum voi gândi, Willoughby. Nimeni nu te va lăuda mai mult decât mine, în public, ori în conversații particulare, deoarece vei rămâne pentru mine cel mai onest și demn de încredere, cel mai cavaler dintre gentlemenii de azi. Și-ți garantez că în această eventualitate, ea nu te va admira mai mult decât mine; domnișoara Dale nu te va admira mai mult, nici chiar ea, măcar!

Acest prim salt spre libertate o lăsă pe Clara cu respirația tăiată; atât de multe avea de spus, încât nervii rațiunea se ciocneau ca două talgere, enervând-o și buimăcind-o. Se întreba dacă cuvintele ce voia să le spună se potriveau cu situația, și nu se putea decide care dintre cele mai presante erau și cele mai capabile să-l impresioneze.

Se revelase deci, pe deplin, gelozia feminină. El o împinsese mai departe, decât avusese intenția.

— Hai, lasă-mă să domolesc aceste… o mângâia el cu vocea și gestul, în timp ce-și căuta cuvintele… înțepături exagerate. Draga mea Clara, pe onoarea mea, și când jur pe ea, o fac în sensul cel mai serios cu putință; în mod obișnuit, cuvântul meu e de ajuns în acte, promisiuni ori afirmații curente; pe onoarea mea, nu numai că nu există nici un motiv de suspiciune, copilule drag, dar te asigur, îți declar, că situația este exact inversă. Ascultă-mă cu atenție. Nu pot pretinde să vorbesc despre sentimentele ei; pe câte știu, n-am făcut nimic ca să le provoc, nu sunt răspunzător pentru ele, iar în fața legii, cum se spune, le ignor cu desăvârșire; cu alte cuvinte, pentru că nu le-am auzit niciodată declarate, sunt constrâns să le ignor, altfel aș fi stigmatizat pentru extremă infatuare. Dar în ceea ce mă privește, pot să spun și, pe onoarea mea, Clara ca să fiu cât se poate de clar, aproape brutal, și știi câtă silă îmi face acest lucru — n-aș putea, repet, *n-aș putea să iau în căsătorie pe Laetiția Dale!* Vreau să te conving de acest lucru. Nici măgulirile — și suntem toți mai mult sau mai puțin, susceptibili — nici o situație previzibilă nu m-ar putea hotărî la un asemenea pas, după cum nici o admirație fără margini. Suntem prieteni perfecți, nu putem fi mai mult. Când ne vezi împreună, armonia spiritelor noastre te poate înșela. E într-adevăr o femeie de spirit. Nu-mi ascund admirația pentru ea, dimpotrivă. Sunt momente când, mărturisesc, am nevoie de o Laetiția Dale, să mă împrospăteze printr-un schimb de replici.

Îi sunt îndatorat pentru privilegiul de a cânta cu ea un duet, pe care puțini îl cunosc, sau îl pot admite, și încă mai puțini îl pot realiza cu o ființă umană. Îi sunt îndatorat, mărturisesc, și-i sunt profund recunoscător. Țin la o prietenie trainică cu domnișoara Dale, dar dacă ea pare nepotrivită logodnicei mele și îi displace… fie cât și negru sub unghie, atunci…

Mâna lui sir Willoughby o alungă pe domnișoara Dale departe în întunericul adânc al unor sălbatice pustietăți.

Clara își închise ochii, strâns, cu o mișcare violentă, de revoltă tăcută.

Dar nu angajase discuția pentru a pleda cauza domnișoarei Dale ori a umanității în genere.

— A! exclamă ea, lăsând să se înțeleagă că discuția nu s-a sfârșit.

— A! o imită el, râzând afectuos. Asta-i adevărul! Cine știe mai bine decât Clara mea că eu cer tinerețe, sănătate, frumusețe și alte calități inefabile, potrivite cu ale mele și cu rangul unei doamne chemată să prezideze această casă și să mă reprezinte? Ce spune celălalt „eu“ al meu, cel mai bun și mai frumos? Dar tu ești, iubita mea, tu ești acela. Înțelege firea mea, așa cum trebuie și atunci…

— Așa și fac, da, da, întrerupse Clara. Dacă n-aș face-o acum aș fi perfect stupidă. Te asigur că te înțeleg. Ascultă-mă doar un moment. Domnișoara Dale mă consideră cea mai fericită femeie din lume. Willoughby, dacă aș poseda calitățile ei, sufletul și inteligența, așa aș fi, fără îndoială. Este dorința mea — ascultă-mă, trebuie să mă asculți cu atenție — dorința mea cea mai vie, rugămintea mea fierbinte să-i cedez locul. Ea te admiră, eu nu, spre rușinea mea, nu. Ea te adoră, eu nu, nu pot. Pentru ea ești ca un soare-răsare, și asta de ani de zile. Nimeni nu poate justifica dragostea, îndrăznesc să spun că nici imposibilitatea de a iubi… de a iubi pe cine trebuie; orice dragoste mă uimește. N-am fost făcută s-o înțeleg. Dar ea te iubește, tânjește după tine. Cred că asta i-a distrus sănătatea, una din calitățile trecute pe lista ta. Dar Willoughby, tu poți să i-o redai. Călătoriile și… prezența ta o vor bucura într-atât, că se va reface. Sunteți o pereche atât de potrivită! Adorația ei întrece orice limite, eu nu pot să-mi fac idoli. Văd defectele, zilnic le văd. Mă miră și mă rănesc. Orgoliul tău n-ar suporta să se și vorbească despre ele, cu atât mai puțin de către soția ta. M-ai avertizat să mă feresc de… ai spus ceva, sigur ai spus ceva anume…

Era atât de agitată, încât nu găsi nici un subterfugiu pentru a masca lapsusul.

Sir Willoughby interveni brusc:

— Și dacă eu te asigur, totuși, că întreg raționamentul tău se sprijină pe o interpretare eronată a faptelor și de aceea concluzia pe care o tragi e falsă! Nu, nu. Ai încredere în mine, îți cer să ai încredere, de data asta cel puțin ca să te feresc de orice decepție. Ți-e frig, iubita mea? Văd că tremuri.

— Nu mi-e frig, răspunse Clara. Cineva, probabil, a călcat pe mormântul meu.

Abisul unei îmbrățișări se căsca sub pașii ei, amenințător ca un talaz uriaș, apropiindu-se teribil, în ciuda dantelăriei lui de spumă.

Clara se apleca asupra unei flori. Monstrul de apă se revărsă mai departe.

— Mormântul tău! exclamă el. O, scumpa mea!

— Oare orhideea nu este nepotrivit plasată într-un teren atât de puțin calcaros, Willoughby?

— Nu sunt competent pentru a mă pronunța în chestiuni atât de importante. Mama iubea cu pasiune florile. Mi se pare că mi-o reamintesc semănând floarea de care spui, prin parc.

— De-ar mai fi trăit acum!

— Am fi fost fericiți prin binecuvântarea unei femei rare, demnă de toată stima.

— Ea m-ar fi ascultat, ar fi înțeles ce vreau să spun.

— O, biata mea Clara, murmură el și apoi continuă cu voce tare: Te înșeli, fără nici o îndoială. Dacă ți s-a părut… dar, repet, te înșeli cu totul. Ideea aceasta de „potrivire“ este pur și simplu o halucinație. Presupunând că ai ieși complet din viața mea, chiar în joacă gândul acesta este cumplit, că nici nu m-aș mai gândi la tine, c-ai fi…

— Ca și moartă, spuse Clara încet.

— …nonexistentă pentru mine, găsi el un termen preferabil, presupunând așa ceva, mi-ar fi totuși, în ciuda admirației pe care n-am crezut-o niciodată nepotrivită pentru a o ascunde, mi-ar fi totuși — insist asupra acestui lucru — *cu totul imposibil să ofer mâna mea domnișoarei Dale.* Poate pentru că ea s-a statornicit în mintea mea ca un prieten, și nimic mai mult. Această calitate mi s-a întipărit în minte încă din tinerețe. Lumea a observat asta de mult; s-ar părea că, reflectându-ne reciproc, fiecare pune în lumină calitățile celuilalt.

Clara îl privi cu satisfacție, săgeata ei voit perfidă îl lovise cu dibăcie.

— Chiar așa se întâmplă, este un fapt unanim observat, spuse ea. Oricine poate remarca cum te schimbi instantaneu, când Laetiția se apropie

de tine.

— Iubito, insişti într-o suspiciune lipsită de temei, spuse el, în timp ce deschidea portiţa de fier a grădinii.

— Dar faceţi un tablou minunat, Willoughby. Îmi place să vă văd împreună, tot aşa cum îmi place armonia culorilor.

— Foarte bine. Nu e nici un inconvenient în asta. Vom fi deseori împreună. Îmi place această frumoasă prietenă. Dar în momentul în care o vei dezaproba câtuşi de puţin…

— O vei alunga?

— Da, o voi alunga. Utilizez acelaşi cuvânt, ca un ecou al tău, tocmai ca să spulber orice bănuială. Şi ea va pleca.

— Iată un caz, când o persoană este sortită dispariţiei fără a te fi jignit câtuşi de puţin.

— Nu, pentru că oricine îmi jigneşte logodnica, soţia ori doamna mea atotsuverană, mă jigneşte şi pe mine, şi încă profund.

— Atunci capriciile soţiei tale… Clara lovi uşor cu piciorul, imperceptibil, iarba de pe pajişte, care rămase fragedă şi indiferentă în faţa nervozităţii ei. Clara renunţă brusc la tonul amabil, ironic, care nu putea avea cine ştie ce consecinţe, şi continuă astfel: Willoughby, femeile au şi ele onoarea lor, pe care pot jura ca şi bărbaţii, fetele rostesc un jurământ în faţa altarului. Îl pot rosti acum, în faţa ta? Consideră-le ca atare, cuvintele ce ţi le spun: nimic nu mă va face mai fericită, decât căsătoria ta cu domnişoara Dale. Asta-i tot ce aveam să-ţi spun. Acum cred că-mi vei reda libertatea.

Willoughby reluă, cu zâmbetul silit ce-l arborezi când vrei să ascunzi o oboseală de moarte.

— Dă-mi voie să-ţi repet iar că-mi este dezagreabil şi cu totul neînchipuit, să ajung vreodată, orice s-ar întâmpla, în situaţia de a lua de soţie pe domnişoara Dale. Mă faci să protestez în chipul acesta copilăresc, ridicol de copilăresc! Dar, scumpa mea, trebuie să-ţi reamintesc că suntem legaţi unul de altul şi că eu sunt un om de onoare.

— Ştiu asta, ştiu prea bine, de aceea îţi cer să-mi redai libertatea, strigă Clara.

Sir Willoughby îşi reproşă cu asprime lipsa de intuiţie; ocupându-se cu precădere de domnişoara Dale nu zărise decât rezultatele imediate. Nu putea tăgădui că se purtase intenţionat mai atent ca de obicei cu ea, dar era dezolat de această neobişnuită lipsă de înţelepciune, prin care se lăsase antrenat în depăşirea scopului său real. Faptele întrecuseră intenţia lui de-a

face să tresară în inima Clarei o emoție tulbure, și candoarea cu care Willoughby își mărturisea „Nu m-am gândit la ea“ era plină de remușcări.

Clara strigă clin nou:

— Willoughby, nu vrei să-mi redai libertatea?

El o rugă să-l ia de braț.

Clarei i se păru că s-ar contrazice grav, consimțind să-l atingă, în chiar momentul când îi cerea să se despartă, dar dacă dorea să obțină consimțământul lui, trebuia să încerce tot ce-i stătea în putință, încât își abandonă brațul, ținându-l însă întins și crispat și privindu-și cu dispreț mâna pe care el i-o prinse autoritar și mângâios, spunându-i:

— Doctorul Middleton este în bibliotecă, văd că Vernon lucrează cu Crossjay în salonul dinspre apus; băiatului îi ajunge pe ziua de azi. N-o să facă precum bătrânul Vernon, să-și spargă într-una capul cu cititul fără să-l mai repare între timp!

Îl fluieră pe tânărul Crossjay, care ajunse afară într-o clipă, năpustindu-se direct prin glasvandul deschis.

— Ai să te duci înăuntru și-i vei vorbi lui Vernon despre doamna în chestiune, îi șopti Willoughby Clarei. Fă uz de influența ta, în numele nostru, al amândurora. Te autorizez să-l liniștești în legătură cu banii. Casa și venitul îi sunt asigurate. Probabil că nu m-ai luat în serios mai înainte, când ți-am cerut să-i oferi garanții lui Vernon.. Eram totuși la fel de hotărât ca și acum. Eu o voi pregăti pe domnișoara Dale. N-aș vrea ca în ziua nunții noastre să mai fie și alta, dar după, ori chiar înainte, da, cu cât mai repede, cu atât mai bine. Sper că-ți dau acum cea mai bună dovadă cu putință, deși știu că o femeie poate să vadă lipsa de temei a unei erori și totuși să persevereze; mă bizui însă pe bunul tău simț.

Vernon era la ușă, dar se dădu la o parte, pentru a o lăsa să intre. Sir Willoughby insistă cu amabilitate. Clara, își plecă capul în piept, de parcă ar fi pășit într-o pivniță. Era atât de năucită, încât în momentul în care sir Willoughby închise ușa în spatele lor, anxietatea ei se reduse la spaima ridicolă de a nu i se adresa domnului Whitford cu numele de Oxford.

CAPITOLUL XIV
Sir Willoughby și Laetiția

„O voi pregăti pe domnișoara Dale.“

Sir Willoughby se gândi la promisiunea făcută Clarei. Sporovăi un timp cu tânărul Crossjay, apoi îl trimise la joacă și el se cufundă în gânduri. În aceeași poziție veți vedea statuia unor oameni politici care au murit în plină activitate, pentru țara lor.

În al o sută patrulea capitol din volumul al 13-lea al Cărții Egoismului, se află scris: *Posesiunea neînsoțită de nici o obligație față de obiectul posedat te apropie de fericire.*

Este situația cea mai bună, în care se poate afla un proprietar. De exemplu: a fi proprietar de pământ implică obligații și față de teren și față de perceptor; cine posedă haine frumoase e copleșit de obligații sociale; cine are bani, bijuterii, opere de artă, o mobilă de lux, e încărcat de tot atâtea lanțuri. Cât despre soții, ele ne fac să ne simțim încărcați de obligații. În toate aceste cazuri, posesiunea este un termen eufemistic pentru sclavie, conferind același soi de fericire pe care o va fi avut un sclav în momentele lui de beție. Putem avea bucuria, orgoliul, intoxicația posesiunii, dar sufletul nu mai poate rămâne liber.

Există însă și o specie de posesiune, și aceasta este cea perfectă, prin care rămânem liberi, fără nici o umbră de obligații, primind mereu totul, fără să dăm nimic, sau oferind numai ceea ce este superfluu, ca și cum (*sauf votre respect* [43]) am asuda sau, dacă preferați, am iradia o dărnicie inconștientă a porilor, menținând astfel igiena organismului. Venerația unei femei ne poate oferi un exemplu perfect al unei asemenea posesiuni.

Femeia parsă [44], blândă și dulce, cea cultivându-și ușor iluziile, nu poate fi văzută niciodată altfel, decât prosternată la pământ. Ea nu te imploră decât să continui să fii soarele ei, ceea ce de altfel corespunde stăruinței tale neîntrerupte; se obține astfel o uniune perfectă; ea oferă trupului tău spiritul și totodată spiritului trupul. Adevărată mană cerească. Zeii o binecuvântează.

Faptul devine evident, dacă privim bărbații selectați pentru o asemenea coroană și aureolă a fericirii. Adorația femeilor îi flatează pe bărbații slabi, dar îi face nervoși; ei vor apoi să le-o returneze, cel puțin în parte, ca și cum adorația ar putea fi aruncată ca o minge de la unul la altul, fără ca poezia legăturii lor să se destrame iremediabil; sau, alteori, strică totul,

manifestându-şi prea deschis compasiunea. Alţii, încearcă să transforme frumoasa şi solitara flacără vestală, printr-o regulă simplă de înmulţire, în focul domestic al căminului, într-o afecţiune a papucilor de casă. Nu aceştia sunt bărbaţii aleşi de zei, ci mai degrabă aceia plămădiţi din acelaşi aluat cu ei, bărbaţii nobili şi puternici care-şi menţin neclintită coroana printr-o nepăsare divină faţă de marile pasiuni ce le-au trezit.

Şi totuşi, chiar şi atunci primejdia îi pândeşte, aşa cum vom vedea în exemplul nostru, referitor la unul din reprezentanţii lor, cei mai iluştri.

O fericire aproape totală planase multă vreme asupra relaţiilor dintre sir Willoughby şi Laetiţia Dale. Aceasta îi aparţinea, dar nu-l legase niciodată în lanţuri de ea. Laetiţia avea toate calităţile parazitului şi nimic din defectele lui. Era criticul lui consacrat, judecîndu-l cu o fervoare egală eficienţei; orice ar fi spus lumea despre el, fericitul cavaler se putea întoarce întotdeauna la ea, pentru a sorbi din izvorul cel proaspăt, întăritor ca un balsam. Ea se adresa direct sufletului lui Willoughby, amintindu-şi în chip plăcut că are suflet, iar el îi acorda dreptul de a se ridica până la el, aşa cum am auzit că regii con simţeau să acorde privilegii pisicilor; acestea nu aveau dreptul de a vorbi Maiestăţii Sale, dar îşi puteau aţinti ochii asupra ei. Nu putem contesta faptul că ochii rotunzi şi ficşi ai acestor umile fiinţe domestice înfrumuseţează fastul şi grandoarea regală, încât, într-o zi, vor primi dreptul ca imaginile lor să fie ţesute şi stilizate în locul albinelor, pompoanelor de hermină şi a altor elemente decorative de azi, aflate pe imensele mantii auguste, ce se revarsă în falduri de spumă peste pieptul suspinând al pajilor.

Citătm în continuare din acelaşi volum al cărţii: Este dureros să cedezi ceva, la care eşti totuşi gata să renunţi.

Ideea este prea graţios formulată, ca şi toate celelalte care păzesc inima Egoistului, de altfel, şi se va strecura nevăzută pe lângă noi, dacă nu veţi studia ansamblul volumelor ce constituie prima şi a doua parte a Cărţii, iar acest lucru vă va umple viaţa, până la bătrâneţe; sau, puteţi să intraţi personal în acele pagini, ca din întâmplare, ori să evadaţi dintre ele. A fost odată un gentleman venerabil, căruia îi crescuse un fir de păr alb în vârful nasului, dejucând orice încercare de a-l extrage de acolo. În cele din urmă omul se resemnă şi-l contempla liniştit. Nu ne interesează ce efect avea asupra ţinutei şi minţii lui, destul că începuse să-l considere un lucru nostim, deşi nu într-atât cât ideea citată mai sus, care a crescut între cei doi ochi ai omenirii, de când femeile au început să fie cerute în căsătorie. Poate că firul de păr al bătrânului gentleman era doar o închipuire, sau o iluzie,

datorată unei deficienţe a nervului optic; noi avem însă de-a face cu o tumoare reală, şi oamenii l-ar putea imita cu profit pe acel gentleman, meditând în linişte asupra ei.

Sir Willoughby, deşi gata să acţioneze conform datoriei şi interesului (ele se combină destul de des) pentru a o îndepărta pe domnişoara Dale, era obligat totuşi să se gândească la faptul că n-o arunca pur şi simplu, ca să spunem aşa, peste gard, ci c-o arunca, pentru a fi înhăţată de un alt bărbat; o supunea la o încercare mult mai grea decât cea precedentă, când Laetiţia se pomenise căzând direct pe pământ şi nimic mai mult. O dată în braţele unui soţ, nu se va mai putea şti cât va dura fidelitatea sufletului ei. Nu-l duruse atât să schiţeze proiectul noii legături, bunăvoinţa înnăscută îi venise în ajutor, dar tresărea şi se crispa de durere văzând cum acest proiect capătă viaţă. Şi întina imaginea despre Laetiţia.

Totuşi, dacă în ciuda unei atât de mari răsturnări în viaţa Laetiţiei, spiritul i-ar rămânea neschimbat, el, dornic de a-şi linişti logodnica şi de a păstra la îndemână două persoane utile, s-ar hotărî să le lege una de alta. Contemplându-şi hotărârea, dispreţuia oarecum infidelitatea trupească a femeii. Nu-i de mirare că apelă singur la Carte şi o deschise la arzătoarele pagini dedicate sexului şi execrabilei şiretenii a jivinei care, hăituită de vânători, goneşte pentru a-şi salva viaţa. Nu este prea menajată în cea mai cuprinzătoare dintre cărţi. Dar putem s-o închidem.

Ea a fost redactată mai ales de bărbaţi şi, în mod firesc, aceştia se simt mai puternici după ce sorb din înţelepciunea ei: câteva cunoscute maxime relative la inferioritatea femeilor (lucrate în alamă, dar lustruite prin uz şi având astfel strălucirea aurului mat), îl stimulară pe Willoughby în acţiunea pe care o întreprindea.

Privind chipul palid al Laetiţiei se îmbărbătă şi mai mult.

Strălucitoarea Clara, geloasă pe această frunză veştedă?

Ar fi dorit să transmită, prin transfuzie, una sau două calităţi ale Laetiţiei logodnicei lui, dar nu putea realiza, ca la bucătărie, un ghiveci, combinând legume diferite; dacă amesteca firile lor în aceeaşi oală — lucru pe care Willoughby îl experimentase în măsura posibilului cu cele două fete, recent, la castel — mai curînd intensifica trăsăturile înnăscute şi caracteristice ale personalităţilor lor. Dacă ar exista la amândouă o anumită tendinţă spre desăvârşire, situaţia ar fi alta şi am putea obţine, atunci, poate, schimbările dorite, lucru realizabil, eventual, şi dacă ele ar fi pregătite ştiinţific, într-un harem, mai multă vreme, de un sultan expert. Dar ce să mai insistăm inutil asupra unui regret care a licărit dureros în mintea lui

Willoughby, rapid și efemer ca încrucișarea a două exprese gonind pe linii paralele.

Domnișoarele Eleanor și Isabel lucrau împreună cu Laetiția Dale la o broderie. A fost suficient să i se arunce o privire domnișoarei Eleanor că ea se ridică, se uită la domnișoara Isabel și își zornăi cheile înșirate pe lanț, pentru a-și justifica plecarea. După un răstimp decent, Isabel se furișă și ea afară, atât de perfectă era disciplina acestei case.

Sir Willoughby fredonă o melodie, bătând tactul pe genunchi.

Laetiția simți că tăcerea era semnificativă și întrebă: Te-au plictisit treburile de azi?

— Ar trebui să fie cu totul dezagreabile pentru a mă supăra, replică el. Te refereai la cele publice, sau la cele personale?

— Mai curând la cele publice, cred.

— Sper că sunt la fel de bun patriot ca oricare altul, spuse el, dar m-am obișnuit cu prostiile concetățenilor mei și, de altfel, plutim la bordul unui vas extrem ele solid. În cazul cel mai rău este vorba de mărirea prețurilor și a impozitelor; de obicei însă totul se reduce la o ciorbă dată de pomană la poarta castelului, vreo autorizație de a tăia lemne într-o pădure de la marginea domeniului, sau, pentru transportul a câtorva duzini de căruțe cu cărbuni. Iată toate grijile mele feudale.

— Cavalerul în armură a dispărut, spuse Laetiția, la fel castelul cu puntea medievală. Imunitatea insulei noastre s-a spulberat în momentul în care am început să facem comerț.

— Am schimbat independența pe supremație în comerț. Ajungem la vechea noastră controversă. N-avem deloc nevoie de suprapopulație. Oricum, să lăsăm deoparte politica, sociologia și toate barbarele lor cuvinte moderne. M-ai intuit foarte bine. Am fost, n-aș zice supărat, ci consternat. Intrarea mea în Parlament ar fi aproape lipsită de perspectivă dacă-l pierd pe Vernon, tocmai acum când am atâta treabă. Știi ce idei absurde îi umblă prin cap? Faima literară, o cameră de burlac, masa la restaurant, o astfel de viață ar vrea…

Laetiția cunoștea acest plan și, având alte păreri despre faima literară, roși, apoi agasată de acest lucru, se încruntă.

Willoughby se aplecă asupra ei cu zelul atent al unui gentleman gata să glumească.

— Te-ai încruntat intenționat?

— M-am încruntat eu?

— Da.

— Acum?
— Da, cu un aer furios.
— O!
— Vrei să surâzi ca să mă pot liniști?
— Desigur. Așa e bine?

Chipul lui se întunecă. Față de nici o altă femeie din lume nu strălucea atât, precum în fața Laetiției Dale, amintindu-și lui însuși tablourile cu seniori și doamne de la vechea Curte a Franței. Nu dorea reîntoarcerea acelor vremuri, dar voia să le păstreze, ca o grădina pe unde să-și abată pașii atunci când va simți imboldul de a-și desfășura eleganța și strălucirea în compania unei doamne. Conversația Laetiției îi hrănea această dulce iluzie și nici ținuta ei nu era lipsită de grație.

Va rămâne ea la fel de sensibilă farmecului său? Ani de zile se păstrase așa, cu aceeași prospețime. Dar cum se va comporta ca femeie măritată? Sufletele noastre sunt groaznic de robite pornirilor trupești. Era de prevăzut în mod realist că o soție, eventual o mamă, se va modifica fundamental. Și cea mai mică umbră de schimbare apărea totală unui bărbat atât de orgolios care, în momentul când i se cere să renunțe la o proprietate, în loc să mai aspire la ea, declară ritos: „Tot sau nimic“.

Dar dacă exista primejdia ca lanțurile căsniciei să-i altereze cât de puțin caracterul sau modul de a gândi, atunci existau motive puternice pentru a insista ca Laetiția să rămână o fată bătrână, înăsprită în limite suportabile.

Apoi, cu toate că o înmânase odată lui Vernon, la dans, își amintea încă foarte bine că șocul resimțit atunci în urma generozității sale alterase și întinase strălucirea a două sau trei aniversări succesive. Pe de altă parte, nu depășise nici aviditatea pasionată cu care urmărea toate exemplarele reușite ale sexului frumos, în fața cărora, tânăr fiind, trebuise să sufere umilința de a le suporta capriciile, nu deșănțate, dar suficient de chinuitoare, prin faptul că-și abandonau mâna altui bărbat și acceptau să dispară cu acela. Chiar femeile despre a căror frumusețe doar auzise își atrăgeau mânia lui, pentru că își luau amanți, ori se măritau. Ar fi dorit să le cuprindă pe toate într-o vastă îmbrățișare, nu pentru că le râvnea, cum ați fi tentați să credeți — deoarece știa foarte bine că nici în condiții de harem nu le-ar fi putut avea pe toate — ci pentru că se simțea paznicul îndrăgostit al fecioriei lor, roșind numai la auzul unor asemenea orori ca amanți și soți; nu putea suporta să le vadă fecioria sacrificată altora decât lui. Lipsite de o prospețime absolută, femeile, ca și prunele vânzătorului de fructe, sunt nevandabile. Cine le va mai reda puritatea originară?

— Cum spuneam, relua Willoughby, pierd în Vernon mâna mea dreapta, ceea ce pare inevitabil, dacă nu vom născoci ceva pentru a-l fixa aici. Dragă domnișoară Dale, cred că-mi cunoşti perfect caracterul, te voi recomanda viitorului meu biograf, desigur avertizându-te, în prealabil. Va trebui să subliniezi cuvântul „egoism“. Nu pot suporta ideea de a pierde un membru al familiei, sub nici un motiv, si mi-e greu să cred că prietenii mei își schimbă simțămintele față de mine din pricina căsătoriei. Aş vrea să te întreb ce poate fi bun pentru Vernon, dacă va pleca din acest cămin plăcut şi liniştit, pentru blestemata profesie a literelor? Vreau să spun blestemată, din punctul de vedere al câştigului, se înclină el în fața Laetiției, autoare şi ea. Poate părăsi castelul dacă își închipuie că nu se va împăca cu stăpâna cea tânără. E un băiat bun, dar cam bizar. Dar în această eventualitate, îi trebuie o altă gospodărie. Planul meu pentru Vernon — bărbații, domnișoară Dale, nu-şi schimbă sentimentele față de vechii prieteni, atunci când se căsătoresc — planul meu, prin care transformările intervenite în viața lui vor deveni aproape imperceptibile, prevede construirea unei mici vile plină de farmec, încăpătoare pentru o tânără pereche, undeva la marginea parcului meu. M-am şi gândit unde. Întrebarea este, poate trăi el acolo singur? Bărbații, spuneam, nu se schimbă. De ce nu putem spune acelaşi lucru şi despre femei?

— Femeia, ca individ, are facultatea extraordinară că dispare în favoarea femeii, ca specie, remarcă Laetiția.

— În ceea ce privește o anumită persoană, s-ar putea să greșesc. Tocmai pentru că mă gândesc la ea, teama izvorăşte din sentimentul meu puternic de prietenie, o teamă, fără îndoială, nedemnă de amândoi, dar justificabilă, prin punctul ei de plecare. Chiar prietenia pură poate cunoaşte un fel de gelozie, atât de coruptă este firea noastră; deşi aş fi fericit s-o văd stabilită aproape de mine, fericită şi contribuind la fericirea mea, prin farmecul ei social incomparabil. Fii sigură, că pe acea femeie n-o prețuiesc numai ca reprezentantă a speciei.

— Dacă am onoarea să faci aluzie la mine, sir Willoughby, spuse Laetiția, eu am în grijă casa tatălui meu.

Care bărbat, pețindu-te, ar lua acest răspuns drept un refuz? Te-ar implora să-i permiți să fie al treilea în casă şi să împartă cu tine povara afecțiunii filiale. De ce nu, chiar? Argumentez poate împotriva fericirii mele, ar putea să fie sfârşitul bucuriilor mele.

— Sfârşitul?

— Prietenii vechi sunt cârcotaşi, exigenți. Nu, nu chiar sfârşitul, dar

dacă prietena mea nu mai rămâne aceeaşi faţă de mine, asta înseamnă sfârşitul vechii forme de prietenie, deşi nu interzice alte forme posibile. Dar ce greu este când te-ai obişnuit cu o anumită formă! Sau poate dispreţuieşti cuvântul „obişnuinţă“ aplicat prieteniei? Suntem cu toţii creaţia obişnuinţei. Mărturisesc că sunt destul de fricos în afecţiunile mele, mi-e groază de orice schimbare; pentru a-ţi da un exemplu de susceptibilitatea mea, află că tremur când sprâncenele se înalţă un milimetru mai mult decât în mod obişnuit. Scumpă domnişoară Dale, mă încredinţez cu totul îngăduinţei dumitale, cu toate slăbiciunile mele, aşa cum, dă-mi voie să-ţi spun, n-o voi mai face niciodată cu nimeni altul. Gândeşte-te, ce s-ar întâmpla, dacă te-aş pierde? Teama se datoreşte în întregime sfiiciunii mele. Femeile, dacă au suflet nobil, pot fi soţii, mame, şi să păstreze prietenului lor un loc neatins. Ele pot şi reuşesc să învingă cerinţele josnice ale vieţii. Am fost totdeauna de părere că trebuie să străbatem diferite stări sufleteşti, etape de viaţă, şi putem s-o facem fără nici o ruşine, atâta timp cât nu renunţăm la esenţă, sâmburele spiritual al fiinţei noastre. Mă înţelegi? Nu-mi sunt prea familiare asemenea explicaţii abstracte.

— Te explici foarte clar, spuse Laetiţia.

— N-am pretins niciodată că sunt tare în psihologie, spuse el, stânjenit de comentariile ei reci; era tot atât de sensibil la nuanţele imperceptibile ale tonului vocii, ca şi la cele ale deplasării sprâncenei, percepându-le ca pe o melodie alterată de orice sunet care nu se încadrează perfect şi discret în ansamblul celorlalte. Nici o piatră de încercare, nici un talisman nu vor fi la fel de revelatoare ca această melodie, dacă o porţi adânc în suflet. Sănătatea tatălui dumitale s-a mai ameliorat în ultimul timp?

— Azi-dimineaţa când l-am văzut nu se plângea. Verişoară mea Amelia se afla la el; este o excelentă soră de caritate.

— Tatăl dumitale are o slăbiciune pentru Vernon.

— Îl priveşte cu mult respect.

— Şi dumneata?

— Da, şi eu la fel.

— Este cel mai potrivit sentiment pentru o fundaţie. Mi-ar fi plăcut ca prietenii mei cei mai dragi să înceapă astfel. O asemenea legătură în care te arunci cu capul înainte este… cum am putea-o caracteriza? Mi-e teamă că numai prin finalul ei. Prin calităţile sale, Vernom merită cu prisosinţă să fie respectat. Maladia lui se numeşte timiditate. Presupun că şi-a dat seama că nu este un bancher. Dar ar fi putut oricând să mi se adreseze direct, punga mea are totdeauna băierile dezlegate.

— Știu, sir Willoughby, spuse ea cu căldură, pentru că donațiile lui caritabile erau notorii.

Ochii Laetiției îi oferiră acum încurajarea pe care o râvnea și cufundându-și privirea într-a ei, continuă ceva mai animat.

— Venitul lui Vernon va fi sporit în mod corespunzător cu noua situație. Bani, bani, banii ăștia! Dar lumea așa e făcută! Din fericire am moștenit obișnuința afacerilor și a economiei. Vernon va realiza de cincizeci de ori mai mult, având alături o femeie care să-i aprecieze calitățile și să-i tolereze micile defecte. Ele sunt vizibile, dar puțin importante. Vernon mi-a înțeles totdeauna dorințele, deși îndeplinirea lor m-ar putea trimite, pe mine, pasăre domestică, în altă călătorie în jurul lumii. Când a început prietenia noastră? Din copilărie, pe câte știu. Sunt mulți ani de atunci.

— Împlinesc treizeci de ani, răspunse Laetiția.

Surprins și mâhnit de brutalitatea declarației, care, ca și gestul brusc al unor femei de a-și scoate peruca, din distracție ori nebunie, dând la iveală o chelie dezgustătoare, ucidea printr-o intimitate dezagreabilă orice vibrație lirică, sir Willoughby, o pedepsi, admițând în chip deliberat, că nu arată mai tânără.

Pentru o femeie de spirit ridurile n-au nici o importanță, observă el, printr-un aforism nu prea reușit; se simțea însă rănit și nu-și putea reveni imediat. Atingându-i sentimentele, rana era cu atât mai adâncă. Putea calcula singur vârsta Laetiției, dar îl șocase plesnetul discordant al cuvintelor ei în contrast cu sunetele ample și adânci ale flautului din care el îi cânta.

Privi pendula de aur de pe cămin și-i propuse o plimbare pe pajiște, înainte de masă. Laetiția își strânse broderia.

— De obicei, remarcă el, scriitoarele nu lucrează cu acul.

— Aș renunța ori la andrele ori la pană, dacă ele îmi acordă un caracter excepțional.

Willoughby încercă să schițeze un compliment pentru firea ei într-adevăr excepțională. Ca și atunci când un cântăreț distrat își uită mâna pe claviatura orgii, sunetele emise de Willoughby se scurgeau fără ritm, neplăcute chiar lui. Totuși ea avusese delicatețea de a-i liniști temerile că o căsătorie între această femeie de 30 de ani și vărul său Vernon va fi pentru el o pierdere iremediabilă; astfel, în timp ce se plimba prin grădină, aruncând din când în când o privire către ferestrele camerei în care Clara și Vernon se mai sfătuiau încă, planurile prin care visa să-și asigure confortul în viitor, la un loc cu sentimentele prezentului, năzuiau spre armonie,

precum sunetele auzite atunci când membrii unei orchestre își pregătesc instrumentele înainte de concert. Acordul nu este încă perfect, dar promite să fie curînd. Nu suntem îngeri, să ne înălțăm glasurile întotdeauna la diapazon cu ceilalți; ca simpli muritori tindem către acordurile celeste, prin eforturi și suferință. O anumită suferință îi era necesară lui sir Willoughby, altfel n-ar fi văzut cum propria-i generozitate se întoarce împotriva lui. Simți din nou un elan de tandrețe înspre Laetiția, spunându-și încă o dată: „Din punct de vedere al conversației, ar fi o soție perfectă.“ Iar pe această soție perfectă, el o oferea vărului său!

Judecând după durata discuțiilor dintre Clara lui și Vernon, se părea că trebuie depusă multă stăruință, pentru ca el să accepte acest cadou.

CAPITOLUL XV
Clara îşi cere libertatea

Nici Clara, nici Vernon n-au apărut la masa de prânz. Doctorul Middleton pălăvrăgea cu domnişoara Dale despre antichitate, în felul unui uriaş binevoitor care ajuta un copil să sară din piatră în piatră prin vadul unui râu de munte zglobiu, în aşa fel încât un spectator neprevenit ar fi putut crede, văzând-o cum biruie greutăţile că, de fapt, le biruie singură. Sir Willoughby era mândru de ea şi de aceea nerăbdător să rezolve problema, cât timp se mai afla încă în dispoziţie s-o piardă. Spera să decidă totul, prin câteva vorbe aruncate lui Vernon înainte de cină. Cererea Clarei de a fi eliberată de promisiunea pe care i-o făcuse lui vag îl speriase, mai mult chiar decât îl jignise în amorul propriu.

Isabel ieşi din cameră.

Se întoarse spunând:

— Nu vor să ia prânzul.

— Atunci ne putem ridica, declară sir Willoughby.

— Clara plângea, îi şopti domnişoara Isabel.

— Ce copil! răspunse el.

Cele două domnişoare bătrâne plecară împreună Domnişoara Dale, continuându-şi discuţia cu reverendul doctor, fu invitată în bibliotecă. Sir Willoughby începu să umble încoace şi încolo pe pajişte, aruncând câte o privire spre salonul dinspre apus, în momentul când se întorcea din mers, pentru a reveni pe urmele lui. Nemaiputând răbda, se uită pe fereastră înăuntru. Camera era goală.

În timpul după-amiezii nici Vernon, nici Clara nu fură văzuţi nicăieri. Puţin înaintea cinei, doamnele au fost informate de camerista domnişoarei Middleton că stăpâna ei zăcea în pat cu o migrenă teribilă şi-i era imposibil să coboare la masă. Tânărul Crossjay transmise un mesaj de la Vernon (cu întârziere din cauza veşnicilor ouă de păsări) prin care îi anunţa că plecase în regiunea dealurilor şi urma să cineze cu doctorul Corney.

Sir Willoughby îi trimise regretele sale logodnicei. Nu era în stare să-şi concentreze mintea asupra temelor favorite; gândurile despre sine aveau, ca şi sunetele clopotului prin bolţile care-l susţin, un ecou atât de amplu în conştiinţa lui, încât amintirea unor fraze echivoce sau a unei situaţii neplăcute în care fusese personal angajat îi tulbura cu totul liniştea lăuntrică; şi cum acestea aveau loc destul de des, simţea nevoia unei

adoratoare şi era nevoit să apeleze la Laetiţia, cerându-i, ca antidot, dovezi de idolatrie. Acum, într-un asemenea moment, când nevoia lui era presantă, nu putea obţine nici un fel de dovezi. Doctorul o fascinase pe domnişoara Dale. Sir Willoughby se simţea lipsit de orice sprijin atât exterior cât şi interior. Subiectele lui de conversaţie în public erau cele obişnuite unui gentilom englez: caii, câinii, jocurile de cărţi, sportul, intrigile, cancanul, politica, vinul, teme bărbăteşti prin excelenţă; asculta condescendent taifasul femeilor şi cu plăcere o anecdotă bună. Ce interes putea însă prezenta pentru el Teatrul din Atena şi fata care cânta în culise din flaut, imitând privighetoarea şi fermecând pe spectatorii greci. Ar fi suspectat un motiv special dincolo de atenţia vie cu care domnişoara Dale îl asculta pe doctor, dacă ar fi putut imagina vreunul. Apoi, anticii nu erau prea atenţi cu femeile, nu le proslăveau în scris, ca noi modernii. La masa de seară, riscă o întrerupere a elocvenţei doctorului Middleton:

— Domnişoara Dale ar proceda înţelept, după părerea mea, sir, mărginindu-se la ediţia dumneavoastră de clasici.

— Iată o observaţie tipică unui student care citeşte dicţionarul de mitologie tradus în limba engleză, replică doctorul Middleton.

— Teatrul depinde de climă, sir, cred că sunteţi de aceeaşi părere.

— Dacă admitem în prealabil că o inteligenţă vie depinde şi ea de climă.

— La noi s-ar părea că teatrul poate fi menţinut numai prin mari eforturi, spuse domnişoara Dale cu o nuanţă interogativă către doctorul Middleton, excluzându-l pe sir Willoughby, ca şi cum intervenţia lui s-ar fi limitat la o întrerupere temporară a conversaţiei lor.

Domnişoarele Eleanor şi Isabel, care până atunci ascultaseră foarte atent savanta discuţie, se văzură nevoite să-i sară în ajutor, dar Willoughby nu prea putea discuta probleme generale în timpul mesei cu mătuşile, prezenţe familiare ale casei; încercarea îi amplifică proasta dispoziţie; îşi formă părerea că şi-a ales greşit socrul, savanţii ăştia sunt cam neciopliţi; pe de altă parte, femeile tinere adoră puterea sub orice formă şi pot fi fascinate de un savant, pentru că este mult deosebit de bărbaţii obişnuiţi; trase concluzia că trebuie să invite pe timpul vizitei doctorului o serie de oameni. Câţiva prieteni, femei în special, admiratoare ale lui. Sus, migrena Clarei, jos, lipsa de maniere a doctorului îl agasau, avertizându-l instinctiv că era ameninţat de evenimente dezastruoase; în aer se simţea miros de furtună. Totuşi descoperi ceva de care avea să profite mai târziu. Vinul se dovedi un subiect de conversaţie cu puteri magice asupra doctorului şi-l smulse dintre

clasicii lui. Se descoperiră afinități adânci între gusturile gazdei și ale musafirului față de anumite vinuri și recolte; se însuflețiră, amintindu-și reciproc anii cei mai vestiți în recolte; sir Willoughby fu obligat să ignore prezența doamnelor într-o asemenea conversație și regretă mai ales faptul că situația îl determinase să-și încalce obiceiurile și să tenteze slăbiciunile unui om bătrân, pentru a-și putea păstra ponderea în conversație.

Noaptea târziu, auzi clopoțelul de la intrare și, întâlnindu-l pe Vernon în hol, îl invită să intre în bibliotecă, pentru a-i relata ultima anecdotă a doctorului Corney. Vernon n-avea chef de vorbă, declară că doctorul Corney nu-i spusese nici una și apoi își aprinse luminarea pentru culcare.

— Apropo, Vernon, ai avut azi o discuție cu domnișoara Middleton?

— Îți va vorbi mâine dimineață la ora douăsprezece.

— Mâine dimineață la ora douăsprezece?

— Da, pentru a avea un răgaz complet de douăzeci și patru de ore.

Sir Willoughby se hotărî să dea frâu liber uimirii, dar Vernon îi ură noapte bună și dispăru pe scară, înainte ca efectul dramatic al surprizei să-i mai permită lui Willoughby să-i răspundă.

Furtuna era iminentă și trăsnetul atârna deasupra capului. Numeroase semne îl prevesteau. Instinctul sigur al lui sir Willoughby simțea primejdia, deși rațiunea încerca să-l liniștească, referindu-se insistent la excesele nebunești de care sunt în stare femeile stăpânite de o gelozie puternică. Willoughby credea în existența unei oarecare gelozii la Clara, pentru că el însuși intenționase de fapt s-o trezească, dar numai sub forma unei emulații utile. Nu putea crede că ea îi vorbise despre aceasta lui Vernon. Iar seriozitatea cererii ei de desfacere a logodnei i se părea cu totul îndoielnică. Totuși, faptul că îi fixase o oră la care dorea să-i vorbească, după un interval de douăzeci și patru de ore, lăsa o portiță deschisă unui asemenea gest incredibil și mărea ponderea bănuielilor lui, deja considerabile. Dar cine ar fi crezut-o pe Clara Middleton victimă a unei pasiuni atât de sălbatice? Își murmură lui însuși cuvinte liniștitoare, pentru a scuza o tânără fată pe jumătate nebună, dar le alungă apoi pe toate, părându-i-se absurd să le aplice tocmai Clarei. Pentru a putea adormi, consimți să-și adreseze câteva reproșuri, la fel ca istoricul care, îndrăgostit de superbele preotese ale viciului din vechime, face aluzie numai la păcatele lor involuntare. Willoughby procedase astfel, pentru a-și educa logodnica. Somnul totuși îl ocolea. Gelozia neînfrânată dovedește adesea o dragoste copleșitoare; iată ce părea să ofere o soluție problemei, dar când încercă să aplice explicația la firea Clarei, își dădu seama că nu observase niciodată

nimic din violența meridionalelor la ea. Chiar atunci când îi evocase superba zi ce o aștepta, Clara se retractase și bunăvoința i se răci brusc. Willoughby nu găsea nici o explicație, nici pentru purtarea ei, nici pentru misterul ce o învăluia.

Dimineața la *breakfast* toată lumea mărturisi că a dormit prost; cu excepția doctorului Middleton și a domnișoarei Dale nimeni nu închisese ochii.

— Eu am dormit, sir, ca un lexicon din biblioteca dumitale, când nici eu, nici domnul Whitford nu suntem acolo, îi replică doctorul Middleton lui sir Willoughby.

Vernon menționă în trecere că scrisese tot timpul nopții.

— Te omori cu mâna ta, îi reproșă sir Willoughby. Principiul meu este să-mi rezolv treburile fără a-mi distruge sănătatea.

Clara își urmărea tatăl cu atenție, pentru a vedea dacă sesizase ridicolul celor afirmate, dar el îl privea cu bunăvoință pe adeptul muncii sistematice. Clara nu putea ghici, dacă va găsi în el un aliat ori un judecător. Se temea că va fi mai degrabă un judecător. Acum, că primise lupta, vedea clar cât de mult se distanțează de conduita unanim respectată în lume a logodnicelor ce se pregătesc să devină soții; era greu de presupus că tatăl ei o va apăra, când va împinge lucrurile atât de departe. O iubea, dar va vedea, cu siguranță, în gestul ei un capriciu nebunesc, fără să încerce s-o înțeleagă. Detestând, ca savant, orice tulburare a relațiilor umane așezate parcă miraculos într-un făgaș liniștit, va aluneca în mod automat în tabăra adversă; iar când lumea va sprijini părerile lui, s-ar putea chiar întâmpla să se poarte ca un despot. Cum se va putea apăra împotriva lui? Când se gândea la sir Willoughby, cuvintele îi țâșneau imediat pe buze, abilitatea ei de femeie intra în alertă pentru a le asigura promptitudinea, dar în fața tatălui nu se putea imagina decât tăcând cu încăpățânare.

— Nu este exact același gen de muncă, remarcă ca. Doctorul Middleton o răsplăti cu o privire ironică, licărind sub sprâncenele-i stufoase, amuzat de conceptul de muncă al baronetului.

Chiar un stimulent atât de mic îi era suficient Clarei, licărul din privirea lui o învăluise ca lumina caldă a soarelui. Silindu-se să rețină cât mai mult privirea tatălui, Clara începu să spere că-l va câștiga de partea ei, dacă îi va mărturisi că greșise mult mai mult decât își închipuise inițial, și că eroarea ei fusese de a nu-i fi tulburat liniștea mai devreme.

— Nici nu pretind că e același lucru, observă sir Willoughby, retrăgându-se în fața alianței lor. Treburile mele mărunte interesează numai

ziua de azi, pe când Vernon lucrează, fără îndoială, pentru viitor. Insist totuși pentru păstrarea sănătății, ca o condiție fundamentală a reușitei în muncă.

— A unei munci continue, da, sunt de acord cu dumneata, răspunse cordial doctorul Middleton.

Curajul Clarei se topi; atât de puțin trebuia pentru a-l frânge.

S-ar putea s-o acuzați de o ostilitate irațională împotriva logodnicului ei, dar amintiți-vă că, deși n-au fost formulate fraze justificative, o puteți chiar acum înțelege omenește, de la inimă la inimă; prizonierii pot fi frustrați de orice, cu excepția capacității lor de a-și intui tiranii; amintiți-vă de asemenea că ea nu se considera — o știa foarte bine — lipsită de orice vină; furia împotriva lui era îndreptată parțial și împotriva ei însăși.

Când se ridicară de la masă, se trezi singură cu sir Willoughby. Se repezi după domnișoara Dale exclamând:

— Hei, doamna de lângă laborator. Îmi permiți să te întovărășesc la plimbare, când te duci să-ți vezi tatăl? E o vreme afară de parcă-ți vine să respiri tot cerul și pământul. E vară, dar adie un vânt de primăvară, nu-i așa? Am să mă plimb prin jurul grădinii dumitale și promit că n-o să-ți scurtez vizita.

— Aș fi foarte bucuroasă, într-adevăr, dar eu plec imediat, spuse Laetiția, văzându-l pe sir Willoughby că le dădea târcoale, gata să-și înhațe logodnica.

— Îmi pun numai pălăria de soare și sunt gata.

— Am să te aștept pe terasă.

— Nu întârzii.

— Cel mult cinci minute, îi spuse sir Willoughby. Laetiția ieși, lăsându-i singuri.

— O, dragostea mea, i se adresă el aproape îmbrățișând-o. Ce înseamnă toată povestea asta? Cum a mers discuția de ieri cu Vernon? Parc-ar vrea, parcă n-ar vrea, nu-i așa? E mai rău ca o femeie în asemenea ocazii. Nu pot să-i iert că ți-a provocat o migrenă. Ai fost văzută plângând.

— Da, am plâns, recunoscu Clara.

— Și acum spune-mi ce s-a întâmplat. Știi, scumpa mea, esențialul este ca, indiferent de ce va face el, noi să-l ținem aici, dacă nu chiar în casă, în vecinătate. În vremea noastră, pare-se, nu mai e nevoie să grăbim căsătoriile. Sunt sigur că tot districtul vuiește de pe acum. Multe căsătorii ar trebui să fie celebrate cu clopotul funebru!

— Așa este, spuse Clara.

— Vom ajunge ca numai căsătoriile fericite, de lungă durată, numai pe acestea, să le salutăm cu strigăte de veselie.

— Să nu declari asemenea lucruri în public, Willoughby.

— Doar ție, doar ție îți spun asta. Să nu crezi că în iunie mă dezvălui vreodată. Ei bine, am sondat-o pe domnișoara Dale și cred că nu va avea obiecții serioase. Dar Vernon?

— Am să-ți răspund, Willoughby, când mă voi întoarce de la plimbarea mea cu domnișoara Dale, curând după ora douăsprezece.

— Ora douăsprezece? repetă el.

— Am fixat o oră. Pare un lucru copilăresc, dar am să-ți explic și motivele. Am fixat ora, de ce să neg, pentru că sunt încă un copil și am fost sfătuită să amân discuția o anumită, vreme. Pot să-ți spun însă de pe acum că domnul Whitford nu se va lăsa convins de mine și nici chiar desfacerea logodnei noastre nu-l va hotărî să rămână aici.

— Cuvintele astea le-a utilizat chiar Vernon?

— Nu, eu.

— „Desfacerea logodnei“. Să intrăm puțin în laborator, iubito.

— N-am timp.

— Timpul mai curând se va opri în loc, decât să se amestece în discuția noastră. „Desfacerea…“ Dar numai să pronunți cuvântul și e un sacrilegiu.

— Așa cred și eu, dar totuși trebuie să vorbim despre asta.

— Totuși? De ce? Nu văd nici un motiv. Știi prea bine, Clara, pentru mine jurămintele o dată schimbate, logodna a doi oameni care se iubesc este definitivă, ca și articolele crezului; consider logodna un act la fel de sfânt ca și căsătoria, mai mult chiar, deși nu-ți pot explica prea bine în ce fel, dar te implor să mă înțelegi cu inima. Auzim de divorțuri cu o oarecare indiferență, ele au loc între oameni pentru care orice poezie a dispărut.

Auzindu-l cum insistă, complet lipsit de perspicacitate, s-o convingă să vorbească, Clarei îi venea să-l întrebe cu o ironie glacială dacă pentru el o asemenea poezie făcea parte din crez.

El îi liniști involuntar privirile războinice, exclamând:

— Bieții oameni! Lasă-i să apuce drumuri diferite. Nu găsesc cuvinte pentru a califica oamenii care, după căsătorie, nu rămân la fel de îndrăgostiți unul de altul. Dar să pomenești de desfacerea logodnei, a logodnei noastre, *a noastră!* Oh!

— Oh! Clara îl imită automat, dar exclamația sfârși cu un țipăt dureros, tragic, precum cântecul lebedei. O! suspină ea adânc. Fie! Să sfârșim odată. Nu-mi răspunde înainte de a mă asculta, până la capăt. În curând mintea

nu-mi va mai fi atât de limpede. Și n-aș suporta de două ori o asemenea scenă. Sunt vinovată pentru răul ce ți l-am făcut. Îmi pare rău pentru tine. Toată vina este a mea. Willoughby, trebuie să-mi redai libertatea. Nu-mi mai pomeni acel cuvânt absurd, gelozia mi-e cu totul străină. Aș fi fericită să te consider prieten și să te văd căsătorit cu o fată care te-ar merita mai mult decât mine și care m-ar accepta, cu timpul, ca prietenă. Ți-am acordat jurământul într-un moment când nu mă cunoșteam de loc. Poți blama ignoranța unei fetișcane slabe și zăpăcite. M-am gândit mult și n-o pot acuza de răutate, deși vina este mare și compromițătoare. Tu n-ai nici o vină, ești complet absolvit. Nu vei suferi ca mine. Nu-i așa că vei fi generos? Vezi, renunț la orice demnitate, implorându-te să fii generos și să-mi redai libertatea.

— Acesta a fost atunci — Willoughby își păstră calmul — subiectul discuției tale cu Vernon?

— Am vorbit cu el. I-am transmis mesajul și apoi am vorbit cu el.

— Despre mine?

— Despre mine. Îmi dau seama că vorbele mele te jignesc, dar nu le pot ocoli. Da, și despre tine, în măsura în care suntem legați unul de altul. I-am spus că sper să-mi redai libertatea. I-am spus că mi-aș putea respecta jurământul, dar că tu nu vei insista. Cum ar putea-o face un gentleman? Dar n-aș putea merge nici un pas mai departe, nu ți-aș putea dărui dragostea, pentru că nu te iubesc. Willoughby, consideră-mă o ființă lipsită de orice merit, așa și sunt. Ar fi trebuit să știu asta cu un an în urmă. M-am înșelat în ceea ce mă privește. Dacă aș fi fost mai lucidă, te-aș fi iubit poate.

— Poate. Vocea lui Willoughby o comenta pe un ton caustic.

— Acum nu descopăr nici un pic de dragoste în mine. Cred că sunt incapabilă de așa ceva. N-am cunoscut nimic din ceea ce spun oamenii despre ea. Probabil că vina e a mea. O spun pe un ton ușuratic, dar să știi că mă doare, înțelegi atunci ruga mea; e o dorință de libertate, nu pot accepta să fiu legată. Dacă îmi poți reda libertatea și dacă mă poți ierta, ori promite că mă vei ierta mai târziu, sau măcar să-mi spui un cuvânt de mângâiere, voi fi convinsă c-ai făcut-o pentru că îți sunt mult inferioară și mai ales pentru că am fost incapabilă să-ți dăruiesc dragostea ce o meriți de la o soție. Spune-mi numai: pleacă! Tu vei rupe logodna, descoperind că n-am nici un pic de inimă. Puțin îmi pasă ce va zice lumea despre mine. Nu mă voi gândi decât cum să te cruț pe tine.

Clara se opri și-l aștepta să vorbească; părea că e gata să înceapă.

Willoughby îi simți așteptarea, dar în el era doar un tumult confuz și

rizibil; demnitatea îl sfătuia să dezamăgească aşteptarea fetei.

Clătinându-şi capul ca un palmier din Orient a cărui umbră este binecuvântată de călătorul ars de sete, zâmbind cu gravitate, îşi întreba indirect demnitatea ce-ar putea răspunde pentru a şi-o menţine neatinsă şi pentru a administra acestei tinere nebune o dojană amară şi totodată plină de compătimire. De gândit se va gândi mai târziu la toate astea, deocamdată trebuia să acţioneze rapid.

Îi apucă strâns ambele mâini, deschise larg uşa şi-i spuse, clipind des:

— În laborator nu ne va deranja nimeni. Nu ştiam de unde vine senzaţia asta neplăcută. Unii spun că nasul „ghiceşte“. Cred că resturile dejunului de aici sunt de vină. Mi se pare că am scris despre ele o satiră cam crudă, dacă îţi aminteşti scrisorile mele. Sunt reuşite când nu-şi calculează efectul. Resturile de aici au un miros mai violent decât cele ale unui banchet nocturn. O călătorie prin America este mai instructivă, deşi nu atât de romantică, vreau să spun, nu atât de romantică ca una prin Italia. Hai să fugim!

Clara îi refuză braţul. îi zdruncinase siguranţa de sine şi Willoughby oferea acum un spectacol jalnic, dar intrase în horă si nu mai putea ieşi, cu atât mai puţin să accepte o pauză ori o schimbare a decorului.

— Trebuie să discutăm chiar aici. Mai stau doar un minut, nu pot merge în altă parte ca s-o luăm iar de la capăt. Vorbeşte acum, răspunde cererii pe care ţi-am adresat-o. O singură dată, un singur cuvânt. Ar fi un lucru supraomenesc să mă ierţi, dar acordă-mi măcar libertatea.

— Serios, reluă el, putem oare discuta noi, printre ceşti de cafea şi de ceai, firimituri de pâine, coji de ouă, caviar, unt, friptură şi slănină? Camera asta pute îngrozitor.

— Atunci mă duc să mă plimb cu domnişoara Dale. Ai să-mi răspunzi când mă întorc?

— Când vei dori. Bine, du-te cu domnişoara Dale. Dar, iubito, scumpa mea, unde am ajuns? Se vorbeşte despre certurile îndrăgostiţi lor. Eu nu mă cert niciodată, cu nimeni, este principiul meu. Şi tu te apuci să discuţi despre mine cu vărul Vernon. Să vorbim serios, un jurământ este un jurământ, după cum cablul de oţel utilizează oţelul tocmai ca să ţină. O criză trecătoare, fie. Dar dintre toţi oamenii să-i vorbeşti tocmai lui Vernon! Ei! Ai visat vreun erou perfect, şi comparaţia îi este defavorabilă lui Willoughby al tău! Dar, dragă Clara, îţi repet că o logodnică rămâne o logodnică, şi tu eşti a mea, a mea!

— Willoughby, mi-ai vorbit despre… despărţirile dintre doi soţi. Ai

spus că dacă nu se mai iubesc… O! spune, nu e mai bine… decât mai târziu?

Willoughby profită de timiditatea ultimelor ei cuvinte pentru a exclama:

— Unde am ajuns acum? Logodnica este logodnică, soția, soție, dar să fii *logodită*, înseamnă virtual să fii *căsătorită*. Nu poți fi eliberată, noi suntem una acum, recunoaște, suntem uniți. Cum ai putea elibera o soție?

— Dar dacă ar fugi…?

Era un atac prea direct pentru ca el să se mai prefacă, în mod laș, că nu înțelege.

O împinsese atât de departe încât ea reuși să-și imagineze mai clar scena pe care o cita, pentru a lansa, disperată, o lovitură puternică insensibilității lui reale, ori aparențe; clătinându-i siguranța de sine, l-ar trezi poate la realitate.

Dar imediat o intuiție dureroasă o făcu să roșească până în albul ochilor. Îl văzu crispându-se de oroare, și îi împărtăși oroarea imediat; o împărtăși numai după ce o văzu; se bucură totuși, după un suspin adânc, că mai putea resimți un rest de rușine.

— Să fugă? Să fugă? Să fugă? repetă el rapid, clipind de fiecare dată. Cum? Unde? Ce idee!

Se opri pe punctul de a izbucni în niște imprecații care ar fi mânjit pentru totdeauna, ca o obsesie, imaginea purității tinerelor fete.

Era posibil ca o tânără fată, atât de riguros educată, să știe, fără a o informa el, că nevestele își pot părăsi căminul? Să știe că, fugind, de-și pot forța soții să înceteze orice urmărire, să renunțe la orice drept de stăpân, era posibil să sugereze această posibilitate ea însăși, viitoare soție, să amenințe cu fuga?

Idealul lui, obișnuitul ideal al bărbaților egoiști, femeia de ceară, s-ar fi sfărâmat în bucăți, dacă ea ar fi continuat să vorbească, acordând consistență conturului oribil schițat de aceste exclamații.

Era tentată s-o facă pentru că, din tensiunea care o stăpânise în ultimele minute, scăpărase flacăra înțelegerii, luminând niște probleme ce-i fuseseră la fel de îndepărtate până atunci, ca și întinderile de gheață ale Polului Nord. Dacă și-ar fi învins rușinea și ar fi găsit tonul unei perfidii firești, ar fi obținut o recompensă a curajului ei. Willoughby ar fi detestat-o și s-ar fi temut de o femeie atât de tânără și atât de odioasă. Clara se mulțumi însă cu o primă reușită în încercarea de a-și depăși sfiala feciorelnică, pentru că nu putea suporta să compromită femeia chiar și în ochii lui Willoughby.

Ușa era deschisă. Simți impulsul de a fugi afară, să respire aer curat

într-un fel de scurt armistițiu.

Examinându-și situația, se întrebă în grabă, pe furiș: „Dacă a trebuit atât de mult să sufere pentru a desface o logodnă, cât au de pătimit bietele femei, când încearcă să rupă o căsătorie?“

Dacă ar fi vorbit cu voce tare, sir Willoughby ar fi înțeles că înțelepciunea ei față de conflictele acestei lumi nu exprima atât conștiința nedreptății, cât exasperarea unei femei luptând instinctiv împotriva cătușelor ce o apăsau, repezindu-se să înșface arma pe care chiar el i-o oferise mai înainte.

Clara repetă în gând vechiul jurământ al femeilor, mereu încălcat: „Nu voi acorda niciodată mâna mea nici unui bărbat“, apoi îi răspunse lui sir Willoughby:

— Am spus tot ce aveam de spus, n-am cum să-ți explic cele afirmate.

Se auziră pași pe coridor. Vernon intră în cameră.

Văzându-i, se scuză, motivându-și intrarea.

— Doctorul Middleton a uitat o carte aici, iat-o, este un Heinsius [45].

— Aha! Fiindcă veni vorba de cărți, ele n-ar putea fi uitate aici, dacă n-ar fi aduse; omagiile mele doctorului Middleton, poate să facă ce-i place, dar ordinea e ordine. Vino în laborator, Clara. E lucru știut că oriunde stau mai mult timp oamenii murdăresc locurile, și voi care-i admirați — făcu un semn din cap dezgustat către Vernon și masa încărcată cu resturi — n-aveți încotro, trebuie să vă obișnuiți. Vino, Clara.

Clara protestă, amintindu-i că-i promisese domnișoarei Dale să facă o plimbare împreună.

— Domnișoara Dale așteaptă în hol, spuse Vernon.

— Domnișoara Dale așteaptă, spuse Clara.

— Bine, bine, du-te cu domnișoara Dale, consimți Willoughby și apoi insistă: plimbă-te cu domnișoara Dale. Am s-o rog să aștepte încă două minute, o găsești în hol când cobori.

Sună clopoțelul și ieși.

— Spune-i tot domnișoarei Dale, ea este demnă de încredere, îi șopti Vernon Clarei.

— N-am făcut nici un pas mai departe, răspunse ea.

— Amintește-ți că-i ales singură această atitudine și dacă, după ce te-ai gândit ce-i de făcut, hotărăști să evadezi, trebuie să te pregătești pentru lupte grele și să nu te descurajezi, chiar de vei fi mereu învinsă; asta-i singura dumitale șansă.

— Nu e vorba de alegere, nu spune că eu am ales, domnule Whitford.

Eram incapabilă să aleg ceva, am consimţit.

— Practic e acelaşi lucru. Ar trebui să ştii exact ce vrei.

— Da, confirmă ea, considerând o meritată pedeapsă presupunerea că nu ştia ce vrea. Sfatul dumitale m-a ajutat azi.

— Te-am sfătuit eu ceva?

— Regreţi?

— Aş regreta desigur orice cuvânt care s-ar interpune între Willoughby şi dumneata.

— Dar n-ai să părăseşti castelul, încă, nu-i aşa? N-ai să mă laşi aci fără nici un prieten? Dacă tata şi cu mine am pleca de aici, prevăd o corespondenţă nesfârşită. Trebuie să mai rămân cel puţin câteva zile, să mă obişnuiesc cu acest lucru şi, dacă ar fi să vorbesc atunci cu bietul tata, îţi închipui efectul ce l-ar avea asupra lui.

Sir Willoughby se reîntoarse în cameră, pentru a repara greşeala pe care o făcuse ieşind.

— Draga mea, domnişoara Dale te aşteaptă. Ţi-ai luat pălăria? Nu? Ai uitat că te aşteaptă ca să vă plimbaţi împreună?

— Sunt gata, spuse Clara, ieşind.

În urma ei, cei doi gentlemeni se despărţiră fără a-şi spune nici o vorbă.

Clara citise despre reproşurile aduse femeilor că distrug prietenia dintre bărbaţi. Îşi reproşă singură acest lucru, dar se simţea târâtă de şuvoiul acţiunii, aruncată inevitabil între ciocan şi nicovală. Cumplit lucru să devină una dintre fiinţele despre care se pot scrie asemenea cuvinte!

CAPITOLUL XVI
Clara și Laetiția

În ciuda onorabilei lui prudențe, Vernon formulase unele fraze capabile s-o îndârjească pe domnișoara Middleton, mai mult decât se arătase în discuția cu Willoughby. Avertismentul lui că luptele vor fi grele și va fi învinsă în toate, făcea ca, în comparație cu energia combatantă care o însufleţea acum, sentimentele ei prealabile să pară cu totul neînsemnate. Putea declara vehement că nu alesese nimic, era prea tânără și lipsită de experiență pentru așa ceva.

Vernon întrebuințase greșit, poate ironic, acest cuvânt și fusese nedrept identificând consimțământul cu alegerea. Cuvintele domnului Whitford erau pline de miez, era un om perspicace, foarte perspicace, dar nu avea nimic din chipul arhanghelului coborând din cer, cu o sabie de foc, pentru a sfărâma cătușele care strângeau corpul prizonierei și să o salveze din abisul ce se căsca alături, gata s-o înghită.

Logica rece, cu care-i vorbise, după ce Clara renunțase la stupida misiune încredințată de sir Willoughby pentru a i se plânge de propria-i soartă, nu era de loc eroică, lăudabilă. El o lăsase liber să acționeze cum dorea, sfătuind-o numai să aștepte un interval de douăzeci și patru de ore, mai înainte de a întreprinde primul efort de degajare. Nici vorbă de consolare.

Îi spusese: „Sunt ultimul om din lume care să pot da sfaturi într-o asemenea situație“. Cu toate acestea, confesiunea ei nu-l mirase absolut de loc. Cum începuse, nu știa nici ea. Poate confesiunea fusese facilitată de refuzul lui Vernon de a se căsători și de felicitările pe care ea i le adresase pentru hotărârea de a evita jugul, dar memoria o părăsea când încerca să retrăiască cele două-trei minute cumplite de tăcere, în care se simțise vinovată pentru comportarea ei nebunească.

Acest gentleman nu o flata în nici un fel și abia îl putea considera un prieten. Îi privise suferința fără să încerce s-o aline. Iar dacă ar fi consolat-o cu căldură, toate sentimentele ei ar fi izbucnit atunci în reproșuri amare. Cu toate acestea o indispunea răceala lui excesivă, teama vizibilă de a nu se compromite prin vreun cuvânt, aerul permanent de a-i spune: „Înțeleg tot ce-mi spui, dar de ce îți pledezi cazul tocmai în fața mea?“ Recomandarea ce i-o făcea, de a ști foarte clar ce vrea, era ușor jignitoare. Clara îl putea disculpa de această eventuală intenție, zicându-și că o tratează ca pe o

fetişcană. Din felul cum îi vorbise despre domnişoara Dale, se vedea că i-o oferă drept exemplu.

„Trebuie să fiu eu însumi, altfel, prin ipocrizie, o să-mi sap singur groapa“, îşi spuse, în timp ce se sfătuiau ce drum să apuce şi admira linia elegantă a pălăriei Laetiţiei.

Sir Willoughby se scuză că redactarea unor scrisori de afaceri îi interzice plăcerea de a le întovărăşi şi observă că, dacă aleg drumul propus de domnişoara Dale, vor trebui să ia un valet ca însoţitor.

— Atunci pornim pe celălalt drum, spuse Clara, şi plecară.

— Sir Willoughby este totdeauna îngrijorat să nu fim lipsite de protecţie, îi spuse domnişoara Dale.

Clara privi norii şi-şi închise umbrela.

— Astfel încurajează timiditatea, spuse ea.

Ceva în tonul şi sensul acestor cuvinte o avertiză pe Laetiţia că nu trebuie să se aştepte la o flecăreală liniştită cu domnişoara Middleton, ci la altceva.

— Îţi place să te plimbi? Alese ca o temă neutră de discuţie.

— Prefer plimbarea pe jos, nu cea călare, răspunse Clara, dar mi-e greu să găsesc un companion.

— Pe domnul Whitford îl pierdem săptămână viitoare.

— Pleacă?

— Eu îl voi regreta cel mai mult, pentru că nu călăresc, răspunse Laetiţia întrebării ei neaşteptate.

— A! Domnişoara Middleton nu stimula prea mult conversaţia când îşi dregea astfel vocea.

Laetiţia atacă o altă temă neutră.

— Vremea de azi e obişnuită prin părţile noastre.

— În Anglia, ori la Patterne Hall? Sunt atât de îndrăgostită de munte, încât nu pot să sufăr câmpia.

— Consideri regiunea noastră câmpie, domnişoară Middleton? Deşi pământul e vălurit, plin de dealuri, e o regiune destul de variată, cu pajişti, râuri, crânguri, izvoare, cu drumuri bune şi poteci drăguţe.

— Lucrurile drăguţe sunt insuportabile, e plăcut să le vezi, dar decât să trăiesc printre ele, prefer urâţenia. Mă pot închipui învăţându-mă cu urâţenia. E mai onest. Oricât de tânără ai fi, nu te poate înşela. Parcurile astea ale bogaţilor fac parte dintre lucrurile drăguţe. Prefer însă câmpurile, islazurile.

— Bine, dar parcurile ne oferă alei înverzite, fermecătoare, şi minunate

poteci prin desișuri.

— Unde publicul n-are voie să intre.

— Da! Ar trebui să intre, răspunse domnișoara Dale, uimită.

— Interdicțiile mă înfurie, strigă Clara. Peste tot garduri și uluci. Mi-ar trebui zece ani de hoinăreală ca să mă pot odihni liniștită prin toate fortificațiile astea. Citesc cu plăcere poezii despre acest gen de Anglie bogată. Dar mi se pare că e necesar s-o transfigurezi poezia, pentru a-mi place. Și ce-ai spune despre oamenii care ar avea nevoie de o astfel de înfrumusețare?

— Că nu trebuie să fie prea sociabili, dar că ceața distanței ameliorează perspectiva.

— Atunci să știi că ești cea mai înțeleaptă dintre noi două.

Laetiția își înălța pleoapele umbrite de genele negre, încerca să înțeleagă; putea să-și închipuie c-a înțeles dacă nu cumva greșea: domnișoara Middleton o socotea înțeleaptă pentru că rămăsese singură.

Pe Clara o chinuia sumbra presimțire că domnișoarei Dale i se sugerase „gelozia“ ei.

— Ai cunoscut-o pe domnișoara Durham? întrebă ea.

— N-am fost prietene intime.

— Nici măcar cât suntem noi?

— Nu.

— Dar ai văzut-o mai mult timp.

— Era foarte rezervată față de mine.

— O, domnișoară Dale, eu nu sunt de loc rezervată.

Tremurul vocii o făcu pe Laetiția s-o privească pe furiș. Ochii Clarei străluceau și părea cuprinsă de volubilitatea celor arși de febră, altminteri nu-și trăda în nici un fel emoția.

— Nu vei permite niciodată, domnișoară Middleton, ca acești arbori falnici să fie tăiați, nu-i așa?

— Mai bine toporul, decât putrezirea, nu crezi?

— Cred că influența dumitale va fi totdeauna apreciabilă și îndreptată într-o direcție fericită.

— Influența mea, domnișoară Dale? Azi-dimineață am cerut o favoare și n-am reușit să obțin nimic.

Fraza părea spusă pe un ton de badinaj, dar chipul Clarei era grav și elocvent, încât Laetiției îi scăpă, fără voie, un „Ce?“ interogator.

Înainte de a fi avut Laetiția timp să se scuze, Clara îi răspunse:

— Libertatea mea.

Cu alt ton, mai ridicat, Laetiția întrebă din nou: „Ce?“ O privea cuprinsă de acea îndoială care lasă o mică portiță deschisă convingerii și cedează apoi încet și dureros. Clara îi văzu chipul perplex pălind treptat, ca în fața unui dezastru.

— L-am rugat, domnișoară Dale, să mă dezlege de jurământul logodnei.

— Pe sir Willoughby?

— Ți se pare incredibil. El refuză, vezi dar că n-am nici o influență.

— O, domnișoară Middleton, dar e îngrozitor.

— Să fii târâtă împotriva voinței la altar? Da.

— O, domnișoară Middleton!

— Nu ești de aceeași părere?

— Nu este posibil să gândești chiar așa.

— Sper că nu-ți închipui că glumesc. Știi bine că n-aș putea. Sunt tot atât de serioasă ca și un șoarece prins în capcană.

— Nu, nu mă înțelege greșit, domnișoară Middleton, o lovitură atât de crudă l-ar zdruncina teribil pe sir Willoughby, el te adoră.

— A adorat-o și pe domnișoara Durham.

— Nu atât de profund și cu totul altfel.

— Nu i se făcea lui, pe atunci, multă curte? I se face și acum, nu chiar atât, pentru că nu mai e la fel de tânăr. Dar motivul pentru care am vorbit despre domnișoara Durham a fost surpriza mea în fața comportării bizare a unei fete, care își câștigă libertatea doar pentru a se arunca apoi în lanțurile altei căsătorii. Poți înțelege? Evadează dintr-o închisoare pentru a intra în alta. Asemenea gesturi uimesc pe bărbați și-i fac să ne ironizeze, ba chiar, îndrăznesc să spun, să ne disprețuiască.

— Dar, domnișoară Middleton, să-i pretinzi lui sir Willoughby să aprobe o asemenea cerere, în caz c-a fost formulată…

— A fost formulată de mine și o voi repeta. Domnișoară Dale, ea se datorește întru totul faptului, că nu sunt demnă de el. Așa va crede lumea despre mine și pe bună dreptate. Îl voi apăra mai curând pe el, decât pe mine. Are dreptul la o soție cu totul diferită de cea pe care aș putea-o eu vreodată întruchipa. Mi-am dat seama de acest lucru, din păcate, prea târziu; e vina mea, lumea nu mă va judeca niciodată destul de aspru. Dar trebuie să fiu liberă pentru a putea judeca cu simpatie pe omul pe care l-am jignit.

— Un om *atât de nobil!* suspină Laetiția.

— Voi subscrie orice elogiu, spuse Clara, gândind intens cum se face că Laetiția, care îl cunoștea atât de bine, îl considera pe Willoughby un om de

mare noblețe sufletească. Are o ținută nobilă. Îți spun sincer că aprecierea dumitale este o dovadă în plus. Sentimentul ei de ostilitate față de sir Willoughby o îndemnă la această declarație extravagantă, cu totul derutantă pentru Laetiția. Ca și cum ar fi dorit să întărească cele afirmate, Clara adăugă: Și acest lucru este o dojană grea pentru mine. îl cunosc mai puțin. Nu am o experiență la fel de îndelungată ca a dumitale.

Derutată de cuvintele enigmatice ale Clarei, Laetiția s-ar fi acuzat de lipsă de perspicacitate, dacă aceste fraze n-ar fi luminat brusc o confidență până atunci și mai obscură. Se temea că ar putea fi vorba de gelozie, oricât de bizară părea această eventualitate, de acea umbră a geloziei, chinuitoare pentru domnișoara Middleton, pe care o sugerase și sir Willoughby în fraze foarte vagi, în timp ce așteptau amândoi în hol. „O mică indispoziție feminină, o lipsă de înțelegere a unei prietenii perfecte“, acestea erau cuvintele lui Willoughby, care păreau să-i atragă atenția să fie prudentă în elogiile adresate lui, în timpul conversației cu Clara.

Se hotărî să fie explicită.

— Nu am vrut să spun, domnișoară Middleton, că-l consider în afara oricărei critici.

— Deși este atât de nobil?

— Are defectele lui. Atunci când cunoaștem mai mulți ani pe cineva, defectele acestuia devin mai vizibile, dar obișnuindu-te cu ele, devii și tu mai îngăduitor. Presupun și că suntem măguliți c-am observat ceea ce de fapt ar fi fost dificil să nu vedem. O nimica toată ne flatează! Iată, îți place priveliștea de aici? Este locul meu favorit!

Clara contemplă tapiseria bogată a frunzișului, pădurea, lacul, apoi turla bisericii, orașul și colinele de la orizont. Se auzea cântecul ciocârliei.

— Nici măcar pasărea aceea nu zboară departe! spuse Clara, sugerând că nu-i place pasărea ce se înalță doar pentru a se coborî, satisfăcută, în același loc.

În mintea Laetiției se contura treptat imaginea valului de dezgust, imens și sumbru, care o copleșise pe domnișoara Middleton. Se retrase din fața lui, temându-se c-ar putea-o înghiți și pe ea, frustrând de bucuria mereu proaspătă, resimțită în fața acestui peisaj familiar; Clara o emoționă însă spunându-i:

— De dragul dumitale mi-ar putea place… mai târziu, acesta ori un alt decor patriarhal englez. Dar de când… de când… s-a produs această transformare în mine nu mai pot separa peisajul de diferitele gânduri ce mi le evocă. Acum înțeleg cum se duce tinerețea. Am îmbătrânit într-o

săptămână mai mult decât într-un an, domnișoară Dale, dar dacă el mi-ar reda libertatea? Dacă m-ar zvârli de aici? Dacă ar rămâne singur?

— L-aș compătimi.

— Pe el, nu pe mine. O, bravo! Sper că așa vei face, știam că așa vei face.

Încercarea Laetiției de a modifica direcția gândurilor atât de instabile ale Clarei era zadarnică; acum ea asculta evident șoaptele geloziei — era geloasă pe vechea Letty Dale — după ce, cu o clipă mai înainte, vocea ei nu trăda nici urmă de așa ceva.

— Da, spuse Laetiția, dar mă faci să mă simt eu însămi orbecăind prin întuneric și, în asemenea cazuri, obișnuiesc să mă las condusă de fărâma de lumină pe care o mai zăresc prin mine. Mă vei cunoaște, dacă vrei, la fel de bine pe cât mă cunosc eu însămi. Să nu crezi că vreau să schimb vorba declarându-ți că am o sănătate șubredă. Sunt, ceea ce doctorii numesc, anemică, mai bine zis o ființă lipsită de sânge. Sângele înseamnă viață, cu alte cuvinte sunt lipsit de viață. Cu zece ani în urmă, unsprezece, ca să fiu exactă, mă gândeam să cuceresc lumea cu pana. Rezultatul este că sunt fericită că am un cămin — un cămin pe care nu sunt sigură că-l voi avea întotdeauna. Iată ce am realizat. Pentru mine zilele sunt monotone, dar mi-e teamă de un singur lucru: să nu se schimbe cu ceva. Tatăl meu e destul de sărac, trăim din micul lui venit și din pensie; a fost doctor militar. S-ar putea ca în curând să mă mut la oraș și să dau lecții. Aș fi recunoscătoare oricui m-ar salva de la o asemenea viața, dar aș fi la fel de mirată să mă aleagă tocmai pe mine ca povară în casa lui. Am explicat îndeajuns în ce constă compătimirea mea? S-ar baza pe o simpatie comună; ar fi un fel de fantasmă a milei, tot atât de descarnată, ca și aceasta. Frunzele căzute anul trecut din arbori nu pot alcătui o coroană atrăgătoare. Meritul lor este că n-au nici o ambiție. Așa sunt și eu. Cred, domnișoară Middleton, că nu m-aș putea dezvălui mai mult decât atâta. Sper că te încrezi în sinceritatea mea.

— Da, îmi dau seama, răspunse Clara. Cu un suspin din inimă strigă: Îmi dau seama și-ți invidiez modestia. Aș fi mândră s-o pot imita. O, ce mândră aș fi să pot vorbi cu atâta sinceritate. Nu mi-ai fi vorbit astfel, fără acea înțelegere adâncă din care se naște prietenia. Sunt sigură de asta. Ca să vorbești atât de sincer cu cineva, trebuie să simți puțină afecțiune pentru el. Cel puțin așa mi se întâmplă mie. Sunt prezumțioasă? Chipul Laetiției exprima numai bunătate. Acum, continuă Clara, lăsându-se purtată de valul de afecțiune ce i se revărsase în suflet, te învinuiesc că m-ai suspectat în chipul cel mai absurd posibil pentru o persoană de rangul dumitale.

Doamnă, m-ai crezut capabilă de cel mai meschin dintre viciile oamenilor. Iată mâna mea, Laetiția, cu toată prietenia, o vrei? Ceva se petrece în mine.

Laetiția îi luă mâna și simți tulburarea adâncă a Clarei.

Clara îi spuse:

— Ești o adevărată femeie. Era modul ei de a-și exprima admirația.

Izbucni un moment în lacrimi, dar apoi dădu drumul întregului șuvoi.

Când se liniști, respira adânc și remarcă cu răceală:

— Încurajatoare imagine a rebelului, nu-i așa?

Laetiția îi vorbea încetișor s-o liniștească.

— Nu-i nimic, trece, spuse Clara, forțându-se să-și rețină tremurul buzelor.

Merseră mai departe, mână în mână, simțindu-se fiecare profund atașată celeilalte.

— Îmi place mai mult acum regiunea, continuă Clara încă tulburată. Aș putea să zac în aceste locuri și n-aș vrea nimic altceva decât să dorm. Mi-ar place să mă gândesc la tine, aici. Ce nobil trebuie să fie respectul față de tine însuți, pentru a putea vorbi astfel. Visurile noastre despre eroi și eroine sunt palide față de realitate. Până mai adineauri mă credeam un paria printre suratele mele, și iată că acum am lângă mine o femeie bună, care mă îndrăgește puțin… mă iubește poate. O, Laetiția, prietena mea, te-aș fi îmbrățișat mai bine decât să mă dau astfel în spectacol — cu atât mai rău dacă mă crezi isterică, căci mi-aș mușca limba ca să tac, de-aș avea destulă tărie să strâng dinții, dacă n-ai fi avut bănuiala asta absurdă de gelozie. El ți-a vârât-o în cap.

— N-am făcut nici o aluzie la așa ceva, pe cât mi-amintesc.

— Nu-și poate închipui nici un alt motiv pentru care as dori să fiu liberă. Am observat că atitudinea lui se bazează pe încrederea în fidelitatea naturală a femeilor. Ele sunt acele și el magnetul. Să fiu geloasă pe tine, domnișoară Dale? Pot să-ți spun Laetiția?

— Spune-mi cum vrei.

— Aș dori… știi numele meu de botez?

— Clara.

— Ei bine! Aș dori… adică numai dacă asta ar fi și dorința ta. De asta aș dori. Imediat după ce-mi voi câștiga libertatea, asta ar fi dorința mea. Risc să te jignesc. Nu permite delicateței tale să se răzvrătească împotriva mea. Doresc ca el să fie fericit și acesta este singurul fel în care ar putea fi. Iată pretinsa mea gelozie.

— Asta voiai să-mi spui mai înainte?

— Nu.

— Mi-am dat scama.

— Vreau să-ți spun — și cred că nici tortura nu m-ar putea face atât de sinceră ca tine, Laetiția, ei bine ți-a trecut prin minte vreodată… nu uita că-i recunosc meritele, vorbesc celui mai bun prieten al lui și mărturisesc că are mult farmec, că are gusturi și o purtare aleasă, bărbătească; ți-a trecut prin minte vreodată… Nu, nu am dreptul să întreb. Știu bine că oamenii sunt plini de defecte, nu m-aștept să fie niște sfinți, eu însămi nu sunt, dar aș vrea să fiu.

— Dacă mi-a trecut prin minte vreodată… o încuraja Laetiția.

— Că foarte puține femei pot fi absolut sincere în ceea ce spun, oricât de mult ar dori să fie?

— Educația le îndeamnă la o purtare mai curând contrară, dar o mare nefericire le face să-și regăsească sinceritatea.

— Sunt sigură că ai dreptate. Ai cunoscut vreodată o femeie care să fie tipul perfect al Egoistului?

— Dacă am cunoscut? Dar noi nu suntem mai bune decât bărbații.

— Nici nu pretind. În ultima vreme am devenit o egoistă, gândindu-mă numai la mine, făcând tot felul de planuri, cum să trag foloase de pe urma oricărei ființe care mi-ar ieși în cale. Femeile sunt însă dezavantajate de situația lor. Abia ies din camera copiilor și sunt prinse, imediat, cu *lasso*-ul. Nu-i de mirare că, de sunt frumoase, își fac din asta o armă, pentru a târî în sclavie cât mai mulți bărbați. Nu mă mir. Rușinea ce o simt în fața slăbiciunii mele și aroganței bărbaților m-ar putea îndârji să-i prind cu sutele în laț, chiar dacă ar însemna să devin o cochetă. Nu mi-ar fi de loc milă de șoimii aceia semeți; m-ar amuza să-i văd cu aripile tăiate. Există vreun alt mijloc de a-i pedepsi?

— Gândește-te cât pierzi pedepsindu-i.

— Mă gândesc la cât câștigă ei, dacă nu-i pedepsim.

Laetiția își spuse că toate observațiile acestea despre inechitatea relațiilor dintre sexe erau cam incoerente. Simți deodată că ele cuprind referințe mai concrete. Se roși brusc tocmai când Clara îi spunea:

Iată ce deosebire, cred, sunt chiar sigură, că există! Femeile considerate cochete nu cuceresc bărbații cel mai buni, pe când bărbații care intră în categoria Egoiștilor fac victime tocmai printre femeile de *calitate*; sorb din adorația lor constantă, ca și cum le-ar sorbi sângele. Sunt sigură că nu exprim un punct de vedere feminin. Ei se pedepsesc singuri, prin faptul că ignora femeia care le este cea mai potrivită, aceea care le-ar putea da exact

ceea ce ei doresc cu înflăcărare, şi se îndreaptă către aceea… Clara se opri brusc. N-am puterea ta de exprimare a ideilor.

— Dimpotrivă, domnişoară Middleton, ai o putere teribilă, spuse Laetiţia.

Clara zâmbi afectuos.

— Nu-mi cunosc nici o putere. A cui este vila aceasta?

— A tatălui meu. Nu vrei să intri măcar în grădină?

Clara observă ferestrele ascunse de iederă şi portalul împodobit cu trandafiri. Îi mulţumi Laetiţiei şi-i spuse:

— Vin să te iau peste o oră.

— Doar n-o să te plimbi singură pe drum! se arătă Laetiţia neîncrezătoare, amintindu-şi de neliniştea lui sir Willoughby.

— N-am nici o grijă pe şosea, replică Clara. Se întoarse, dar apoi reveni la Laetiţia şi-i oferi obrazul s-o sărute.

„Teribila putere“ a tinerei doamne o impresionase puternic pe Laetiţia şi, sărutând-o, se minună de drăgălăşenia ei copilăroasă.

Clara plecă cu totul inconştientă de puterea ei.

CAPITOLUL XVII
Vasul de porţelan

În timp ce Laetiția și Clara se plimbau, sir Willoughby își recăpătă, în societatea doamnei Mountstuart, stima pentru sine însuși, serios clătinată mai înainte, și își reveni, ca o haină atârnată lângă foc, la uscat, după ce a fost expusă furtunii și-și recapătă lustrul catifelat. Această doamnă însemna pentru el societatea de care se temea și pe care se străduia s-o mențină binevoitoare prin toate mijloacele posibile. Ea se aşteptă să-l întâlnească pe spiritualul sir Willoughby și privirea ei îl încurajă ca o incantație. Willoughby își desfășură verva obișnuită, răspunzând fiecărui spirit cu un altul. Oamenii rafinați sunt guvernați de regine. Popularitatea printre bărbați, deși utilă pentru a câștiga favoarea femeilor, are prea puțin preț pentru un gentleman susceptibil, care se teme chiar și de umbra unor bănuieli ce i-ar putea atinge orgoliul, confortul și superioritatea. Bărbații pot fi cumpărați cu mijloace destui de vulgare: vinul bun, țigările fine, o atitudine prietenească sunt suficiente, numai că nu merită să-ți dai osteneala; oricum trebuie să rămâi în gardă împotriva privirilor lor dușmănoase. Privirile femeilor te fac să simți imediat diferența netă dintre un păun superb și orătăniile din curte. Din fericire aceste priviri pot fi câștigate printr-un cuvânt abil ori o gambă atrăgătoare. Ești sigur de favoarea femeilor, dacă natura te-a zămislit frumos, dacă ești elegant și discret, și dacă atunci când soarele te luminează, ele te văd strălucind în razele lui, or dacă te-au văzut frumos și bine clădit în plină lumină. Privirile femeilor o dată captate, devin pentru toată viața oglinzi mai fidele decât cele de cristal. Legenda femeii capricioase este absurdă. O dată aprinsă imaginația lor, devin adevărate sclave, cerându-ți doar atențiile obișnuite ale curteanului. Nu vor recunoaște că îmbătrânești, te vor apăra de scandal, vor refuza să te vadă ridicol. Instinctul lui sir Willoughby sau antenele lui hipersensibile îl avertizaseră de misterioasele influențe ce se stabilesc între bărbați și femei; îi era tot atât de ușor să le înțeleagă, pe cât unei femei să le pună în practică.

Avea, însă, nevoie să le cunoască, ele îi ofereau protecția atât de necesară; se afla în chip firesc în situația unui vrăjitor care, trebuind să se apere de veninul șarpelui cu care se luptă, zărește singur, cu privirea-i penetrantă, iarba miraculoasă. Era incapabil să intuiască sufletul inamicului, datorită susceptibilității lui vibratile care, însă, prin

compensație, îl făcea neașteptat de întreprinzător; fără să-și închipuie o utilitate imediată a acțiunii lui, consideră că era tactic s-o fascineze pe doamna Mountstuart și să anticipeze sinistrele posibilități ale viitorului, aruncând câte o aluzie, nu la nestatornicia Clarei, fiți siguri, ci mai curând la a lui. Sau, și mai probabil, evocând-o pe Clara într-o lumină dezavantajoasă. Aduse vorba, în speță, despre „ștrengăriță de porțelan“.

— Încep să înțeleg expresia, spuse Willoughby râzând încet și savurându-și gluma.

— Nu uita cât de mult îmi place fata, spuse doamna Mountstuart.

— Asta este pedeapsa noastră.

— Pentru dumneata e plăcută.

El aprobă.

— Poate fi șters cuvântul „ștrengăriță“?

— Întreab-o când va fi mamă, dragul meu Willoughby.

— Iată cum vă interpretez:

— Am să accept orice interpretare, dacă cuprinde și un compliment.

— Nici unul nu mi s-ar părea suficient: mai bine aștept să-i văd caracterul adaptându-se epigramei.

— Așa să faci. Nu-i nici o grabă. Și să nu te lași indus în eroare de obiecția ta la „ștrengăriță“; ar fi importantă numai dacă tu n-ai fi sigur de fată.

Remarca doamnei Mountstuart deschidea brusc o ușă dincolo de care lucea sinistru o prăpastie fără fund.

Willoughby încercă să răspundă, glumind, că o ștrengăriță nu poate fi reținută întotdeauna numai printr-o adorație pasionată, dar bolborosi cuvintele printre ecourile trăsnetului care explodase în el. Doamna Mountstuart zâmbi văzându-l zvârlit din apele liniștite ale dialogului de până atunci în vârtejurile unei cataracte printr-o singură remarcă, ce-i amintea îndrăgostitului nenorocul lui. După această prăbușire, tensiunea conversației scăzu, în chip firesc.

— Domnișoara Dale arată foarte bine, spuse el.

— Destul de bine. Ar trebui să se mărite, răspunse doamna Mountstuart.

Willoughby dădu dubitativ din cap.

— Convinge-o!

Doamna Mountstuart își înclină capul.

— Exemplul ar putea-o hotărî.

Willoughby răspunse aparent nepăsător.

— Da, a sosit momentul. Dar pe care bărbat i l-ai putea recomanda ca

potrivit? A câștigat acum ceva ce îi lipsea altădată, o inteligență matură, fericit îmbinată cu firea ei romantică, dacă vrei. După mine, asta nu scade valoarea unei femei.

— Are ceva romantic, într-adevăr.

— Laetiția numește acest ceva „frunzișul“ ei.

— Foarte frumos. Ai mai cedat ceva din prețul calului tău Ahmet?

— Nu-l dau sub patru sute de lire.

— Bietul Johnny Busshe. Uiți că nevastă-sa e foarte zgârcită cu banii lui. Ești dur în afaceri, sir Willoughby.

— Țin la preț, pentru a-l face inacceptabil.

— Ah, bravo! Iar „frunzișul“ este util pentru jocul de-a v-ați ascunselea, mai ales când nu este nici o ștrengăriță în tufiș. N-o pot vorbi de rău pe Laetiția Dale. Devotamentul exagerat este eroarea scandaloasă tipică femeilor. Se spune că ești omul de afaceri cel mai dur din district; pot s-o cred, pentru că scopul tău acasă ca și în societate este să obții maximul posibil de la orișicine. Cum vezi, eu nu sunt împodobită de frunziș, sunt absolut prozaică, directă.

— Și, totuși, scumpa mea doamnă Mountstuart, pot să te asigur că o conversație cu dumneata, îmi dă aceeași bună dispoziție ca și una cu domnișoara Dale.

— Dar frunzișul, frunzișul? Oamenii de afaceri ca tine nu au nici o milă pentru adorația fetelor bătrâne.

— Îți arăt absolut sincer sentimentele mele.

— Iar dumneata le auzi la fel pe ale mele, dar exprimate moderat.

Doamna Mountstuart își aminti că venise la castel în cursul dimineții, pentru a-l invita pe doctorul Middleton la dineu. Sir Willoughby o conduse până la ușa bibliotecii.

— Insistă, o sfătui el.

Așteptând-o să se reîntoarcă, liniștea tonifiantă resimțită în timpul conversației, susținută cu destul aplomb, îl ajută să distingă în toată oroarea ofensa pricinuită de logodnica sa. Reuși acest lucru proiectând-o cât mai departe de sine, pentru cu distanța să atenueze șocul și să-l ajute să studieze infamia fetei în toată întinderea ei nesfârșită, rotindu-se impudic ca o imensa sferă în jurul axei sale.

Este o adevărată arta să te detașezi de o insultă suferită și s-o proiectezi în spațiu pentru a o măsură matematic ca mărime și greutate; arta aceasta reprezintă, poate doar cealaltă fațetă a instinctului de autoconservare. Altminteri, oamenii sensibili ar putea fi oricând uciși de cei nedrepți și

cruzi, așa cum, atunci când se prăbușesc munții, sunt strivite satele de la poale. Dar cei care practică aceasta artă atât de binefăcătoare ar trebui să știe că n-o pot face ducă nu sunt ajutați și de împrejurări. Chiar instinctul lui sir Willoughby, aproape strivit, abia mai pâlpâia înaintea conversației cu doamna Mountstuart. Ea îl înălțase la nivelul idealului său despre sine. Printre gentlemeni el era gentlemanul englez; în ceea ce privește femeile, idealul lui era să se poarte ca un curtean francez din perioada Ludovic al XIII-lea — Ludovic al XV-lea. Putea avea un adevărat cult pentru cei ce-l faceau să vorbească în acest stil, în care trebuia însă, înțelegeți desigur, să se distingă soliditatea engleză; excelentul *roast-beef* se afla în spatele *soufflé*-ului și șampaniei. Nobilul englez, întrecând evident orice alt *squire* în promptitudinea unor hotărâri îndrăznețe ce trebuiau luate în public, era și un intrigant rafinat, avea o conversație sclipitoare, cu replici rapide, și, în plus, cu ceva mai profund și mai durabil decât verva obișnuită, ceea ce acei care doreau să-l cunoască mai mult, l-au simțit curând. Acesta era idealul lui. Clara nu numai că niciodată nu apela ori răspundea la acest ideal, dar îl și respingea; lângă ea imaginea nu se putea realiza. În mod obișnuit trecea cu vederea aceste fapte; el era un bărbat de onoare și ea o fată frumoasă: dar înmugurirea neașteptată a idealului său datorită doamnei Mountstuart, imediat după insultele Clarei, îl readuse în deplină posesie a artei sale de detașare, Willoughby aruncă departe imaginea Clarei ca pe un obiect cu totul străin, pentru a-i contempla mișcările dizgrațioase.

Cum era un fervent cititor al Tratatului despre Egoism, cunoștea înțelepciunea acestei maxime: *un orgoliu jignit dacă nu răbufnește în afară, scormonește înăuntru.* Cum putea lovi? Cu zece ani în urma Laetiția ar fi putut fi instrumentul potrivit. Era absurd acum să se mai gândească la ea. Alături de Clara, avea culorile iernii posomorâte sub ramurile înmugurite ale primăverii. Alungă imaginea, rănit până în adâncul sufletului de impresia de decădere sugerată de comparația Laetiției cu acea ființă înfloritoare pe care, totuși, pentru a se apăra, trebuia — într-un fel sau altul — s-o biciuie fără milă.

Doamna Mountstuart puse un picior pe scara trăsurii când observă umbrelușele de mătase ale tinerelor doamne plutind deasupra unui povârniș al parcului, acolo unde podoaba verde-gălbuie a fagilor în mai flutura peste covorul brun al frunzelor din anul trecut.

— Cine este cavalerul? se interesă ea.

Un gentleman le escorta.

— Vernon? Nu, el îl strunește pe Crossjay, replică Willoughby.

Vernon şi Crossjay tocmai ieşeau din casă, pentru ca băiatul să se poată zbengui o jumătate de oră înaintea prânzului. Crossjay pândea întoarcerea domnişoarei Middleton şi se repezi să-i iasă în cale. Vernon îl urmă pe îndelete.

— Ştrengăriţă nu are nici un văr, nu-i aşa? întrebă doamna Mountstuart.

— De mai multe generaţii în familia ei se naşte câte un singur copil, băiat sau fată, replică Willoughby.

— Dar Laetiţia Dale?

— Un văr! exclamă el ca şi cum i-ar fi atribuit brusc fetei o mare avere, apoi adăugă: N-are nici un văr.

O trăsură de piaţă apăru pe aleea circulară, care ducea la intrarea în castel. Flitch o conducea. N-avea nici un drept să intre aici, înfăptuia un lucru nepermis, dar, sub pretextul că-şi face meseria, încerca să-şi ajute nevasta şi copiii. Modul prevenitor în care salută cu pălăria sugera această scuză fostului său stăpân, cu patosul unui câine cu coada între picioare.

Sir Willoughby îi ordonă să se apropie.

— Iată-te deci. Ai bagaje, spuse el.

Flitch sări de pe capră şi citi una din etichete: „Locotenent-colonel H. de Craye“.

— Colonelul s-a întâlnit cu doamnele în drum. Le-a ajuns din urmă?

Relatate de Flitch, faptele apăreau teribile.

El începu cu originea lor îndepărtată; îşi pierduse slujba la castel şi era obligat să primească de lucru oriunde i se oferea şi, cu toate că ştia că n-avea dreptul să apară acolo unde apăruse, spera să fie iertat din pricina numeroaselor guri pe care trebuia să le hrănească doar cu câştigurile unui birjar. Lucra la gară, unde acest gentleman, colonelul, îl angajase, şi credea că sir Willoughby îl va scuza pentru că-i aducea un prieten; îşi amintea bine că domnul era un prieten, şi colonelul îşi amintise de asemeni de el şi-i spusese fără să observe cum era îmbrăcat: „Ce-i Flitch? Tot în vechea slujbă eşti? Mă aşteptai?“ şi el îi povestise colonelului situaţia lui nenorocită: „Nu, domnule colonel, s-a dus norocul meu.“ Şi colonelul De Craye a fost un om cu inimă bună, ca întotdeauna, şi s-a interesat foarte amabil de familia lui. Poate că s-o îndura să-l scape de munca mizerabilă pe care o făcea acum, căci aşa se întâmplă când îl încolţeşte pe om nenorocul: poţi să te ascunzi sub pământ, poţi zbura ca vântul, degeaba, o dată ce-ai făcut o prostie, se prinde de tine ca scaiul. Vă cer iertare în genunchi, fiţi bun cu mine, sir Willoughby, spuse Flitch, pregătindu-se să dovedească ghinionul care-l urmărea. Deschise portiera trăsurii, arătând

cioburile unui vas de porțelan spart.

— Dar asta ce mai e? strigă sir Willoughby.

— Ce-i asta? întrebă doamna Mountstuart, ciulindu-şi urechile.

— Era un vas, îl evocă Flitch, pe un ton elegiac.

— Un vas de porțelan, interpretă sir Willoughby.

— Chinezesc! Doamna Mountstuart scoase un țipăt uşor.

Unul din cioburi i se oferise spre cercetare.

Se uită la el de aproape, apoi de departe şi oftă îndurerată.

— Omul ăsta mai bine se spânzura, spuse ea.

Trăsăturile fetei lui Flitch, impregnate de nefericire, trupul întreg, se agitau ca pentru a ilustra jalnica lui povestire.

— Ce s-a întâmplat? îl întrebă tăios sir Willoughby.

Flitch îl luă ca martor pe fostul său stăpân, pentru a atesta calitățile lui de vizitiu priceput şi atent.

Sir Willoughby tună:

— Îți ordon să-mi povesteşti imediat cele întâmplate.

— Nici o picătură, bună doamnă, nici una n-am băut de aseară de la masă, pe sănătatea mea, imploră Flitch sprijinul doamnei Mountstuart.

— Dă-i drumul, spuse ea, privindu-l țintă.

Povesti în sfârşit cele întâmplate.

Aproape de moara lui Piper, unde pârâul Wicker întâlneşte drumul spre Rebdon, caii trăgeau cu greu la deal una din căruțele lui Happner supraîncărcate, ca de obicei. Coborând la vale, Flitch ajunse la un moment dat între căruța lui Happner, oprită pentru un popas, şi o tânără doamnă, ce mergea pe drum. Tocmai atunci căruțaşul pocneşte din bici şi caii se năpustesc nebunește înainte. Tânăra doamnă sare în spatele căruței, colonelul se repede s-o salveze, Flitch țâşnește cu trăsura înainte tot pentru a evita s-o calce şi reuşeşte, slavă Domnului, cu atât mai mult cu cât apropiindu-se văzu cine era doamna.

— Era singură? îl întrebă sir Willoughby uluit pe Flitch.

— Bine, bine, pe ea ai salvat-o şi ai răsturnat trăsura, îl luă din scurt doamna Mountstuart.

— Bartlett, bătrânul nostru paznic-şef, mi-e martor, doamnă. A trebuit să mă urc pe taluz, trăsura parcă a zburat pe deasupra, pe crucea mea. Şi vasul s-a trântit de piatra kilometrică, de parcă exact pentru asta a fost făcut. Nimeni altcineva n-a fost lovit şi nu s-a ciocnit de nimic; altfel nu s-ar fi spart niciodată în atâtea bucățele, că ne-au trebuit zece minute, lui Bartlett şi mie, pentru a le strânge la un loc, până şi pe cele m-ai mici, iar el

a spus — şi eu nu mă pot opri să nu gândesc la fel — că a fost un semn de sus în toate astea, să ne întâlnim cu toţii, ca şi cum era firesc să facem ceea ce am făcut!

— Deci Horace a considerat că e mai prudent să meargă pe jos cu cele doua doamne, decât să se mai încredinţeze încă o data unei trăsuri atât de instabile, spuse sir Willoughby doamnei Mountstuart, iar ea adăugă:

— Bine că n-a fost nici un rănit.

Amândoi priviră nasul bietului Flitch şi se auzi un „Hm“ simultan.

Doamna Mountstuart scoase din pungă o jumătate de coroană şi o oferi nefericitului Flitch. Sir Willoughby dădu ordin valetului să descarce trăsură şi să strângă cu atenţie cioburile de porţelan, apoi porunci lui Flitch sa plece cât mai repede.

— Darul de nuntă al colonelului. Am să vă fac o vizita mâine. Doamna Mountstuart făcu un gest de rămas bun.

— Vino oricând vei dori. Da, presupun că aceasta era destinaţia vasului. Willoughby o salută şi ea îi strigă:

— Acum o să puteţi împărţi cadoul, dacă veţi dori sa vă despărţiţi. În timp ce scârţâiau roţile atelajului, mai auzi: În orice caz era o ştrengăriţă în acest porţelan.

Primim, astfel, câte o palmă de la oameni nechibzuiţi.

Cât despre vas, paguba era a lui Horace De Craye. Era obligat să ofere un cadou de nuntă şi n-o va face, desigur, prin aceste cioburi. Vasul părea scump, dar nu despre asta era vorba acum. Clara fusese văzută plimbându-se singura pe şosea. Ce însemna asta? Ce diavol ieşit direct din infern îl convinsese pe Willoughby Patterne să facă din ea depozitara şi scutul onoarei lui?

CAPITOLUL XVIII
Colonelul De Craye

Clara venea pălăvrăgind și râzând cu colonelul de Craye, braț la braț cu tânărul Crossjay și cu umbrela sclipind în soare: vinovata strălucea, de parcă ar fi vrut să oblige spectatorul să recunoască ștrengărița fină de porțelan, insuportabil de frumoasă, cu o siluetă perfectă, mișcări grațioase, păr splendid ondulat, buze roșii, frapante chiar la distanță prin contrastul cu pielea de fildeș; părea făcută să smulgă până și copacii din rădăcini, antrenându-i într-o horă în jurul ei, ori să răvășească mințile unui oraș întreg, cu toate că un juriu de critici de artă nu i-ar fi acordat un premiu de frumusețe. Trăsăturile neregulate nu sunt compatibile cu canoanele frumuseții. Are o siluetă frumoasă, s-ar fi putut spune despre ea. Liniile trupului, ca și mersul, i-ar fi câștigat orice premiu; purta o rochie potrivită cu culorile unei zile de vară, croită special pentru a-i evidenția formele, fluturând ușor, în jurul trupului. Era îmbrăcată în stilul "Calypso" ar fi spus doctorul Middleton. Priviți mesteacănul de argint cum se înfoaie în văzduh și se destramă în adierea vântului, ori flutură ca un stindard; brusc, trunchiul scânteiază ireal de alb, dar se înfășoară grăbit în frunziș, jucându-se inocent că nu s-a arătat niciodată privirilor noastre: apoi faldurile instabile tremură cu un foșnet ușor, în timp ce mai zărim încă, ici-colo, un licăr argintiu. Clara avea arta remarcabilă de a se îmbrăca în așa fel încât să se potrivească cu anotimpul și cu nuanțele cerului. Arta aceasta îi înfrumusețea amețitor de mult chipul dulce și luminos, prea dulce, prea intens expresiv, dacă nu frumos, în sensul clasic al cuvântului, pentru criticii severi. Magazinele de modă ne-ar spune că purta un fișiu de voal de muslin alb înnodat în față, peste o rochie din același muslin vaporos, garnisită cu un trandafir de un roșu-închis. Avea o umbrelă din mătase gri, brodată pe margine cu fire verzi ca niște plante agățătoare; peste brațul oferit lui Crossjay, atârna un fir de iederă, iar în mână ținea un buchet de iarbă proaspătă. Aceste nuanțe de roșu, verde și verde-pal se ciocneau și se contopeau în valurile albe ale rochiei, urcând și coborând ca un iaht, mai înainte ca pânzele să-i fi fost strânse. Nu mergea ca și cum s-ar fi așteptat la represalii, ci ca și vântul dinspre sud-est, îndrăzneț și ferm, răscolind norii în vale. Culorile instabile ale chipului treceau de la o nuanță la alta, mlădiindu-i trăsăturile de la râs la zâmbet și apoi la o bucurie luminoasă, ca cerul mereu limpede deasupra norilor.

Sir Willoughby, așa cum o declarase adesea Clarei, nu era poet; mărturisea chiar cu candoare, ca și majoritatea gentlemenilor englezi, antipatia lui față de absurditatea, verbiajul și rimele poeților; nu era dintre aceia care, intimidați de zgomotul ce se face în jurul poeților, îi privesc cu un dispreț tăcut, sentiment secret care nu trebuia justificat. Willoughby îi detesta și îi combătea. Dar se identifica cu poetul într-un domeniu favorit, farmecele femeii. Era din nefericire extrem de sensibil la acestea și atunci când îi determina și pe alții să le admire, admirația lui devenea violentă. Înțelese dintr-o privire admirația lui Horace pentru domnișoara Middleton; ar fi fost imposibil, de altfel, ca om de gust, să n-o fi admirat. Dar, curios lucru, atunci când le evocase împreună pe Clara și pe domnișoara Dale, comparându-le, sir Willoughby recunoscuse rapid, dar superficial, superioritatea logodnicei sale! În ultima vreme n-o mai admirase atât de intens, ca înainte.

Purtarea ei și mai ales ultima-i nesocotință, cea mai recentă, dacă nu cea mai gravă, modul cum o întâlnise prietenul lui, Horace, plimbându-se singură pe șosea, fără însoțitori ori servitori, îi amplifica suferința, un sentiment atât de neobișnuit pentru el, încât i se păru un motiv de indignare. În aceste condiții, admirația lui pentru o fată care îl jignise atât de adânc era insuportabil de dureroasă. Resentimentele ivite din adâncul firii sale transformaseră vinul în pelin; o admira, totuși, chiar și acum când se hotărî s-o pedepsească, arătându-i numai dispreț. Veselia ei răsuna în el ca un hohot de râs în umbra amvonului.

— Ai evadat deci, îi spuse Clarei, în timp ce-i strângea cordial mâna prietenului său Horace și-i ura bun venit. Dragă prietene, aud de la Flitch că ai avut parte de niște țipete în mijlocul drumului.

— Ei, Willoughby! Deloc, spuse colonelul. Ne urcăm în trăsură doar ca să coborâm mai târziu; bravul Flitch m-a ajutat și la urcare și la coborâre, doar că în același timp mi-a umplut de praf haina. Singurul neajuns a fost că domnișoara Middleton a trebuit să se dea la o parte un pic cam repede.

— Ai cunoscut-o imediat pe domnișoara Middleton?

— Flitch mi-a făcut onoarea să mă prezinte. Întâi m-a aruncat la picioarele domnișoarei Middleton și apoi m-a prezentat suveranului, după vechea modă orientală.

Expresia lui Willoughby i se păru suficient de elocventă prietenului său Horace. Întorcându-se pe jumătate către Clara, îi declară:

— Acesta este locul pe care îl voi ocupa toată viața, domnișoară Middleton, pentru că nu are oricine norocul să găsească o scuză fericită

pentru a se instala astfel, de cum te-a cunoscut.

Clara răspunse:

Din fericire nu ai pățit nimic, colonele De Craye.

— Eram sub protecția Dragostei, dar, pe cât mă cunosc, din păcate nu și a Grației. O, nu, desigur. Scumpul meu Willoughby, cred că n-ai făcut niciodată o declarație atât de impetuoasă. Ar fi părut că pornește dintr-un sentiment magnific, dacă înfățișarea mea ar fi fost puțin mai distinsă. Dar domnișoara Middleton n-a râs. Cel puțin n-am văzut decât milă în ochii ei.

— Nu mi-ai scris nimic, remarcă Willoughby.

— Pentru că am dat cu banul: să mă reped până în Islanda, ori să vin aici, și am venit aici, ca să nu mă duc acolo. Apropo, am adus un urcior cu mine, pentru a-l oferi zeilor ghinionului și, închipuiește-ți, c-au primit ofranda.

— Era împachetat într-o cutie?

— Nu, era învelit în hârtie, ca să i se vadă forma elegantă. L-am văzut în vitrină ieri, l-am ridicat azi-dimineață și la prânz l-am prezentat domnișoarei Middleton fără nici un fel de formă.

Willoughby cunoștea obiceiul irlandez al lui Horace de a-și da frâu liber fanteziei nesecate.

— Vezi ce se poate întâmpla? îi atrase atenția Willoughby Clarei.

— Regret, în măsura în care sunt vinovată, răspunse ea.

— Flitch susține că accidentul s-a produs pentru că a trebuit să urce pe taluz ca să nu te calce.

— Flitch poate să șoptească asemenea explicații în gâtul sticlei de whisky din care băuse și apoi s-o astupe la loc, remarcă De Craye.

— Rezultatul este că vasul de porțelan s-a spart. N-ar fi trebuit să te plimbi singură pe drum, Clara. Trebuie să ai totdeauna un însoțitor. Așa-i regula aici.

— Am lăsat-o pe domnișoara Dale în poarta vilei.

— Ar fi trebuit să iei cu tine câinii.

— Ar fi putut ei salva oare vasul?

Horace interveni cordial:

— Mi-e teamă că nu, domnișoară Middleton. Trebuia apelat la vrăjitoarele pentru protecția vaselor, dar acum umblă toate prin cer, purtându-se cam unt cu noi, ceea ce explică confuzia din politică și societate, ca și scumpirea cozilor de mătură, și ne dovedește totodată că orice ungher sau cotlon din lume trebuie măturat cu străşnicie. Domnișoara Dale arată splendid, spuse De Craye, încercând să calmeze mânia lui sir

Willoughby prin glume, ca și prin observații pline de miez.

— N-ai fost de mult în Irlanda, spuse sir Willoughby.

— Nu, și nici n-am făcut măcar cunoștință cu un actor deghizat în irlandez, într-o piesă având drept cadru insula verde. Acest Flitch, dragul meu Willoughby, a trezit irlandezul din mine și ți-l recomand pentru acel gen de faptă bună despre care se va spune, peste câțiva ani, ca-i înfăptuit-o, numai pentru a nu te încrunta, refuzând rugămintea doamnei tale suverane. Ia-l înapoi pe bietul câine bătrân, vrei? Moare de dorința de a se reîntoarce la castel. Și apoi, Willoughby, ai face și o bună afacere. Gândește-te ce popular te va face un asemenea gest. Am superstiția că Flitch trebuie să te conducă la ușa bisericii. Dacă aș fi un om cu noroc, l-aș lua eu să mă conducă.

— E un bețiv, Horace.

— Își răcorește și el sufletul. E un balsam pe rănile exilului. Cumpătarea lui firească se împotrivește tot timpul. Bea ca să-și împietrească inima, tocmai pentru că are inimă. Dă-mi voie să intervin pentru iertarea bietului Flitch.

— Nici un cuvânt mai mult. El însuși a dat cu piciorul slujbei sale.

— Pentru ca să-și încerce norocul în lume, așa cum fac cei mai buni dintre noi, dar livreaua de valet se ține scai după noi, convingându-ne că nu se poate trăi ca un gentleman independent, și vine o zi înghețată când noi înșine tragem pe noi haina cu nasturi metalici, cu un oftat de satisfacție. Vei face un gest popular, Willoughby. Uite, și domnișoara Middleton pledează alături de mine.

— Nu vreau să aud nici o pledoarie.

— Dacă ți-aș spune că am pariat pe succesul elocvenței mele, Willoughby, te vei lăsa înduplecat să-l ierți pe bietul câine?

— Nici o vorbă în plus.

— Doar una.

Sir Willoughby lupta cu sine pentru a învinge enervarea ce-l punea într-o poziție net dezavantajoasă față de spiritualul său prieten. De obicei îl înveselea acest foc de artificii, farmecul și jocurile irlandezului, uneori involuntare, indicând însă o nepăsare gata să provoace vreo poznă. De Craye, cum deseori îi atrăgea atenția Willoughby, era de fapt normand. Dar sângele câtorva femei irlandeze din neamul său era suficient totuși să-l facă să zburde, și dacă profilu-i fin sugera o rasă mai echilibrată, ochii și agitația buzelor, ca și unele dintre calități erau moștenite din partea mamei.

— Hotărârea mea rămâne definitivă, spuse Willoughby.

— Dar eu am pus rămăşag pe inima ta contra hotărârii tale, şi nu-mi convine să pierd, ceea ce constituie două argumente pentru a te hotărî s-o revoci.

— Nu mă interesează nici unul dintre ele. De altfel iată că sosesc doamnele.

— Mai gândeşte-te la nefericitul acela, Willoughby.

— Sper să găsesc o ocupaţie mai plăcută.

— Dacă va împinge o roabă în curtea castelului, va fi mai fericit decât cocoţat pe un car de triumf. Inima îi e sfărâmată.

— Dragul meu Horace, prea multe lucruri sfărâmă omul ăsta.

— A! Vasul, bucata aceea de porţelan, intonă De Craye. Bine, vom mai vorbi despre el, mai târziu.

— Dacă-ţi face plăcere, dar să ştii că nu-mi schimb niciodată hotărârile.

— Inalterabile, nu-i aşa? Ca şi legile vechilor popoare, care ar purta până la uzură chiar şi o haină de plumb, dacă s-ar putea făli cu ea. Frumuseţea legilor umane constă în adaptabilitatea lor.

Colonelul De Craye îl urmă îndeaproape pe Willoughby pentru a-şi prezenta omagiile domnişoarelor Eleanor şi Isabel.

Sir Willoughby ghicise cine-i inspirase prietenului său o pledoarie atât de stăruitoare şi inoportună pentru Flitch, ceea ce nu-i ameliora nici dispoziţia, nici tonul replicilor. Se crispase simţind contrastul dintre aerul dezinvolt şi zâmbitor, gesturile armonioase, conversaţia spumoasă a prietenului său Horace, şi propria lui rigiditate. Observă că şi Clara meditează asupra acestui contrast, ceea ce îi amplifică nemulţumirea, în loc să-i redea seninătatea. Ar fi putut înţelege mai multe, dacă mişcarea bruscă prin care se întoarse pe călcâie nu l-ar fi împiedicat să observe schimbul de priviri dintre De Craye şi domnişoara Middleton. Privirea lui spunea: „Ai avut dreptate“, iar a ei „Eram sigură“. Privirea ei era calmă, dar după acest prim moment se înceţoşa parcă de plictiseală în faţa monotoniei existenţei; a lui era însă strălucitoare, uimită, meditativă, admirativă şi plină de milă; o privire care constata o revelaţie şi hărţuia cu mii de întrebări bizareria întâmplării.

Pentru sir Willoughby totul trecuse neobservat. Nu putea înţelege însă totul, decât cine avea cheia secretului. Domnişoara Dale îi găsise împreună pe De Craye şi domnişoara Middleton în faţa porţii. Râdeau şi pălăvrăgeau, ca nişte prieteni vechi. De Craye era cât se poate de irlandez, or veselia irlandeză şi manierele de gentleman sunt irezistibile pentru a forţa primii paşi ai unei prietenii intime, începute prin accidentul care spărsese gheaţa.

Tema conversației lor era Flitch.

— O, dar dacă vom merge mână în mână la Willoughby, i-am face o reverență și l-am ruga să-l ierte pe Flitch, nu i se va muia oare inima în fața unor asemenea solicitatori? Sunt sigur că da. Domnișoara Middleton răspunse că nu. De Craye puse rămășag că-l va convinge, îl cunoștea mai bine pe Willoughby. Domnișoara Middleton îl privi doar cu gravitate, un mod de a-i replica contrariul pe baza unor triste experiențe personale.

— Vom vedea, spuse colonelul.

Stăteau de vorbă ca doi oameni care, pierduți între străini, descoperă pe neașteptate că vorbesc aceeași limbă. Pot ei oare atunci să-și încheie rapid dialogul? Gânguresc fără oprire, umplu minutele, ca și cum, la un semnal iminent, ar urma să fie zvârliți violent, care încotro, și trebuie să profite de puținul timp rămas. Întâlnirea lor seamănă cu cea a două pâraie de munte care nu curg liniștite, ci aleargă sălbatice; imposibil de spus cine pe cine urmărește, sau despre ce discută, atât de rapide sunt ripostele și de contopite vocile lor. După conversația avută cu o oră înainte, Laetiția remarcă surprinsă limpezimea sufletească a domnișoarei Middleton. Clara se scălda parcă în veselie. Un băiețaș care se zbenguie vara într-un râu n-ar părea mai împrospătat, mai purificat în toată ființa lui. Laetiția înțelegea acum de ce Vernon admira inteligența fetei. Părea că are și ea sânge irlandez. Vorbind despre Irlanda, domnișoara Middleton afirmă chiar că singurele ei rude, niște veri, sunt de acolo.

— Aș fi ghicit după râs, spuse De Craye.

Laetiția și Vernon se plimbau încoace și încolo, pe pajiște. Colonelul De Craye le întreținea pe domnișoarele Eleanor și Isabel cu o gravitate englezească. Clara și Crossjay hoinăreau prin apropiere.

— Dacă-mi este permis un sfat, ți-aș spune să nu pleci imediat de la castel, nu încă, îi spuse Laetiția lui Vernon.

— Ești la curent, deci.

— Nu înțeleg de ce mi-a făcut tocmai mie confidențe.

— Eu am sfătuit-o.

— Atunci a făcut-o fără nici o intenție specială.

— I-a făcut bine probabil mărturisirea ca atare.

— E atât de capricioasă, de schimbăcioasă…

— Mai bine acum, decât mai târziu.

— Sunt sigură că-i destul să ceară libertatea și-i va fi redată, dar s-o ceară cu toată seriozitatea, dacă asta este dorința ei.

— Te înșeli.

— Dar de ce nu s-a mărturisit tatălui?

— Va trebui s-o facă, a vrut să-l cruțe până acum.

— Nu-l va putea cruța, dacă vrea să rupă logodna.

— A vrut să-l cruțe de o supărare, dar acum se anunță o bătălie la care el va fi obligat să participe.

— S-a gândit poate că nu va fi de partea ei.

— N-are nici un pic de viclenie, nici măcar instinctivă. O judeci prea aspru.

— Cuvintele ei m-au emoționat în timpul plimbării, dar la întoarcere am judecat-o altfel.

Vernon se uită la colonelul De Craye.

— Are nevoie de un ghid solid, continuă Laetiția.

— Nu s-a gândit niciodată să înșele pe nimeni.

— Așa crezi? S-ar putea. Dar pare o fire nerăbdătoare, poate deveni chiar nesăbuită, e ceva sălbatic în ea. O apreciez pentru modul de a vorbi, care mi s-a părut sincer, fără nici un ascunziș. Doctorul Middleton va considera așa ceva aproape incredibil. De altfel, nici eu nu pot înțelege această schimbare atât de bruscă, specifică firilor capricioase. Pentru mine este comportarea unei ființe neîmblânzite. Willoughby ar putea s-o țină, cu drept cuvânt, legată de jurământul ei.

— Atunci să fie atent, dacă o face.

— Asemenea vorbe nu sunt mai aspre decât tot ce-am spus eu despre ea?

— Nu-s obișnuit s-o laud. Cred c-am înțeles bine problema: este conflictul a două temperamente. Nu putem niciodată indica persoana perfect potrivită; o descoperim uneori fulgerător, într-o clipă.

— Și că nu suntem potriviți unul cu altul? O, nu, asta înțelegem treptat.

— Da, dar acumularea dovezilor ori consolidarea intuiției este doar combustibilul, scânteia n-o putem comanda și se întâmplă să cadă uneori prea târziu. De altfel argumentele tale sunt în favoarea ei. Consider-o o fată impulsivă și generoasă care, până la urmă, se satură…

— De ce?

— N-are importanță. De orgoliul lui, să zicem. Zboară prea sus pentru ea, vom spune noi.

— Iată-l pe Willoughby și vultur!

— Poate c-au obosit-o veșnicele lui rotiri pe sus.

Cuvintele lui Vernon îi întăreau convingerea că acesta intuise perfect caracterul lui sir Willoughby, cu toate că făcea puțin caz de expresii

plastice, în raport cu propriile ei constatări atât de timide.

Daca Vernon se răcorise accentuând unele cuvinte, satisfacția era trecătoare. De fapt avea inima grea.

— Dar nu-mi pot închipui ce ajutor așteaptă de la mine, după ce i-am ascultat mărturisirile, spuse Laetiția.

— Nici unul dintre noi nu știe ce se va întâmpla. Depindem cu toții de Willoughby, iar el depinde de ceea ce constituie sprijinul său. Parcă ne-ar fi atacat un roi de albine.

— Vezi, dar, cât de înțelept ar fi să rămâi, domnule Whitford.

— Totul o să se termine într-o zi-două. Dar rămân până atunci.

— Ea pare înclinată să te asculte.

— Mi-ar părea rău să-mi dovedesc autoritatea prin supunerea ei. Trebuie să decidem ceva în privința lui Crossjay și să obținem banii necesari meditațiilor, dacă vom putea. Dacă nu, voi încerca să găsesc pe cineva care să aibă încredere în mine și să ne crediteze. Intenționez să-l iau pe băiat de aici. Willoughby s-a prezentat în fața lui cu aria gentlemanului și i-a luat mințile. Nu e vorba despre „supunerea“ ei, pentru că nu este în situația și nici obligată să asculte orbește de nimeni. Trebuie să se bizuie doar pe ea însăși, să întreprindă totul singură. Se află în fața unui nod pe care nu-l poate tăia decât mâna ei.

— Mi-e teamă că… spuse Laetiția.

— N-avea asemenea teamă.

— Ce s-ar întâmpla, dacă el ar refuza net?

— Va suferi consecințele firești.

— Nu te gândești la ea.

Vernon o privi țintă pe Laetiția.

CAPITOLUL XIX
Colonelul De Craye şi domnişoara Middleton

Domnişoara Middleton sfârşi hoinăreala cu Crossjay; împleti firele de iederă într-o cunună în care prinse şi buchetul de iarbă, agăţându-le de pălăria lui Crossjay. Îi ordona să se aşeze pe pământ lângă un rododendron uriaş şi s-o aştepte acolo până se va reîntoarce. Crossjay o informase despre dorinţa lui de a cutreiera, împreună cu o bandă de băieţi, nişte locuri cu arbori înalţi, pentru a găsi cuiburi de păsări si a însemna punctele unde vor distruge la toamnă viespile şi bărzăunii. Proiectul i se păru cam primejdios, şi cum clopotul vestind prânzul nu-l putea reţine prea mult când se înflăcăra făurind asemenea planuri, Clara dori să se asigure că nu se va îndepărta, uzând de farmecul pe care credea — nu fără plăcere că-l poate exercita asupra băieţilor de vârsta lui.

— Promite-mi că nu te vei mişca de aici până mă întorc, şi vei primi ca răsplată un sărut.

Crossjay promise. Clara plecă şi uită de el.

Văzând că mai rămâne doar un sfert de oră până la bătaia clopotului, se hotărî brusc să vorbească cu tatăl ei, fără a mai pierde nici o clipă şi, mânată ca de un impuls superstiţios, încetă să mai rătăcească la întâmplare şi o porni direct. Ştia acum, mai clar decât în cursul dimineţii, ce era mai bine pentru ea: „Să fie imediat luată de aici“, striga toată fiinţa ei. Nu mai încăpea nici o îndoiala. Dar avusese oare ea vreo îndoială, mai înainte? În timpul dimineţii nu se bănuia capabilă de a face rău cuiva şi de a avea nevoie să fie salvată de ea însăşi. Clara nu era pură prin natura ei, deşi s-ar putea să existe printre noi asemenea suflete sfinte; voinţa îi era pură, părând mai curând o flacără, decât un cristal de gheaţă. Începând să zărească elementele din care era constituită, nu încerca să le adune într-un morman şi să le înfrunte apoi cu privirile-i dulci. Acţiunile ei aveau o anumită vigoare, dar şi multă slăbiciune; îndrăznea să arunce o privire, aproape fără să clipească, spre periculoasa-i tendinţă spre rău. Licărul acestuia o împinse către tatăl ei.

„Trebuie să mă ia de aici imediat, chiar mâine.“

Dorea să-şi cruţe tatăl. Atât de puţin îi păsa de propria-i situaţie, încât ezită să-i anunţe tatălui modificarea sentimentelor ei faţă de Willoughby, pentru că nu-i putea suporta bănuiala, că aceasta s-ar datora îngrijorării unei fete în legătură cu singurătatea tatălui, o idee pe care Clara o cultivase

mai înainte. Înțelegând cât de imperioasă era nevoia de a-i vorbi, înțelese și că se abținuse de la aceasta într-atât încât se umilise singură, mărturisindu-și altora suferințele, din pricina celei mai stupide dintre vanitățile omenești, aceea de a-și menține intactă reputația de consecvență. Auzise tot felul de insulte adresate femeilor superficiale și capricioase, îl auzise pe tatăl ei asemuindu-le unor moriști de vânt, cu paletele schimbându-și mereu direcția, ca și expresia lui mereu repetată, *quid femina possit* [46]. Pentru a apăra onoarea femeilor, ca și din dorința de a părea deosebita de ele, această ființă atât de chibzuită dorea să fie considerată consecventă.

Dar când i se adresă spunându-i „Tată“, cu o gravitate semnificativă, simți brusc că nu venise încă momentul de a-i mărturisi totul, încât ca adăugă repede: „Papa“, și chipul doctorului Middleton se destinse imediat. Îl rugă să o ia de acolo.

— La Londra? întrebă doctorul Middleton. Nu cunosc pe nimeni care ne-ar putea primi.

— Dar în Franța, papa?

— Asta însemnează să ducem o viață, de hotel.

— Numai două-trei săptămâni.

— Săptămâni! Am promis să iau prânzul la doamna Mountstuart de azi în cinci zile, adică joi.

— N-am putea găsi o scuză?

— Să calc o promisiune? Nu, draga mea. Nici măcar pentru a evita să beau vinul oferit de o văduvă.

— Oare un cuvânt trebuie să ne lege într-atât?

— Desigur, ce altceva ne-ar putea lega?

— Am impresia că nu mă simt prea bine.

— Îl vom chema pe domnul acela pe care l-am întâlnit aici la masă, Corney, un doctor de nădejde, mare povestitor de anecdote de modă veche. Cum adică nu te simți bine? Arăți excelent. Nu pot concepe ca tu să nu te simți bine.

— Vreau numai să schimb aerul, papa.

— Ah, asta-i buba, vrei o schimbare. *Semper cadem* [47]! Femeile vor dori o schimbare de aer până și în rai; presupun că și o schimbare de îngeri. Să părăsim apartamentul de aici pentru un hotel francez, ce decădere! „Acest loc, aceasta întunecime jalnică în locul lunii aceleia celeste?“ Mă simt perfect în biblioteca de aici. Băiatul acela excelent, domnul Whitford, și cu mine petrecem zile de neuitat; îmi place că nu ezită să lupte cu cineva mai bătrân și mai învățat.

— Se pregătește de plecare.

— Nu știu nimic și nu voi crede asemenea zvon până nu-mi va confirma chiar el. E cam tare de cap, dar prinde orice sugestie.

Pieptul Clarei se zbătea de suspine, plivirea trăda o revoltă mută.

Ploaia torențială adusă de vântul de sud-est izbi geamurile ferestrelor. În fața ochilor doctorului Middleton se iviră viziunile înfricoșătoare ale traversării Canalului Mânecii pe bordul unui steamer.

— Corney te va consulta; numai prezența lui și-ți dă efectul unui vin spumos. E probabil cu totul incult dacă îl judeci după felul în care m-a întrerupt o dată când avea altă opinie decât mine, dar este suficient de cultivat pentru a respecta știința și ca să-și poată scrie rețetele. Nu cer mai mult de la oameni sau de la doctori. Spuse aceste cuvinte ridicându-se în picioare, privind la pendulă și cercetându-și palmele. *Quod autem secundum litteras difficillimum esse artificium?* Dar care meserie este mai dificilă după aceea a literelor? *Ego puto medicum* [48]; doctorul vine imediat după savant, cu toate că nu-mi reamintesc să-l fi dorit lângă mine vreodată, nici să mă aștept ca un copil de-al meu să aibă nevoie de fleacurile lui. Ești fata mea, dar aparții sexului inexplicabil. Vom trimite un mesaj doctorului Corney. Cât despre schimbare, draga mea, o vei avea curând, într-un mod care să satisfacă femeia cea mai pretențioasă, dacă Willoughby adoptă, cum presupun, moda cea nouă de a-și petrece luna de miere pe calea ferată; imagine indicată; expui astfel și prelungești nebunia care te-a făcut să te căsătorești. Pe vremea mea zăceam într-un singur loc și ne rumegam fericirea; nici nu ne trecea prin cap s-o vânăm prin tot continentul, luând vacarmul și praful drept zeița mult căutată. Generația tânără sacrifică totul pentru senzațiile tari. Praful și zgomotul, probabil, le oferă. Asta-i lumea voastră modernă. Și acum, draga mea, să mergem să ne spălăm pe mâini. Clopotul de prânz sună imperios. Cei de aici nu obișnuiesc să se întâlnească mai întâi în salon.

Clara stătea în picioare, copleșită, disperată că a pierdut ocazia de a-i vorbi. Doctorul Middleton îi observase ochii și chipul încordat și-i vorbise cu autoritate pentru a reprima și învinge acel ceva dezagreabil ce-l prevestea înfățișarea ei.

— Tată, nu-ți disprețui fata!

— Nu, nu, nici n-aș putea, deoarece o iubesc. Îmi iubesc fata. Dar nu trebuie să bâzâi ca un bondar în jurul meu pentru a-mi declara acest lucru.

— Atunci, tată, spune-i lui sir Willoughby chiar azi că mâine plecăm. Te vei întoarce la timp pentru dineul doamnei Mountstuart. Vom găsi

prieteni care să ne primească, familia Darleton, ori Erpingham. Am putea merge la Oxford, unde vei fi bine primit, cu siguranță. Puțin aer curat și mă voi înzdrăveni. Nu mai vorbi de doctori. Vezi cât sunt de nervoasă. Mi-e rușine de mine. Pot încă să râd de nervii mei, dar nu-i pot stăpâni, sper însă că o zi-două mă vor reface. Spune-mi că ești de acord, dar spune-o în stilul abecedarului. Azi simt că la cea mai ușoară complicație capul ăsta prost va crăpa în mii de bucățele.

Doctorul Middleton ridică din umeri și deschise larg brațele.

— Vrei să fac eu oficiul de ambasador între tine și Willoughby? Mă transformi într-o minge de tenis aruncată de la o rachetă la alta. Piesa fiind asigurată, prologul este un simplu fleac. Am impresia că mă înșiruiți în misterele esoteriei erotice, dar, pe onoarea mea, nu devin astfel mai înțelept. Dacă vrei să-i spui ceva lui Willoughby, el o s-o audă din gura ta.

— Da, tată. Avem păreri diferite. Nu sunt în stare acum de controverse. Sunt amețită de tot. N-aș vrea să mă îmbolnăvesc. El și cu mine… Eu… sunt de vină.

— Auzi clopotul! exclamă doctorul Middleton. Am să discut chestiunea asta cu Willoughby.

— După-masă?

— Într-un moment oarecare înainte de cină. Nu mă pot lega de o oră fixă, draga mea. Și dă-mi voie să te învăț ca la proxima ocazie când voi alătura sunetele U și S din cuvinte separate, să nu umpli pauza dintre ele cu un „ăăh“ atât de prelungit. E o pronunție vulgară în limba noastră acest „eu, ăăăh, sunt de vină“. Și nu vreau ca fata mea să se facă vinovată de o asemenea greșeală.

Zâmbi pentru a atenua severitatea dojenii și o sărută pe frunte.

Clara îi declară să nu se simte în stare să stea la masă și să mănânce; se duse în camera ei, rugându-l insistent s-o înștiințeze îndată, ce i-a vorbit lui Willoughby. Nu-i scăpă nici o lacrimă, încât se bucură de stăpânirea de sine dovedită; îi dădea iluzia unui adevărat curaj chiar în momentul când dovedise contrariul.

Ploaia și soarele alternară în primele ore ale după-amiezii, ca o procesiune de figuri sumbre și luminoase, trecând și ținându-se de mână. Apoi se întunecă, și Clarei i se făcu frig. Lumina părea gălbuie în umezeala de afară și ea își ascunse fața în mâini pentru a nu se lăsa cuprinsă de veselie. Închipuindu-și că o doare capul își crea singură simptomele migrenei, și deprimarea deveni atât de acută, încât simți nevoia să se gândească la entuziasmul discret al Laetiției Dale în fața frumuseții vieții

rurale, mai ales în acest loc cu flori îmbelşugate şi privelişti pline de pace. Planul de a evada de aici îi sugeră imagini încântătoare: soarele nu va mai fi o minge de foc arzător, ci un prieten apărând pe fundalul pădurii, parcul, şi pajiştile s-ar întinde în chip familiar spre răsărit şi apus; dealurile, înălţându-se departe jur împrejur, ar inspira, ca şi sufletele bune ale fermierilor săraci, simpatie şi încredere; totul ar fi familiar, intim pentru cea care ar locui acolo zi şi noapte. Laetiţia culegea flori sălbatice, privea fericită curgerea anotimpurilor, fremăta la lectura poeziei ce o absorbea în întregime! Clara era mişcată mai ales de sinceritatea acestor sentimente; ele te făceau să prinzi rădăcini puternice în pământul natal; simţea şi ea nevoia acestora, în timp ce-şi strângea capul între mâini; era conştientă că se preface că-i bolnavă, dar avea atâtea motive pentru o migrenă reală, incit mintea nu putea să nu le creadă şi să nu-i producă palpitaţii autentice. Altfel n-ar mai fi avut nici o scuză că se închisese în cameră. Vernon Whitford era probabil sceptic, iar colonelului De Craye i se părea desigur stranie purtarea ei, cu sau fără migrenă, din moment ce ea nu-i dăduse până atunci nici un semn că ar fi bolnavă. Râsul şi vorbele colonelului răsunară în jurul ei, desträmând ficţiunea; ca şi briza mării, el întărea nervii uzaţi. Gândurile îi reveniră la Willoughby şi de îndată coerenţa lor se risipi ca spuma unui torent.

Curând sentimentele i se modificară însă din nou. Barclay, camerista, îi aduse aceste rânduri scrise de tatăl ei:

Factum est; laetus est, amantium irae [49] etc.

S-a făcut deci; Willoughby consimţise, aparent încântat, iar faptul că tatăl ei credea că totul este numai o ceartă între îndrăgostiţi i se păru mai întâi minunat, iar apoi foarte simplu. Plictisit probabil de purtarea ei, Willoughby era bucuros s-o vadă plecând. Va afla curând că plecase fără a se mai întoarce. Îi era recunoscătoare pentru că sugerase existenţa unui *amantim irae*, cu toate că versul i se părea cu totul stupid. Privea prin geam peisajul atât de familiar şi grav. Ce fericită va fi stăpâna acestor locuri dacă alegerea ei o va putea face fericită! Clara n-o invidia decât pentru vişinul sălbatic cu floarea dublă. Ar fi vrut să ia cu sine o ramură, dacă n-ar fi ştiut că se va veşteji şi va prinde o nuanţă de alb-prăfos, precum zăpada acoperită de o crustă de gheaţă, prin văgăunile dinspre poalele Alpilor; ar fi putut pleca apoi, păstrând amintirea lucrului celui mai frumos de aici. Nu se mai gândi la pretinsa-i migrenă. Îşi schimbă rochia de muslin cu una de mătase şi luă prima pălărie ce i-o întinse Barklay. Simţi brusc o mare prietenie faţă de toţi ai casei, inclusiv Willoughby; deschise fereastra,

răsuflă adânc şi binecuvântă umanitatea, apoi gândi: „Dacă Willoughby şi-ar deschide inima frumuseţilor naturii, s-ar elibera de prejudecăţile absurde în legătură cu oamenii.“ Natura strălucea reîmprospătată în curcubeul ultimelor picături ale ploii, care până atunci măturase totul în rafale; era fundalul cel mai potrivit pentru optimismul ei plin de veselie. Simţi brusc muşcătura foamei, o foame reală, pe care n-o cunoscuse în ultimul timp, consolidând cu o senzaţie de sănătate nouă ei perspectiva asupra lumii, fără s-o precipite totuşi înspre satisfacerea imediată. Dimpotrivă, Clara dorea s-o întreţină, căci îi dădea impresia că muşchii trupului îi funcţionează din plin; şi pentru că tinerele fete îşi schimbă rapid dispoziţia sufletească, ţâşni ca o furtună jos pe scări, trecu pe lângă colonelul De Craye ca un meteor, vizibil numai prin dâra lui luminoasă, ce se stinge, şi ea, treptat, apoi intră într-una din odăile de alături.

De Craye aruncă o privire înspre uşa întredeschisă.

Trebuie să vă amintesc că gentlemenii sportivi, obişnuiţi cu viaţa uşoară, împart femeile frumoase, pentru a nu fi altfel deconcertaţi de trucurile, *volte-face*-urile [50] şi capriciile lor, în două categorii: unele care zboară şi altele care aleargă; pe primele glontele le atinge în aripi, celelalte, îşi expun pieptul. Pentru un asemenea gentleman nu există femei strict individuale; le observă caracteristicile doar pentru a le putea încadra într-o clasă ori alta. El este nemuritorul nostru nătâng, incapabil să distingă o varietate specifică cu o viaţă proprie.

Privind uşa, colonelul De Craye era convins că femeia care se năpustise în cealaltă cameră era o cochetă exasperată. Era îndreptăţit s-o judece astfel. Clara îi vorbise destul de straniu despre cadoul lui de nuntă, sfărâmat, şi la fel despre Willoughby; un sunet bizar vibra în aluziile ei la soţul prezumtiv, iar ea însăşi îl tratase destul de curios pe Willoughby când se întâlniseră. Cel mai mult îl surprinseseră cuvintele ei despre Flitch. Şi ce privire îi aruncase apoi! În continuare, nu Willoughby, ci prietenul său îi polarizase atenţia prietenoasă. După o conversaţie fermecătoare, în cursul căreia se delectase cu cel mai viu schimb de replici avut vreodată cu o fată, ea pretextă o migrenă pentru a-l evita, iar acum trecea pe lângă el fără să-l vadă, chipurile, de parcă ar fi fost legată la ochi.

Se simţi jignit, dar consideră preferabil să se simtă provocat.

Domnişoara Middleton intră prin altă uşă. Îl zărise tocmai când trecuse de el, prea târziu pentru a mai schiţa un salut, iar acum i se adresă ca şi cum l-ar fi salutat totuşi, mai înainte.

— Nu-i nimeni? întrebă ea. Sunt singură în toată casa?

— Ar mai fi cineva, cu totul insignifiant, dar e ca şi cum n-ar fi, ba chiar ar putea dispare cu totul, dacă te întorci cu spatele la el şi doreşti să fii singură.

— Unde e Willoughby?

— Plecat după treburi.

— Călare?

— Pe Ahmet, şi te rog, domnişoară Middleton, nu-i permite să-l vândă. Eu sunt detaşat în serviciul dumitale.

— Aş dori să mă plimb.

— Te-ai restabilit complet?

— Complet.

— Şi eşti în putere?

— Ca niciodată.

— Aşa a răspuns bătrânului cel păcătos spectrul soţiei sale, când apăru ca să-l convingă că mai avea încă o şansă de mântuire. Atunci, spuse el, am să cred în Dumnezeu dacă ai să prinzi această sticlă; o aruncă, sticla se sparge, iar el se sinucide, nu fără a bănui că nevastă-sa i-a întins o cursă. Rafalele de ploaie ce se topesc în zare lasă în urmă nişte miresme divine, domnişoară Middleton. Voi avea privilegiul numelui de botez în ziua nunţii. Parcul acesta al lui Willoughby este unul din locurile cele mai frumoase din Anglia. Perspectiva înspre lac, de aici, îmi aminteşte vag un colţ din Killanney. Te invită să visezi, nu? De Craye desenă cu mâna o spirală de fum înălţându-se spre cer. Îţi place peisagiul irlandez?

— Şi irlandez, şi scoţian, şi englez.

— Oricare dintre ele dacă este frumos. Asta-i şi părerea mea. în ceea ce priveşte popoarele însă, mă îndoiesc. Dă-mi voie să nu cred că reunirea unora din ele, irlandezii şi saxonii de exemplu, ar da roade, chiar dacă Cupidon ar fi maestrul lor de ceremonie şi căminul fericitului cuplu s-ar afla la marginea Cornului abundenţei. Totuşi am văzut un gentleman saxon purtând cu mândrie o floare de Erin [51] şi un Hiberniar [52] făcând curte unei Rowena. Aşa retractez ce am spus şi consideră acele vorbe drept neavenite.

— Eşti de partea rebelilor, colonele De Craye?

— Sunt protestant şi conservator, domnişoară Middleton.

— Nu mă pricep la politică, n-am capul făcut pentru aşa ceva.

— Sunt bucuros s-o aflu, când îmi amintesc capetele celor care se pricep.

— A spus Willoughby când se întoarce?

— N-a menționat ora exactă. Doctorul Middleton și domnul Whitford se află în bibliotecă, angajați într-o bătălie savantă.

— Fericită bătălie!

— Ești obișnuită cu savanții. Ei ne suportă cu greu pe noi, bieți oameni obișnuiți.

— Mai curând ignoranța noastră, decât pe noi ca oameni.

— Tatăl dumitale te-a instruit personal, presupun.

— M-a învățat atâta latină cât am putut înghiți. Vina e a mea dacă știu prea puțin.

— Și greaca?

— Și mai puțin.

— Ah, dar o arborezi ca pe un panaș.

— Pentru că atârnă atât de ușor.

— Domnișoară Middleton, m-aș pune pe învățătură așa bătrân cum sunt. Când ne întrec femeile, am impresia că nu fac doi bani mai mult decât un câine nenorocit, bătut de stăpân. Îți place teatrul?

— Teatrul nostru?

— Dar jocul actorilor?

— Da, sunt interpreţi buni.

— Îndrăznesc să-ți spun că ai juca excelent teatru.

— E o îndrăzneală într-adevăr, deoarece n-am încercat niciodată.

— Am putea încerca. Uite, domnișoara Dale, domnul Whitford, dumneata și cu mine suntem suficienți pentru o piesă în două acte: *Irlandezul în Spania.* Cred că ar fi exact ce ne trebuie. Se aplecă și dădu la o parte iarba prin care avea să păşească Clara. Pajiștea e udă.

Ea făcu semn că nu se teme de umezeală și spuse:

— Femeile engleze speriate de vremea rea ar trebui închise în casă.

De Craye continuă:

— Patrick O’Neil, fiul dezmoștenit al unui tată încăput în ghearele alocaților, trece din Hibernia în Iberia, cu o scrisoare de recomandare către Don Beltran d’Aragon, Grande d'Espania; acesta are o fiică, Dona Serafina (domnișoara Middleton). E o frumusețe unică în vremurile acelea, aflată în grija dădacei ei (domnișoara Dale), hărăzită lui Don Fernan, din familia Guzman (domnul Whitford). Acestea sunt personagiile piesei.

— Dumneata vei fi Patrick?

— În persoană. Și iată-mă pierzând scrisoarea și stând pe treptele Pradoului din Madrid în mână cu ultima monedă cu efigia Britaniei și plângând cu cel mai pur accent irlandez: „Numai pentru că am pierdut o

literă mă aflu în Iberia în loc de Hibernia! Dracu s-o ia de pronunție.“

— Dar Patrick a aspirat cu bună-știință sunetul inițial din Hibernia.

— Iată o critică legitimă, pe onoarea mea, domnișoară Middleton. Așa a și făcut. Astfel dispar două sunete. Dar el va mormăi cuvântul în așa fel, încât va fi redus la un singur sunet și acela incert. Și apoi orice merge pe scenă, având în vedere că tot ce dorim e să râdem, ascultând cele întâmplate. În afară de asta trebuie să presupui că spectacolul s-ar juca în fața unui public londonez, care nu poate suferi sunetele aspirate și nu ne-ar ierta să-l lipsim de prilejul unei glume, de parcă ar fi un lord ori un conetabil. Iată un exemplu al spiritului democratic englez. Așa, în timp ce sucesc și răsucesc biata mea monedă, întrebându-mă dacă s-o sacrific pentru o cină bună, zăresc doi ochi spanioli, ca două fulgere viorii, izbucnind prin cerul întunecat al acelei țări ferice. N-ai vrea să ai ochii de culoarea viorelei?

— Mi-ar interzice să joc rolul.

— Dar ochii negri au adesea un reflex violet-închis.

— Știi, eu nu pretind că am ochii negri.

Colonelul De Craye își permise să privească scrutător ochii domnișoarei Middleton.

— Castanii, spuse el, Perfect. Spania este țara castanilor.

— Atunci iată-mă fiică a Spaniei.

— Evident.

— Logic.

— Urmând o viguroasă deducție.

— Și cum trebuie să mă uit la Patrick?

— Ca la un animal de povară.

— Oo!

Exclamația domnișoarei Middleton a fost mai bruscă decât o cerea dialogul. Se luă cu mâinile de cap.

La marginea tufelor de rododendron, ascuns privirilor celor de la castel, se afla Crossjay, întins pe jos cât era de lung cu un braț îndoit sub cap și eu pălăria împodobită ce iedera alunecată pe obraz, exact în locul unde ea îi creionase sa rămână. Imaginea bietului băiat o mișcă atât de mult, încât o făcu să alerge din mijlocul poienii, în grabă până la el. Colonelul o urmă, mușcându-și vârful mustății. Crossjay sari în picioare.

— Dragul, dragul meu Crossjay, i se adresă Clara pe un ton de reproș. Ce foame trebuie să-ți fie! Și ești ud leoarcă! Oh ! Asta-i prea de tot!

— Dar mi-ați spus să vă aștept, aici, spuse Crossjay, justificându-se plin

de sfială.

— Așa ți-am spus, dar nu trebuia să mă asculți, prostuțule! I-am spus să mă aștepte înainte de masa, colonele De Craye, și băiatul ăsta, prostul de-a binelea, n-a mâncat nimic, și în timpul acesta a plouat de două-trei ori, probabil că-i ud până la piele. Numai fiindcă n-am venit eu să-l iau.

— Pe bună dreptate. Putea să-l acopere lava. Să i se încrusteze trupul pe ea, ca sentinelei din Pompei, și tot ar fi rămas dacă-i băiat de caracter.

— Și dacă a răcit și o să facă febră?

— Dumneata i-ai poruncit să rămână.

— Știu, știu și nu mi-o pot ierta. Fugi, Crossjay, și-ți schimbă hainele. Haide, fugi, fugi repede la doamna Montague să-ți pregătească o baie fierbinte și spune-i din partea mea să-ți dea ceva de mâncare. Și schimbă-ți toate hainele de pe tine. Ah, n-am să mi-o iert niciodată. Am spus „nu mă pricep la politică“, dar încep să cred că nu-s bună de nimic. Dar puteam să-mi închipui că Crossjay nu va pleca de aici la auzul clopotului de masă, și pe o astfel de ploaie? Am uitat de tine, Crossjay. Îmi pare rău, teribil de rău! Ai dreptul să-mi ceri orice amendă vei voi. Să știi minte c-am o datorie imensă față de tine. Și acum, hai să vedem cât de repede poți fugi. Diseară vino jos la desert.

Crossjay nu se mișcă din loc, ci-i atinse brațul cu mâna.

— Mi-ați spus ceva!

— Ce anume, Crossjay?

— Ați promis.

— Ce-am promis?

— Ceva.

— Spune, dragul meu.

El mormăi:

—… să mă sărutați.

Clara se aplecă brusc, îl luă în brațe și-l sărută.

Remușcările și afecțiunea îi erau prea puternice, pentru ca obligația convențională de a-l dojeni s-o mai poată împiedica să-și achite astfel o parte din datorie. După ce-l expedie rapid către doamna Montague, Clara roși toată.

— Dragul de el, suspină ea.

— Da, e un băiat bun, remarcă colonelul. Nu mă miră însă că rămâne neclintit în postul lui ca un soldat de nădejde, dacă i se promite o astfel de soldă. Crossjay e marele dumitale favorit.

— Da. I-ai face un serviciu, convingându-l pe Willoughby să-l trimită la

unul din oamenii aceia care-l pregătesc pe băieți pentru examenul de intrare în marină. Și, colonele De Craye, vrei să fi atât de amabil să-l rogi să-i permită băiatului să coboare la desert?

— Desigur, răspunse el cu oarecare uimire.

— Și vei avea grijă de el cât timp stai aici? Vezi să nu-l răsfețe nimeni. Dacă reușești, cât mai stai aici, să-l ajuți să plece, îi faci un mare serviciu. E născut pentru marină și va trebui să se pregătească pentru intrare.

— Desigur, desigur, spuse De Craye, din ce în ce mai surprins.

— Îți mulțumesc anticipat.

— Dar nu uzurp astfel…

— Nu, noi plecăm mâine.

— O zi?

— Pentru mai mult timp.

— Două?

— Mai mult încă.

— O săptămână? N-am să te mai văd niciodată?

— Mă tem că nu.

Colonelul De Craye își stăpâni uimirea, înăbuși un sentiment de durere profundă și spuse amabil:

— Pentru mine e o lovitură, dar sunt sigur că nu o faci cu plăcere. Te vor regreta toți, de altfel.

Domnișoara Middleton îi declară că trebuie s-o vadă pe doamna Montague, menajera casei, în legătură cu baia lui Crossjay, și părăsi poiana. De Craye se înclină, o urmări cu privirea un moment și-și compătimi prietenul Willoughby, pentru motive diferite, dar convergente. A câștiga sau a pierde această tânără femeie i se păru la fel de dezastruos pentru Willoughby.

CAPITOLUL XX
Un vin vechi şi bun

Cea mai mare bucurie a doctorului Middleton, când aştepta clopotul de seară, era să se plimbe liniştit prin poiană, în compania doamnelor şi a unor gentlemeni plini de respect. Se plimba ca un om care obişnuise să danseze odată (în timpul lui Apollo şi al tânărului zeu Cupidon); muşchii gambei şi ai tălpilor erau încă elastici; capul masiv, cu părul grisonant, se înălţa plin de demnitate. Activitatea susţinută din timpul zilei cerea acest exerciţiu odihnitor şi, ca o încoronare, delicioasele produse ale bucătăriei franceze stropite cu vinuri celebre. Se simţea fericit atunci când putea oferi ascultătorilor săi înţelepciune şi nimicuri elegante, la fel ca şi soarele înspre apus, căruia îi place să răspundă încântării oamenilor în faţa frumuseţii lui grandioase şi simple, fără să-ţi dea impresia că-şi epuizează astfel comorile. Într-adevăr, fericit este omul care se înalţă deasupra semenilor, precum pasarea cu aripile întinse, planând deasupra vrăbiilor ciugulind pe pământ, sus, în cerul superb al apusului, şi poate contempla, şi el, scară de seară, frumuseţea acestuia, desfăşurându-se deasupră-i. Era o amplă recompensă pentru o tinereţe şi o vârstă de mijloc, petrecute în respectat virtuţii. Doctorul Middleton dispreţuia atât trecutul cât şi viitorul unui om care nu se bucură din toată inima, dar cu o gravitate cuviincioasă, de o masă bună. Un asemenea om n-ar trebui să aibă loc nici în lumea de aici, nici în cea de dincolo.

Exemplu strălucit al roadelor pe care le dă temperanţa, el avea mândria unei digestii perfecte, şi chiar convingerile lui politice se bazau pe venerarea Puterilor care recompensează virtutea. Trebuie să asigurăm stabilitatea lumii pe care o construim.

Doctorul Middleton părea modelul unui vechi şi frumos portret, în stil specific englez, sinteză de pietate şi epicurianism, erudiţie şi maniere de gentleman, acordând fiecăreia dintre acestea locul cuvenit; atlet in tinereţe, era încă un bărbat puternic, cu o intuiţie ascuţită a faptelor, dar inexistentă în ceea ce priveşte oamenii, jovial, cu o uriaşă putere de muncă, tenace, dar uşor de tulburat, orice fleac îl putea scoate din apele lui. Îşi iubea fiica, dar se şi temea de ea. Oricât de mult i-ar fi plăcut caracterul ei, teama în faţa femeilor de această vârstă îl avertiza mereu că nu-şi va putea asigura definitiv liniştea cât timp domnişoara Clara rămânea nemăritată. Mama acesteia fusese o femeie plină de farmec, totuşi temperamentul ei poetic era

prea entuziast, imaginativ și impulsiv, pentru liniștea sobră a unui savant, o femeie admirabilă dar, cum vedeți, turbulentă ca un foc de artificii. Fata îi semăna. De ce voia să fugă departe de castelul Patterne, fie chiar și pentru o singură oră? Simplu, doar pentru că aparținea acestui sex instabil și exploziv prin excelență. Un soț i-ar fi cel mai bun gardian posibil, adică exact ce-și dorea tatăl, dornic de a scăpa de o asemenea atribuție. Înconjurați de demagogi și împovărați acasă de fete de măritat, avem nevoie de sprijinul filozofiei pentru a face față situației. Și dacă fata seamănă cu Tullia [53] lui Cicero? Ei bine, n-are decât să moară. Cele mai alese femei ne pot oferi exemple de o bizară perversitate.

Domnișoara Dale se afla lângă doctorul Middleton. Clara le ieși în întâmpinare și trecu de cealaltă parte.

— Tocmai îi declaram domnișoarei Dale că intrarea ta în captivitate va însemna pentru mine o eliberare, îi spuse el, suspinând și zâmbind. Știm precis când va fi acea zi. Data sigură a unui eveniment așteptat ne încredințează că se va produce.

— Eşti atât de nerăbdător să mă pierzi? îngăimă Clara.

— Draga mea, m-ai plantat în mijlocul unui câmp de luptă, așteptând semnalul trompetei; când o voi auzi, nervii mei se vor relaxa, asta-i tot.

Clara nu găsi nimic să replice acestor cuvinte. Se întrebă ce sens avea tăcerea Laetiției.

Sir Willoughby apăru în fața lor, aparent bine dispus.

— Nu mai e nevoie să te întreb dacă te simți mai bine, îi spuse Clarei. Îi adresă un zâmbet cuceritor Laetiției și învârti o cheie în jurul degetului, spunându-i doctorului Middleton:

— Cobor în pivnița mea secretă.

— O pivniță secretă! exclamă doctorul Middleton.

— Ocolită cu sfințenie de majordom, interzisă lui Stoneman. Îmi dați voie să vă conduc prin ea? Pivnițele mele merită să le vizitați.

— Pivnițele nu sunt catacombe. Dacă sunt bine construite pot fi considerate mai curând niște capele unde sticlele meditează la bucuriile pe care le vor acorda, ignorând praful ce le acoperă. Ai ceva special?

— Un vin de 90 de ani.

— Face oare parte din arborele vostru genealogic de-i cunoști vârsta cu atâta precizie?

— Bunicul meu l-a primit moștenire.

— Bunicul dumitale, sir Willoughby, a avut odrasle vrednice, ca să nu mai vorbim de generozitatea părinților săi. Ce s-ar fi întâmplat dacă ar fi

încăput pe mâna femeilor din familie! Voi fi fericit să te însoțesc, Ce ai, Porto? Hermitage?

— Porto.

— A! Ne aflăm în Anglia, doar!

— Dacă pornim acum ne ajunge tocmai bine timpul, spuse sir Willoughby, hotărându-l pe doctorul Middleton să vină.

Vocea acestuia parcă ciripi:

— Vinul de Rin câştigă de asemeni în calitate, îmbătrânind. Am gustat din el. Parfumul lui cântă ca un pârâu, pe mai multe voci, toate pline şi adânci. Porto Senatorial îi ziceam noi. Nu putem spune acelaşi lucru despre nici un alt vin. Porto are adâncimea mării şi tocmai parfumul, notează nuanța, îi dă această adâncime. Seamănă cu o tragedie clasică organic armonioasă. Un Hermitage vechi este luminos ca antichitatea; are meritul că poate atinge o vârstă înaintată, ceea ce nu-i un merit oarecare. Dar nici Hermitage-ul, nici vinul de Rin nu-ți dau impresia că sunt născute din chiar sângele acestor ani lungi, unind impetuozitatea tinereții şi înțelepciunea bătrâneții. Numai Porto are calitatea asta! El este moştenirea noastră cea mai nobilă! Observă că nu compar vinurile, ci doar le disting calitățile. Fie ca ele să dureze toate, cât mai mult, pentru bucuria şi deliciile noastre! Ele nu sunt rivale ca cele trei *Idaeane* [54]. De-ar fi fost un al patrulea l-ar fi provocat. Vinul de Bourgogne are geniu, în micul lui domeniu este fără rival, poate orice, dar nu poate rezista într-o întrecere, are respirația prea scurtă. Un Bourgogne în vârstă aleargă cot la cot cu un Porto imberb. Sunt încredințat că Porto vorbeşte în pilde, pe când vinul de Bourgogne înalță imnuri inspirate. Sau, am putea zice, Porto cântă în hexametri homerici, iar Bourgogne în ditirambi pindarici. Ce zici?

— Comparația este excelentă, sir.

— Distincție, vrei să zici. Pindar uluieşte, dar fratele lui mai vârstnic ne întinde o cupă cu o licoare întăritoare. Unul este o fântână cu jeturile țâşnind până departe, celălalt curge neauzit ca valurile de purpură ale mării.

— O foarte frumoasă distincție.

— Te pomeneşti că vrei să-mi lauzi acum comparațiile. Ele amintesc de epoca primelor scrieri critice dedicate acestor poeți. Ocupă-te de greci şi-ți vei da seama că nu mai poți spune nimic nou, totul a mai fost spus — *Graiis… praeter laudem, nitllius avaris* [55]. Geniul dedicat gloriei devine nemuritor. Noi, domnule, ne dedicăm geniului valurilor de mocirlă. Nu ne mai adresăm zeilor veşnici, ci stomacului oamenilor din popor.

Sir Willoughby avea toată răbdarea. Se acorda la fel de perfect cu

discursurile doctorului precum toba susține un duet cu violoncelul; cum încerca să cânte, intra imediat în acțiune instrumentul solist. Greșea oricum, fie că aproba, fie că-l contrazicea pe doctorul Middleton. Willoughby îi considera pe savanți ca o specie de oameni lipsiți de bunele maniere; în schimb putea vorbi la nesfârșit despre erudiția doctorului.

În pivniță însă, veni rândul tobei să cânte. Doctorul Middleton avea parcă limba legată. Sir Willoughby evocă pe scurt istoria completă a vinului său, pe capitole și paragrafe; de unde-l procurase familia și cum de ajunsese în posesia lui în cantități atât de mari.

— Ciudat, bunicul meu, care a moștenit pivnița, bea doar apă, iar tatăl meu a murit de tânăr.

— O, dragul meu! exclamă doctorul a uimire și a consolare. Prima se referea la spiritul de contradicție al unuia din strămoși, iar a doua exclamație la destinul atât de trist al celuilalt.

Se simțea copleșit de respect pentru această familie. În mijlocul pivniței răcoroase, frumos boltite, blocuri masive alcătuiau o încăpere pătrată, ca un fel de incintă; acolo întunericul era atât de adânc, încât lumina lămpii nu-l putea pătrunde, și părea un ochi clipind ușor; toate acestea atestau soliditatea și spiritul de prevedere ale omului care construise castelul pe asemenea fundații. Imaginația noastră vede într-o casă înălțată deasupra unei mari pivnițe de vinuri viața veselă a unei familii puternice și adânc înfiptă în solul natal. Și tot imaginația acordă un loc important moștenitorului. Bunicul lui băuse doar apă, tatăl murise de tânăr, împrejurările actuale ni-l arată parcă predestinat unei moșteniri și cariere ilustre. Reveriile doctorului Middleton erau plăcut colorate de privelișstea prietenoasă a sticlelor cu vin vechi; era vesel ca la o sărbătoare, totul îi plăcea și se hotărî, de aceea, să se lase în voia gândurilor care se desfășurau în stilul obișnuit, capricios și robust, solemn și grațios; astfel se întâmplă uneori, când veselia excesivă ne tulbură într-atât mintea, încât nu mai putem șterge un timp amprenta acesteia. Bucuria așteptării ne face, cum știți, recunoscători; suntem educați de altfel în spiritul recunoștinței. Doctorul Middleton, pe deasupra, era un gentleman căruia îi plăcea să se bucure de propriile lui spirite.

Remarcă cu satisfacție tonul lui sir Willoughby când ii ordonă servitorului care-i călca pe urme să ducă sus „cele două sticle“; tonul recomandă fără a exagera precauție în mânuirea lor, iar cifra doi era destul de agreabilă.

Privind cu atenție mâinile servitorului, doctorul Middleton spuse:

— Iată latura tristă a unui lucru excelent. Numai un om din douăzeci ar putea aprecia acest vin la justa lui valoare.

Sir Willoughby replică:

— Foarte bine, să trecem atunci peste ceilalți nouăsprezece.

— Femeile, de exemplu, dar și mulți bărbați.

— Atunci, pentru ei vinul acesta va rămâne sigilat.

— Bine faci, altfel ar fi o risipă supărătoare.

— Vernon nu gustă decât vin roșu, la fel Horace De Craye. Nici unul nu este demn de un Porto. Ei vor însoți apoi doamnele, iar dumneavoastră sir, și cu mine, am putea rămâne singuri.

— Din partea mea, cu cea mai mare plăcere.

— Sunt nerăbdător să aflu verdictul dumneavoastră, sir.

— Îl vei avea, sir, și sunt sigur că nu voi face notă discordantă cu corul de laude care mă precede. Răcoroasă, dar nu înghețată, rezumă Middleton calitățile pivniței, în timp ce ieșeau din ea, expusă doar la nord și la sud, fără umezeala, fără mucegai, aer curat, totul este desăvârșit. Ai putea sta culcat la pământ și tot te-ai simți bine.

Dintre toți englezii venerabili, care dovedesc o anumită afecțiune, cam puerilă, vechiului vin de Porto, avocați, doctori, nobili de țară, amirali rumeni, negustori din City, dintre toți, sângele clasicistului erudit fierbe cel mai aprig, când vede o sticlă învăluită în pânză de păianjen, lucru explicabil dacă ne gândim că dintre toți, el este cel mai îmbibat de versurile vechilor poeți. Spiritul lor cântă încă în el, hrănit cu licoarea cea mai fină produsă vreodată de Timp. El poate găsi chiar o asemănare între vin și inteligența savantului, care, spre deosebire de cea perisabilă a omului de rând, elimină, pe măsură ce trec anii, toate cristalele și acizii, devenind strălucitor de clară. Vinul de Porto înalță imnuri firii conservatoare a clasicistului. Are calități magice: la prima sorbitură, vinul acesta te aruncă în plin torent de purpură al vechimii sale veșnic tinere.

Prin comparație, veselia celorlalți amatori pare stupidă, sufletul lor nu e făcut pentru asemenea delicii, pe când umanistul este născut pentru acest vin, precum poeții pentru Frumusețe. Într-adevăr, acestea ar trebui împărțite savantului și poetului ca un bun al lor, firesc. Așa ar trebui să fie.

În acest timp, doctorul Middleton sorbea din vin.

După plecarea doamnelor, sir Willoughby se adresă cu un ton rece, studiat, lui Vernon și Horace.

— Voi beți vin roșu, le spuse el, oferindu-le sticla. Doctore Middleton, dumneavoastră preferați Porto. Serviți din acesta, pentru început, ca un

preludiu. Vinul dumneavoastră va sosi în cinci minute.

Când carafa cu vin roșu se goli sir Willoughby se oferi să mai comande alta. De Craye nu părea prea interesat, iar Vernon se ridică de la masă.

— Așteptăm sticla cu vinul de Porto al doctorului Middleton, îi spuse Willoughby lui Vernon.

— Sticla mea, ai spus? strigă doctorul Middleton.

— E un vin regal, nu-l puteți împărți cu nimeni, remarcă Vernon.

— Dacă mergi în sala de biliard, ne întâlnim acolo, Vernon.

— A, când beau un vin bun nu mă grăbesc pentru nimeni și nimic, spuse doctorul Middleton.

— Horace?

— Nu mă simt demn, sunt un băutor ocazional. Voi însoți mai curând doamnele, Willoughby.

Vernon și De Craye plecară tocmai când sosi vinul. Doctorul Middleton gustă. Gustă și privi omul care are depline drepturi de proprietate asupra lui.

— Ai vreo treizeci de duzini de sticle? întrebă doctorul Middleton.

— Cincizeci.

Doctorul Middleton se înclină cu respect.

— Îmi voi aminti, sir, i se adresă gazda, de câte ori voi avea cinstea să vă primesc, ca eu sunt pivnicerul acestui vin.

Doctorul Middleton puse paharul pe masă.

Aveți, sir, o funcție demnă de invidiat, în anumite privințe. Deși e binecuvântată. Este însă plină de răspundere. De dumneata depinde cât va întârzia ziua ultimei duzini.

— Aveți o părere favorabilă despre vin, sir?

Numai oamenii superficiali sunt gata de entuziasme ieftine, ușa că am să-ți spun doar atât: sticla aceasta de vin strămoșesc mă consolează cu n-am trăit cu nouăzeci de ani mai înainte, sau în orice altă epocă decât în prezent.

— Am multă grijă de el, răspunse sir Willoughby modest. Totuși este destinat în chip firesc celor care-l pot aprecia, așa ca dumneavoastră, sir.

— Și totuși, dragul meu prieten, și totuși! Nu ești doar proprietarul, ci și tutorele lui, ceea ce este destul de dificil Deși n o putem declara moștenire inalienabilă, onoarea ne cere sa n-o diminuăm prea mult.

— Cred că nu veți obiecta, sir, să beți din vin în sănătatea nepoților dumneavoastră. Să dea Dumnezeu să trăiți atât de mult încât să toastați cu același vin la nunta lor.

— Îmi oferi imaginea bătrâneții în culori foarte seducătoare. Hm ! E un

vin demn de Titan [56]. Un asemenea vin l-ar fi făcut să se grăbească pentru a întâlni Aurora trandafirie. Ha, ha !

— Mă voi strădui să va ajut să străbateți noaptea până la ivirea dimineții, spuse sir Willoughby, fără să sesizeze aluziile bahice și nupțiale din cuvintele doctorului Middleton.

Middleton privi carafa din fața lui. În fericirea noastră se strecoară totdeauna o umbră de tristețe, amintindu-ne condiția de ființe perisabile. Vinul rămas în carafă nu promitea să susțină acoperișul înstelat al nopții și să întâmpine zorile.

— Vinul vechi, dragă prietene, împiedică o sticlă să rămână plină.

— Vom avea o a doua sticlă.

— Nu.

— Am comandat-o.

— Protestez.

— S-a și destupat.

— Refuz.

— S-a și turnat în carafă.

— Mă supun. Dar notează că trebuie să fim parteneri egali. Vei fi o gazdă perfectă, sir, dacă-mi îndeplinești și această dorință. Observă superioritatea vinului asupra lui Venus, vreau să zic generozitatea vinului. Gelozia noastră se întoarce împotriva aceluia care nu se înfruptă din vin. Dar ce dopuri! Formidabil!

— Sunt controlate la intervale regulate de timp. Mi-amintesc cum se făcea operația în vremea când trăia tata, am supravegheat-o eu însumi odată.

— Trebuie să fie la fel de periculoasă ca și operația de trahee, atât în ce privește îndemânarea și siguranța mâinii chirurgului, cât și gâfâielile pacientului.

O altă carafă proaspăt umplută fu așezată în fața doctorului.

— Nu am decât o fată de dat, spuse el, mișcat.

— O consider recompensa cea mai înaltă ce o poate oferi lumea.

— Am vârât ceva latină și o fărâmă de greacă în capul ei. A gustat puțin din licoarea clasicilor. Speram odată… dar e doar o fată. Nimfa din păduri s-a ascuns în ea, totuși îți va oferi cupa înflorită din fântâna Hippocrene [57]. Are această noblețe, cea mai pură: e frumoasă, o frumusețe chiar, pentru cei care nu judecă doar proporția liniilor. Iar pentru mine este frumoasă, Willoughby. Ea este, cerul pentru mine. Au mai fost candidați la mâna ei. În Italia m-au rugat stăruitor chiar. În cartea ei, dragostea n-a scris

însă nici o pagină până acum. Dumneata deschizi primul capitol, cu dumneata va cunoaşte singura poveste a vieţii ei, aşa cum se şi cuvine. *Mulier tum bene olet* [58], ştii bine. Cu atât mai îmbătător parfumul iscat din nimic. Ea vine la dumneata de la mine, doar de la mine, trece din braţele, tatălui în cele ale soţului. *Ut flos in septis secretus nascitur hortis…*, murmură apoi versurile până la *Sic virgo, dum…* [59]“ Despărţirea va fi grea pentru mine. Ea se dăruie unui om care va primi, totodată, tot ceea ce justifică mândria mea. Şi, adaug, va fi invidiat pentru asta. Domnul Whitford trebuie să-ţi compună un *Carmen Nupţiale* [60].

Ascultându-l pe doctorul Middleton, nefericitul gentleman îşi simţea inima când zvâcnind puternic, când oprindu-se parcă. Orgoliul lui rănit încerca să alunge imaginea Clarei, drăgălăşenia fetei pentru el chinuitoare, aşa cum o văzuse dimineaţa, alături de Horace De Craye, dulce ca răsuflarea zilelor engleze, sclipind uşor în soare, dulce şi vitală ca seva ţâşnind prin ramurile tinere; ochii, buzele, rochia fluturându-i în jurul corpului, mulându-i sânii ca doi gemeni ascunşi la piept de o mamă grijulie, hohotele de râs, silueta zveltă, mersul princiar, toată dulceaţa nespusă a făpturii ei îi biciuiau necruţător rănile.

Dar cel mai mult îl chinuia dorinţa Clarei de a se despărţi de el. Durerea era atât de puternică încât gândurile erau sincere. Atunci când aceasta se mai potolea, Willoughby se amăgea cu eventuala gelozie a Clarei faţă de Laetiţia, şi dorinţa ei de libertate i se părea o născocire, deşi o exprimase cât se poate de clar. Voia să îngrijească această rană pentru dublul, motiv că ar fi putut-o iubi mai mult după ce o va fi pedepsit şi pentru că, închipuindu-şi acel moment, alunga teama de a o pierde pe Clara şi acoperea acel abis de spaimă pe care ea reuşise să-l deschidă sub paşii lui; în ciuda artei lui de autoapărare i se părea mereu că alunecă în gol.

— Ce mă voi face mâine seară? întrebă Willoughby. Nu-mi pasă dacă zvârl o sticlă colonelului şi lui Vernon, tot n-o pot deschide numai pentru mine. O conversaţie cu doamnele mă plictiseşte de moarte de pe acum. Când îmi aduceţi logodnica înapoi, sir?

— Dragul meu Willoughby, pufăi doctorul Middleton; îşi reluă ţinuta demnă, sorbi din nou din pahar, apoi continuă: Expediţia asta este absurdă. Nu-i pot înţelege scopul. Avea migrenă şi toane. Acuma au dispărut şi cred că i-a revenit bunul simţ. Am fost totdeauna de părere că nu trebuie să încurajam toanele fetelor. *Eu* am să-i pun piciorul în prag. Planul meu era să rămân aici încă 10 zile, conform invitaţiei dumitale atât de amabile. Şi am să rămân.

— Hotărârea dumneavoastră merită aplaudată, sir. O veți menține cu toată fermitatea, nu-i așa?

— Nu-mi calc niciodată promisiunea, Willoughby.

— Și nu cedați în fața presiunilor?

— În fața nici unei presiuni.

— A convingerii, voiam să spun.

— În nici un caz. A ceda presiunii sau convingerii înseamnă a fi un om slab. Prima apasă ca o povară asupra noastră; cea de a doua speculează nevoia noastră de povară.

— Ceea ce spuneți, domnule doctor Middleton, mă satisface pe deplin și-mi alină temerile.

— Detest orice contrazicere a bunelor maniere, Willoughby. Dar îmi amintesc, sper că n-am greșit, c-am informat-o pe Clara c-ai primit destul de ușor vestea plecării ei, sau a unei întreruperi în vizita noastră, ceea ce trebuie să-ți mărturisesc, nu prea mi-a plăcut.

— Dorința dumneavoastră este un ordin pentru mine, scumpe doctor. Plecați-vă dar și dumneavoastră dorinței mele și rămâneți să deșertați multe alte sticle cu ginerele dumneavoastră.

— Înțelepte vorbe. Stilul dumitale curtenitor este ireproșabil, Willoughby. Mi te închipui rezolvând o neînțelegere între îndrăgostiți cu o politețe care ar putea servi drept lecție unor domnișoare binecrescute. Nu-i așa?

— Mai bine să evităm certurile inutile.

— Totul e în regulă?

— Clara, replică sir Willoughby, cu o ironie dramatică, este perfecțiunea însăși.

— Mă bucur să cred așa, răspunse doctorul, crezând că cearta dintre fată și gazda lui, obișnuită între îndrăgostiți, se sfârșise.

Se ridicară de la masă puțin după ora unsprezece. Urmă un scurt dialog în privința doamnelor. S-au dus probabil la culcare? O, da, desigur. Este bine ca ele să se culce devreme pentru a-și păstra un ten frumos. Femeile sunt gloria Creației, dar reprezintă exact inversul apogeului la care ajungi bând un vin vechi de o sută de ani. Dacă vreți, față de Zenitul bărbatului reprezintă Nadirul, în apă te-ar trage înapoi, ori s-ar așeza împotriva curentului; din punct de vedere moral ele înseamnă penitență și căință; imagistic vorbind, sunt vântul înghețat din Nord bătând asupra mugurilor proaspăt deschiși. Ce știu ele despre rafinamentul critic al gustului și despre exaltarea care te cuprinde la chef! Și notează că mă gândesc la cheful

sobru, de o exaltare reținută, cheful clasic adică! Pot ele, oricât de dragi ne-ar fi, să aprindă candelabrele minții, să lumineze întreaga istorie a omului și să-i descopere destinul? Nu pot face asta și nu pot nici simpatiza pe cei care o fac, deoarece prăpastia dintre ele și noi rămâne neatinsă. Totuși nici noi nu suntem orientali cu turbane, nici ele nu fac parte din harem. Nu trăim în lumea islamică. Fiți siguri de asta atunci când contemplați carafa de pe masă.

Doctorul Middleton spuse:

— Atunci mă duc și eu direct la culcare.

— Vă conduc până la camera dumneavoastră, sir, îi răspunse gazda.

Se auziră acorduri de pian. Doctorul Middleton se sprijini de balustrada scării și întrebă:

— S-or fi dus chiar la culcare?

Vernon ieși din bibliotecă și fu strigat:

— Ce faci domnule coleg?

Vernon îi ură cu un gest noapte bună doctorului și îi spuse lui Willoughby:

— Doamnele sunt în salon.

— Eu urc în dormitor, replică acesta.

— Vreau singurătate și somn după un asemenea vin! Să fim cruțați de societatea oamenilor! strigă doctorul. Ei, Willoughby!

— Da, sir!

— Mâine, *una singură!*

— Pivnița rămâne la dispoziția dumneavoastră, sir.

— Mi-ar fi mai ușor să conduc caii soarelui. Propun cu toată hotărârea doar una, și nimic în plus. Am făcut o breșă în a cincisprezecea duzină! Câte o sticlă pe zi, și nu vom ajunge prea repede, ci destul de rezonabil și la a paisprezecea. Două sticle *per diem* [61] ar produce dezintegrarea lor rapidă cu toate nesăbuințele care ar decurge de aici. Dă-mi însă voie să-ți spun, ca să audă posteritatea, că eu personal suport și trei.

În timp ce doctorul Middleton perora, doamnele apărură în ușa salonului; Clara era prima deoarece recunoscuse vocea tatălui ei și dorea să se intereseze de plecare.

— Papa, vrei să-mi spui la ce oră pornim mâine?

Fugi sus pe scară să-l sărute, întrebând apoi din nou.

— Când vei fi gata mâine dimineață?

Doctorul Middleton făcu de mai multe ori un „hm“ deliberativ, ca niște sunete de corn. Se gândi să-i răspundă pe un ton solemn, dar chipul

nerăbdător al Clarei îi cerea imperios un răspuns concis; părea crispată, atât de însetată era de acest răspuns. Dând buzna în universul lui fericit, tulburând viziunea unei *hurii* [62] ascunse într-o pivniță secretă, ca o recompensă a celor viteji, Clara îl plictisea vădit. Cu sprâncenele încruntate îi răspunse:

— Nu voi fi gata mâine dimineață.

— Atunci, după-masă?

— Nici după-masă.

— Când dar?

— Draga mea, acum sunt gata să merg la culcare și nu vreau să mă gândesc la nimic altceva. Doamnelor, se înclină el în fața persoanelor aflate în hol, sper că visele cele mai grațioase vă vor vizita la noapte.

Sir Willoughby coborâse repede scara și dădu mâna cu doamnele, îl trimise pe Horace De Craye în laborator, unde putea fuma în voie, și se reîntoarse lângă doctorul Middleton. Agasat de această scenă, nesigur de reacțiile lui în caz că ar fi rămas singur cu Clara, dorind ca dezamăgirea ei să explodeze a doua zi dimineața, când el va fi absent, Willoughby se mărgini să-i spună doar: „Noapte bună! Noapte bună cu o căldură de convenienţă, înclinându-se asupra mâinii ei inerte, și apoi îi oferi brațul reverendului doctor.

— A, Willoughby, băiatul meu drag, ești foarte drăguț ca m-ajuți, deși eu mă transport de obicei singur, i se adresă el, în timp ce Clara îl privea stupefiată. Luminările se află cred pe palierul primului etaj. Noapte bună, scumpa mea, Clara!

— Papa!

— Noapte bună!

— O! exclamă ea respirând cu greutate, ruşinată de ea însăşi ca şi de această conspiraţie organizată pe la spate. Noapte bună.

Tatăl ei urcă scările, ea le coborî.

— Ne înțelesesem, tata și cu mine, să plecăm mâine dimineața, devreme, la Londra, spuse doamnelor, cu o voce liniștită, pe un ton nepăsător, dar pe figură i se putea citi totul. Înțelegând, De Craye se simți adânc îndurerat.

CAPITOLUL XXI
Meditaţiile Clarei

Două persoane n-au dormit în noaptea aceea la Patterne: domnişoara Middleton şi colonelul De Craye.

Clara zăcea nemişcată, parcă împietrită, cu mintea febrilă. Oamenii sensibili trăiesc întreaga catastrofă în cel mai mic semn care o prevesteşte. Spaima îi cuprinde uşor. Ei nu se opresc net, refuzând abisul înspre care îi porta vântul spaimei. O încruntare de sprâncene înseamnă furtună, vânt, naufragiu. În momentul când observă incendiul se simt deja cuprinşi de flăcări. Când cineva le inspira dezgust e de ajuns să se apropie, pentru ca răsuflarea aceluia să-l şi provoace. Urmează apoi o luptă teribilă corp la corp împotriva ororii, a spiritului răului ce le promite ajutor, împotriva slăbiciunii care cheamă răul în ajutor, împotriva esenţei lor curate care le şopteşte că se înşală.

Falsele demersuri provocate de laşitate şi sofisticărie o înspăimântau pe Clara, se simţea pierdută. Willoughby ştiuse să întoarcă situaţia în avantajul lui, impunându-se prin forţă, şi o făcea pe ea să se simtă abjectă ca o reptilă. Era pierdură, se simţea târâtă de apă înspre cascadă. El îl câştigase pe tatăl ei drept aliat. Reuşise în mod surprinzător, nu ştia nici ea cum, să-l influenţeze pe doctor, care până atunci, cel mult îl tolera. Cuvintele „Dragul meu băiat“ rostite de tatăl ei, dovedeau o situaţie nouă împotriva căreia ea va avea de luptat, mereu şi mereu, până la epuizarea forţelor, atât ale tatălui cât şi ale ei. Cuvintele răsunau în ea stârnind alternativ stupefacţie şi dispreţ, revoltă şi supunere. Toate acestea însemnau că este învinsă, că tatăl ei n-o mai stima. Acesta îi apăru ca o uriaşă statuie a neliniştii.

Recunoscându-şi slăbiciunea şi laşitatea se simţi deodată strivită de fatalitate. Fie că va fi fericită ori nu, cu ce drept o fiinţă atât de mizerabilă ca ea tulbură viaţa altora? N-ar fi oare mai înţelept să se lase în voia valurilor, mai plăcut pentru toată lumea? Şi-ar binecuvânta soarta dacă i-ar dărui o viaţă scurtă. O dată prinşi în plasa disperării nu mai există salvare, destinul nostru ne condamnă poate să trăim pe pământ ca nişte brute, dar încetăm să mai fim nişte brute când ne cunoaştem destinul.

Clara se simţea cuprinsă de un fel de voluptate a pasivităţii şi-şi arunca povara pe umerii Puterilor de sus, fără a le şi iubi pentru aceasta. Nevoia de a le iubi i se impuse însă, ca singura şansă de a putea suporta insuportabilul; luptând din tot sufletul să reziste, ajunse să li se dăruie, cu umilinţă, deşi ştia că salvarea este imposibilă. În asemenea împrejurări

sămânța unei bune învățături sprijină sufletul. Dacă am întocmi o schiță a condiției noastre umane, am însemna, ca o răspântie periculoasă a conflictelor noastre interioare, locul unde fatalismul ne șoptește să închidem ochii, iar educația ne cere să-i ținem larg deschiși.

Cu o intuiție rapidă, dar fără curajul hotărârilor mari, Clara înțelese cât de orbește acționase. Pentru că nu se cunoscuse pe sine prea bine, dorea, ca o pedeapsă, să se învețe cu supunerea. Îl acceptase altădată pe Willoughby, trebuia să-l accepte și acum. Faptul aparținea trecutului și dezbaterilor lui.

În teorie, era ușor să judece astfel faptele. Avea de îndeplinit o datorie evidentă. Apoi, un gând fără nici o legătură cu celelalte flutură în jurul ei, comparând-o, în defavoarea ei, cu Vernon. Acesta suportase ani de zile lucruri dezagreabile, pentru a putea studia, și din venitul lui redus ajutase pe alții mai săraci. Se gândea îndelung la el cu milă și invidie. El trăise aici, aici trebuia și ea să trăiască: nu se simțise dezonorat de modestia lui, își controlase întotdeauna reacțiile pentru că se putea oricând retrage în viața lui interioară. Era aproape gata să-și închipuie că l-ar putea imita, când un gând ascuțit o străfulgeră în tot corpul: „Nu uita diferența, diferența dintre voi“, amintindu-i că e femeie și nu-și va putea înfrânge niciodată pornirile. Poate o femeie să aibă viața interioară complet despărțită de viața bărbatului de care este legată? Încercă să se cuibărească într-un colț tăinuit al sufletului, de unde ar fi putut contempla totul cu detașare, adunându-și forțele și scăpând de impulsurile temperamentului. Efortul rămase zadarnic. Diferența, soarta crudă, de femeie lipsită de apărare, o zvârleau pe spinarea unor cai sălbatici, alergând dezlănțuiți prin preriile virgine. În cazul ei, datoria însemna rușine, și de aceea n-o putea numi cu totul datorie. Intolerabila diferență interzicea acest cuvânt.

Dar simțea aprinzându-i-se mințile și o flacără puternică lumina până departe, îndârjindu-i gândurile împotriva ei însăși. O femeie atât de nestatornică ca ea putea fi înzestrată cu voință? Nu lua ea drept manifestări ale voinței tot felul de dorințe nesăbuite? Putea un cap de găină ca al ei să se împăuneze cu frumusețea trupului? Dacă putuse acorda mâna, fără să mai reflecteze (cum credea că o făcuse, nefiind în stare să se închipuie pe sine că ar fi putut-o face și după o matură reflecție), ce era ea oare altceva decât o simplă marfă căreia nu i se aude glasul când trece dintr-o mână în alta.

În plus, strigau gândurile ei incandescente, nu-l putuse suspecta pe Willoughby de atâta prefăcătorie. Și apoi nu se înșela ea complet, nu-l interpreta ea oare greșit? Fiind mai puternic decât își închipuise, nu era

Willoughby încă mai mult demn de stimă? Opinia întregii lumi îi era favorabilă, prietenii îl apreciau.

Îl revedea în minte, întreg ca sub lumina unui fulger. Nu avea, cel puțin în intenție, o părere mai puțin favorabilă decât cea a lumii și a prietenilor lui Willoughby, dar, gândindu-se la aceștia, își aminti, auzi chiar, vocea lui Willoughby, declarându-i opinia despre lume și prieteni, despre Vernon Whitford și Horace De Craye, de exemplu, și despre alți bărbați ori femei. Speranța obscură că l-ar putea vedea la fel ca prietenii lui și întreaga lume, cu condiția să rămână la aceeași distanță de el, marcă finalul acestei faze a meditațiilor, durând în timp aproape un minut; imagini ale unei vieți intense i se succedau în minte, ca un fundal și ca un comentar la chipul lui Willoughby, întunecându-se treptat în timp ce ea îi cerea libertatea.

— Nu pot, nu pot! strigă tare, înțelegând uimită că intensitatea repulsiei constituia un avertisment solemn. Mai bine să rămână pe veci neiertată decât să-și deteste soțul; mai bine să apară nestatornică; și, apoi, de ce n-ar arăta așa cum e?

De ce? Răspundem de obicei la această întrebare, referindu-ne cu îndârjire la anumite calități admirabile, simțindu-ne ofensați pentru că lumea le ignoră, deși noi înșine mai mult le bănuim decât le cunoaștem, dar pe care le considerăm totuși fortăreața noastră interioară; acolo, orgoliul se lăfăie ca la el acasă, solitar și impenetrabil, ca un conservator octogenar. Dar nu mai este posibil să răspundem astfel, când mintea noastră arde mistuitor ca o torță de rășină și nu lasă neatins nici un colț al sufletului. Slăbiciunea ei părea iremediabilă; înspăimântând-o, îi reactualiza dezgustul, iar acesta, intensificându-i senzațiile până i le impuse conștiinței, îi sublinie și mai mult slăbiciunea. Era necuviincioasă, capricioasă, nestatornică, imorală. Mai rău decât o victimă a răului, era chiar capabilă să-l dezlănțuie, așteptând doar momentul când va fi ispitită s-o facă. Ispita însăși îi dădea un fel de moleșeală; atunci când bătălia se va fi isprăvit și ea va fi o simplă iarbă de mare, cu rădăcinile dislocate din sol, va pluti în voia valurilor, înălțându-se și coborând o dată cu ele. Va semăna atunci cu Constanța, va avea poate același destin, dar se temea că nu vai fi niciodată bravă ca ea.

Poate că va avea într-adevăr același destin!

Când, bieții oameni neliniștiți se trezesc noaptea ca să privească spectrele proiectate în afară printr-un obscur proces psihic, ei le contemplă fix un moment, apoi luând cunoștință de sine, se vârî repede în așternut cu rapiditatea unui pește. Clara își contemplă gândurile, apoi se prăbuși brusc

în străfundurile unei mări de purpură.

Sub valuri obținu probabil, dacă nu iertare, cel puțin uitare. Curând după ce căzu în adânc primul lucru la care se gândi fu colonelul De Craye. Se gândi cu liniște la el, părea un refugiu. Era simpatic, cu o fire odihnitoare. Corpul lui zvelt, mersul suplu și sigur ca al unui cerb, expresia de vie inteligență, firea cordială, veselă, mereu gata de o strengărie, fire de irlandez intrând în acțiune ori de câte ori avea ocazia, de parcă ar cânta pe o harpă identică cu emblema țării lui natale, toate acestea, când te gândeai la ele, îți transmiteau invariabil liniște. Refuză să se întrebe dacă nu se înșela singură, crezând că gândește cu calm la el. Evadând din camera de tortură, firea ei tânără evită radiațiile minții, căutând o sursă de prospețime; colonelul îi apărea ca o ploaie rodind un pământ uscat, și Clara se bucura ca de o sărbătoare. Lângă el respirai alt aer. Nu avea nici un motiv să pună la îndoială bunătatea lui, dimpotrivă, se putea gândi la el în deplină siguranță. Și apoi rolul de viitor secundant al prietenului său Willoughby îl făcea, obligatoriu, cu totul inofensiv. Și în afară de asta (nu vă așteptați acum la o înlănțuire logică de idei) senzația de prospețime, ca după ploaie, pe care o simțea gândindu-se la el, se datora și certitudinii, ce se consolida pe măsură ce reflecta mai mult, că niciodată colonelul nu va juca vizavi de Willoughby în fața altarului, rolul infam, pe care tatăl ei, în aceleași împrejurări, l-ar juca față de ea. Horace De Craye îi prilejuia o adevărată odihnă a spiritului.

Se numea Horace. Ea îl studiase pe Horațiu împreună cu tatăl ei. Cunoștea cea mai mare parte a odelor și câte ceva din satirele și epistolele poetului. Acestea luminaseră în chip agreabil chipul gentlemanului cu nume omonim. Semăna cu poetul. Era vivace, spiritual, elegant, avea mult bun simț. Îi spusese că-i plăcea tot ce era rustic și tânjea după viața la țară. Proiecta să se retragă în Canada și să-și cultive acolo propriul lui domeniu *modus agir non ita magnus* [63], adevărate plăceri. Dar, ca și ea, când se statornicea la țară, suspina după oraș. Aveau multe trăsături comune. Făcuse aluzii în glumă la lipsa lui de avere *Quae virtus et quanta sit vivere parvo* [64]. Dar acest citat i se potrivea lui Vernon Whitford și îi și aparținea de altfel; cât de neînsemnat era, acest fapt fu suficient ca să tulbure meditațiile Clarei.

S-ar fi gândit la Vernon, așa cum o îmboldea instinctul de apărare, dacă precauțiile lui n-ar fi fost excesive: acceptase s-o ajute numai cu sfatul. Trebuia să facă totul singură, să îndrăznească să acționeze singură, și tot singură să decidă în toate împrejurările. Îi declarase răspicat că în acest

chip va reuși să se cunoască pe sine, și că aceasta era penitența ei. Nu câștigase nimic spărgând lacătul și deșertându-și tot sufletul în fața lui. Vernon ar fi vrut ca ea să-l confrunte pe Willoughby cu tatăl ei și să asiste la convorbirea lor — tema discuției fiind ea. Ce alternativă îi rămânea? Fidelitatea față de cuvântul dat. El o sfătuia la răbdare, la cunoaștere de sine și din nou la răbdare. Dar totul în ființa ei implora o acțiune *urgentă*. Casa aceasta era o cușcă, universul întreg și chiar mintea ei vor fi o cușcă până în clipa în care va întrevedea libertatea.

Cât despre casă o putea părăsi; acolo, la orizont, departe, răsăreau zorile.

Se așeză la fereastră să privească primele pâlpâiri de culoare prin cerul cenușiu. Dar această contemplație nu o bucură mai mult decât cea a propriului ei suflet. Fugi de fereastră ca și de cer. Și una și celălalt o stigmatizau cu pecetea sclaviei. I se părea că trăise atâta vreme aici, încât era înlănțuită de aceste locuri, că ele constituiau întreg universul; i se părea la fel de imposibil să-și închipuie un vârf al Alpilor ca și să se reîntoarcă în copilărie. Dacă nu se ivea vreun miracol, aici va trebui să-și petreacă tot restul vieții. Dar bărbații de azi sunt atât de puțin cavaleri, încât nici un miracol nu mai poate interveni. În consecință, era condamnată fără scăpare.

Luă un toc și începu o scrisoare către prietena ei scumpă, Lucy Darleton, care trebuia să-i fie domnișoară de onoare la nuntă, rugând-o să-și contramandeze rochia de nuntă, și propunându-i o călătorie în Elveția. Îi evoca viața la munte cu o adevărată exaltare. Călătoria luă aspectul de miraj al evadării. Se ridică, se înfășură cu un șal peste cămașa de noapte, ca să nu-i fie frig, și se așeză din nou la masă, dar nu mai găsi nici un cuvânt potrivit. Frazele scrise i se părură ridicole, nu spuneau nimic. Renunță la ele și rupse scrisoarea în bucăți. Acum se simțea într-adevăr condamnată.

Văzând bucățelele de hârtie, începu să plângă cu hohote. După ce se liniști se îmbrăcă, se așeză la fereastră și privi mierla țopăind pe pajiște, dinspre locurile unde iarba plină de rouă sclipea în bătaia soarelui, spre umbrele, umede și ele, ale copacilor. Se gândi că, la umbră, roua primește o nouă frumusețe, care-i lipsește atunci când se află în plină lumină, și că de aceea farmecul ei sporește în pădure, nu pe pajiște. Aceste reflecții ale Clarei dovedeau că se mai liniștise. Depășise criza, anticipând-o. Astfel firile ardente se arată adesea reci și aspre, sau prea puțin emoționate, atunci când criza izbucnește cu adevărat, și străbat cu o viteză derutantă etapele

care, parcurse mai încet, ne-ar fi ajutat, dacă nu să iertăm, cel puțin să înțelegem purtarea acestor oameni. Privi mierla înțepenindu-și brusc gâtul, ciugulind apoi în dreapta și în stânga, și balansând viermele prins de fiecare parte a ciocului portocaliu. Sturzii cu pieptul pestriț se aferau încoace și încolo, ca și o codobatură care țopăia precum Clara însăși, atunci când alerga cu pași mici. Sturzul și mierla zburară la cuiburile lor, pentru asta aveau doar aripi! Minunata dimineață intra prin fereastra deschisă, încărcată de miresmele pământului reavăn. Ciripiturile, pământurile, toate cântecele văzduhului te cuprindeau într-o beție suavă, orice rezistență ar fi însemnat un chin îngrozitor.

O! să iubești! Nu rosti cuvântul, dar dacă ar fi cântat așa cum o îmboldea inima, l-ar fi rostit. Îi declarase război lui Willoughby, pentru că voia să iubească, dar față de el nu resimțea decât dezgust. Strigătul de libertate era un strigăt al setei de dragoste; înțelegând acest lucru își stăpâni un tremur. O, să iubești, nu un bărbat anume, nici natura insesizabilă, ci generozitatea, sprijinul la nevoie, o forță fixată undeva de rădăcini adânci. Ce puternică s-ar simți dacă ar iubi și i s-ar arăta puțină iubire. Apărată de scutul dragostei, ar putea găsi toate cuvintele necesare pentru Willoughby, cât și pentru tatăl ei; acționând în lumea aceasta, ar trăi în cealaltă.

La început, în disperarea ei strigase: „O, de-aș fi iubită! “ Se lăsa târâtă atunci de gelozie în fața fericirii Constanței, și de invidie în fața evadării ei reușite. Își amintea acest strigăt, dar nu și mărturisirea sinceră față de sine, care îl însoțise, încât se decise să-l interpreteze astfel: „O, de-ar fi Willoughby în stare de o iubire adevărată!“ Acum, flăcările spiritului se stinseseră și din umbră se iveau subterfugiile și micile șiretenii. Se complăcea să evoce o adevărată dragoste și se justifica convingându-se că nădejdea acesteia o ajuta să-și croiască un drum spre libertate. Cu o clipă mai înainte avusese o impresie aproape opusă. Dar nu putea trăi cu acel sentiment; este adevărat însă că libertatea se arăta mai limpede imaginației ei, decât iubirea.

După ce-i cunoști, bărbații încep oare toți să semene cu cel pe care ea îl cunoștea acum prea bine?

Aceasta era întrebarea ce i-o punea Marele Ispititor, încercă s-o ignore, dar, oriunde se întorcea, îi apărea mereu în față. Cunoștea un singur bărbat, nimic despre toți ceilalți, încât curiozitatea ei era firească. Era gata să jure că Vernon este un om deosebit. Dar el era o excepție. Ce putea crede despre celălalt, care locuia în aceeași casă?

Pentru a descifra sufletul stăpânilor vieții lor, fetele recurg de obicei

numai la instinct. Dacă acesta se uzează în urma unei activităţi excesive, ele pot rămâne clarvăzătoare numai depăşindu-şi candoarea iniţială; sunt obligate atunci să adoarmă bănuielile bărbaţilor, deoarece aceştia s-ar încredinţa altfel, curând, că sunt dăruite de la natură cu forţa discernământului. Perfecta ignoranţă a femeilor este, pentru bărbaţi, o garanţie a purităţii. Ele trebuie să şteargă de pe tăbliţele inteligenţei lor toate preceptele pe care le-au imprimat acolo; trebuie să pară că nu ştiu ceea ce ştiu de mult încă. Ele caută instinctiv să afle numeroase lucruri, dar condiţia lor socială le cere să renunţe la toate acestea. Conflictul ivit atunci între fiinţa lor reală şi cea artificială conferă femeilor acel chip dublu revelat nouă, aici, de curând, şi de care se plâng bărbaţii, totdeauna nemulţumiţi. Nu vă miraţi deci că multe femei cedează cerinţelor noastre şi sunt proaste, ori se prefac a fi. Nu râdeţi de ele pentru că nu s-au înălţat mai sus pe scara inteligenţei, voi înşivă le-aţi blocat pe această treaptă, şi numai cu acest preţ au reuşit să vă civilizeze un pic. Presupunând că doriţi ca ele să se dezvolte complet, trebuie să renunţaţi atât cât e necesar la unele pretenţii, pentru ca inteligenţa fetelor să culeagă roadele pe care le merită şi să poată ajuta în chip fericit sufletul lor. Le veţi înfrunta atunci într-o luptă pasionantă, cu mai multă bucurie şi cu rezultate mai nobile.

Intuiţia Clarei îl descoperi pe colonelul De Craye dintr-o singură privire.

Fu nevoită să alunge imediat din minte imaginea căpitanului Oxford, pe care De Craye i-o sugera, dispreţul batjocoritor al acestuia faţă de Willoughby, ca şi principii de viaţă lipsite de vigoare, poveşti rapid schiţate despre efemerele lui aventuri amoroase.

Le alungă pe toate îndreptându-şi gândurile în altă direcţie. Reuşi astfel să-l înţeleagă mai bine, văzu în el un Willoughby capricios şi mai plăcut la înfăţişare, o varietate mai generoasă de Willoughby, un Willoughby-fluture, dar mintea ei nu mai avea resurse pentru a preciza o asemenea imagine şi a o transforma într-un avertisment. Intuiţia îi revela aspecte disparate care nu puteau provoca impresii profunde. De altfel ceaţa care-i învăluia treptat mintea împiedica orice fel de impresii.

În liniştea dimineţii se auzi glasul tânărului Crossjay. O, ce scumpă i se păru pălăvrăgeala inocentă a băiatului! Desigur, Crossjay era bărbatul pe care-l iubea. Şi el o iubea. Şi va deveni un bărbat generos, puternic cu adevărat şi capabil să-i ofere un sprijin la nevoie, bărbatul după care tânjea, ca după o oază de linişte. O, glasul lui drag ! Suna ca al ciocănitoarei şi, totodată, ca al sturzului. Nu înceta să-i tot vorbească lui Vernon Whitford care păşea, legănându-se , lângă el, în drum spre baia lor matinală. Ce

oameni fericiți! Dimineața le dăruia amândurora o prospețime și o inocență supraomenească parcă. Clarei i se părea că sunt plămădiți din aerul dimineții și apa limpede a lacului. Glasul lui Crossjay urca și cobora toate treptele gamei, intercalând ici-colo un semiton pentru o întrebare și un hohot de râs ca un acord vibrant. Se întreba, uimită, despre ce putea vorbi atâta și încerca să-și închipuie tot dialogul. Flecărea probabil, despre ziua de ieri, de astăzi și de mâine, ceea ce însemna, pentru el, nici trecutul și nici viitorul, ci un prezent viu și fără sfârşit. Ascultându-l își simțea aripile deschizându-se în van ca să zboare; se simțea bătrână. Se consolă, refugiindu-se într-o iubire maternă.

Ar fi dorit să-l îmbrățișeze pe acel ștrengar.

Vernon și Crossjay intrară în parc, primul călcând cu pași mari, celălalt lipăind pe lângă el, fără să le pese de iarba umedă și fără să arunce nici o privire în direcția casei. Crossjay alerga înainte, culegea flori și se întorcea, sărind într-un picior, ca să le arate lui Vernon. Clarei i se păru că îi pronunțase numele și inima începu să-i bată cu putere. Cât de dragi îi vor fi acele flori, de erau culese pentru ea!

Cei doi înotători matinali dispărură după un dâmb.

Pierzându-i din vedere, Clara își auzi lanțurile zăngănind.

Când meditează mai mult timp asupra necazurilor lor, cei tineri reușesc să le uite mai repede; pentru că ei nu pot gândi fără a-și imagina, simultan, tot felul de bucurii, iar imaginația le este impregnată de bucuriile vârstei încât, deși tristețea nu li se poate transforma într-o dulce împăcare, ea distilează totuși curând un opiu liniștitor.

„Sunt eu oare legată de-o promisiune solemnă? “ se întrebă ea. Abia atunci păru că se trezește la realitate.

Își privi patul, unde-și petrecuse toată noaptea, gemând inutil, apoi, afară, colina înverzită în spatele căreia sc topiseră siluetele lui Crossjay și bunului său prieten.

Trebuia să reia lupta, din nou, de la capăt?

Încet, încet, analizând situația actuală, suferința i se insinuă în inimă, amenințând s-o inunde cu totul.

„Mă aflu în casa lui“, își spuse ea. Crezu c-a făcut o mare descoperire, atât de mult o amețise opiumul reveriilor, în timp ce se zbătea noaptea în pat. Pronunță, gâfâind aceste cuvinte. Se afla în casa lui, ca un oaspete, ca logodnica lui, hărăzită lui prin jurământ. Aceste cuvinte scânteiau în fața ei, săpate în plăci de bronz, sub lumina necruțătoare a dimineții.

Gândurile o goniră afară din casă, pentru a hoinări pe urmele lui

Crossjay, în ciuda orei matinale.

Se opri la umbra mestecenilor, în marginea drumului pe unde băiatul avea să se întoarcă. În timp ce aştepta acolo, această situaţie complet inedită pentru Clara (obişnuită să joace mai curând rolul invers, fiind ea cea aşteptată), trezi în mintea ei gânduri nu tocmai plăcute. La nevoie se putea însă justifica prin faptul că dorea să-i vorbească lui Vernon, un interlocutor aspru şi brusc, dar un bun sfetnic.

Cei doi, proaspeţi ieşiţi din apă, reapărură după dâmbul plin de ierburi, alergând şi agitându-şi ştergarele ude.

Cineva strigă. Galopul unui cal îi atrase atenţia Clarei, înspre capătul aleii. Îl zări pe Willoughby străbătând ca o săgeată luminişul, aruncând o vorbă lui Vernon şi dispărând din nou. Abia atunci se arătă şi ea.

Crossjay strigă ceva, Willoughby întoarse capul, dar nu-şi opri calul. Băiatul se repezi spre Clara. Traversaseră lacul dus-întors, alergase cu domnul Whitford şi-l întrecuse! Cât de mult ar fi dorit ca domnişoara Middleton să vină cu ei.

Clara îl asculta cu invidie, gândindu-se că femeile, prizonierele sexului lor, nu pot realiza asemenea performanţe.

— Şi apoi ai vorbit cu sir Willoughby, spuse ea.

Crossjay îşi îndreptă talia şi imită cu mâna gestul de adio al baronetului.

N-ar fi făcut aşa ceva, dacă n-ar fi ghicit că e privit cu simpatie.

Clara nu zâmbi. Crossjay repetă gestul, râse şi apoi îl mai mimă o dată, vădit exagerat, pentru Vernon care tocmai se apropia:

— Domnule Whitford, ghiciţi ce înseamnă asta?

Vernon se repezi să-l înhaţe, Crossjay o luă la fugă şi, de la distanţă, îşi reluă aerul măreţ dinainte.

— Bună dimineaţa, domnişoară Middleton, ai ieşit devreme astăzi, spuse Vernon, palid şi crispat, cu privirea aspră şi încordată, din cauza băii şi a eforturilor ce-i urmaseră.

Ea se aştepta ca Vernon s-o trateze cu duioşia de care era în stare uneori, şi se pregătea să-l respingă; îl considera medicul ei şi se aştepta să-i prezinte un asemenea leac nefolositor.

— Bună dimineaţa, răspunse ea.

— Willoughby nu se întoarce acasă până diseară.

— N-ai fi putut găsi o dimineaţă mai frumoasă pentru baie.

— Nu.

— Am să merg cât de repede vrei.

— M-am şi încălzit.

— Dar preferi să mergi mai repede.

— Când plec în excursie.

— Da, înțeleg, pentru a avea timp să te întorci. De ce a plecat Willoughby astăzi?

— Afaceri.

După câțiva pași, Clara reluă discuția:

— Pare foarte sigur de tata.

— Nu fără motiv, ai să vezi.

— E cu putință? Nu mai înțeleg nimic, doar tata îmi promisese ceva.

— Să plecați de la castel pentru o zi-două.

— Asta ar fi însemnat…

— Poate. Dar mintea altora lucrează și ea, în același timp cu a dumitale. Dacă hotărârea dumitale ar fi fost definitivă, i-ai fi mărturisit-o imediat tatălui. Aș fi îndrăznit chiar să te sfătuiesc în acest sens dacă ar fi fost cazul.

— Definitivă! Nu pot crede că te îndoiești de acest lucru. Am dorit doar să-l cruț pe tata.

— Sunt împrejurări când un om nu poate fi cruțat.

— O, de-aș fi fost hărăzită oricui altcineva! Nu știam atunci cine mă lua în captivitate. Credeam că va fi de ajuns să-i vorbesc cu sinceritate.

— Puțini bărbați ar renunța la un bun atât de prețios, iar Willoughby ar fi, oricum, ultimul dintre ei.

Tonul cu care Vernon pronunță cuvintele „un bun atât de prețios“ o făcu să vibreze îndelung și-i alungă senzația de umilință.

Ar fi vrut să protesteze, declarându-i că nu este decât o fată mediocră, un bun lipsit de orice preț, după opinia generală. Ar fi putut fi prețuită doar de bărbatul care ar fi socotit-o proprietatea lui; deci, în sensul adevărat al cuvântului, n-avea nici un preț.

Teama de o nouă suferință o împiedică să-și spună gândul cu voce tare.

— Crede oare că mă pot schimba din nou? Mă tratează ca pe un obiect câștigat la loterie? Faptul de a rămâne aici depășește cu mult, crede-mă, puterile mele. Și dacă el crede, domnule Whitford, dacă mizează pe schimbarea sentimentelor mele, uneltirile lui pentru a mă opri aici sunt lipsite de sens și nu dau dovadă de prea mare iscusință. Schimbările pot avea loc de altfel și în absență.

— Iscusit ori nu, are dreptul de-a face tot ce poate pentru a te păstra.

Îl privi pe Vernon uimită, cu o undă de reproș.

— De ce? Cu ce drept?

— Dreptul pe care-l presupui atunci când îi ceri libertatea. Are dreptul să creadă că dumneata te înşeli şi că, rămânând aici, s-ar putea să-ţi schimbi dispoziţia, vreau să spun să te schimbi în favoarea lui. E dreptul lui inalienabil. Eşti obligată de asemenea să-ţi aminteşti că dumneata eşti cea care ai greşit; o recunoşti singură atunci când faci apel la generozitatea lui. Fiecare om are dreptul să lupte, dacă poate, pentru a rămâne stăpân pe o comoară. Gândeşte-te bine la aceste lucruri.

— Dumneata îmi ceri să fiu numai raţiune.

— Încearcă. Este mijlocul prin care poţi cântări întreaga seriozitate a hotărârii dumitale.

Am să încerc. Asta mă va împinge la fapte şi mai rele.

— Cântăreşte lucrurile în chip cinstit. După mine, cel mai înţelept lucru pe care îl poţi face acum este să te hotărăşti să rămâi aici. Îţi vorbesc aşa cum ţi-ar vorbi sfetnicul ideal de care îţi închipui că ai nevoie. Şi ca prieten îţi repet acelaşi sfat. Ai fi putut pleca împreună cu tatăl dumitale. Acum însă, n-ai face decât să-l tulburi şi să-l superi. Apoi, ai toate şansele să te refuze.

— Atunci, înseamnă că bărbaţii sunt la fel de capricioşi ca şi femeile! Tata a consimţit să plecăm, a fost de acord, a înţeles sentimentele mele, sunt sigură. Asta a fost ieri la prânz. Iar aseară! Ni s-a adresat, fiecăruia dintre noi, pe alt ton decât cel obişnuit. Mie nu mi-a arătat prea multă afecţiune. Dar atunci când mă sfătuieşti să rămân, domnule Whitford, nu te gândeşti, poate, că acest lucru mă va obliga să renunţ la orice sinceritate.

— Acordă-ţi un termen de probă.

— Am mers prea departe.

— Încredinţează acest caz doar inteligenţei dumitale.

— Îmi dai asemenea sfaturi de parcă aş fi o femeie inteligentă.

Tonul vocii ei, de cristal sfărâmat, îl avertiză că lacrimile sunt gata să izbucnească.

Simţi un uşor fior şi-i spuse:

— Eşti o femeie inteligentă, se înclină şi o părăsi, traversând poiana. Se ducea să se îmbrace.

Clara nu avu timp să se simtă singură, deoarece imediat apăru colonelul De Craye.

CAPITOLUL XXII
O plimbare călare

Crossjay țâșni lângă ea, sosind cu o clipă mai înaintea colonelului.

— Domnișoară Middleton, după lecțiile de dimineață vom avea toată ziua la dispoziție. Vreți să veniți cu mine să pescuim, și să vedeți cum găsesc cuiburile de păsări?

— Doar n-o să vină să te vadă încă o dată cu capul spart, băiete, interveni colonelul. Se înclină în fața Clarei. Domnișoara Middleton mi-este încredințată mie, astăzi, în exclusivitate, dacă consimte, evident.

— Nici eu nu prea știu, răspunse ea, cuprinsă de o melancolie colorată de anumite amintiri. Numai să mai fiu aici. Planurile tatălui meu sunt cu totul incerte. Am să-i vorbesc. Dacă rămân, lui Crossjay i-ar plăcea, poate, să facem o plimbare călare, după-masă.

— O, desigur, strigă băiatul. Dincolo de Bournden, prin Mewsey, până la semnalul luminos de la Closham și înapoi prin Aspenwell, unde e o pășune potrivită pentru curse de cai. Am putea trece râul prin vad.

— Te-a și ispitit, îi spuse De Craye.

Clara surâse și-i strânse mâna băiatului.

— Nu vom pleca fără tine, Crossjay.

— Dar nu-ți iei și un pieptene, măi băiete, când mergi la baie?

La această observație a colonelului, tânărul Crossjay își și văzu buclele încâlcite, răsfrânte în ochii doamnei lui adorate. Roșu la față, îi aruncă o privire plină de dragoste si o rupse la fugă.

— Îmi place băiatul ăsta, spuse De Craye.

— Eu îl iubesc, răspunse Clara.

Privirea neliniștită, care luminase chipul tânăr și cinstit al lui Crossjay, i se întipărise pentru totdeauna în minte.

— La urma urmelor, proiectele lui Willoughby în legătură cu el nu sunt atât de rele, domnișoară Middleton, dacă ținem seama că vei fi ca și o mamă pentru el.

— Eu le consider nepotrivite.

— Nu te gândești că, în uniforma de marinar, brodată cu o coroană și o ancoră, băiatul ar fi mai nefericit decât pe uscat, alături de dumneata!

— Ai vorbit cu Willoughby despre el?

— Am avut o discuție aseară.

„Cât de mult o fi durat?“ se întrebă ea și apoi cu voce tare:

— Willoughby se întoarce curând?

— Știu că cinează aici, căci numai el are cheia pivniței secrete, și doctorul Middleton îi face onoarea să-i aprecieze vinul. Willoughby a fost atât de amabil să-mi spună că în acest timp aș putea să încerc să te distrez.

Clara rumega în sine, stupefiată, vestea preferințelor tatălui ei pentru faimosul vin, în timp ce, cu voce tare, îl ruga pe colonel să-l convingă pe Willoughby să judece sub toate aspectele viitorul lui Crossjay, pentru a acționa în consecință.

— Și el ține la băiat, pare-se, spuse De Craye, gânditor.

— Nu ești sigur de asta?

— Ba da. Dar — bărbații, fie iertați, sunt niște animale cam ciudate — nu exercită el o anumită tiranie, plăcută de altfel, asupra celor pe care îi iubește?

— Dacă aceștia îndrăznesc să privească la dreapta și la stânga?

Voise să pună o întrebare, dar cuvintele n-au fost pronunțate pe un ton interogator.

— Scumpul meu Crossjay, suspină ea. Mi-aș dezlega bucuroasă punga, și mai curând așa voi face, decât să-l las să-și rateze șansele. Până acum mi-am adunat tot curajul pentru a propune așa ceva.

— Poate că mă înșel, domnișoară Middleton, dar el vorbea despre afecțiunea pe care băiatul i-o poartă.

— Nu mă miră.

— Presupun că nu-i face o plăcere deosebită să joace rolul Stelei Polare.

— Se poate.

— În rest, influența dumitale va fi decisivă.

— Nu este.

De Craye contemplă cerul cu o privire distrată.

— Se anunță o vreme superbă; ciudat lucru, dar de câte ori se întâmplă așa ceva, simțim tentația de a fugi în străinătate. Mi-am reținut un loc pentru o croazieră pe Mediterana, dar am amânat-o ca să asist la nunta voastră.

— Pentru asta? Clara nu se putu împiedica să nu accentueze în mod special cuvintele.

— Pentru ce altceva mai bun?

Urmă o tăcere, prelungită de Clara.

De Craye o curmă pentru a nu deveni penibilă.

— Am scris jumătate dintr-un eseu asupra lunii de miere, domnișoară Middleton.

— Asta înseamnă c-ai scris eseul pe jumătate, colonele De Craye.

— Da, numai că eseul este de fapt scris în întregime, dar privește lucrurile dintr-un singur punct de vedere.

— Care?

— Al celibatarului.

— De ce-și pierde el vremea cu asemenea probleme?

— Pentru că a fost lăsat afară-n frig și încearcă să se încălzească.

— E invidios?

— Trebuie s-o mărturisească.

— În schimb e un om liber.

— O calitate de al cărui preț nu se poate convinge atâta timp cât nu există un cumpărător interesat.

— De ce ar dori s-o vândă?

— Pentru a-și completa eseul.

— Lectura ar deveni plicticoasă.

— Iată-ne-n miezul problemei. Ce ar putea salva cuplul de la o monotonie ridicată la pătrat? Conform recomandării celibatarului, când un om a găsit ființa cea mai potrivită pentru a se plictisi împreună, se angajează amândoi, chiar din ușa bisericii, într-o serie de aventuri, asezonate, dacă se poate, de niscaiva pericole. În prima și în a doua zi, ar putea trece chiar prin primejdii mortale. Pentru un celibatar, singurătatea este o chestiune personală, el nu este obligat să privească în ochii cuiva pentru a descoperi, copleșit de rușine, cât de intens o resimte și, în același timp, o pricinuiește celuilalt. Pentru el, singurătatea este o pernă care poate fi strivită cu pumnii, sau întoarsă pe partea cealaltă, dacă dorește o variație apreciabilă, dar poate și visa, cu capul înfundat în ea. Bietul nostru cuplu, însă, privește vidul cu ochii larg deschiși. Toate visurile li s-au sfârșit. Au golit cupa elixirului sau au sfărâmat-o. Ea simte o nevoie arzătoare de-a vorbi cu cineva, iar el de-a căsca în liniște alături de un vechi prieten. Și chiar dacă stau de vorbă între ei, nu realizează acest lucru, precum deșertul nu simte nimic când absoarbe apa unei ploi izolate. Astfel, cât de curând, ea se îndreaptă înspre salonul doamnelor, iar el se gătește pentru club. Iată ce observă celibatarul nostru și ar vrea să-i scutească pe ei, într-un fel sau altul, să vadă; iar dacă cumva nu observă aceste lucruri, își agață o funie în jurul gâtului și îngenunchează în roua dimineții în fața primei lăptărese care-i iese în cale.

— Din fericire celibatarul este de mult provenit și știe să se apere, spuse Clara amuzată, așa cum De Craye dorise de altfel. Vorbește-mi de câteva

din aventurile pe care le socoteşti posibile.

— Am un prieten care a plecat cu soţia, într-o barcă, din faţa Parlamentului în sus pe Tamisa până la Severn, în nordul Ţării Galilor. Au trecut peste câteva baraje şi cascade primejdioase.

— Trebuie să fi fost extrem de frumos.

— Au avut o mulţime de aventuri şi cea mai bună dovadă că le-a priit este că, la întoarcere, uitaseră toate amănuntele; îşi aminteau numai că trecuseră prin numeroase aventuri.

— Cei doi s-au întors probabil destul de veseli pentru a-ţi fi pe plac.

— Când s-au întors, bucuria lor strălucea ca un far care fereşte pe marinari de naufragiu. Înţelegi, domnişoară Middleton; i-au stimulat peisajul, exerciţiul fizic şi, pe ici pe colo, un grăunte de primejdie. Cred că este un exemplu demn de urmat. Scena se schimba mereu, dar nu într-un ritm prea rapid; natura era sublimă fără excese, adică nu în sensul munţilor impunători, care te obosesc pentru că trebuie să exclami tot timpul „Oh!“ în faţa lor. Este aceeaşi diferenţă ca cea dintre o plimbare pe o groaznică furtună şi o plimbare pe vreme frumoasă, când adie zefirul. Cei doi au respirat aer curat, au făcut mişcare, dar nu într-un vagon de cale ferată. S-au impregnat de priveliştile întâlnite. Ea ţinea în mâini cârma conducerii, ceea ce marchează un înţelept debut. Iar el făcea în fiecare zi o demonstraţie a forţei sale de adevărat bărbat, înclinându-se în faţa ei cam de douăsprezece ori pe minut, şi ea, pentru a-l ajuta, se înclina de câte ori găsea de cuviinţă. Stau faţă-n faţă în chip foarte firesc, fără a fi obligaţi de-a se gândi la ceea ce nu-şi pot spune unul altuia, pentru că au treabă până peste cap; iar barca este al treilea personaj, unul care nu se amestecă niciodată între ei, ci, dimpotrivă, ei trebuie să se ocupe de el. Fiecare simte că face un efort potrivit cu sine pentru a putea merge împreună; şi indiferent dacă are sau nu nevoie să muncească în viaţă, el dovedeşte că poate s-o facă. Ce spui despre asta, domnişoară Middleton?

— Cred că nu-ţi mai rămâne decât s-o propui oficial, colonele De Craye.

— Iar dacă barca se răstoarnă, naufragiul este cu totul natural.

— Uiţi valiza cu rochiile doamnei.

— Petele de pe metal vor deveni o mărturie fidelă a vitejiei cu care el a salvat valiza. Îţi pot însă oferi o alternativă şi mai plăcută. Iat-o: în timp ce-şi fac curte unui altuia, citesc multe piese de teatru pentru a evita să repete mereu aceleaşi fraze şi a nu transforma sunetele care ating timpanul în nişte lovituri de ciocan, izbindu-i drept în moalele capului. Puţin înainte de a-şi

pune semnăturile în registrul fatal al parohiei, ei se înțeleg cu o trupă de actori de provincie, pentru a pleca cu ei chiar în ziua nunții; și iată-i instalați în căruța cu coviltir și patru cai, ea devenind pentru o lună lady Kitty Caper, iar el sir Harry Highflyer. Cât de repede se va desfășura ghemul lunii lor de miere! Mi se pare uimitor că nici un cuplu tânăr nu procedează așa. Ar putea cunoaște viața, s-ar bucura de ea, ar înveseli publicul și s-ar întoarce apoi, împrospătați, la vechea lor viață, în loc de-a încerca să-și administreze singuri o doză de viață în Africa, fără a admite însă nici un sălbatic autentic în preajmă: impresii de care nu mai pot scăpa, pare-se, niciodată. Multe căsnicii, pornite sub cele mai bune auspicii, au fost ratate printr-o lună de miere prea banală. În ceea ce mă privește, prefer, din planurile expuse, pe cel de-al doilea.

Clara nu putea ocoli un răspuns. Spuse:

— Deoarece îți place teatrul; numai că, pentru așa ceva, ambii actori ar trebui să aibă talent.

— Domnișoară Middleton, în asemenea caz aș încerca eu să insuflu și celuilalt entuziasmul pentru teatru și aventură.

— Crezi probabil că această recomandare este valabilă în toate cazurile.

— Este de ajuns ca bărbatul să aibă o scânteie de entuziasm. Doamna se va contamina ușor, ca se aprinde totdeauna de la o scânteie.

— Și dacă el nu are nimic din toate astea?

— Atunci mă tem că trebuie să fie plicticoși de moarte. Clara răspunse printr-o tăcere, care, își dădu bine seama, deveni prea elocventă, deoarece nu putu învinge tristețea cauzată de cuvintele „Și dacă el nu are nimic din toate acestea?“ Clara păru că se învăluie, instantaneu, într-o mantie grea de plictiseală.

Se simțea plină de mânie și revoltă, situația în care se afla o ardea ca o cămașă de foc; dacă îi era rușine de tot ceea ce făcuse, rușinea se transformă curând în furie și aruncă întreaga povară de pe umerii ei asupra celui care o adusese în această suferință fără speranță. Vremea când se condamna pe sine trecuse și nu avea să mai revină, poate, decât atunci când va fi liberă. Încetase să mai vadă limpede în sine. Orbirea îi era atât de mare încât, deși înțelegea destul de clar intențiile acestui prieten al lui Willoughby, îi mulțumi totuși, în sinea ei, cu toată sinceritatea, pentru a fi încercat și reușit s-o amuze într-un chip atât de firesc. Plimbarea de după-amiază, călare, împreună cu el și Crossjay i se părea o perspectivă agreabilă.

Apăru Laetiția și o despărți de colonelul De Craye. Doctorul Middleton

nu fu zărit înainte de micul-dejun, când prezența fiicei sale îi provocă o neliniște ce-i săpa, din când în când, riduri adânci pe frunte. Puține lucruri pe pământ merită mai mult simpatia noastră decât priveliștea unui om de treabă zbătându-se deodată în apele unei conștiințe tulburi.

Toată lumea observă agitația lăuntrică a reverendului doctor. Domnișoarele Eleanor și Isabel, știind că numai Clara putea fi de vină, o dojeniră, și l-ar fi ajutat cu plăcere pe doctor să-și evite fiica, dar domnișoara Dale, pe care el o curta în același scop, făcând parte din tabăra opusă, se furișă în altă cameră, lăsând-o pe Clara să-și conducă tatăl afară din sufragerie. Doctorul Middleton îl strigă pe Vernon, care-i făcu numai un semn de salut și ieși împreună cu Crossjay.

Doctorul Middleton, captiv de data aceasta, avu o ieșire patetică. O singură privire fu suficientă pentru ca De Craye să observe că întreaga casă se împărțise în două tabere. În primul moment se gândi ce plicticoasa ar fi viața acolo dacă domnișoara Middleton ar lipsi două-trei zile; remarcă brusc cât de ciudat acționau Vernon Whitford și Laetiția Dale, ajutând-o pe Clara fără nici un scop vizibil. Făcea parte dintre bărbații înzestrați cu intuiția clarobscurului, care pătrunde cu acuitate dramele umane, și vede în fiecare bărbat ori femeie o piesă a unui joc de șah destul de mediocru, condusă fiecare de interesul propriu. Experiențele avute într-o anumită societate îl determinaseră să gândească astfel, rămânând prietenul cel mai sincer, amabil și plin de bărbăție pe care ți-l puteai dori. Renunță însă repede la aceste speculații, care-i sugerau un om scuturând mereu termometrul, pentru a împiedica mercurul să indice temperatura reală. Încrezându-se în ceea ce vedea, ori simțea instinctiv, își concentră atenția asupra personajelor principale, aruncând doar câte o privire celorlalți și formulând acest postulat: atunci când o casă se împarte în mai multe tabere, vinovată este persoana cea mai seducătoare prezentă acolo. Orice zarvă este opera Elenei [65]. Domnișoara Middleton i se păru mai seducătoare decât oricare muritoare de rând; în râsul ei strălucea soarele, în zâmbet se furișa o umbră, o femeie făcută să înalțe dragostea, alături de un amant adevărat, pe culmile unei armonii perfecte.

Toți bărbații care o vedeau n-o puteau judeca decât așa. O educație aristocratică nu putuse acoperi cu o crustă de gheață tinerețea ei fermecătoare, dar Willoughby a fost în stare s-o facă. Această constatare alungă imaginile superbei făpturi a Clarei, impunându-se ca certă, când De Craye își aminti anumite împrejurări ce dovedeau evidenta lipsă de armonie a tinerei perechi.

Cum impulsurile noastre nu se nasc cu totul la voia întâmplării, deşi ne pot guverna orbeşte, colonelul De Craye simţi atunci, ca un adevărat gentleman, nevoia imperioasă de a-l bruftului fără milă pe un om care nu ştia ce giuvaer câştigase. Cum de putuse Willoughby să se poarte ca un perfect imbecil? De Craye ştia că Willoughby avea o natură ciudată, pretenţioasă şi rigidă, aceasta era de altfel şi părerea femeilor: una dintre ele, strălucitoarea Constanţa, nu se putuse obişnui cu el tocmai din această cauză; o oboseală de moarte o cuprindea acum pe alta, care-i sacrifica mult mai mult decât Constanţa. Totuşi având în vedere că Willoughby lupta pentru un premiu reprezentat de Clara Middleton, absurditatea comportării lui, demnă de dispreţ, era de neînţeles. Şi când te gândeşti că se purta astfel în timpul logodnei, a logodnei cu o asemenea fată! Parcă ar fi avut zece ani de căsnicie în spate.

Această idee îl făcu să evoce imaginea ei la zece ani după căsătorie, fermecătoare ca un boboc devenit o minunată floare, proaspătă încă, neatinsă de ani, o femeie dulce şi înţeleaptă, înconjurată poate de câţiva copii iubiţi, dar fără să fi cunoscut niciodată dragostea.

Gândul că o fată precum Clara Middleton ar putea ajunge la 29 de ani, cu doi copii frumoşi în braţe, fără să fi cunoscut dragostea unui bărbat şi, poate, fără să fi iubit vreodată un bărbat, deveni o adevărată tortură pentru colonel.

Pentru a se linişti trebui să-şi repete că domnişoara Middleton n-avea decât 19 ani şi era încă nemăritată.

Dar era logodită fără a fi iubită. Puteai să juri că nu era iubită. Iar ea nu era genul de fată care să fie mulţumită să aibă o casă imensă şi un soţ cu sânge albastru.

Trista poveste a unei Clare mamă cu doi copii, care s-o consoleze de lipsa de dragoste a soţului, se modifică brusc şi, în oglinda întunecată a viitorului, apăru chipul Clarei, fără copii, aureolată tragic de pasiunea cu care răspundea unei mari iubiri.

În ambele cazuri, o soartă crudă o aştepta.

De Craye simţi oarecare uimire atunci când observă prin ce terenuri mlăştinoase se afundase, furat de imaginaţie. Înţelese că avea de ales între a se aventura înainte sau a da înapoi; alese prima posibilitate; dar imaginaţia se stinse; nu se mai zărea nimbul de poezie care pâlpâia în jurul Clarei, ştia doar că se află în plină mlaştină, că se afundă din ce în ce, simţea o dorinţă intensă de a-i privi din nou chipul şi de a-l cerceta cu lăcomie. În rest totul se întunecase şi nu mai înţelegea nimic.

Inima se simțea cu totul captivă, iar pasiunea care țâșnea din ea îi întuneca mintea.

Cu toate acestea, mirarea nu-l părăsise încă. Până atunci rolul lui consta în a face femeile să sufere şi a evita răzbunarea lor. Ce anume din chipul şi înfățișarea Clarei îl putuse robi pe acest bărbat frumos, veteran al saloanelor, numărând 36 de ani şi tot atâtea cuceriri? „Orice glonț nimerește ținta.“ A fost şi el atins în cele din urmă. Domnul Flitch, provocând faimosul accident, apăsase pe trăgaci şi glonțul pornise. Atunci când suntem atinşi drept în inimă, descoperim rana abia când îi cerem inimii să bată normal. Colonelul se revăzu întins pe drum, parcă prosternat la picioarele domnişoarei Middleton, şi apoi, păşind alături de ea, până la castel; retrăind acele clipe, inima lui avea o soartă asemănătoare cu cea a vasului de porțelan. Ce spusese Clara atunci? Ce cuvinte pronunțase? Nu rostise nici un cuvânt, dar lăsase să i se ghicească intențiile. Nu-şi închipuise nici un moment c-ar putea-o cuceri; farmecul tinerei fete era prea ameţitor pentru ca fanfaronul din el să-şi mai poată sălta capul. Cu toate acestea, sporovăiala lui o înveselise. Clara stârnise spontaneitatea irlandezului, vie ca o fântână arteziană, în schimb el îi aduse o oarecare alinare. Era firesc ca o fată atât de vioaie să devină posomorâtă de moarte alături de un bărbat ca Willoughby. Faptul era evident, de vreme ce ea nu-i răspunsese la nici o felicitare cu privire la apropiata lor căsătorie. O aluzie la aceasta îi alunga imediat zâmbetul de pe buze. Cazul domnului Flitch şi rămăşagul pe care aproape-l provocase, în legătură cu reprimirea lui la castel, dovedeau cu certitudine opinia ei despre Willoughby.

Simți din nou dorința imperioasă de a-l judeca cu toată asprimea pe Willoughby pentru nebunia lui. De ce o chinuia? Deoarece, într-un fel sau altul, cu siguranţă o chinuia.

Şi dacă Willoughby dorea şi el, ca şi domnişoara Middleton, să rupă logodna?

Frumosul ofițer, răsfățatul femeilor, dovedi timp de o secundă că inima lui era mai rezistentă decât credea. La întrebarea de mai sus, măreţul organ nu se frânse, ci doar se opri o clipă în loc.

Amintiți-vă că această inimă nu bătea numai în pieptul unui bărbat, ci şi în pieptul unui mare seducător. De Craye aparținea acelei rase de cavaleri ai dragostei care-şi fac o glorie din a urmări, surprinde şi supune femeia, smulgând-o din mâinile rivalului, ca o recompensă a eforturilor, gustând-o ca pe un fruct pârguit de fermecătoare lupte interioare, ori înfrângându-i direct rezistența, aşa cum ştiu de la bunii lor strămoşi, primitivii. Femeia

cucerită atunci este palpitândă şi delicioasă. De Craye îşi mărturisea cu sânge rece că-i plăcea acest gen de victorie atât din pricina admiraţiei ce i-o arăta lumea cât şi pentru că orice luptă ridică valoarea prăzii şi alimentează cu amintiri vanitatea.

În plus, se întâmplase ca de două sau trei ori să fie adversarul lui Willoughby. Putea numi o femeie pe care o câştigase şi o alta pe care o pierduse. Întinsa avere şi stilul spectaculos în care acţiona Willoughby asigurau un net avantaj startului său. Întreaga cursă se reducea adesea la start, atunci când ai de-a face cu femeile şi eşti înzestrat cu un dram de noroc.

Colonelul pornise acum impetuos în cursă; se opri doar o clipă, cât să arunce o scurtă privire în jur. Vraja exercitată de Clara asupra unei firi ca a lui, fenomen cu totul neobişnuit la el, trebuie să subliniem, se datora în bună parte interpretării lui De Craye, potrivit căreia faptul că fusese şi el cucerit dovedea forţa universală de seducţie a Clarei asupra inimilor bărbaţilor; merita s-o cucerească la rându-i, chiar în situaţia în care un alt bărbat o părăsea.

De Craye avea două motive pentru a fi surprins de nebunia lui Willoughby. Tratând-o astfel pe Clara, dovedea ori mânie, ori plictiseală. Vanitatea, dar şi propriile-i reflecţii, îl făcură pe De Craye să opteze pentru motivul mâniei. Cât despre sentimentele Clarei pentru Willoughby, îşi formase şi în această privinţă o părere. Considerând-o definitivă, credea implicit ca el cunoaşte perfect firea Clarei: sufletul ei de înger cobora din rai, dar era înzestrat cu o suplețe înnăscută, care-l făcea capabil şi de unele şiretenii cu totul pământene. „Are un aer uşor frivol, fata asta“, îşi spunea el. Atitudinea şi privirea Clarei interziceau însă oricărui pictor să-şi înmoaie penelul în culori comune.

Era deci momentul pentru De Craye să vadă dacă se înşela pentru prima oară în viaţă. Şi dacă nu, avea oarecari şanse de succes!

Nu-şi călca în nici un fel onoarea, salvând o fată de la o logodnă detestată. Încercă să-şi închipuie că-i face astfel un serviciu şi lui Willoughby, dar nu reuşi. Alungă însă acest ultim gând, care-l şicana. Fără îndoială că îi va face un serviciu lui Willoughby, dar abia atunci când totul se va fi terminat. Această consolare îi satisfăcu onoarea de bărbat. Până atunci, trebuia să privească în faţă, cu curaj, ideea că Willoughby va deveni adversarul său, iar lumea va judeca drept neloială purtarea lui faţă de un prieten.

Prin aceste reflecţii, De Craye simţi crescând afecţiunea-i pentru Clara.

Trebuie să mărturisim totuşi că avântul colonelului se răcise puţin la presupunerea că cei doi ar putea fi de acord asupra desfacerii logodnei. Fără îndoială, nimic nu era mai de dorit decât un dezacord reciproc mărturisit, dar episodul atât de romantic devenea atunci cu totul searbăd, iar cel de-al treilea personaj avea un rol complet stupid. Un asemenea rol nu i-ar fi plăcut nici unui bărbat. Dacă am citi memoriile celor care s-au bucurat de favoarea zeiţelor ne-am convinge asupra preferinţelor bărbaţilor în acest sens, oricât de divină ar fi răsplata căpătată; şi am primi confirmarea unei atitudini bărbăteşti permanente.

Se întâmplă ca De Craye să traverseze holul, ieşind din laborator şi îndreptându-se spre grajduri, tocmai în clipa când Clara închidea în urma ei uşa bibliotecii, li spuse câteva cuvinte amuzante, dar nu se opri din drum şi nu privi nici măcar de două ori chipul pe care voia atât de mult să-l revadă.

Văzând-o, se temu că plimbarea călare, împreună cu ea, va fi suprimată în ziua aceea. Întâlnindu-se însă din nou, puţin mai târziu, se linişti: Clara îşi pusese costumul de amazoană şi părea veselă. De Craye îşi ordonă să-şi regleze tonul general după acela al Clarei.

Avea o fire la fel de vivace ca a ei. Experienţa îl împingea pe el mai departe decât imaginaţia pe Clara, dar, totodată, îi domolea îndrăzneala şi-l făcea să depindă de iniţiativele ei concrete. Clara vorbea puţin, subiectul favorit era tânărul Crossjay, care călărea în faţa lor. Fata arăta cu totul altfel decât în primele ore ale dimineţii. De Craye, încercă, la întâmplare, registrul vioiciunii, dar nu avu succes, gravitatea engleză părea să-i placă mai mult, deşi o ducea, în chip firesc, la melancolie. Ea îşi exprimă regretul că vălul este interzis femeilor în ţările protestante. Din fericire, De Craye rămase tăcut; nu se putea gândi la alt văl decât cel al musulmanelor, şi când mintea-i amorţită prinse în sfârşit sensul cuvintelor ei, trebui să admită că inteligenţa masculina devine stupidă atunci când încearcă să urmărească prea de aproape meandrele spiritului feminin. O jumătate de oră mai târziu se simţi la fel de stupid, închipuindu-şi că fraza respectivă ascundea o confidenţă. Se salvă din nou prin tăcere.

Sosind în satul Aspenwell, Clara scoase o scrisoare din corsaj şi-l rugă pe Crossjay să i-o duca la poştă. Băiatul rosti cu glas cântat:

— Domnişoara Lucy Darleton! Ce nume frumos!

Clara nu arată prin nimic că acest nume ar avea o semnificaţie deosebită, îi spuse lui De Craye:

— Iată o dovadă că băiatul n-ar trebui să fie aici, visând nume frumoase.

El îi răspunse:

— S-ar putea să ai dreptate. Apoi adăugă pentru a nu părea prea supus: Toți băieții fac la fel.

— N-ar face așa dacă niște profesori severi le-ar preda lecțiile lor zilnice și unele lecții de viață.

— Vernon Whitford nu-i destul de sever?

— Domnul Whitford trebuie să lupte împotriva altor influențe de pe aici.

— A lui Willoughby?

— Nu.

El o înțelese, căci îi oferea cu fermitate o indicație delicată. În adâncul inimii, o respectă și mai mult. Puține fete ar putea fi atât de chibzuite ori ar îndrăzni să vorbească atât de direct. Înțelese că devenise deodată foarte gravă și că afecțiunea ci pentru băiat era maternă, depășindu-i sentimentele de fată.

În lumina acestei gravități, faptul că încredințase scrisoarea unei cutii poștale dintr-un sat îndepărtat, și nu aceleia de la castel, putea să aibă o adâncă semnificație; nu se temea că s-ar fi putut viola secretul corespondenței, dar îi plăcea, ca și altor oameni, să arunce o scrisoare importantă în deschizătura cutiei poștale publice.

Prin urmare scrisoarea era importantă și presupunea existența unei consecvențe în comportarea acestei tinere atât de capricioase. Dacă se asocia cu remarca ei în legătură cu vălul, ca și cu alte indicii, neformulate verbal, dar exalate parcă o dată cu respirația Clarei, o asemenea presupunere devenea plauzibilă. Fata ar avea atunci o personalitate destul de puternică! Numai de i s-ar putea găsi cheia!

Vorbise o dată de o plecare grabnică la Londra, în cazul că l-ar putea convinge și pe tatăl ei. De Craye își aminti întâmplarea din hol în seara aceea, ca și chipul ei abătut.

Galopară de-a lungul islazului din Aspenwell, până la vad, dar îl găsiră aproape uscat, spre mâhnirea tânărului Crossjay; rămăseseră puțin în urmă pentru ca el să se poată năpusti cu poneiul în râu, împroșcând în toate părțile, vesel și fericit ca un zeu al apelor.

Mișcarea rapidă precipită cu atâta furie sângele înspre creier, încât gândurile noastre scapără ca niște fulgere, sub înalta boltă atotstăpânitoare a sufletului.

Înfierbântat de viteza galopului, De Craye îndrăzni să formuleze întrebarea lui vicleană:

— Pot să aflu numele domnișoarelor de onoare? Cursa o îndârjise și pe Clara, încât răspunse sec:

— Nu e nevoie.

— Nu am dreptul să aflu?

Clara tăcu.

— Domnișoara Lucy Darleton, de exemplu, se află printre ele. Sunt la fel de îndrăgostit de numele ei ca și Crossjay.

— Nu-mi va fi domnișoară de onoare.

— Refuză? Roag-o te rog și din partea mea.

— Pe toate sau numai pe ea?

— Toate domnișoarele de onoare refuză?

— Spectacolul este prea deprimant.

— Cum, o căsătorie?

— Fetele tinere s-au cam plictisit de asemenea ceremonii.

— Ceremonia le plictisește? O, își vor învinge plictiseala cu ajutorul nostru.

— Numai unele dintre ele.

— Crezi că domnișoara Darleton nu? Îmi ispitești elocința.

— Dorești s-o verifici?

— Pentru a-i smulge consimțământul? Desigur.

— Pentru un asemenea spectacol!

— Crezi că eu îl doresc?

— O căsătorie! strigă Clara, năpustindu-se în vad, înspăimântată de propria ei violență și de urmările ce le-ar putea avea. „O, tată! Tu mă obligi la gesturi atât de puțin demne de o fată!“ îl uită pe Willoughby și nu se mai gândi decât la taică-său, care refuza să părăsească de dragul ei o casă confortabilă; nu-i mai rămânea decât să-l implore în genunchi. Numai că el nu voia să cedeze în fața nici unui argument și, opac și neînțelegător, îi opunea Clarei un singur răspuns, oribil, mereu repetat, ca un clopot asurzitor.

De Craye galopă mai încet, lăsând-o să-l ajungă singură din urmă pe Crossjay. Se angajară, cu toții, pe o potecă strâmtă, căreia ouăle de pasăre ascunse poate în gardurile vii, înverzite încă din luna mai, îi acorda o anumită notă de mister. Cum toți trei nu puteau înainta simultan, colonelul rămase în ariergardă și se consolă contemplând silueta domnișoarei Middleton, dar graba fetei de a se alătura lui Crossjay, în căutarea cuiburilor, nu putea să-l bucure prea mult pe un bărbat care, rănit de Clara, suferea de o febră atât de violentă. Accentul disprețuitor cu care rostise

cuvântul „căsătorie“ vibra încă în auzul lui. Aparențele arătau că începuse să se joace cu el așa cum voia, fără să fie câtuși de puțin tulburată.

Îl păstră pe Crossjay lângă ea până la sfârşitul plimbării, şi colonelul rămase singur, cu gândurile ce i se năpusteau în minte ca o turmă distructivă de elefanți gonind prin junglă. Oricât de dureros îi era zbuciumul, i se părea totuşi firesc. Nu putea renunța la inițiativă fără riscuri. Bărbații care renunță seamănă cu o cavalerie retrasă în defensivă: un grup mic de oameni, bine înarmat şi îndrăzneț, o împrăştie cu uşurință.

Nerăbdarea de a recuceri terenul pierdut conferi din nou lui De Craye vivacitate şi spirit practic.

Două opinii se înfruntau, ca doi luptători care vor, fiecare, moartea celuilalt. În ambele feluri, Clara îl uimea în cel mai înalt grad: fie confirmându-i îndoielile, iscate la prima lor întâlnire, asupra sentimentelor ei față de Willoughby, fie părându-i un model de frivolitate, atât de strălucit, încât atât femeile măritate cât şi cadânele i-ar fi putut cere lecții.

Cei doi combatanți schimbaseră lovituri între ei, dar rămăseseră amândoi în picioare; întâlnirea era nedecisă. Indiferent de rezultat, De Craye nu întâlnise niciodată o persoană atât de seducătoare precum Clara Middleton. Teribilul strigăt „O căsătorie!“, țâşnit din gura unei fete, amintea prea puțin impulsul secular al virginelor de a fugi de jugul bărbatului, ci evoca mai degrabă un orgoliu de o rece şi sălbatică puritate; arzătoarea dorință ce i-o inspira Clara lui De Craye se văzu, prin aceasta, mult înnobilată.

CAPITOLUL XXIII
Mânia își dă mâna cu diplomația

În acest timp, Willoughby adoptase o conduită conformă cu ceea ce considera datoria față de sine însuși. Se amăgea, convingându-se cu naivitate, că mânia unită cu diplomația vor produce efectul scontat.

Nici o altă eroare nu este mai veche și nici una atât de aparent promițătoare, deoarece fiecare dintre cele două atitudini manifestă aceeași nerăbdare de a se contopi cu cealaltă. Totuși, teoreticienii care vorbesc despre firea omenească vor demonstra că natura celor două atitudini este diferită; ceea ce este perfect adevărat, în sensul că nici una dintre ele nu vrea să se supună unei alianțe definitive; îndată ce-au realizat răul pe care și l-au propus, năzuiesc fiecare în altă direcție, dorind să desfacă o alianță devenită inutilă. Dar farmecele lor reciproce le fac să se precipite una în brațele celeilalte, ori de câte ori se întâlnesc în aceeași inimă. Amândouă insistă în fața gazdei lor pentru a o determina să le celebreze cât mai rapid căsătoria. Și iată de ce: mânia, pentru a salva aparențele, dorește ca acțiunile sale să fie considerate tot atât de bine conduse de rațiune, ca și cele ale diplomației; diplomația, pentru a-și dovedi mai repede perspicacitatea, e nerăbdătoare să-și măsoare promptitudinea cu cea a mâniei.

Ar fi bine ca oamenii să se decidă să interzică unirea, chiar și temporară, a doi tineri, îndrăgostiți dar nestatornici, și prea grăbiți în tentativa lor, căci neasemuita dulceață pe care fiecare o descoperă pe buzele celuilalt, atunci când numai umbrele lor s-au contopit într-un același viitor de vis, îi îmbată mai mult decât sucul de struguri fermentat, ori filtrul unei vrăjitoare. Sub pretextul de a ne activa inteligența, acest cuplu oferă meditațiilor noastre obișnuite imagini atât de grotești, încât, prin comparație, Saturnalele păgâne vor apare bunului simț mai puțin nelegiuite. Acest discurs nu e lipsit de emfază, dar atunci când înaintăm pe drumul spinos al oricărei vieți umane, întâlnim adesea crize de elevație morală. Tema povestirii noastre le poate inspira, înțeleptul ascuns în orice om civilizat ne aprobă cuvintele.

Convinși de la început că mânia este fatală diplomației, țineți-le cu amândouă mâinile departe una de cealaltă. Am putea adăuga: Nu aveți încredere în diplomația voastră și stăpâniți-vă mânia, dar acest sfat echivalează cu a vă considera niște înțelepți. Totuși, dacă veți încorpora

educației dumneavoastră două-trei fraze celebre din marea armată a adevărurilor transmise nouă, moștenire, din înțelepciunea anticilor, veți putea atașa, persoanei dumneavoastră câţiva paznici veterani pentru a vă modera reacțiile. Ei vor adresa inteligenței dumneavoastră mustrări de loc inutile, căci vor reuși s-o reconcilieze cu capriciile unui tânăr care, mergând de obicei cu capul sus și primind lovituri de măciucă drept în creștet, va învăța astfel să păşească cu prudență, evitând măcar colțurile periculoase.

Willoughby nu avea nevoie să învețe că mânia este fatală diplomației ci, dimpotrivă, începea să vadă că mânia, alimentată chiar de el, era în chip special vătămătoare diplomației adoptate. Cu toate că avea un scop bine definit, abil conceput și, când plecase călare în ajun, întorcându-și numai o clipă chipul încruntat în direcția logodnicei sale, suferea din cauza fatalității care-l îndepărta tot mai mult de Clara, făcîndu-l să alerge după satisfacții imposibil de atins.

Simplul fapt că purtarea ei îl obliga să adopte o întreagă strategie amplifica și mai mult mânia stârnită înainte; era o adevărată provocare.

Având în vedere cât de adânc îl rănea această inversare a rolurilor, faptul că era frustrat de avantajele lui obișnuite și era obligat să-și supravegheze tot timpul atitudinea, pentru a-i oferi ei acele atenții delicate pe care se obișnuise să le primească de la alții și se credea îndreptățit să i le ceară și ei, i se părea o nedreptate strigătoare la cer. Încerca sentimentul de indignare al unui bărbat care, obișnuit printr-o lungă ereditate să-l vadă pe fiecare om la locul lui, strict stabilit, o acuza pe Clara că uzurpă nepermis locul destinat altuia. Știind, din chiar mărturisirile rudelor, fermierilor și vecinilor, ca și ale tuturor celorlalți care-l cunoșteau, cu câtă bunăvoință se purta atunci când i se acorda ceea ce i se cuvenea, el o judeca cu aerul unui om chinuit pe nedrept, dar înnobilat oarecum tocmai prin martirajul său.

Nici dușmanul lui cel mai aprig n-ar fi putut pretinde că Willoughby nu are dreptate.

Însăși Clara n-avusese niciodată curajul suficient pentru a afirma așa ceva. Era imposibil de conceput ca cineva să se simtă dezgustat de favoritul unei întregi societăți. Capricioasa fată avea nevoie probabil de o corecție pentru a înțelege că bărbatul reprezintă o autoritate și trebuie respectat ca atare.

Dar era el oare pe cale să-i aplice această corecție? Dacă-și menținea puterea asupra ei, va avea fără îndoială ocazia de a-i aplica în voie o lovitură, orice fel de lovitură. Putea s-o ocolească, să-i arunce o privire de gheață, să zvârle o săgeată sarcastică acolo unde ar durea-o cel mai mult,

să-i surâdă plin de milă, s-o acopere de ridicol, să-i facă alteia curte. Ar putea face toate astea și altele încă, dacă ar păstra-o în puterea lui; le-ar putea realiza datorită încrederii pe care Clara o avea în amabilitatea lui bine cunoscută; purtându-se astfel, s-ar putea simți, în sinea lui, altul decât cel care părea să fie, deoarece firea-i cordială l-ar consola de pedepsele ce ar fi obligat să le aplice. Cordială cu adevărat, firea lui devenea brusc rigidă, numai în contact cu lumea. Willoughby credea din toată inima în această ficțiune; jumătate din inimile care bat în lume împărtășesc această iluzie, pentru a-și păstra veselia lăuntrică. Pedeapsa pe care Willoughby dorea s-o aplice constituia o răzbunare legitimă împotriva ofenselor aduse inimii sale sensibile. Dacă Clara ar cădea în genunchi în fața lui — poate va face chiar așa ceva — ar ridica-o și ar ierta-o. Era nerăbdător să ajungă în această situație pentru a-i dovedi cât de puțin îl cunoscuse. Suferința ce i-o cauzase va fi răscumpărată de bucuria de-a vedea țâșnind din nou izvorul încrederii restabilite, pentru ca el să se poată purta așa cum era în adâncul sufletului și nu pe scena lumii, deși lumea avea motive suficiente pentru a-l stima și în această ultimă ipostază.

Dar, mai întâi, Clara trebuia să se simtă umilită.

Ceva îi șoptea lui Willoughby că pierduse orice putere asupra ei.

În acest caz orice lovitură ar face-o să fugă și mai departe de el, până când nu s-ar mai putea arunca nici o punte peste prăpastia dintre ei.

Hotărârea de a nu o lăsa să plece era singurul mijloc prin care putea anula senzația aceea groaznică de rostogolire nesfârșită, asemănătoare mișcării unor roți de lemn ale vechilor mori de apă, ce începea s-o resimtă ori de câte ori își amintea de ofensa primită. Ajunsese la această hotărâre și mai înainte, ajungea din nou acum. Dar răzbunarea lui? Amintindu-și drăgălășenia Clarei demnitatea i se topea. Strălucea în fața lui, ca adierile însorite deasupra apei. Când se gândea la Clara, inima înceta să-i mai bată.

Această tânără fată exercita asupra simțurilor bărbaților o atracție mai subtilă și mult mai teribilă decât aceea a unei frumuseți perfecte.

Ar fi fost o nebunie s-o lase să plece.

Îl emoționa la fel de puternic ca întinsul domeniu Patterne, contemplat după o lungă absență, atunci când stindardul flutura orgolios, de bun venit, deasupra castelului.

Ar fi o trădare s-o lase să plece.

Ar fi o cruzime față de ea.

Trebuia să-și amintească cât era de tânără încă; infamia ei putea fi astfel scuzată.

Aruncăm departe de noi floarea pe care nu vrem s-o mai purtăm şi de al cărei parfum ne-am cam plictisit, dar nu putem renunţa la o femeie tânără şi frumoasă ca un trandafir, fără a suferi consecinţele. Se află întotdeauna în spatele nostru un diavol cu chip de bărbat, care să pună imediat stăpânire pe ea. Cine atinge un obiect părăsit este un hoţ. Willoughby experimentase acest lucru în legătură cu Laetiţia şi-l simţea cu atât mai mult acum, când farmecele Clarei întreceau cu mult pe cele ale unei biete fete vestejite. Mii de Furii se năpusteau asupra lui când şi-o imagina pe Clara trecând pe drum fără ca el să-i fi sorbit tot farmecul şi parfumul, şi ispitind fie şi numai curiozitatea acelui diavol — bărbatul.

Pe de altă parte, presupunând că ea va rămâne în mijlocul drumului neatinsă, mereu refuzată, după ce o va fi adulmecat ca un câine diavolul perspicace, o nefericită fată bătrână, îşi putea închipui cu uşurinţă ce remuşcări îl vor aştepta atunci. În faţa unui penitent, nenorocit pentru că l-am lovit un pic prea tare, remuşcarea uşoară ce o simţim pare o senzaţie relativ plăcută. Dacă ar vedea-o pe Clara pocăindu-se, Willoughby ar consimţi cu siguranţă s-o înconjoare cu dovezi de amabilitate mărunte, dar totuşi compromiţătoare. Totul va depinde de vârsta ei de-atunci. Dacă va fi încă tânără, vor putea avea loc scene încântătoare; i-ar vorbi în stilul lui caracteristic.

„Dar a fost vina mea, biată copilă? Pot fi eu blamat că ţi-ai petrecut tinereţea singură şi lipsită de dragoste?“

„Nu, Willoughby; eu am făptuit o greşeală de neiertat, vina este a mea, doar a mea. Nu mai trăiesc decât pentru a mă căi. Nu-ţi cer iertare, pentru că nu o merit. Dacă mi-ai acorda-o, aş avea nevoie de toată mândria pentru a îndrăzni s-o primesc, dar nu voi mai fi niciodată demnă de tine!“

„Clara, poate c-am fost prea nerăbdător, oameni suntem.“

„O, ferească-mă cerul de-a acuza pe cel pe care l-am silit să poarte o povară atât de grea!“

„Totuşi, draga mea — numindu-te astfel nu fac decât să evoc trecutul — nu cred că eu să fiu în afara oricărui reproş.“

„Faţă de mine, da, şi în trecut şi în prezent.“

„Clara!“

„Willoughby!“

„Trebuie oare să admit acest adevăr amar că noi doi, altădată atât de aproape, atât de aproape unul de celălalt, suntem acum despărţiţi pentru veşnicie?“

„M-am gândit la asta. Dragă prietene — pot să te numesc astfel,

dumneata ai fost totdeauna prietenul meu, cel mai bun prieten, o, ochii aceştia ai mei n-au putut vedea ce prieten aveam în dumneata; Willoughby, în întunericul nopţii şi-n timpul zilelor care erau pentru sufletul meu la fel de întunecate ca noaptea, am văzut o mână arătându-mi, inexorabilă, drumul solitar prin deşert, departe de Paradisul pierdut din pricina păcatului meu nerușinat şi făcut cu bună-ştiinţă. Ne-am întâlnit. Este mai mult decât merit. Ne despărţim. Ai milă de mine şi fă ca despărţirea să fie pentru totdeauna. O, teribil cuvânt! Inventat de pasiunile tinereţii noastre, el ne apare ca singura bogăţie care ne-a mai rămas, după ce toate averile noastre pământeşti au dat faliment; tot el este paşaportul pe care Abnegaţia îl dă Suferinţei, dornice să părăsească acest pământ al încercărilor. Willoughby, să ne despărţim, e mai bine aşa.“

„Clara! O sărutare, una singură, ultima şi cea mai sfântă!“

„Dacă aceste sărmane buze, care odată ţi se păreau dulci…“

Sărutul se imprimă adânc pe buzele ei, ca să ne exprimăm, în continuare, în stilul romanelor de epocă, lecturile favorite ale lui sir Willoughby, care-i inspiraseră un dialog atât de patetic.

Clara primi acest sărut, un sărut nu tocmai obişnuit. Era destinat să absoarbă şi ultimul atom al farmecului ei, tot mai palid de altfel; apoi izbucnea un mic scandal, ca fundal al acestui sărut, prin care toată povestea primea o concluzie satisfăcătoare şi o aşeza pe Clara în „racla memoriei“, rămânând pentru el o amintire veşnică, cum ar spune şi chiar au spus ani de-a rândul romanele acelea populare.

Din nefericire, acest omagiu fictiv acordat buzelor fetei îl readuse pe Willoughby sub vraja adevăratei Claia. Ea izbucni din goluri nevăzute, ca rafalele unui vânt teribil, pornit să scufunde vapoarele cele mai puternice.

Reveria îl tulbură violent pe Willoughby. Când suntem sclavii unei pasiuni, gândurile noastre se învârtesc în cerc, ca iepurii prinşi în capcană, revenind mereu în punctul de plecare. De la farmecul ei plecase Willoughby şi, după ce străbătu cercul complet, se întoarse tot acolo. Cum acesta părea fără sfârşit, iar dragostea lui era nesăţioasă, vă puteţi închipui cu uşurinţă chinurile sale, cu atât mai mult cu cât purtarea Clarei o făcea, în ochii lui, la fel de impenetrabilă ca un nor.

Păşind încet, parcă fără vlagă, calul şi omul semănau cu doi vânători fără noroc, întorcându-se acasă după ce s-au afundat prin tot felul de mlaştini. Calul ciuli deodată urechile şi Willoughby privi de la înălţimea drumului de pe colină galopul din vale, condus de Crossjay, pornit brusc peste islazul din Aspenwell, către vad. Erau ei fără îndoială, deşi la distanţă

de o milă. Observă că De Craye și Clara nu încercau să-l ajungă din urmă pe băiat. Se opriră în fața vadului, vorbindu-și de aproape, atât de aproape încât chipurile lor se atingeau parcă. Willoughby încerca un sentiment nou, nu înțelegea încă ce anume îl atrage înspre ei, dar și-i închipuia sorbindu-se din ochi. Apoi, calul ei sări în apă, De Craye o urmă, dar nu de aproape — și de ce nu de aproape? Ea-l plesnise probabil cu una din acele fraze îndrăznețe și bruște ce le rostea când galopul o făcea mai curajoasă. Willoughby le cunoștea destul de bine; erau o dovadă de intimitate.

Cu o seară înainte, îl rugase pe De Craye s-o invite pe domnișoara Middleton, în după-amiaza următoare, la o plimbare călare. Nu-i trecuse niciodată prin minte, până atunci, că el și prietenul lui erau vechi rivali. Dorea numai ca Clara să se distreze. Diplomația îi poruncea să utilizeze orice mijloc posibil pentru a o atașa reședinței de la Patterne, până când el va reuși să-și controleze mânia îndeajuns, încât să-i poată vorbi în liniște și s-o poată copleși cu personalitatea sa; orice bărbat hotărât, stăpân pe reacțiile lui și ajutat puțin de noroc, poate fi sigur că va zăpăci mințile unei tinere femei. Deși alterată de mânie, diplomația era cea care-l trimisese încă din zorii zilei să hoinărească prin întreaga regiune, căutând o casă cu grădină, care să-i placă doctorului Middleton și să se afle la o distanță de cinci, șase ori șapte mile de castel. Dacă doctorului îi plăcea casa și o închiria (Willoughby găsise ceva ce l-ar fi putut interesa) vecinătatea va fi un adevărat lanț pentru Clara; dacă nu-i plăcea, doctorul fiind un gentleman destul de dificil, cu excepția vinului vechi la care nu făcea niciodată nazuri, refuzul va fi o scuză pentru ca Willoughby să poată vizita alte case; în același timp doctorul ar putea răspunde întrebărilor prea stăruitoare ale fiicei sale că avea în perspectivă o casă excelentă. Doctorul Middleton fusese pregătit printr-o serie de aluzii că fiica lui lua în tragic o simplă neînțelegere, obișnuită între îndrăgostiți, așa încât diplomația lui Willoughby, o dată intrată în acțiune, părea plină de făgăduieli.

Dar neașteptata suferință ce o resimțea îl convingea că diplomația lui era simțitor alterată de o mânie cu totul nefolositoare. Loialitatea lui De Craye față de prietenii săi, ori de câte ori drama acestora implica prezența unei femei, era notorie, totuși peste măsură de flexibilă, ca rațiunea umană mânuită de sofiști. Faptul că Willoughby nu ținuse seama de o loialitate atât de particulară dovedea orbirea în care-l aruncase mânia.

De Craye era irlandez și-și putea mlădia fraza așa cum voia, lăsând-o să exprime înțelepciune, ori o grațioasă frivolitate. Disprețul cel mai fățiș al puritanismului englez față de o asemenea sporovăială nu le poate împiedica

totuși pe femei s-o aprecieze. Evident, Clarei îi plăcea, ceea ce-l făcu pe Willoughby să arunce tunete și fulgere asupra sexului frumos. Unor astfel de ființe, lipsite ele rațiune, le încredințăm noi onoarea, o, ironie a soartei!

El nu era flecar. Își aminti de vorbăria desfășurată însă cu ani în urmă: o făcea cu un scop bine definit, dorind să fie considerat un băiat plin de voie bună, nepăsător, vivace, fermecător, așa cum orice tânăr gentleman trebuie să fie atunci când chipul îi e aureolat de cele 50 000 lire pe an, ce se ivesc în spatele aureolei de sfânt a acestui tânăr. Când spiritul critic i se maturiza, își dădu seama că flecăreala lui utiliza elemente de argou; și cum considera, pe buna dreptate, că prin acest joc își trădează strămoșii ca și propria lui noblețe, adoptă, după o fază intermediară de indiferență afectată, întreruptă de câte un căscat plictisit, disprețul ironic al puritanismului autentic pentru toți flecarii.

Ei prind femeile în capcană, ba și fetele, după cum vedeți! Cât de demn de disprețuit este tot cârdul ăsta de fete, cel puțin fata aceea, de-acolo, din vale!

Femeile măritate îl înțelegeau, văduvele de asemenea, încercă să pună alături de Clara pentru a le compara, o tânără văduvă peste măsură de frumoasă și amabilă, doamnă Mary Lenison, dar imediat, într-o strălucire, din nou fără voia lui, căci ar fi preferat altă concluzie, strălucirea argintie a fetei aruncă în umbră pe biata văduvă, în ciuda originii nobile și a rudelor ilustre ale doamnei Mary.

Această nefericită comparație avu efectul de a-i evoca tot ce avea mai neasemuit chipul Clarei: pentru Willoughby fu lovitura de măciucă, lovitura de grație. Gelozia îi invadă sufletul.

Până atunci n-o cunoscuse și o considerase un demon îndepărtat, blestemul obișnuit al vulgului. Niște bieți băieți fără noroc puteau cădea victimele acestei maladii, el însă nu, nici căpitanul Oxford, nici Vernon, ori De Craye, nici oricare altul dintre prietenii lui nu-i dăduse ocazia să simtă mușcătura otrăvită a geloziei; femeile da, bărbații niciodată, dar nici chiar femeile în felul în care se chinuia acum, gata să se arunce la pământ și să muște iarba de furie. Se lăudase că nu va cunoaște niciodată umilința aceasta.

Dacă așa ar fi stat lucrurile, n-ar fi fost necesar să ne preocupăm prea mult de Willoughby. O fugă, două, alături de drăcușorii aceia ne-ar fi satisfăcut. Dar el o dorea bărbătește pe Clara, și apariția oricărui rival îi stârnea gelozia. Într-o clipă demonul îndepărtat îl înhăță în gheare și-l aruncă în flăcări, niște flăcări verzi-cenușii, am îndrăzni să spunem pentru a

le evoca mai exact; aceasta le-ar fi culoarea, dar mai bine consideraţi că n-am zis nimic.

Amintiţi-vă ce spun poeţii despre Gelozie: paradisul celor doi, prin care rătăceşte fantoma celui de-al Treilea. Ei sunt precedaţi sau urmaţi, înconjuraţi, strânşi în braţe până la sufocare de acest infernal Al Treilea; în patul dragostei găseşti marnă arzândă; îl vezi şi-l simţi pe cel de-al Treilea chiar când te afli în sânul deliciilor, şi atunci toate se ofilesc; eşti târât în trecut şi descoperi că Edenul acela minunat degajă miasme sulfuroase: eşti târât în faţa porţilor viitorului şi ale gloriei, dar le găseşti stropite de sânge; adori înzecit femeia aceea amară, şi te repezi s-o strângi de gât cu o forţă înzecită; eşti înşelat, batjocorit, umilit, devii abject când implori, cu bună-ştiinţă satanic atunci când trădezi, şi răzbunarea îţi apare ca o victorie bine justificată.

Ne comportăm poate mai înţelept decât strămoşii noştri, dar simţămintele noastre au rămas aceleaşi.

Cunoaşteţi numeroasele portrete ale omului transformat într-o bestie feroce prin blestem; acesta, probă de foc a egoismului nostru, a lucrat asupra Egoistului, disociindu-l de el însuşi, obligându-l să-şi concentreze gândurile asupra altcuiva, tot el în ultimă instanţă, dar adăpostit într-un piept străin, pe care trebuie să-l contemple şi să-l cerceteze cu atenţie pentru a se putea descoperi pe sine. Când vedea căscându-se fălcile poftelor lui, putea înţelege violenţa insaţiabilă a geloziei sale. S-o lase pe Clara să plece? Niciodată, nici chiar dacă ar deveni obiectul disprețului public pentru a o fi sugrumat cu jugul. Un singur gând îl absorbi cu totul. Nu era obişnuit să-şi pună la lucru imaginaţia, totuşi evocă imaginea Clarei atât de intens încât pupilele îl dureră. Nu o vedea decât pe ea, nu ura şi nu iubea decât această femeie insuportabilă. Cu logica de care era încă în stare, încerca să se sugestioneze că, de fapt, Clara nu era vinovată de suferinţele pe care numai ea i le-a provocat. După cum ştim, doar îl pregătise pentru acestea. Brusc îi trecu prin minte că De Craye nu era străin pentru ea când a sosit la castel. Era posibil ca între ei să fi existat un secret, dar şi contrariul era posibil, totuşi numai fascinaţia Clarei era vinovată. Atât de intense erau dragostea şi ura lui, amalgamate, încât nu se putea gândi în permanenţă decât la ea. Sub ochii ei, sufletul său ba se zvârcolea torturat, ba se zăvora în sine pentru a o condamna fără milă. Clara era o proprietate a lui care fugea, furişându-se, la Al Treilea.

Dar ce suferinţe îl aşteptau şi pe acest Al Treilea! Când, stând lângă altar, o va vedea legată de mâini şi de picioare, dăruită celuilalt, trup şi

suflet, în ce flăcări va arde şi el atunci!

Şi de i-ar fi potrivnică, n-o vor aştepta şi pe ea aceleaşi torturi? Gândindu-se la aversiunea Clarei pentru el, Willoughby o şi vedea arzând, devorată de flăcări. Va fi a lui atunci, nu-i aşa? Arsă, mistuită de flăcări, dar a lui! Rivalii vor dispare; repulsia ei pentru omul căruia îi fusese promisă nu va mai putea fi exprimată, nici simţită.

În cele din urmă, începu să creadă în această repulsie. Scena de la islaz, o dată văzută, îi era suficientă pentru a se convinge. O simplă privire şi poate chiar o privire care se înşela! Era însă nevoie de prezenţa celui de-Al Treilea, altfel Willoughby ar fi trebuit să presupună că el personal era dezgustător.

Femeile ori ne întorc la comportamentul omului primitiv, ori ne proiectează mai sus decât steaua cea mai depărtată. Dar alegerea ne aparţine nouă. Să le lăsăm să ne mărturisească ce însemnăm noi pentru ele; orice am auzi, pentru noi, ele pot fi ori lumina, ori întunericul vieţii; pentru poeţi ori Lesbia [66] ori Beatrice [67]; alegerea deci ne aparţine. Şi dacă s-ar demonstra faptul că în ciuda strălucirii lor, unele dintre ele sunt în serviciul Diavolului şi poartă întipărit pe umăr semnul lui infernal, în timp ce altele sunt tocmai îngerii atât de cântaţi de poeţi, tot s-ar putea susţine că ele ne intuiesc perfect şi că ne stăpânesc prin propriile noastre înclinaţii. Ele sunt ceea ce noi înşine putem fixa în sufletul nostru, binele sau răul. O civilizaţie este judecată după situaţia femeilor; dacă duc încă o viaţă animalică, înseamnă că bărbaţii primitivi autentici sunt foarte numeroşi şi reclamă locurile de păscut cele mai bune. Dacă vrem să fim stăpâni trebuie să ne plecăm capul în faţa legii. Gelozia pentru o femeie este egoismul primitiv, încercând zadarnic să se rafineze când sângele fierbe sălbatic, adică atunci când se teme că va fi frustrat de drepturi. Acţionăm ca şi tigrul ameninţat de glonţul unei arme atunci când îşi lasă laba, brutal, pe-o carne încă vie; mâniat de prezenta intrusului, tigrul sfâşie carnea. Egoistul, acest bărbat primitiv amplificat până la dimensiunile unui gigant, nu ţine în gheare o victimă sângerândă, dar e în stare să sfâşie toate femeile. Preferă, desigur, femeile civilizate, care ştiu să-l adore şi să-l flateze şi pe care le poate guverna prin teroare, dar în mânia lui e gata să facă din Beatrice o Lesbia Quadrantaria.

Să lăsăm femeile să ne descrie bătălia din punctul lor de vedere. Nu reprezentăm atât de mult pentru ele turnesolul Egoismului, cât îl reprezintă ele pentru noi. Atunci când femei independente şi întreprinzătoare, fie că poartă coroană, fie că nu, purced la acţiuni similare cu ale noastre, la

nevoie s-ar comporta aidoma bărbaţilor, dacă li s-ar permite să vâneze. Deocamdată ele se mulţumesc să zboare, şi aici e toată diferenţa. După felul în care vânăm, ele înţeleg ce fel de fiinţe suntem.

Cu toate că tinerele fete înţeleg mult mai vag acest lucru, ardoarea lor juvenilă le face să-l deteste mai tare pe Egoist, decât surorile lor mature, înţelepte, şi mai tolerante. Cât de puţin ar înţelege, ele prind totuşi într-o strânsoare redutabilă fiinţa pe care o studiază. Purtarea Clarei n-ar putea fi în nici un fel explicată dacă n-am şti că intuiţia ei feminină i-a condus şi aprobat acţiunile. Văzându-l într-o lumină atât de defavorabilă, Clara se îndepărta de Willoughby şi fugea de casa lui, cum ar fi fugit de peştera unui căpcăun. Pusese la poştă scrisoarea pentru Lucy Darleton. Dacă ar fi reuşit să-l concedieze pe colonelul De Craye ar fi putut, după ce l-ar fi sărutat afectuos pe elevul lui Vernon, să se gândească serios să plece la prietena ei Lucy, călătorind în tovărăşia fluierului ascuţit al următorului tren care trecea pe-acolo, printre coline; într-atât de neplăcut îi era să-şi întoarcă calul spre castel. O, ce amară era pâinea acolo! Trebuie să rabde încă o zi, mai mult chiar, patruzeci de ore, poate patruzeci şi şase de ore, fără să aibă măcar speranţa că somnul va face să treacă mai repede o parte din ele!

Acestea erau exclamaţiile tăcute ale Clarei în timp ce pe bietul Willoughby îl consumau flăcările verzi-gri, mirosind a metal vechi, încins la foc, până ce coşul pieptului începu să-i semene cu acele bătrâne platoşe ruginite descoperite de lumina lanternei unui bandit într-o gaură de pământ sterp, lângă nişte băltoace acoperite de lişiţă verzuie, o platoşă îngroşată cu un fel de crustă bizară şi aderentă. Cum am putea altfel sugera tristeţea acestui om? În pieptul lui greu se zbătea vidul; se simţea istovit de o luptă veche şi mortală, flăcările îl ardeau încă; era stigmatizat de o rană dureroasă.

O gură cât o stea
Prin care sufletul a zburat.

Bolnav, nu putea avea alte senzaţii decât cele ale unei lente agonii; iată personajul şi finalul luptei.

O ură fără margini nu era suficientă pentru a îndepărta suferinţa; încercase acest lucru mai înainte; nici dispreţul nu-l ajutase, tot se prăbuşise învins. Imaginea tinerei, strălucitoare de sănătate, îi revenea la suprafaţa gândurilor, ca un cadavru aruncat în râu, care nu se scufundă, ci este ajutat chiar de fermenţii descompunerii să plutească la suprafaţă. Dorinţa,

moştenită din strămoşi, de a transmite proprietăţile, averea şi numele unei posterităţi solide, îl îmboldea să urască şi să dispreţuiască firile care, în comparaţie cu a lui, păreau meschine şi fragile şi, în acelaşi timp, îl lega, fără speranţă, de sănătatea ei splendidă. Consiliul strămoşilor desemna descendentului lor pe această femeie ca tovarăşă de viaţă. O peţise sigur de consimţământul lor. Oh, avea o sănătate minunată; la fel ca şi el, dar, ca într-un duel între două fiinţe evident destinate, prin calitatea sângelui lor, să zidească o familie durabilă, ea era cea dintâi care îi arăta ce înseamnă sentimentul perisabilităţii.

Nu putea s-o ierte. I se păru mai abil să continue să se poarte rece, inaccesibil, lăsând-o să-i zărească doar silueta, de departe, în timp ce el ardea de dorinţa de-a o strânge sălbatic în braţe până ce-i va fi milă de durerea ei.

— Ai călărit? o întrebă el politicos, în faţa întregului grup adunat pe pajiştea din faţa castelului.

— Da, am călărit.

— Sper c-a fost agreabil.

— Foarte agreabil.

Şi asta părea adevărat! Şi o spunea fără să roşească! În clipa următoare o întrebă pe Laetiţia de ce pleoapele îi păreau îngreunate.

— Cred că am o fire melancolică, spuse ea.

El îi murmură:

— Cred că există leacuri, relativ la îndemână, pentru toate suferinţele noastre, cu excepţia celor pe care alţii ni le provoacă.

Ea nu-l contrazise.

De Craye, care, observându-i pe cei doi logodnici, îşi întărise impresia că fiecăruia puţin îi păsa de celălalt, intră în amănunte asupra frumuseţii plimbării şi a calităţilor de amazoană ale fermecătoarei lor însoţitoare.

— Ar trebui să organizezi un circ ambulant, declară Willoughby.

— Dar ştii că ideea nu e rea! Iată, o altă alternativă la expediţia propusă de noi, domnişoară Middleton. Eu să fiu clovnul? Nu am nici o obiecţie. Am să studiez colecţiile de glume.

— Nu te mai apuca şi de asta, spuse Willoughby.

— Mi-aş rata rolul ! Nici un clovn înnăscut nu poate, la comandă, să dea dovadă de spirit o lună întreagă, şi aceasta este durata spectacolului propus. Ar fi istovit după prima zi şi s-ar lăsa înlocuit chiar şi de cel mai stupid maşinist, care s-ar vopsi pe obraji şi şi-ar agăţa o perucă în vârful capului.

— Dar ce expediție am propus „noi“?

De Craye, ascultând de îndemnurile inimii, o scuti pe domnișoara Middleton de orice aluzie la luna de miere.

— O, un simplu joc menit să alunge plictiseala.

— A, încuviință Willoughby. O lună, spuneai?

— Ar fi plăcut să dureze ani întregi !

— Ah! Horace, îmi arunci unul din spiritele domnului Merriman, dar eu am o inteligență greoaie.

Willoughby se înclină în fața doctorului Middleton și, luîndu-l de braț cu un gest filial, îl îndepărtă de Vernon, pentru a putea conversa în voie.

De Craye prinse privirea Clarei în timp ce tatăl ei pleca braț la braț cu Willoughby.

Această privire îl înălță deasupra suferinței și scrupulelor privitoare la loialitate. Conținea suficientă pulbere de pușcă pentru a face un cal de luptă să freamăte în așteptarea semnalului de atac.

CAPITOLUL XXIV
Un exemplu de generozitate a lui Willoughby

Acela care observă complicarea treptată a evenimentelor și reacțiile unui om seamănă, de obicei, cu spicuitorii, a căror singură dorință este să culeagă spicele și să le îngrămădească la un loc. Indiferent dacă sunt interesați personal în această muncă sau nu, ei se preocupă excesiv de toate amănuntele, acordându-le o importanță disproporționată. Acești observatori ar trebui să mediteze asupra preceptului că nu tot ceea ce vedem în jur merită să fie reținut integral și că ceea ce vedem trebuie pus în balanță cu ceea ce știm despre faptele respective, înainte de a pronunța o judecată definitivă. Apoi, observatorii cei mai pătrunzători, nu sunt totodată și judecătorii cei mai drepți. Observatorii însă nu gândesc așa, ci sunt înclinați să spicuiască și să treacă la concluzii cât se poate de repede, în timp ce adevărata lor menire ar fi ca la tot pasul să pună întrebări și să cearnă răspunsurile.

Domnișoara Dale îl ajuta pe Vernon Whitford să țină socoteala privirilor, a tonurilor de voce și a fragmentelor de dialog auzite. Ea era perfect dezinteresată și el credea același lucru despre sine, încât, din acest punct de vedere, ambii erau îndreptățiți să joace rolul de observatori; nici unul dintre ei nu-și închipuia că ar putea fi personal implicat în finalul greu de prevăzut al scenelor la care erau martori. Deveniseră niște observatori îngrijorați, dar conștiincioși. Laetiția o credea pe Clara gata să urmeze sfaturile lui Vernon, ceea ce își închipuise și el odată, dar își reproșa acum această vanitate. Fiecare dintre ei compara mental bruschețea cu care Clara îi silise pe fiecare să-i asculte confidențele, cu tăcerea în care se învăluise de la sosirea colonelului. Sir Willoughby o rugase pe Laetiția să-i țină de urât Clarei cât mai des posibil, ceea ce dovedea că și el era îngrijorat. O altă Constanța Durham părea că-și flutură aripile pentru a-și lua zborul. Intimitatea, atât de rapid creată, dintre Clara și colonelul De Craye, o șocase pe Laetiția, se cunoșteau doar de câteva ore. Prima lor întrevedere o alarmase mai mult decât următoarele; îl rugase chiar pe Vernon să nu părăsească imediat castelul, tocmai datorită acelei temeri, trezită atunci când îi întâlnise pe Clara și pe De Craye la poarta vilei sale, vorbind foarte animați și râzând în hohote, ca doi vechi prieteni. Laetiția era incapabilă să priceapă că două persoane, atât de pline de viață ca ei, pot ajunge rapid la familiaritate, mai mult aparent decât de fapt, după ce făcuseră cunoștință

într-un mod atât de neobișnuit; în plus, una din persoane lâncezise până atunci, cu izvoarele veseliei secate. Laetiția îi auzise pălăvrăgind, pariind fără o miză reală, printr-un simplu „nu“ opus unui „da“, în cazul bietului Flitch; auzise apoi fraza Clarei „Willoughby nu-l va ierta“, și a colonelului, „Oh, e un om de inimă“. La tăcerea Clarei, De Craye replicase, exclamând din toată inima: „Dacă Flitch nu va fi din nou vizitiul unui gentleman, instalat în vechea lui trăsură să nu-mi mai spui mie pe nume.“ Clara însă dăduse din cap, neîncrezătoare. Laetiția avusese impresia că această tânără logodnică, a cărei inimă rebelă nu recunoștea în urmă cu o oră nici un stăpân, îșsi întâlnise perechea și, cum ar fi zis observatorul, destinul. Laetiția intui primejdia, datorită recentelor revelații ale caracterului domnișoarei Middleton, ca și prin faptul că aceasta i se mărturisise și unui bărbat, lui Vernon, ba chiar lui mai întâi. Era ceva cu totul de neînchipuit pentru Laetiția ca o tânără doamnă să-și încredințeze secretele cele mai sfinte unui bărbat, fie el și Vernon Whitford. Faptul trebuia totuși acceptat ca atare, așa cum acceptăm o serie de evenimente înspăimântătoare și inexplicabile ale vieții, care ne frâng trupul pe roată și ne lasă mintea pradă stupefacției. Dacă Clara a putut să se confieze lui Vernon, ceea ce ea n-ar fi făcut pentru nimic în lume, de ce nu s-ar confesa și lui De Craye, se întreba, logic, Laetiția. Aceasta e logica spiritelor lipsite de experiență, atunci când judecă anumite fapte prin deducții severe. Clara i-a și vorbit, probabil, lui De Craye.

Laetiția își amintea cât de convingătoare și de seducătoare putea fi domnișoara Middleton, atunci când se pornea pe mărturisiri. Un gentleman care o asculta, își închipui ea, ar putea să-și uite îndatoririle față de un prieten, deoarece ea însăși se simțise dominată în chip ciudat de aceasta fată. Era convinsă că aceasta îi zvârlise în minte sămânța ideilor ce le avea acum despre Willoughby, și pe care niciodată înainte nu-și imaginase că le-ar putea avea; nu se întreba însă dacă, prin investigațiile ei, Clara nu făcuse altceva decât să scoată la lumină ideile latente din sinea ei. Multe dintre femeile gingașe păstrează astfel îngropate diferite impresii dureroase, mai ales când este vorba de o ființă iubită; același lucru se întâmplă în fortificațiile noastre moderne, unde bombele sunt îngropate, inofensive, în meterezele de pământ moale, până când vor fi scoase de acolo pentru luptă. Poate că așa se explică de ce astfel de femei supraviețuiesc mai ușor unor răni dureroase decât Clara Middleton.

Vernon nu dădea aceeași importanță, ca Laetiția, febrei ce o mistuia pe Clara, împiedicând-o să asculte poruncile rațiunii. Înțelegându-i din

simpatie zbuciumul, Vernon neglija problemele de conduită ridicate de mărturisirile ei. Nu fusese prea uimit de ceea ce Clara îi mărturisise şi, văzând cât era de îndârjită şi de nefericită, scuza totul şi ar fi fost gata chiar să-i laude purtarea; era firesc să i se adreseze, se simţea flatat că o fată atât de curajoasă, de vreme ce-i vorbise atât de sincer, consimţea să-l trateze ca pe un prieten. Circumstanţele făceau scuzabilă conduita ei, dar nu puteau totuşi scuza faptul că-l alesese şi pe De Craye ca prieten şi confident. Era o mare deosebire între cei doi bărbaţi.

Deosebirea consta în aceea că De Craye nu avea sentimentul onoarei faţă de femei, în acelaşi grad cu filozoful nostru; judecata lui Vernon era imparţială, cum se va vedea, şi el făcea o distincţie exactă între sine şi celălalt, dar supărarea resimţită instantaneu îl făcu să-i reproşeze mental domnişoarei Middleton că nu percepuse destul de clar diferenţa, înainte de a-şi fi destăinuit colonelului secretul, lucru de care Vernon era absolut sigur. Desigur c-o făcuse. De vreme ce comisese această greşeală o dată, un prieten jignit îşi putea închipui că era capabilă şi s-o repete; concluzia era evidentă. Femeile obligate de destin să ceară un ajutor pe care ar fi trebuit să-l evite, trebuie să se aştepte ia o aspră judecată, imediat ce părăsesc drumurile obişnuite ale vieţii. Inteligenţa bărbatului ar fi capabilă de o judecată dreaptă, dar temperamentul îl face nedrept, aşa că nu poate fi vorba de justiţie. Femeile pot obţine ceea ce vor de la bărbaţi când, la strigătele lor, aceştia sunt înfioraţi până în măduva oaselor. Dar metoda îngheaţă stima celui chemat în ajutor.

Seara, domnişoara Middleton şi colonelul cântară un duo. De câtăva vreme Clara refuzase să cânte. Glasul ei avea o forţă remarcabilă. Sir Willoughby îi spuse:

— Glasul tău şi-a regăsit toată amploarea şi bogăţia, Clara.

Surâse şi părea fericită să-i placă logodnicului. El rosti titlul unei balade franceze. Clara lua notele do pe pupitru, şi o cântă fără să fie rugată. Willoughby ar fi trebuit să se simtă fericit deoarece, când termină, ea-l întrebă:

— Aşa îţi place?

El îşi întrerupse fraza pe care o murmura Laetiţiei şi răspunse:

— Admirabil.

Cineva menţionă un cântec popular toscan. Ea aşteptă aprobarea lui Willoughby şi interpretă un semn de-al lui ca atare.

Îi venea să-i strige „Trădătoareo!“

Citise undeva că această obedienţă blajină a femeilor este un indiciu că

se pregătesc să ne înşele. O mai experimentase şi altă dată.

— Oare prin intuiţie ori prin propria lor experienţă, vecinii noştri de peste Canal ne întrec în cunoaşterea femeii? o întrebă pe domnişoara Dale şi continuă să-i vorbească în timp ce Clara cânta apostrofa la Santissimo Virgine Maria; Willoughby considera încă mânia drept un element strategic, deşi nu avea nici un efect asupra Clarei, fapt care-l stârnea meditaţii dureroase, luminate când şi când de flăcările verzui. Amantul care nu mai poate răni femeia iubită începe să semene cu un vas a cărui ancoră s-a rupt şi pluteşte jalnic în voia valurilor; se zbate de parcă ar vrea să înjunghie aerul, dar îşi implântă cuţitul în piept. Platoşa de amabilitate cu care se apără femeia este semnul ce indică amantului c-a fost înlocuit.

În timpul scurtei conversaţii care, a precedat retragerea doamnelor în dormitor, domnişoara Eleanor făcu aluzie, din întâmplare, la apropiata căsătorie. Domnişoara Isabel îi răspunse şi-i adresă o întrebare Clarei. De Craye o pară cu dibăcie. Clara nu rosti nici o silabă. Simţi un val puternic înălţând-o pe creastă şi aruncând-o apoi în abis. Îl privi pe De Craye, absentă, ca un om trezit din somn, dar îl privi. Era uimită de promptitudinea intervenţiei şi recunoscătoare pentru ajutor. Ochii însă priveau imenşi, reci şi rătăciţi, fără să exprime nici o recunoştinţă, nimic personal. Privirea dură însă prea mult, peste puterea de îndurare a lui Willoughby. Strigând: „De porţelan“, se ridică în picioare; era semnalul de plecare pentru domnişoarele Eleanor şi Isabel. Când Clara se ridică, Vernon se înclină în faţa ei. Nu-l privise măcar o dată în seara aceea şi aştepta un semn de bunăvoinţă acum, când îşi spuneau noapte bună. Ea-i ură noapte bună, dar cu capul întors spre domnişoara Isabel, care-l consola încă o dată pe colonelul De Craye în legătură cu pierderea cadoului de nuntă, vasul de porţelan, la care credea că s-a referit Willoughby când a dat semnalul de plecare. Vernon se îndreptă spre camera lui, sumbru de parcă ar fi orbit chiar în acel moment; *bile tumet jecur* [68]; dovada ei de nepăsare îl atinsese într-un punct atât de sensibil, încât ochii şi mintea i se întunecară deodată.

Clara simţi că-l făcuse să sufere şi regretă imediat după ce se despărţiră. Vernon era un adevărat prieten, dar îi cerea lucruri peste puterile ei. Apoi, făcuse tot ce-i cerea, cu o singură excepţie: nu putea să rămână aici şi să-l suporte în continuare pe Willoughby; dexteritatea lui întrecea orice răbdare. încercase în zadar revolta ori implorarea faţă de un tată vrăjit complet de gazda lui; nu înţelegea cum; poate prin calităţile renumitului său vin. Dar nu, explicaţia era prea respingătoare.

Totuşi nu putea îndepărta cu totul acest gând, în timp ce medita la planul de evadare. Dacă Lucy Darleton era acasă, dacă Lucy o invită să vină, dacă zbura într-acolo, o, atunci tatăl ei ar avea dreptul să se înfurie. Nu-şi va mai aminti că fără acest vin păcătos…

Ce anume din acest vin îi putea alunga înţelegerea şi dragostea de părinte? Era tatăl ei iubit, şi ea era fiica lui scumpă, şi totuşi ceva îi despărţea, ceva care-l făcea surd la toate rugăminţile. Putea fi de vină doar atracţia neînţeleasa a vinului? Respectul filial striga un „nu“ vehement, totuşi Clara rămânea nedumerita în faţa argumentelor prin care el justifica hotărârea de a rămâne aici, apoi ridica din nou fruntea răzvrătită, amintindu-şi pe câte puternice argumente se sprijinea cererea ei.

O uimea bizareria bărbaţilor, tineri sau bătrâni; cele mai mici lucruri (ea considera drept aşa ceva şi un vin renumit) sunt suficiente pentru a le schimba hotărârile. Şi aceştia acuză femeile de nestatornicie! Clara îşi spuse că femeile cedează numai în faţa unor motive imperioase, nu a unor nimicuri vrednice de dispreţ. Femeile n-ar fi în stare să rănească o fiinţă iubită nici pentru oceane întregi de acest… ph!

Iar femeile sunt obligate să-i respecte pe bărbaţi, în orice caz pe un tată. „Dragul, scumpul meu tată“, exclamă Clara în singurătatea camerei sale, amintindu-şi toată bunătatea firii lui şi încercând să împace sentimentele unei fiice respectuoase cu disperarea provocată de situaţia în care el o forţa să rămână. Lovitura ce trebuia să-l atingă o durea mai întâi pe ea. „Nu am nici o scuză“, îşi spuse Clara, examinând numeroase scuze posibile şi căutând una decisivă. Dar ideea că chiar ea îl va face să sufere pe tatăl ei o deprima mai mult decât orice încercare de autojustificare. Încercă să-şi închipuie că l-ar putea cruţa, ceea ce era, evident, curată utopie.

Camera ei i se păruse până atunci un sanctuar pur, imaculat, încălzindu-i visurile de fată şi degajând atâta pace; imediat însă o şoaptă crescu în ea până se sparse într-un ţipăt, ca o strună muzicală lovită cu brutalitate. Dacă va rămâne aici, camera nu va mai fi multă vreme un sanctuar. Dureroasă sclavie! Moartea, cât de insolentă ar fi, nu te jigneşte mai tare! Nu putem alunga viermii morţii, dar atunci când devenim prada lor, o fericită insensibilitate ne împiedică să simţim dezonoarea.

Tinereţea îi împreună pleoapele şi adormi în ciuda frigurilor ce o scuturau; tot mai tremura când se deşteptă, auzindu-şi numele strigat la fereastră. „Mă simt capabilă de iubire, de vreme ce-l iubesc pe el“, îşi spuse ea, în timp ce se desfăta ascultând vocea tânărului Crossjay, invidiindu-l din nou pentru baia matinală în apele lacului, care i se părea că au puterea

magică de a spăla orice mâhnire şi servitute. Se hotărî atunci ca băiatul să fie ultimul din cei de la Castel care o va vedea la plecare. Crossjay ar fi bucuros să-i facă orice serviciu, ar putea-o escorta în plimbarea ei, mâine dimineaţă, până la proxima staţie de cale ferată, apoi l-ar trimite să chiulească toată ziua; pentru a-l scuza ar scrie un bilețel, pe care să-l înmâneze seara lui Vernon.

Băiatul alergă la ea după ce-şi luase micul dejun împreună cu doamna Montague, menajera casei, şi-i spuse că o strigase dimineaţa ca s-o trezească.

— Mâine n-ai să mai ai ocazia, am să mă scol înaintea ta. În timp ce Crossjay se jura că tot el va fi primul, Clara se gândea la tatăl ei, spunându-şi că era de datoria ei să se angajeze într-o nouă discuţie explicativă cu el.

Willoughby avea nevoie de Vernon pentru limpezirea unor afaceri. Doctorul Middleton se duse, ca de obicei, în bibliotecă, după ce răspunse „Am să te ruinez în continuare“, lui Willoughby, care, amabil, se oferise să trimită la Londra un ordin de expediere a tuturor cărţilor ce-i erau necesare.

Prin aspectul său liniştit, netulburat, părea un munte scăldat în razele calme ale soarelui de dimineaţă, încât, pentru a nu-l deranja, Clara fu tentată să înceapă o discuţie preliminară cu Willoughby, dar nu reuşi nici să-l reţină, nici să-l invite la o discuţie. Stătea în hol, ţinându-l pe Vernon de braţ. Trecu pe lângă ei, Willoughby nu-i spuse nici un cuvânt şi ea intră în bibliotecă.

— Ei, ce este draga mea, ce s-a întâmplat? o întrebă doctorul Middleton, văzând-o că închide uşa după ea.

— Nimic, papa, răspunse ea calmă.

— N-ai închis cumva uşa cu cheia, draga mea? Parcă ai învârtit cheia, ia încearcă clanţa.

— Papa, te asigur că uşa nu este încuiată.

— Domnul Whitford trebuie să vină dintr-un moment într-altul. Ne-am angajat într-o lucrare dificilă. Femeile nu cunosc, şi toată lumea este de părere că nu vor cunoaşte niciodată valoarea timpului.

— Suntem vanitoase şi superficiale, dragă papa.

— Nu, nu, tu nu, Clara. Dar bănuiesc că ai putea aprecia aceasta valoare având o lucrare mai amplă de îndeplinit: ai vedea atunci ce important este… să începi în linişte ziua de lucru. Toţi savanţii din lume ţi-ar spune acelaşi lucru. Avem nevoie de izolare. Invaziile astea! Ai deci intenţia să călăreşti şi astăzi? Îţi face foarte bine. Mâine, luăm masa la doamna Mountstuart Jenkinson, o persoană cu totul remarcabilă, deşi nu înţeleg

prea bine de ce am acceptat invitația. Să nu mă acuzi c-am întârziat azi-noapte la un pahar de vin, draga mea. Nu fac asta decât atunci când sunt chemat să evaluez un vin, prin degustare.

— Am venit, papa, să te implor să mă iei de aici.

Doctorul Middleton se trezi, cu stupoare, aruncat în plină furtună; puse la loc cartea, împinsă cu cotul de mișcarea bruscă pe care o făcuse scuturându-și părul de pe frunte, și strigă:

— Unde? În ce loc? Această lectură a ghidurilor, jurnalelor de călătorii, redactate de tot felul de pierde-vară, și a reportajelor pitorești din ziare strică mintea bărbaților și a fetelor. Cunoști bine repulsia mea pentru viața de hotel. Nu mă sfiesc de loc să spun c-o detest din tot sufletul. A trebuit să accept această viață, ca o penitență, atunci când trăia maică-ta, *ke triskakodémon* [69], de sute de ori. Dar nu înțelegi că pentru un om bătrân neajunsurile vieții sunt multiplicate de anii pe care îi poartă? Îți solicit oare inutil înțelegerea pentru un om bătrân, Clara?

— Generalul Darleton ne va primi la el, papa.

— Masa lui e oribilă. Mă rog, trecem peste asta, dar vinul lui e otravă curată. Aș trece și peste asta — deși ar fi mai bine să nu trec — dar opiniile noastre politice diferă fundamental. Este adevărat că nu suntem obligați să le discutăm când ne întâlnim, dar din păcate nu avem nici o opinie comună. Nu avem ce discuta. Armata a produs ori a transformat unii oameni în epicurieni de vază, alții au ajuns cucernici, iar alții au înflorit ajungând oameni cultivați, gentlemeni foarte stimați de o țară întreagă. Dar, în fine, resping propunerea de a merge la generalul Darleton. Plângi?

— Nu, papa.

— Sper că nu. Avem aici tot ceea ce un om își poate dori, și, fără îndoială, o gazdă perfectă. Ceea ce tu, după un obicei consacrat de istorie în cartea dragostei, iei drept uragane cumplite, sunt furtuni într-un pahar cu apă. De altfel, e mai bine așa. Repet, e mai bine ca aceste „furtuni“ să sufle atunci când dragostea noastră e abia la început. Intră! strigă doctorul Middleton, bucuros, ca răspuns la o bătaie în ușă. Se temea că ușa fusese încuiată de fiica lui, din dorința de a rămâne izolați un timp.

— Clara! strigă el.

Ea apăsă pe clanță, ezitând, și domnișoarele Eleanor și Isabel intrară, scuzându-se, cu o coerență specifică femeilor, cunoscută de altfel doctorului Middleton. Voiau să-i vorbească Clarei, dar refuzară s-o ia de-acolo. Doctorul Middleton le asigură în zadar că fata le stă la dispoziție. Declarară că n-au să-i spună decât câteva cuvinte și nu vor zăbovi decât

strictul necesar.

Ca și atunci când o timidă delegație de școlari ajunge în fața profesorului, aceste puține cuvinte anunțate nu se auzeau de loc; urmă o pauză penibilă, enervantă; numai doctorul Middleton se simțea bine, gândindu-se cu bucurie că cele două doamne, la plecare, o vor lua-o și pe Clara.

— Părem poate cam ceremonioase, începu domnișoara Isabel, apoi se întoarse către sora ei.

— Nu vrem să exagerăm importanța misiunii noastre, dacă ea poate fi astfel considerată, spuse domnișoara Eleanor.

— Willoughby v-a încredințat-o? întrebă Clara.

— Scumpa, noastră, trebuie să știi că-ți vorbim foarte serios și că totul pornește din dorința noastră personală de-a contribui la fericirea ta. Iată de ce Willoughby a încuviințat să-ți vorbim chiar noi.

Apoi, surorile luară cuvântul alternativ și Clara privea când la una când la cealaltă pentru a încerca să prindă, pe cât putea, un înțeles din niște fragmente cu totul incoerente.

— Și când spunem fericirea ta, dragă Clara, avem în vedere și fericirea lui Willoughby, care depinde de a ta.

— Și nu vom îngădui niciodată ca sentimentele noastre să fie o piedică în calea voastră.

— Nu. Iubim bătrână noastră casă, și de-ar fi numai o pedeapsă pentru că am adorat-o ca pe un idol, încă ar fi un motiv suficient pentru a pleca din ea acum.

— Fără să consider asta drept o răutate; nici nu poate fi vorba de așa ceva.

— Tinerele soții preferă să domnească peste domeniul lor, ca niște regine necontestate.

— Iar tinerețea și bătrânețea…

— Dar, strigă Clara, n-am spus niciodată, nu m-am gândit niciodată ca…

— Copilă scumpă, cel care te iubește, în grija lui nesfârșită pentru fericirea ta, prevede și ceea ce dorești și ceea ce ți se cuvine.

— Iar pentru noi, Clara, a recunoaște ceea ce ți se cuvine înseamnă a ne purta în consecință.

— În afară de asta, draga mea, o vilă la marginea mării a fost întotdeauna visul nostru.

— Știm și singure că suntem un cuplu de fete bătrâne și, deci, niște

colaboratoare nepotrivite pentru o tânără soție, la conducerea unei gospodării atât de întinse.

— Din cauza concepțiilor noastre învechite ar apare inevitabil fricțiuni in treburile casnice, în ciuda bunăvoinței și dorinței noastre de armonie…

— Astfel încât, dragă Clara, consideră problema rezolvată.

— Vom fi fericite să vă vizităm, din când în când.

— Musafiri, dar nu critici severi, draga mea.

— Și dumneavoastră mă credeți atât de egoistă, scumpe doamne! Chiar și gândul unui asemenea gest de egoism mă rănește profund. N-aș fi vrut niciodată să plecați de la castel. Mă simt bine în societatea dumneavoastră, vă respect din toată inima. Dacă m-aș plânge, ar fi numai pentru că nu vă îngrijiți destul de propria dumneavoastră viață. Aș fi dorit să rămâneți aici și să-mi fiți un exemplu. Nu v-aș fi lăsat să plecați. Ce-și închipuie el despre mine? Azi-dimineață v-a făcut Willoughby această propunere?

Era greu de înțeles cine era adevărata victimă dintre cele două femei, vorbind fiecare ca un ecou al celeilalte, într-o adorație comună pentru idolul familiei.

Domnișoara Eleanor revendică ca aceasta calitate, luând prima cuvântul:

— Willoughby al nostru este atent, totdeauna generos, si nu mai puțin prevăzător. Aranjamentele lui mulțumesc pe toată lumea.

— Un singur semn și totul este hotărât, spuse domnișoara Isabel; acum se părea că ea este cea trasă pe sfoară.

— Nu va fi necesar să plecați de aici, scumpe doamne. Dacă eu voi fi stăpână aici, mă voi opune.

— Lui Willoughby îi pare rău că nu te-a liniștit mai demult în această privință.

— Și ne mustrăm noi înșine că nu ne-am gândit mai devreme.

— V-a vorbit despre asta, prima oară, azi-dimineață? întrebă iarăși Clara, dar nu putu obține nici un răspuns. Ele își reluară duetul și ea trebui să suporte flecăreala lor absurdă.

— Atunci ne-ai înțeles? spuse domnișoara Eleanor.

— Sunt mișcată de amabilitatea dumneavoastră, doamnelor.

— Și ai să-mi spui tanti Eleanor în continuare?

— Și mie tanti Isabel?

Clarei îi venea să-și rupă mâinile, delicatețea o împiedica să le mărturisească de ce nu le mai putea spune așa, ca în zilele când Willoughby îi făcea curte. Le sărută din toată inima, ruşinată de acest gest, deşi cu o

afecțiune reală.

Ele se retraseră, după scuze nesfârșite, adresate doctorului Middleton, pentru faptul de a-l fi deranjat. Acesta le conduse până la ușă, înclinându-se, și ținu apoi ușa deschisă pentru ca fiica lui să încheie procesiunea, dar, întorcând capul, o văzu așezată într-un colț depănat al camerei.

Tocmai se întreba dacă era cazul s-o lase acolo și să plece el din bibliotecă, când apăru Vernon Whitford, traversând holul dinspre laborator, cu propria-i tulburare răsfrântă pe chip.

Faptul n-avea nici o importanță pentru reverendul doctor, atâta timp cât Vernon putea fi un pretext pentru a scăpa de Clara. În clipa când aceasta, văzându-și planurile dejucate, se pregătea să iasă din bibliotecă, doctorul Middleton simți brusc neplăcerea de a avea un partener cu un aer atât de nefericit.

— Sper că n-ai necazuri. Nimic nu-ți îngreunează munca mai mult decât necazurile. Unde ai fost? Bănuiesc că slăbiciunea dumitale se datorează faptului că nu te înarmezi cu o triplă platoșă împotriva plictiselii și necazurilor; dacă n-ai să faci asta, nu vei putea lucra niciodată cu spor. Ai fost in laborator?

— Da, sir. Vrei să-ți dau vreo carte? o întrebă pe Clara.

Ea îi mulțumi, promițându-i că pleacă imediat.

— Draga mea, îi spuse doctorul Middleton, te afli acum în fața rafturilor cu literatură italiană. Ei, domnule Whitford, apropo de laborator, energia cheltuită acolo timp de un an n-ar ajunge să realizeze un curent electric între castel și stația de cale ferată —distanța de patru mile, am impresia. Vezi, domnule, un diletantism costisitor în timp și în materiale este pentru un gentleman independent o podoabă asemănătoare cozilor pentru vulpi, și coarnelor pentru cerbi; prietenii consideră aceste ornamente utile pentru societate. Îngăduie-mi această observație, Willoughby s-a arătat chiar acum foarte atent cu fata mea. Din câte am înțeles era vorba de un dialog între femei — el este tot atât de generos pe cât este de discret. În unele lupte, onoarea poate fi obținută numai prin moarte; un lucru pe care femeile nu-l vor înțelege niciodată. Mă îndoiesc că pot înțelege gloria unor asemenea fapte.

— Am auzit acest proiect, eram tocmai cu Willoughby, răspunse Vernon în grabă, pentru a o apăra pe Clara de aluziile agresive ale tatălui. Voia să-i transmită că în discuția lui cu Willoughby nu obținuse câștig de cauză pentru ea și că era mai bine să i se mărturisească tatălui acum, cât era și el de față, gata s-o ajute. Dar cum s-o facă să înțeleagă? Ea îi evita privirile,

iar el era prea naiv în ale intrigii pentru a improviza nişte fraze obscure pentru toţi şi transparente pentru o singură persoană.

— Aş regreta dacă Willoughby te-a mâhnit, deoarece am multă stimă pentru el, spuse doctorul Middleton.

Clara lăsă să-i cadă o carte. Tatăl ei tresări în scaun, mai nervos decât îl justifica simplul reflex. Vernon încercă să-i întâlnească ochii, Clara ghici acest lucru, dar furia şi sentimentul de vinovăţie îi întăreau hotărârea de a nu mai asculta decât de ea însăşi, aşa că rămase în defensivă.

— Nu spun că m-a mâhnit cu ceva, sir. Mă aflu aici ca să-mi exprim părerea şi să-i dau sfaturi, şi dacă nu le acceptă nu am dreptul să mă consider jignit. Willoughby pare nemulţumit de intenţia colonelului de a pleca mâine, ori o zi mai târziu.

— Îi place să-şi păstreze prietenii lângă el. Poţi să mergi o zi întreagă, şi n-ai să găseşti un om atât de generos, pe onoarea mea. Dar necazurile dumitale îţi sunt înscrise pe frunte, domnule Whitford.

— O, nu, sir.

— Ba da, aici. Doctorul Middleton indică cu degetul un punct între propriile lui sprâncene.

Vernon îşi trecu mâna peste frunte şi fabrică o scuză pentru aerul lui posomorit. Nu-şi dădu seama că, deoarece gândurile lui se concentrau asupra Clarei, rostea fraze stângace, cu dublu înţeles, în timp ce se lăsa pradă unei mânii mistuitoare şi inexplicabile.

— Apropo, spuse el, mi-am chinuit mintea degeaba, sir, trebuie să apelez la dumneavoastră. Iată un vers a cărui cadenţă mi se pare îndoielnică. Credeţi că merge?

În limba măgarilor, el rage măgăreşte, ceea ce înseamnă că ne întrece pe toţi în această artă.

După ce trecu un timp potrivit pentru a sugera că a fost vizitat de geniul său critic, doctorul Middleton răspunse, glumind uşor:

— Nu, domnule, nu merge, şi nesiguranţa dumitale în privinţa cadenţei versului ar creşte dacă versul ar fi mai amplu. Recomandarea noastră este ca să-l corectezi înainte de a fi ameninţat cu nuiaua. Versul ar putea suna astfel:

Promite pentru plăcerea de-a promite

ceea ce ar însemna că, aşteptând ziua scadenţei, el face ostentativ promisiuni de plată destul de îndoielnice. Aşa ar putea merge. Dar te rog să nu mă citezi printre referinţe.

— Versul ar fi acceptabil pentru mine dacă l-aş putea aplica la subiectul

care mă preocupă.

— Sau ar putea suna așa: …Doctorul Middleton era pe punctul de-a face alte sugestii, când Clara țâșni pe ușă, exasperată, ca niciodată, de firea bărbaților. Cum, într-o lume mistuită de flăcări, ei își pot exersa mintea cu asemenea stupidități! Și aceștia erau încă oameni cultivați, savanți! Și amândoi știau că se află alături de un suflet chinuit, ars de febră!

Un minut mai târziu, după ce Clara închisese ușa, ei se și cufundaseră în lucru. Doctorul Middleton uitase de celălalt vers.

— Nimic grav? întrebă el, ca un reproș, pentru că fruntea lui Vernon nu era încă limpezită cu totul.

— Sper că nu, sir. Era o chestiune de bun simț.

— Și crezi că aceasta nu poate fi gravă?

— Cred că elogiul versului docmiac în Hermann [70], este nu numai serios, ci și lipsit de exagerare, răspunse Vernon.

Doctorul Middleton aprobă și pătrunse în grădina înmiresmată a versurilor grecești, după ce îmbrânci cu dispreț lumea noastră uscată și prăfuită.

CAPITOLUL XXV
Fuga prin furtună

Ziua în care sosi scrisoarea de răspuns a lui Lucy Darleton, către prietena ei Clara, începu cu o dimineaţă minunată; cerul era luminat, înainte de răsăritul soarelui, în culori vii, dar rău prevestitoare pentru lucrătorii pământului. Clara nu putea fi însă atentă la tonurile fastuoase de roşu ale răsăritului, şi nici nu avea liniştea necesară pentru a contempla asemenea frumuseţi. Le privea ca şi cum dincolo de ele se întindea pământul făgăduinţei; toată fiinţa i se înfiora din nou de speranţă în faţa splendorilor visate altădată să-i umple viaţa, dar pulsu-i accelerat îi readuse gândurile asupra proiectului conceput şi pe care voia să-l realizeze. Se simţea ca un automat, apropiindu-se prin fiece mişcare de ţinta sa. Nu mai conta nimic altceva, totul se transforma în combustibil preţios: prefăcătoriile, frazele evazive, batalioane de potlogării nevinovate înaintau în marş, paralel cu minciunile rafinate, rostite cu un aer ştrengăresc. Le utilizase din belşug, cu o zi. înainte, pentru a se strecura printre distracţiile programate în această zi. Fusese constrânsă totuşi să le accepte şi o făcuse aparent de bunăvoie, dar îşi justifica viclenia tocmai prin constrângerile prea puternice. „Sunt ocupată mâine dimineaţă, devreme, restul zilei voi fi perfect liberă.“ Aşa-i spusese lui Willoughby, domnişoarei Dale, colonelului De Craye, şi abia a treia oară simţise ce delicios dublu sens avea fraza aceasta. Ea rămase asociată astfel de imaginea colonelului.

Nefericita care sfărâmă lanţurile ce-o încătuşează stârneşte protestele cele mai violente: ne întrebăm cum e cu putinţă ca o persoană cu o conştiinţă morală să se poarte astfel, ca să nu mai vorbim de principala ofensă, pe care ne jurăm c-am putea-o ierta, dacă n-am mai avea şi obiecţii mai mici, referitoare tocmai la conştiinţa ei, la groaznicele minciuni inutile sau, de exemplu, la teribilul sânge rece dovedit chiar în momentul când ne mintea. Ştim totuşi că trăim într-o lume neraţională, în timpul perioadelor de activitate intensă suntem sclavii proiectelor noastre, rezultate ale pasiunilor, iar acestea sunt determinate de situaţia noastră în societate. Proiectele ne modelează pentru a fi apţi în munca pe covertă, pasiunile conduc nava, iar situaţia noastră socială constituie scuza lor; dacă se întâmplă totuşi conştiinţei să urce ca pasager pe punte, este suficientă o simplă accelerare a navei pasiunilor pentru ca ea să amuţească total, aşa cum ar face oaspetele fără voie al unui vas de piraţi, în timp ce acesta

aleargă departe de crucișătorul care-l urmărește, strecurându-se printre stânci și ochiuri de apă, deși pe jumătate distrus, numai pentru a-și salva drapelul cel negru. Feriți-vă să ajungeți într-o asemenea situație echivocă.

E ușor de spus, dar câteodată o plasă nevăzută se prăbușește asupra noastră, ca filoxera asupra viței de vie. Atunci, ești obligat să optezi rapid: ori tai cu îndrăzneală firele plasei, ori accepți disperarea. Dar puțini bărbați au curaj, iar femeile tinere au fost învățate mai curând să fie lașe. Noi considerăm hotărârea lor de-a înfrunta răul într-un limbaj franc o dovadă de insolență, pierderea, deci, a acelui lustru de candoare care le menține prețul ridicat pe piață. Sunt învățate să satisfacă gustul bărbaților, ceea ce le obligă să trăiască o viață cu totul exterioară, să se aprecieze în funcție de criteriile bărbaților, aproape la fel de puțin interesate de viața lor interioară, secretă, ca și aceștia. Neînsoțită de curaj, conștiința este un oaspete neputincios, și dacă evenimentele se desfășoară favorabil vasului de pirați, oaspetele va fi curând trimis pe lumea cealaltă, nici unul dintre beligeranți nemaiavând nevoie de el.

În dimineața aceea, minciunile și frazele evazive n-au tulburat-o câtuși de puțin pe Clara. Alesese disperarea și se considera totuși curajoasă, deoarece avea încă atât curaj cât să fugă de ceea ce o dezgusta. Își simțea inima ușoară, sau mai exact se simțea ca ametită. Firea ei impetuoasă o făcea să realizeze la fel de brusc și intens evadarea, pe cât de brusc și apăsător o covârșise senzația de recluziune. Îi trecu prin minte Vernon: acela era adevăratul ei prieten. Da, și chiar o călăuză, dar el îi dezaproba acțiunea, și de-i va împiedica drumul spre sacra libertate, chiar și el va trebui înlăturat.

Ce va gândi despre ea? Poate că nu se vor mai întâlni niciodată pentru a putea afla. Sau, poate, se vor întâlni o dată în Alpi, amândoi mai în vârstă; Vernon va fi devenit celebru, iar ea va simți doar regretul de a fi rămas mult sub idealul înalt preconizat de el. Domnule Whitford, îi va declara ea cu toată gravitatea, fie că mă crezi sau nu, află că doream atunci să capăt încuviințarea dumitale.“ Fantoma astfel evocată se va încrunta, precum Vernon cu o seară înainte, în bibliotecă.

Se mustră singură că se gândea la Vernon atunci când mintea trebuia să i se concentreze asupra unor fapte pe care el le-ar dezaproba.

Se gândi cu mai multă liniște și bucurie la clipa când tânărul Crossjay va recunoaște, roșu la față, că lenevea încă în pat, atunci când ea se și scăldase în rouă. Râse pe socoteala lui, dar tocmai atunci băiatul îi sări în cale, din spatele unui copac; atât de tare se sperie încât înțepeni locului și-și

duse reflex mâna la inimă. Conspiratorii suportă greu asemenea şocuri. Îngrijorat să n-o fi speriat prea tare, Crossjay încerca bărbăteşte s-o liniştească; se trezise „cu câteva ore“ mai înainte, îi spuse, şi o pândise venind pe alee, dar nu intenţionase s-o sperie; aşa se juca el cu băieţii, dar dacă-i făcuse vreun rău, putea să se răzbune ori cum ar fi voit şi va vedea cum ştie el să îndure o pedeapsă. Insistă chiar să-i aplice o corecţie corporală.

— Las asta pe seama şefului de echipaj, atunci când ai să fii marinar, spuse Clara.

— Un şef de echipaj nu îndrăzneşte să se atingă de un ofiţer! Vedeţi cât de puţin cunoaşteţi viaţa marinarilor! răspunse Crossjay.

— Dar nu puteai ieşi înaintea mea, urâciosule, fiindcă toate lacătele şi zăvoarele erau puse când am ieşit eu.

— Da, dar nu v-aţi uitat la uşa din dos, sau la cea de la intrarea separată dinspre apartamentul lui Willoughby, fiindcă aţi ieşit prin vestibul. Ştiu eu ce vreţi, domnişoară Middleton, vreţi să nu plătiţi când aţi pierdut.

— Ce am pierdut, Crossjay?

— Pariul.

— Pe ce-am pariat?

— Ştiţi foarte bine.

— Spune.

— Pe un sărut.

— Ba de loc. Dar, dragul meu, dacă nu te sărut, nu înseamnă că te iubesc mai puţin. Toate astea sunt nişte prostii, n-ar trebui să te gândeşti decât să înveţi şi să fii sincer. Să nu spui niciodată minciuni, nimic nu e mai urât decât lipsa de onestitate. Insistă în chip deosebit asupra urâţeniei şi efectelor dezastruoase ale minciunii şi apoi îl întrebă: Mă asculţi?

— Da, dar m-aţi sărutat în ziua în care v-am aşteptat afară în ploaie.

— Pentru că ţi-am promis.

— Domnişoară Middleton, dar aţi pariat şi ieri pe un sărut.

— Sunt sigură, Crossjay — nu, nu pot spune că sunt sigură, dar tu poţi afirma cu toată siguranţa c-ai ieşit primul din casă azi-dimineaţă? Adică, eşti sigur că nu m-ai văzut pe alee când ai ieşit din casă? Ei vezi? Nu poţi.

— Domnişoară Middleton, sunt sigur că astăzi am fost primul gata.

— Fii totdeauna sincer, dragul meu, şi atunci poţi să fii sigur că Clara Middleton te va iubi întotdeauna.

— Dar, domnişoară Middleton, după ce vă veţi mărita nu veţi mai fi Clara Middleton.

— Voi rămâne aceeași, Crossjay.

— Nu, nu veți mai fi, și mie-mi plăcea atât de mult numele dumneavoastră!

Clara se gândi puțin, apoi îi spuse:

— Tu m-ai avertizat, Crossjay, așa că n-am să mă mai mărit. Am să aștept… era cât pe-aci să spună: „Am să te aștept pe tine“, dar își mască ezitarea printr-o frază lungă: Oare până la satul din care am expediat alaltăieri scrisoarea, este un drum prea lung pentru tine?

Crossjay scoase un strigăt de indignare:

— După Clara, numele meu favorit este Lucy, spuse el.

— Eu credeam că numele Clara vine numai după Nelson, și destul de mult în urma lui, dacă nu cumva vrei să ajungi marinar de apă dulce.

— N-am să ajung așa ceva, domnișoară Middleton, puteți fi sigură, pe onoarea mea.

— Din când în când ți se întâmplă să vorbești în stilul acestuia, Crossjay.

— Atunci n-am să mai vorbesc de loc.

Își ținu făgăduiala un minut întreg.

Clara spera că-i făcuse măcar lui un pic de bine, într-o dimineață ca aceasta, când se angaja într-o aventură îndoielnică și fără întoarcere posibilă.

Mergeau repede pentru a avea timp să ajungă la poșta satului și înapoi, înaintea dejunului. Aveau tot timpul, de altfel, ba chiar ajunseră prea devreme, înainte de deschiderea biroului; Crossjay începu să țopăie de foame și fu trimis să asedieze o brutărie. Clara se simți singură fără el, timidă și puțin temătoare, pe-o stradă cu toate obloanele caselor zăvorite încă. Se bucură când se întoarse Crossjay. Când, în sfârşit, i se înmână scrisoarea, după ce poștașul se încredință că ea era destinatara, plecară repede, pentru a se întoarce la timp la castel. Clara aruncă o privire lacomă pe prima pagină, acoperită de scrisul lui Lucy.

„Telegrafiază și am să-ți ies în întâmpinare. Am să-ți ofer tot ceea ce ai nevoie pentru două nopți, în caz că nu poți rămâne mai mult.“

Găsise miezul scrisorii. La o a doua privire, mai puțin nerăbdătoare, descoperi, în timp ce alerga încă pe drum, fraza și mai atrăgătoare. Lucy îi scria:

„Te întrebi dacă te mai iubesc ca altădată. Scumpa mea prietenă, dacă te-ar lovi o nenorocire, te-ai putea convinge.“

Clara rupse tăcerea.

— Da, dragă Crossjay, dacă dorești, vom mai face o plimbare după micul dejun. Dar amintește-ți că nu trebuie să spui unde am fost împreună. Am să-ți dau douăzeci de șilingi ca să-ți cumperi ouăle de păsări și fluturii de care ai nevoie pentru colecția ta, dar, bagă de seamă, trebuie să-mi promiți că astăzi va fi ultima ta zi de hoinăreală. Spune-i domnului Whitford că te căiești de ingratitudinea ta față de el, pentru ca să-și poată pune din nou speranța în tine. Știi drumul peste câmp, înspre gară?

— Scurtezi cu o milă drumul; ajungi la șosea pe la moara lui Combline, tai drumul încă o dată, timp de cinci minute, și apoi ții numai șoseaua.

— Atunci, Crossjay, imediat după dejun, ai să mă aștepți în spatele fazaneriei, am să vin să te iau. Dacă te găsește cineva înaintea mea, spune-i că admiri penajul lui Himalaya, pasărea aceea indiană minunată. Dacă cineva ne vede împreună, ne luăm la întrecere și, bineînțeles, c-ai să mă ajungi din urmă, dar numai după ce nu mai putem fi văzuți. Diseară, spune-i domnului Vernon, adică domnului Whitford, că banii aceștia sunt o parte din ceea ce voiam să-ți dau, să ai de buzunar; și mie îmi plăcea să am bani de buzunar, Crossjay. Poți să spui că ți-am dat eu o zi de vacanță; am să-i și scriu să te ierte, dacă nu cumva o să fie prea aspru pentru a face așa ceva. Câteodată e foarte sever.

— Altă dată să vă uitați drept în ochii lui, domnișoară Middleton. Îl găseam înspăimîntător, până în ziua când m-a obligat să-l privesc în față. Zice că bărbații trebuie să se privească drept în față, ca atunci când îmi dă lecții de box, și nu s-ar mai certa nici pe jumătate. Din păcate nu-mi amintesc tot ce-mi spune.

— Nimeni nu te obligă, Crossjay.

— Nu, dar văd că vă face plăcere să vă repet vorbele lui.

— Dar dragul meu, mi se pare că nu ți-am declarat niciodată așa ceva.

— Nu, domnișoară Middleton, dar este adevărat. Iar lui îi place la nebunie să vă audă cântând din gură sau la pian. Vă privește fix tot timpul.

— O să întârziem clacă nu ne grăbim, spuse Clara, și aproape că începu să alerge.

Avură timp să facă un ocol prin parc, pe la vișinul cu floarea dublă, care își pierduse albul acela strălucitor. Se așeză sub ramurile lui și privi în sus, ca atunci când își închipuise un cer mai pur decât acela văzut în fiecare zi și mai frumos decât orice privelițte de pe lume. Sub florile vișinului se afla atunci, adormit, Vernon. Dar, cu siguranță, ea privise în sus, nu la el. Acum, copacul părea încărcat de tristețe, cu florile ofilite, de culoarea zăpezii murdare.

Crossjay reluă conversația.

— El zice că nu-i plac femeile.

— Care el?

— Domnul Whitford.

— Chiar așa spune?

— Am uitat exact cuvintele, dar susținea că pe ele nu le poate învăța nimic, așa ca pe mine de când ați venit dumneavoastră aici; numai că de atunci încoace, țin la el de zece ori mai mult.

— Cu cât are să-ți placă mai mult, cu atât am să te iubesc și eu mai mult, Crossjay.

Băiatul scoase un strigăt și se repezi înspre Willoughby; când îl văzu, Clara păli și se retrase în sine. Crossjay alergă până la el, dând evidente semne de bucurie. Totuși, în timpul plimbării, nu menționase niciodată numele lui. Clara trase concluzia că băiatul ghicise marea satisfacție cu care Willoughby îi primea gesturile de afecțiune și se purta în consecință. Fără să-l blameze pentru asta, Clara privea scena cu un ochi critic, pentru simplul motiv că atunci când încetează să mai iubească pe cineva, cei tineri caută cu lăcomie orice dovadă împotriva acestuia, care să le confirme ostilitatea; atunci însă când persoana respectivă nu-i supără în chip direct, propria lor ostilitate li se pare un sentiment brutal și nejustificat, deoarece nu mai pot analiza și reactualiza numeroasele neînțelegeri, motivate, care i-au dat naștere. Acumularea necazurilor într-o povară mută și sumbră, copleșind întreaga ființă, transformă orice fapt nou, cât de mic, într-o dovadă proaspătă și convingătoare. Fiind pe punctul de-a înfăptui ceva rău, Clara gusta cu lăcomie această scenă, spunându-și cât de puțină vitalitate și sinceritate erau în acest om și cât de mult îl corupea pe băiat. Cu toate acestea, ea îl imită instinctiv și-l salută pe Willoughby cu veselie.

— Bună dimineața, Willoughby! Era păcat să pierd o dimineață ca asta! Ai ieșit de mult?

El îi reținu mâna.

— Scumpa mea Clara, și tu nu te-ai obosit prea mult? Pe unde ai fost?

— Pe aici primprejur, peste tot. Nu sunt deloc obosită.

— Numai cu Crossjay? Ar fi trebuit să dai drumul câinilor.

— Lătratul lor ar fi alarmat toată casa.

— Mai puțin decât mă alarmează pe mine, când mă anunți că te plimbi fără protecție.

Îi sărută mâna, era o declarație de dragoste.

— Toată casa… reluă Clara, dar nu mai insistă să-l convingă; era ceva

de neînțeles pentru el.

— Clara, dacă te trezești înaintea mea, în altă dimineață, promite-mi c-ai să iei și câinii, da?

— Bine.

— Astăzi sunt cu totul la dispoziția ta.

— Adevărat?

— Din prima până la ultima oră a zilei. Îl găsești amuzant pe Horace? Te-ai simțit bine cu el?

— E foarte amuzant.

— Parcă ar fi plătit să fie așa.

— Iată-l că vine.

— S-o fi gândit că l-am plătit.

Clara remarcă amărăciunea cu care Willoughby rosti aceste cuvinte. El îl salută pe De Craye apoi îi anunță că se duce să inspecteze grajdurile.

— Darleton? Darleton, așa mi-ai spus, domnișoară Middleton, nu? întrebă colonelul, înclinându-se în fața ei. Este fiica generalului Darleton? Dacă așa este am avut onoarea să dansez o dată cu ea. Dumneata nu… vreau să spun, nu ai făcut cu ea exerciții de dans, ori pașii aceia triumfali pe care se amuză tinerele fete să-i schițeze împreună? Atunci știi, desigur, ce delicioasă parteneră este.

— Sigur că da, ea este, strigă Clara, entuziasmată de prietena ei care-i venea în ajutor și a cărei scrisoare o ținea la piept ca pe o comoară.

— Ciudat, numele ei nu mi-a atras ieri atenția, domnișoară Middleton. În mijlocul nopții un clinchet argintiu de clopoțel mi-a amintit de tânăra de care eram aproape îndrăgostit, mai ales pentru felul cum dansa. E brună, are aceeași înălțime și e la fel de grațioasă ca și dumneata, îți seamănă leit, numai că în alt registru de culori. Acum dacă știu că sunteți prietene…

— Poate ai s-o mai revezi, colonele De Craye.

— Nu i-aș putea oferi decât imaginea unui paria nefericit. Și apoi, când întâlnești o fată fermecătoare, afli adesea că este logodită! Vorbele astea nu sunt scoase dintr-o baladă, domnișoară Middleton, ci din inima mea.

— Lucy Darleton… Era cât p-aci să mă faci să-ți vorbesc plină de gravitate, colonele De Craye.

— Ai vrea, într-o zi? Și să nu mă mai socotești saltimbanc de meserie? Știi că există și clovni melancolici. Sub fard, ai să-mi găsești un chip mai puțin vesel. Când eram cu treisprezece ani mai tânăr, cineva m-a iubit din toată inima, dar iubita mea a coborât în mormânt. De atunci nu m-am mai putut integra în viață niciodată, probabil pentru că nimeni nu mi-a mai

acordat atâta afecțiune și caritate ca ea. Obții ușor surâsuri și strângeri de mână, dar e mult mai greu să găsești o femeie în care să ai tot atâta încredere în fața dușmanului, ca și în propria ta inimă. Eram săraci pe atunci. Mi-a spus: „Te aștept a doua zi după aniversarea mea de douăzeci și unu de ani.“ M-am dus în ziua aceea la ea acasă și m-am mirat că-mi dau voie să intru. Am fost condus sus, am privit-o, dar n-am mai văzut decât Moartea. Dorea să se mărite cu mine, pentru a-mi lăsa întreaga ei avere.

— Atunci, să nu te mai însori niciodată, șopti Clara.

Se uită în spate.

Sir Willoughby trecea pe pajiște chiar pe lângă ei.

„Va trebui să fiu foarte abilă pentru a putea scăpa de el“, își spuse Clara.

Willoughby renunțase la planurile lui stupide din ultimele zile și, dacă și-ar fi putut exprima gândurile, acestea ar fi sunat astfel: „Sunt un dobitoc dacă te mai scap din vedere.“

Apăru și Vernon, ceremonios, ca de obicei în zilele din urmă. Clara se scuză că i-l sustrase pe Crossjay în timpul partidei matinale de înot. El răspunse scurt, printr-un semn din cap.

De Craye îi ceru lui Willoughby un ghid al căilor ferate.

— E un indicator în salonul pentru fumători. Dacă trebuie să pleci neapărat, ai trenuri la orele 11, 13 și 16, spuse Willoughby.

— Pleci, colonele De Craye?

— Peste două sau trei zile, domnișoară Middleton.

Nu-l rugă să rămână; rămase complet nepăsătoare la vestea plecării lui. „În consecință…“ își spuse el. „Ei și ce anume? Nimic. Poate că nici ea însăși nu dorea să mai rămână. Altfel, ar fi regretat plecarea unui companion atât de vesel.“ Era un fel modest de a-și evalua șansele. Este posibil să interpretăm o aceeași situație și cu modestie și cu vanitate; la anumiți oameni ele pot funcționa simultan, amândouă la fel de sincere, atât de timizi devin uneori bărbații orgolioși, în prezența femeilor. De Craye simțea c-a reușit să-i placă, totuși Clarei puțin îi păsa de prezența lui: și de ce ar fi interesat-o, la urma urmei? — dar era clar că-i plăcea. O, dacă i-ar putea face un serviciu, cât de mic, care s-o miște! Asemenea supoziții se înlănțuiau în mintea lui, sfârșind prin această exclamație, rod al convingerii sale că ea nu-l iubea pe Willoughby și aștepta numai un sprijin oportun din partea împrejurărilor. Cerând mersul trenurilor, formulase o frază cu totul la întâmplare, fără nici un gând ascuns. Era urmarea involuntară a ipostazelor în care se complăcuse ieri și alaltăieri. Chiar în dimineața aceasta, trebuie să fi primit un răspuns la scrisoarea către Lucy Darleton, prietena ei, brună

şi frumoasă, pe care De Craye se mira că n-o observase mai cu atenţie când dansase cu ea. Cu toată frumuseţea ei, nu şi-o amintise decât datorată rangului şi numelui tatălui, faimosul general de cavalerie, un reputat tactician. Colonelul se simţi demn de dispreţ, pentru că nu fusese mai curtenitor cu o prietenă a Clarei.

Scrisorile sosite dimineaţa aşteptau pe platoul de bronz din vestibul. Urcând în dormitorul ei, Clara trecu pe lângă ele fără să le privească. De Craye deschise un plic şi urcă şi el sus, pentru a scrie câteva rânduri de răspuns. Sir Willoughby observă absenţa lor în timpul lecturii solemne din evanghelie pe care le-o făcea servitorilor înainte de dejun. Trei scaune nu erau ocupate în sufragerie, Vernon avea ideile lui cu privire la stereotipia unor asemenea servicii religioase, şi trăgea un preţios profit de pe urma lor; Willoughby fixă cu privirea celelalte două scaune, ce-i răspunseră cu o neruşinare asemănătoare cu a prietenului său Horace, care-i ceruse mersul trenurilor şi-l anunţase peste un minut că mai rămâne încă două-trei zile. Bărbatul chinuit de gelozie găseşte totdeauna combustibilul necesar pentru focul ce-l arde, amplifică tot ce vede, iarba devine junglă, iar muşuroaiele nişte munţi. Willoughby îşi încrucişă şi apoi desfăcu zgomotos picioarele, la fel şi mâinile încleştate una de alta, şi tuşi nervos; tot atâtea indicii, palide totuşi, ale stărilor sale sufleteşti.

— Te simţi bine astăzi, Willoughby? îl întrebă doctorul Middleton, după ce-şi închise cărţile.

— Persoanele care mă cunosc bine nu-mi pun niciodată asemenea întrebări, replică el.

„Willoughby bolnav! O!“ şi „El e sănătatea întrupată!“ exclamară deodată domnişoarele Eleanor şi Isabel.

Laetiţia se întristă pentru el. Surâsul lui semăna cu razele soarelui luminând o cetate bântuită de ciumă. Se gândi că o iubeşte profund pe Clara şi că înstrăinarea ei îl făcea să sufere.

Ieşi în hol şi privi în sus pe scară ca să-i zărească pe cei doi răufăcători. Focul ce trebuia să-i ascundă tuturor, îl mistuia.

De Craye se afla în camera menajerei, vorbind cu tânărul Crossjay şi doamna Montague, în timp ce se pregăteau să ia micul dejun. Îl auzise pălăvrăgind pe băiat şi, cum uşa era întredeschisă, aruncă o privire înăuntru, iar ei îl poftiră în cameră. Doamnei Montague îi plăcea foarte mult să stea de vorbă cu el, deoarece o trata cu deferentă şi prietenie. Doamnele care au avut odată o situaţie socială mai bună, sunt flatate de asemenea atitudine, pentru că le evocă, atunci când vremurile de demult s-

au dus, amintiri pline de nostalgie, ceea ce nu reușea stăpânul casei; acesta îi arăta doamnei Montague respect, dar și răceală.

Ea se plângea că băiatul își pune sănătatea la prea grea încercare, avântându-se în lungi plimbări pe jos, fără să fi mâncat nimic în prealabil.

— Și unde ai fost în dimineața asta, flăcăule? se interesă De Craye.

— Ah, cunoașteți locurile acelea, domnule colonel, spuse Crossjay. Am o foame de lup! O să mănânc trei ouă, șuncă, cozonac cu unt și dulceață; apoi am s-o iau de la cap cu încă o ceașcă de cafea.

— Cu asta n-ai de ce să te lauzi, remarcă doamna Montague. Stai nemâncat de la cinci dimineața până la nouă și apoi vii înfometat la masă și te umfli cu mâncare.

— Oh! Doamnă Montague, despre așa ceva oamenii din popor ar spune că faci din țânțar armăsar, pentru că trebuie să știți, domnule colonel, c-am luat o gogoașă la ora șapte. Domnișoara Middleton m-a obligat să mă duc să-mi cumpăr.

— O gogoașă veche de trei zile, nu-i așa?

— Ba una de ieri. Nu râncedă și foarte gustoasă, parcă atunci o făcuseră.

— Și unde ai lăsat-o pe domnișoara Middleton când te-ai dus să cumperi gogoașa? Nu trebuie să lași niciodată o doamnă singură, mai ales că la o oră atât de matinală, străzile unui târgușor sunt pustii. Crossjay, sunt uluit c-ai putut face asta!

— Ea m-a obligat să mă duc, colonele. Chiar ea! Mie puțin îmi pasă de gogoși! Iar domnișoara Middleton n-avea de ce să se teamă. Puteai să auzi pe funcționarii poștei trebăluind înăuntru, iar poștașul nostru tocmai se ducea să-și ia sacul cu scrisori. Zău, eu n-am vrut să plec, dracu s-o ia de gogoașă, dar ce, parcă poți să n-o asculți pe domnișoara Middleton? N-am făcut niciodată așa ceva și nici n-am să mai fac.

— Aici suntem întru totul de acord, spuse colonelul, Crossjay scoase un strigăt pentru că fata pe care o lăudau amândoi se ivise în ușă.

— Te simți, probabil, prea obosită, ca să călărești în dimineața asta, îi spuse De Craye, în timp ce coborau scara.

Ea-și învârtea pălăria, ținând-o de panglici:

— Nu am chef de călărie astăzi.

— De ce nu mi-ai încredințat mie comisionul dumitale?

— Îmi place, când pot, să-mi car singură greutățile.

— Cum o duce domnișoara Darleton?

— Sper că bine.

— Vrei s-o întrebi dacă-şi aminteşte de mine?

— Probabil că la fel de precis ca şi dumneata de ea.

— Ai s-o vezi curând?

— Sper.

Sir Willoughby o aştepta în capul scării, dar nu-i oferi braţul, atât de tare îi tremura.

— Vom petrece ziua de azi împreună, spuse el.

Clara făcu o plecăciune.

În timpul dejunului, se aşeză în faţa orologiului.

De Craye îşi scoase ceasul.

— Ceasul ăsta e în urmă cu cinci minute şi jumătate, Willoughby.

— Trebuia să vie săptămâna trecută un om de la Rendon, să-l regleze, dar a uitat, Horace. Când va veni, va fi şi pentru el prea târziu.

Una dintre doamne îşi verifică şi ea ceasul după al lui De Craye; Clara îl controlă pe al ei şi constată cu plăcere că e în urmă cu patru minute.

La zece fără un sfert plecă din sufragerie, după ce-şi îmbrăţişă tatăl. Willoughby o urmă. Se mai liniştise, gândindu-se la calităţile lui, superioare acelora pe care le observase la De Craye, şi era sigur că, dacă ar rămâne singur un timp cu excentrica lui logodnică, şi-ar apropia-o stăpânindu-şi mânia, şi va fi din nou pentru ea bărbatul de acum câteva zile. Dându-şi seama cât de puţine zile trecuseră de atunci mânia lui Willoughby se trezi din nou, dar reuşi să şi-o domine.

De Craye îi ajunse din urmă în vestibul, găsindu-i într-un uşor dezacord.

Merită să vezi cadoul, îi spunea Willoughby, ca să nu mai vorbim cât de scump este. Vino chiar acum. Sunt la dispoziţia ta, toată ziua. După-masă te conduc cu trăsura la lady Busshe, să-i mulţumeşti personal, dar trebuie să vezi mai întâi cadoul. Se află în laborator.

— Avem destul timp după-masă, spuse Clara.

— Cadouri de nuntă? interveni De Craye.

— Un serviciu de porţelan de la lady Busshe, Horace. Nespart? Lasă-mă să-l văd. Mă urmăreşte ideea că porţelanul se sparge inevitabil. O să-l privesc cu atenţie, ca să-mi schimbe ideile. Ne găseşti în laborator, domnişoară Middleton.

Îl luă de braţ pe Willoughby, care nu-i rezista prea mult; se gândea cu satisfacţie că De Craye, rămânând cu el, n-o mai putea însoţi pe Clara, şi când o văzu dându-i ordine cameristei Barclay, amână puţin momentul când îi va cere s-o însoţească.

De Craye îl reţinu în laborator, mai întâi pentru a privi ceştile şi

farfuriile de porțelan de China, apoi pentru a-i povesti noutăți din Londra, niște întâmplări cu un tânăr Cupidon angajat în aventuri încurcate, ale căror victime erau niște persoane foarte sus-puse. Lui Willoughby îi plăceau povestiri de acest fel; dacă nimeni din lumea bună nu ieșea compromis, povestea n-avea haz, dacă ieșea compromis, însă, era o ocazie să vadă înjosit un om superior lui în rang social. Moralitatea lui o condamna pe doamna cea păcătoasă, dar era amuzat de incidente. Nu putu însă să nu-l întrerupă pentru a i-l arăta pe Vernon, prin fereastră, alergând încoace și încolo, evident în căutarea tânărului Crossjay.

— Nimeni de aici, în afară de mine, nu știe cum să-l ia pe băiatul ăsta. Hai, zi mai departe, Horace, îi spuse reținând un hohot de râs disprețuitor, căci Vernon arăta foarte caraghios, din nou păcălit de micul ștrengar și pe jumătate murat de ploaia măruntă care se pornise. Părea decis să-l înhațe pe fugar și porni pe alee cu pași mari.

— Bărbatul care aleargă după o minge de cricket e destul de comic, dar să te pornești ca o locomotivă sub presiune, pe o furtună ca asta, pentru a pune mâna pe un ștrengar, asta întrece tot ce-am văzut vreodată, continuă Willoughby amuzat la culme.

— Oh, făcu De Craye, însoțind exclamația cu un gest sugestiv, există lucruri și mai caraghioase.

Fumase în laborator și Willoughby chemă un servitor să mute obiectele de porțelan într-unul din saloane, pentru a fi văzute pe îndelete de Clara.

— Ești un om îndrăzneț, remarcă De Craye. În sfârșit, poate că ești mai norocos decât mine. Nu m-aș atinge pentru nimic în lume de o comoară atât de fragilă.

— Cred în steaua mea, spuse Willoughby.

O căutară apoi pe Clara. Stăpânul casei dorea nerăbdător s-o vadă și era obligat s-aștepte. Nu era în nici una din camerele de la parter. Când o întrebară pe Barclay, camerista ei, aflară că nu era nici la etaj. Willoughby se întoarse brusc spre De Craye: acesta se afla lângă el.

Le întrebă și pe domnișoarele Eleanor și Isabel, ca și pe domnișoara Dale. Nu-i putură spune nimic, decât că nu reușeau să priceapă nevoia ei necontenită de mișcare. Era posibil să fie într-adevăr pe afară, ceea ce era destul de primejdios: cerul era întunecat, tunetele bubuiau și fulgerele spintecau perdeaua de ploaie. Servitori încărcați cu umbrele, șaluri și mantale de ploaie plecară să cerceteze parcul jur împrejur. De Craye declară:

— Plec și eu cu ei.

— Nu, strigă Willoughby, sărindu-i în cale, nu-ți pot îngădui.

— Am nas de ogar, Willoughby; îi prind repede urma.

— Dragul meu Horace, nu te las să pleci.

— Adio băiete! Dacă doamna ta poate fi descoperită de cineva eu sunt acela!

Se îndreptă spre cuierul cu umbrele. Toată lumea se întrebă atunci, dacă Clara a luat o umbrelă. Barclay credea că da. Era vorba deci de o plimbare mai lungă, nu de-o simplă raită prin parc. Și Crossjay lipsea. Pentru De Craye faptul era semnificativ.

Willoughby lovi brusc barometrul.

— Unde-i Pollington? strigă, și dădu ordin servitorului său, Pollington, să-i aducă cizmele de pescuit și hainele impermeabile.

O luptă aprigă izbucni în sufletul lui.

Să plece singur în speranța de a o descoperi pe Clara și s-o ierte apoi, la adăpostul mantalei de ploaie și umbrelei? Sau mai bine să nu-l lase pe De Craye să plece singur, pentru a-și încerca flerul atât demult lăudat?

— Mă jignești, Horace, dacă mai insiști, îi spuse. Consideră-mă unealta destinului, Willoughby.

— Atunci mergem împreună.

— Unde-s doi, puterea crește întotdeauna; fiecare îl va încurca pe celălalt; separați am lucra mai bine. Să știi că nu mă pot baza pe flerul meu, decât atunci când sunt singur.

— Pe cuvânt de onoare, Horace, vorbești câteodată, sincer să-ți spun, un limbaj complet ininteligibil. Tradu în englezește.

— Nu se potrivește poate cu spiritul limbii, dar eram sigur c-am vorbit pe englezește.

— Oh, există o bâlbâială englezească tot așa ca și una irlandeză, cum bine știi.

— Dar atunci e și mai prostească, pentru că engleza nu se pretează la aceleași acrobații ca irlandeza, cum bine știi.

— O, dar unde-ar putea fi? se întrebară domnișoarele, furtuna se întețește.

Laetiția pomeni de hangarul pentru bărci.

— Mai ales că-n dimineața asta, Crossjay n-a făcut baia lui obișnuită, spuse De Craye.

Nimeni nu sesiză absurditatea acestei presupuneri, ca tânăra fată să-l ia pe Crossjay la o partidă de înot în lac, și încă imediat după micul dejun. Ajunseră apoi la concluzia că cei doi au plecat poate înspre lac pentru

canotaj.

Plin de nădejde la acest gând, Willoughby îl lăsă pe De Craye să-şi încerce singur norocul. Îi venea să râdă, în timp ce făcea tot felul de proiecte, cum să-l trimită acasă pe Crossjay şi să rămână singur în baraca bărcilor, cu Clara, bucurându-se ele imensul prestigiu de-a o fi căutat şi găsit. Apoi în suflet i se strecurată sentimente dureroase. Totuşi putea spera că vor rămâne singuri într-un loc de unde ea nu va mai putea fugi.

Când uşile din hol s-au deschis, potopul se dezlănţui în faţa celor doi bărbaţi, cu toată măreţia. Toţi arborii, de curând înfrunziţi, erau de un negru oţeliţi, fără nici o nuanţă de verde, şiroind, parcă brusc vestejiţi, iar cântecul ploii devenise un şuier încăpăţânat.

Când văzură ce-i afară, domnişoarele se indignară împotriva conduitei Clarei, chiar o blamară; când împrejurările sunt potrivnice, micile greşeli devin adevărate crime. Trebuie să fi fost nebună să înfrunte o asemenea vreme, agitaţia ei continuă era cu totul nesăbuită. Clara! Clara! Cum de-ai putut fi atât de imprudentă? N-ar trebui să-l anunţăm pe doctorul Middleton?

Laetiţia îi convinse să-l cruţe.

— Ce drum iei? întrebă Willoughby, temându-se acum că nu va putea scăpa de prietenul lui.

— Oricare, răspunse De Craye. Îmi azvârl capul în aer, ca pe un penny, şi aleg drumul după cum cade banul.

Absurditatea acestor vorbe fu insuportabilă pentru Willoughby; o luă la fugă — De Craye îl văzu aruncând în urmă o privire furişă, ca să se asigure că nu era urmărit. „Dumnezeule! Să ştii c-o iubeşte!“ îşi spuse el, dar n-a apucat pe drumul cel bun. Fata este foarte decisă, fără doar şi poate; nu mai găseşti alta ca ea într-o mie. Asemenea fete devin neveste numai pentru bărbaţii care le merită. Ele sunt cele care-i fac pe bărbaţi să se gândească la căsătorie. Mâine! O, numai de-aş avea noroc. Când o fată ca ea îţi dăruieşte dragostea e pentru totdeauna.“

Chipul ei gingaş, ca o floare, şi rochia învălurindu-se ca o spumă îl făcură să dorească din tot sufletul să fie la adăpost de furtună.

Interesându-se la poarta dinspre apus a parcului, află că domnişoara Middleton trecuse pe acolo cu domnul Crossjay, dar că nimeni n-o văzuse întorcându-se. Domnul Vernon Whitford trecuse şi el pe-acolo, jumătate de oră mai târziu.

— Căutându-şi ucenicul, spuse De Craye.

Soţia portarului şi fiica lor cunoşteau bine ştrengăriile domnului

Crossjay. Domnul Whitford, spuneau ele, se interesase de el și, probabil, îl găsise și-l trimisese acasă, să-și schimbe hainele ude, pentru că domnul Crossjay se întorsese, refuzase să se adăpostească în locuința portarului și plecase mai departe prin iarba udă, ud și el până la piele, cu capu-n jos; plângea, pare-se, și-n orice caz, conform impresiei tuturor, era foarte nefericit.

— Sunt sigur că domnul Whitford i-a tras o chelfăneală, spuse colonelul De Craye.

Cele două femei făcuseră aceeași presupunere și judecau cu severitate încăpățânarea lui Crossjay, care nu se dusese direct la castel pentru a se schimba; era ud leoarcă.

De Craye își scoase ceasul. Era unsprezece și zece. Dacă presupunerile lui, schițate oarecum la întâmplare, erau corecte, furtuna o surprinsese probabil pe domnișoara Middleton la jumătatea drumului. Cu firea pe care i-o bănuia — era chiar gata să jure că i-o cunoștea la precizie — Clara nu s-ar fi oprit în drum, pentru nici o furtună din lume. Trase deci concluzia că în acel moment se afla pe drum către prietena ei, fermecătoarea brunetă Lucy Darleton.

Totuși, existând posibilitatea ca fata să nu fi putut suporta furtuna și pentru că nu avea nici un alt indiciu cu privire la drumul pe care apucase, De Craye se hotărî să meargă pe șosea până la Rendon, supraveghind ferestrele vilelor și fermelor.

CAPITOLUL XXVI
Vernon porneşte în urmărire

Portarul avea un băiat, tovarăşul de joacă şi hoinăreală al lui Crossjay; visul băiatului era să devină paznic al unui teren de vânătoare, în compania unuia dintre copiii paznicului principal, şi împreună cu Crossjay, avea obiceiul să cutreiere ca o vijelie regiunea, pregătindu-se pentru o meserie ce părea tuturor trei plină de farmec. Viitoarele aventuri ale lui Crossjay prin misterele oceanelor îi făcură să-l considere, de comun acord, căpitanul lor. El conducea banda, şi atunci când lipsea de la lecţii se afla de obicei în compania lui Iacob Croom sau Jonathan Fernaway. Vernon crezu că l-a şi găsit pe Crossjay, când îl zări pe Iacob Croom şezând pe un scaun în camera din căsuţa portarului; citea cu atâta atenţie o carte chiar de el dăruită, încât Vernon crezu că-i joacă o festă. Se miră şi mai mult când şi mama şi fiica, şi Iacob însuşi, îl anunţară că domnişoara Middleton ieşise pe poartă puţin înainte de ora zece, împreună cu Crossjay; acesta era atât de grăbit încât nu-i adresă nici măcar o vorbă lui Iacob. Faptul că tocmai ea, dintre toţi oamenii de pe pământ, îl îmboldea pe Crossjay la hoinăreală, era cu totul incredibil. Vernon fu obligat să apeleze la toate epigramele latine şi greceşti îndreptate împotriva femeii, ca să creadă una ca asta.

Ploua peste tot, cât vedeai cu ochii. O perdea densă de apă se întindea de la o colină la alta. Tunetul mugea în depărtare, ca un leu înfuriat, şuvoaiele nesfârşite ale ploii se striveau de pământ cu un plesnet violent, de parcă s-ar fi umplut brusc o troacă de porci; pământul înghiţea ploaia cu lăcomie, ca şi cum o uriaşă mulţime de înfometaţi se repezea cu zgomot asurzitor asupra mâncărurilor şi băuturilor, urma apoi o tăcere întreruptă numai de mestecatul fălcilor. Dacă un om merge repede, şi prin firea lui se simte înclinat spre poezie şi umor, poate culege pe un asemenea drum o mulţime de impresii, iar ploaia cea mai violentă poate fi un companion vesel, dacă nu-ţi pasă că hainele ţi-s ude şi pantofii plescăie de apă. De altfel, norii de ploaie, veniţi dinspre sud-vest, nu rămân multă vreme atât de sumbri, ei se revarsă asupra pământului, cuprinzându-l într-o îmbrăţişare violentă, catastrofică aproape; apoi, la fel cum şoimul, după ce a înhăţat în gheare pasărea, îşi înalţă capul cu ciocul plin de penele acesteia, tot aşa, norii se ridică, şi flutură ca nişte voaluri, cu fire lungi de apă risipite pe cer; în fiece moment ele se pot destrăma şi dezvălui şiruri de alţi nori, transparenţi şi graţioşi, pete mari de cer apar printre ei, un cer verde, ca

iarba sclipind de roua dimineții; alteori, vântul rupe brusc norii, măturându-i care încotro, și atunci, râsul albastru al cerului izbucnește pur, deasupra noastră, și norii se scutură ca umerii albi ai unui gigant înveselit peste măsură. Râsul se poate prelungi o bucată de vreme, ori, interludiu rapid, poate înceta curând de tot; oricum însă, norii șiroind de apă, pe care vântul îi poartă încoace și încolo, fugărindu-i sau înălțându-i, modelând mereu făptura lor de abur, apoi agitația frunzelor, tremurând prin ramuri, prin ramurile zbătându-se și ele cu un plesnet sec, vârfurile arborilor, ușor încovoiați de vânt, gemetele gardului de mărăcini, bătându-se într-o trântă încăpățânată cu furtuna ce-i smulge frunzele la fiece asalt, toate acestea creează spectacolul grandios al unei încleștări de-o violență sălbatică; nu mai este nevoie de nimic altceva pentru a entuziasma un drumeț căruia potecile, câmpul cu buruieni și muntele îi sunt de mult familiare și se simte la el acasă printre forțele dezlănțuite ale naturii. Chiar dacă e muiat până la oase, inima lui va cânta de fericire. Și tu, citadinule spilcuit, care ești gata să-ți bați joc de Vernon, uită-te la tine atunci când ți se întâmplă, cine știe cum, să te afli într-o asemenea situație și vezi-te cu ce pași împleticiți, de profesor de dans enervat peste măsură, încerci să fugi și să te vâri chiar într-o gaură de șoarece, numai să scapi de teribila furtună și să mai păstrezi un imaginar colț uscat pe nefericita ta persoană! Oamenii care trăiesc într-o climă ca a noastră se cuvine să știe să suporte și soarele și ploaia; acela care dorește să obțină secretul unor bucurii tonifiante, trebuie să adore norii de sud-vest cu înflăcărarea unui amant.

Nepăsarea fericită a lui Vernon era tulburată de temeri pentru soarta domnișoarei Middleton. Altfel, se simțea la fel de fericit ca pescărușul plutind pe creasta înspumată a valurilor. Presupunea că Alpii Elveției și ai Tirolului vor rămâne încă multă vreme ascunși privirilor lui; în afara acelor creste nimic nu-l putea bucura mai mult ca vântul de sud-vest vuind în jur. Ploaia era acum mai blândă, mai domoală, conturul locurilor era estompat de perdeaua mișcătoare a ploii, norii se ridicau treptat, lăsând în urmă fâșii și petice de ceață. Văzându-le lunecând ca un fluviu prin aer și ridicându-se lin, ca un vultur, semn sigur al înseninării, zărind colinele de departe, încă neîmpresurate de brâul lor de ceață, Vernon, care iubea cu pasiune momentul acesta al furtunii, presimți noi averse, și mai violente.

Îl zări brusc pe Crossjay, șezând pe o treaptă a pârleazului care dădea în scurtătura dinspre Rendon. Pe treapta de sus, stătea un vagabond.

— Iată-te, în sfârșit! Ce faci aici? Unde-i domnișoara Middleton? strigă Vernon. Bagă de seamă, gândește-te bine la ce spui înainte de-a deschide

gura.

Crossjay deschise gura și apoi o închise la loc.

— Doamna a plecat înspre gară, sir, spuse vagabondul.

— Idiotule! urlă Crossjay, gata să se arunce asupra lui.

— Da ce, nu-i așa, tinere domn? Poți spune că nu-i adevărat?

— Ți-am dat un șiling, măgarule!

— Mi-ați dat acești bani, tinere domn, ca să stau aici și să am grijă de dumneata; asta am și făcut.

— Domnule Whitford! se adresă Crossjay profesorului său, apoi se întrerupse, dezgustat. Să aibă grijă de mine! Ca și cum cineva care mă cunoaște ar putea crede că eu am nevoie de așa ceva. Ce brută trebuie să fii!

— Cum crezi, tinere domn. Ți-am cântat tot felul de chestii ca să te înveselesc. Erai turtit de tot, aveai nevoie de mângâiere, mare nevoie. Plângeai ca un copil.

— Ți-am spus să „cânți“, cum ziceai, ca să nu mai înjuri.

— Păi știi de ce înjurăm, tinere domn? Pentru că n-am nici o rufă pe dedesubt și de atâta udătură haina îmi dădea mâncărime ca râia. Și nici nu băgasem nimic în stomac, să țin la așa vreme. Ei, asta-i viața mea. Devin o morală ambulantă. Nu-i de mirare că înjur, când nu cânt ca să împușc ceva.

— Ce mai stai aici, ud leoarcă, Crossjay? Du-te imediat acasă, schimbă-te și așteaptă-mă acolo.

— Domnule Whitford, am promis… și i-am dat omului ăsta un șiling ca să n-o mai bată la cap pe domnișoara Middleton.

— Doamna nu voia să fie întovărășită de acest tânăr domn, și atunci m-am oferit s-o însoțesc eu până la gară, la o distanță respectuoasă în urma ei.

— Ca și cum… o, pungașule, mincinosule ce ești! Crossjay se întoarse către trădător, scrâșnind din dinți. Aflați, domnule Whitford, că m-am agățat de el pentru că mi-era frică să nu se țină scai de domnișoara Middleton, văicărindu-se despre haine și stomacul lui și declarându-i mereu că e o morală ambulantă. Spune asta la toata lumea.

— S-a dus la gară? întrebă Vernon.

Nu se putea scoate nici un cuvânt de la Crossjay.

— De cât timp a plecat? se întoarse Vernon, pe jumătate, către domnul vagabond.

Pe acesta îl trecură toate nădușelile; răspunse însă, tremurând, că trecuseră, poate, cincisprezece sau douăzeci de minute.

— Dar ce înseamnă timpul pentru mine, sir? Dacă aș lua și eu mesele ca

lumea, aș avea un ceas în burtă, nu altceva. Așa, sunt căptușit cu reumatisme.

— La o parte! strigă Vernon, sărind peste pârleaz.

— Iată ce poate face un gentleman care doarme noaptea într-un așternut cald. Parcă nici n-ar avea oase! se văicări vagabondul.

Vernon îi întinse o jumătate de coroană vagabondului; îi fusese de ajutor.

— Domnule Whitford, luați-mă și pe mine. Dacă mă luați dumneavoastră pot să vin. Luați-mă și pe mine! se rugă Crossjay, insistent. Altfel n-am s-o mai văd…

— Du-te acasă repede, îl întrerupse Vernon, brusc, după care o luă la drum.

Îi mai auzi încă pe Crossjay și vagabondul, certându-se în urmă; băiatul respingea cu dispreț încercările omului, trist de meserie, de a-l consola.

Vernon porni repede peste câmp, reglându-și mersul după ceas, pentru a ajunge la gară la ora unsprezece fără zece minute; nu se gândea prea mult ce anume îl hotărâse să se precipite astfel într-acolo. Ajungând la șosea, dădu de un pământ mai tare decât glodul alunecos al potecii și începu să fugă. Spera, mai ales, că fata ar fi putut greși drumul. Alte averse furioase de ploaie îl făcură să fie și mai îngrijorat pentru ea. Nu era mai bine s-o lase să plece? Dar să rămână trei ore și mai bine în vagon, cu picioarele ude?

Se închipui strângându-i picioruşele la piept, să le mai încălzească. Da, orice s-ar zice, infatuarea încăpăţânată a lui Willoughby merita un asemenea afront. În schimb, nici ea, nici tatăl ei nu meritau să fie implicați în scandal. Clara era în stare de orice. Mai putea oare s-o impresioneze un raționament? Și dacă nu, ce altceva ar fi putut-o opri. Vernon nu-și putea imagina nimic altceva. Cu o seară înainte, îi vorbise cu toată fermitatea lui Willoughby, încercând să-l convingă să accepte plecarea fetei, oferindu-i astfel răgazul necesar pentru a-și cunoaște sentimentele. După ce se despărți de el, Vernon rămase încredinţat că biata Clara nu avea nimic mai bun de făcut decât să fugă. Numai un gest atât de brutal l-ar fi putut învăța minte pe acel orgolios incorigibil și absurd, care se prefăcea cu atâta abilitate că nu înțelege cum stau lucrurile și, pentru a-și menține tirania intactă, se înjosea apelând la trucurile cele mai meschine.

Modul în care Clara se purtase cu el, Vernon, în ultimele zile, i se păruse foarte ciudat, atât de ciudat încât ar fi reușit să se cunoască mult mai adânc pe sine, dacă ar fi meditat asupra promptitudinii și violenței cu care această purtare îi sugerase o cumplită bănuială. De Craye anunțase în gura

mare că se pregătește să plece de la castel. Cei doi erau, atunci, complici? Întrebarea îi îngheță inima mai mult decât ar fi putut-o face picioruşele Clarei, încălzite la piept.

Vernon considerase justificat gestul Clarei de a i se destăinui lui, dar nu putea dovedi aceeași indulgență, dacă ea îl repeta față de un alt gentleman. Grave bănuieli îi încolțeau în minte. Se putea aștepta chiar să-l găsească pe De Craye la gară.

La acest gând, își întrerupse brusc fuga pentru a medita asupra atitudinii lui în această eventualitate. Tocmai atunci trecu pe acolo doctorul Corney, cel mic de statură, cocoțat în trăsura lui; acesta îl strigă și oferi posomorâtului său prieten, nu o îmbrățișare irlandeză, ci un loc uscat sub o umbrelă și o manta impermeabilă.

— Toate astea însă n-au nici o valoare dacă nu le adaugi o anumită doză de brandy fierbinte cu apă; o să am eu grijă să faci așa, îndată ce ajungi la Dauphin, dacă-mi dai voie, adăugă doctorul. Sunt obligat să ajut un bolnav din Rendon să părăsească lumea noastră. Medicina este una din superstițiile lor cele mai persistente, se agață de ea cu atât mai disperați cu cât le este mai inutilă. Pleacă fericiți în lumea cealaltă, dacă sunt lansați într-acolo de hapurile mele și de bolboroseala preotului. „Ce gânduri te muncesc, dragul meu Pat?“ „Mă întreb, prea cucernice părinte, dacă după binecuvântarea dumneavoastră, pot să mai iau un hap.“ „Atunci, fiule, înjugă boii la căruță, o vor porni deodată și Dumnezeu să-ți grăbească plecarea!“ Dar spuneai că mergi la gara Rendon, Vernon? Atunci ai să poți găsi leacul meu la bufetul gării, dacă ești grăbit, cum am impresia. Ce s-a întâmplat ? Pot să te ajut cu ceva?

— Nu, și nu mă întreba nimic.

— Semeni cu un grenadir irlandez care a primit un glonț într-un loc de rușine. Iată Rendonul, prin care trecem amestecând pălăvrăgeala noastră cu pleoscăitul roților. Dogcartul doctorului Corney aleargă din nou la datorie. Nu se mai poate muri fără el acum. Căința se instalează chinuitor în patul muribundului care n-a chemat doctorul la vreme. Dacă încarc o armă, pe jumătate cu palavre, și apăs pe trăgaci, nu pricinuiesc nici un rău unui om care crede că împușcătura poate avea un efect fericit. Trebuie să fim indulgenți cu slăbiciunile bărbaților, ca și cu ale femeilor, mai ales cu ale femeilor. Așa, iată cum zboară ca vântul doctorul Corney, și uită-te cum o mulțime de curioși își turtesc nasul la ferestre, să mă vadă. Asta mi-a-mintește de cea mai fermecătoare femeie pe care am văzut-o vreodată, și de cel mai norocos dintre bărbați. Când pleacă să-și aleagă trusoul de mireasă?

Și când se duc la preot, să le pună pirostriile? Nu zic că fata e o perfecțiune, pentru că perfecțiunea e din fericire imobilă, ca un stâlp de telegraf, imposibil de clintit din loc. E mai curând acea grațioasă rămurea, ce dansează în vânt, din copacul de-alături. Numai poetic se poate vorbi despre ea. Sunt irlandez și mă aprind poate prea ușor, dar cred că niciodată o fată n-a putut până acum să-i facă pe bărbați să înțeleagă sensul întreg, sfânt, al cuvântului *încântător*, ca aceasta. Și iat-o că pleacă. Mă rog, nu mai zic nimic. Dar dumneata ești un elenist, amice Vernon; nu ți-a trecut niciodată prin minte așa, ca o adiere ușoară, întrebarea, cum ar putea arăta fiica unei zeițe, care s-a lăsat atrasă în păcat?

— Dracu să te ia, Corney. Oprește aici, altfel pierd trenul, strigă Vernon, apucându-l de braț pe doctor, pentru a opri trăsură înainte de gara ce se zărea mai departe.

Doctorul Corney avea inteligența unui celt, și pricepu sensul adevărat al unei fraze aparent ilogice. Trase de hățuri și remarcă:

— O fugă de două minute n-o să-ți facă nici un rău!

Avu impresia, vag, că l-a ofensat pe Vernon, deși se cunoșteau de multă vreme și, la despărțire, acesta-i strânse mână cu obișnuita lui cordialitate.

La drept vorbind trebuie să spunem că Vernon nu mai putuse suporta în acel moment vorbăria irlandezului. Doctorul Corney reușise să-l convingă că n-ar trebui să se mire dacă De Craye îi plăcuse Clarei Middleton.

CAPITOLUL XXVII
În gară

Clara stătea în picioare, în sala de aşteptare, contemplând linia albă a şinelor spălate de ploaie. Când îl văzu pe Vernon, deschise gura, dar nu spuse nimic.

— Ți-ai luat bilet? întrebă el.

Răspunse din cap afirmativ şi respiră mai în voie. Întrebarea atât de practică o liniştise.

— Cred că eşti udă leoarcă, remarcă el; se şi vede de altfel.

— Da, m-am udat puțin, dar n-are importanță.

— Am să te rog să intri în hanul de alături. E aproape, câțiva paşi. Vom auzi fluierând trenul dumitale. Hai!

I se păru Vernon cam prea autoritar, dar avea dreptate, evident. Cum era şi deprimată de atâta umezeală, consimți să asculte îndemnurile bunului simț, dacă Vernon continua să-i respecte independența. Clara se supuse astfel, în aparență, dar în sinea ei, nu, rămânând, dimpotrivă, în stare de alarmă, gata să-l împiedice de la orice demers hotărâtor.

— Vom auzi cu siguranță semnalul, domnule Whitford?

— Mă duc să m-asigur.

Vorbi cu şeful stației, apoi o conduse peste drum.

— Eşti singură, domnişoară Middleton?

— Da, nu mi-am luat cameristă.

— Trebuie să-ți scoți imediat pantofii şi ciorapii, ca să-i usuci. Mă duc s-o caut pe hangiță.

— Şi trenul meu?

— Ai cincisprezece minute răgaz, fără să mai pui la socoteală probabila lui întârziere.

Părea rezonabil, deloc ostil, dimpotrivă, în ciuda aerului autoritar, deloc dezagreabil, deci, atât timp cât va privi cu prietenie aventura ei. Îşi stăpâni temerile şi suspiciunile şi plecă de lângă Vernon pentru a vorbi cu hangița; îşi simțea picioarele ude şi reci, iar poalele rochiei se murdăriseră; văzând în ce hal era, se gândi că arată oribil; şi fu recunoscătoare lui Vernon că nu-i băgase de seamă ținuta.

Vernon comandă leacul doctorului Corney şi fu apoi condus sus pe o scară într-o încăpere unde se afla o galerie de portrete; strămoşii şi familia hangiului stăteau lipiți de perete în ramele lor, ca nişte flori în ierbarul unui

botanist, cu toate că pictorul insistase de regulă asupra corpolenței respectabile a bărbaților și busturilor imense ale femeilor. Toți aveau aspectul acela de energie națională neînfrântă, care zdrobește orice piedici pentru a-și menține idealul neatins. Îl fixau drept în ochi pe vizitator. „Bea și vei ajunge ca noi“, i s-ar fi adresat, de-ar fi putut vorbi. Vernon pătrunsese în Walhalla secretă a unei largi categorii din compatrioții săi. Actualul hangiu avusese prevederea să se instaleze printre ei, fiind încă în floarea vârstei, și-ntr-un loc central chiar, unde se lăfăia, turtit de perete, dar roșu de fericire după o asemenea ispravă. Încă puțin și vreun fiu de-al lui îl va îmbrânci mai într-o parte; deocamdată îl îmbrâncise el pe taică-su; astfel se manifestă energia națiunii.

E greu însă să fii un bun critic al operelor noastre de artă, dacă nu ești îmbrăcat confortabil. Vernon întoarse spatele portretelor și se apropie de o știucă împăiată, expusă sub un clopot de sticlă, și se lăsă în voia simpatiei pe care i-o inspira peștele, ca într-un fel de refugiu.

Clara se ivi curând și-i spuse:

— Te-ai udat și dumneata, probabil. Văd că ești fără umbrelă. Trebuie să fii ud leoarcă, domnule Whitford.

— Toți suntem uzi leoarcă astăzi, răspunse Vernon. Și Crossjay, și vagabondul cu care l-am găsit împreună.

— O, ce om îngrozitor! Crossjay ar fi trebuit să se întoarcă acasă îndată ce i-am spus. Dar n-ar putea hangiul să-ți dea o mână de ajutor? Doar nu ești legat de timp ca mine. L-am rugat pe Crossjay să se întoarcă acasă, când a început să plouă, și chiar i-am ordonat când ploaia s-a întețit. Așa va să zică, te-ai întâlnit cu bietul meu Crossjay.

— Nu trebuie să-l blamezi pentru că te-a trădat. Vagabondul mi-a spus unde te afli. Ți-am prins urma cu totul întâmplător. Te rog să mă ierți că am făcut uz de autoritate și nu avea nici o grijă în privința mea, domnișoară Middleton. Din partea mea, ești liberă să faci ce vrei, dar trebuie să ai grijă să nu-ți riști sănătatea. M-am întâlnit cu doctorul Corney pe drum și mi-a prescris să beau, când sunt ud până la piele, și mai ales când rămân mult timp așa, un amestec de brandy fierbinte și apă. Doctoria e acolo, pe masă, văd c-ai și simțit în cameră un miros deosebit. Trebuie să sorbi puțin, ca dintr-o doctorie; te va încălzi imediat.

— Imposibil, domnule Whitford. Nu gust nici o picătură, dar, te rog, ascultă-l dumneata pe doctorul Corney, dacă așa ți-a prescris.

— Nu ascult decât dacă asculți și dumneata.

— Ei bine, am s-o încerc.

Luă paharul în mână, îl apropie de buze, dar mirosul prea puternic o făcu să ezite.

— Încearcă. Dumneata eşti capabilă să faci orice.

— Din moment ce mă găsesc aici, domnule Whitford! S-ar părea că pot face orice când e vorba de mine, dar nimic pentru a salva un prieten. Beau eu până la urmă.

— Trebuie să tragi o duşcă serioasă!

— Am să încerc; apoi ai să goleşti dumneata paharul, da?

— Dacă vrei, dar numai cu condiţia să nu-mi laşi paharul prea plin.

Şi iată-i bând din acelaşi pahar! Clara era gata să soarbă dintr-o băutură atât de scârboasă, rămăsese singură cu el în hanul acela sordid, iar Vernon se udase până la piele, alergând după ea; toate astea pentru că de-o oră încoace, Clara îşi reluase libertatea.

— O, ce ghinion să avem o astfel de zi, domnule Whitford!

— Nu ai ales dumneata ziua?

— Dar nu şi vremea.

— Cel mai rău este că Willoughby îl va descoperi pe Crossjay ud până la piele, îi va pune întrebări insistente şi nu va obţine decât răspunsuri în doi peri, ori minciuni stângace; când va afla adevărul îl va goni din casă.

Clara bău imediat, mai mult decât intenţionase. Ţinea paharul încleştat, ca pe un duşman de care trebuie să scape, gâfâind, înecându-se.

— Să nu-mi mai ceară nimeni, niciodată, să mai îndur o asemenea viaţă.

— Nu eşti genul de femeie care să mai fugă o dată de tatăl şi prietenii ei.

Trase cu putere aer în piept; băutura înghiţită o ardea încă. Clara se miră de efectul ei neaşteptat: nu se simţea întărită, ci dimpotrivă, era dureros de sensibilă la remarcile lui.

— Domnule Whitford, cred că nu mai am nevoie să cercetez ce gândeşti despre mine.

— Ce gândesc? Nu gândesc absolut nimic. Aş vrea să te ajut, dacă aş putea.

— Presupun, şi nu fără motive, că eşti puţin speriat de mine. N-ar trebui. Nu am înşelat pe nimeni. Mi-am deschis inima către dumneata şi nu mi-e ruşine de asta.

— Se spune că este un bun obicei.

— Pentru mine nu este un obicei.

Vernon se simţi mişcat şi, nemulţumit de sine din cauza asta, era gata să o facă pe ea să sufere.

— Fiecare la rândul lui, domnișoară Middleton. Nu sunt erou și nici un bun conspirator, încât nu-ți pot fi de prea mare ajutor.

— Te-ai purtat foarte rezervat… dar uite că plec și reputația mea rămâne în urmă. M-ai obligat să beau din cupa asta cu otravă și dumneata nici nu te-ai atins de ea.

— *In vino veritas* [71]! Dacă beau sunt în stare să-mi spun toate gândurile.

— Bea atunci, pentru binele trupului și al minții!

— Nu-ți voi face complimente.

— Ești aspru câteodată; dar spune-mi orice!

— Mai avem timp?

Își consultară ceasurile.

— Șase minute, spuse Clara.

Ceasul lui Vernon, muiat de ploaie, stătuse.

Ea-și ceru scuze, el râse ca s-o liniștească.

— Pentru mine, *dies solemnes* [72] înseamnă, fără îndoială, o răpăială bună; m-am obișnuit. Cât despre ceas, îmi va aminti că s-a oprit la ora când ai plecat dumneata.

Clara îi întinse paharul. Era ceva mai liniștită și spera ca el să se poarte cu asprime și totodată cu tandrețe; dorea să ia cu sine această imagine și să mediteze asupra ei în timpul călătoriei.

Vernon întoarse paharul pe care i-l oferise, îl întoarse cu totul, înainte de a-și muia buzele în el; o mișcare abia sesizabilă, dar Clara îi oferise dinadins o anumită latură a paharului.

Se prea poate ca el să n-o fi făcut intenționat, ci, dimpotrivă, cu totul întâmplător, totuși o săgetă un fior dureros; se ghemui în sine și roși toată.

Fugarii sunt victime ale unor stranii întâmplări; nu seamănă de loc cu vasele ancorate liniștit în port. Clara își strânse buzele cu putere, de parcă ar fi înțepat-o o viespe. Intuiția ei rămăsese încă vie și promptă, și simți numaidecât că buzele i se albiseră. Și bărbatul care o făcuse să sufere astfel se purta la fel de ceremonios ca funcționarul de cale ferată, pe peron.

— Acum, suntem amândoi legați prin otrava pe care am băut-o din cupa asta, spuse el. Trebuie să mărturisesc că are, chiar, gustul unei adevărate otrăvi. Dar doctorul mi-a prescris-o, și pe mare trebuie să ne purtăm ca marinarii. Iar acum, domnișoară Middleton, timpul ne presează: vrei să te înapoiezi cu mine?

— Nu, nu!

— Unde vrei să pleci?

— La Londra, la o prietenă, domnișoara Darleton.

— Ce să-i transmit tatălui dumitale?

— I-am lăsat o scrisoare pe care am pus-o în altă scrisoare destinată dumitale.

— Mie! Și lui Willoughby?

— Barclay, subreta mea, îi va înmâna o scrisoare la prânz.

— Soarta lui Crossjay e atunci pecetluită.

— Cum așa?

— Probabil că în acest moment este supus unui interogatoriu. Îți închipui ce răspunde. Scrisoarea îl va demasca și Willoughby nu e omul care să-l ierte.

— Îmi pare rău, dar nu mai pot împiedica nimic. Bietul băiat! Scumpul meu Crossjay! Nu m-am gândit că Willoughby îl va pedepsi. Am fost cu totul nesocotită. Banii pe care-i primesc pentru rochiile mele, am să-i ofer pentru educația lui, domnule Whitford. Mai târziu, când voi fi ceva mai bătrână, am să-l pot întreține.

— Ți-atârni singură o piatră de gât! Nu trebuie să te angajezi să tragi peste tot după dumneata asemenea povară. Dimineața nu te schimbi, dar circumstanțele se pot schimba, și cum se întâmplă de obicei, femeile sunt și depind mai mult de acestea, decât bărbații.

— Eu nu voi depinde de ele!

— Arăți chiar acum cât de mult poți controla evenimentele.

— Deoarece m-am hotărât să fiu liberă?

— Nu, pentru că de fapt, te porți exact invers: nu te-ai hotărât; fugi pur și simplu de greutăți și le lași tatălui și prietenilor dumitale, să se descurce cum or putea. Cât despre Crossjay, îți dai și singură seama, că-i distrugi orice șansă de viitor. Ar fi trebuit să-l iau de aici înaintea evenimentelor, dar m-am gândit că e mai prudent să-l mențin în bune, relații cu Willoughby. Dar să-l lăsăm pe Crossjay. Se va purta ca un om de onoare, imitând pe atâția alții care s-au sacrificat pentru doamne.

— Care au mințit pentru a salva niște lașe, vrei să spui, domnule Whitford. Da, înțeleg. Mai am numai două minute. Zarurile sunt aruncate. Nu mai pot da înapoi. Trebuie să mă pregătesc. Mă conduci la gară? De fapt aș prefera să te întorci cât mai repede la castel.

— Am să rămân până la urmă. Te aștept aici. Înaintea trenului dumitale trece un expres și am aranjat cu funcționarul gării să-mi dea de știre. Rămân la fereastră.

— Domnule Whitford, dumneata ești totuși cel mai bun prieten al meu.

— Deşi…

— Da, deşi nu înţelegi prea bine suferinţa cumplită care m-a obligat să fac acest pas.

— Dusă de valuri, purtată de vânturi.

— Ah, nu înţelegi!

— Sunt asemenea mistere?

— Suferinţa nu este un mister, ci un lucru foarte simplu.

— Bine, nu înţeleg, dar decide-te repede. Doresc ca voinţa dumitale să rămână perfect liberă.

Clara ieşi din cameră.

E mai plăcut să călătoreşti cu pantofii şi ciorapii uscaţi, decât uzi, dar când îi trase în picioare, deşi hotărârea ei de a pleca rămăsese intactă, Clara se simţi, în mod obscur, înşelată. Dorea încă să-şi atingă ţelul, dar ardoarea i se stinsese. Dorinţa lui Vernon ca ea să-şi păstreze voinţa liberă, o obliga să-şi consulte încă o dată sentimentele. Dorea să plece, desigur, să redevină liberă, să scape de coşmarul acesta teribil. Dar oare cu preţul suferinţei tatălui ei? Făcându-i rău lui Crossjay? Mâhnindu-şi prietenii? Nu, de zece ori nu.

Se reîntoarse în grabă la Vernon, fugind de propriile ei gânduri.

Vernon privea o trăsură închisă, oprită în faţa gării.

— Trebuie să fugim repede, nu, domnule Whitford?

— Nu văd nici un semnal, şi, apoi, aici e mai puţin frig.

— Am îndrăznit să pun scrisoarea către papa la un loc cu cea pentru dumneata, deoarece sunt încredinţată că îmi vei îndeplini rugămintea şi-l vei pune la curent în chip cât mai delicat, pledând totodată, pentru mine.

— Ne vom purta cu toţii cât mai bine cu putinţă.

— Sunt blestemată să mâhnesc pe cei care mă iubesc. De fapt, am încercat să-ţi urmez sfatul.

— Mai întâi ai vorbit cu mine, apoi cu domnişoara Dale. Conştiinţa dumitale poate fi, deci, liniştită.

— Nu.

— Ce anume o împovărează?

— Nu am făcut nimic care ar putea-o împovăra.

— Atunci conştiinţa dumitale trebuie să fie liniştită.

— Nu este.

Vernon ridică din umeri. Răbdarea noastră în faţa duplicităţii inocente a femeilor este proporţională cu rolul pe care ni-l atribuie nouă şi altora. Fără îndoială că Vernon ar fi putut gândi: „Nu ai făcut nimic, dar ai plănuit ceva

care-ți apasă conștiința.“ Lucrul era evident, cu atât mai mult cu cât Clara, pronunțând vorbele de mai sus, dovedea că dorește să clarifice totul. Vernon nu o ajută însă. Sângele, fierbând în vinele bărbaților, îi aruncă în brațele femeilor și tot el îi obligă să-și declare, pe loc, simpatia ori antipatia pentru ele. Sângele întuneca judecata lui Vernon. El dădu din nou din umeri, când Clara îi spuse:

— Conștiința mea s-ar fi alterat cu totul dacă aș fi rămas aici. Ai putea să mă sfătuiești s-o fac?

— În nici un caz nu te-aș sfătui să te înjosești, spuse Vernon, negru de ciudă împotriva lui De Craye, dar și cu o tristețe izvorâtă din propriile lui sentimente, referitoare la dependența penibilă în care trăia la castel, și la perspectiva incertă ce i-o oferea cariera aventuroasă de scrib la Londra.

Încurajată de suferința pe care o simți în tonul vocii lui, Clara strigă:

— De ce m-ai urmărit până aici, domnule Whitford, și dorești acum să mă reții?

— Probabil că sunt genul de om căruia îi place să-și vâre nasul în treburile altora. Nu-mi dădusem seama până astăzi.

— Ești prietenul meu, numai că adesea vorbești prea ironic, cum ai făcut mai înainte, în legătură cu „conștiința mea liniștită“. Ți-am vorbit dumitale și apoi domnișoarei Dale. A fost de ajuns ca să rămân apoi puțin pasivă, și curentul m-a și târât mai departe. Nu înțelegi că e suficient doar să vorbesc despre asta și mă simt de parcă aș călca pe jăratic? Willoughby l-a fermecat pe tata. Urzește mereu tot felul de planuri ca să mă prindă și pe mine în mreje. Fug de viclenia lui mai mult decât de orice altceva. Mi-e frică. Ți-am spus că eu trebuie să fiu mai mult blamată decât el, dar nu mă pot opri să nu-l acuz și pe el. Ca să nu mai vorbim de cadourile de nuntă, de felicitări, oh! Ba să mai fiu încă și invitata lui!

— Toate acestea pot constitui circumstanțe atenuante, spuse Vernon.

— Și nu ți se par suficiente? întrebă ea cu timiditate.

— Bunul dumitale simț, la fel de solid ca al bărbaților, te avertizează, desigur, că reputația îți va fi foarte știrbită, prin fuga de acum. Dacă ai mai sta aici încă trei zile, ți-ai putea aranja o retragere onorabilă, împreună cu tatăl dumitale.

— Dar el nu vrea să mă asculte. Nu înțeleg ce s-a întâmplat cu el, parcă ar fi hipnotizat de Willoughby.

— Lasă-mă să mă ocup eu de el, îl voi convinge să te asculte.

— Să mă întorc înapoi? O, nu! Merg la Londra. Ar trebui pe deasupra să mai suport și dineul de astă-seară la doamna Mountstuart. Îmi place

destul de mult, dar prefer s-o evit. Profesează un soi de idolatrie. Și ce i-aș putea răspunde? O implor din priviri, ea observă, dar efortul de a-mi șterge suferința din privire are asupra ei un efect comic, și mă consideră o adorabilă „ștrengăriță“. Își închipuie că mă distrează, insistând asupra unui calificativ pe care-l crede, în principiu, teribil de interesant pentru mine. Trebuie s-o evit. Când mă gândesc la ea, îmi dau seama că nu mai am încotro. E foarte inteligentă, ar fi în stare să mă tatueze cu epigrame din cap până în picioare.

— Stai puțin; de ce nu-i răspunzi și dumneata, doar poți s-o faci?

— Ea mi-a dezvăluit că dumneata îmi atribui o oarecare inteligență. Eu una nu mi-am descoperit această calitate. Da, am vorbit despre ceea ce numim noi iluzia dumitale. Ea îmi atribuie, în schimb, frumusețe; aceasta este, probabil, iluzia ei.

— Nu e vorba de nici o iluzie, domnișoară Middleton, în nici unul din cele două cazuri. Ești înzestrată și cu frumusețe, și cu inteligență. Opinia, publică te va socoti sălbatică și indiferentă la propria dumitale reputație, iar prietenii vor fi nevoiți să admită același lucru. Dar vei fi scăpată de *aceste* greutăți.

— Ah, doar ca să-mi creez altele?

— E greu să știm cu siguranță până nu vom vedea cum ai să scapi de acestea de-acum. Nu mai am nimic de spus. Țin la tatăl dumitale. Afectează o atitudine doctorală și un ton sentențios, dar totul este numai o mască cu care se complace; trebuie să-l cunoști și să nu te mai sperii de el. Dacă ai sta alături de el, o oră, concentrată asupra unui text latin și l-ai lua apoi de mână și i-ai spune că nu poți să-l părăsești — dar fără lacrimi! — atunci, te-ar înțelege numaidecât. Asta ar însemna să mai stai aici o zi sau două; ar fi dezagreabile, fără îndoială, dar ar fi preferabile totuși, după părerea mea, modului în care fugi acum. Dar eu nu am talentul de-a fi persuasiv și nu știu „cum se vorbește doamnelor“. Mă adresez, de aceea, totdeauna doar rațiunii.

— E un compliment. Urăsc modul în care „se vorbește doamnelor“.

— E un talent remarcabil și aș dori mult să-l am. Aș fi putut să te conving, acum, în loc să eșuez și să par că-ți adresez complimente.

— Expresul este desigur în întârziere, domnule Whitford.

— Expresul a și trecut.

— Atunci trebuie să traversăm.

— Ai face mai bine să nu fii văzută de doamna Mountstuart. Trăsura trasă în fața gării este a ei și ea se află înăuntru.

Clara privi pe fereastră și spuse, cu inima strânsă:

— Trebuie s-o înfrunt, atunci.

— În acest caz, am să-mi iau rămas bun aici, domnișoară Middleton. Ea îi dădu mână.

— Dar de ce a venit doamna Mountstuart la gară, astăzi?

— Presupun că pentru a întâmpina pe vreunul din invitații ei de astă-seară. A făgăduit tatălui dumitale că i-l aduce pe profesorul Crooklyn; poate că sosește chiar el cu trenul acesta.

— Să mă întorc la castel! exclamă Clara. Cum oare? Nu mai pot îndura. De-aș avea măcar un sprijin, sau de-aș ști, în inima mea, că fac un lucru rău, m-ar ajuta să rezist. Sunt prinsă în laț. Orice-aș face, nu poate fi bine. Nu-mi rămâne decât speranța de a-l putea salva cumva pe Crossjay; da, și de a-l cruța pe tata. La revedere, domnule Whitford. Îmi voi reaminti cu recunoștință de bunătatea dumitale. Nu mă pot întoarce.

— Adică, nu vrei, precizează el, făcând-o să ezite un moment.

— Nu.

— Dar dacă te vede doamna Mountstuart, va trebui, oricum, să te întorci. Am să încerc s-o urnesc de-acolo. Dacă te va vedea totuși, trebuie să improvizezi o poveste oarecare și s-o rogi să te ducă cu trăsura. Este, cred, un lucru inevitabil.

— După mine, nu, spuse Clara.

Vernon se înclină brusc și ieși. După ce Clara îi mărturisise, în stilul ei caracteristic, c-ar putea găsi un sprijin în sentimentul secret că face o faptă urâtă, lui Vernon i se păru c-ar fi la fel de rău și dacă pleca și dacă rămânea. În timp ce Clara se întreba, nedumerită, de ce o urmărise Vernon — motivul nu-i era de loc evident — el își aminti de teama specială care-i grăbise pașii, și-i dădu cu atât mai mult dreptate Clarei, cu cât se mustra pe sine. Reușise măcar s-o împiedice să răcească, acesta era singurul gând cu care se consola. Se purtase, de asemenea, ca un om de onoare, neîncercând să profite de situația în care se găsise fata. Reflectând asupra acestui lucru, își aminti că se purtase cu o deosebită răceală. Bărbatul care respectă cu tristețe imperativul onoarei joacă un rol la care n-ar trebui să mediteze înainte de căderea cortinei, altfel ar simți adesea un fior neplăcut, înțelegând prostia pe care o făcuse printr-o purtare aparent ireproșabilă.

CAPITOLUL XXVIII
Întoarcerea

De la postul ei de observație, din colțul ferestrei, Clara îl văzu pe Vernon traversând drumul, către trăsura doamnei Mountstuart Jenkinson; se gârbovise parcă, umerii îi căzuseră și, cu gulerul hainei ridicat, Vernon părea să spună: „Bietul Tom a răcit“, atât de jalnic, încât Clara simți deodată un val de simpatie.

Apoi, el se depărtă de trăsură și intră în gară: sunase un clopot. Era oare trenul ei? El o aproba deci, din moment ce o ajuta să plece; faptele îi contraziceau propriile cuvinte, era azi la fel de contradictoriu, pe cât sunt întotdeauna femeile, în concepția noastră, a celor care le acuzăm. Trenul sosea, Clara tremură: nu zărise nici un semnal, Vernon o înșelase deci.

El reapăru, se urcă în trăsură și imediat roțile acesteia se urniră din loc. În aceeași clipă trăsura lui Flitch zbură pe alături, cu De Craye înăuntru.

Era imposibil ca Vernon să nu-l fi văzut!

Dar cum de ajunsese colonelul aici? Logica rece a întrebărilor lui Vernon îi presa încă mintea și-i îngreuna efortul de a-și dovedi nevinovăția; știa doar că nu făcuse nimic care l-ar fi putut ademeni pe colonel aici. Cu excepția lui Willoughby, De Craye era ultima persoană din lume pe care ar fi vrut s-o întâlnească acum.

Se temea să audă clopotul ce-i va dovedi că Vernon n-o înșelase și că ea îi alunecase printre degete, ajungând în puterea altcuiva.

Clara mușcă, nervoasă, capătul mănușii; văzu ochii portretelor de familie ale hangiului concentrați asupra ei; observă paharul gol, se îndreptă spre masă, atinse paharul și linguriţa, rămasă ridicol înăuntru.

Numai puțin dacă-i cedezi, disperarea te aruncă în lumi nebănuite!

Vernon o întrebase dacă e singură. Conectând această întrebare, destul de ciudată, mai ales prin tonul formulării, cu paharul în care fusese băutura aceea arzătoare, Clara repetă: „Cu siguranță l-a văzut pe colonelul De Craye!“ Privi cu atenție paharul gol, ca un obiect care depunea o anumită mărturie în favoarea cuiva; Vernon nu era un caracter obișnuit să surâdă afectat și insistent, dând o turnură galantă oricărei platitudini. O tânără femeie nu poate vedea limpede în sine, oricât de adâncă și de promptă i-ar fi intuiția: pentru unele, porțile rămân ferecate și nici o cheie nu le poate deschide, pentru altele, porțile refuză să se deschidă, ori sunt apărate de fantomele dinăuntru. Clara nu înțelegea exact ce sens are mărturia

paharului. Și dacă noi, din întâmplare, am ști mai mult, n-am avea nici un drept să limpezim ceea ce ei îi rămânea încă obscur. Paharul răspândea un miros îngrozitor; Clarei îi fu rușine. Simți ispita de a-și strecura linguriţa în buzunar, ca amintire, pentru a o arăta nepoților, ca un avertisment. Cuvintele ce vor deschide, atunci, micul discurs moral, îi și veniră pe buze: „Iată, dragii mei, o linguriță pe care vouă v-ar fi rușine s-o folosiți la ceai, totuși odată, în tinerețea mea, a întrecut în valoare tot aurul și argintul, pentru că mi-a arătat că… “, concluzia rămânea învăluită, în ceață, ca și ideile discursului, totuși Clara dădea impresia că știe ceva.

În această stare de spirit, alergă jos pe scară și-l întâlni pe colonel la intrarea în gară.

Bucuria ce-i lumină chipul era aceea a unui om, de obicei încrezător în sine, care, străbătând la un moment dat o criză de îndoială, își vede deodată confirmate ipotezele îndrăznețe.

— Domnișoară Middleton! Tonul de bucuroasă surpriză covârși satisfacția unei preciziuni judicioase, apoi adăugă: Nu e prea târziu pentru a-ți putea fi de vreun folos?

Ea-i mulțumi pentru ofertă.

— Ai dat drumul trăsurii, colonele De Craye?

— Tocmai voiam să schimb niște bani pentru a-i plăti domnul Flitch. L-am întâlnit pe drum. E amestecat, cu siguranță, în destinele noastre. Am sărit înăuntru, și, după cum m-așteptam, a alergat încoace ca un vrăjitor, comandând niște spiriduși binevoitori.

— Am fost…

— Nu-i chiar atât de grav, nimeni nu se îndoiește c-ai găsit adăpost undeva. Îmi dai voie să-ți ofer serviciile mele. Îți stau la dispoziție, de acum încolo.

— Voiam să-i fac o vizită fulger prietenei mele, domnișoarei Darleton.

— Să îndrăznesc să-ți spun? Am bănuit că dorești s-o vezi pe domnișoara Darleton astăzi. Nu poți face însă voiajul singură.

— Te rog, reține trăsura. Unde este Willoughby?

— Și-a pus cizmele de pescuit. Totuși, domnișoară Middleton, nu-mi dai voie să te însoțesc? Nu mi-aș ierta niciodată, dacă mă refuzi.

— Au plecat să mă caute?

— Mai mult te-au strigat. Dar de ce mă refuzi? Și apoi, n-am nevoie de trăsură. Pot să mă întorc și pe jos, dacă, mă alungi. Flitch e un mare vrăjitor, dar cred că e epuizat pentru următoarele douăzeci și patru de ore. În plus ar fi o bună ocazie pentru mine de a-mi prezenta omagiile

domnișoarei Darleton.

— E foarte riguroasă în respectarea normelor etichetei, colonele De Craye.

— M-aș înfățișa ori ca un om care le ignoră, ori ca unul care se revoltă împotriva lor, și ea îl va prefera pe acela pe care îl va putea mânui mai bine. Mi-o amintesc perfect, m-a impresionat în chip deosebit.

— După ce ți-am reamintit-o eu.

— Memoria nu m-a ajutat îndată ce i-ai pronunțat numele. Mi s-a întâmplat același lucru ca generalului, care văzând defilând căruțele cu muniții a exclamat: „Iată armata!“, numai că aceasta se afla cu multe leghe în urmă. Sau, ca și servitorul care s-a dus să se culce după ce a simțit miros de fum în casă, m-am luat și eu cu alte gânduri. Aș merita, într-adevăr, să fiu uitat, dacă cumva am fost. Sunt curios să aflu, e o rămășiță a orgoliului meu. Mai exact, vreau să văd dacă am făcut vreo impresie asupra prietenei dumitale. Crezi că nici una? Dar și cea mai măruntă piatră, aruncată în apă, tot stârnește niște unde ușoare.

— Așa ceva nu se poate considera o impresie, spuse Clara, mascându-și indecizia cu un limbaj frivol.

— Este tot ce poate spera mai mult un bărbat ca mine, îmi dai voie? Un minut doar, să-mi scot biletul.

— Nu, răspunse Clara.

— Servitorul dumitale te roagă din toată inima.

Ea clătină din cap, fără să ezite, dar privirea îi rămase visătoare. Respiră adânc; dacă accepta așa ceva, orice legătură ar fi ruptă. O copleși brusc un fel de sfârșeală.

De Craye făcu un pas. Fu acostat de un hamal. Trăsura lui Flitch era solicitată de un gentleman. Un domn bătrân, corpolent, încurcat printre bagaje, se vedea pe peron.

— Trăsura e liberă, spuse De Craye, întinzându-i banii lui Flitch.

— Deschide ușa, îi spuse Clara lui Flitch.

Flitch apăsă clanța, entuziasmat. Ușa se deschise, Clara se urcă înăuntru.

— Atunci urcă pe capră și eu am să mă cocoț lângă dumneata, strigă De Craye; pe chipul său, o uimire intensă se topi într-un regret puternic.

Clara îl invită să șadă în fața ei. De Craye protestă, spunând că nu-i pasă de ploaie; ea ținu ușa deschisă. După dispoziția lui de-atunci, ar fi preferat să înfrunte furtuna, dar oferta era prea seducătoare.

Clara auzi clopotul care anunța sosirea trenului ei. În timp ce mergeau

încă pe lângă terasament, văzu vagoanele trecând: după ceasul ei, întârziase optsprezece minute. De ce nu va călători cu acest tren din care țâșnea aburul, ca șuvoaiele de apă dintr-o balenă, Clara nu putea spune. Acționase în conformitate cu voința ei, perfect liberă, asta este sigur. Vernon nu o convinsese să rămână și desigur nici însoțitorul ei de-acum; voia încă să fugă, din toată inima, totuși se întorcea înapoi la castel, destul de calmă, chiar. Medita asupra acestei împrejurări, considerându-se o ființă cu totul incomprehensibilă. Apoi încetă să se mai gândească la toate astea și se concentră asupra scenei pe care i-o va face Willoughby.

— Trebuie să aleg o zi mai potrivită ca să plec la Londra, remarcă ea.

De Craye se înclină, dar o privi în continuare.

— Domnișoară Middleton, nu ai încredere în mine.

— Cum așa? Dimpotrivă, mi se pare că da, răspunse ea.

— Pot să-ți vorbesc?

— Dacă nu depinde decât de mine…

— Și pot să-mi spun gândurile până la capăt:

— Spune tot ce vrei. Cu o singură condiție: să nu fii prea grav. Simt nevoia glumelor pe-o vreme atât de mizerabilă.

— Domnișoară Middleton, Flitch a devenit încă o dată vizitiul nostru. Gândește-te la asta. Există probabil un val nevăzut care-l aruncă mereu acolo de unde a fost izgonit, și un fir secret care ne leagă, perpetuu, de soarta iui. Nu am cinstea de a-ți fi un vechi prieten, dar, la urma urmei, devotamentul contează, și eu îți sunt devotat din prima clipă în care te-am văzut. Dacă cineva poartă vreo vină pentru asta, Flitch e acela. Poate farmecul s-ar fi destrămat, dacă bietul om ar fi fost reintegrat în vechea lui slujbă.

— Poate, răspunse Clara, cu un surâs nu prea încurajator. Orgoliul și lipsa de milă a lui Willoughby părea să primească acum o lovitură indirectă, ceea ce i se păru un act de înaltă justiție.

— Mi-e teamă că ai avut dreptate, nenorocitul n-are nici o șansă, continuă De Craye. Făcu o pauză de circumstanță, în fața nefericirii lui Flitch, apoi izbucni în hohote de râs. Asta dacă nu cumva îl angajez eu, ori mă prefac c-aș vrea s-o fac. Cred, într-adevăr, că umbra melancolică a lui Flitch, rătăcind în jurul castelului, completează firesc imaginea Edenului dinăuntru. De ce nu vrei să ai puțină încredere în mine, domnișoară Middleton?

— Chiar, de ce nu te-ai preface că vrei să-l angajezi, colonele De Craye?

— Putem complota asta, împreună, dacă vrei. Ai încredere în mine pentru asta?

— Desigur, ca și pentru orice act de bunătate dezinteresată.

— Chiar așa și gândești?

— Fără nici o rezervă. Ai putea spune în gura mare că vrei să-l iei la Londra.

— Domnișoara Middleton, erai pe punctul de a pleca acolo, dar văzându-mă, te-ai răzgândit. N-ai încredere în mine. Să mă mir? Ar trebui să mă mire, mai curând, dacă ar fi invers. Nu ți s-a vorbit despre mine într-un sens care să-ți trezească încrederea, chiar dacă ai fi pusă într-o situație disperată. Am ghicit că vrei să pleci. Te întrebi cum anume? Nu pot să-ți spun. Prin ceea ce se numește de obicei simpatie, și tocmai ăsta-i faptul inexplicabil. Există o simpatie, ca și o antipatie, spontană. Numai traiul în comun ne învață cât sunt de profunde.

Printr-un suspin, Clara îșI dădu acordul, mut, pentru acest adevăr.

Trăsura se zdruncina și amenința să se răstoarne.

— Ei, Flitch, dragul meu! colonelul îl mustră în șoaptă, apoi îi spuse Clarei, care zâmbea în urma dojenii făcute lui Flitch: Nu suntem niciodată în siguranță cu el, oricât am încerca s-o credem, și e în stare să-mi scoată inima din piept, înainte de-a ajunge acasă. Dar dacă doi oameni nu au ghinionul să fie legați unul de altul când se descoperă acest lucru, le mai rămâne încă o șansă. Cel puțin dacă unul are curaj și celălalt înțelepciune. Altfel, vor accepta jugul în ciuda suferinței. Dușmanul lor cel mai mare este Orgoliul, care-i îmbarcă pe amândoi într-o trăsură și-i conduce la Ușa fatală; singurul lucru ce-ți rămâne de făcut este să-l arunci jos de pe soclu, cât timp mai ai măcar un minut liber. Și cum nu există nici un orgoliu mai cumplit decât acela al posesiunii, îi provoci o rană mortală, făcându-l să se îndoiască de plenitudinea posesiunii sale. Orgoliului nu-i poți injecta înțelepciune, în nici un fel. Dar trebuie să ai curajul de a acționa astfel.

De Craye se prefăcu interesat de rama geamului, lăsând parcă timp Clarei să-i pătrundă cuvintele.

Cine altul decât Willoughby întruchipa Orgoliul? Și cine alta decât ea, visase, sfârșită de puteri, la metoda cea mai sigură și mai rapidă pentru a-l convinge de înțelepciunea unei renunțări?

— Știi, domnișoară Middleton, îmi place să studiez caracterul oamenilor, continuă colonelul.

— Observ, răspunse ea.

— Intenționezi să te întorci?

— O, desigur.

— E drept că ziua nu este prea favorabilă călătoriei.

— Nu este, într-adevăr.

— Poți conta întru totul pe discreția mea. Mă încred în generozitatea dumitale când te asigur că n-am vrut să surprind secretul. Am ghicit că te duci la gară și am venit aici pentru a mă pune la dispoziția dumitale.

— Ai zărit din întâmplare, întrebă Clara, roșind ușor, trăsura doamnei Mountstuart Jenkinson încrucișându-te pe șosea, când veneai spre gară?

De Craye zărise o trăsură.

— N-am observat-o pe doamna Mountstuart. Era înăuntru?

— Da. De aceea e mai bine să renunți la discreție, putem fi siguri că ea te-a văzut.

— Dar nu și pe dumneata, domnișoară Middleton.

— Prefer să cred c-am fost văzută. Am și eu un soi de curaj, colonele De Craye, atunci când sunt forțată de împrejurări.

— Nici nu mi te-am închipuit altfel. Curajul cere antrenament ca și oricare altă calitate. Al meu este adesea îngreunat de gută și de reumatism.

— Nu pot să sufăr intrigile și vorbele purtate pe ascuns.

— Fă o excepție, te rog, pentru a câștiga cauza lui Flitch.

— Bine, o voi face.

Colonelul se întoarse pentru a arunca o privire vizitiului.

— Azi suntem în deplină securitate, comentă el, în fața sobrietății și siguranței lui Flitch. Dezlănțuirea naturii îi prieste pare-se; e primejdios numai pe vreme senină. În cinci minute ajungeam la porțile castelului.

Clara se aplecă înainte și privi cu atenție gardurile din împrejurimile castelului, ce i se păreau ciudat de familiare. Și trupul, și mintea îi erau ca o floare culcată la pământ de furtună; fu bucuroasă că femeia din ea n-o lăsa să-și trădeze toropeala și epuizarea nervoasă. Era cât p-aci să-l acuze pe Vernon de trădare, pentru dibăcia cu care îi lăsase voința să-și aleagă soarta în deplină libertate.

Suspină fără să vrea.

— Mai este un tren la ora trei, remarcă De Craye cu o extraordinară promptitudine.

— Da, și încă unul la ora cinci. Diseară cinăm la doamna Mountstuart. Și simt o nevoie pătimașă de singurătate. Cred că n-am fost făcută să suport atâtea obligații sociale. În momentul în care trebuie să fac neapărat ceva, încep să meditez cu înverșunare la libertate.

— Femeile care spun așa ceva, domnișoară Middleton…

— Ei, ce-i cu ele?

— …înseamnă că se simt mult prea singure.

Ea nu putea să-l contrazică. Prin chiar siguranța-i lăuntrică de-a putea fi fidelă, în principiu, trebuia să recunoască adevărul acestei remarci: nu există libertate pentru cei slabi. Vernon spusese odată acest lucru. Încercă să reziste evidenței, dar vădita ei slăbiciune o precipită într-o senzație de mizerabilă dependență.

Cu o jumătate de oră mai înainte, n-ar fi trecut ușor printr-o astfel de stare de spirit în compania unui om obișnuit să scruteze cu atâta pătrundere chipurile femeilor frumoase. Acum situația se schimbase. Se aflau la poarta parcului.

— Trebuie să ne despărțim? întrebă De Craye.

— De ce? replică ea.

El se înclină plin de grație.

Această supunere curtenitoare o măguli pe Clara și o trezi din amețeală. Horace De Craye nu o obligase să fie atentă la propria ei poziție, și ea nu-și dădu seama că el o anticipase prin următoarea remarcă la care ea singură răspunse afirmativ:

— O poveste ticluită dinainte poate fi o capcană pentru cel care o spune.

— Așa este, răspunse Clara. Gândise la fel.

De Craye își ridică fruntea, ca și cum voia, în chip comic, să-și consulte mintea, apoi clipi des de câteva ori.

— Da, ai dreptate, domnișoară Middleton, n-ai nici un succes dacă-ți pregătești dinainte improvizația; e un mijloc de a ne poticni de propria noastră dibăcie. Adevărul și spontaneitatea spiritului nostru sunt consilierii cei mai buni; cum dumneata reprezinți pe primul, eu am să încerc să mă comport în conformitate cu rolul care-mi revine.

În timp ce reflecta, se simțea prinsă într-o anumită încurcătură, care privea mai mult viitorul decât prezentul. Dar, cum intenția Clarei era să-i vorbească lui Willoughby fără nici un fel de subterfugiu, îi fu recunoscătoare companionului ei că n-o ispitise să încerce vreunul. Nimeni nu punea la îndoială talentul lui de a improviza o poveste fictivă, dar elegantă și, pentru că se simțea gata să admire și să adopte chiar arta lui, fu fericită că o salvase de ea însăși. Nu se întrebă cum va putea verva lui să secondeze în chip spontan adevărul, apoi, pentru că uitase cu totul de Crossjay, nu se gândi nici cum se va putea armoniza adevărul cu povestea pe care o spusese el de dimineață.

Traversând parcul, Clara era preocupată numai de întrebarea dacă

Vernon, care constituia adevăratul motiv al întoarcerii ei, deși făcuse atât de puțin pentru a o provoca, se va bucura cu adevărat revăzând-o; atât de puțin insistase, într-adevăr, încât Clara se întreba chiar, dacă se va bucura, câtuși de puțin, măcar.

CAPITOLUL XXIX
Unde se explică sensibilitatea vie a lui sir Willoughby şi el este obligat să se instruiască în mod serios

Orologiul castelului, situat deasupra grajdurilor, bătea atunci ora douăsprezece. Aceasta era ora când fuga ei trebuia anunţată. Clara se simţi cuprinsă de un vârtej de temeri confuze, ce-i crea o nervozitate lăuntrică accentuată; iată de ce tresări şi se înroşi când colonelul o întrebă dacă-şi potrivise bine ceasul. Ea înţelese că acest om îi citise perfect pe chip, dimineaţa, la micul dejun. Nu-i devenise oare primejdios de îndatorată în încercarea ei de a evada? Atâta perspicacitate o tulbura şi o speria; trebuia totuşi să recunoască faptul că De Craye nu abuzase de situaţie. Nu o atinsese cu nimic în demnitatea ei, dar faptul că aceasta rămăsese la bunul lui plac o mâhnea adânc.

Clara sări din trăsură de parcă ceva rău o ameninţa acolo. Ar fi putut în acel moment să-l salute pe Willoughby cu un surâs prietenesc destul de convenţional. Uşile se trântiră de perete şi tânărul Crossjay ţâşni spre ea. Se agăţă de braţul ei şi începu să ţopăie, îi sărută mână, nevenindu-i să creadă c-o vede şi o atinge, şi-i povesti, în fraze măcinate de pauze, cum îl găsise sir Willoughby, adăpostit sub streaşină hangarului cu bărci, cum îl pistonase cu întrebările şi cum el, Crossjay, îl trimisese la ferma lui Hoppner, unde era bolnav un copil şi mai departe încă, la casa unui muncitor.

— I-am spus că sunteţi aşa de bună cu oamenii săraci, domnişoară Middleton, asta-i adevărat, asta este adevărat. Şi i-am mai spus că n-aţi vrut să mă luaţi cu dumneavoastră de teama de-a nu mă molipsi. Era exact situaţia de care se temuse ea.

— Tot felul de şiretlicuri, proprii vârstei lui, remarcă De Craye care-l ascultase după ce-i plătise lui Flitch.

Acesta îşi învârtea pălăria până ce atrase atenţia asupra lui şi atunci exclamă cu o melancolie destul de jovială:

— O, doamnă, o, domnule colonel, de-aş trăi până la Crăciun s-apuc să beau şi eu un picuţ de Porto vechi! Cu alte cuvinte, dorea să bea în sănătatea lor. Aruncă însă o privire către ferestrele castelului, se gârbovi din nou şi plecă cu trăsura.

— Domnul Whitford nu s-a întors încă? îl întrebă Clara pe Crossjay.

— Nu, domnişoară Middleton. Sir Willoughby s-a întors însă şi se

îmbracă sus, în camera lui.

— Pe Barclay ai văzut-o?

— Tocmai intra în laborator. I-am spus că sir Willoughby nu se află acolo.

— Spune-mi, Crossjay, avea în mână o scrisoare?

— Avea parcă ceva.

— Fugi atunci, spune-i că m-am întors și că am nevoie de scrisoare, e a mea.

Crossjay o luă la picior, dar nimeri în brațele lui sir Willoughby.

— Trebuie să-l prinzi pe băiatul ăsta ca pe-o minge de rugby, strigă el, strivit de lovitură; apoi, se aplecă deasupra băiatului și, prinzându-l strâns de mână — îi trebuia un obiect de care să se ocupe pentru a-și confecționa o ținută indiferentă — i se adresă fetei:

— Clara, te-a supărat rău furtuna?

— Aproape de loc.

— Mă bucur. Ai găsit vreun adăpost?

— Da.

— Într-una din vile?

— Nu într-o vilă, dar adăpostul era perfect. Colonelul găsise o trăsură înainte de a mă întâlni și…

— Iar Flitch! exclamă colonelul.

— Da, ai avut noroc, da, da, i se adresă acestuia Willoughby, ținându-l încă strâns pe Crossjay și considerând smuciturile prin care băiatul încerca să se libereze ca o dorință de a fi mângâiat. Dar trucurile lui îi ascundeau cu greutate paloarea și deruta.

— Stai liniștit, omule, îi spuse, în cele din urmă, sec, lui Crossjay, și Clara îi puse o mână pe umăr băiatului, ca să-l liniștească.

Se întoarse spre colonel în timp ce intrau în hol.

— Nu ți-am mulțumit încă, colonele de Craye, apoi îi spuse în șoaptă: Un plic cu scrisul meu se află în laborator.

Crossjay strigă de durere.

— Te-am prins, țipă Willoughby batjocoritor, cu un strigăt care nu se deosebea prea mult de cel al victimei.

— M-ați strâns îngrozitor de tare, sir.

— Of, papă-lapte!

— Oi fi, dar vreau să-mi iau o carte.

— De unde?

— Din laborator.

Colonelul De Craye, care se apropia agale de uşa laboratorului, îi strigă:

— Ţi-aduc eu cartea. Care este? *Tinerii navigatori? Imnurile copiilor?* Mi se pare că mi-am lăsat înăuntru pachetul cu ţigări.

— Barclay zice că i-ai dat o scrisoare pentru a mi-o preda la prânz, îi spuse Willoughby, Clarei.

— În caz că nu m-aş fi întors până atunci; voiam să evit orice nelinişte.

— Ce drăguţ din partea ta,

— O! Spune-mi oricum, numai că sunt drăguţă, nu. Iată doamnele! Scumpele mele! Clara se repezi în întâmpinarea lor, când tocmai ieşeau dintr-un salon de lângă hol, şi câteva minute nu se auziră decât nesfârşite exclamaţii.

Willoughby îl slăbi pe Crossjay din strânsoare, şi acesta ţâşni ca o săgeată în laborator; îl urmă curând şi el, se întâlni cu De Craye care tocmai ieşea, dar nu-i adresă nici un cuvânt.

Crossjay scotocea furios peste tot. Willoughby căută scrisoarea pe birou, pe masa unde se aflau pilele electrice, pe consolă, dar n-o găsi nicăieri. Barclay îl anunţase precis că lăsase o scrisoare pentru el în laborator, aşa cum îi ordonase stăpâna ei, imediat după dejun.

Ieşi repede şi alergă sus pe scară, la timp ca să-i vadă pe De Craye şi pe Barclay întrerupându-şi discuţia.

Îi făcu un semn. Subreta îşi luă o mutră speriată şi-şi netezi fusta cu atenţie, semn că se temea de un scandal şi se pregătea de acţiune.

— Stăpâna mea tocmai a sunat, mă cheamă, sir Willoughby.

— Aveai o scrisoare pentru mine.

— Ziceam că…

— Mi-ai spus când te-am întâlnit jos, în capul scării, că mi-ai lăsat o scrisoare în laborator.

— Se află acum pe măsuţa de toaletă a stăpânei.

— Adă-mi-o.

Barclay se învârti pe călcâie cu un aer de mironosiţă. I se părea necesar să-şi comenteze impresiile printr-o grimasă vizibilă tuturor.

Willoughby o aşteptă, dar fata nu se mai întoarse.

Jenat de ridicolul comportării sale în genere şi mai ales al acestei aşteptări, Willoughby se duse în dormitorul său, se închise înăuntru şi începu să păşească încoace şi încolo, uluit de halul în care ajunsese. Se zăpăcise ca un biet om oarecare, îşi pierduse stăpânirea de sine şi era incapabil să-şi păstreze o mască decentă, el, care se obişnuise să provoace altora asemenea emoţii şi nelinişti; se lăsa manevrat şi înşelat acum de-o

fetiță intrigantă. I se părea că și statura i se micșorase. Nu se vedea în oglindă, însă inima-i îndurerată îl avertiză, tânguindu-se, că așa este. Mărturisirea Clarei, plină de regrete: „Spune-mi oricum, numai că sunt drăguță, nu“, pe care i-o făcuse îndată ce se întorsese la castel alături de De Craye, și după ce, în prezența lui chiar, schimbaseră vizibil un mesaj secret între ei, era grăitoare. Willoughby se simți lovit drept în față, ca și cum o pală de foc izbucnise furioasă chiar alături, dintr-un cuptor încins. Agonia egoistului îi smulse un strigăt; prefera să fi fost înșelat, i se părea o situație demnă de invidiat, o dorea aproape.

O asemenea dorință putea corespunde însă numai unei furii de moment. Mai presus de orice dorea ca nimeni să nu știe că este înșelat; de va fi fost, cea care-l înșela ar ști, la fel complicele ei, și curând lumea întreagă va afla, lumea aceasta împotriva căreia se simțea complet dezarmat. Putea controla opinia lumii în jurul său, așa cum un îngheț puternic împiedica izvoarele să țâșnească din pământ, dar, se temea cu sensibilitatea-i maladivă, că va fi despuiat fără milă, în altă parte, dincolo de micul spațiu peste care se profila umbra lui, într-o atmosferă ostilă. Acesta era, de altfel, motivul fundamental pentru care ura lumea; se temea, îngrozitor se temea, că dulcele său copil, fantasmă fragilă, Eul, purtând același nume cu el, va fi desfășat în chip injurios, undeva, în fața mulțimii. Îl iubea așa cum numai oamenii cei mai civilizați îl pot iubi, și totuși nu-și putea întinde mâinile până acolo, să-l apere. Biata făptură, delicată și adorabilă, mușcată de frig, amețită, îl striga în ajutor, căuta răsuflarea cuiva, a oricui s-o încălzească, și el nu putea face nimic. Nu trebuie să detestăm lumea care se poartă astfel cu noi? O urâm în măsura în care o disprețuim, și cu atât mai mult cu cât ne-am aservit oamenii peste care lunecă umbra noastră.

Se bucurase odată de popularitatea unui tânăr prinț, întreaga lume era feuda lui. Prin felul în care-l trata acum Clara se simțea jefuit de pământuri și supuși. Visul lui grandios era să se căsătorească cu o doamnă renumită prin frumusețea-i strălucitoare, ca și prin atașamentul față de domnul și stăpânul ei, încât lumea să fie obligată să considere aceste calități drept dovezi irefutabile ale propriilor lui merite; s-ar stinge astfel glasurile detractorilor și oarecum ale invidioșilor (deși nu dorea ca acestea să se stingă complet). Visul lui ar fi fost realizat, de-ar fi fost altfel firea femeilor. Nu voia să acuze chiar el norocul, totuși îl duruse mult fraza prin care recunoscuse că pe De Craye îl favorizase norocul; fusese educat în convingerea că Destinul îl prețuia și îl răsfăța în chip deosebit pe micul Willoughby; atunci, blestemul lui ar fi trebuit să se întoarcă asupra

femeilor; dar ar fi pierdut astfel ultimul refugiu al unui dulce vis, aşa cum numai poeţii mai cultivă.

Dar dacă Clara îl înşela, era clar că el o intimida. Willoughby găsea astfel motive pentru a dori chiar să fie înşelat. Ea nu-l privise drept în ochi, nu-şi încrucişase privirea cu a lui, ci lăsase ochii în jos, ţinându-şi însă capul drept pentru a-şi păstra o ţinută orgolioasă. Atitudinea ei nu era lipsită de farmec; refuzând să se plece sub greutatea unei vinovăţii de care fata era conştientă, trupul îi căpăta, prin această mândră rigiditate, un soi de frumuseţe diabolică; Willoughby o ura şi o dorea la fel de pătimaş, dar, potrivit tacticii lui obişnuite, atunci când îl cuprindeau asemenea bruşte accese de visare erotică, alunga violent aceste imagini, înlocuindu-le cu una mai cuminte. Plecă s-o caute pe Clara.

Dragostea topită în ură are calitatea că atunci când îmbrăţişarea nu este posibilă, ura nu creşte în intensitate.

Dimpotrivă, obligaţia de a rămâne la cuviincioasă distanţă de două picioare şi zece inci (s-a dovedit printr-o măsurătoare exactă că este distanţa optimă la care atitudinea unui bărbat rămâne cu siguranţă respectuoasă) are un efect miraculos asupra ciudatei fiinţe numite bărbat: ura lui fără margini se reîntoarce la o admiraţie involuntară, aceea din care s-a şi născut de altfel, iar dorinţa pasionată de a-şi îmbrăţişa femeia se prăbuşeşte ca un credincios prosternat în faţa altarului, un credincios la care adoraţia se exprimă prin post şi rugăciune.

(Pentru a înţelege aceste mistere, consultaţi sublimul capitol din *Marea Carte*: capitolul 71, despre *Dragoste.* În acest capitol nu este scris nimic, de fapt, dar, parcurgându-l, cititorul primeşte o lanternă, o cască de protecţie şi un târnăcop, şi-şi poate urma drumul, sub o lumină gălbuie şi mohorâtă, prin molozul scos de minerii precedenţi, în căutările lor solitare; este un capitol mult mai instructiv decât cel precedent, mâzgălit şi paramâzgălit, numit şi *Capitolul francez*, pe care, acesta, al 71-lea, îl continuă, dar după care nu mai urmează nimic, deoarece lumea civilizată s-a oprit aici.)

Nerăbdarea eroului nostru ne grăbeşte şi pe noi, aşa încât nu mai avem timp de pierdut cu lucrări de foraj. Se grăbea s-o găsească singură şi să se răzbune pe ea, pentru torturile îndurate, mimând cu amărăciune adoraţia frumuseţii ei trupeşti, pentru a o alunga apoi cu dispreţ, când se va fi liniştit. O întâlni însă pe scară, protejată de prezenţa lui Barclay.

— Ce-i cu scrisoarea mea? întrebă el.

— Mi se pare că ţi-am mai spus o dată, Willoughby, că lăsasem scrisoarea lui Barclay pentru a nu te îngrijora în caz că nu mă întorceam la

prânz, spuse Clara. Cum vezi, n-a mai fost necesar ca ea să ți-o înmâneze.

— Oare? Dar știi că orice scrisoare, orice rând scris de tine, pentru mine sunt prețioase. O mai ai?

— Nu, am rupt-o.

— Păcat.

— Nu ți-ar fi făcut nici o plăcere.

— Scumpa mea Clara, orice rând scris de tine…

— Erau numai trei rânduri.

Barclay stătea alături, ţuguindu-şi buzele. Subreta, care cunoaște secretele stăpânilor, poate fi oricând cumpărată, deoarece, dacă ia bacşiş cu mâna dreapta, nimic n-o va împiedica să ia şi cu stânga; trebuie să calculezi numai natura şi valoarea bacşişului. La acestea medita sir Willoughby, dar respinse asemenea cale, tremurând, şi nu dori să mai ştie nimic altceva, decât că se afla pe povârnişul unui vulcan, a cărui subţire crustă vibra de presiunea lavei. Era o situație nouă pentru el şi înțelegea astfel ce avantaj câştigase Clara în luptă. Ea nu se mai temea atât de întrebările lui, cât se temea el de candoarea ei.

Intimidați amândoi, se retraseră într-o discuție politicoasă şi convenţională; de fapt nici chiar dintr-o discuţie directă n-ar fi putut afla nimic mai mult decât că se aflau amândoi în poziții defensive. Clara era legată de minciuna inventată, o împachetase, îi pusese pecetea şi o expediase, rămânea numai ca el s-o ceară, pentru a o primi, presupunând că nu o va cere cu un ton prea autoritar.

Îşi spuse în sinea ei: „E vina ta, Willoughby; eşti un om care nu cunoaşte iertarea şi ai fi în stare să distrugi viitorul lui Crossjay, ca să-l pedepseşti pentru devotamentul faţă de mine, aşa absurd şi pueril cum e; iată de ce, onoarea mă obligă să încerc orice pentru a-l salva.“

Acest devotament reciproc avea încă alte două scopuri: ea evita să rumege umilitoarea-i evadare şi reîntoarcere, iar pe de altă parte, îi liniştea scrupulele referitoare la intimitatea creată brusc între ea şi colonelul De Craye. Din nou, trebuie blamată fanfaronada cu care Willoughby afirma că nu iartă niciodată pe nimeni. Clara se afla în plin război cu el şi era obligată să judece problema în această perspectivă. Crossjay trebuie apărat de un om care nu cruță pe cel care-l jignește, aşa încât era firesc să-l cheme în ajutor pe De Craye, iar dexteritatea cu care rezolva colonelul orice încurcătură i se părea un motiv de admirație, mai curând decât unul de alarmă.

Cu toate acestea n-ar fi răspuns unei întrebări directe printr-o minciună.

Accepta improvizația, dar nu minciuna, și disprețuia orice subterfugiu. Privirea ei exprima această hotărâre și Willoughby o sesiză. Ea-i destinase o scrisoare de trei rânduri, „Nu erau decât trei rânduri“ și apoi rupsese scrisoarea. Se căia de ceva? Atunci, îl jignise cu ceva! Între mânia trezită la bănuiala de a fi fost jignit, și prudența la care-l împingea dorința puternică de a o păstra pe Clara în stăpânire, alese atitudinea din urmă, consimțind să fie batjocorit acum pentru a-și păstra intactă răzbunarea, și ceva în plus, mai târziu.

— În sfârşit, iată-te teafără, te-am găsit deci, exclamă el cu o bucurie curtenitoare, și acest lucru e mai important decât a avea câteva rânduri scrise de mâna ta. Am cutreierat tot ținutul căutându-te.

— De ce? Doar nu suntem într-o țară barbară, spuse Clara.

— Crossjay spune c-ai vizitat un copil bolnav, scumpa mea. Ți-ai schimbat rochia?

— Desigur.

— Băiatul declară că te-ai îndreptat înspre ferma lui Hoppner și alte câteva căsuțe. La marginea parcului am întâlnit însă un vagabond care mi-a jurat că te-a văzut împreună cu băiatul într-o cu totul altă direcție.

— I-ai dat ceva bani?

— Cred că da.

— Era clar că trebuia să spună că m-a văzut din moment ce a luat banii.

Willoughby dădu din cap: Clara avea poate dreptate, cerșetorii sunt niște mincinoși.

— Dar cine te-a adăpostit, Clara? La Hoppner nu te-a văzut nimeni.

— Oamenii care au făcut-o au fost răsplătiți pentru deranjul lor. I-ai răsfăța inutil dacă le-ai mai da ceva. Risipești prea mult banii. Nu era nimeni bolnav, pe unde am fost. Dar cine ar fi putut prevedea o asemenea furtună? Aș vrea s-o consult pe domnișoara Dale într-o problemă importantă: rochia pe care vreau s-o port diseară la doamna Mountstuart.

— Consult-o, are un ochi foarte sigur.

— Și un gust excelent.

— Se îmbracă foarte simplu.

— Dar îi vine bine. Este una dintre puținele femei, față de care nu simt nici o dorință de a-i îmbunătăți ținuta, nici cu un milimetru măcar.

— Are o judecată sănătoasă.

El reflectă și apoi repetă elogiul.

Umbra unui surâs trecu peste chipul Clarei și el simți brusc că fraza Clarei ascundea o săgeată ce-și atinsese ținta; nu va mai putea niciodată,

evident, să întreţină ficţiunea geloziei ei pe Laetiţia. Atunci ce motiv avea să-şi ceară libertatea? Întrebarea îl umili; evită să-şi răspundă.

Willoughby porni în căutarea lui De Craye. Îndrăznețul intrigant nu avea însă nicidecum intenţia de a se lăsa prins singur. Nu putu fi găsit până ce clopotul îi reuni pe toţi la masă; atunci Clara aruncă câteva cuvinte în public şi el vorbi în deplină armonie cu ea. După aceasta se oferi ca partener lui Willoughby la biliard şi fu bătut măr.

Când se anunţă vizita doamnei Mountstuart, domnii intrară în salon, bănuind că ceva neaşteptat contramanda dineul ei. Dar aflară că sosise numai pentru a se plânge de pierderea unuia dintre punctele de atracţie ale seratei, profesorul Crooklyn, invitat să-l întâlnească pe doctorul Middleton la masă. Povesti cum se dusese la gară să-l primească, ştiut fiind că profesorul era un călător sperios şi cam nătâng, ceea ce se verifica încă o dată prin faptul că pierduse trenul, deoarece nu sosise. Nimeni nu-l zărise. Ea-l luă de martor pe Vernon Whitford că inspectaseră trenul şi scotociseră tot peronul fără să-l găsească.

— Şi astfel, spuse ea, l-am luat acasă pe hai-huiul ăstălalt, ca să-l usuc. Era ud leoarcă, îi clănţăneau dinţii, semăna cu un schelet învelit într-un burete; dacă scapă fără nici o răceală, este, într-adevăr, atât de invulnerabil pe cât se pretinde. Numai că atleţii ăştia sunt nişte mari lăudăroşi.

— Ei se caţără pe Alpi ca să se umfle în pene pe-acolo, spuse repede Clara, alarmată că doamna Mountstuart ar putea dezvălui că-l văzuse pe colonel pe lângă gară.

Râse toată lumea şi colonelul De Craye mai tare decât toţi, deoarece se gândi fulgerător că o fată atât de sensibilă şi de isteaţă ca domnişoara Middleton cercetase înaintea sosirii lui la castel roca tare din care era plămădit Vernon şi constatase cu umor, dar şi cu deznădejde că n-o putea utiliza. Uitându-se în jur observă că Vernon o privea ţintă, împietrit parcă.

— Ai auzit, Whitford? întrebă el, şi, deoarece chipul Clarei trădă o căinţă mai puternică decât era cazul, colonelul îl ironiză pe căţărătorul alpin, care încerca astfel să devină cel mai înalt dintre oameni — *Signor Excelsior!* — şi-i descrise pe aceşti cuceritori ai muntelui, turtiţi de rocile de care se agaţă în îmbrăţişări disperate, cu pielea ici decolorată, dincolo arsă, peste tot jupuită, totul, numai pentru a putea spune c-au fost „colo sus“ şi au învins un alt munte! Colonelul avea o imaginaţie extravagantă, dar sclipitoare, şi era extrem de satisfăcut de sine: un cuceritor al femeilor avea doar recompense cu totul superioare!

Vernon îşi reveni la timp pentru a accepta prostiile cu care-l împroşcau.

— A te cățăra pe un munte e mult mai ușor decât a urmări un vânat șiret, gata la orice tertipuri, spuse el.

Cuvintele îi fură apreciate ca o aluzie la nesfârșita urmărire a lui Crossjay, pentru a-i putea vârî lecțiile în cap.

Clara prinse privirea lui Vernon trecând de la ea la De Craye și care parcă îi unea. Dacă Vernon o judeca greșit, era pierdută. De Craye n-o făcuse!

Crossjay avu ghinionul să intre în salon în timp ce doamna Mountstuart îl compătimea pe Vernon că se vârâse în noroi, mărindu-i vânatul; De Craye compară gestul cu cel al unui om care „se cufundă în râu pentru a prinde un țipar“. Urmă apoi o întrecere, de interogatoriu și contrainterogatoriu al băiatului, între Willoughby și De Craye, în legătură cu ultima poznă, fiecare încercând să-l prindă cu minciuna cea mai gogonată. Erau cât p-aci să reușească în modul cel mai strălucitor, când Vernon opri jocul, trimițând-l pe băiat la munca lui de ocnaș. Doamna Mountstuart fu condusă în altă cameră pentru a admira superbul serviciu de porțelan, cadoul lui lady Busshe.

— Iar porțelan, exclamă ea către Willoughby, și ar fi chemat-o pe ștrengăriță cea delicată să-i însoțească, dacă n-ar fi văzut-o pe Clara vorbind cu Laetiția, înclinată într-o atitudine prea grațioasă pentru a mai putea fi deranjată. Doamna Mountstuart, ușor mirată de nerăbdarea lui Willoughby, îi atrase atenția asupra Clarei. Pledă, apoi, pentru a prinde trenul de după-amiază, în ipoteza că profesorul ar putea sosi cu acesta.

— Spune-i însă doctorului Middleton, adăugă ea, că mă tem că nu-i voi putea prezenta nici un invitat de talia lui. Și, îi mai spuse lui Willoughby, în timp ce se apropia de trăsură: Contez pe dumneata pentru a asigura strălucirea conversației la masă.

— Domnișoara Dale se va potrivi mai bine cu el, remarcă Willoughby.

— Ea se pricepe în toate mai bine ca alții. Dar e vorba de succesul dineului meu și nu mă pot baza pe o femeie care să conducă discuția. Aș prefera să angajez mai curând un leu de la menajerie, dacă l-aș avea la dispoziție, decât să am ca invitat un savant căruia nici un alt savant să nu-i poată da replica. Doctorul Middleton e în stare să înfunde pe oricine, când vinul îi stimulează verva. Mi-e teamă că va speria biata turmă de comeseni. Adevărul e că nu prea poate fi domesticit; prevăd mari cantități de conversație indigestă, dacă nu vei face personal un efort deosebit:

— Îl voi face, promise Willoughby.

— Dacă îmi promiți, pot conta și pe un schimb de replici spirituale între

colonelul De Craye şi frumuseţea noastră de porţelan. Merg bine împreună. Diseară n-ai să fii unul dintre zei, ci un fel de paharnic al lui Jupiter, sau al Junonei, dacă preferi. Lady Busshe, Lady Culmer şi toţi admiratorii dumitale vor afla mai târziu, n-ai grijă, sacrificiul pe care l-ai făcut. Vezi cât sunt de neliniştită. Nu m-am gândit nici un moment că profesorul Crooklyn ar putea lipsi, altfel n-aş fi riscat niciodată să-l invit pe doctorul Middleton la masă. Până acum, toate dineurile mele au avut un succes netăgăduit. Tocmai de aceea sunt atât de neliniştită pentru cel de diseară. Un singur eşec poate fi extrem de frapant. Ar constitui o excepţie ce va fi mereu citată. Nu mă interesează atât de mult ce vor zice oamenii, cât ce voi simţi eu. Mi-e groază de eşecuri. În fine, dacă te ţii de cuvânt, o s-o scoatem la capăt.

— De câte ori va bubui tunul cel mare, mă voi prosterna în faţa lui, doamnă.

— Cam aşa ar trebui, zâmbi ea şi se îndepărtă, lăsându-l să reflecteze asupra egoismului femeilor. Pentru a-şi salva dineul, îl transformase într-un simplu pion pe care-l manevra în funcţie de doctorul Middleton, în schimb Clara şi De Craye erau încurajaţi la intimitate, numai pentru a zvârli câteva replici scânteietoare! Întâmplarea făcea că tocmai acum Willoughby ar fi dorit să strălucească în mod deosebit! Admiraţia cu care îl înconjura întreg ţinutul îl făcea să creadă că se bucura în societate de o strălucire deosebită; numai logodnica lui nu o aprecia încă la adevărata valoare. Şi pentru a-i face pe plac doamnei Mountstuart, era obligat să piardă această ocazie! Chiar de-ar fi fost în slujba rivalului său, ea nu i-ar fi putut pretinde ceva mai rău.

Îşi aminti cât de brusc se liniştise tânărul Crossjay, care se zbătea în mâna lui, când îl atinsese Clara. Din acest amănunt, aparent lipsit de importanţă, el deduse că băiatul percepuse un anumit diferend între el şi logodnica lui, şi că era gata să-şi transfere afecţiunea către aceasta din urmă. Clara strălucea cu toată frumuseţea ei de femeie, era firesc ca băiatul să se simtă atras. O să-l facă să simtă însă preţul trădării. Willoughby se gândi ca o concluzie la aceste meditaţii, că dacă Clara îl va vedea pe logodnicul ei strălucind, şi va străluci cu siguranţă dacă luminile admiratorilor vor cădea asupra lui, ea şi-ar da seama probabil, de propria-i micime şi va dori din nou, înfiorată, să se apropie de el. Şi atunci va suna în sfârşit, ceasul pedepsei.

O vizită în bibliotecă, la doctorul Middleton, îl linişti; ea nu-şi reînnoise rugăminţile de a pleca de la Patterne. Mizerabila cochetă îşi găsise o

ocupație plăcută la castel și rămânea bucuroasă aici. Simțea trădarea în aer. Auzea sunetul pașilor ei perfizi dar n-o vedea încă. Și totuși, amintindu-și de ce anume se speriase cât timp Clara lipsise, se simțea mai curând flatat, jalnic flatat. De ce se temuse? De nimic altceva decât de vestea că fugise. Ce prostie, într-adevăr, ce absurdă nălucire de îndrăgostit! Și totuși mersese atât de departe cu gândul încât îi suspectase, după ce se despărțise de De Craye, că cei doi erau înțeleși, logodnica și prietenul său, și că nu-i va mai vedea niciodată. Strigase chiar, în plină furtună, în chip cât se poate de teatral „Înșelat!“, unul din strigătele scenei extrem de frecvente în viață, mai ales la oamenii care i-au constrâns pe alții, mai întâi, să-l strige.

Constanța Durham îl învățase că femeile sunt capabile de trădare, brusc, cât ai clipi din ochi. Și, ciudat lucru, ca și cum ar fi dorit să arate că femeile sunt făcute toate din același aluat, ea oferise lumii același chip placid, exact înainte de a fugi, ca și Clara, ieri și astăzi. Nici un gest nervos, nici o umbră de roșeață în obraji, nici o tresărire a sprâncenelor, ci o față senină, gesturi destinse, o atitudine, am putea zice, de soră, afectuoasă și elegantă; acea ființă părea să fi găsit o linie de mijloc, o cumpănă a apelor, între cruzime și bunătate, între respingere și atracție; te atrăgea atât de puternic, încât încă un pas și părea că-i vei sorbi de pe buze răsuflarea, dar, vrând să faci acest pas te izbeai de-o platoșă de rece seninătate și rămâneai la distanță. Nici un dispreț, nici o pasiune, îți arăta numai, simplu, că n-ai decât să urmezi același drum cu ea, dar pe o linie paralelă. Pasiunea ei părea un golf de mare unde valurile se evaporaseră lăsând numai o crustă de sare, pe fund. Asemănarea dintre Clara și Constanța, în această privință, era de rău augur. Și era tragică, și oribilă, pentru el, cel care avusese prilejul de a le învălui pe amândouă în brațele sale, zărind cum pleoapele li se îngreunează și neguri adânci se adună în ochi. Din nou îl copleși comparația dintre ele! I-ar fi putut reproșa Constanței că se revela prea mult privirilor lui scrutătoare; ea-i ieșise în întâmpinare la jumătatea drumului, ceea ce era, desigur, măgulitor și stimulator, totuși, francheța ei, atât de îndrăzneață, îl făcea să se întrebe care din ei doi era vânatul și care vânătorul, o îndoiala care provoca o adânca perplexitate orgoliului său masculin. Clara era din fire mai timidă, timida cu o căprioară ce luneca prin văi, jos, scăldată într-o lumină trandafirie; fascina atât pe îndrăgostit, cât și pe vânător; păduri divine se zăreau în privirile-i adânci și instabile. Ajunsă aici, evocarea celor două femei îi reaminti soarta prezentă cu o durere intolerabilă. Constanța putea fi asemuită unora dintre doamnele pe care el le făcuse nefericite, triumfase asupra lor adică, după o ciudată formulare curentă; în schimb,

Clara nu semăna cu nici una dintre ele. Ca femeie, avea o personalitate ce i se impunea. Nu putea s-o amestece cu celelalte femei şi apoi să le trimită la plimbare, pe toate, cu un rânjet dispreţuitor. De aceea o iubea, deşi îl făcea să sufere. De aceea era atât de nefericit, şi dacă nu şi-ar fi adorat Eul cu o forţă şi sinceritate cel puţin egală, s-ar fi abandonat suferinţei, nenorocit, mizerabil, ca un câine bătut.

Cât despre De Craye, Willoughby îşi amintea prea bine propriile lui isprăvi, pentru a avea încredere într-un alt bărbat. Nefericita lui încercare de-a combina mânia cu diplomaţia îl făcuse să renunţe la prudenţă; n-ar fi trebuit să aibă încredere în el din primul moment în care făcuse cunoştinţă cu Clara. Dorise însă ca ea să se amuze în timp ce el urzea planurile de a o reţine la castel, închipuindu-şi, în parte, că va suferi văzând că o neglijează: amară deziluzie! Dimpotrivă, ar fi trebuit să organizeze serbări, să devină centrul unei lumi strălucitoare, orbind-o, ca soarele. Era cât p-aci să se considere un nebun, după ce depăşi faza de cumplită acuzare, când strigase: „Înşelat!“

Cum să se poarte? Întrebarea pălmuia brutal orgoliul bietului gentleman. O discuţie între patru ochi cu ea i-ar provoca din nou rugăminţile. Le zări scânteind dincolo de calmul ei transparent, de suprafaţă. Calmul acesta, ca de frumuseţe de fildeş străvechi, provenea tocmai din absenţa rugăminţilor respective; Willoughby intuia acest lucru nedesluşit, dar ştia sigur, în schimb, că nu-şi va mai putea stăpâni mânia şi nici utiliza diplomaţia, dacă o va auzi repetându-şi cererile profanatoare.

Simţi brusc un impuls de-a se adresa lui Vernon şi de-a discuta cu el, glumind, despre capriciul copilăresc al tinerei lady — stârnit poate de un uşor vânt de gelozie — de a se „libera“ de jug, dar renunţă repede. Manifestase totdeauna faţă de Vernon o atitudine de superioritate şi nu voia să o abandoneze acum, şi încă pentru un asemenea motiv. Apoi Vernon era dintre aceia care păstrează anumite păreri despre femei tocmai pentru că n-au cucerit niciodată vreuna, sau, în cazul lui, cunoscându-i secretul, pentru că au cucerit una singură şi atunci fără a se putea făli cu ea, precum cu un trofeu. Ignorând cu totul femeile, ori idealizându-le prosteşte, uneori absurd, Vernon l-ar fi plictisit profund. Ar fi profitat probabil de lipsa incalificabilă de demnitate a Clarei pentru a-i ţine un discurs, ceva în genul unei filipice în apărarea drepturilor femeilor. Omul acesta nu se jenase să afirme că se adresează bunului simţ al femeilor. Era el însuşi un exemplu al consecinţelor posibile.

Un alt rezultat era că Vernon nu vorbeşte limbajul bunului simţ cu

bărbații. Mânia lui Willoughby față de gestul Clarei de a dezvălui secretele lor vărului Vernon anulă intenția unei discuții care, desigur, i-ar fi ațâțat mânia și i-ar fi diminuat prestigiul. Nevoind să vorbească nimănui, se simțea izolat, totuși pe deplin conștient de mișcarea misterioasă de încercuire ce străbătea întreaga casă, de la Clara și De Craye la Laetiția și tânărul Crossjay, până la Barclay camerista. Putem presupune aceeași sensibilitate îngrozită unui păianjen pe care l-am smulge din plasa lui pentru a-l pune în centrul unei alteia, străine. Laetiția părea inițiată în aceste mistere. Pleoapele îi păreau îngreunate de o povară. Cum de putuse să surprindă latura secretă a evenimentelor, era de neînțeles. Probabil că prin forța intuiției; Willoughby simțea o anumită milă afectuoasă față de ea, înduioșarea unui tată care-și lovește ușor fiul cu palma pe spate. Laetiția îl adora datorită unei decizii a lui Venus, dar zeița nu decretase și că el își putea găsi consolarea adorând-o la rându-i. Nu putea nici ceda tentației de a i se mărturisi și a cerși un sfat înțelept, riscând astfel o asemenea extraordinară răsturnare de situație, prin care ar fi primit, el, mila Laetiției. Își reteză și acest elan, cu un aer și mai senioral. Să ajungă a fi compătimit de Laetiția i se părea o contrazicere flagrantă a scopurilor Providenței. Aceasta din urmă, adică repartizarea judicioasă a bunurilor în viață, îl transformase pe el în lumina lămpii și pe ea într-un fluture atras de lumină. Laetiția era ultima persoană din lume, într-adevăr, căreia i-ar fi deschis inima. Realizând brusc că se afla într-o situație care-i putea sugera un gest atât de absurd, se prăbuși într-o criză de furie devastatoare, ce-l sperie pe el însuși. Exista deci o altă Putere, aceeași care-l umilise odată și-l amenința acum din nou. Nu putea fi Providența, al cărei favorit fusese întotdeauna. Când Egoismul devine centrul religiei noastre, trebuie să apelăm la două Puteri distincte, care să ne explice dificultățile. Puterea cea binevoitoare îl alesese tocmai pe el pentru a-l încărca cu binefaceri neobișnuite. Puterea cea răuvoitoare lucra din plin pentru a-l jefui de acestea. Mai judecă, dacă poți, lumea cu un ochi favorabil!

O asocie în chip necesar pe Clara acestei forțe întunecate, care îndrepta vârful cuțitului înspre inima orgoliului său. Cu toate acestea, ar fi mângâiat-o pe Clara dacă ar fi văzut-o plângând, și i-ar fi alinat rănile dacă ar fi văzut-o sângerând; dorea cu intensitate s-o vadă suferind, pentru ca să-și poată ușura propria inimă de dragostea și caritatea ce o mistuiau. Sau, mai bine, s-o lase să se compromită și apoi s-o repudieze, dar să se compromită cât mai scandalos, pentru ca lumea întreagă s-o repudieze. O aruncă departe, ca pe o buruiană oarecare, dar privind-o încă o dată i se tăie

răsuflarea: era superbă! Imploră Puterea cea binevoitoare ca bărbatul pentru care s-ar compromite să nu fie Horace De Craye. Dar de ce trebuie să fie neapărat vreun bărbat? Boala, febra, vreun incendiu, un accident de călărie, ceva care s-o desfigureze ori s-o facă să șchioapete, ar fi suficient. Și atunci, el s-ar oferi, cu o solemnă generozitate, să-și țină cuvântul chiar și față de-o asemenea jalnică epavă; da, ar conduce-o și la altar așa șchiopătând, dacă ea ar insista. Vedea în imaginație scena și auzea parcă aplauzele mulțimii din jur.

Îl năpădi brusc o senzație de greață care, împreuna cu sentimentul datoriei față de strămoșii lui, stinseră posibilitatea unei casnicii atât de respingătoare, fără să anuleze însă impresia de fidelitate cavalerească față de idealul lui, cuvântul de onoare de gentleman; acesta îi rămase în adâncul minții, ca un permanent omagiu.

În definitiv putea încă spera că ea, Clara, i se va supune, admirându-l. Bău un pahar cu șampanie, în timp ce se îmbrăca; era un gest cu totul neobișnuit, dar, așa cum îi remarcă, în treacăt, valetului său, Pollington, căruia îi dărui restul sticlei, nu călărise deloc în cursul zilei.

Dorind să-i vorbească lui Vernon, într-o chestiune de afaceri, coborî în sala unde învăța Crossjay, și o găsi acolo pe Clara, minunată în rochia de seară, cu o mână pe umărul lui Crossjay: află astfel că severul profesor renunțase la dineul doamnei Mountstuart, se și scuzase de altfel, cu intenția de a-l ține legat pe băiat de teribila lui piatră de moară. Willoughby luă partea băiatului cu mai multă vervă decât de obicei. Clara îl privi, ușor surprinsă. El îl ironiza pe Vernon cu atâta brio, încât îl reduse la tăcere, mai ales când afirmă:

— Depun mărturie că băiatul era aici, la ora lui obișnuită pentru lecții. Tu erai? Își lăsă și el mâna pe umărul lui Crossjay, atingând degetele Clarei.

— Să ții minte ce ți-am spus, Crossjay, spuse Clara, ridicându-se cu o mișcare plină de grație. E un ordin.

Crossjay se încruntă și pufăi.

— Numai dacă voi fi întrebat, declară el.

— Desigur, răspunse ea.

— Atunci am să-l întreb pe acest mic ticălos, începu Willoughby speriindu-i. Ce impresie vă face, sir, domnișoara Middleton, în rochia de astă-seară?

— Bagă de seamă, Crossjay, spune adevărul! îl amenință Clara cu degetul; băiatul înțelese că ea vorbise cu cochetărie și Willoughby cu gravitate.

— Adevărul nu ne-ar putea jigni, cred, pe nici unul dintre noi, îi murmură acesta din urmă, la ureche, Clarei.

— Vreau ca niciodată, niciodată, sub nici un pretext, să nu ascundă adevărul.

— Am zis întotdeauna că e o frumusețe, mormăi Crossjay, înciudat că fusese obligat s-o declare.

— Ei vezi? N-ai avut nimic de suferit din pricina adevărului, dragă Clara! exclamă Willoughby, înclinându-se și desenând un gest omagial, cu mâna, către Clara.

Iar ea răspunse:

— Mă gândesc cât de mult ar suferi Crossjay dacă ar fi învățat să spună contrariul celor gândite.

— O, de dragul unei femei frumoase!

— Asta-i cea mai rea învățătură, Willoughby.

— Să-i lăsăm instinctul să vorbească, doar are sângele Paternnilor în vine. Te-aș convinge ușor, de altfel, dacă aș aminti anume împrejurări. Da, da și iarăși da. Nu poți spune întotdeauna întreg adevărul. Îndrăznesc să spun că nici nu trebuie.

— Dar l-ai ierta pe cel care nu ți l-ar spune de dragul „unei femei frumoase“?

— L-aș aplauda, scumpa mea.

El îi luă mâna între palmele sale și o privi lung.

Se îmbrăcase într-o rochie lungă de mătase, de-un albastru-pal, pe care o garnitură de volane din voal ușor, în aceeași nuanță, voal de Chambery, o făcea extrem de vaporoasă; se potrivea admirabil cu părul blond și cu tenul alb, putea tulbura profund și bărbați mai puțin inflamabili ca Willoughby.

— Clara! suspină el.

— De-ar fi așa, ai fi într-adevăr generos, spuse ea, deși învățătura rămâne greșită.

— Îmi închipui că pot fi generos.

— Cine știe?

Willoughby se întoarse către Vernon și-i dădu câteva scurte indicații cu privire la scrisorile ce trebuia să le redacteze, apoi o conduse pe Clara în hol, spunându-i:

— Cine știe? Există oameni care nu se cunosc pe ei înșiși și, cum ei constituie majoritatea, fabrică axiome, iar noi, ăștilalți, suntem obligați să le înghițim. Îți pot spune, că în ceea ce mă privește, știu foarte bine. Refuz să fiu asimilat acestei majorități. „Trăiesc printre ei, dar nu fac parte dintre

ei.“ [73] Știu cu toată siguranța că scopul meu în viață este să fiu generos.

— Nu e mai curând un impuls sau o predispoziție, decât un scop?

— Știu cu toată siguranța, continuă Willoughby, evitând să se lase prins în cursă. Dar urechea lui prinse o notă discordantă. Frazele „Îmi închipui că pot fi generos!“ și „Scopul meu este să fiu generos“ nu stârniseră nici un ecou. Am dovedit-o, conchise el, scurt, închizând un subiect asupra căruia nu-și putea permite să insiste prea mult; apoi murmură: Cei care mă cunosc… Pauza părea c-o sondează: se aștepta ca el să se împăuneze cu faptele-i generoase?… Încă din copilărie, îl auzi șoptindu-i, în continuare. Ea îșI spuse: „Redă-mi libertatea și poți fi tot ce vrei.“

Pe nefericitul nostru gentleman îl treceau toate năduşelile în timp ce vorbea. Niciodată nu purtase cu bărbații ori cu numeroasele femei care-i erau indiferente o conversație atât de mediocră, greoaie și nătângă, complet lipsită de prestanță și de acea precizie proprie unui om autoritar. Era incapabil să sesizeze cauza și amploarea acestei reacții, dar Clara i-o impunea, și numai mâniindu-se se putea scutura de ea. Trebuie să-și înfrângă însă ispita de a izbucni într-o tiradă violentă, și grozav l-ar fi măgulit tonul autoritar al vocii sale, în seara aceasta când trebuie să fie perfect stăpân pe sine pentru a putea străluci în toată splendoarea; se mulțumi, de-aceea, să menționeze cadoul lui lady Busshe, pentru a-și satisface mohoreala prin pregătirea terenului în vederea unui viitor conflict, dar se și pregăti, prudent, să accepte un probabil răspuns evaziv. Ar prefera să nu-l vadă acum, spuse Clara.

— Nu acum, foarte bine, rosti Willoughby.

Bunăvoința lui atât de neașteptată stârni regretele fetei.

— Nu avem timp acum, Willoughby.

— Scumpa mea, va trebui să-i mulțumim lui lady Busshe.

— Eu una nu pot.

Willoughby își strânse pumnii cu violență. Era condamnat la tăcere.

Doctorul Middleton, Laetiția, domnișoarele Eleanor și Isabel, întâlnindu-i în hol avură impresia c-au găsit două jumătăți ale unui obiect, rupte una de alta, și ținându-se încă agățate printr-un singur fir destul de fragil. Willoughby îi reținu mâna pe brațul lui, ca un simbol al alianței dintre ei; dar contactul cu un trup zbătându-se să-și regăsească respirația copleși nervii fetei. De Craye îi examina, din capul scării, cu atenție. Trăsurile îi așteptau la scară.

— Unde este Horace? Presupun că aruncă o ultimă privire în Cartea Anecdotelor și scutură de praf colecția unor expresii tipic irlandeze.

— Nu, replică De Craye, tocmai coborând. E un izvor care țâșnește singur, și, ce e mai rău, a găsit secretul mișcării continue, dacă nu cumva vei încerca să-l faci util Științei.

Izbucni apoi, bine dispus, în hohote de râs.

— Râsul tău, Horace, este un perfect comentar la propria ta inteligență.

Willoughby rosti aceste vorbe ca și cum ar fi plesnit cu un bici.

— E un amabil avertisment că aceasta îmi lipsește, observă De Craye.

— Exact; apreciezi obiectul ca la licitație, la de trei ori valoarea lui reală.

— O, când ai la îndemână un clovn muzical, poți miza pe el, chiar dacă n-ai înghiți melodiile.

— Dacă vrea să cânte, să țină măsura.

— Sunt în întârziere? se adresă De Craye doamnelor, dovedindu-se adeptul artei de-a pierde o luptă cu grație și a mișca, astfel, inimile sensibile.

Willoughby se răcorise, îi rămăsese însă o bănuială ascunsă, că adversarul lui nu s-ar fi predat atât de repede, dacă n-ar fi avut siguranța secretă de-a triumfa, practic, obținând ceea ce era mai prețios în confruntarea lor; de pe acum se strângea veninul lui Willoughby, pentru următoarea repriză a luptei, la prima ocazie; fusese însă acid, sarcastic și-i dovedise Clarei de ce este în stare, atunci când vorbește altfel decât în modul acela lamentabil, bâlbâindu-se, suspinând și protestând atât de jalnic, pe care, dracu știe cum, ea i-l impunea.

Împărtășea opinia rasei lui, că atacul brutal asupra unei persoane, inclusiv într-o formă pugilistică, o directă repezită într-o mutră insolentă, este o dovadă de superioritate în asemenea împrejurări; se simți puternic, solid, sigur de succes în cursul serii. De Craye luă loc în prima trăsură, însoțind domnișoarele Eleanor și Isabel. Urma în alta Willoughby împreună cu Clara, Laetiția și doctorul Middleton, tăcând cu toții, deoarece doctorul părea ostentativ cufundat în gânduri. Willoughby primi un mic duș rece când acesta deschise gura pentru a-i spune:

— Și totuși, sir, n-am observat că De Craye să fie un Ignațiu celt, meritând să fie biciuit numai pentru că și-a dezvelit dinții albi, la un moment nepotrivit: *quicquid est, ubicunque est, quodcunque agit, renidet*. [74] Nu-i așa? E o boală care, nici nu are farmec, nici nu este agreabilă pentru un spectator, oricât ar putea fi de consolatoare pentru actor. Dar acest gentleman nu mi se pare a ne ofensa în acest mod, ori sunt eu atât de mult de partea lui, încât nu mai pot avea o opinie competentă, obiectivă.

Repetatul „Nu-i așa?“ al doctorului Middleton, însoțit de-o sinceră încruntare, marcau o întrebare la care răspunsul forțat al lui Willoughby, pregătit inițial să fie numai ironic și disprețuitor, deveni curând apologetic, o scuză în fața privirii scrutătoare a doctorului.

— Irlandezii ăștia, declară Willoughby, își joacă rolul de clovni de meserie, ca și cum pentru așa ceva s-ar fi născut pe lume. Suntem obligați atunci, din când în când, să jucăm rolul criticului, ca să nu fim înecați în șuvoiul Joe Miller[75]-ismelor lor.

— Vrei să spui, poate, al O'Miller[76]-ismelor lor.

Willoughby râse de obligație, dar reverendul doctor, în ciuda zâmbetului patern, propriu omului care a reușit să-și înveselească auditoriul, nu fu satisfăcut numai cu atâta și continuă:

— După părerea mea formula „râsul-comentar la inteligența proprie“ nu este de un inedit inatacabil; se pot găsi numeroase exemple de formule înrudite. Trebuie să observ, apoi, că era o frază agresivă, ostentativ violentă. Și îndrăznesc să-ți amintesc, dragă prietene, având în vedere că este aproape la fel de ușor să asmuți râsul oamenilor asupra cuiva, ca și a-i lua viața, având în vedere și că trebuie să fim atenți la armele pe care le folosim — ele sunt cu atât mai mortale cu cât sunt mai rudimentare — îndrăznesc să-ți amintesc că există o lege printre cei puțini aleși, între care distincția dumitale te îndreptățește să faci parte, o lege care te obligă să nu întrebuințezi argumentele cele mai evidente și mai accesibile, și de asemeni, în propriul dumitale interes, să te abții de la gesturile prea nervoase și prea impulsive; toate acestea, deoarece primele, dacă sunt prea repede asimilate de auditoriul dumitale, sunt în stare să-ți asasineze victima, iar celelalte, capătă un soi de neverosimilitate, ca și cum ar oferi o imagine publică a propriei dumitale sinucideri. Admițând atunci că recurgi la asasinat doar ca la o distracție agreabilă și fără să vrei să-ți faci haragii, formula dumitale, pentru a evita orice efecte criminale, trebuie să se ivească așa cum ai dori să cadă asupra celuilalt, *ex improviso* [77]. Nu-i așa?

— M-am obișnuit să cred, sir, că este imposibil ca dumneavoastră să greșiți vreodată, răspunse Willoughby.

Doctorul Middleton lăsă neatins efectul solemn al frazelor rostite, prin faptul că nu mai adăugă nimic.

Atât fiica lui cât și domnișoara Dale, dezaprobând înțepăturile perfide adresate de Willoughby lui De Craye, se minunară de remarcabila retorică prin care un gentleman fusese informat, cu toată abilitatea, că nu se purtase

ca un gentleman.

Willoughby se simți destul de plouat, câteva minute, de ceea ce i se spusese. Se liniști treptat, în timp ce-și reprezenta serata unde va fi înconjurat de vechi admiratori. Se miră și mai mult, în schimb, de nebunia care-l îndemnase să se retragă, împreună cu logodnica lui în solitudine, în loc să organizeze banchete și baluri. Solitudinea, medită el, este potrivită pentru un bărbat care se consumă în focul pasiunii; iubirea unei femei, dimpotrivă, poate fi hrănită numai prin reflexul luminii tale, sesizat în privirile celorlalți; ea nu este capabilă de o pasiune propriu-zisă, ci poate fi doar condusă de instinct în a se atașa de omul cel mai admirat și mai strălucitor. În urma acestor gânduri, se hotărî să-și schimbe conduita și se simți mai fericit. Când țâșnește prima oară din experiența noastră un izvor de înțelepciune, un fel de surescitare ne cuprinde mintea, vechea lume dispare și creăm una complet nouă, fără a ne mai întreba dacă nu este cumva prea târziu.

CAPITOLUL XXX
Unde este vorba de dineul doamnei Mountstuart Jenkinson

Vernon și tânărul Crossjay lucrară vârtos câteva ore, având drept singure variații servirea unei gustări, pe o tavă, profesorului, și câteva întrebări puse din când în când, de către băiat, în legătură cu domnișoara Middleton. Crossjay observă că dacă se abținea să facă vreo aluzie la frumusețea ei, putea să-și îndulcească traiul lui nefericit, pronunțându-i numele ori de câte ori dorea. Dacă-i menționa frumusețea, însă, era aspru mustrat. Prima oară când o menționase, profesorul rămase gânditor. „Nu-i așa că-i minunată?“ Crossjay își închipui că găsise un mijloc fericit pentru a provoca diversiuni plăcute. Mai încercă o dată, dar îndată un trăsnet pedagogic explodă deasupra capului său.

— Bine, domnule Whitford, numai că eu nu înțeleg ce dorește, se scuză băiatul. Mai întâi, nu trebuia să scot nici o vorbă: știu sigur pentru că mi-a spus în termeni foarte gravi. Ultimele ei cuvinte au fost: „Amintește-ți, Crossjay, că nu știi absolut nimic despre mine“, și tocmai atunci am dat peste bestia aceea de vagabond, „morala ambulantă“, care scoate bani de la oameni, sforăind vorbele astea, cât mai des.

— Vezi-ți de lecțiile tale, altfel ai să ajungi și tu ca el, spuse Vernon.

— Da, domnule Whitford, numai că acum mi se cere să vorbesc. Trebuie să răspund concret la orice întrebare.

— Domnișoara Middleton este îngrijorată că s-ar putea să nu spui adevărul.

— Bine, dar azi-dimineață, mi-a cerut sa nu-l spun.

— Se grăbea să plece. Bănuiala că ai fi putut-o înțelege greșit îi apasă conștiința și ea ține foarte mult să nu fii niciodată vinovat de vreo minciună, cu atât mai mult din cauza ei.

Crossjay suspină din adânc, ca și cum ar fi expirat o decizie nemărturisită, și apoi adăugă:

— De-aș putea fi sigur!

— Fă ce-ți ordonă ea, dragul meu.

— Dar eu nu știu ce vrea până la urmă.

— Urmează ultimul ei sfat.

— Asta și fac. De mi-ar cere să alerg până aș cădea jos, aș alerga.

— Deocamdată ți-a spus să-ți înveți lecțiile. Învață-le.

Crossjay se apucă vârtos de treabă, înviorat de imaginea doamnei și

stăpânei lui răsărită din filele cărții.

Cât timp dură această imagine, Crossjay învăță serios, apoi iar se întrerupse și reluă conversația:

— E atât de veselă! Pare o fată, dar e și o adevărată doamnă! Așa îmi închipui prințesele. Și colonelul De Craye! Nu l-o fi învățat ea oare să danseze? După ce spune ceva nostim, el face o plecăciune de parcă ar vrea să se încline în fața partenerului său. Mi-ar place mai curând să fiu spiritual ca tatăl ei. Acesta da, e un om deosebit! Cred că De Craye va dansa cu ea în astă-seară. Aș dori să fiu și eu acolo!

— E un dineu, nu o serată dansantă, se simți obligat Vernon să precizeze, pentru a împrăștia o imagine cam neplăcută.

— Da, sir? Credeam că după dineu se dansează. Domnule Whitford, ați văzut-o vreodată alergând?

Vernon îi făcu semn spre tema lui de lucru.

De data asta, tăcerea se prelungi mai mult.

— Oare domnișoara Middleton dorește să spun tot ce știu, dacă m-o întreba sir Willoughby? se interesă Crossjay.

— Bineînțeles. Și nu-ți bate capul atâta, totul e limpede și foarte simplu.

— Dar sunt sigur, domnule Whitford, că el nu trebuie să afle c-am fost cu domnișoara Middleton la poștă înainte de *breakfast*. Cum o fi găsit-o colonelul acolo și cum de-a adus o înapoi, cu bătrânul Flitch? El e un om în toată firea, e adevărat, și poate să meargă oriunde vrea; aș fi găsit-o și eu, de mi s-ar fi oferit ocazia. Știți, îmi place foarte mult domnișoara Dale, dar ea — o iubesc foarte mult — dar nu te poți gândi la ea ca la o fată. Apropo de domnișoara Dale, ea, când spune un lucru, e limpede de tot. La domnișoara Middleton însă, orice cuvânt are nenumărate înțelesuri. N-are importanță, însă, eu mă iau după sensul lui secret și sunt sigur că va fi mulțumită de mine.

— Ia-ți cotul de pe carte, și nu-ți mai rezema capul în mâini, și concentrează-te asupra lecției, spuse Vernon, luptând contra puterii de seducție a idolatriei lui Crossjay, deoarece apariția domnișoarei Middleton, înainte de plecare, i se păruse atât de dulce și de fermecătoare, încât îl emoționau mult de tot cuvintele tânărului și pasionatului poet.

— Amintește-ți că va fi mulțumită de tine, de vei spune adevărul, adăugă Vernon; expunându-se astfel unor întrebări cu privire la conținutul mai exact al adevărului, află, cu uimire, dar și cu simpatic și invidie, că pentru băiat, adevărul însemna cam același lucru cu ceea ce credea el că i-ar putea face plăcere domnișoarei Middleton.

După ce-l înveli pe Crossjay în plapumă și-l lăsă să doarmă, rămase singur, lipsit de prezența bardului. Nu putea citi, îl tulburau gândurile. Se așeză pe un scaun în bibliotecă, privind în gol; așa treceau mai ușor orele. Fără umbra de tristețe care-i stârnea meditațiile în ciuda eforturilor lui de a le reprima, Vernon ar fi putut oferi o veselă asemănare cu idiotul satului, încălzindu-se la soare. Nu-și mai putea controla rațiunea, într-adevăr. Era prea frumoasă, Clara! Orice făcea, avea dreptate. Acesta era refrenul cântecului care țâșnea din el, iar temele erau capriciile, schimbările, nestatornicia și micile ei șiretlicuri: oscilația ei între bine și rău, care putea fi calificată ori ca nobilă, ori ca înspăimântătoare, sinceritatea și duplicitatea ei, curajul și lașitatea, disponibilitatea ei, egală și pentru eroism și pentru trădare. Insistând asupra acestor teme el amplifică statura fetei până la dimensiuni extraordinare. Vernon avea suficient bun simț pentru a înțelege că firea ei nu se închegase încă în tiparul care-i fusese hărăzit, și că se definea, deocamdată prin ardoarea sălbatică a tinereții, în chip firesc capricioasă, datorită probelor la care o supunea una dintre cele mai dificile situații ale femeii în viața noastră civilizata. Se simțea obligat să se gândească la ea oarecum extravagant, ușor discreditând-o chiar, deoarece imaginea ei de-acum îl descuraja, și era, de fapt, insuportabilă; își spuse din nou, la urmă: „E prea frumoasă; orice face are dreptate“, reparând astfel nedreptatea cauzată prin gândurile anterioare. De-ar fi putut, s-ar fi gândit la ea ca la o ființă abstractă, un mod de a gândi destul de apropiat, de altfel, celui pe care-l adoptase, dar încercă în van; nici chiar Stagiritul [78] n-ar fi reușit. Ce filozof ar fi putut transforma într-o problemă abstractă chipul acela ars de soare și de vânt, chipul unei nimfe ascunsă în umbra pădurii?

Domnișoara Dale deschise ușa bibliotecii pe la miezul nopții. O închise cu grijă.

— Nu lucrezi, domnule Whitford? M-am gândit că dorești poate să afli cum a fost serata. Profesorul Crooklyn tot a venit, până la urmă! Doamna Mountstuart este complet uluită: spune că te-a așteptat, că dumneata nu te-ai scuzat și că nu mai înțelege nimic etc. Mai exact, a preferat să se arate uluită pentru a da o mai mare pondere exclamațiilor ei. Cred că era destul de supărată. Profesorul a sosit cu trenul la care s-a dus ea să-l primească.

— M-am gândit că s-ar putea întâmpla așa.

— A trebuit să rămână câteva ore la hanul gării, nu se găsea nici o trăsură pentru el. Se temea că a răcit și nu-și putea stăpâni enervarea. Poate că e la fel de învățat ca și doctorul Middleton, dar n-are același temperament fericit. Mai rău nici că se putea, ne-a stricat toată seara.

Doamna Mountstuart a încercat de mai multe ori să-l răsfețe, ceea ce a atras atenția tuturor asupra lui și ne-a adus pe toți la același diapazon, timp de câteva minute penibile. Își pierduse capul, n-ai mai fi recunoscut-o. Poate că sunt prezumțioasă criticând-o, dar nu trebuie oare gazda, când prezidează un dineu, să se poarte ca pe un câmp de bătălie, sacrificând pe acela dintre invitați care agonizează, fără a permite unei voci discordante, oricât de ilustre ar fi, să domine întreaga orchestră? Desigur, atunci când văd pe alții eșuând, îmi închipui că eu m-aș comporta mai bine; în alte cazuri sunt mai rezervată în comparații. Sunt un critic prea îndrăzneț, poate pentru că, știu bine, nu voi fi pusă niciodată la încercare. De altfel nici n-am ambiția asta.

Nu observă surâsul lui Vernon și continuă:

— Doamna Mountstuart îl lăsă să dirijeze conversația asupra oricărui subiect a dorit. Credeam că profesorul nu va mai înceta niciodată să sporovăiască despre o tânără lady care fusese înaintea lui la han ca să bea brandy fierbinte amestecat cu apă, împreună cu un gentleman.

— Dar cum a aflat asta? strigă Vernon, șocat de ironia soartei.

— De la hangița care încerca să-l consoleze. S-a spus o poveste întreagă, cum i-a împrumutat pantofii și ciorapii ei, în timp ce-i usca pe cei ai tinerei lady. Profesorul are un fel de a povesti, arțăgos și amuzant totodată, care produce impresie. Toată lumea s-a aruncat asupra acestui subiect, întrebându-se dacă doamna respectivă era de prin împrejurimi și cine ar fi putut fi, pentru a merge pe jos pe o ploaie torențială. Îmi făcea rău; știam prea bine despre cine era vorba.

— S-a trădat?

— Nu.

— Willoughby s-a uitat la ea, în acel moment?

— Da, dar fără nici o bănuială, atunci.

— Cum adică, atunci?

— Colonelul De Craye ne amuza în chip foarte spiritual. Doamna Mountstuart i-a spus mai târziu că merită un premiu special de salvare, pentru că a ținut pe linia de plutire epava dineului ei. Sir Willoughby s-a arătat puțin cam cinic; a vorbit frumos, tot ce spunea era interesant, dar se vedea că nu este bine dispus. Nu avea indiferența nepăsătoare a lui De Craye, pentru a rosti tot felul de prostii de care să râdă lumea. Iar în salon, și-a pierdut și bruma de veselie care îi mai rămăsese. Eram lângă doamna Mountstuart când profesorul Crooklyn s-a apropiat de ea și i-a vorbit, suficient de tare pentru a auzi și eu, despre acel gentleman și acea lady.

După semnele pe care le făcea, se referea la colonelul De Craye și domnișoara Middleton.

— Doamna Mountstuart i-a menționat imediat acest lucru lui Willoughby:

— Colonelul nu i-a dat răgazul, chiar dacă ea a încercat. I-a făcut tot timpul curte. În spatele vorbăriei lui se ascundea multă înțelepciune. Alerga peste tot ca s-o amuze, pe ea ca și pe toți invitații.

— Willoughby nu știe nimic deci?

— Nu-mi pot da seama. A rămas câteva minute singur cu doamna Mountstuart, la plecare. Ea avea un aer cam straniu. Am auzit-o spunând „strengăriță“. El a râs, iar ea a dat din umeri. La înapoiere abia dacă a deschis gura.

— Lucrurile trebuie să-și urmeze cursul, spuse Vernon cu acea detașare filozofică ce este o formă solemnă a disperării. Willoughby o merită. Un om în toată firea trebuie să știe că nimic pe lumea asta nu tentează mai mult Providența decât faptul de a ține legată o fată împotriva voinței sale. Cei doi simt o atracție reciprocă, sunt amândoi… Trebuia doar să se întâlnească și răul s-a produs. Sunt strălucitori amândoi. El poate convinge cu un singur cuvânt într-o situație în care altul ar ține inutil un discurs divin. I-am spus domnișoarei Middleton tot ce mi-a trecut prin cap, dar n-am putut-o convinge. Asta-i, există uneori atracții irezistibile, tot așa cum, între ea și Willoughby situația e inversă, mai curând de repulsie irezistibilă. Același lucru se petrece între ea și mine, sau, mai bine zis, s-ar petrece, dacă mi-ar fi destinată. Vreau să spun, timp de cinci minute, acele cinci minute ce mi-ar fi necesare pentru formalitățile prin care să-i redau libertatea. Cum ar putea un om sănătos să-și imagineze o fată ca asta…? Dar dacă s-a schimbat, s-a schimbat, n-ai ce-i face! Nu poate înflori iarăși o iubire ofilită. Metodele de-a o ține legată, de a o trișa, de a nu asculta nimic din ce spune îi măresc și mai mult aversiunea și o învață și pe ea să folosească, drept răspuns, aceleași metode. Iat-o victimă a unui nou complot menit să-l rețină pe doctorul Middleton la castel. Nu-i așa? Vernon înțelese că așa era. Nu, nu pe ea trebuie s-o acuzăm. Ea i-a spus lui Willoughby ce gândește, el n-a vrut să înțeleagă. Întrebarea este dacă ea își va ține sau își va călca cuvântul dat. E o luptă între ideea convențională a datoriei și prejudiciile aduse firii ei. Care acțiune este mai dezonorantă pentru ea? Ei bine, dumneata și cu mine am văzut de curând că este condusă mai ales de sentimente. E unul dintre puținele cazuri când firea unui om poate fi consultată ca un oracol.

— Dar este ea oare atât de sigură de propria-i fire? întrebă domnișoara Dale.

— Dumneata te poți îndoi; eu nu. Sunt foarte surprins că s-a întors. De Craye este un om de lume și a reușit s-o convingă probabil. El… mă rog, eu n-am știut niciodată să fiu convingător, și insuccesul meu n-are de aceea prea mare importanță.

— Dar o atât de bruscă intimitate !

— Dezastrele sunt produse mai ales prin câte un *coup de foudre.* Colonelul a sosit într-un moment propice… pentru el. Un pigmeu poate juca rolul unui uriaș daca reușește să apară la momentul potrivit. N-ai simțit pericolul de la primele priviri pe care le-au schimbat între ei? M-ai sfătuit să mai rămân aici, numai că binele pe care-l fac este cu totul infim în comparație cu ceea ce trebuie să îndur.

— Ai rămas împotriva dorinței dumitale, știu bine, spuse Laetiția și se temu apoi ca vorbele-i să nu pară că cer o explicație. Delicatețea ei tresări numai la ideea că Vernon ar putea crede că-l cercetează, în legătură cu o situație atât de delicată precum cea a domnișoarei Middleton.

Același sentiment îl împiedica pe Vernon să se trădeze, încât răspunse:

— În parte, am rămas împotriva dorinței mele. Noi amândoi am prevăzut… pentru că, asemenea profeților, cunoșteam ceva mai bine decât alții circumstanțele prezentului, încât am putut prevedea fatalul deznodământ. Un pigmeu ar fi fost de ajuns, darmite De Craye, un băiat frumos, inteligent și atât de plăcut!

— Un prieten de-al lui sir Willoughby!

— O, în asemenea cazuri, zeița trebuie considerată responsabilă de cele mai multe lucruri!

— Iată-te în plin fatalism păgân!

— Noi, modernii îl înlocuim cu Natura. Avem acordul științei pentru a trata cazul, ca un exemplu de selecție naturală. Privește-i! Amândoi sunt plini de grație, farmec și spirit, strălucitori, de ne iau ochii, la propriu și la figurat; „sunt făcuți unul pentru altul“, cum spune poporul. Nu-l pot acuza pe el. În afară de asta, nici nu știu dacă este vinovat. Bâjbâim printre ipoteze și suntem siguri numai de deznodământ. Dacă ți se prezintă întâmplător ocazia să-i dai un sfat lui Willoughby — lucru foarte posibil — poți s-o faci, fără să-l agasezi așa cum l-aș agasa cu, dovedindu-i că-i cunosc suferința secretă, poți s-o faci, sugerându-i numai că urmărești cu atenție evenimentele. Spaima lui absurdă că lumea îl pândește pentru a descoperi totul îl orbește complet. Îndată ce-și închipuie că-l vede cineva,

începe să țească o pânză de păianjen, dincolo de care nu mai poate zări nimic. De obicei pânza este abil întinsă, dar devine o cursă pentru el, tot atât cât și pentru ceilalți, fiind, în același timp, un văl care-i ascunde realitatea. Willoughby pregătește singur catastrofa finală, o forțează să se producă. Vorbește-i despre dorința impetuoasă a domnișoarei Middleton de a pleca. Consider-o nebună, pentru a-i potoli mânia. Altfel, într-o dimineață, se va trezi din nou… Este absolut sigur. Și a doua oară el va fi singurul vinovat. Oferă-i puțin din filozofia dumitale.

— Ce filozofie aș putea avea?

— Ai mai mult decât filozofie propriu-zisă. Există două tipuri de filozofii, a mea și a dumitale. A mea este generată de indiferență, a dumitale de devotament.

— E greu de crezut că m-ar alege pe mine drept confidentă.

Vernon se gândi puțin.

— Nu putem ști ce va face exact Willoughby, pentru că nu știm niciodată ce se petrece în străfundul sufletului său, acolo de unde îi pornesc reacțiile; posedă o adevărată artă în a se ascunde. Cât despre filozofia mea, are un caracter prea special, pentru a putea fi de vreun folos vreunuia dintre ei. Îl învinuiesc însă numai pe acela care nu vrea să-i desfacă lanțurile. De altfel voi pleca curând, nu mai am, într-adevăr, nici un motiv să rămân. Spuneai, așadar, că doctorul Middleton și profesorul n-au încrucișat spadele?

— Doctorul Middleton era gata să fandeze, dar profesorul Crooklyn se retrăgea mereu, tremurând. Repeta încontinuu, patetic în cele din urmă, un vers alb: *Un peron de gară și un han de gară.* A suferit probabil destul de mult.

— Cineva trebuia sacrificat!

— Dar de ce cel nevinovat?

— A venit tocmai la timp. Amintește-ți că Fridolin reușește să scape uneori și să-l pedepsească pe rug, pe vinovat. Profesorul n-ar fi avut nici o supărare dacă ar fi ratat trenul, cum face de obicei, se pare. Un noroc neașteptat a devenit astfel cauza unei nefericiri neașteptate.

— L-ai văzut pe peron?

— Nu-l cunosc pe profesor. Trebuia s-o scot de-acolo pe doamna Mountstuart, ca să lase drumul liber.

— Ea susține că ți l-a descris foarte exact. „Ten de vițel îngrășat, consistență de chiftea, părul grizonant, un fel de sfânt fără nimbul sfințeniei.“

— Descrierile ei sunt într-adevăr de-o exactitate remarcabilă, dar a uitat să mi-l descrie și din spate, și tot ce-am zărit erau niște umeri strâmți și cocârjați, plus o imensă pălărie care-l ascundea complet. I-am raportat că există un singur călător pe peron, un om cu tenul negricios. Doamna Mountstuart avea atâta încredere în acuratețea descrierilor sale încât s-a hotărât să plece imediat… Era vorba de o călătorie la Londra. Colonelul s-a ivit și a reușit în cinci minute ceea ce eu n-am reușit în treizeci.

— L-ai văzut pe colonel când a trecut pe lângă dumneata:

— Misiunea mea se sfârșise. Aș fi devenit un intrus dacă insistam, și apoi îi arătam doamnei Mountstuart veșmintele mele ude, ca s-o conving să plece cât mai repede, altfel ar fi sărit din trăsură să-l caute ea însăși pe profesor.

— Zice că erai slab ca o furcă și vântul fluiera prin dumneata ca printre dinții acesteia.

— Vezi cât de ușor poți înșela pe acești artiști ai frazelor. Evită-le, domnișoară Dale, ele încețoșează perspicacitatea celor care le compun. Iată de ce oameni atât de inteligenți, ca doamna Mountstuart, sesizează atât de puțin lucrurile: sunt prea preocupați de a le descrie cu strălucire. Cu toate acestea, este o femeie bună și miloasă. M-am gândit, în seara asta, că, pentru a tăia nodul gordian, domnișoara Middleton n-ar face de loc rău să vorbească deschis cu doamna Mountstuart. Nimeni altcineva n-are atâta influență asupra lui Willoughby. Numai simplul fapt că ea ar cunoaște secretul, și ar fi de ajuns. Dar pentru așa ceva, trebuie destul de mult curaj. Noapte bună, domnișoară Dale.

— Noapte bună, domnule Whitford, și iartă-mă că te-am deranjat.

Vernon îi dădu mâna, strângându-i-o ușor, un mod de a o asigura de contrariu. Era de ajuns s-o privească pe Laetiția și să-și amintească povestea ei, ca să-l considere pe vărul lui pedepsit pe drept. Într-adevăr, de câte ori vei vedea pe micul copil Amor maltratat de vreun bărbat ori vreo femeie, dacă ai o sănătate normală, vei apuca cu siguranță să vezi și loviturile întoarse ca pedeapsă.

Domnișoara Dale se retrase, gândindu-se cât de mult semănau ea și Vernon, în viața cenușie pe care o duceau, singuri cu durerea lor. Vernon reușise să-i ascundă gândurile, mulțumită spaimei ce i-o pricinuiau ei evenimentele în curs. Își reproșă că nu avea același devotament glacial față de ideea de datorie, precum Vernon. Deși faptul merita o cercetare specială, domnișoara Dale nu se opri să se întrebe de ce o lăsase el pe Clara ca pe o pradă ușoara, în mâinile strălucitorului colonel. Gestul putea fi o dovadă a

filozofiei ce o tot predica.

În timp ce trecea pe lângă dormitorul tânărului Crossjay, un chip apăru neașteptat în ușa acestuia. Sir Willoughby se strecură ușor și apăru în plină lumină, rugând-o să nu se sperie.

Vorbea cu voce gâtuită, iar chipul lui avea o expresie care-ți putea inspira teama, într-adevăr.

— Ești obosită? Ți-e somn? o întrebă.

Răspunse că nu, avea de altfel de gând să mai citească timp de-o oră.

Willoughby o rugă să-i acorde lui această oră.

— Mă voi destinde, conversând cu un prieten.

Nici un subterfugiu nu-i veni în minte Laetiției. Consideră vizita nocturnă la căpătâiul copilului ca un gest frumos, îi era și milă de el și cedă acestei stranii rugăminți; se gândi că unei „femei bătrâne“ ca ea, nu i se cuvenea să dea importanță unor asemenea întrevederi la miezul nopții, chiar de se va ști public că participase la ele; înțelese de asemenea că era tratată ca un vechi prieten, care luase înfățișarea unei doamne foarte bătrâne. Laetiția se forță să împiedice orice reîntoarcere la proiectul evocat atât de frecvent, prin tot felul de aluzii; atâta tremurase, gândindu-se la acesta, încât socotea că Willoughby îl cunoaște.

Willoughby o conduse de-a lungul coridorului înspre un mic salon, al domnișoarelor Eleanor și Isabel.

— Înșelat! exclamă el, în timp ce aprindea lumânările pe consolă.

Laetiția simți o compasiune arzătoare; acest cuvânt, care nu se putea referi nicicum la propriul ei destin, o liniști, îi risipi ostilitatea plină de teamă și dădu frâu liber milei.

CAPITOLUL XXXI
Sir Willoughby se sileşte să fie patetic şi reuşeşte

Se aşezară amândoi. Era evident că el prefera să-i contemple tăcut genele întunecate, plecate în jos, în timp ce îşi lua un aer meditativ, absent, colorat de melancolie. Obrajii Laetiţiei se colorară, dineul o însufleţise. Era posibil oare, ca o companie veselă, lipsa grijilor materiale şi un cămin prosper să fie suficiente pentru ca ea să înflorească din nou? Faţă de însufleţirea ei de-acum, ipoteza nu părea riscantă.

Ea-şi ridică privirea. Willoughby n-o putu suporta fără să deschidă discuţia.

— *Dumneata* poţi ierta trădarea?

— M-aş făli cu mai multa caritate decât am, daca aş răspunde afirmativ, sir Willoughby. Sper c-aş putea ierta, dar n-o pot spune cu siguranţă. Aş dori, însă, mult, să pot.

— Ai putea trăi împreună cu cel ce te-a înşelat?

— Nu.

— Nu. Eram sigur că vei răspunde aşa. Nici o legătură nu poate fi posibilă între trădători şi noi, Laetiţia!

— Da, sir Willoughby?

— Îmi dai voie să-ţi pronunţ numele?

— Dacă-ţi face plăcere…

— Îmi rostesc gândurile aşa cum vin, şi ele n-o cunosc atât de bine pe domnişoara Dale, precum pe draga mea Laetiţia, adevăratul meu prieten. Ai avut o discuţie cu Clara Middleton?

— Da, am avut o conversaţie împreună.

Laconismul ei îl sperie pe Willoughby. Se refugie într-o discuţie generală.

— Să ne întoarcem la problema trădării, nu crezi că a ierta, a trece cu vederea, înseamnă a corupe societatea, prezentându-i ca o valoare, ceea ce este cu totul fals? Spune, Laetiţia — avea zâmbetul vesel şi uşor rătăcit al unui copil convalescent, în prima zi când se reîntoarce la jucăriile lui — oare nu introducem pe piaţă astfel, bani falşi, abil imitaţi?

— Dacă suntem însă siguri că este înşelătorie.

— Pe lângă faptul că urăsc înşelătoria — orice fel de minciună, indiferent de motivele ei — consider că este o datorie imperioasă a o demasca, a o pedepsi, a o elimina din societate. Cred că orice minciună este

un soi de plantă otrăvitoare, pe care un bun cetățean este obligat s-o extirpe. Trebuie să mărturisesc că nu sunt un cetățean destul de bun, pentru că mă limitez la o ură pasivă. Nu pot ierta: în adâncul inimii cred că e vorba de un fapt foarte grav, și nu pot ierta; nu este posibilă nici o împăcare, ci doar un armistițiu efemer între cele două puteri antagonice care se înfruntă în lume.

Laetiția îi aruncă o privire rapidă.

— Binele și răul, explică el.

Chipul ei exprimă o surpriză ce i se pogorî apoi, învăluitoare, în suflet.

El crezu că descifrează, în gestul cu care-și încruntă sprâncenele, spaima Laetiției față de limbajul său prea puțin creștinesc.

— Vei regăsi lupta aceasta în toate religiile, dragă Laetiția: hindusă, persană, creștină. E un principiu universal, rod al experienței generale a umanității. Ipocrizia și sinceritatea nu pot conviețui. Adevărul trebuie să sugrume minciuna, altfel aceasta îl va ucide. Eu nu iert; tot ceea ce-i pot spune unui asemenea om este: Pleacă!

— Dar este o atitudine foarte înțeleaptă și generoasă, aprobă Laetiția, fericită că spiritul ei critic nu va mai avea acum nimic de spus și dificultățile Clarei vor putea fi rezolvate.

— *Capabilă* poate de generozitate… medită el cu voce tare.

Laetiția îl rănі prin faptul că nu replică entuziastă, cum se așteptase el, că îl crezuse întotdeauna capabil de mărinimie.

Willoughby continuă, după o pauză:

— Fără îndoială, lumea rămâne indiferentă la ceea ce nu-i dă un motiv imediat de satisfacție. Apoi, oamenii se schimbă, am impresia: o dată cu anii, încetăm să fim eroii de altădată. Eu nu rămân insensibil la asemenea oscilații; nu admit de-aceea să fiu acuzat de nestatornicie. Cu o singură excepție, totuși: ambiția personală. Acum, n-o mai cunosc. Și ce înseamnă ea oare, atunci când ne chinuie? Evident, un fel de a ne mărturisi inferioritatea. Asta este: dorința de a te distinge printre ceilalți e o dovadă de inconsistență lăuntrică. Mai am însă dorința arzătoare ca prietenii mei cei mai dragi să aibă o bună părere despre mine. O slăbiciune? Da, dacă vrei. În nici un caz, însă, o slăbiciune dezonorantă.

Laetiția își scormoni mintea pentru a afla ce legătură putea fi între discursul lui de-acum și discuția dintre ea și Vernon de mai înainte. Era derutată pentru că nu cunoștea „ce se petrece în străfundul sufletului său, acolo de unde îi pornesc reacțiile“, așa cum se exprimase Vernon, într-un mod destul de obscur, pentru a atenua imaginea neplăcută a idolului pe care ea-l adora.

— Bine, continuă Willoughby cu aceeași vehemență, în afară de ambiția de a excela în toate, am renunțat și la ardoarea cu care umblam altădată după distracțiile proprii rangului meu. Nu mă mai interesează grajdul de iepe pur sânge, care m-au pasionat atâta vreme, nici câinii de vânătoare. Mi-amintesc precis ziua când m-am hotărât să posed ogarii cei mai rapizi și caii cei mai de rasă din regat. Ce copilărie! În ce constă calitatea distinctivă a unor asemenea eforturi, ca și a altor achiziții ori isprăvi? Mă întreb și eu! Valoarea eului nostru nu se mărește prin ele. A cultiva asemenea ambiții înseamnă a dovedi, de fapt, micimea lui. Și chiar dacă am dovedi contrariul, ce însemnătate ar avea? Caii mei sunt excelență, lumea îi admiră, desfid întreg districtul să-i poată întrece cineva. Ei și? Sunt caii mei, dar laudele se revarsă asupra lor, nu asupra mea. Refuz să particip la gloria lor. Cunosc destui oameni, totuși, gata să înghită laudele destinate animalelor lor, coborându-se astfel la nivelul acestora. Micimea oamenilor, în vâltoarea vieții, ce stranie experiență! Putem regreta, uneori, simplicitatea strămoșilor noștri, care acceptau cutare ori cutare distincție cu o plăcere cordială, ca să nu spunem chiar cu mândrie. De exemplu, eu sunt ceea ce se cheamă un trăgător de elită. „Adresați-vă aclamațiile, gentlemeni, strămoșilor mei, de la care am moștenit mâna și privirea sigură.“ Ele nu mă pot atinge pe mine. Dacă nu mă pot găsi pe mine — Eu sunt în mod fundamental doar ceea ce fac și gândesc personal — în aceste aplauze, ele nu mă emoționează. Ca să-ți mărturisesc ceea ce n-am mărturisit nimănui, admirația oamenilor — știi cu câtă satisfacție pluteam, pe când eram tânăr, pe apele lingușirilor, de fapt trebuia să înot viguros pentru a nu mă îneca în ele — admirația, spuneam, a oamenilor pentru calitățile mele, și-a pierdut pentru mine, orice atracție. M-am schimbat atât de mult pentru că m-am îmbogățit în planul spiritual al vieții. Suntem cu toții supuși legii muritorilor și, într-adevăr, m-am schimbat și eu, ca toți ceilalți. Pot adăuga că este cu totul neobișnuit ca nobilii noștri de țară să se preocupe de cercetările științifice. Ele caracterizează totuși spiritul veacului nostru. Am înțeles asta instinctiv, încă de pe când eram la Colegiu. Am părăsit clasicii pentru știință și am scăpat astfel de viciul suficienței, specific clasiciștilor, al modului în care aceștia își permit să abordeze de sus pe ceilalți oameni; ai avut o mostră amuzanta în trăsură, astă-seară, pe când ne îndreptam spre doamna Mountstuart. Știința e modestă, lentă chiar, dacă vrei; ea studiază faptele și, dacă le poate domina, atunci domină chiar și oamenii, dar, evident, nu cu aroganța unor fraze sforăitoare, a cuvintelor alese, înveșmântate la fel de ciudat cu soldații din garda papală! Ce să

facem, trebuie să ne înclinam în fața Infailibilului, cu atât mai mult atunci când mercenarii înălțimii sale îndreaptă spre noi baionetele.

Sir Willoughby îi lăsă răgaz domnișoarei Dale jumătate de minut pentru ca ea, cu delicatețea-i feminină, să aprobe reproșul implicit al cuvintelor lui la adresa purtării doctorului Middleton, din timpul drumului. Laetiția însă tăcu.

Inima ei o acuza pe Clara că-i făcuse o nedreptate și-i cauzase o mare suferință. Discursul lui Willoughby i se păru că justifică sentimentele și conduita Clarei: amintirea ofensei îndurate de ea însăși reapăru un moment la suprafață, ca o confruntare, confirmându-i că se transformase în iertare și milă, dar fără s-o uimească prea mult.

Străfundurile sufletului, de unde porneau reacțiile lui, îi acordaseră liniștea necesară, cu toate că acordul final, sunetele pe care le iubea pe buzele femeilor, vocea armonioasă a celui de-al doilea instrument, atât de dorit de soliști după ce și-au terminat propria lor partitură, întârzia să încunune spectacolul; nu se auzea nici un sunet măcar. Laetiția nu scotea o vorbă. Probabil că scumpa lui Laetiția se simțea copleșită așa cum, știa bine, i se întâmpla și altădată într-o conversație când, starea nervoasă o împiedica să-și desfășoare resursele-i mintale ori muzicale. Cu toate acestea, de obicei, ea le păstra intacte pe acestea din urmă. Îl compătimea prea mult? Avea motive speciale pentru așa ceva? Fata aceea nebună și disperată îi mărturisise totul Laetiției? Fata unui om atât de autoritar era în stare de un asemenea gest reprobabil! Îl compătimea Laetiția — cumplită întrebare, care explodă cu mii de ecouri în străfundul sufletului său! — pentru un lucru mai grav, mai chinuitor, decât o simplă neînțelegere între îndrăgostiți, poate chiar pentru că fusese înșelat de logodnica sa? Știa ceva despre vreun rival? Știa poate chiar mai mult decât el însuși?

Când centrul vital îi era lovit atât de puternic, perspicacitatea lui Willoughby era extraordinară. Înțelese că ea știa totul și reuși astfel să atingă un patos real.

— Am ales, așadar, știința, continuă el, și dacă voi ajunge astfel, mi-e teamă, un soi de *rara avis* [79] printre nobilii de țară, ea îmi acordă în schimb unitate lăuntrică și mă integrează curentului principal, aș zice chiar singurului curent al progresului, un cuvânt destul de ridicol din jargonul politic… Te-ai simțit bine astă-seară la doamna Mountstuart?

— Foarte bine.

— Va veni împreună cu profesorul ei să cineze aici, poimâine. Te miră? Văd că tresari.

— N-am auzit invitația.

— Am aranjat în timpul mesei. Noi doi eram la distanță, destul de crud separați, cum i-am declarat gazdei. Mi-a răspuns că ne vedem destul, unul pe altul, și că ar fi mai bine pentru mine să ne despărțim puțin; două afirmații la fel de false. Nu știu care este lucrul cel mai bun pentru mine, dar știu, fără îndoială, ceea ce este bun. Faptul că am săvârșit tot felul de erori intolerabile în tinerețe este o dovadă, cu condiția să mi se presupună bun simț și sensibilitate, a înțelepciunii mele de acum. Pot atesta că înțelepciunea înseamnă suferință. Dacă suferința poate fortifica înțelepciunea, sunt gata să sufăr în continuare. Nu ești de acord, Laetiția?

— E bine spus.

— Am simțit-o pe pielea mea. Cei care au suferit pot ști prețul acestei hotărâri.

— Poți suferi atât de mult încât singurul lucru ce mai dorești este liniștea.

— Așa este. Ai suferit dumneata astfel?

— Aș cere liniște dacă în rugăciunile mele aș invoca bunurile pământești.

Sir Willoughby lăsă să-i scape un surâs.

— Vorbeam adineauri de gărzile papale, cu veșmintele lor extravagant colorate. Când eram tânăr, mă impresiona foarte mult bizareria lor. Mi s-a spus că uniforma le-a fost schimbată: îmi pare rău. Ele rămân una din amintirile mele cele mai vii despre Cetatea Eternă. Mi-au trezit simțul umorului, mereu în alertă la mine, cum ai putut observa, de altfel. Noi, englezii, avem umor. Acesta este stârnit îndată ce debarcăm pe Continent, iar capacitatea noastră de a râde funcționează din plin în tot cursul călătoriei. Umorul, ori rezistența bunului simț în fața unor manifestări absurde ne caracterizează. Mie nu-mi place să-l dovedesc, însă, prin glume zgomotoase. Observ și notez latura comică a oamenilor în corespondența mea. Ai citit desigur scrisorile mele, cele mai multe dintre ele, dacă nu toate chiar?

— Am citit multe dintre ele.

— Era ca și cum am fi fost împreună atunci. Voiam să-ți spun — soldatul elvețian din gardă mi-a reamintit — păcat că n-ai fost totuși cu mine în Italia. Am regretat tot timpul. Dumneata ești femeia cea mai potrivită pentru Italia, ești născută pentru a o gusta. Nu cunosc pe nimeni alta despre care să pot spune același lucru, despre care să fi simțit că nu e nepotrivită cu locul, că sufletele noastre pot vibra la unison. Italia și

Laetiția! De câte ori am asociat aceste nume! Vom vedea-o împreună. Încep să nădăjduiesc. Aici ai vegetat prea mult. Văd că un dineu te poate însufleți. De ce n-ar avea același efect călătoriile, mai ales cerul acela divin? Citești istorie și poezie? Mă rog, poezie… N-am văzut încă o poezie care să exprime a zecea parte măcar din ceea ce simt eu în fața frumuseții și splendorii, atunci când reflectez adânc asupra lor. Ai să spui că sunt o minte pozitivă. Sunt totuși sensibil, numai că simt prea intens pentru posibilitățile poeziei. Prin chiar natura ei, poezia nu poate fi sinceră. Eu am nevoie de sinceritate. Tot ceea ce provoacă emoțiile noastre ar trebui să fie ceva spontan, nu produsul unui meșteșug. Știu că dumneata iei partea poeziei. Dacă cineva m-ar putea converti, dumneata ai putea fi aceea. Pe când istoria! Aici sunt de părerea dumitale. Să te plimbi printre ruine, noaptea, și luna să-și reverse lumina asupra noastră, printre arcadele amfiteatrului sumbru și solemn, lumina de lună a Italiei!

— Și n-ai izbucni în râs și acolo, sir Willoughby? întrebă Laetiția, pentru a spune ceva, rupând farmecul, uimirea și teama obscură care o învăluiseră, și încercând să realizeze situația prezentă.

— Și apoi cred că dumneata, sper că nu greșesc — devie el ușor discursul de la linia lui inițială — dumneata nu ești victima asociațiilor de idei, ori a ironiei.

— Pot înțelege rolul acesteia. Am și eu o anumită concepție despre spiritul comic; în nici un caz n-aș putea găsi ceva ridicol în Coliseul de la Roma. N-aș putea, sir Willoughby!

Păru că ia foarte în serios cuvintele lui, rugându-l astfel să nu râdă în fața Coliseului. Willoughby continuă:

— În afară de asta, dumneata te-ai putea acomoda ușor societății celor două doamne, mătușile mele. Sunt niște femei tare cumsecade. Laetiția! Nu pot să le consider *de trop* [80] în Italia ori în vreun cămin de familie. Desigur, am motive să le judec cu părtinire.

— Sunt niște femei excelente și niște doamne extrem de amabile, le iubesc foarte mult, declară cu ardoare Laetiția, cu atât mai mult cu cât era surescitată, intuind cam unde voia să ajungă Willoughby.

Înțelese că el dorea s-o ia în Italia, împreună cu mătușile sale, dar presupunea c-o va face după ce-i va fi redat libertatea Clarei. Un gest într-adevăr generos. În copilăria lui, devenise faimos prin dărnicia cu care împărțea în dreapta și-n stânga aurul și argintul. Dar nu se expusese astfel, mai târziu, criticilor?

Clara îi dezvăluise Laetiției vizita doamnelor în bibliotecă și misiunea

cu care fuseseră însărcinate. Laetiția își închipui, cu îndrăzneală, că urmărește îndeaproape firul gândurilor lui: se presupunea că ea s-ar bucura de societatea doamnelor așa cum, credea el, Clara n-ar fi reușit, nici acasă, nici în străinătate.

Sir Willoughby o întrebă:

— Ai putea călători cu ele?

— Desigur c-aș putea.

— Sincer?

— O spun cu toată convingerea, aș fi de-a dreptul încântată.

— E-n regulă. Să considerăm atunci angajamentul semnat. Îi întinse mâna: Vei merge în Italia, Laetiția, cu mine, ori fără mine. Mi-ar face o mare plăcere să vin și eu și mă voi gândi mult la dumneata, în caz că nu voi putea veni.

Mâna lui rămase întinsă. Laetiția trebuia ori să se prefacă distrată, ori să-i dea mâna. Nu avu destulă insolență pentru prima soluție, încât o alese pe cea de-a doua. Willoughby îi strânse degetele cu putere și de câte ori mâna Laetiției încerca să se retragă, măcar cu un milimetru, el o scutura în sus și-n jos ca pe un obiect, dăruit lui, prin care putea sublinia emfaza propriilor remarci. Un orator îndrăgostit acordă multă emfază replicilor sale, când se adresează unei femei pe care o ține captivă.

— Nu pot hotărî definitiv în această chestiune, și nici în altele. Sunt, cum mi se pare c-ai spus odată „aruncat încoace și-ncolo ca o algă în ocean“. Despre mine pot vorbi, dar despre cea de-a doua persoană nu pot. Sunt teribil de hărțuit. O, de-aș putea striga: Mâine plecăm în Italia! Nu-mi place să mă tânguiesc, nu sunt dintre cei care se tânguie. Dar, Laetiția, trădarea, înșelătoria! Lasă un gust amar în gură, ne dezgustă de oameni. Este comparabilă cu un cutremur de pământ: ne face să ne pierdem încrederea în soliditatea lumii! Nu trădezi numai persoana respectivă, ci și umanitatea întreagă. O, dragă prietenă, credincioasa mea prietenă! Nu, nu mă voi lăsa pradă disperării. Am vina mea, e adevărat, mi-o voi aminti mereu. Dar să iert e cu totul altceva. Da, pot ierta insulta, dar falsitatea nu. În interesul umanității, nu! Atât de tânără și atâta înșelătorie!

Laetiția tresări. Mâna ei rămânea prizonieră; după ce și-a dăruit mâna, o femeie nu mai poate lupta pentru a și-o retrage; avanposturile care ar trebui s-o apere adăpostesc perfid dușmanul care le-a cucerit și trage de-acolo în cetate. În schimbul armurii de mătase, dăruită de civilizație, femeia trebuie să fie mereu blândă și amabilă, până în pragul morții. Laetiția respiră greu, spunând printre suspine:

— Dacă… poate că nu e așa… poate că abia… Un suspin și mai adânc înghiți restul frazei. Era tristă pentru că știa totul.

— Când iubesc, spuse sir Willoughby, iubesc cu adevărat; prietenii, ca și servitorii mei știu asta. Nu poate exista la mine o cale de mijloc. Dau totul și pretind totul. Așa cum mă las absorbit în celălalt, îl absorb și eu. Fiecare dispare și fiecare îl creează pe celălalt, își stinge lumina și în același timp o proiectează asupra celuilalt. Putem greși în alegerea obiectului, dar nu în pasiunea noastră. Încredere deplină, un abandon total. Repet, pretind totul, pentru că mă dărui cu totul. Degeaba denunțăm egoismul dragostei, el face parte integrantă din noi. Răspunsul și mai exact ar fi: face parte integrantă numai din cei mai buni dintre noi. De dragoste vorbesc, Laetiția, de dragoste. Dar ființa sperjură, care ne târăște în noroi și ne trădează, ne trădează și ne aruncă în ghearele mulțimii, a cărui pradă devenim tocmai din pricina virtuților pe care am învățat, prin educație, să le apreciem, unei asemenea ființe ce nume să-i dăm? Mai departe. Am respectat întotdeauna femeia, din principiu. Dar dacă descopăr că o femeie este falsă și mă trădează… Te întrebi de ce insist asupra unor chestiuni atât de abstracte! Lumea mă obligă s-o fac, aruncând asupra mea exemple dintre cele mai mârșave. Asemenea indivizi încearcă să smulgă principiile cele mai solid înrădăcinate în noi, rânjesc în fața adorației noastre, ne jefuiesc de idealurile cele mai scumpe. Această amară experiență a lumii ne întoarce ca la un antidot, la ceea ce am cunoscut înainte de a ne cufunda în lume, la fata… la cea pe care am stimat-o și o mai stimăm încă și acum. Este ea un antidot suficient de puternic pentru a elimina otrava? Sper că da, sunt convins că da! Este groaznic să-ți pierzi încrederea în toate femeile!

Willoughby o observă cu atenție. Părea îndurerată, dar nu emoționată.

Laetiția se gândea că, făcând abstracție de o anumită doză de îngâmfare, el vorbea excelent cu bărbații, sau cel puțin găsea tonul potrivit; felul în care se adresa însă femeilor păcătuia printr-un limbaj artificial, sentimental deferent, clar cu aerul tutelar al masculului dominant; abuza de falsete; se întreba dacă nu cumva acesta o fi fost motivul pentru care naufragiase dragostea domnișoarei Middleton.

Intuiția lui infailibilă îl sfătui să vorbească mai puțin patetic, pentru a o impresiona pe Laetiția. Era o misiune dificilă; Willoughby simțea că ea nu îi ignoră situația, dar nu știa cât de amplu este informată, încât, scopul fiind s-o emoționeze fără ca el să se trădeze, trebuia să se arate patetic în felul unui cavaler care, încorsetat de zaua și mănușile de oțel, nu poate suspina în voie și nici arăta lumii c-a suspinat.

Și apoi patosul seamănă cu valurile mării, adesea cel ce-l declanșează este luat pe sus, prins într-un vârtej, răsucit încoace și-ncolo, cu platoșă cu tot, zvârlit în atitudini penibile, de prostrație lipsită de speranță, de care, mai târziu amintindu-și, va roși cu siguranță. Nu ne putem menține demnitatea când insistăm în tot felul pentru a smulge lacrimi. Moise, acest venerabil donator de Lege, a coborât probabil cu multă ușurință de pe stâncă, după ce a făcut să țâșnească apa din rocă.

Totuși, pentru Willoughby era o necesitate imperioasă să se asigure că mai avea încă puterea de a mișca sufletul Laetiției.

Reîncepu să vorbească, greoi la început, ca și cum cavalerul încorsetat în zale ar fi încercat să mânuiască o batistă muiată de lacrimi:

— Ce suntem noi, oamenii! Viața e atât de scurtă! Pentru ce-am trăi, dacă nu să ne satisfacem dorințele? Mă întreb chiar, pentru ce altceva? Am la îndemână toate mijloacele necesare pentru a le satisface. Dar nu, trebuie să aspir cât mai sus, către ceva pe care, în orbirea mea, îl consider cel mai sus. Știi cum este ambiția sportivului, Laetiția: țelul obișnuit nu-l atrage. Așa suntem cu toții când suntem tineri: ne jucăm cu fericirea, o părăsim pentru a prinde cu mâna ceea ce strălucește și tentează.

— Câștigăm în schimb experiență, spuse Laetiția.

— Dar cu ce preț?

Exclamația trezi mila lui Willoughby față de biata lui făptură și deveni astfel mai firesc patetic.

— Cu prețul unei vieți irosite și a tuturor speranțelor pierdute. Da, câștigăm experiență, devenim mai înțelepți; fără îndoială, valorez acum mai mult decât atunci când eram mai fericit. Dar cât am pierdut, în schimb! Floarea tinereții sufletului nostru, ca și sănătatea trupului, când o pierdem, rămânem betegi. Nu, scumpa și prețioasa mea prietenă, trebuie să reții mâna aceasta. Mi se pare că este tot ce-am putut salva de la naufragiu, am să-i dau drumul curând; într-adevăr, Laetiția, nu mi-a rămas nimic altceva. Am tot vorbit despre iluzii înșelătoare, dar ce-ar fi să vorbim și despre cazul când nu-ți mai poți face iluzii? Când ființa pe care am adorat-o este dezvăluită, așa cum e în realitate, și nu ne mai rămâne nici trista consolare c-a meritat adorația? Nici o durere n-o egalează pe aceasta. De-ar fi murit, am fi putut-o adora în continuare. Moartea este preferabilă, într-adevăr. Să dea Dumnezeu să fii scutită de-a ajunge în situația în care comparația cu un individ inferior să se întoarcă în dezavantajul tău și să pierzi totul numai pentru că ți-ai încredințat inima unei ființe goale, frivole, ego… dar la ce bun să risipim epitetele. De-aș putea găsi tot atâtea injurii pentru un șarpe,

câte pete are pe trupul lui, tot șarpe ar fi, mei mai rău, nici mai bun… O, ce singurătate! Și ce întuneric! Flacăra s-a stins. Respectul de sine te împiedică să continui adorația, dar afecțiunea n-o poți arunca așa de repede. Ne târâm literalmente prin praf și am renunța chiar la demnitate, de-am putea; am lua ca model ființa ce ne este preferată, ne-am umili, ne-am degrada singuri; am cere dreptate ca și cum am implora iertare…

— Iertare! Când ne încordăm toate puterile, pentru a o acorda! murmură Laetiția; era tot ce putea spune. Își aminti cum în timpul vechilor ei suferințe, efortul de a fi caritabilă o făcuse să se zvârcolească de durere, se simțea ea însăși vinovată și ceruse în rugăciuni să fie iertată; un sentiment atât de nobil o umplu de milă pentru cel în sufletul căruia izbucnise acum. Nu exista nici o similitudine între experiențele celor doi, dar amintirile i se treziră la auzul cuvântului „iertare“, și Willoughby putu beneficia de utilizarea lui, când zări cum ochii fetei se umeziră. Buzele Laetiției tremurară, lacrimile i se rostogoliră fără voie.

Willoughby auzi ceva, nu distinse cuvintele, dar ele îi erau evident favorabile. Emoția ei îl asigura de asta, ca și de faptul că obținuse succesul dorit. Iată, există măcar o femeie care i se închina în eternitate! Inspirase deci unei femei acea misterioasă pasiune pentru bărbatul iubit, care merge până la dăruire totală, până la jertfă. Dovada o avea în fața ochilor. Ar fi putut, oricând voia, să alerge înspre ea și să dispună de înflăcărarea cu care Laetiția se dăruia.

Willoughby reușise într-adevăr, poate printr-un elan de simpatie, să descătușeze aceleași izvoare ale patosului în ea, pe care se silise să le descopere și în sine.

Îi sărută mâna, apoi îi dădu drumul și, ridicându-se în picioare, se aplecă cu duioșie asupra fetei.

— Nu plânge Laetiția, vezi că eu nu plâng, ba pot chiar zâmbi. Ajută-mă să trec de încercarea asta, nu mă descuraja și tu.

Laetiția încercă să se oprească, dar mila în fața lungilor ei ani de suferință amenința să se reverse în torente, încât Laetiția murmură:

— Trebuie să plec… nu sunt în stare… noapte bună, sir Willoughby.

Speriat că demnitatea îl coborâse prea jos în considerația ei și că se lăsase târât prea departe de valurile patosului, Willoughby remarcă:

— Vom discuta mâine despre Crossjay. Trădarea lui e oribilă. Cum ți-am spus, sunt jignit și îndurerat de trădarea lui. Dar te văd obosită, draga mea prietenă, noapte bună!

— Noapte bună, sir Willoughby.

Laetiția avu permisiunea să se retragă.

Ieșind din fumoar, colonelul De Craye o întâlni și îi observă ochii plini de lacrimi, în timp ce-i ură noapte bună. Îl zări pe Willoughby în camera din care ea tocmai plecase, dar trecu mai departe, fără să spună o vorbă, cu o prudență la ale cărei motive nu mai reflectă.

Eroul nostru, reconstituind scena dintre el și Laetiția, își consideră rolul cu o anumită satisfacție. Era acum absolut sigur de puterea lui asupra unei femei, măcar; Clara îl torturase, făcându-l să se îndoiască de puterea lui asupra oricărei femei. O singură femeie constituia un festin cam sărăcăcios, dar chinurile trupului din ultimele zile și mai ales din ultimele ore, îl făcură să se arunce asupra lui, devorându-l cu lăcomie, deși cu dispreț. Laetiția era un festin sărăcăcios, dar reprezenta, totodată, o fortăreață, un punct de sprijin, simultan o lance și un scut, un azil, dar și o bază de atac. O putea înfrunta acum cu îndrăzneală pe Clara. Dacă va rezista, bravându-l, nu va mai fi singur și vulnerabil; prevăzu chiar gloria pe care-o putea câștiga, prin situația sa, în ochii lumii, dar se hotărî să se gândească la aceasta numai într-un caz disperat. Efectul imediat, al exercițiului de patos constă într-o mare poftă de somn. Se simțea, deocamdată, pe deplin mulțumit.

Spiridușii care-l pândeau din întuneric erau și ei satisfăcuți, și dansară un timp în jurul patului său, după ce vigilentul gentleman renunță să mai dezbată problema dacă se va dezvălui într-atât Laetiției incit să-i releve că n-o va putea ierta pe Clara, și se hotărî să încredințeze somnului conducerea treburilor sale.

CAPITOLUL XXXII
Laetiția Dale descoperă o transformare morală, iar doctorul Middleton una materială

În zorii zilei, Clara traversă pajiștea, cu un pas sprinten, ca să-i spună bună dimineața Laetiției, după ce întrerupse brusc conversația ce o purtase cu De Craye chiar sub ferestrele lui sir Willoughby. Colonelul participase alături de cei doi înotători obișnuiți la baia matinală, și acum îl șfichiuia ușor pe Crossjay, cu un prosop ud, ca un antrenor de circ, făcându-l să sară în sus.

— Scumpa mea, tare sunt nefericită, spuse Clara.

— Iar eu, scumpa mea, ți-aduc noutăți, replică Laetiția.

— Spune. Bietul Crossjay va fi însă, oricum, alungat. Willoughby a năvălit în camera lui astă-noapte, l-a tras afară din pat, pe jumătate adormit, pentru a-l interoga, și a aflat tot adevărul. E mai bine așa, dar Crossjay va fi gonit pentru că a mințit, și a făcut-o pentru mine, pentru a mă ajuta, încât am impresia că eu i-am ordonat s-o facă. Băiatul nu-i va ieși azi în cale, dar a zis că se va întoarce seara pentru a încerca să obțină iertarea. Trebuie să mă ajuți, Laetiția!

— Ești liberă, Clara. Dacă o dorești, n-ai decât s-o ceri.

— Vrei să spui că…

— Îți va reda libertatea.

— Ești sigură?

— Am avut o lungă conversație cu el, azi-noapte.

— Îți datorez deci libertatea?

— Nu-mi datorezi nimic. El a hotărât totul.

Clara își înălță ochii la cer, în chip de exclamare:

— Profesorul Crooklyn! Profesorul Crooklyn! Înțeleg. Nu-mi dădusem seama până acum.

— Clara, ești nedreaptă! Acordă-i puțină generozitate!

— Mai târziu! Îi voi fi mai mult decât recunoscătoare, mai târziu! Voi trâmbița până departe, voi conferența despre generozitatea bărbaților, atunci când ajungem să-i cunoaștem mai bine. Deocamdată îi cunoaștem numai pe jumătate, și suntem nedrepte. Dar nu te-ai înșelat cumva, Laetiția? Nu mai e nevoie să-i vorbesc lui papa? Nu mai e nevoie de alte minciuni? M-ai tulburat profund. Mă simt acum o ființă cu totul insignifiantă. Cred că-i pot înțelege pe cei care-l admiră. Îmi dă înapoi

cuvântul, așa simplu, definitiv, fără nici o… Oh! Nici o dispută, nici o scenă, nici o scrisoare? Și s-ar putea să plec, cu papa, cel târziu, mâine dimineață? Nu voi putea explica niciodată, nimănui, cum am trăit aici. Mă sperii singură când mă gândesc. Iau asupra mea tot ce s-a întâmplat: m-am purtat cu adevărat scandalos. Scumpa mea, Laetiția! Te-ai trezit atât de devreme pentru a-mi spune asta?

— Doream s-o știi cât mai curând.

— Îți dăruiesc toată dragostea mea.

— Nu-mi dărui decât o parte, chiar pentru totdeauna.

— Oh! Ai dreptul, într-adevăr, să-mi vorbești așa.

— N-am vrut să te jignesc, dar dragostea ta nu pornește dintr-un suflet excesiv de neliniștit?

— Mai curând egoist, pentru ca am uitat de Crossjay. Dacă am alunecat pe panta generozității, n-ar trebui iertat în primul rând Crossjay? Fie și numai pentru că tatăl băiatului luptă undeva, departe, pentru țara lui, primejduindu-și viața, zi de zi, pentru o soldă care nu-i ajunge să-și întrețină familia, și tot ar trebui să ne gândim la băiat. Bietul de el, este atât de naiv! Parcă-l aud: „Vreau să vă întreb, domnișoară Middleton, de ce n-a vrut cineva să-l vadă pe tata când a venit aici să-l viziteze și a trebuit să se întoarcă zece mile prin ploaie?“ Cred că povestea asta mi-a făcut o impresie destul de proastă. Dar, după ploaie, vreme bună, dimineața de azi e splendidă, după ploaia de ieri. Și azi vom fi generoși. Nu-i așa, Laetiția, că putem înfrumusețа și mai mult cea mai splendidă zi a anului?

— Fără îndoială, spiritul nostru o poate înfrumusețа și poate păstra permanent culorile ei miraculoase, răspunse Laetiția.

— Tu față de mine, eu față de tine, el față de noi două. O, dacă va fi așa, va fi cea mai frumoasă zi din viața mea. Ceea ce înseamnă că experiența noastră va fi pusă la grea încercare. N-am ajuns încă să vedem asfințitul.

— L-ai văzut pe domnul Whitford, azi?

— A trecut pe lângă mine.

— Să nu-ți închipui că este întotdeauna prost dispus.

— Am avut o guvernantă, o doamnă foarte cultivată, care m-a învățat, prin însăși înfățișarea ei, cât de pitoresc este un om posomorât. Avea o fire destul de liniștită, pentru că nu greșea niciodată în nimic, dar eu, pentru că greșeam adesea, eram posomorâtă. Își fixa fapta mea urâtă pe nas și mă privea apoi prin ea ca prin niște ochelari. Am fost un copil dificil.

— Cred și eu, remarcă Laetiția, râzând.

— Totuși am iubit-o, și m-a iubit și ea. Constituiam la un loc, prim-

planul și fundalul: ea mă punea în valoare, iar eu justificam existența ei.

— Mi-o închipui perfect.

— Spune astăzi despre mine că sunt singura ființă pe care a iubit-o. Cine știe dacă n-am să spun și eu același lucru despre ea.

—Ai s-o mai uluiești și ai s-o mai hărțuiești încă multă vreme.

— L-am uluit și l-am hărțuit pe domnul Whitford?

— Îți amintește de guvernantă?

— Mi-ai spus că poți să ți-o închipui foarte bine.

— Să nu râzi de el. Este un prieten adevărat.

— Bărbatul care poate fi un prieten își ia și dreptul de a fi un judecător.

— Un judecător blând.

— Nu știu ce sentință va pronunța, dar citesc pe chipul lui că va condamna la fel de aspru ca și Rhadamanthus [81].

— Bravo, doctore Middleton!

Clara privi împrejur.

— Cine? Despre mine vorbești? Ai auzit un ecou de-al vorbelor lui papa? El nu l-ar fi asmuțit niciodată pe Rhadamanthus asupra sufletelor de europeni, pentru că Rhadamanthus îi judecă numai pe asiatici; așa că greșești, domnișoară Dale. Tata ține foarte mult la domnul Whitford. De ce, cum? Noi femeile nu putem pătrunde în adâncurile sufletului unui savant, pentru că, probabil, perlele de-acolo nu au valoare pe piața noastră, cu excepția cazurilor în care ei binevoiesc să pedepsească un impertinent. Domnul Whitford nu catadicsește să arunce nici o privire măcar unui țânc ca mine. Este profund, studios, perfect! N-ai impresia că dacă ar coborî printre noi ar arăta ca un Triton [82] naufragiat la țărm?

Obișnuința Laetiției de a se purta blând și supus, conform idealului ei feminin, nu se prea împăca cu firea ei, mai dură acum, după ani de zile în care nu se înfruptase niciodată pe deplin din bucuriile vieții; rana sângerândă și strânsoarea lanțurilor care după atât amar de vreme i se părea din fier, o făcură s-o întrebe pe Clara, ca și cum ar fi fost de acord:

— Crezi că nu se simte bine în societate?

Dorea însă să-l apere cu energie, așa că trebui să renunțe la idealul ce singură și-l impusese, purtându-se zilnic conform cu el; situația fiind cu totul nouă și neobișnuită, Laetiția era mai încurcată pe măsură ce se gândea mai mult, atât de inevitabil ne amăgim pe noi înșine când jucam un rol, fie și cu naturalețe; iau ca martor orice ființă vie care ar încerca să scrie o autobiografic onestă.

Apoi, Laetiția adăugă:

— Nu-l crezi în stare să te înțeleagă, Clara? Să știi că poate s-o facă. Ți se pare o fire meditativă, sumbră? Mai curând este exact invers: vesel, indiferent la necazuri personale. Doctorul Corney susține că nimeni nu are umorul lui și nu râde mai molipsitor decât Vernon. E adevărat că în vremea din urmă… dar nu merită calificativul tău, cam crud, de posomorât. Adevărul este că e îngrijorat în legătură cu Crossjay, și cu altele; vrea și să plece, din cauza asta. Față de alți gentlemeni, veseli și nepăsători, este acum în dezavantaj dar e nedrept, urât chiar, să-l consideri „un Triton naufragiat la țărm“. Pot spune că e omul cel mai drept pe care l-am cunoscut vreodată.

— N-am pus-o la îndoială, Laetiția.

— Ai accentuat în chip deosebit cuvintele astea.

— Da? Poate că sunt și eu ca Crossjay, îmi place cel mai mult să mă joc.

— Crossjay ar trebui să-l cunoască mai bine decât oricine altul. Domnul Whitford te-a apărat împotriva mea, chiar din ziua în care am început să-ți spun Clara. Poate că, în timp ce-l credeai atât de asemănător cu vechea ta guvernantă, el se gândea cum să te ajute mai bine. Azi-noapte mi-a spus c-ar fi înțelept din partea ta să destăinui totul doamnei Mountstuart. Acum nu mai e nevoie. Ți-am spus numai ca să știi. Este un prieten devotat.

— Și un drumeț neobosit!

— Oh!

Colonelul De Craye, care se tot învârtise în jurul fetelor sperând că se vor despărți, se hotărî să formeze un grup de trei, pentru a izola din acesta mai târziu, un grup numai de doi.

În timp ce se apropia de ele, sporovăind plin de veselie, Laetiția aruncă o privire întrebătoare Clarei și observă că se roșise ca o logodnică.

Bănuiala care nu dispăruse din mintea Laetiției se întrupă brusc în fața ei, ieșind din pământ.

— Unde este băiatul meu scump? întrebă Clara.

— A intrat în vacanță, răspunse colonelul, pe același ton.

— Laetiția, sfătuiește-l pe domnul Whitford, să nu-și mai piardă timpul degeaba, căutându-l. E mai bine pentru Crossjay să nu fie văzut astăzi pe-aici. Cel puțin așa cred eu. O fi având ceva bani de buzunar, colonele?

— Domnul va fi primit regește, în orice han.

— Cât ești de prevăzător!

O exclamație părea gata să țâșnească de pe buzele Laetiției: „O, femeie, femeie! Mereu prinsă în laț de cei frivoli și strălucitori, niciodată putând

aprecia pe cei fideli, modești și buni!“

Această retorică teatrală supraviețuiește încă, în gândurile secrete ale moraliștilor.

Comparația se iscase în mintea ei, singură, trezindu-i indignarea, cu toate că n-ar fi putut spune exact de ce, petrecându-i prin minte faptul că Vernon ar putea rivaliza cu De Craye, în fața unei logodnice. Era mai curând geloasă în numele tuturor femeilor, reputația lor părea știrbită și puritatea amenințată de preferința, comodă, a Clarei, pentru un bărbat superficial. Când tânăra doamnă semnala cu atâta nepăsare asemănarea dintre ea și Crossjay, nu știa, poate, că s-a constat într-adevăr o asemănare între femei și copii, datorită similitudinii entuziasmelor, afecțiunilor și dorințelor lor. Laetiția se mâniase altădată, refuzând cu tărie asemănarea, cu excepția cazurilor când întâlnea, ici-colo, o tânără femeie frivolă, întotdeauna foarte tânără, care merita să fie stigmatizată cu fierul roșu. Vernon putea să se arate filozof, dacă voia. Pentru ea, veselia celor doi, colonelul De Craye și Clara Middleton, era dureros de muzicală, armonia lor o chinuia. Suferea în numele tuturor femeilor.

Trebui să rămână cu ei, Clara o luase de braț. Vocea lui De Craye cobora uneori, devenind un murmur ușor. I se răspundea însă cu o voce puternică și egală. Cu intuiția lui rapidă, colonelul acceptă mustrarea implicită, dar, îndreptându-și imediat atenția, cu asiduitate, asupra domnișoarei Dale, așa cum o cereau canoanele intrigii, își atrase o altă mustrare, care părea și un reproș, Clara declară:

— Vorbeam, Laetiția, despre mijloacele prin care am putea vindeca guturaiul profesorului Crooklyn. De Craye înțelese c-a făcut un pas greșit, surprins, că tocmai lui i se mai puteau încă da lecții în materie de intrigi. Îndrăzneala domnișoarei Middleton nu-l mira, recunoștea înaltele ei aptitudini. Temându-se ca ea să nu meargă mai departe și să-l frustreze de avantajul apreciabil al secretului împărtășit, schimbă vorba, arătându-se în chip abil, supus.

Modul în care Clara se purtă, când îl întâlni pe sir Willoughby, exprimă, cu timiditate, o ușoară prietenie, sub vălul unei întrebări mute pe care numai Laetiția, care se zbuciuma să se asigure că nu înțelesese greșit, o putea înțelege perfect. Putea fi oare vreun dubiu? Hotărî că nu, și pe această bază, rezonabilă, își închipui că îl convinsese pe Willoughby să procedeze așa. Legitimă sau nu, himera avea o bază destul de solidă. Cu douăzeci și patru de ore mai înainte n-ar fi putut gândi astfel. Se simțea îndreptățită acum să creadă că-l putea influența, deoarece, după convorbirea de la

miezul nopții, se simțea oarecum emancipată de tutela prestigiului lui sacru. Nu vedea în el un alt bărbat, dar descoperea acum în ea o personalitate mai fermă. Willoughby nu mai era norul care îi invada tot cerul, nici magnetul care o atrăgea irezistibil. Îl admira încă. Chipul lui frumos, proporția desăvârșită a trăsăturilor, curtenia cu care se apleca asupra Clarei abia atingând-o cu mâna, scuzau excesiva și fanatica admirație a unei femei, prea tinere pentru a putea diseca farmecul senioral al eroului ei. Acum îl admira pe fragmente, dar recompunea cu răceală întregul. Îl compătimea însă, cu toată căldura. Fără a vedea în el straniul și străvechiul monstru al pământului pe care-l descoperise intuiția rapidă a domnișoarei Middleton, Laetiția îl considera pe deplin egal cu ceilalți bărbați, „unul dintre ei“. Nu-l acuza pe Willoughby de a fi dezamăgit-o. Se scuza singură, știind prea bine motivul transformării; tinereţea ei murise. L-ar fi putut compătimi altfel, fără să se lase târâtă și ea de valuri? Era o compasiune ferventă, dar pură. Presupunea că Willoughby își va implora încă o dată logodnica; observă că domnișoara Middleton era amabilă cu el numai în măsura în care aștepta generozitatea lui. Se arătă adânc mâhnită. Sir Willonghy însă, în timp ce părăsi laboratorul, braț la braț cu Clara, se simți întărit de privirea ei întristată.

Laetiția trebuia să-l avertizeze pe Vernon de inutilitatea căutării lui Crossjay, prin casă ori prin dependințe. Doctorul Middleton îl confiscase, relatându-i discuția avută cu profesorul Crooklyn, cu o seară mai înainte, pe teme clasice; avea de gând s-o continue astăzi. Profesorul hotărâse să-l viziteze astăzi special pentru asta. Un savant remarcabil, declară reverendul doctor, dar capricios ca orice om care nu suportă vinul de Porto.

— Am auzit c-ați răcit, spuse Vernon. Sper c-ați avut un vin bun, sir.

Atunci când președintele unui juriu sentimental este însărcinat să pronunțe în fața unor judecători teribili, într-o engleză cât mai limpede, un verdict care, în mod fatal, cere spânzurarea inculpatului, dar încearcă să atenueze gravitatea crimei, evidentă de altfel, printr-un apel la clemență, un asemenea președinte, simțind ațintită asupra lui privirea rece a unui maestru al construcțiilor gramaticale, împovărat de exprimarea cam confuză a cel puțin trei din frazele lui și de eventualitatea unor întrebări ale judecătorilor, dornici să le clarifice, se încurcă din ce în ce, are impresia că este el însuși judecat, ezită, o ia de la capăt, teama de a nu fi implicat îl face să se pună el însuși în cauză, în măsura în care o poate face un om în situația lui, imploră mila pentru el însuși, insistă ca argumentele lui absurde și confuz formulate să fie luate în seamă, și ar lăsa oricând să-i scape un strigăt implorator — ar

fi fericit chiar, de-ar putea-o face într-un mod verosimil — cerând permisiunea de a reintra în anonimatul mulțimii fără să piardă, nici un moment măcar, stima pe care înaltul magistrat i-o poartă în chip public; tot astfel, împins de dorința de a se purta cavalerește cu o doamnă, și curtenitor, *post-festum* [83], cu o gazdă, intuind și că ascultătorul său îi aștepta rece și impasibil verdictul clement, doctorul Middleton făcu o pauză, vorbi, apoi din nou făcu o pauză, bâlbâindu-se. Femeile, spuse el, erau celebre în evul mediu pentru a fi turnat adesea otravă în pahare. După părerea lui, avem în Anglia o pătură întinsă de fabricanți și negustori de vinuri, vânând mereu câte o văduvă. Era însă obligat să recunoască, faptul că se trezise exact la ora lui obișnuită fără nici o durere de cap. Era o situație extrem de fericită, pe care nu îndrăznise s-o anticipeze când se dusese la culcare. Domnul Whitford nu trebuia, totuși, să creadă că păstra vreo ranchiună vinului pe care-l băuse. Fusese, fără îndoială, servit cu onorabila intenție de a stârni buna dispoziție a convivilor. Avea un buchet insuportabil, dar, judecând după rezultate, nu era de loc nociv.

— Testul cel mai convingător va fi efectul produs asupra profesorului Crooklyn, modul în care-și va face apariția, după-masă, conform promisiunii; doctorul Middleton sfârși ezitările lui confuze. Dacă mi-o vorbi iarăși despre vânturile ce se dezlănțuiseră, din toate direcțiile posibile, asupra peronului gării și despre tânăra lady, care se usca bând brandy și apă împreună cu un gentleman la hanul gării, am să vă rog să vă raliați opiniei mele, condamnând vinul acela ca pe un produs contrafăcut și antibachic. Nu mă înțelegeți greșit. Gazda noastră n-a avut nici o vină. Văduvele ar trebui să se mărite însă.

— Ar trebui să-l opriți pe profesor, sir, dacă va ataca gazda în acest fel, spuse Vernon.

— Văduvele ar trebui să se mărite, repetă doctorul Middleton. Mormăi în continuare că refuză să fie la cheremul unui majordom, cu o singură excepție, se grăbi el să adauge, aceea ca funcționarul respectiv să se poată lăuda cu o educație universitară; chiar atunci însă, funcția ar cere un gust rafinat printr-o lungă serie de strămoși. Reverendul doctor înăbuși un căscat, dar efortul depus pentru a-l înăbuși cauză un al doilea, care se apropia uriaș ca un monstru, ca un balaur al mărilor, vechea noastră cunoștință, înaintând spre Frumoasa înlănțuită.

Deconcertat de această evidentă dovadă a unei proaste digestii, doctorul Middleton arătă, prin întreaga-i înfățișare, că greșise rămânând atât de îngăduitor cu vinul unei gazde nemăritate. Se încruntă furios.

Între timp, Laetiția îl anunță pe Vernon de fuga, pe-o zi întreagă, a lui Crossjay, rugându-l în grabă pe profesor să scuze elevul. Nu era timp să formuleze motivele scuzei. Vernon le ghicise însă.

Doctorul Middleton îl luă de braț și împroșcă cu o nouă serie de argumente erudiția cam fantezistă a profesorului Crooklyn, și pentru a le dovedi cu textul în mână, se îndreptă spre bibliotecă. Se convinsese singur că e amenințat de o dispepsie și devenise foarte arțăgos. Tună și fulgeră contra dineurilor prin străini și elogie castelul Patterne ca pe propria sa locuință, apoi își aminti că visase în timpul nopții: o dovadă umilitoare a unor tulburări organice.

— Să găsesc numai o casă în apropierea castelului — am motive să sper c-o voi găsi, și atunci n-am să mă mai mișc de-acasă decât pentru a veni aici.

Laetiția urcă în camera ei. Se lăsă pradă neliniștii într-atât încât preferă să rămână singură, dornică de lectură. Era îngrijorată în primul rând de soarta lui Crossjay, deoarece era sigură că Clara va vorbi atât de decis încât îi va fi greu unui gentleman s-o refuze. Dacă el o va implora, Clara va ceda? Era greu de crezut la o femeie care se depărtase într-atât de sir Willoughby. Un bărbat inferior ar fi avut mai multe șanse. În ciuda defectelor sale, Willoughby avea o prestanță care excludea orice formă de milă. Orice rugăminte păstra, la el, un ton condescendent. Va trebui neapărat să fie așa. Orgoliul său statuar nu-i permitea să se prosterne. Laetiția păstrase această imagine a gentlemanului, ca o relicvă din naufragiul idolatriei sale. Aceasta flutura printre versurile din carte; încetă lectura, puse un semn în carte și privi pe fereastră, înspre pajiște. Doctorul Middleton se plimba pe-acolo, singur, cu mâinile la spate, cu capul în piept. Aerul său meditativ și atenția cu care examina firele de iarbă dovedea că un juriu lăuntric, lipsit de sentimentalism, proclamase un verdict necruțător împotriva vinului văduvei. Laetiția se grăbi să-l găsească pe Vernon.

Îl întâlni în hol. În timp ce se apropia de el, ușa laboratorului se deschise, apoi se închise la loc.

— Acum se decide, spuse Laetiția.

Paloarea lui Vernon dovedea că nu e deloc liniștit.

— Mă întreb dacă nu e mai bine să-mi iau tălpășița, ca și Crossjay, și să-l evit astfel pe profesor, spuse el.

Vorbea în șoaptă, privind ușa pe furiș.

— Doresc același lucru ca și ea, desigur, dar mi-e teamă că băiatul o va păți, spuse Laetiția.

— Ei bine, atunci o să am eu grijă de el, spuse Vernon. Cred chiar că prefer soluția asta. Sper să mă pot descurca.

Din nou se deschise ușa laboratorului. De data aceasta se închise în urma domnișoarei Middleton. Era roșie până în albul ochilor. Văzându-i, încercă să atenueze trăsnetele ce-i explodau în privire, cu un surâs, palid, ca de moartă. Era tot ce putea arăta în public, ca o dovadă de seninătate.

Respiră adânc înainte de a face vreo mișcare.

Vernon ieși din casă.

Clara se repezi înspre Laetiția.

— Te-ai înșelat!

Un geamăt chinuit, de mânie, îi înăbuși glasul. Laetiția o rugă să urce împreună în camera ei.

— Am nevoie de aer, vreau să fiu singură, spuse Clara, smucind pălăria de soare din cuier.

Coborî în grabă treptele peronului și o apucă la dreapta, ca să evite ferestrele laboratorului.

CAPITOLUL XXXIII
Unde muza comediei scrutează îndeaproape două inimi curate

Clara îl întâlni pe Vernon pe pajiștea dintre dafini. Îl întrebă unde se află tatăl ei.

— Nu vorbi cu el acum, spuse Vernon.

— Atunci vrei să-i vorbești dumneata, domnule Whitford?

— Acum nu-i momentul potrivit. Așteaptă puțin.

— S-aștept? De ce nu acum?

— E prost dispus.

Clara simți că se sufocă. Sunt momente când înțelepții nu ne pot fi de nici un ajutor, avem nevoie de sclavi supuși. Vrem să depășim rapid obstacolele și dispreţuim orice amânare. Fugi repede, parcă și-ar fi dat seama brusc că s-a adresat, din neatenție, unui stâlp de telegraf.

Scena dintre ea și Willoughby îi rămăsese în minte, învăluită într-o ceață deasă. Nu rămăsese decât cu concluzia și leit-motivul discuției: Willoughby se crampona de ea cu toată puterea, nu voia nici s-o lase să plece, nici să rupă logodna.

O, bărbații, bărbații! O derutau complet, nu-i putea deloc înțelege, ori defini. Motivele, gusturile, vanitatea și tirania lor, ca și masca ce le ascunde vanitatea și îndrăzneala rece a tiraniei lor, o ținuiau într-o dușmănie de neîmpăcat față de o asemenea forță brutală. Nu mai puțin o împingea spre revoltă sentimentul acut și mereu prezent că toate reproșurile care i s-ar adresa, vor fi justificate. La toate avea un singur răspuns: „Aș suporta orice, numai să nu mă mărit cu el!“ Aceste cuvinte declanșară reacțiile temperamentului ei, ultimul și cel mai impetuos dintre avocații noștri, care năvălește ca un fluviu și, dacă există cumva fisuri pe canalul pe care se revarsă, ne târăște cu rapiditate de pe culmi, până la nivelul nostru obișnuit, și mai jos încă. Să zicem că suntem într-adevăr vinovați: ne mai putem noi oare răscumpăra greșelile, violentând temperamentul, adică ceea ce are firea noastră mai adânc și mai definitoriu? Această întrebare este suficientă pentru a ne face să abandonăm cu voluptate orice efort împotriva curentului care ne târăște. Firea noastră descoperă cu ingeniozitate tot felul de trucuri, intuiește imediat mișcările inamicului și dovedește, convingător, că acesta urmărește un plan diabolic, dacă nu chiar și mai rău. Clara găsi un mijloc eficient pentru a se obliga singură să se supună. Întoarse capul, nemaivrând să privească scena pe care ochii ei o vedeau: aceasta îi amintea prea violent

încercarea de evadare. Dar o reținu în inima ei cu osanale. Își apăsă pieptul cu mâna și ridică ochii spre cer, strigând: “Nu îmi mai aparţin, sunt a lui! “ ceea ce era suficient pentru ca inima să-i tresară violent, roşeaţa să-i năvălească în obraz şi să simtă nevoia imperioasă de-a face un gest nesăbuit. Un om disperat poate spune, în astfel de momente, c-a implorat cerul, dar n-a primit nici un răspuns care să-l reţină.

Din fericire pentru domnișoara Middleton, se plimbă mult timp și mânia i se potoli, înainte ca ochiul de lynx al colonelului De Craye s-o descopere într-unul din boschetele fagilor.

Vernon rămase nedecis. Era sigur totuși că momentul era nepotrivit pentru a tulbura liniștea doctorului Middleton. Se gândi la o conversație, cât s-ar fi putut de prietenească, cu Willoughby. Îl zări, la marginea pajiștei, pe Willoughby stând de vorbă cu doctorul Middleton; ultimul se oprise, ascultând cu atenție ce-i spunea excelenta lui gazdă. Neobservat ori ignorat de cei doi, Vernon se întoarse la Laetiția, plimbându-se nepăsător cu ea și discutând chestiunile curente, atât timp cât reuși să îndure elogiul pe care îl adresa abnegației sale; era o dovadă că se deghizase perfect, dar elogiul în sine era dezagreabil. Intimitatea lui ironică cu modul de a gândi al bărbaților îl făcea să identifice motivul pentru care îl dezgusta procedeul cu acel „tot ori nimic" al jucătorului de ruletă; acesta din urmă urăște câștigul mărunt, când nu-l poate obține pe cel uriaș, și mai curând ar pleca de la masă cu buzunarele goale decât să-și amăgească mizeria cu firimituri din imensa avere pe care a jucat-o și a pierdut-o. Dacă nu suntem iubiți, preferam să fim scutiți de monedele mărunte ale complimentelor adresate caracterului nostru, cu atât mai mult când ele vizează tocmai modul în care ne-am comportat; mai curând răbdăm elogiile adresate tăriei cu care am suportat eșecul. Laetiția nu știa însă că el renunța la o miză importantă, încât nu putea să-i laude meritele.

— Willoughby îl iartă condiţional pe Crossjay, spuse Vernon, şi cine pledează trebuie să şi garanteze condiţia. Cum îţi imaginezi că Willoughby i-ar fi putut reda libertatea? Cum ar putea? Cine?… E uşor de zis c-ar trebui s-o facă. N-am fost de faţă la ultima lor discuţie, cea de acuma, dar i-aş fi putut prezice sfârşitul; aş putea chiar să-i reconstitui fazele. În consecinţă, totul depinde de curajul ei. Doctorul Middleton nu este încă dispus să părăsească Patterne-ul. E inutil să i se vorbească astăzi. Iar ea este nerăbdătoare prin firea ei şi disperată de situaţia în care se afla.

— De ce crezi că este inutil să i se vorbească doctorului Middleton astăzi? întrebă Laetiția.

— A băut ieri un vin care nu i-a plăcut şi azi nu poate lucra, încât se gândeşte plin de speranţă la vinul de Porto din pivniţele castelului. Nu e dispus să asculte nici o propunere de a pleca astăzi.

— Dumnezeule!

— Ştiu cât de profundă este exclamaţia aceasta!

— Dumneata eşti oricum în afară de cauză, domnule Whitford!

— De loc: sunt şi eu prins, ca toţi ceilalţi. Spune mai curând că te miră comportarea bărbaţilor. Totuşi bărbaţii au dreptul să creadă că o femeie se cunoaşte pe sine când acceptă un târg. E adevărat că nu putem cunoaşte prea bine lumea dinlăuntrul nostru, totuşi greşeala iniţială îi aparţine şi ar trebui să se gândească mai mult asupra acestui lucru. L-a adus pe tatăl ei aici, şi de îndată ce s-a instalat confortabil a şi vrut să-l smulgă de la castel.

— Nu pot explica asta, nici n-o înţeleg de altfel, spuse Laetiţia.

— Eşti statornicia întruchipată.

Nu, se înroşi ea. Sunt şi eu „prinsă, ca toţi ceilalţi“. Nu pot spune că m-aş fi purtat la fel. Dar ştiu sigur că nu trebuie s-o judec; şi eu pot şovăi.

Se înroşi din nou. Dorea cu ardoare ca Vernon să n-o considere o statuie stupidă a Fidelităţii, pe care o poţi arunca într-un colţ, lăsând-o să geamă asupra înşelăciunii străvechi. Amintindu-şi discuţia de peste noapte, suporta cu greu laude care o transformau în acul busolei ce indică întotdeauna Nordul. Personalitatea ei, de curând eliberată de sub tutelă, insistă să-şi dovedească existenţa autonomă. Vernon însă, neobservând nici o schimbare, continua spre marea ei neplăcere să împăneze cu laude vechea ei imagine, abandonată acum. Din această cauză Laetiţia nu-l putea elogia pe Vernon; de altfel el simţi pe neaşteptate că invidiază constanţa unor sentimente care de atâta amar de vreme nu se plângeau de nimic şi nu aspirau la nimic. Dacă-i cunoşti pe îndrăgostiţi într-un moment când n-au nici un motiv să fie fericiţi, ai să înţelegi că genul acesta de invidie admirativă este semnul unor mari pasiuni incontrolabile. Şi apoi elogiul constanţei viza, nemărturisit, o anumită inconstanţă, suficientă pentru a-i tulbura liniştea, deşi fără a o răni propriu-zis. El îşi găsi o consolare în asta, dar biata Laetiţia suferea. Fără să intenţioneze a riposta, ea mânui instinctiv o armă de apărare, elogiind devotamentul lui Vernon, ceea ce îl făcu pe el să-şi înalţe ochii spre cer şi să-l implore s-o lumineze, cât de puţin, pe Laetiţia. Totuşi, Vernon nu mai putea rămâne stăpân pe gândurile lui şi se purtă în aşa fel, încât Laetiţia îi privi scrutător chipul. Se întreba, uimită, dacă se ascunde ceva, dincolo de veşnica lui temă a contanţei. El îi interpretă privirea lucidă ca o invitaţie la sinceritate şi cuvintele ţâşniră

singure afară. Laetiția ar fi vrut s-o ia la fugă, dar se gândi că n-avea nimic la îndemână pentru a se justifica, totuși, i se părea insuportabil, de-a dreptul o tortură, să rămână și să asculte niște laude nemeritate și care n-o mai puteau flata.

— Domnule Whitford, nu suport nici o comparație cu dumneata.

— Trebuie însă să mi te dau ca exemplu, ceea ce și fac de altfel, domnișoară Dale.

— O faci, într-adevăr, dar greșești, nu mă cunoști.

— N-aș zice asta, pentru că ani de zile…

— Domnule Whitford!

— Bine, să zicem că te-am admirat. Ne-ai arătat cum eul poate fi anihilat.

— Repetând mereu aceleași cuvinte, ecoul se întoarce împotriva dumitale.

— Asupra mea? Dar eu numai la asta mă gândesc, fără încetare.

— Pot atesta și eu.

— Ești desigur conștientă că nu șovăi de loc.

— Dimpotrivă, șovăi îngrozitor de mult. Nu mai sunt cea de acum două zile.

— Ești aceeași, dar cu „variațiuni încântătoare“ pe vechea temă.

— Pe când dumneata nu arăți asemenea „variațiuni“. Singurul ajutor pe care mi-l poate da cineva, îl obțin, de aceea, de la dumneata.

— Mai curând de la vreo mască de-a mea. Asta îți dovedește cât de puțină nevoie ai de ajutor.

— Nu este numai părerea mea.

— A cui încă?

— Nu sunt singura care o afirm.

— Dă-mi totuși voie să-ți spun, c-aș dori să-ți semăn.

— Atunci dă-mi voie să adaug, c-aș accepta bucuroasă un schimb.

— Ai fi uimită văzând ce primești!

— Alții ar fi și mai uimiți!

— Un asemenea schimb mi-ar da însușirile de care am nevoie, domnișoară Dale.

— Însușiri negative, ori, în cel mai bun caz, pasive, domnule Whitford. Pe când eu voi avea…

— O, iartă-mă. Mă faci să mă simt ca un băiat înzestrat cu un rest de onestitate, chemat să primească un premiu pentru o traducere la care a folosit cu dexteritate o juxtă.

— Și dumneata cum crezi că se simte o femeie pe care o încoronezi forțat ca regină a Maiului, când pe ea o învăluie brumele toamnei?

Vernon respinse analogia ei, iar ea, pe-a lui. Nu puteau nici unul mărturisi limpede circumstanțele care făceau admirația celuilalt insuportabilă. Cu cât exalta el mai mult constanța Laetiției, cu atâta ea se simțea mai înclinată să examineze critic obiectul acestei virtuți imaginare; cu cât îl lăuda ea mai mult, pentru că dovedea o perfectă prietenie, cu atât mai sălbatică creștea pasiunea lui Vernon, sfidând orice imputare și sfârâind ca o bară de oțel incandescent peste care apa căzând, aburi se ridică instantaneu. El nu putea suporta laudele Laetiției, mai curând și-ar fi expus întreaga lui nebunie profundă.

Deși erau doi oameni amabili, uniți de-o afecțiune mutuală, ajunseră să-și întrerupă plimbarea, dorind să se despartă și neștiind prea bine cum, atât de strâns se legaseră prin atacurile lor reciproc laudative.

— Mi se pare c-a venit vremea să trag o fugă până acasă, să mai stau o oră cu tata, spuse Laetiția.

— Iar eu trebuie să mă apuc de lucru, replică Vernon.

Era un pas apreciabil pentru dezangajarea lor, totuși, amândoi, oameni extrem de rafinați, se simțiră întristați, mai ales Laetiția, de trecerea abruptă de la un limbaj atât de stilizat la un altul atât de plat, încât fata rupse tăcerea și remarcă:

— Sunt într-adevăr constantă în opiniile mele.

— Opiniile rigide sunt de obicei altfel denumite. Poate că cu timpul îți vei înțelege greșeala și atunci voi descoperi și cuvântul potrivit pentru a o numi.

— Cum? întrebă ea. Ce voi înțelege?

— Că sunt un egoist oribil.

— Dumneata? Și atunci n-ar fi o dovadă de egoism… adăugă Laetiția, revelându-și, sieși ca și lui Vernon, că se clătina suspendată deasupra unei bănuieli incredibile. Nu auzi ceva, domnule Whitford?

El auzi vocea unei alte persoane dar, preocupat să șteargă efectul ciudatei fraze începută de Laetiția, mormăi cu un ton voit firesc:

— Asta sunt și nimic mai mult; apoi se întoarse și o văzu pe doamna Mountstuart-Jenkinson.

— …Sau te-ai hotărât să nu-l vezi niciodată pe profesorul Crooklyn când îți cad ochii asupra lui? întrebă distinsa doamnă.

Vernon se înclină în fața profesorului, scuzându-se cu niște fraze mormăite repede și incoerent, roșu la față ca un rac, ceea ce o făcu pe

doamna Mountstuart să cerceteze imediat chipul Laetiției.

După ce-l mustră pe Vernon pentru că nu i-a onorat dineul din seara precedentă și glumi pe socoteala explicațiilor lui, reveni la problema zilei.

— Am venit pe jos de la căsuța paznicului ca să admirăm parcul și să ne pregătim să-l întâlnim pe doctorul Middleton. Ne-am despărțit azi-noapte în mijlocul unei controverse și ardem de nerăbdare s-o continuăm. Unde se află redutabilul nostru preopinent?

Doamna Mountstuart îl obligă pe profesor să facă stânga împrejur, pentru a-l însoți pe Vernon.

— Noi, declară ea, suntem de partea științei moderne engleze și ne opunem campionului științei germane.

— Este exact invers.

— Ah! Atunci, se corectă ea cu seninătate, suntem de partea științei germane și împotriva celei engleze.

— Numai în ceea ce privește unele ediții.

— Apărăm însă unele ediții.

— A apăra nu e termenul care să exprime cel mai exact poziția mea, doamnă.

— Dragă profesore, vei găsi în doctorul Middleton un adversar demn de forța dumitale, nu-ți risipi ardoarea războinică asupra mea. Iată-ne ajunși, iată-l și pe el. Domnul Whitford te va conduce. Nu vreau să fiu martoră la violența primului șoc. Doamna Mountstuart se întoarse la Laetiția, spunându-i: Omul acesta pândește cea mai mică inexactitate din ce-i spui și tabără asupra ta, ciugulindu-te ca o găină.

Atitudinea și reacțiile profesorului erau atât de exact descrise, încât Laetiția era să izbucnească în râs.

— Acești savanți eminenți au farmecul lor, se grăbi să adauge înalta doamnă, de teamă ca tânără ei însoțitoare să nu presupună, greșit, că aceștia nu erau prețuiți de o gazdă prea trufașă, luptele lor de orbeți sunt cam ridicole, dar au mult farmec la masă. Aseară însă, n-a fost așa. Renunț la orice mențiune în legătură cu masa de aseară. A fost un eșec, cum nimeni din district n-a mai pățit, un eșec, fără doar și poate. Dacă se află printre noi o tânără doamnă, lacomă ca un cormoran, care bea ha! ha! tot brandy-ul și apa din hanurile noastre și ne ocupă toate trăsurile, atunci, nu-i așa, situația devine anormală și trebuia să ne așteptăm la un eșec; nu știm să ne adaptăm situațiilor neprevăzute. Dar cum de nu l-a observat domnul Whitford pe profesor? Și ce căuta oare el la gară, domnișoară Dale?

— Portretul pe care l-ați făcut profesorului, doamnă Mountstuart, era

prea izbitor, şi l-a derutat prin preciziunea lui. Se pare că n-a mai văzut decât negrul tăbliţei, nu şi desenul trasat cu creta.

— Aha! Este un prieten de nădejde al vărului său, n-ai impresia?

— Este cel mai sincer dintre prieteni.

— Cât despre doctorul Middleton, schimbă vorba doamna Mountstuart, cuvintele lexicului meu se vor dilata până la nişte dimensiuni gigantice, dacă am să-l mai văd mult: emfaza lui e contagioasă.

— Cred că la el este o formă a umorului.

— L-am adoptat aseară, la masă, în nefericirea mea! Îl voi păstra ca pe un limbaj personal, cât timp voi mai fi nefericită. I-am vorbit doctorului Middleton jumătate din noaptea asta oribilă, strigându-i, în pernă, replică după replică. Hai, spune-mi draga mea, ce părere ai? Cât despre mine, n-am nici o îndoială, am impresia c-am stat cu toţii să ascultăm recitalul unui violoncel solitar. Eram, fără nici o exagerare, ca nişte insecte adunate la un loc în timpul unei furtuni. În sufletul meu îi eram recunoscătoare colonelului De Craye pentru diversiunile lui, dar nu puteam auzi decât vocea doctorului Middleton. Am observat îngrozită că toţi invitaţii erau pietrificaţi, ascultând fiecare cum se încrucişau spadele deasupra lor.

— Eu una m-am simţit foarte bine.

— Într-adevăr? Mă bucur foarte mult. Cine ştie dacă invitaţii mei erau sinceri când m-au felicitat pentru deplina reuşită a seratei! Iată c-am ajuns şi eu în situaţia asta! Ştiu că acesta este modul lor, mizerabilii! — de a prezenta condoleanţe. Şi eu m-am purtat astfel, dar numai în casele unde s-au făcut într-adevăr eforturi de gentilеţe. Închipuie-ţi să ajung eu felicitată în chipul acesta!… Bună dimineaţa, sir Willoughby! Vinovatul cel mai mare! Am într-adevăr ceva împotriva lui, îi şopti doamna Mountstuart Laetiţiei, care se retrase repede.

Sir Willoughby făcu doi-trei paşi înainte. Se opri apoi pentru a o privi pe Laetiţia, lunecând spre casă.

Tot aşa, spre exemplu, când privim, la marginea unui râu, o floare înclinându-şi petalele pentru a le muia în oglinda limpede a apei, profităm de dreptul de-a fi absenţi la tot ce ne înconjoară pentru a putea contempla, fermecaţi, un gest suav al naturii.

Un surâs distrat şi fericit undui pe chipul lui sir Willoughby.

CAPITOLUL XXXIV
Doamna Mountstuart și sir Willoughby

— Bună dimineața, scumpă doamnă Mountstuart, se adresă sir Willoughby distinsei doamne, trezindu-se ca dintr-un vis. De ce a fugit?

— A fugit cineva?

— Laetiția Dale.

— Letty Dale? O, dacă numești asta fugă! Probabil pentru a continua o intimă discuție cu Vernon Whitford pe care eu am întrerupt-o. M-ai speriat cu ținuta și vocea dumitale, gata să exclame „Ascultați, voi păstori!“ Condu-mă la vreun fotoliu din grădină, dar, te rog, undeva unde să n-aud vocea doctorului Middleton. Mă hipnotizează, mă face să vorbesc latinește. Am fost ciudat de susceptibila aseară. Sunt sigură că-l voi asocia întotdeauna cu o serată nereușita și eu un solo cântat la un instrument asurzitor. Ne turtise pe toți.

— Horace era totuși în vervă.

— Dumneata, nu.

— Cred că și Laetiția, domnișoara Dale adică, a fost la înălțime.

— A vorbit mult cu dumneata, așa că, fără îndoială, a fost la înălțime. Grupurile nu s-au amestecat. Drojdia n-a fost bună. I-ai aruncat săgeți colonelului De Craye, vrând să-l rănești, și te-ai expus ripostelor doctorului Middleton. Dragă sir Willoughby, mintea mea respinge imaginea acestui om. Unde este doamna gândurilor tale?

— Cine?

— Trebuie s-o numesc?

— Clara? N-am văzut-o de vreo ora încoace. Se plimbă, probabil.

— Foarte frumos este boschetul acesta, vara, spuse doamna Mountstuart, așezându-se. Asta-i, dragă sir Willoughby, preferințele, da, preferințele nu se pot explica și nu poți ști niciodată dacă e cazul să prezinți condoleanțe ori felicitări, orice s-ar întâmpla. Vreau s-o văd pe domnișoara Middleton.

— „Delicata ștrengăriță de porțelan“ a dumitale îți va sta la dispoziție, înainte de a pleca. Iei masa cu noi?

— Văd c-ai ajuns să mă citezi!

— Numai că „o poveste romantică prinsă de gene“ nu prea se mai potrivește.

— Cui? A, acum vorbeai de Laetiția Dale?

— În genere te citez. Privirea ei este mai gravă, acum.

— S-ar putea, într-adevăr.

— Nu în sensul că expresia romantică a dispărut cu totul.

— Nu, dar pare imprimată pe filele unei cărți.

— Comparația este perfectă, ca ele obicei, doamnă.

Sir Willoughby rămase pe gânduri.

Apoi continuă, parcă și-ar fi reluat instrumentul pentru a se integra din nou în concert:

— Laetiția Dale mi s-a părut ciudat de însuflețită, aseară.

— De ce? Doamna Mountstuart căscă discret.

Am nevoie de altă formulă, mai potrivită. După cum știți, colecționez aforismele dumneavoastră.

— Mi se pare c-a ieșit pe trei sferturi din cochilie și o mai poartă numai ca pe un capișon, de convenienţă.

— Și e gata să-l arunce îndată ce va fi rugată s-o facă! Admirabil, perfect exactă, imaginea asta!

— O, bunul meu sir Willoughby! Suntem noi oare tot atât de preciși și de admirabili și vom ști vreodată exact ce anume dorim?

El scoase un suspin destul de ambiguu, ca acele fericite expresii sintetice inventate de poeți pentru a sugera în puține cuvinte, numeroase idei; apoi continuă:

— Eu știu ce vreau. Am știut întotdeauna. Inteligența unor femei nu trebuie să ne surprindă. Intelectul este perla lor. O femeie inteligentă este la fel de perfectă ca o statuie greacă: divin sculptată, divin de prețioasă!

— Continuă! spuse doamna Mountstuart, tușind ușor.

— …De aceea și este atât de rară. Nu e vorba de un intelect obișnuit, ci de unul simpatetic, mai bine zis, un intelect perfect armonizat cu o dispoziție nativă pentru o intensă comprehensiune. Raritatea acestor calități le face prea prețioase pentru a te putea despărți de ele, după ce le-ai întâlnit. Le prețuiesc din ce în ce mai mult, pe măsură ce cresc în vârstă.

— Este vorba de o femeie sau de oameni în genere?

— Pardon?

— De un caz particular ori de o lege universală? Willoughby dădu din umeri.

— Cât despre rest, afinitățile psihologice pot coincide cu o independență totală de prejudecăți, morale ori materiale, de legături de rudenie, logodne, ori alte legături.

— Ei da, bineînțeles n-avem de-a face cu delirul pasiunii, spuse doamna

Mountstuart, și-n forma aceasta, teoria sună destul de confortabil pentru bărbați. Raționând astfel, oricare dintre noi ar putea avea și o Aspasie [84] în afara propriei soții. În timp ce intram în parc, am văzut-o de departe pe frumoasa dumitale Middleton împreună cu colonelul. Profesorul Crooklyn este probabil victima unei halucinații.

— Mi se pare destul de verosimilă.

Promptitudinea și ambiguitatea replicii înspăimântară spiritul doamnei de Mountstuart, dispus mai curând să glumească.

— Ar trebui să i-o spui profesorului. Insistă mereu asupra hanului, trăsurii, a cizmelor ude, a băuturii fierbinți și asupra mărturiilor hangiului și hamalului.

— Regret: mi se pare destul de verosimil.

— Faptul că insistă?

— Dacă este victima unei halucinații!

— Ar putea convinge și pe alții.

— Nu pot decât să repet…

— …că ți se pare destul de verosimil? Este o filozofie admirabilă, mai ales când coincide cu observarea afinităților psihologice!

— Presupun că profesorul nu va coborî din înălțimea ținuturilor clasice pentru a relata halucinațiile sale în fata doctorului Middleton.

— Sir Willoughby, ești un model de cavalerism!

Modulând aria Laetiției, el o încurajase pe doamna Mountstuart să ridice vălul care o ascundea pe Clara. Era destul de jignitor pentru el, dar orgoliul lui trebuia să rabde, pentru reușita planului său general de autoapărare.

— Pur și simplu, doresc ca invitații mei să fie feriți de orice fel de supărare. Doctorul Middleton poate părea „Olimpul înconjurat de trăsnete“, cum îl numește Vernon.

— Stai! Parcă-l văd. Și ce privire! Mușcat de dicționare! Un dicționar furios, atacând cu un corn aplecat înainte! Așa i s-ar putea înfățișa un dicționar, noaptea, unui netot!

— Ce n-ai îndura, numai să eviți o asemenea priveliște!

— Ce trebuie să fie un asemenea om când se înfurie! N-ai decât să spui ce vrei despre dumneata, dar ești un cavaler autentic, atunci când te îngrijorezi pentru ea. Dar spune-mi sincer, cum de nu poți consimți la o mică manevră? Ascultă o veche prietenă! Te porți prea seniorial! Nici un amant nu poate risca să rămână neînțeles timp de jumătate de oră măcar. Renunță puțin la rigiditate. Predicile nu sunt bune la nimic, în asemenea

cazuri. Poți controla evenimentele, rămânând totuși nevăzut. Trebuie să știi că eu sunt dintre acelea care nu cred în compatibilitatea filozofiei și dragostei. Admir filozofia, dar nu cred că poate mistui sufletul unui îndrăgostit. Îmi place mai mult să văd doi îndrăgostiți controversându-și uneori părerile: asta-i face pitorești și înviorează monotonia. Am observat că are un aer cam sălbatic, e mai bine să-l piardă înainte de căsătorie.

— Clara? Are sălbăticia unui copil, spuse Willoughby stăpânindu-și patern un fior lăuntric. Chiar și acum, ai văzut-o prea de departe, altfel i-ai fi auzit râsul. Horace o distrează cam mult.

— Îi datorez recunoștință eternă pentru modul cum s-a purtat azi-noapte. Clara a avut unul dintre puținele chipuri vesele, râsul ei era delicios, o adevărată mană cerească! Ai înțelege ce greutate mă copleșea, dacă te-aș asigura că aceștia doi erau pentru mine un adevărat spectacol, făcându-mă să câștig într-o partidă pierdută. Cred că erau și spirituali.

— Sunt amândoi spirituali, într-un anumit sens, aprobă Willoughby.

— Se potrivesc împreună ca două talere, lovite unul de altul.

— Nu este instrumentul cel mai nobil, totuși mă amuză. Îmi place să-i ascult când sunt eu însumi în vervă.

— Ai putea să-ți controlezi mai bine verva, draga prietene. Poți fi un bărbat perfect, dacă vrei.

— Sub îndrumarea dumneavoastră.

Willoughby se înclină în fața ei, curtenitor. Durerea sa i se păru mai mică pentru că reușise să înșele vigilența doamnei Mountstuart. Aceasta simboliza pentru el lumea exterioară, putea da tonul, indicând cine urma să fie compătimit, el ori Clara, și nu dorea ca el să fie acela, dacă situația se înrăutățea.

Dar, pentru moment, se simțea încă foarte departe de un asemenea deznodământ, încât continuă:

— Probabil că un bărbat nu știe să-și pună masca atât de bine ca o femeie. Detest resentimentele meschine. Probabil că mă trădez atunci când nu merge totul perfect. Cea mai mica bănuială mă irită. E o slăbiciune, știu bine, să nu le poți risipi numaidecât. Bărbații trebuie să învețe ceea ce femeile știu de la natură. Nu pot accepta bănuielile altora, pentru că eu însumi nu-s capabil de așa ceva. Încruntă brusc sprâncenele. Nefericitul de Flitch, o adevărată piază rea, ocolise boschetul și apăruse la câțiva pași înaintea lui.

Flitch se apără la început împotriva acuzației că era beat, altfel nu s-ar fi putut explica îndrăzneala cu care călcase din nou interdicția; admise însă c-

a luat „ceva“, care să-i dea curaj să viziteze locurile unde fusese odată fericit, mai ales de Crăciun, când toți servitorii, cu majordomul în frunte, bătrânul domn Chessington, se așezau în șir și toastau un pahar din vechiul Porto, în sănătatea tânărului moștenitor al bătrânului castel! Ce fericit fusese atunci și-n ce mlaștină îl vârâse ambiția de a avea prăvălia lui și de-a fi un gentleman independent! Să ajungă acum să invidieze până și câinii castelului și să suspine după mirosul grajdurilor; un parfum mai dulce decât cel din Arabia, părea să spună imensul lui nas melancolic.

Ridică apoi brusc, la înălțimea nasului, ceva care impuse tăcere lui Willoughby, la fel de eficace ca un abil exordiu oratoric, forțând mulțimea să înghită niște adevăruri cu totul dezagreabile. Flitch învârtea obiectul, cu aerul că-i dă dreptul să-și continue bolboroseala enervantă. Sir Willoughby recunoscu punga Clarei. Înțelese imediat cum a intrat acest om în posesia ei, dar nu găsi la fel de repede mijlocul prin care să-i curme poliloghia. Flitch i-o luă înainte.

— „Intactă“, răspunse el întrebării: „Ce ai acolo?“ Repetă acest mare cuvânt, apoi se întoarse către doamna Mountstuart pentru a-i vorbi despre Paradis și Adam, în care vedea prototipul lui, despre evreii ținuți în sclavie de egipteni, după cum ne învață preoții, care și ei semănau cu el însuși.

— Necazurile mi-au făcut un bine, trimițându-mă ceva mai des la biserică, spuse Flitch; când mă gândesc că m-aș fi putut duce la Londra, azilul birjarilor, unde aș fi slujit o familie onorabilă, fără nici un folos pentru sufletul meu, după cum aud. Iar o pungă găsită sub bancheta unei trăsuri, la Londra, ar fi avut puține șanse de a se întoarce intactă la tânăra doamnă care a pierdut-o.

— Pune-o pe scaunul acela; se vor face cercetările de rigoare. Vino apoi să-l vezi pe sir Willoughby; fără îndoială că punga e intactă, spuse doamna Mountstuart.

Îi făcu apoi un semn lui Plitch să plece. El ezită, îi părea rău că se terminase festinul oratoric și ar fi dorit să povestească și felul în care o găsise; nu îndrăzni însă să înfrunte privirea doamnei Mountstuart, și plecă, trist și gârbovit, foarte asemănător ilustrațiilor cu Adam gonit din rai.

— Cred că naturalețea a dispărut dintre oamenii simpli ai regatului, spuse doamna Mountstuart.

— Era amețit rău, îl scuză Willoughby, plin de milă. Ea-i dăduse un șoc sensibilului nostru gentleman, cu toată grija ei vigilentă, sugerându-i destul de net că înțelegea perfect situația prezentă. Îl răniseră și acuitatea ei superioară, ca și gestul de autoritate săvârșit pe domeniul lui.

Willoughby declară cu îndrăzneală, în timp ce cântărea punga, aruncând-o uşor în aer:

— Seamănă puţin cu a Clarei. Se temea că nu-şi va putea stăpâni crispaţia chipului şi a buzelor şi, simţindu-şi o rigiditate care nu putea trece neobservată de privirea atât de acută a doamnei Mountstuart, deveni şi mai îndrăzneţ. Ştiu că nu e a Laetiţiei. Ea are o pungă mai veche.

— Un dar al dumitale!

— Cum de-aţi ghicit, scumpă doamnă?

— Prin deducţie.

— Bine, punga pare tot atât de bună ca şi una nouă, ca şi Laetiţia însăşi, de altfel.

— Biata fată, n-a avut prea multe ocazii s-o utilizeze.

— Vă înşelaţi: o utilizează zilnic.

— Dacă ar fi mai plină, sir Willoughby, vechiul tău proiect s-ar putea realiza. Cele două părţi nu par că se vor împotrivi prea mult. Profesorul Crooklyn şi cu mine i-am găsit mai înainte, întâmplător, şi te asigur că erau foarte aproape unul de altul, şi chipurile lor visătoare aproape se atingeau.

— Imposibil.

— Pentru că acum se apropie de ţintă, nu le mai permiţi? Egoistule!

— Atunci, spuse Willoughby, foarte animat, întrebaţi-o pe Clara. Vă rog, scumpă doamnă Mountstuart, vă rog discutaţi cu Clara asupra acestei chestiuni. Vă va convinge cât am luptat în ultima vreme, împotriva mea, dacă vreţi. Am rugat-o să mă ajute, i-am dat toate instrucţiunile posibile, i-am lăsat mână liberă. Ea, în orice caz, nu mai poate avea nici o îndoială. Pot conta pe ea că vă va risipi orice bănuială pe această temă. Eu am propus, am sprijinit şi am aplaudat mereu acest proiect, totuşi el nu s-a realizat. Dacă vă aşteptaţi să deplâng rezultatul, vă pot spune că-mi pot controla acţiunile, dar nu şi sentimentele. Voi face tot ce este compatibil cu datoriile unui om de onoare, un om care a săvârşit mereu erori peste erori, deoarece n-a cedat acelor sentimente la timpul potrivit. Pot să le violentez, dar nu le pot comanda, după cum nu-mi pot influenţa destinul. Le-am călcat în picioare altădată, lasă-le să rămână aşa, acum. Sentimentele nu trebuie discutate, cu toate că, după cum ştiţi, au o mare putere în viaţa socială, sunt factori importanţi, cum se spune în jargonul de acum. Nu vorbesc niciodată despre ale mele, numai faţă de dumneavoastră aş face-o, dar nu e necesar. Dacă bietul Vernon, în loc să-şi turtească pieptul de birou, ar avea câtuşi de puţin ambiţia bărbătească de a lua parte la viaţa publică, ea i-ar fi o femeie potrivită. Am numit-o Egeria mea. Pentru el, ar deveni o

Cornelie [85]. Ai putea jura că şi copiii ei ar fi reuşiţi, plini de noblețe. Dar bătrânul Vernon a fost odată decepționat şi va geme veşnic din cauza asta. Şi ea? Pare-se, la fel. Am încercat, da, personal chiar: degeaba. S-ar putea s-o influențez în alte chestiuni, dar în aceasta, nu. Refuză. Va trăi şi va muri Laetiția Dale. Suntem singuri, aşa că-ți mărturisesc că-mi place numele ei. Îmi sună ca un vechi refren familiar. Nu vă grăbiţi atât să mă calificaţi pe mine. Credeți-mă, vorbesc acum în numele propriei mele experienţe, exista o fatalitate în toate astea. Nu-i pot ascunde bietei mele fete că această fatalitate există…

— De care biată fată vorbeşti acum? întrebă doamna Mountstuart, încercând cu răceală să-l mistifice.

— Cu toate că ea vă va mărturisi c-am autorizat — Clara Middleton — şi am făcut tot ce mi-a stat în putință pentru ca proiectul pe care-l sugeraţi să se realizeze, ea vă va mărturisi, de asemenea, că este conştientă de această — să-i zicem, fatalitate, neavând un cuvânt mai bun la îndemână — care intervine acum între noi, trăgându-ne pe fiecare în altă direcţie, sau, mai bine zis, aşa ar face dacă nu m-aş opune eu. Nu este prima care realizează această fatalitate.

— Te referi acum la a treia biată fată? întreba doamna Mountstuart. Ah ! îmi amintesc. Şi mi-amintesc că vorbeam atunci de inconstanță (că-i spuneam atunci taler cu două fețe), nu de fatalitate. Ciudat lucru! Poate că ți se făcea atunci curte în văzul tuturor, ceea ce te scuza, apoi noi am presupus cu toții… dar ai plecat în călătorie.

— A fost rețeta mamei. A reuşit, parțial. Ea dorea o căsătorie de prestigiu, eu nu. Puteam face un sacrificiu, dar nu să fiu eu victima. Şi atunci m-am dus, la timp, la doctorul Cupido, pe socoteala mea. Ea are o anumită atracție… Numai că te schimbi! *On revient toujours* [86]. Mai întâi o femeie începe să ne placă, apoi ne lăsăm cu totul în voia pasiunii pentru frumusețe; apoi se pune problema, mai gravă, a măsurii în care aceasta ni se potrivește ca soție, şi descoperim atunci, poate, că am fost mai înțelepți în tinerețe decât mai târziu. Totuşi, este extrem de frumoasă. Dumneavoastră, doamnă Mountstuart, sunteți o admiratoare de-a ei. Alungaţi-vă din minte ideea unei „ştrengărițe delicate“ şi o veți admira: este fascinantă, are un farmec particular, ce să zic, este frumusețea însăşi.

Doamna Mountstuart replică fără ezitare.

— Pe onoarea mea, sir Willoughby, o cred atât de frumoasă încât nici un bărbat nu i-ar putea ține piept dacă s-ar angaja în luptă. Face parte dintre femeile față de care orice bărbat este dinainte pierdut. Din ce cauză? Felul

cum vorbește, privirea, un fluid anume, aerul. Este o fascinație la mijloc, un alt joc al fatalității, pentru dumneata.

— Trupească, nu spirituală!

— O, ea nu are inteligența lui Letty Dale!

Sir Willoughby o lăsă pe doamna Mountstuart să facă o pauză și să-și urmărească gândurile.

— Dragul meu! exclamă ea. Am observat o schimbare la Letty Dale azi-noapte, ca și acum. Părea mai proaspătă și mai tânără, arăta excelent, ceea ce nu e cazul cu dumneata, dragă prietene. Jocul cu fatalitatea strică tenului.

— Nu puneți la îndoială sănătatea mea, vă rog! strigă Willoughby, cu un râs galben.

— Fii atent, spuse doamna Mountstuart. Începi să ai un ton sentimental. Vorbești de „sentimente călcate altădată în picioare“. Vorbești unei femei, nu unui bărbat, și prin asemenea formule, pământul începe să-ți lunece sub picioare. Aștept în zadar un limbaj mai natural, când nu-l aud, suspectez pe bărbați de tot felul de planuri secrete. Și apoi, când îți tragi respirația, deschizi gura prea mult de ți se văd dinții de jos, și mi-amintești de un aristocrat hindus, condamnat, pe care soțul meu m-a dus să-l văd la închisoare în Calcutta, ca să mă distreze puțin când mi se făcuse dor de casă. Nenorocitul acela se strâmba astfel, ori de câte ori respira. Așa ai făcut și dumneata azi-noapte și la fel acum, de parcă te-ar durea o rană încă deschisă. Ai fost prea răsfățat, prea des uns rege al tuturor. Gestul pe care ți l-am semnalat este pentru mine o dovadă că ceva apasă din greu cugetul unui om.

— Cugetul? întrebă sir Willoughby, încruntându-se.

— Da, râsul este amar, dacă-l observi cu atenție. Mountstuart mi-a spus că mușchii gurii îl trădează mai repede pe un om, decât privirile, când cugetul îi este încărcat.

— Dar, doamnă, nu voi renunța niciodată la cuvântul dat. Nu, nu, niciodată. Intenționez, sunt foarte hotărât, să-l mențin. Nu sunt fatalist, poate să-mi fie tenul oricum, negru sau alb. Cu toată asemănarea mea cu acel răufăcător aristocrat din închisoarea Calcuttei…

— Dragă prietene, doar știi cât îmi place să pălăvrăgesc ! El îi sărută vârful degetelor.

— Cu toată bizara mea exhibiție a dinților, mă veți vedea înaintând liniștit la execuție, cu o resemnare vecină cu satisfacția.

— Ca un lord Iacobit [87] sub dinastia George.

— Mi-ați spus c-ați plâns citind povestea unuia dintre aceia, ei bine, ca el voi merge, atunci. Poate că eu m-am schimbat, dar principiile mele nu. Când eram mai tânăr, visam o soție care să-mi împartă gândurile și proiectele, o femeie cu un suflet romantic și cu un spirit pozitiv. Mai curând sau mai târziu mă voi dedica vieții publice și voi avea nevoie, fără îndoială, de un sfat ori de un sprijin pe care numai acasă îl poți găsi. O inspirație nefericită, probabil, a zămislit această imagine. Dar nu mă voi încăpățâna a cere asemenea calități speciale. Cel mai dureros lucru în lumea noastră este să așezi un model viu alături de o soție și s-o obligi să-l mimeze. În orice caz, zarurile au fost aruncate. Nu mai pot da înapoi. Nu-i pot reda libertatea. Cât timp facem curte unei femei, totul se bazează pe năluciri, dar căsătoria se bazează pe fapte. Se va vindeca, încet-încet, de suspiciunea cu care urmărește tot ce fac, simt, gândesc, visez, ori îmi închipui… ta-ta-ta-ta, la nesfârșit. Laetiția a fost invitată aici pentru a arăta exemplul unui caracter stabil — mai solid decât orice ciment pe care-l torni într-o fundație, și cu nimic mai puțin feminină prin aceasta.

— Ta-ta-ta-ta la nesfârșit. Nu este nevoie să mă convingi că orice faci urmărește un scop precis, domnule Willoughby Patterne.

— Vezi în mine un autocrat? Ei da, el poate modela și guverna ființele din jur, dar rebelul cel mai încăpățânat rămâne el însuși. Dacă o vedeți pe Clara… Mi se pare c-ați spus că vreți s-o vedeți?

— S-a purtat cam straniu, azi-noapte, cu lady Busshe.

— Dacă credeți. Face mutre din pricina cadourilor ei de porțelan. *Toujours la porcelaine!* [88] Trebuie să mărturisesc că, mie, capriciile ei mi se par fermecătoare. Acum zece ani nu le-aș fi comparat.

— Pe cine?

— Pe Laetiția și Clara.

— Sir Willoughby, ca să te citez, trebuie să observ că zarurile au fost aruncate si trebuie să ne purtăm ca și cum evenimentele urmează să se desfășoare așa cum le-am dorit. Și apoi, vreau să-i cer o părere în legătură cu cadoul meu de nuntă, pentru că nu mi-ar place s-o văd făcându-mi mutre, oricât de fermecător ar face-o, și chiar o face.

— „O altă dedicație oferită *strengăriței* din mine“, spune ea despre porțelan.

— Atunci nu-i voi oferi nimic din porțelan. Trebuie s-o consult totuși, am venit aici hotărâtă să pălăvrăgesc puțin cu ea. Cred că o înțeleg. Ea produce însă o impresie eronată asupra celor care nu vă cunosc pe amândoi. „Mi se pare că porțelanul îmi va fi trimis curând înapoi“, mi-a spus lady

Busshe în timp ce ne luam rămas bun, azi-noapte. „Cred că trebuie să fi fost acel Willow Pattern [89]. Apoi mi-a spus, textual: „Mi se pare că el e pe cale să fie a doua oară părăsit!“

Sir Willoughby reținu cu greu o tresărire atât de violentă, încât părea gata să-i proiecteze trupul la zece pași distanță. Trăsnete explodau asurzitor în el.

— Dacă nu va fi invers, mai curând! țipă el, corijând, imediat ce apăru, asemănarea cu inculpatul din înalta societate a Calcuttei.

— O cunoști doar pe lady Busshe, spuse doamna Mountstuart, sincer dornică să aline suferința acestui orgolios. Citea în el, ca într-o carte deschisă, în ciuda eforturilor pe care susceptibilitatea lui, mereu la pândă, le făcea pentru a-i ascunde chinurile inimii. Fă abstracție de butadele, capriciile și închipuirile doamnei Busshe, și nu mai rămâne nimic din ea. Insistă mereu că nasul dumitale exprimă nefericire. Mi-o amintesc spunându-mi, de ziua majoratului dumitale, că ai nasul unui monarh predestinat să-și piardă tronul.

— Am ofensat-o eu vreodată pe lady Busshe?

— Te ridică în slăvi, peste tot. O târăște și pe lady Culmer după ea, așa că te poți aștepta din partea lor la o vizită: vor da mereu din cap, vor face aluzii și vor admira vasele de alabastru. Te adoră. Pentru ele, ești speranța Angliei, și nici o femeie nu este demnă de dumneata, numai că sunt amândouă cam fataliste și dacă începi să le vorbești de Letty Dale e același lucru cu a interzice publicarea anunțului de căsătorie. Vor împânzi tot districtul cu explicația predestinării și a căsătoriilor oficiate în cer.

— Uite-o pe Clara și pe tatăl ei, exclamă sir Willoughby.

Doctorul Middleton și fiica lui apărură în fața desișurilor de arbuști și flori.

— Adu-o pe Clara aici și scuză-mă față de poliglot, spuse doamna Mountstuart speriată, văzându-l pe doctor vărsând un potop de cuvinte în urechile bietei fete, ce părea cu totul abătută.

Willoughby simțea nevoia unui răgaz pentru a se consulta cu geniul său bun, întrebându-l cum să întreprindă următorul pas, numai că nu avea timp, și trebui să-și plaseze toată încrederea în dibăcia cu care reușise să influențeze spiritul doamnei Mountstuart, pentru întâlnirea cu Clara, ființa aceea superbă și oribilă, pe care o iubea și o ura, și ar fi vrut s-o calce în picioare, s-o facă una cu pământul și apoi să-i poarte doliu!

Trebuia să riște o întâlnire, acum când pronosticul doamnei Busshe îi impresionase dureros sensibilitatea atât de vie.

Se întâmplă ca doctorul Middleton să fie încredinţat că datoria lui, neplăcută, într-un colocviu, era să-şi deşarte toate gândurile, evitând să asculte orice silabă ca răspuns, încât Willoughby apăru foarte oportun pentru a-i răpi fiica.

— Doamna Mountstuart dorește să te vadă, Clara.

— Cu cea mai mare plăcere, replică fata, schimbându-şi brusc expresia.

O imperceptibilă mișcare retractilă, nervoasă, întâlni în sufletul ei o forță contrară, ce o împinse înainte, fără a manifesta nici o ezitare. Chipul îi strălucea, parcă. Fu înmânată doamnei Mountstuart.

Doctorul Middleton îşi lăsase mâna pe umărul lui Willoughby, dar o retrase pentru a se înclina în fața nobilei doamne a districtului. Respiră adânc şi declară:

— Rezistența instinctului femeii împotriva intelectului masculin determină inteligența să trateze instinctul ca pe un dușman.

— Ce răspuns v-a dat, sir? Ce motive are? V-a spus vreunul din ele?

— Putem presupune, spuse doctorul Middleton, respirând adânc pentru a susține o lungă frază, că pisica ce-şi *înconvoaie* spatele, desenând litera H ori o punte chinezească, i-a dat câinelui răspunsul ca şi motivele sale, dar cel ce-ar încerca să le traducă în limbaj uman ar putea tot atât de bine să propună o adăugire la alfabet ori o continuare la opera lui Homer. Nici una dintre performanțe n-ar putea uimi mai mult decât cealaltă. Ah, fiicele astea, Willoughby! Dintre toate păcatele, cel mai mult urăsc nesocotirea cuvântului dat. Clara nu va fi vinovată de așa ceva. Îi cer să-şi îndeplinească cu voioşie promisiunea. Oftez la gândul că n-o va face fără să-i administrez o mustrare serioasă.

— Curând voi avea eu grijă de ea, sir.

— Așa va fi. De altfel, e ca şi cum ar fi măritată. Se află în fața altarului, se află în casă. Ea — nu e așa? — a intrat în sanctuar, nu mai poate circula pe piață. Strigătul ei de bacantă, cerând libertatea, i-ar da dreptul să poarte, fericită, boneta republicană — frigiană — într-o procesiune revoluționară la Paris. Pentru mine, acest lucru n-are nici un sens, încât, de-aș crede că fata mea e în stare de-o asemenea manie, aș tremura, îndoindu-mă de facultățile ei mintale.

Temerile cele mai acute ale lui sir Willoughby se liniştiră, auzind că tot protestul Clarei se mărginise la un singur strigăt. Clara îl făcuse uneori să tresară, surprins, întrebându-se dacă e cazul să-şi modifice părerile despre femei în genere ori s-o dispreţuiască numai pe ea; n-o credea totuşi capabilă să-şi dezvăluie complet intenţiile, în fața lui, chiar în condiţiile

unei emoții puternice. Opinia lui despre laşitatea tinerelor fete se îmbina cu idealul femeii maleabile ca ceara, pentru a-l convinge că, deşi acestea pot comite uneori acte disperate (o ştia şi din propria-i experienţă), limbajul lor rămâne temperat de prudenţă şi timiditate, fapt care era în avantajul lui. Dacă fata se va arăta închisă în sine, părând stupidă chiar, doamna Mountstuart o va suci şi învârti, netezindu-i asperităţile, tulburând zonele plane, până ce o va fi modelat din nou; atunci o va dispreţui cu totul şi-l va considera pe el drept gentlemanul cel mai desăvârşit al Creştinătăţii. Doamna Mountstuart va completa schiţa, oferită de el, a unui portret ce nu-i putea totuşi satisface prea mult vanitatea, în comparaţie cu cel vechi, evocând chipul unui nobil triumfător, răsfăţatul zeilor, cu o carieră strălucită, orbitoare ca lumina soarelui, obligând pe toţi să-l înţeleagă şi să-l accepte. Nu în felul modelului dumneavoastră de gentleman, care trebuie prezentat ca obiect al unei stime abstracte! Era, oricum, singura cale care-i rămăsese de urmat! Ea implica totuşi o alternativă: gentlemanul ideal, pentru doamna Mountstuart, trebuia să se căsătorească cu una dintre cele două femei, aruncând-o peste bord pe cealaltă. Era obligat să se însoare, obligat să o ia pe una dintre ele; oricare ar fi fost cea aleasă, ar fi adăugat o anume strălucire reputaţiei sale. Cel puţin, îl va salva din ghearele doamnei Busshe şi nu-i va mai auzi croncănitul sinistru: „Willow Patterne“ şi nici strigătul de vrăjitoare: „Părăsit pentru a doua oară“. Acea făptură uşoară, înaripată, eul fragil, imaterial şi omniprezent şi abandonat al lui Willoughby — mai mult îi simţea pasionat prezenţa decât se gândea la el — nu va mai fi astfel batjocorit pentru lipsa de succes în faţa femeilor. Era o decădere, într-adevăr, faţă de speranţa lui iniţială într-o largă notorietate a numelui său! Totuşi Willoughby se putea consola ştiind că alţii căzuseră şi mai jos. Soarta diavolilor devine o consolare, când suntem prea greu puşi la încercare! Pentru fiecare din suferinţele tale, alte zece vor sfâşia inima altuia, citim în Cartea consolatoare.

Cu toate aceste calcule, Willoughby se înălţa deasupra lui însuşi, contemplând mecanismul activ al fiinţei sale, pe care îl putea critica, parţial, dar nu stopa; simţea o uimire ciudată faţă de scopurile şi temerile unei fiinţe atât de frumoase, virile şi admirate de lume şi, de nu s-ar fi iubit pe sine atât de pătimaş, ar fi mers atât de departe, încât să repudieze acea jumătate a fiinţei lui, nerăbdătoare şi agitată, cu mişcări ce semănau cu cele ale unei colonii de insecte, înălţând şi reparând fără încetare o construcţie cu totul neînsemnată. Se iubea însă pe sine prea serios pentru a întârzia mai mult de un minut asupra unei asemenea dezbinări lăuntrice. După ce o

constată, însă, pentru prima oară, după părerea lui, pasiunea pentru femeia care o cauzase se încărca din nou de furie şi amărăciune.

Aruncă o privire în urmă, în timp ce se îndepărta, împreună cu doctorul Middleton, şi o văzu pe Clara, ca femeie cu adevărat vicleană, desfăşurându-şi aerian graţiile perfide, într-un schimb preliminar de politeţuri cu doamna Mountstuart.

CAPITOLUL XXXV
Domnişoara Middleton şi doamna Mountstuart

— Aşază-te lângă mine, frumoasă Middleton, îi spuse nobila doamnă.

— Cu plăcere, răspunse Clara, primind complimentul cu o reverenţă.

— Aş vrea să te examinez cu toată atenţia, scumpa mea.

Chipul Clarei avea o expresie sinceră şi deschisă, dar pe frunte apăruse o cută interogativă.

— Da? spuse ea, supusă.

— Ai fost una dintre cele mai strălucitoare prezenţe, aseară. Erai adorabilă. Vasele delicate au un sunet dulce chiar când le atingi cu vârful unghiei; când glumele erau reuşite, le răspundeai imediat, am observat asta şi mi-a făcut o mare plăcere. Cei mai mulţi dintre cei invitaţi la masă, seamănă, de obicei, cu nişte tobe. Trebuie să loveşti cu toată puterea ca să scoţi un bum-bum oarecari. Când reuşeşti să-i convingi să facă asta, unul asupra celuilalt, spui c-ai realizat o conversaţie generală.

— Colonelul De Craye a fost foarte amuzant.

— Amuzant şi spiritual.

— Şi fără nici un pic de răutate.

— Aceşti irlandezi, sau jumătate-irlandezi, îmi plac foarte mult, când nu sunt oameni politici, bineînţeles; mă refer la gentlemenii irlandezi. Nu voi mai organiza niciodată un dineu fără un irlandez la masă. La noi, dispoziţia unui bărbat este prea instabilă, nu-i poţi face niciodată să uite de sine. Când beau, firea lor profundă reapare: încep să se înfrunte reciproc, se apucă de politică, şi toată armonia dispare. Soţul meu, o spun cu toată părerea de rău. A fost un om în genul celor vinovaţi de o lungă serie de dineuri ratate. L-am văzut şi pe el şi pe prietenii lui schimbându-se la faţă şi trecând de la culoarea fripturii în sânge, la nuanţa decolorată a rasolului, pentru câte o controversă la ordinea zilei, asupra căreia se înfierbântau, dar care, în sine, nu merita nici o ceapă degerată. Ce să mai spun de seratele de la Londra! strigă doamna Mountstuart, ca şi cum ar fi vrut să agraveze păcatele domnului ei, acolo, în lumea umbrelor. La oraş ori la ţară, masa ar trebui să fie sacră. Unele femei pretind că totul este un complot al bărbaţilor care vor să dovedească micimea noastră. Nu-mi vine să cred în acest complot. Ar însemna să le atribuim prea multă subtilitate. Cred că se reped orbeşte unul asupra altuia numai pentru că sunt ghiftuiţi. Aşa, pare-se, se pregăteşte un englez de luptă. Dacă mănâncă bine nu mai poate respecta armistiţiul. L-ai

remarcat pe acel oribil domn Capes?

— Gentlemanul care-l tot contrazicea pe tata? Colonelul a avut amabilitatea să ne scape de el.

— Cum așa, scumpa mea?

— Nu l-ați auzit? A profitat de un moment de răgaz, când domnul Capes respira adânc după acel imn intonat unui prieten de-al său, guvernator, mi se pare, al unei divizii teritoriale în India, pentru a-i declara unei doamne de lângă el: „A fost un excelent administrator și un logician desăvârșit; s-a căsătorit cu o văduvă anglo-hindusă și curând după aceea a publicat un pamflet în favoarea obiceiului Suttee [90].

— Și ce-a răspuns doamna?

— A scos un „ohh!“

— Ia te uită! Și el a auzit-o?

— Domnul Capes a admis existența văduvei, dar a declarat că nu văzuse niciodată pamfletul în chestiune și nici nu credea c-a fost scris. A insistat că ritualul trebuia numit Sati. Era foarte vehement.

— Ah, îmi amintesc acum; probabil că De Craye s-a amuzat grozav. Apoi domnul Capes a bătut în retragere, spunând mereu *„in toto, in toto“* [91] ca și cum asemenea cuvinte se potriveau cu limbajul cuvenit la o cină! Dar cine i-ar putea învăța cum să se poarte pe acești gentlemeni? Ar trebui să importăm francezi care să-i învețe arta conversației, așa cum strămoșii noștri au invitat aici marchizi pentru a-i învăța să prepare o salată. Ce să mai vorbim de tinerii de azi! Femeile sunt obligate acum să participe la vânători pentru a putea vorbi cu ei, devenind astfel egalele valeților lor. Iată, a fost și Willoughby Patterne, care domnea ca un prinț asupra lor. Ei, l-ai observat aseară? Ai observat că în loc să dirijeze conversația și să mă ajute pe mine, așa cum trebuia, cu atât mai mult cu cât Vernon Whitford dezertase — nici acum nu înțeleg de ce — a rămas țintuit în scaun, subțiindu-și buzele pentru tot felul de remarci răutăcioase. Și le adresa tocmai invitatului meu cel mai prețios, colonelul De Craye! Dacă l-ar fi atacat pe domnul Capes, cu guvernatorul lui din Bomby, după cum pronunță el, ori pe colonelul Wildjohn și primejdia care-i amenință biserica protestantă, ori pe sir Wilson Pettifer melițând la nesfârșit despre republica lui monarhică, ori pe atâția alții, treacă-meargă. Nu, a preferat să împroaște cu sarcasme pe prietenul Horace, și a rămas el dezavantajat, până la urmă. Sarcasmul este doar atât de pueril! La ce reușește o batjocură, chiar când e mușcătoare? Lumea uită epigrama și-și amintește buna dispoziție a celui atacat. În acest domeniu, draga mea, trebuie să înveți cum să fii învins de

„prietenul Horace“. Am şi eu prejudecăţile şi opiniile mele arbitrare, dar îmi place buna dispoziţie şi admir spiritul, verva unor oameni; când întâlnesc pe cineva care să aibă ambele daruri, îmi scot pălăria în faţa lui. Iată-mi confesiunea, în toată naivitatea ei, aşa nefeminină cum e.

— Ba de loc, strigă Clara.

— Atunci suntem de acord.

Clara întredeschise buzele, fără să scoată un cuvânt; era întru totul de părerea doamnei Mountstuart. Aceasta îi strânse mâna.

— Aşa e când ajungi prietenă intimă cu o ştrengăriţă de porţelan, spuse ea. Îmi ierţi cuvintele astea, pentru că am admis că Willoughby m-a trădat.

Clara o privi, succesiv, cu blândeţe, drăgălăşenie şi strălucire, dar se înnegură când nobila doamnă reluă discuţia:

— O prietenă, femeie, tânără şi vecină apropiată, este exact ce mi-am dorit întotdeauna. Am să te scuz, draga mea, pentru că nu doreşti cu aceeaşi anxietate prietenia unei femei mai în vârstă. Dar am să-ţi fiu de mare folos, vei vedea. Mai întâî, nu încerc niciodată să descopăr secrete; în al doilea rând, ştiu să le ţin; în al treilea rând, am oarecare putere, şi, în al patrulea rând, orice tânără de curând căsătorită are nevoie de o prietenă ca mine. Da, şi o lady Patterne, conducând întregul district, va fi încă mai puternică prin sprijinul meu. Nu pari prea încântată, draga mea. Spune, ce este?

— Dragă doamnă Mountstuart!

— Îţi mărturisesc că sunt îndrăgostită de Willoughby, dar am văzut defectele copilului şi le văd şi pe cele ale bărbatului. Are orgoliul unui rege şi ar fi o adevărată nenorocire dacă l-ai jigni. Generozitatea lui e prodigioasa, dar nu poate ierta pe nimeni. Cât despre greşeli, trebuie să rămâi faţă de ele imperturbabilă, ca o sfântă. Secretul lui constă în faptul că este o fiinţă civilizată, hiperrafinată, care aspiră spre perfecţiune şi cred că vanitatea lui de a crede c-a atins-o trebuie încurajată; cu cât vom avea mai mulţi bărbaţi ca el în clasa noastră, cu atât influenţa noastră va fi mai mare. Excelează în sporturile bărbăteşti pentru că nu admite să fie întrecut în vreun domeniu, dar, cum bărbaţii nu-i apreciază iscusinţa, el se îndreaptă spre noi. În acest fel şi trebuie să-l manevreze soţia lui. Dispreţuieşti ideea de a manevra pe cineva. Este totuşi necesară, poţi să fii sigură de un lucru, că va fi mândru de tine. Soţia lui nu se va iubi prea mult pe sine dacă n-ar deveni cea mai fericită femeie din lume. Vei avea caii cei mai rapizi, rochiile cele mai frumoase, bijuteriile cele mai scumpe din Anglia, şi un bucătar fără pereche. Castelul se va schimba când vei intra aici ca lady Patterne. Scumpa mea, farmecul dumitale va străluci în locu-i exact atunci

când, cu toată grația lui, Willoughby nu va atrage suficiente priviri. Nu știu dacă va putea juca rolul lui Othello, ori al lui Leontes [92] și nimeni dintre noi n-are nevoie să știe. Impresia mea este că dacă umbra unei bănuieli i-ar traversa inima, este genul de om care ar înzeci aparența vinovăției pentru a se răzbuna cu anticipare de o ofensă imaginară. Nu este ceva neobișnuit la bărbați. Am auzit povestindu-se lucruri ciudate despre comportarea lor și ai să le auzi și dumneata, când va veni vremea, dar nu de la mine. Nu vreau ca o tânără femeie să judece cu amărăciune lumea, pentru că este prietena mea. Un mic sfat, pentru că am ajuns aici: nu te angaja cu el într-un șir de represalii reciproce. E sigur că el va avea totdeauna o lovitură și mai grea la îndemână și vei fi târâtă mai departe decât ai dori. Se spune că noi îi învingem pe bărbați, în acest joc, și așa este, dar numai cu condiția de a ne învinge mai întâi pe noi. Cursa, o dată începută, se desfășoară până la marginea prăpastiei și învingător este cel care trece dincolo. Trebuie să rămânem parțial sclave, pentru a ne putea păstra pozițiile, care, aparent, ne sunt acordate. Aparențele acoperă o mare parte, remarcabilă, a vieții, în orice caz cea mai confortabilă, atât timp cât știm să fim discrete la momentul potrivit. Willoughby este bărbatul care, pentru a-și alina orgoliul o dată rănit, ar fi în stare să-și ducă soția la pierzanie. Dacă s-ar însura cu o văduvă dificilă, pamfletul lui asupra obiceiului Suttee ar apărea în mai puțin de un an. Vernon Whitford ar primi instrucțiuni în legătură cu asta, în primul anotimp friguros. Îți place domnișoara Dale?

— Cred că mai mult decât îi plac eu ei, răspunse Clara.

— Nu v-ați apropiat niciodată mai mult?

— Am încercat. Nu trebuie blamată, știu de ce m-a înțeles greșit, și ar trebui poate să spun că mă condamnă pe drept cuvânt.

— Eroul comun a două femei ar trebui să moară și să fie jelit de amândouă o dată, pentru ca ele să se poată aprecia una pe alta. Ți-e frig?

— Nu.

— Ai tremurat, scumpa mea.

— Da?

— Mi se întâmplă și mie. Pași vor umbla pe mormântul nostru, acolo unde se va afla. Fii sigură de un lucru: Willoughby Patterne este un om a cărui onoare nu poate fi pusă la îndoială.

— Sunt sigură.

— Vrea să ți se consacre. A fost obișnuit să vadă femeile zburdând în jurul lui și oferindu-i-se ca niște ofrande.

— Eu…!

— Dumneata nu poți, desigur că nu, oricine își dă seama de la prima privire. Ești și mai fermecătoare, pentru mine, tocmai pentru că nu ești domesticită. Căsătoria vindecă tot felul de indispoziții.

— Oh, doamnă Mountstuart, vreți să mă ascultați?

— Imediat, dar nu mă amenința cu mărturisiri. O femeie elocventă este ceva teribil. Bănuiesc, fată scumpă, că noi amândouă știm ce poate fi spus și ce nu.

— Mi-e teamă că nu bănuiți adevărul.

— Dă-mi voie să-ți spun ceva în legătură cu bărbații geloși; nu e vorba de maurii căsătoriți cu fete neascultătoare, ci ființele civilizate pe care le întâlnim în saloanele noastre și, fii atentă, bărbații îndrăgostiți, nu soții; sunt de altfel două specii cu totul diferite, fie că sunt, fie că nu, căsătoriți; primii rareori se lasă cuprinși de gelozie, dacă nu sunt cumva ei înșiși nestatornici. Gelozia îi fixează. Este suficient să-și închipuie că suntem cât de puțin dispuse să ne amuzăm și devin la fel de respectuoși ca și valetul meu, și la fel de inofensivi ca un vânător a cărui pușcă s-a descărcat. O, frumoasa mea Middleton, și eu care voiam să-ți dau lecții! Dumneata i-ai dat lui o lecție, dineul meu a avut de suferit din cauza aceasta, dar să știi că nu sunt de loc supărată.

— Mă uluiți, doamnă Mountstuart!

— Nu te-ai mira însă, dacă ți-aș spune că l-ai adus pe bietul om în starea de a se întreba dacă nu cumva ar fi mai bine să renunțe la dumneata.

— Adevărat?

— Da, și ai reușit.

— Am reușit?

— Hai, draga mea, sări în sus de bucurie!

— Va renunța?

— Atunci când bărbații vor prefera ridurile, prospețimii, floarea veștedă, celei abia înmugurite, excelența abstractă, frumusețiipalpabile. Ah, flecăreala lor stupidă despre intelectul femeii, nimfa grotelor și, mama Gracchilor! Ce, își închipuie că sunt pierdută de admirație în fața lui, din moment ce-mi vorbește mie! Femeile însă, astfel ascultă, cum bine știi. Este unul dintre bărbații care exercită un fel de farmec special când îți vorbește direct; îți dai seama de asta când începi să vorbești cu altcineva, îmi închipui că sunt unii oameni care au talentul de a vedea adânc în noi, în timp ce ne vorbesc. Citim despre ei. Da, draga mea, ai procedat foarte abil, arătându-i că în cazul dumitale, lucrul nu este posibil, el nu te poate influența. După opinia mea, adevăratul motiv de alarmă este că

demonstrația dumitale, de va fi fost numai o glumă, a fost totuși prea insistentă, a mers prea departe, cum mi-a spus chiar el, dezamăgit. Poți să le reproșezi lipsa de înțelepciune, dar bărbații nu pot înțelege, fără să geamă de durere, că sunt niște simple obiecte utile, la care renunți când nu mai ai nevoie. Lasă-mă pe mine să-l liniștesc. Willoughby nu poate renunța la dumneata. Sunt sigură că a încercat. Orgoliul lui a fost teribil de lovit. Ești destul de perspicace pentru a observa că lecția dumitale și-a atins ținta. Când asemenea mici neînțelegeri nu preced căsătoria, o urmează, așa că nu ați pierdut timpul degeaba și, mai târziu, vă veți aminti cu plăcere de ele, ca de niște fapte ale trecutului. Ești foarte palidă, copila mea.

— Dumneavoastră puteți, doamnă Mountstuart, puteți să mă credeți capabilă de-o asemenea înșelătorie, lipsită de scrupule?

— Fii onestă, frumoasa Middleton, și răspunde-mi: poți susține că nici nu ți-a trecut prin minte că vei produce un asemenea efect asupra lui Willoughby?

Clara înăbuși dorința instinctivă de a se apăra și a justifica roșeață care-i cuprinse obrajii; avu senzația că totul în ea se desface și se prăbușește, avea nevoie însă de prietenia acestei doamne și trebuia să se supună condițiilor, tăcând, roșie ca focul.

Doamna Mountstuart o examina în liniște.

— Asta este. Conștiința roșește. O poți cunoaște după flăcările ce izbucnesc în afară. Nu te judeca prea aspru, ai cădea în cealaltă extremă. Roșeața chipului tău contează pentru mine, mai mult decât orice probe care te-ar acuza evident, mai mult decât toți Crooklynii din lume. Ți-ai pierdut punga.

— Mi-am dat seama abia azi-dimineață.

— A adus-o Flitch. E la Willoughby. Dumneata ai să i-o ceri, iar el va pretinde o recompensă, vei fi câteva minute roșie în obraji și astfel se va sfârși acest episod; nimeni n-a fost ucis, doar un sărman bărbat rănit a rămas melancolic, și eu îmi ofer serviciile pentru a-i alina durerile, promițând să-i dovedesc că ritualul Suttee a fost, într-adevăr, desființat. Așa. Și acum la treabă. Ți-am spus că am vrut să te examinez, sondându-te doar. Ești copleșită de porțelanuri. Dezamăgirea dumitale a întristat-o teribil pe biata lady Busshe. Așa că aș vrea ca darul meu de nuntă să-ți fie pe plac.

— Stimată doamnă!

— Cărei stimate doamne te adresezi?

— Scumpă doamnă Mountstuart!

— Așa.

— Poate că vă veți pierde stima pentru mine. Poate că mă veți ajuta. Nimeni altcineva nu poate. Sunt prizonieră și sunt obligată să continui această impostură. Oh, am să încerc să nu vorbesc prea mult, nu puteți suferi așa ceva, și eu la fel, dar trebuie să încerc să vă explic că nu sunt la înălțimea situației de care credeți c-ar trebui să fiu mândră.

— O, la la! Toate suntem nedemne de așa ceva, dar încrucișăm brațele, ne plecăm capul și… primim onorurile.

Vrei să joci rolul „umilei servante“? E un rol vechi și demodat. Și apoi? Ce motive ai avea?

— Nu vreau să mă mărit.

— El este cea mai bună partidă a districtului.

— Nu mă pot mărita cu el.

— Cum așa? Dar ai sosit cu el până în pragul bisericii! Cum nu te poți mărita cu el?

— Nu mă consider obligată s-o fac.

— Pragul bisericii obligă o fată cuminte tot atât de mult ca și altarul. Ce te împiedică? Din moment ce sunt confidenta dumitale trebuie să-mi spui tot. Este important ca tinerele noastre fete să fie respectabile, tot atât cât bărbații noștri niște oameni de cuvânt. Cred că nu-ți închipui că, în momentul de față, te poți debarasa de el. Ce ai împotriva lui? Spune!

— Mi-am dat seama că nu pot să…

— Ce?

—… să-l iubesc.

Doamna Mountstuart avu o grimasă rapidă.

— Asta nu-i un răspuns. Ce motiv ai? întrebă ea. Ce ți-a făcut?

— Nimic.

— Și când ți-ai dat seama de acest nimic?

— Nu-mi dau seama; treptat, sau poate deodată.

— Treptat și deodată? Mi se pare că este inutil să-ți cer să fii logică. Dar dacă totul este adevărat, n-ar trebui acum să mai fii aici.

— Aș vrea să plec și nu pot.

— Ați avut o scenă, mai înainte?

— Mi-am exprimat dorința.

— Prin eufemisme sau printr-un limbaj infantil?

— Dimpotrivă, foarte limpede, o, foarte limpede.

— I-ai vorbit și tatălui dumitale?

— Da.

— Și ce ți-a răspuns?

— I se pare de necrezut.

— Și mie la fel! Pot înțelege micile neînțelegeri, ori capricii, fantezii: nu putem intra la ham, printr-o simpla bătaie pe umăr, așa cum bărbații devin cavaleri. Dar ca să te desparți brusc, rupând-o la fugă, de un gentleman nefericit, tocmai la ușa bisericii, este sau curată nebunie, sau ceva care nu poate fi nicicum numit. Crezi că ești perfect sigură de sentimentele dumitale?

— Atât de sigură încât privesc în urmă, cu regret, timpul când nu eram.

— Dar îl iubeai, pe atunci.

— Mă înșelam.

— Și acum? Nimic?

— Nimic, nu mai sunt în stare de iubire.

— Scumpa mea! Da, da, tonul acesta de convingere amară ascunde adesea o mică șiretenie. N-ar fi nimic nou! Știu că sub masca bunului simț se află uneori ceva monstruos. Oh, dar îmi chinui degeaba mintea pentru a înțelege, continuă doamna Mountstuart frângându-și mâinile. Ce este aici? Dezgustul femeii? Ai auzit ceva imputându-se vieții lui înainte de a te cunoaște? Caracterul, moralitatea lui? Nu? Evenimentele l-ar putea constrânge să se poarte fără blândețe, nu însă și urât; și apoi, n-avem nici un drept asupra trecutului cuiva sau, este în orice caz prea târziu să-l afirmăm în prezent. Despre ce este vorba atunci?

— Suntem două firi cu totul deosebite.

— Nu-s de vină cumva… niște ochi verzi?

— Nici pomeneală!

— Atunci, mai precis!

— Nu ne înțelegem în nimic.

— Multe legături excelente se întemeiază pe neînțelegeri. Păcat că nu ești o fată fără zestre. Atunci, n-ai mai fi văzut nici un impediment în respectivele neînțelegeri. Ești la fel de legată prin cuvântul dat, ca și prin inelul pe care l-ai fi putut avea pe deget.

— Cuvântul de onoare! Dar fac apel la onoarea lui, nu-i pot fi o soție potrivită.

— Dar dacă insistă, consimți?

— Apelez la rațiune, doamnă. Este ea…

— Te întreb, dacă insistă, consimți?

— Va insista spre nenorocirea lui și a mea.

Doamna Mountstuart se legănă în fotoliu.

— Bietul sir Willoughby! Ce soartă! Şi eu care te-am crezut o fată extrem de abilă! Ce vrei, am admirat cât de bine ai ştiut să-l manevrezi. Iată-mă acum obligată să iau lecţii de la lady Busshe. Draga mea Middleton, nu lăsa lumea să spună că lady Busshe a intuit mai bine situaţia decât mine! Trebuie să mărturisesc că pun oarecare vanitate în chestiunea asta. Ea declară că atunci când a trimis cadoul — n-o cred, însă — a avut o presimţire că-i va fi trimis, curând, înapoi. Nu vei justifica, desigur, extravaganţele unei femei căreia îi lipseşte un minimum de respect. Oricât ne-ar plăcea nouă să-l disecăm pe Willoughby, este un bărbat superb, ţi-o spun şi ca să te încurajez, şi ca să mă pot apropia de dumneata. Nu avem prea des ocazia să privim un bărbat cu o asemenea ţinută princiară, atât de plăcut în societate, când se simte în largul lui: un desăvârşit exemplar al gentlemanului englez. Este exact bărbatul pe care ai vrea să-l ai ca vecin, după ce se va fi căsătorit. Şi iată o femeie care îndrăzneşte să declare pe faţă că acesta va fi părăsit a doua oară! Tremuri! E un gând odios, într-adevăr. Şi complet de neînţeles pentru oricine, cu excepţia, bineînţeles, a doamnei Busshe; aceasta s-a năpustit să tragă o concluzie catastrofală, devenind profetă. Încearcă să-ţi închipui femeia care crede că aşa ceva se poate întâmpla de două ori unui bărbat. Nu sunt sigură că ea n-a trimis acum acelaşi cadou pe care l-a mai trimis o dată şi l-a primit apoi, înapoi. Ştii, logodna cu Durham. Mi-a spus aseară că l-a primit, atunci, înapoi. Am văzut-o cum asculta cu multă suspiciune povestirea profesorului Crooklyn. Draga mea, este pasiunea ei să prevestească dezastre, da, e o adevărată pasiune. Când se confirmă, triumfă, în chip firesc. Va trebui s-o suportăm conducându-ne şi dând din cap, înţelept, la orice fleac. Lumea va deveni insuportabilă. Scumpă Middleton, nu permite să se întâmple aşa! Şi nu răspunde sibilinic numai pentru că eu pălăvrăgesc atâta. Deşartă-ţi inima în mâinile mele. Ai să te opreşti singură, curând, şi prin lipsa cuvintelor vei înţelege lipsa motivelor. Te asigur că aşa este. Dă-mi voie să te privesc mai cu atenţie. Da, spuse doamna Mountstuart, după ce examină trăsăturile Clarei, eşti o fată inteligentă, se vede după linia nasului şi a gurii. Aş putea jura că nu m-am înşelat; sprintul, inteligenţa sunt evidente, ţâşnesc prin toţi porii. Dar sufletul?

— N-am suflet, suspină Clara.

Suspinul era şi spontan şi voit. Putem, într-adevăr, juca un rol cu toată sinceritatea şi acesta devine totuşi a doua natură, numai prin comprehensiunea cu care l-am studiat.

Doamna Mountstuart înţelese după geamătul adânc al fetei, cât de grea

era povara ce-i apăsa sufletul. N-ar fi reacționat așa dacă ar fi fost lipsită într-adevăr de suflet. Și voia s-o mărturisească. Clara nu-l iubea pe bărbatul căruia îi era hărăzită, atunci ce semnifica geamătul ei? O prefăcătorie? De obicei prefăcătoria este vălul care ascunde un secret. Fetele nu suspină cu o asemenea compasiune pentru bărbatul care le este indiferent, dacă nu se simt apăsate, în același timp, de gândul ori de teama că pentru un altul au suflet. De obicei, n-au compasiune pentru bărbatul pe care nu-l iubesc: e ca și cum ai putea crede că un soldat îl plânge pe dușmanul lovit în luptă; numai departe de luptă poți încerca asemenea sentimente. Presupunând totuși c-ar manifesta o asemenea compasiune, fără ca obositoare insistențe s-o fi provocat, că ascunde altceva; de fapt, sub masca compasiunii pentru o biată victimă, fetele își plâng propria lor soartă.

Astfel se succedau gândurile doamnei Mountstuart și, ca și bănuielile ei de altfel, erau cam rudimentare și cam generale; calculele nu erau incorecte, dar nici nu se potriveau exact cu realitatea. E atât de greu să sesizezi adevărul în jocurile înșelătoare ale realității! Chiar și un om specializat în sondarea adâncurilor întunecoase ale sufletului dezgroapă adevărul, ciocănind greoi, la întâmplare, ici și colo — noi numim asta, intuiție rapidă ! — și atunci, el nu apare ca un fir curat de aur, ci ca un minereu. În care tot felul de materiale străine sunt încrustate; scos la lumină, conține, simultan, mai mult sau mai puțin decât adevărul propriu-zis. Poți obține un gram de aur pur numai crezând cu toată tăria în el, ori așteptând în liniște să iasă la iveală.

„Un iubit!“ gândi înțeleapta doamnă! Iată însă că nu exista nici un iubit, deși o dragoste părea că există, sau, mai bine zis, o cameră părea că se pregătește fără a se fi aprins încă nici o lampă înăuntru.

— Poți afirma cu toată convingerea că nu te ispitește de loc rangul de primă doamnă în district? întrebă doamna Mountstuart.

Răspunsul Clarei se auzi ferm:

— Absolut deloc.

— Scumpa mea, te cred cu o singură condiție. Uită-te la mine. Ochii tăi sunt elocvenți. Dacă vrei să faci rău, ești bine pregătită. Dar cu atât mai bine ar fi, din moment ce ai câștigat un premiu, să te oprești din cursă și să te bucuri de el. Lady Patterne, conducând întreg ținutul, va avea suficiente ocazii să-și dea frâu liber capriciilor și fanteziilor. Cât despre domnul nostru, ei da, domnul nostru s-a purtat cam urât aseară, dar o frumusețe ca asta — ea indică c-un deget chipul Clarei, contemplând-o un moment în liniște — frumusețea ta ar putea domestici și un căpcăun. Iar domnul

nostru, pe cât este de fermecător în societate, pe atât de uşor poate fi condus. Eşti genul de frumuseţe pe care francezii o numesc… nu, pari mai curând o regină a spiriduşilor, îi poţi vedea pândind în preajmă-ţi. Zâmbeşte şi vor dansa, fii tristă şi-s în stare să se spânzure de durere. Nu, nu ai nici urmă de demonism în dumneata, cel puţin, nu încă. Şi apoi, scumpa mea Middleton, orice-ai zice, domnul nostru este un domn de care poţi fi mândră. N-ai decât să-l trimiţi în Parlament: îşi va lăsa acolo proasta dispoziţie. După părerea mea, are, ceea ce se cheamă, stil. E conştient de asta? Nu mi-am închipuit niciodată, până aseară. Nu-mi dau seama ce i s-a putut întâmpla acum, de curând. Era odată un tânăr Prinţ, într-adevăr, un superb tânăr gentleman englez. L-ai jignit cumva, într-un fel sau altul?

— Sunt obligată mereu să-l jignesc, spre nefericirea mea, răspunse Clara.

— Şi cu totul inutil, draga mea, pentru că, oricum, eşti obligată să te măriţi cu el.

Pieptul Clarei palpită, umerii i se ridicară uşor, crispându-se, iar capul i se prăbuşi pe spate.

Doamna Mountstuart exclamă:

— Gândeşte-te ce scandal ar izbucni! Cred că nu te-ai putea gândi vreodată să urmezi exemplul acelei biete fete Durham, fie că era provocat, fie că nu, de gelozie! Se pare c-ai mers atât de departe şi într-un timp atât de uluitor de scurt, încât oamenii sunt alarmaţi unde ai să te opreşti. Chiar acum, privirea dumitale a trădat o teribilă repulsie.

— Mi-e teamă ca da. Aşa este. Nu mă mai pot stăpâni. Scumpă doamnă, aveţi promisiunea mea că nu mă voi purta într-un mod scandalos, ori dezonorant. Tot ceea ce aş vrea să vă rog este sa mă ajutaţi. Ştiu sigur, despre mine, că nu sunt cea mai bună dintre femei. Sunt nerăbdătoare, rea, nu voi fi o soţie bună. Sentimentele de care sunt în stare îmi arată lucruri urâte despre mine însămi.

— Este bogat, frumos, un mare senior, un om cu influenţă, de-o sănătate perfectă şi are domenii întinse, enumeră doamna Mountstuart, accentuând energic, câteva din calităţile lui sir Willoughby, aşa cum îi veneau în minte, calităţi ce i se păreau irezistibile pentru o femeie. Presupun c-ai dorit să te iau în serios, nu?

— Apelez la dumneavoastră pentru a mă ajuta.

— Cum?

— Convingându-l că este o nebunie să mă forţeze să-mi ţin cuvântul.

— Am să te cred, scumpa mea Middleton, c-o singură condiţie: este o

prostie să afirmi că n-ai de loc suflet. O schimbare atât de gravă, presupunând că s-a produs, se datorește faptului că ai inimă, nu că n-ai. Îți dai seama? Dacă vrei să fim prietene, n-are rost să mimezi prostia. E un lucru destul de rău, în sine, dar s-o mai și mimezi, e oribil. Trebuie să fii sinceră cu mine și să-mi răspunzi fără înconjur. Ai venit aici, în vizită, cu intenția de-a te mărita cu sir Willoughby Patterne.

— Da.

— Și-apoi, *puțin câte puțin*, ai descoperit brusc, că nu mai intenționezi acest lucru, dacă ai putea găsi un mijloc prin care să-l eviți.

— O, doamnă, așa este.

— Ei, acum urmează să te pun la încercare și, adorabilă Middleton, de data aceasta, flăcările din obrajii dumitale nu-mi vor mai ajunge. Străvechiul șarpe poate roși uneori la comandă, ca o fată mare. Dumneata vei vorbi însă și-mi vei spune în două cuvinte ce s-a întâmplat, dar nu le risipi pe „doamnă“ sau „Oh, doamnă Mountstuart“. De ce ți-ai schimbat intenția?

— Am venit… când am venit, aveam unele îndoieli. Vorbesc cu toată sinceritatea, să știți. Mi-am dat seama că nu pot să-l admir, așa cum, îndrăznesc s-o spun, o merită cu prisosință. M-am schimbat, și faptul m-a surprins, mă surprinde și acum. Dar atât de profund ! Așa încât, gândul de a mă căsători cu el acum, este ca…

— Amână comparația, interveni doamna Mountstuart. Chiar dacă nimerești una potrivită, n-ai fi prea în câștig. Și apoi, chiar în măsura în care ai depășit numărul de cuvinte fixat de mine, mi-ai dovedit că n-ai fost sinceră.

— Sunt gata să jur…

— Ar fi un sperjur.

— Vreți să mă ajutați?

— Am să încerc, dacă eşti perfect sinceră.

— Scumpă doamnă, ce aș mai putea adăuga?

— Va fi greu, dar poți răspunde la întrebările unui catehism.

— M-ați ajuta, atunci?

— Da, deși nu-mi place, între prietene, să fie puse condiții. Există vreun bărbat, pe lumea aceasta, căruia i-ai acorda mâna de bunăvoie? Iată prima mea întrebare. Nu pot merge nici un pas mai departe, dacă nu știu răspunsul. Răspunde-mi pe scurt: da sau nu.

Clara se afundă în fotoliu, respirând greu; era gata, în gând, să se arunce în prăpastie și, aruncându-se aproape, simți nebunia mărturisirii, ca și

prudența rece care o îndemna la tăcere. Exista un asemenea bărbat? Imaginea lui semnifica libertatea, și mărturisirea, o promisiune că va fi liberă.

— O, doamnă Mountstuart!

— Ei!

— Chiar m-ați ajuta?

— Încep să mă îndoiesc c-o dorești cu adevărat, pe onoarea mea.

— Ați spus, să-i dau mâna de bunăvoie, doamnă?

— O, dar e mai mare râsul! Cu o minte ca a dumitale, îți dai seama unde te duce ezitarea la o asemenea întrebare?

— Scumpa mea doamnă, vreți să-mi dați mâna și să mă lăsați să vorbesc în șoaptă?

— Nu e nevoie, am să mă uit în altă parte.

Vocea Clarei tremura, ca o coardă întinsă prea tare.

— Există un… în comparație cu el mă simt o ființă cu totul neînsemnată. De l-aș putea ajuta…

— Ce nevoie ai să-mi spui mai mult decât că acest bărbat există?

— O, doamnă, nu este același lucru, nu este ceea ce credeți dumneavoastră. Îmi cereți să spun numai adevărul, să fiu cât mai riguros sinceră: așa și sunt; vreau să înțelegeți cât de diferite sunt sentimentele mele de cele pe care le-ați putea bănui, dintr-o… mărturisire. Nu mi-a trecut niciodată prin minte că i-aș putea acorda mâna. Dacă sensul întrebării era: există un bărbat pe care-l admiri? aș putea răspunde afirmativ. Nu pot să nu admir un om cu un caracter atât de frumos și atât de lipsit de egoism. Este un bărbat pe care dumneavoastră îl compătimiți probabil, ceea ce vă coboară sub nivelul lui; îl compătimiți pentru că noblețea firii lui l-a făcut un om fără noroc. Trăiește pentru bucuria altora.

Vocea îi vibra muzical, cu acel sunet profund, liniștit, care nu poate țâșni decât din adâncul inimii și este imposibil să nu-l crezi ori să-l iei în râs.

Capul doamnei Mountstuart se aplecă, încordat, ca un arc de oțel.

— Este inteligent?

— Foarte.

— Are conversație?

— Da.

— E frumos?

— Ar putea fi socotit frumos.

— Spiritual?

— Cred că este.

— Vesel, bine dispus?

— În felul lui.

— Bineînțeles, ar fi un șarlatan dacă ar încerca o altă manieră. E sărac?

— Nu e bogat.

Doamna Mountstuart tăcu o vreme, strângând ușor mâna Clarei, o dată sau de două ori, liniștind-o, fără a-i arăta însă că o și aprobă.

— E sărac, fără îndoială, spuse ea, în cele din urmă. Trebuie să fie exact inversul a ceea ce ai putea dumneata avea. Mă rog, frumoasa Middleton, n-aș putea spune că ești onestă. Am să te ajut în măsura posibilităților. Cât anume, mi-e imposibil să-ți spun. Am intrat într-o mlaștină. Cel mai bun lucru, mi se pare, este să-i sugerezi acelui îngeraș vrednic de milă să se agite nițel și să ți se prezinte într-o altă lumină. Nu cred în inocența lui. Știa, evident, că ți-ai dat cuvântul.

— Nu mi-a sugerat niciodată, prin vreun cuvânt ori gest, să-mi calc cuvântul.

— Atunci cum știi?

— Nu știu.

— Nu din cauza lui dorești să rupi logodna?

— Nu.

— Atunci ai reușit perfect să nu-mi spui nimic. Care este adevăratul motiv?

— Oh, doamnă!

— Vrei să rupi logodna numai pentru că există pe lume acea ființă admirabilă?

Clara clătină din cap: n-ar putea spune, era ea însuși derutată. Declarase mai mult decât îndrăznise vreodată să-și spună ei însăși; procedând astfel, depășise cu un pas limita pe care îndrăznise s-o fixeze, contemplând-o de departe.

— Nu vreau să te mai reții, spuse doamna Mountstuart. Cu cât cunoaștem mai multe lucruri, cu atât învățăm că nu suntem atât de înțelepți pe cât credem. Trebuie să mai învăț la școala doamnei Busshe. Te-am crezut, realmente, o fată șireată. Sper că dacă te mai schimbi o dată îmi vei mărturisi acest important eveniment.

— Așa voi face, spuse Clara. O declarație, cât de violentă, că i-ar fi imposibil să se mai schimbe încă o dată, nu ar fi avut același efect, copleșitor, asupra interlocutoarei sale.

Doamna Mountstuart scrută cu atenție chipul, pentru a-l descifra din

nou, într-un fel care să se potrivească cu ultimele ei impresii.

— Pot întrebuința cum vreau informațiile pe care mi le-ai dat?

— Mă las cu totul în mâinile dumneavoastră, doamnă.

— N-am vrut să fiu aspră cu dumneata.

— Nici n-ați fost; aș vrea să vă îmbrățișez.

— Sunt cam năucită de cele auzite și un sărut nu mi-ar reda echilibrul. Și eu râdeam de lady Busshe! Nu-i de mirare c-ai tresărit, ca o rachetă care, deși înconjurată de jerbe si flăcări, nu pornește, atunci când ți-am spus c-ai reușit să-l faci pe bietul sir Willoughby să nu mai poată renunța la dumneata. Am observat și eu asta. O femeie ca lady Busshe care prezice întotdeauna catastrofa, nu mai avea nevoie de alte lămuriri. Ce fire are?

Clara nu-i ceru să precizeze la cine se referea atât de imperativ și de brusc.

— Are și el defectele lui, răspunse ea.

— Atunci, a sosit sfârșitul lui sir Willoughby! Cu toate că n-aș jura că-ți va reda libertatea, când va auzi vestea cea mai rea posibilă, dacă o va auzi, deși, după mine, este în interesul lui s-o afle. Nu spun nici c-ar trebui să-ți redea libertatea. Ar deveni el atunci îngerașul cel vrednic de milă. În ce te privește… dar dumneata nu meriți complimente. Ar fi imorale. Te-ai purtat urât, urât, foarte urât, N-am văzut în viața mea ca cineva să se schimbe, așa, cu 180 de grade. Ai merita să fii înfierată. Vei deveni notorie, vei fi denumită „Numărul doi“. Gândește-te la asta! Nu vei fi nici măcar originală! Să întrerupem discuția, altfel aș fi în stare să debitez la prostii până mi s-ar opri răsuflarea. Mi se pare c-am auzit clopotul de prânz.

— A sunat, într-adevăr.

— Mâna dumitale nu e prea potrivită pentru a apare în societate, dar ar fi mai bine să vii, totuși.

— Da, da, așa se întâmplă în fiecare zi.

— Fie că ești dumneata în mâinile mele, fie că este invers, formăm un cuplu infernal ce conspiră împotriva celor care-i invită la masă; cu cât trăncănim mai mult, cu atât suntem mai josnice, dar e mai bine s-o facem totuși, pentru a ne liniști conștiința. Doamna Mountstuart își netezi cutele voluminoasei sale rochii și adăugă: De la o anumită vârstă încolo, tinerii devin profesorii noștri. Ne instruim privind înapoi. Un lucru măcar depune în favoarea mea: nu te-am tratat ca pe o nebună. „Are defecte, e plăcut la privit, are conversație, e vesel și sărăcuț; pe ăsta-i preferă ea celuilalt!“ astfel exclamă înalta doamnă, pierdută în gânduri, pe când trecea printre arbuști, ajungând în fața castelului.

Colonelul De Craye îi ieşi în întâmpinare; plăcut la privit, desigur, vesel, cu o conversaţie plăcută, în orice caz fără să aibă nimic dintr-un Cresus, şi împodobit cu defecte.

Zâmbetul lui jovial, încrezător în sine, ca o rază de soare scânteind prin ceaţă, declanşă o ostilitate până atunci indecisă, pe chipul doamnei Mountstuart. Ca efect, se mânie brusc pe logodnica lui sir Willoughby.

— Bună dimineaţa, doamnă Mountstuart! Mi se pare că sunt ultimul care vă salută.

— Cât timp mai ai de gând să rămâi aici, colonele De Craye?

— Am sărutat pământul când am venit, doamnă, ca William Normandul [93], şi-n consecinţă m-am ataşat acestui sol.

— Presupun că nu te pregăteşti şi să-l iei în stăpânire?

— Un pumn de ţărână m-ar satisface.

— Am auzit că joci cam mult rolul Cuceritorului. Numai că astăzi proprietatea este considerată mai sacră decât pe vremea lui William Normandul.

— Apropo de proprietate, domnişoară Middleton, ţi s-a găsit punga, spuse el.

— Ştiu, replică ea, cu tonul cel mai firesc pe care l-ar fi dorit doamna Mountstuart, deşi tocmai ingenuitatea ei o agasa.

Clara trecu mai departe.

— Restitui pungile, deci, remarcă doamna Mountstuart c-un asemenea accent şi c-o asemenea privire încât De Craye tresări şi înţelese c-a avut loc o lungă discuţie între jupâniţa cea tânără şi bătrâna doamnă.

— Este un obiect pierdut, nu furat, răspunse el.

— Nu îndestul de preţios deci, pentru a-l păstra.

— Cred c-aş fi avut aceleaşi sentimente în faţa lui, ca bietul Flitch, birjarul, care l-a găsit.

— Dacă eşti conştient de tentaţia aceasta, de a-ţi însuşi ceea ce nu-ţi aparţine, ar fi mai bine să părăseşti aceste locuri.

— Şi să-i cedez în alte locuri? Nu e un sfat prea virtuos.

— Nu te sfătuiesc astfel pentru a salva virtutea dumitale, colonele De Craye.

— Şi eu care am îndrăznit un moment s-o sper, doamnă, răspunse el, ofilit parcă de tristeţe.

Se aflau sub ferestrele sufrageriei şi doamna Mountstuart preferă să închidă o discuţie care tindea să topească masca de bronz auster, sub care o începuse. Îi era încă recunoscătoare pentru modul în care se comportase cu

o seară înainte, la dineul ei, şi nu se putea arăta prea severă.

CAPITOLUL XXXVI
O conversație însuflețită la o masă de prânz

Doamna Mountstuart intră în hol tocmai când trecea și Vernon pe acolo, îndreptându-se spre sufragerie. Ea îl întrebă:

— S-au împăcat cei doi campioni?

— Nu tocmai, dar au consimțit să se întâlnească la altar pentru a oferi o victimă, ofrandă zeilor, într-o imitație modernă a versurilor clasice, răspunse el.

— Pare destul de inocent. Profesorul este îngrijorat de plămânii lui?

— Își amintește din când în când și tușește.

— Trebuie să-l ajuți să uite.

— Lady Busshe și lady Culmer sunt înăuntru, spuse Vernon, fără să-și dea seama de gravitatea anunțului, până ce văzu efectul lui asupra doamnei Mountstuart.

Ea-i spuse în șoaptă:

— Invit-o pe frumoasa mea prietenă să facă o plimbare cu dumneata, când ne-om scula de la masă. Va fi poate nevoie s-o salvezi, invit-o, e dorința mea.

— E un remarcabil pedestru, răspunse Vernon cu un aer naiv.

— Nu e nevoie neapărat să faceți o performanță la marș, spuse doamna Mountstuart, și-l lăsă să plece; apoi, întorcându-se către De Craye, pronunță acest elogiu:

Dintre toți oamenii pe care-i cunosc, el are firea cea mai deschisă. Poți fi sigur că-ți va face oricând un bine și niciodată un rău. De-ați fi cu toții… în loc să vă năpustiți imediat asupra unei prăzi la care râvniți. Și v-ați primi, răsplata pentru lipsa voastră de egoism, te asigur. Da, și chiar acolo unde o căutați. Iată un lucru pe care nici un bărbat nu l-ar putea crede!

— Din moment ce mă vedeți îmbrăcat în livreaua dumneavoastră! exclamă colonelul.

— Oare? spuse ea, ezitând în dorința abia schițată de a-i face o mărturisire. De ce oare sunt mereu tentată să-ți vorbesc prin aluzii? Nu pot să înțeleg.

— Pentru că, atunci când un câine nu pricepe frumoasa noastră engleză, i ne adresăm, firește, într-o engleză pocită.

Nobila doamnă era amuzată. Pe cine n-ar putea, amuza acest bărbat? Și la urma urmei, dacă frumoasa Middleton voia să se poarte necugetat,

degeaba o mai contrazicea, oricât de întristați s-ar putea simți prietenii lui Willoughby, pentru el.

Încercă să nu zâmbească.

— Ești absurd. Te-ai fi putut referi, mai bine, la un bebeluș.

— N-am îndrăznit.

— Trebuie să-ți spun, colonele De Craye, că voi sfârși prin a mă îndrăgosti de dumneata, dar mi-e teamă că fără a te și stima.

— Stima urmează iubirea, la fel de sigur, doamnă, ca parfumul, gustul licorii lui Bachus; trebuie doar să deșertați paharul.

— Noi femeile, sir, credem că ordinea ar trebui să fie inversă.

— E ca și cum am vrea să schimbăm ordinea anotimpurilor, să obținem floarea în octombrie și fructul în aprilie, și nici una destul de dulce. Stima este fructul pârguit care urmează arșiței și florilor, la fel ca și o seară pe care o petreci acasă. Dacă ar fi stima prima, n-ar mai avea părinți și n-ar mai putea spera în progenituri, lucru complet în afara legilor naturii. Așa că, doamnă, mențineți ordinea străveche și veți deveni copilul fericit al naturii iar eu cel mai fericit dintre muritori.

— Într-adevăr, de-aș fi cu cincisprezece ani mai tânără… Totuși nu-s chiar așa de sigură. Poate aș fi încercat mai curând să te fac inofensiv.

— Vreți să smulgeți dinții mielului în timp ce-l mângâiați și-l răsfățați.

— Te-am provocat, colonele, și nu mă voi plânge de contraatacul dumitale. Dar renunță acum la vervă, ca și la candoare, și coboară, un minut, pentru o discuție obișnuită, cu mine.

— Este o aluzie?

— Nu, deși mărturisesc că ți-ar fi mai ușor să răspunzi, dacă ar fi.

— Sunt omul cel mai direct din lume, dacă mi se cere.

— Îți cer, dar în șoaptă. Fii tot atât de alert ca și aseară. Dispune-i pe toți cei de la masă. Puțină voie bună ar fi suficient. Nu prevăd nici o maliție, dar există o anumită curiozitate, ceea ce este adesea același lucru, deși nu la fel de ușor de combătut. Lady Busshe și lady Culmer sunt aici.

— Pentru a mătura de pe cer toate pânzele de păianjen.

— Ei bine, poți atunci duela cu niște cozi de mături?

— Am făcut o dată o încercare.

— Sunt amândouă foarte directe.

— Se îndreaptă amândouă „drept la țintă“, așa cum Napoleon ordona cavaleriei sale să facă.

— Trebuie să mă ajuți să parez loviturile.

— Vor avea nevoie de variație în conversație.

— În permanenţă. Eşti un diavol de inteligenţă, şi dacă ar trebui să te judec, mi-e teamă că ţi-aş permite să intri în cer, în ciuda scandalului care ar izbucni. Deschide uşa, rămân cu pălăria pe cap.

De Craye deschise larg uşa.

Lady Busshe spunea:

— Este adevărat că ne veţi fi vecin, doctore Middleton?

Răspunsul reverendului doctor se înecă în valul sosirii noilor invitaţi.

— Credeam că ne-aţi părăsit, observă sir Willoughby, către doamna Mountstuart.

— Ca să fug cu De Craye? Sunt prea greoaie, scumpe prietene. Şi-n afară de asta, nu m-am uitat încă la cadourile de nuntă.

— Tocmai pentru asta am venit şi noi, exclamă lady Culmer.

— Trebuie să mărturisesc că sunt grozav de încurcată în legătură cu cadoul meu. Lady Busshe făcu un semn cu capul, peste masă, către Clara. Oh, degeaba negi, aş prefera să aud adevărul, oricât de brutal, decât nişte complimente evazive.

— Cum aţi putea defini un adevăr brutal, doctore Middleton? întrebă doamna Mountstuart.

Doctorul Middleton se trezi instantaneu, gata pentru o alocuţiune judicioasă, întocmai ca un luptător antrenat, oricând pregătit să răspundă la semnalul trompetei.

— Voi defini un adevăr brutal, doamnă, ca o descriere a adevărului, ce nu poate fi comunicată omenirii fără a se impregna de duritatea celui care îl formulează.

— Este un adevăr brutal, doamnă, acela care ne învaţă că lumea se compune din nebuni, cu câţiva ticăloşi ca excepţii, spuse profesorul Crooklyn, furnizând tocmai exemplul evitat de reverendul doctor.

— Ca să nu mă precipit singur între fălcile primei definiţii, care mi se pare la fel de binevenită ca şi balena lui Jonas [94] putând înghiţi probabil pe savantul cel mai notoriu al epocii, fără să simtă nevoia să-l şi digere, voi spune, adăugă De Craye, că un adevăr brutal înseamnă, mai curând, să utilizezi o puternică încărcătură de observaţii pentru a lansa nişte mici şi neînsemnate fapte personale.

— Platon este un Moise contaminat de aticism, iată un adevăr brutal, îi spuse Vernon doctorului Middleton pentru a prelungi diversiunea.

— Iar Aristotel purta întreg globul sub ţeasta sa, adăugă reverendul doctor Middleton.

— Şi modernii trăiesc din sudoarea anticilor.

— Și nici un om la mie nu poate arăta exact comoara pe care o jefuiește.

— Arta zilelor noastre este o orgie de adevăruri brutale, remarcă profesorul Crooklyn.

— Și literatura a domesticit, după multe silințe, adjectivul, oriunde l-a găsit în relație cu substantivul, adăugă doctorul Middleton.

— Prima apariție a lui Orson [95] la Curte avu aspectul unui adevăr brutal, provocând uimire și spaimă domnișoarelor de onoare, obișnuite cu niște Adami de tapițerie, spuse De Craye.

Pentru a nu fi eliminat din această strălucită întrecere, sir Willoughby șarjă și el, cu lancea înclinată, zâmbind către Laetiția.

— În fine, tot un adevăr brutal este caricatura.

Ea răspunse:

— Aceasta este unul din aspectele lui, iar celălalt este exactitatea realistă.

El se înclină:

— Ai câștigat laurii.

Doamna Mountstuart se admiră singură văzând cum se năpusteau unul după altul, în felul lor caracteristic; cu o singură excepție, nici unul dintre ei nu știa ce ajutor îi acordau unei biete fete, nefericită și incapabilă de o ipocrizie decentă. Dovedise colonelului inițiativa și tăria cu care putea controla evenimentele, închizând și gura dușmancei sale, dintr-o singură lovitură.

Totuși, acel „în fine“ al lui sir Willoughby nu-i plăcuse, și cu atât mai puțin modul afectat în care se înclinase și îi zâmbise Laetiției, ca un nou Lothario [96]. Willoughby resimți cu tristețe această reacție. Cum putea el, cu gigantica lui povară în spate, să rivalizeze cu acești bărbați lipsiți de orice grijă, într-un asemenea joc absurd, declanșat de ea, cu amabilitate, tocmai la masă? Fu și mai plictisit când le auzi pe domnișoarele Eleanor și Isabel Patterne declarând, de comun acord, că termenul „caricatură" era decisiv pentru definiție. Rudele noastre ar trebui să aibă tactul de a ne scuti de asemenea congratulări în public.

— Mă rog, mă rog, spuse lady Busshe, stupefiată de ciudatul roi de comentarii, stârnit, cu un zumzet nesfârșit, de cuvintele ei.

— Sunt expuse la vedere, domnișoară Middleton? se interesă lady Culmer.

— Suntem cu toții expuși la vedere, un întreg regiment gata de inspecție, se înclină De Craye în fața ei, fără să-i poate abate insistențele. Admiratorii domnișoarei Middleton sunt întotdeauna expuși, reluă el.

— Pot fi văzute? insistă Lady Busshe.

Chipul Clarei era interogativ, dar păstra un calm demn de elogii.

— Cadourile de nuntă, explică lady Culmer.

— Nu.

— Pentru că, altfel, riscăm să repetăm cadourile, de două, de trei și chiar de patru ori, evident, fără nici o bucurie pentru mireasă.

— Dar există, doamnă, o primejdie și mai mare, dacă darurile sunt expuse, spuse De Craye, anume atracția magnetică exercitată de cadourile de nuntă etalate la vedere asupra hoților rafinați, care au, probabil, un instinct nupțial special, pentru că nu se află niciodată la o distanță mai mare de o leghe de colecția expusă. Se spune că aceștia pot recunoaște trusa oferită unei logodnice, chiar la 15 ani după eveniment.

— Chiar la 15 ani? întrebă doamna Mountstuart.

— După calculele poliției. Dacă darurile sunt la vedere, n-ajută nici câinii, nici lacătele, nici drugurile de la ferestre; hoțul se strecoară înăuntru mai ușor chiar decât Cupidon. Singura protecție eficace, oricât de ciudat ar pare, o constituie două sticle din cel mai vechi rom de Jamaica existent în Anglia.

— Sticle de rom? strigă lady Busshe.

— Băutura preferată a Marinei Regale, doamna mea. Cu permisiunea dumneavoastră, vă voi spune o poveste, care vă va dovedi că am dreptate. Aveam un prieten logodit cu o tânără lady, nepoata unui bătrân lup de mare, un căpitan din școala lui Bendow, cu un picior de lemn și cu o chică revărsată peste ceafă, un bătrân gentleman tipic, conservat în saramură, cu vorbe cu tot și cu vuietul mării răsunând puțin în toate faptele lui. Părea c-a fost zvârlit pe țărm de valul care ți se spărsese la picioare, abia cu o clipă mai înainte, iar din punctul de vedere al dispoziției părea cu adevărat un fiu al lui Neptun. Când fu desfăcut pachetul cu daruri oferit de el miresei, s-au găsit înăuntru, bineînțeles, două sticle cu cel mai vechi rom de Jamaica existent în Marea Britanie, fabricat înainte de nașterea lui și chiar a lui taică-su. Un alcool miraculos, în care vă rog să credeți, doamnă, pentru că singurul merit al povestirii este uimitoarea ei veracitate. Sticlele erau astfel legate încât să pară niște adevărați gemeni, pentru că aveau același certificat de vechime. Aveau și o eticheta, care confirma vârsta și identitatea lor. Erau într-adevăr doi patriarhi, aceste sticle, putând rivaliza în bătrânețe cu cele mai vestite case ale regatului. Ar fi putut face și pe măgarul ce stătea placid între două legături de fân, să le privească cruciș, de poftă, dacă, animal fiind, ar prețui gustul romului și ar avea chef să se

veleească. Minunate sticle vechi! Așa, și pe etichetă, chiar deasupra datei, stătea scris, cu litere de-o șchioapă: „Dar de nuntă, de la unchiul Benjamin pentru nepoata lui Bessy.“ Biata Bessy vărsă atâtea lacrimi de dezamăgire și indignare, încât bătrânul gentleman ar fi putut pluti pe ele ca în elementul lui, cu vas cu tot. Ea jura că darul îi fusese trimis, în mod grosolan, special pentru a o jigni, deoarece unchiul ei nu putea suferi cadourile de nuntă și rânjise văzând etalate toate acele cești și farfurii, ca și diversele servicii splendide și pomiere, călimări, oglinzi, cuțite ori furculițe, truse de toaletă și tot restul. Ea protestă, se agită încoace și-ncolo, declarând că sticlele acelea oribile nu vor fi expuse alături de celelalte cadouri în sufragerie, unde stăteau, toate, de câteva zile, încât familia trebuia să mănânce pe unde putea, eventual pe pereți, ca muștele. Numai că se contura de departe, ca o plăcută perspectivă, moștenirea unchiului Benjamin, așa că se decise, împotriva voinței fetei, ca sticlele să fie expuse la locul lor. Ori, iată că într-o bună dimineață, familia întreagă se năpustește jos, în fața unei teribile zarve a servitorilor: strigăte, țipete, se cheamă poliția, se vorbește pe deasupra, de un asasinat. Și ce să vezi? Doi hoți — prodigioși! — erau întinși pe podea, fiecare cu una din cele două sticle gemene în mână; ceva din oroarea unei asemenea nopți plutea încă în jurul lor, ca o ceață bătută de vânt, suficient pentru a-i speria pe cei de față, care se repeziră, lovindu-i cu picioarele, pe ticăloșii beți turtă. Cadourile de nuntă erau într-o dezordine inimaginabilă, dar nimic nu se pierduse, grație, trebuie să recunoașteți, sticlelor de vechi rom de Jamaica ale unchiului Benjamin.

Colonelul De Craye încheie, asigurându-i că povestirea era autentică.

— Bătrânul lup de mare era un om prevăzător și înțelept, exclamă doamna Mountstuart, râzând, către lady Busshe și lady Culmer.

Cele două doamne râseră prudent, ca răspuns.

— Mai cunoști și alte povești spirituale, colonele De Craye? întrebă lady Busshe.

— O, doamnă, când arborele începe să-și socotească poamele de aur, înseamnă că falimentul e aproape.

— Ce poetic! exclamă lady Culmer, cercetând chipul abătut al domnișoarei Middleton și observând că ea și cu sir Willoughby nu schimbaseră nici un cuvânt și nici o privire.

— Dacă o singură sticlă din vinul dumitale de Porto n-ar prețui mai mult decât întreg catalogul cadourilor de nuntă, Willoughby, te-aș sfătui să pui una din ele ca paznic, spuse doctorul Middleton, în timp ce-și umplea paharul. Doctorul bea vin de Bordeaux, la prânz, cu conștiința virtuții și a

recompensei aşteptată, seara, pe la ora şapte şi jumătate.

— Ar trebui o duzină, pentru brutele acelea, sir, spuse De Craye.

— Atunci să nu ne mai gândim la asta. Chiar şi una… doctorul Middleton respinse sugestia.

— Atunci nu suntem cu nimic mai câştigaţi, decât la început, observă lady Busshe.

— Suntem sortiţi, probabil, să înaintăm pe etape, opină doamna Mountstuart.

— Atunci o să ne considere lumea nişte rable bătrâne, remarcă De Craye.

— Faţă de noi, dumneata ai avantajul de a o cunoaşte mai îndeaproape pe domnişoara Middleton, îi spuse lady Culmer. Îi cunoşti gusturile şi ştii câtă pondere au acestea în constituirea acelor mici amintiri, grupate undeva, deja, deşi încă nepregătite pentru inspecţie. Nu ştiu ce să fac. Vedeţi cât este şi lady Busshe de îngrijorată. Avem destul timp pentru a mai face schimbări, cu toate că ne apropiem rapid de ziua fatală, domnişoară Middleton. Suntem foarte, foarte aproape. Da, da. Fac parte dintre aceia care socotesc că asemenea mici afaceri trebuiesc abordate deschis, fără ridicola afectare burgheză, aşa încât să putem fi sigure că-i facem o plăcere miresei. Este o tranzacţie ca şi oricare alta, în viaţă. În ceea ce mă priveşte doresc să las o amintire plăcută. Este chiar un test de bună-creştere să discuţi despre asemenea lucruri ca despre ceva foarte simplu şi firesc. Te măriţi, doresc să păstrezi lângă dumneata ceva care să-ţi amintească de mine. Ce ar putea fi: un obiect util, ori unul ornamental? În gospodăriile obişnuite alegerea nu este grea, dar într-o casă bogată, îmbelşugată, te afli în faţa unei grele dileme.

— Mai ales când este vorba de nişte persoane cu un gust atât de rafinat, adăugă lady Busshe! Sunt foarte nefericită, într-adevăr, se plânse ea Clarei.

Sir Willoughby se depărtă de Laetiţia. Clara părea hotărâtă să păstreze o tăcere absolută asupra cadourilor de nuntă, încât se impunea o diversiune.

— Porţelanul dumneavoastră a fost ales cu mult gust, şi mă pretind un cunoscător, spuse el. Cum ştiţi, nu prea am porţelanuri vechi de Saxonia, în schimb pot concura cu tot districtul în porţelanuri de Sèvres, iar cele de China, moştenite, cu greu s-ar mai găsi pe aici.

— Poţi considera vasele tale cu semnul Dragonului, ca pe un cadou din partea tânărului Crossjay, spuse De Craye.

— Cum aşa?

— Nu s-a abţinut el oare să le spargă? Excelent băiat! Într-o casă,

vecinătatea dintre un copil şi porţelanuri te poate face să prevezi dezastre la fel de mari precum cel al lui Flitch şi al birjei lui.

— Înţelegeţi, desigur, că prietenul meu Horace — a cărui vervă s-a declanşat acum în legătură cu o poveste cu un copil — ne-a adus un vas magnific de porţelan, care a fost distrus însă pe drumul dinspre gară, când i s-a răsturnat trăsura, explică sir Willoughby lui lady Busshe.

Ea şi cu lady Culmer exclamară câte un Oh! jalnic, în timp ce domnişoara Eleanor şi domnişoara Isabel Patterne descriau rapid incidentul. Atunci, cele două doamne aflate în vizită o priviră atent, cu o simpatie comună, pe Clara şi, biruindu-şi acest sentiment, după ce zări un chip de marmură, lady Busshe declară:

— Nu, nu-ţi place porţelanul, e evident, domnişoară Middleton.

— Îmi pare bine că acum sunt sigură, adăugă lady Culmer.

— O, cunosc acest chip şi această privire, nu le văd pentru prima oară, continuă lady Busshe, afectând un aer glumeţ.

— Vom alunga noi aceste închipuiri ale unei generozităţi excesiv de scrupuloase, dragă lady Busshe, spuse sir Willoughby, rănit până în adâncul inimii.

Era complet uluit de lipsa neobişnuită de delicateţe cu care lady Busshe vorbea în public despre cadoul ei ca şi de vulgara insistenţă cu care se întorcea mereu la aceeaşi temă. Şi dacă n-o înţelesese cumva greşit, mai înainte făcuse aluzie tocmai la acea fiinţă drăcească, Constanţa Durham. Dar poate c-o înţelesese greşit, era mereu în gardă împotriva teribilei lui susceptibilităţi. Era totuşi greu de explicat această atitudine la o entuziastă prietenă şi admiratoare de-a lui, la o doamnă atât de nobilă. Şi tot aşa, lady Culmer, o doamnă de aceeaşi noblеţe. Erau oare înţelese între ele? Aveau vreo bănuială? Se întoarse către Laetiţia, pentru a găsi un antidot la suferinţa lui.

— O, dar nu sunteţi încă o singură fiinţă, îmi trebuie două voci pentru a mă convinge, reluă lady Busshe, după ce scrută din nou chipul de marmură.

— Lady Busshe, vă rog să nu mă consideraţi o ingrată, spuse Clara.

— Eh, nu-i vorba de ingratitudine! Aş fi dorit să fie pe gustul dumitale, să-ţi placă dumitale. Îmi pasă tot atât de puţin de recunoştinţă, cât şi de complimente.

— Dar recunoştinţa e tot un fel de compliment, observă Vernon.

— O, domnule Whitford, lasă-ne cu metafizica, acum.

— Nu disprеţuiţi complet măgulirile, doamnă, interveni De Craye. Este cea mai subtilă dintre arte, am putea-o numi sculptură morală. Adepţii ei

pot modela cum vor chipul unui prieten, dacă o practică cu îndemânarea cuvenită. Cât de stângaci sunt și tot am reușit să-l fac pe cineva să se poarte ca un Solomon, lăudându-i mereu înțelepciunea. După primele doze înghițite a și căpătat o expresie inteligentă. Cântărea cea mai mică problemă, zilnic, în orice ocazie, cu o deliberare într-adevăr orientală. Dacă aș fi insistat, ar fi fost în stare să închirieze un copil și o pereche de mame ca să se certe pe indivizibila bucată de carne.

— Sper să petrecem împreună o zi la Londra, îi spuse Clarei, lady Culmer.

— N-ai uitat-o pe regina din Saba? îl întrebă doamna Mountstuart pe De Craye.

— Când o vezi, nu-ți mai rămâne decât să te lași cu totul în voia ei, răspunse el.

— Dar numai dacă nu te plictisești să faci o excursie prin magazine cu o bătrână doamnă alături, continuă lady Culmer.

— Să te plictisești de oaia pe care o tunzi! exclamă doctorul Middleton. Nu, doamnă Culmer, oaia este sacră.

— Nu e chiar așa sigur, contestă Vernon.

— În ce sens și cât de mult nu ești sigur? întrebă reverendul doctor.

— Tendința firească este să disprețuiești pe cel pe care-l tunzi.

— Eu susțin contrariul. Să-ți fie milă de el, mai ales când behăie.

— Ceea ce ar însemna că cei ce fac cadouri sunt un fel de ovine tunse.

— Obiectez! spuse doamna Mountstuart.

— Doamnă, lumea se așteaptă ca noi să facem cadouri, și chiar sugerează s-o facem; ați poreclit asta moda cadourilor. Persoana care refuză să facă un cadou, ori este incapabilă de așa ceva, nu se poate aștepta la nimic mai bun decât să fie privită așa cum fermierul își privește oaia, cu lâna jumulită atârnându-i în lațe mizerabile, și nu poate să nu se gândească, văzând-o, la câinele străin, aflat prin preajmă, în timpul nopții. Cum ați văzut, chiar căpitanul Benjamin nu s-a putut sustrage acestei obligații. Tinerii însurăței sunt doi briganzi cărora li s-a dat o autorizație de șantaj asupra noastră, ei au supraviețuit unei epoci necivilizate. Dar îndrăznesc să cred că în timp ce ne iau tot, fără milă, obiceiurile unei ere mai fericite i-au făcut, cel puțin, să nu ne și disprețuiască. Mi-e teamă însă că domnul Whitford se gândește la o specie inferioară de pungași.

— Permiteți-mi, sir, să vă spun că n-ați luat în considerație aspectul ignobil al celui tuns, spuse Vernon. Fac apel la opinia doamnelor: oare dacă ar zări un struț jumulit de pene, plimbându-se prin Salonul Reginei, nu l-ar

dispreţui în ciuda faptului că pălăriile lor sunt împodobite chiar cu penele lui?

— Este o presupunere cu totul extravagantă, se încruntă doctorul Middleton. Nu merită să o luăm în seamă.

— Cred că este potrivită totuşi, sir, cu titlu de exemplu.

— Sunt curios să ştiu dacă s-a întâmplat vreodată aşa ceva.

— În viaţă? De o mie de ori.

— Mi-e teamă că-i adevărat, spuse doamna Mountstuart.

Lady Busshe dădea semne că vrea să renunţe la continuarea unui prânz atât de inutil.

Vernon se ridică în picioare şi privi pe fereastră.

— L-ai văzut pe Crossjay? o întrebă el pe Clara.

— Nu. Mă duc să văd dacă este aici.

Ieşi din cameră, Vernon o urmă. Aveau amândoi o scuză onorabilă.

— Pe unde-o fi apucat-o băiatul? întrebă ea.

— Habar n-am, răspunse el. Dar ia-ţi şi pălăria, dacă vrei să scapi de inchizitorii ăştia.

— O, ce umilinţă, domnule Whitford.

— Bănuiesc că nu dumneata ai resimţit-o cel mai acut, iar deznodământul nu mai poate întârzia mult.

Astfel se întâmplă că atunci când lady Busshe şi lady Culmer ieşiră din sufragerie, domnişoara Middleton se evaporase undeva, departe, unde n-o mai puteau ajunge voci imperative şi mesageri.

Sir Willoughby îi scuză absenţa.

— De-aş fi gelos, aş fi faţă de acest Crossjay.

— Eşti un om excelent şi cel mai bun verişor din lume, răspunse enigmatic, lady Busshe.

Iar lady Culmer lăudă conversaţia extrem de vie, de la masă.

— Cu toate că, Dumnezeu mi-e martor, n-am înţeles ce însemnau toate frazele acelea şi ce urmăreau. Totdeauna se întâmplă aşa?

— Cam totdeauna.

— Cât de mult trebuie să te bucure clipele de tăcere!

— Mai curând, cuvintele simple, fără efecte căutate, îmi găsesc refugiul, de obicei, lângă Laetiţia Dale.

— Ah, tuşi lady Busshe. Fapt este că doamna Mountstuart se dă în vânt după asemenea cuvinte de spirit.

— Cred, doamnă, că Laetiţia Dale este la fel de spirituală ca aşii pe care doamna Mountstuart, ori eu, ne place să-i adunăm în jurul nostru.

— Mă refer la inteligență în conversație.

— E tot așa, și în conversație. Poate că nu i-ați dat încă ocazia să v-o dovedească.

— Da, da, este într-adevăr inteligentă, draga de ea. Arată și mai bine acum.

— Eu o găsesc frumoasă, adăugă lady Culmer.

— O frumusețe variabilă, remarcă sir Willoughby.

Cele două doamne se instalară în trăsură și, imediat, pălăriile lor se apropiară într-o discuție intimă. Nu mai făcuseră nici o aluzie la cadourile de nuntă, după ce se ridicaseră de la masă. Adevăratul motiv al vizitei lor era lesne de ghicit.

CAPITOLUL XXXVII
Unde se evocă un duel iscusit şi se arată de ce acesta era necesar

Acea femeie, lady Busshe, prezisese abia post-festum dezertarea Constanţei Durham. Pronunţase, de asemeni, după plecarea lui Willoughby în călătorie, cuvinte destul de sceptice în legătură cu durabilitatea pasiunii lui pentru Laetiţia Dale. Cu vulgaritatea-i amară, această rivală învinsă a doamnei Mountstuart Jenkinson la conducerea districtului se agăţase de linia nasului lui Willoughby, pentru a-i prezice, melancolică, nefericiri viitoare, făcuse jocuri de cuvinte referitoare la numele lui şi se exprimase pe şleau despre trista lui păţanie. Cu toate că ştia destul de puţine fapte, era gata să interpreteze cât mai rău posibil aparenţele defavorabile. Nu găsise nici un elogiu, acum, mai la îndemână, decât acela de a-l numi cel mai bun văr de pe pământ, deoarece îl găzduia, îmbrăca şi hrănea pe Vernon Whitford. Nu găsea nimic altceva să-i spună unui bărbat pe care-l considera un ghinionist. Era o femeie lipsită de spirit şi de adevărată noblеţe, dar era bogată, şi gaiţa asta — un adevărat cuptor din care ţâşneau flăcări ucigătoare — o mai târa şi pe lady Culmer după ea. Amândouă ieşiră din casa lui pentru a împrăştia zvonuri răutăcioase prin tot districtul; lumea se şi pregătea să muşte din carnea sângerândă. Nici una dintre ele nu putea fi amăgită, ca doamna Mountstuart, o femeie atât de inteligentă totuşi; ele erau posace şi se încredeau cu încăpăţânare numai în pista descoperită după miros; singurul mijloc de a zădărnici nişte forţe atât de înverşunate era să te afli mereu cu un pas înaintea lor, înşfăcând şi modificând evenimentul gândit de ele, uluindu-le, când ajungeau la el, cu prezenţa unui fapt cu totul neaşteptat.

„Aşa că v-aţi înşelat, doamnelor.“

„Ne-am înşelat, sir Willoughby şi o recunoaştem. Niciodată n-am fi putut ghici *aşa ceva.*“

Astfel se va exprima acest cuplu de strigoi, dezvăluindu-se singure, în viitor, sub imperiul revelaţiei avute în prezent. El putea deci alerga mult înaintea lor.

Da, clar ca să poată combate pe toantele astea, trebuia să înfrunte unele fapte şi să îndeplinească altele, cu o grabă dureroasă. Asemenea tărtăcuţe, reprezentante ale opiniei publice, judecau doar faptele; piruetele şi fentele graţioase n-aveau nici un efect asupra lor. Trebuia să renunţe la agilitatea spadasinului.

O privire rapidă asupra forței spiritelor obtuze ne obligă să facem niște gesturi contrare înclinațiilor noastre, pentru a înșela teribilul lor instinct. Un moment, Willoughby avu clarviziunea unui înțelept. Intensitatea simțămintelor sale îi provoca uneori o înțelegere atât de profundă a oamenilor, încât ar fi putut ajunge un adevărat înțelept, dacă, motivele percepțiilor lui atât de exacte nu l-ar fi emoționat într-atât, încât să-i trezească un sentiment de împotrivire față de propria lor perspicacitate. Ura și disprețuia asemenea iluminări, încât inteligența lui nu extrăgea nici un profit, deși se biciuia singură. Prefera (și fiecare dintre noi e gata să aleagă la fel) să se simtă măgulit de diferența, astfel dovedită, dintre el și restul oamenilor.

Dar dacă nu era asemeni celorlalți, de ce se simțea atât de derutat, ca un biet solicitant mizerabil? Gândul că așa arăta, se ciocnea dureros de teoriile lui de cuceritor, în spiritul cărora fusese educat și care atribuiau succesul — atât timp cât îl obținea — meritelor înnăscute, iar grandoarea, sufletelor alese, tot așa cum lumina țâșnește numai din lumină; natura ne oferă exemple analoge. Educația din copilărie, debutul strălucit în viață îl obișnuiseră să considere fructele pământului ca bunurile lui personale firești, și acum, datorită acestei fete, devenise prada clevetirilor, dezarmat în fața lor, crispându-se de teama unor eventuale răutăți ale unor cotoroanțe. De ce n-ar alunga această fată?

Ar fi atunci liber să se bucure de viață, fără griji, mai tânăr încă decât în prima lui tinerețe, prin neașteptata răbufnire a fericirii.

Nările i se încordară, simțind cum se târâie înspre el niște aburi denși și pestilențiali. Și în mijlocul acestei mase împuțite putea distinge ochiul galben-sinistru al răutății. Aburii malariei îl vor alunga peste întreg pământul. Răsuflarea lumii, ca și opinia lumii erau, în parte, propria-i răsuflare și opinie despre sine însuși. Printre altele, strămoșii acestui nefericit, ce singur se tortura, îi lăsaseră moștenire și această condiție a unei vieți civilizate. Egoiștilor veștejiți și scofâlciți, de prin colibe și grote, puțin le păsa de opinia publică, ei tânjeau doar după libertatea și după răgazul de-a se scărpina și de a-și alina rănile, când se zgâriau prea violent. Willoughby era un om expansiv, înfloritor, născut pentru a privi de sus o lume care i se prosterna la picioare, și pentru a exulta, scăldat în privirile lor. Să ne mai mirăm atunci de consternarea cu care se vedea în perspectiva de a fi huiduit de toată această lume? Prinții au obligația de a învăța că sunt și ei muritori, iar strălucitorul moștenitor al unei lumi care-l omagiază este în același timp înlănțuit de omagiile primite, cu atât mai mult cu cât acestea

sunt imateriale, insesizabile, nesupuse nici unui fel de taxe, încât el nu-i poate pedepsi așa cum o merită pe trădători. El trebuie să rămână mereu strălucitor și să fie curtenitor cu mulțimea. Este obligat în interesul atât al persoanei cât și al reputației sale, oricât de greu i-ar fi, să-și exhibeze mereu chipul și gamba.

Cu inima zdrobită, gentlemanul nostru se refugie în laborator, străbătîndu-l în lung și-n lat și agitându-și brațele pentru a-și destinde trupul. Ideea că meditează adânc alunga fantasmele imaginației, liniștindu-l. Avea destule motive să creadă că e așa, datorită schimburilor violente de focuri — adesea, adevărate fulgere — între situația lui exterioară și fibrele nervoase ale trupului său. N-ar fi admis pentru nimic în lume că ar fi intrat în agonie: era o simplă dorință de exercițiu fizic.

O zări pe doamna Mountstuart, această chintesență de mondenitate și spirit, prin fereastra cea mai îndepărtată a laboratorului, legănându-și fusta, în timp ce se întorcea de la capătul pajiștei; De Craye se tot izmenea prin jurul ei. Nici chiar intuiția penetrantă, atât de lăudată, a acestei femei nu putea distinge histrionismul irlandez al colonelului. Ea îl plăcea pentru că juca un rol și tot înșira la nerozii amuzante; și nu numai ea îl plăcea. Acel animal volubil se născuse pentru a prinde în laț femeile. Willoughby simți brusc o neașteptată adorație pentru fidelitatea femeii. Cea care întrupa această virtute îi flutură dinaintea ochilor. I se păru de-o frumusețe orbitoare.

O convulsie oribilă, indescriptibilă, însoțită de gemete și căscături, îl făcu să se îndrepte spre instrumentele de lucru pentru a evita recidiva șocului; în timp ce le aranja și le fixa pentru o misiune neobișnuită, se compară singur, spre avantajul lui, cu alți bărbați, ca Vernon, ori De Craye, sau alții din district, camarazi de vânătoare ori de magistratură, care nici nu înțelegeau, nici nu se interesau de o muncă solidă, practic folositoare, munca științifică.

Fu obligat să renunțe însă: îi tremura mâna.

„În ritmul acesta, experiențele nu vor putea avansa prea mult“, își spuse, aruncând vina acestor supărătoare întârzieri asupra dușmanilor săi.

Fără nici o îndoială, trebuia să-i vorbească doamnei Mountstuart, oricât se temea de proba stăpânirii de sine, datorită jocului mușchilor faciali. Faptul că doamna Mountstuart nu venise la el i se părea de rău augur, și nici purtarea ei în timpul mesei nu avea o cauză cu totul obscură. Era evident că-i instigase pe gentlemeni să contracareze, prin flecăreala lor, pe lady Busshe și lady Culmer. Dar cu ce scop?

Chipul Clarei sugera răspunsul.

Era neînduplecat. Dar şi el putea fi la fel. În singurătatea camerei răsună strigătul lui: „Jur că nu i-o voi ceda niciodată lui Horace De Craye! Va suferi şi ea chinurile mele de-acum şi va încerca să le suporte mai uşor, zicându-şi că sunt binemeritate!“ Astfel vorbi Willoughby, înregistrând definitiv jurământul.

Dorinţa de a-i face un rău insuportabil îi produse un fel de extaz, aprinzându-i sângele în vine şi încordându-i trupul în alte mişcări violente, după care şi trunchiul şi membrele se relaxară, tremurând de efort; astfel fu văzut de doamna Mountstuart, prin una din ferestre. El râdea în timp ce-i ieşea înainte, spunându-i:

— Nu, nu mai lucrez azi. Nu merge, refuz să mai încerc.

— Îl iau cu mine pe profesor, spuse ea. E nervos din cauza guturaiului.

Sir Willoughby coborî treptele spre ea.

— Am încercat să lucrez vreo oră pentru a nu lenevi întreaga zi.

— Lucrezi în fiecare zi în vizuina asta?

— Niciodată mai puţin de o oră, când reuşesc să-mi rup o oră liberă.

— Este un minunat refugiu!

Remarca îi acceleră bătăile inimii, ceea ce-l făcu să se întrebe dacă, prelungindu-se criza, nu risca să-i producă vreo tulburare organică, poate vreo afecţiune cardiacă.

— Un obicei bun, spuse el. Aici, alung lumea departe.

— Vom şti rezultatele, la timpul potrivit.

— Nu promit nimic. Îmi place să fiu în pas cu vremea, în ceea ce priveşte ştiinţa. Asta-i tot.

— Şi să devii perla nobilimii de provincie!

— Numai după graţioasa dumneavoastră părere, doamnă. Vorbind în general, ar fi mult mai bine să devin un flecar abil şi să-mi ţin la dispoziţie un carnet de anecdote. N-aş putea face aşa ceva pentru simplul motiv că nu pot trăi cu acest vid în mine, cu singurul scop de a aprinde, din când în când, un mănunchi de artificii. Aspir către ceva solid. E un scop mărunt, fără îndoială, nu prea apreciat.

— Laetiţia Dale îl apreciază.

Un surâs trist şi forţat îi brăzdă gura, ca o frunză răsucită de căldură.

De ce nu-i vorbea de conversaţia avută cu Clara?

— L-au găsit pe Crossjay? întrebă el.

— Pesemne îl urmăresc încă.

Probabil, Clara nu-şi putuse birui timiditatea.

— Trebuie să ne părăsiți, acum?

— Cred că e mai prudent să-l iau pe profesor de aici.

— Tot mai…?

— O asemănare atât de uimitoare…!

— Un cuvânt șoptit doctorului Middleton ar risipi toate îndoielile.

— Eşti un om foarte bun.

Un compliment atât de detestabil prin compătimirea subînțelesă îl împietri. Aşadar, era la curent cu nenorocirea lui!

— „Un filozof “ ar fi termenul cel mai potrivit, cred eu.

— Apropo, colonelul De Craye mi-a promis că mă vizitează îndată ce va pleca de-aici.

— Mâine?

— Cât mai curând, cu atât mai bine. E prea seducător, e delicios. M-a cucerit în cinci minute. Nu-l acuz. Natura l-a înzestrat cu darul de a fermeca femeile. Suntem foarte slabe, noi femeile, sir Willoughby.

Știa deci!

— „Spune-mi cu cine te întâlneşti, ca să-ți spun cine eşti“. Oamenii de spirit simt o atracție mutuală, doamnă.

— Nu-mi faci oare complimentul de a fi un pic gelos?

— În orice caz mă abțin de a-l complimenta pe el.

— Arată-te filozof, cum se cuvine, dacă prețuieşti atât filozofia.

— Pretind că şi sunt un filozof. Probabil îmi închipui că reuşesc pentru că nu am prea multă nevoie de filozofie. Nu știu ce să zic. Suntem nişte enigme pentru noi înşine.

Doamna Mountstuart scormonea iarba cu vârful umbrelei. Când privea în sus, când privea în jos.

— Ei bine? răspunse el privirilor ei.

— Ei bine, unde este Laetiția Dale?

Willoughby îşi întoarse faţa, pentru a nu fi văzut. Când o privi din nou în ochi, ea îl cercetă cu atenție, apoi clătină din cap.

— Nu mai merge, dragul meu sir Willoughby!

— Ce anume?

— Asta.

— Nu voi putea niciodată dezlega enigme.

— Nici să cânți tot felul de triluri, la nesfârşit. Lucrurile au mers prea departe. O mică excursie ar face toată lumea mai fericită. Trimite-o acasă.

— Pe Laetiția? Nu mă pot despărți de ea.

Doamna Mountstuart îşi muşcă buzele şi clătină energic din cap, a

negare.

— Cum ar putea prezența ei aici să supere pe cineva, doamnă? insistă el, riscând.

— Gândește-te.

— Sunt sigur de ea.

— A doua oară!

Aceste cuvinte avură forța artileriei grele. Willoughby încercă să afecteze o stupiditate uimită. Ea-i putea vedea însă inima zbătându-se în piept, încât el renunță la mască, înlocuind-o cu o grimasă încă agreabilă.

— Este inaccesibilă. E prietena mea. Garantez pentru ea, pe onoarea mea. Nu vă fie teamă pentru ea. Vă rog să aveți încredere în mine. Aș pieri, altfel. Nici un suflet de pe pământ nu e comparabil cu al ei.

Doamna Mountstuart repetă:

— A doua oară!

Aceste cuvinte rare, muzical pronunțate, pe același ton de avertisment, venind ca de la o fantomă binevoitoare, declanșară un tunet care-l înnebuni pe Willoughby, fără a-l putea face totuși să îndrăznească să lupte direct, în termeni fără echivoc.

— Este spre binele meu? întrebă el.

— Nu mai merge, sir Willoughby.

Îl împingea la nebunie.

— Dragă doamnă Mountstuart, ați dat crezare unor povești. Nu sunt un tiran. Sunt unul dintre cei mai comozi bărbați. Să respectăm însă convenințele impuse de societate. Altceva n-am de adăugat. Cât despre bătrânul Vernon, bietul de el, lumea spune că sunt un văr bun. Mi-ar plăcea să-l văd însurat în liniște, însurat în chip decent, de data aceasta. Am propus să contribui și eu la instalarea lui. Menționez asta ca să arăt că m-am gândit și practic la această chestiune. A avut o experiență destul de amară în domeniul acesta, s-ar putea decide poate, pentru o nouă încercare, dacă te-ai ocupa dumneata de el. E o loterie destul de descurajantă. Statul o autorizează.

— Dar, sir Willoughby, la ce bun să mă ocup eu de el, dacă, așa cum spui, Laetiția Dale nu e de acord?

— Așa este.

— Atunci vorbim degeaba, dacă nu cumva vrei să încerci să-i înmoi hotărârea.

El arboră un surâs echivoc care sublinia un anume sens al vorbelor sale.

— Nu sunteți prea prudentă, însărcinându-mă cu o asemenea misiune.

— Ți-e teamă de pericol? râse ea, aproape batjocoritor.

Atins de tonul ei ironic, Willoughby răspunse:

— Prețuiesc atât de mult fidelitatea, încât aș fi un avocat prost, insistând să renunțe la ea. Ca să fiu sincer, îmi dau seama de primejdie. Mi-am salvat onoarea, făcând o dată o încercare. E tot ce pot să vă spun.

Doamna Mountstuart își lăsă capul pe spate pentru ca ochii să-l poată cerceta în întregime, pe deasupra nasului ei frumos și acvilin.

— Ai darul mistificării, pe onoarea mea, dragă prietene.

— Nu vă mai gândiți la Laetiția Dale.

— Și cu cine să-l însurăm pe Vernon? Și noi, în ce stadiu ne aflăm?

— Cum v-am spus, doamnă, sunt un bărbat acomodant. Nu există într-adevăr, nimic în mine din firea unui tiran. O ființă impulsivă poate să mă judece așa pentru că o țin strâns de guler; ce să-i fac, vrea acum să scape din laț cu aceeași promptitudine cu care a dorit să intre. Numai că mă opun cu toată strictețea și severitatea la scandalul unei despărțiri violente; nu accept să se renunțe pe față la o logodnă solemnă, nu accept o ruptură publică. Chiar admițând că eu sunt cauza, nu aș consimți la o asemenea nesocotire a convenienței. E clar acum? Este foarte posibil ca lucrurile să se aranjeze în așa fel încât toate părțile să fie mulțumite, fiecare în felul ei, fără prea mult tărăboi. Remarcați că nu eu sunt cel care a vrut ca lucrurile să fie așa. Sunt, prin forța împrejurărilor, pasiv. Dar nu voi ridica nimănui obstrucții.

Se opri; gestul mâinii sale semnifica inutilitatea tuturor cuvintelor ce le-ar mai fi putut adăuga.

Doamna Mountstuart întrevăzu o nouă imagine a lui: agitată, curioasă, aproape nu-i venea să-și creadă ochilor.

— Bine! exclamă ea. M-ai plantat în țara presupunerilor. Așa cum obișnuia să spună soțul meu, nu zăresc nici o lumină, dar cred că zăresc ochii lynxului, care o vede. Să lăsăm discuția, pentru moment. Sunt, desigur, mai tânără decât îmi închipuiam, căci mai am multe de învățat. Iată-l pe profesor, încotoșmănat până peste urechi, și pe doctorul Middleton, fâlfâind din aripi, în bătaia brizei. Dacă rămânem împreună vom auzi o tuse și o notă în subsol, referitoare la o tânără doamnă din gară, așa că mai bine cheamă-mi trăsura, te rog.

— Cum vi s-a părut Clara? Amabilă? Răutăcioasă?

— Am să-ți fac o vizită mâine, sir Willoughby. Pot să-ți spun că mi-ai simplificat foarte mult misiunea, presupunând că nu te-am înțeles greșit. Rătăcesc într-o asemenea beznă, încât sunt obligată, pentru a mă ajuta

singură, să-mi amintesc cum m-a contrazis, altădată, lady Busshe. Tăria ei stă în scepticism. Cel mai ciudat lucru ar fi dacă după toate aceste… Nu, voi recunoaşte atunci că romantismul n-a dispărut cu totul. Îţi plac oamenii traşi pe sfoară?

— Detest această specie.

— Iată un răspuns excelent. Ai merita, pentru el, să te iert. Se stăpâni să nu adauge: …dacă ai vrea să mă tragi pe mine pe sfoară.

Sir Willoughby se duse să cheme trăsura.

Ştia. Era evident: Clara îl trădase. „Cu cât va pleca mai repede colonelul De Craye, cu atât mai bine“, spusese ea, adăugând: „O excursie ar ferici pe toată lumea.“ Ea ştia multe lucruri şi putea ghici restul. Dar ceea ce nu ştia şi nu putea nici ghici, erau calculele bărbatului cu care duelase acum. El se gândi în continuare la spiritele vii şi la cele obtuze. Acestea din urmă erau cele de care se temea. Trebuiau fapte care să le convingă. Aceste spirite obtuze, îşi mărturisea sieşi, îl precipitaseră într-un nou câmp de acţiune, acela al aluziilor obscure insinuate doamnei Mountstuart. Tocmai obscuritatea lor l-ar putea face să se dezică de ele, totuşi se simţea convins în mod straniu, agreabil chiar, că stabilise ceva, în chip ferm.

Era un sentiment plăcut. Însemna sfârşitul torturilor sale. Naviga pe o mare liniştită, soţ al unei femei fidele, nu al unei ştrengărie. Frumuseţea extraordinară a fidelităţii unei femei îi conferea Laetiţiei un farmec la care Clara nu putea aspira. Fidelitatea rezistând la multe încercări este singura podoabă a femeii. Ea se îndreaptă mereu spre soţul ei, ca floarea soarelui spre astrul divin; iubirea ei îl luminează; trăieşte în el, pentru el, atestă valoarea lui, târăşte lumea la picioarele lui, conduce corul de laude, îi îndreptăţeşte stima pentru sine însuşi! Fără îndoială, nu există o frumuseţe mai mare ca aceasta pe întreg pământul!

Dacă pentru a o descoperi şi a preţui pacea pe care ne-o dăruie, pentru a o prinde şi a spune că este a noastră, trebuie să trecem prin tot felul de chinuri, până la urmă acestea sunt recompensate.

Adâncit în reveria lui, îşi luă rămas bun de la doamna Mountstuart şi o porni pe alee, pe urmele trăsurii; nu voia să o întâlnească pe Laetiţia până ce nu va fi consumat, integral, savoarea şi prospeţimea noilor sale închipuiri.

Presupunând că s-ar realiza!

Ar fi generos din partea lui; reputaţia îi va spori.

Căminul lui va fi o fortăreaţă inatacabilă în faţa clevetirilor. Se va bucura de o securitate divină în casa lui.

Cineva care citea totul în el, care-l cunoştea şi-l adora, se va afla acolo, ca o stea, nemişcată, aşteptându-l; o stea fixă.

S-ar căsători cu o oglindă, ori cu un ecou, dar cu o oglindă strălucitoare şi cu un ecou de mii de glasuri.

S-ar căsători cu un intelect, cu o minunată inteligenţă, va face din căminul lui un izvor nesecat de inteligenţă, şi din scumpul şi bătrânul său Patterne — făclia călăuzitoare a întregului district.

Repeta aceste cuvinte, ca pe un cântec, din când în când cu o notă discordantă, o răbufnire involuntară de ură pentru lady Busshe. Spiriduşii care-l pândeau auziră strigătul lăuntric de mânie.

Începu imediat s-o evoce pe Laetiţia în culori desfătătoare, ca pe o miniatură din secolul trecut, rezervând această figură ideală satisfacţiei sale personale. Lumea trebuie să se închine în faţa frumuseţii ei splendide; îi acorda strălucirea smalţurilor, o statură mai înaltă, un aer graţios, o transcendenţă capabilă să alunge imaginea bătrânei vrăjitoare care-l adusese la această ultimă hotărâre.

Rezultatul obţinut constă în împodobirea Laetiţiei cu o frumuseţe mai umană şi mai concretă. Umbra întunecată a genelor pe paloarea obrajilor ajută la această transformare, o adâncă necesitate pentru el şi, de aceea, rapid realizată. Impresia aceasta nouă i se întipări definitiv în minte.

Suita de spiriduşi începu un vesel zaiafet. Auzim în lume tot felul de poveşti despre bărbaţi şi vedem ridicându-se numeroase mâini acuzatoare. Misterele vor fi explicate şi nici o mână n-ar mai acuza, dacă bărbatul care ne înşală ar fi mereu însoţit de această confrerie cu ochi de şoareci, care ne-ar raporta tot ce face. Ei spionează cea mai mică mişcare a inimii.

Inima este magicianul. Nici un spiriduş nu se va afla acolo unde inima lipseşte. Comedia în ea se joacă.

Secretul unei inimi constă în copleşitoarea ei iubire pentru sine însăşi, ne învaţă Cartea.

Cunoscând secretul, putem înţelege misterul acestui organ; putem utiliza compararea inimii cu pârâul de munte pentru a evoca forţa de nestăvilit a firicelului de apă care încearcă să-şi amplifice volumul, asiduu, prin tot felul de meandre, mereu în căutarea lui însuşi; dintre toate forţele pământului, aceasta este cea mai insistentă şi mai net orientată către un singur scop. Dacă vrem să ne instalăm în posturile de observaţie cele mai instructive, trebuie să ne apropiem tocmai de acele meandre.

Puţini dintre noi le studiază. Oamenii le văd, apoi se îndepărtează în fugă pentru a-şi indica priveliştea, unul altuia, cu gesturi agitate, în loc să

observe în liniște fenomenul energiei.

În consecință, va fi greu de crezut că un bărbat, îndrăgostit de o femeie, poate să se pregătească pentru o altă dragoste, cu o luciditate aproape absolută și abia ascunzându-se cu un văl transparent. Pentru a descifra taina, trebuie să cunoaștem aspirația specifică a unei inimi puternice și simple. Priviți pârâul de munte, devenit râu, apoi torent, cum învăluie o frumoasă rocă; dacă aceasta rezistă, fuge mai departe, încercând mereu să se extindă, până acolo unde un zid a fost ridicat poate, la suficientă înălțime pentru a-l îndigui și a-l împiedica să se tot agite dezordonat. Laetiția reprezenta în perspectivă acest loc pașnic și liniștitor.

Dar tinerețea acestei fete se fanase, o știa prea bine; urmărind sistematic să se contemple pe sine cu ochii ei, dilatați de admirație, o accepta pe Laetiția cu bunăvoință, ca un zeu bucuros să fie adorat, și răsfrângea asupra ei aura divină de ea fabricată, pentru a o reînnoi cu tonuri mai vii. Inima lui așa o dorea. Inima descătușează resursele imaginației încât aceasta primi, din partea inimii, misiunea și începu să funcționeze, ca un artist abil.

Abil și într-atât de seducător încât îi oferi o capodoperă, grație căreia Willoughby fu în stare să o privească pe Clara și, simultan, să se gândească la Laetiția. Clara tocmai intra prin poarta parcului împreună cu Vernon; o fată strălucitoare, într-adevăr, dar și superficială, o ființă mustind de sănătate, dar și de animalitate, atractivă, (iar capricioasă, nerăbdătoare, trădătoare, zănatică, o femeie în stare să târască un bărbat în noroi. Se apropia de el.

CAPITOLUL XXXVIII
Unde înaintăm cu un pas spre inima egoistului

Se întâlniră. Vernon îi părăsi imediat.

— L-ați găsit pe Crossjay? se interesă Willoughby.

— Nu, răspunse Clara. Te rog încă o dată să-l ierți. A mințit în conformitate cu ideea lui copilărească despre cavalerism.

— Cavalerismul față de femei, când începe printr-o minciună, sfârșește prin a crea acel erou al femeilor, întâlnit adesea în lume, dar și prin sălile tribunalului.

Abilitatea lui de a o reduce la tăcere era remarcabilă: nu putea replica nimic la o asemenea observație.

— Doamna Mountstuart ți-a devenit confidentă?

— Da.

— Poftim punga.

— Mulțumesc.

— Profesorul Crooklyn a reușit să-ți înștiințeze tatăl de proiectul tău. Presupun că acesta este biletul de tren care s-a prins între faldurile pungii. A primit asigurări la gară că ai luat bilet spre Londra și nu mai aveai nevoie de trăsură.

— E adevărat. A fost o nebunie.

— Ai avut o plimbare plăcută cu Vernon, sucindu-mă și răsucindu-mă în toate chipurile?

— N-am vorbit despre tine. N-ar consimți niciodată să facă ceea ce insinuezi tu.

— E un băiat onest, în felul lui cam desuet. Foarte închis, în același timp. Ți-a vorbit vreodată despre soția lui?

Clara scăpă din mână punga, se aplecă și o ridică de jos.

— Nu cunosc nimic din secretele domnului Whitford, spuse ea, apoi deschise punga și rupse în bucăți biletul de tren.

— Povestea lui este o dovadă că ființele romantice nu ne furnizează întâmplările cele mai romantice. Pronunți adesea cuvântul „cavalerism“. Ei bine, Vernon s-a căsătorit foarte cavalerește cu fiica proprietarului casei unde locuia înainte de a veni aici. Am aflat de fericitul mariaj dintr-un ziar; se spunea că o doamnă Whitford, beată fiind, făcuse scandal într-o gară terminus din Londra, probabil în aceeași gară la care ai fi ajuns cu biletul cumpărat ieri; am aflat apoi că doamna se îndrepta spre noi pentru a-și

împrospăta proviziile, deoarece cămara conjugală se golise complet.

— Îmi pare rău, nu știam, n-am auzit nimic din toate astea, habar n-am de ele, spuse Clara.

— Ești dezgustată, dar jumătate din savanții și scriitorii despre care ai auzit fac asemenea căsnicii. Și puțini dintre ei au norocul lui Vernon.

— Avea multe calități? întrebă Clara.

Buzele îi tremurau.

Părea într-adevăr dezgustată; el o rugă să nu se lase în voia acestui sentiment.

— Se știe că oamenii de litere nu se pricep la femei, n-au gust, nici măcar când intră în societate. Ei caută numai o bună menajeră; doamnele de rasă îi sperie și, fără îndoială, îi plictisesc, sunt o adevărată piatră de moară în casa lor.

— Spuneai c-a avut noroc.

— Ai o slăbiciune pentru el.

— Îl respect.

— E un băiat cam stângaci, dar e un bun prieten, un om vrednic de cinste, și așa mai departe. O căsnicie atât de compromițătoare se uită greu însă. Lumea va vorbi mereu despre ea. Da, a avut noroc totuși, a căzut în mlaștină, dar s-a putut desprinde. De s-ar însura iar…

— Ea…

— …a murit. Nu te speria, a fost o moarte naturală. Ea a îndeplinit singura dorință pe care o mai putea avea familia lui. Și-a îngropat femeia și a venit la mine. L-am luat în călătorie. A doua căsnicie o va face uitată pe prima; se va mormăi poate ceva despre vechea afacere, rudele femeii îi scriu și acum încă, încearcă să-l stoarcă de bani, am impresia. Înțelegi acum de ce este atât de mohorât. Nu-mi închipui că regretă ce a pierdut. E sentimental, ca cei mai mulți dintre bărbați când au scăpat de o povară. Nu-l judeca mai aspru decât până acum.

— Nu, nu, spuse Clara.

— Eu îl apăr ori de câte ori se discută acest subiect.

— Bine faci.

— Fără a aproba nebuniile lui. Nu-l pot spăla chiar de toate păcatele. Ajunseseră la ușa castelului. Clara aștepta ca el să binevoiască să-i spună și lucruri mai personale, dar cum n-auzea nimic de felul acesta, fugi sus în camera ei.

În sinea lui, Willoughby i-o zvârlise lui Vernon, nu numai fără să sufere, dar și gustând savoarea amară a satisfacției. Inima este un mare iluzionist și

scamator.

Își îndreptă apoi pașii, în chip deliberat, către Laetiția. Mintea mărturisea, vinovată, o anumită ezitare. Picioarele îl duceau însă drept la țintă.

Laetiția lucra la o broderie lângă o fereastră deschisă. Colonelul De Craye se afla alături, aplecat ușor peste pervazul ferestrei. Willoughby iertă aerul de amuzament rezervat al fetei, auzindu-l pe colonel declarându-i:

— Am petrecut una dintre cele mai plăcute ore din viață și prefer oricând să lenevesc aici, dacă vrei să consideri asta lenevie, decât să-mi arăt talentul de călăreț.

— Conversația cu domnișoara Dale nu înseamnă niciodată un timp pierdut, spuse Willoughby.

Lumina se răsfrângea dulce pe chipul retras în penumbră al Laetiției.

De Craye se interesă dacă a fost găsit Crossjay, ea murmură câteva cuvinte binevoitoare la adresa băiatului. Willoughby examină broderia.

Se iviră și domnișoarele Eleanor și Isabel.

O invitară pe Laetiția la o plimbare cu trăsura.

Laetiția nu răspunse imediat și Willoughby remarcă:

— Domnișoara Dale l-a mustrat pe Horace pentru lenevia lui, așa că vă recomand să-l chemați la datorie în timp ce am să-i țin eu locul aici.

Domnișoarele nu avură altceva de făcut decât să-l privească pe colonel. Acesta se declară la dispoziția lor, dacă ele o doresc. Fu expediat spre trăsură.

Laetiția își strânse lucrul.

— Colonelul de Craye s-a referit la Crossjay, spuse ea. Pot spera că l-ai iertat pe bietul băiat, sir Willoughby?

El replică:

— Pledează pentru el.

— Aș vrea să fiu elocventă.

— După mine, ești destul de elocventă.

— Dacă supără pe cineva, n-o face niciodată din josnicie. La școală, printre colegii lui, ar străluci în chip firesc. Aici, prea multe reflectoare sunt îndreptate asupra lui, de aceea sentimentele și conștiința morală îi sunt hiperexcitate.

— Nu se întâmpla așa când locuia la tine acasă.

— Eram severă, aspră, cu el.

— Ca o adevărată mamă spartană!

— Metoda mea de educație urmează acest model cu o singură excepție:

băiatul trebuie să simtă întotdeauna că poate obține iertarea.

— Chiar în dauna dreptății?

— O, copiii nu trebuie citați în fața înaltului Tribunal. Mi se pare periculos să le sperii imaginația. Dacă am proceda astfel, n-am ajunge să creăm chiar răul pe care voiam să-l combatem? Pentru copii, familia ar trebui să alterneze cu școala, astfel încât în inima lor să fie convinși că iertarea poate alterna cu disciplina. Sunt prea fragezi pentru a le aplica rigorile vieții noastre; riscăm să-i înăsprim. M-ai încurajat să vorbesc, sir Willoughby, ți-am dovedit, probabil, că nu am darul elocvenței.

— Vorbești cu multă înțelepciune, Laetiția.

— Spun adevărul. N-ai vrea să reflectezi la toate acestea? Ar fi suficient, pentru a-l ierta. Încep să fiu cam îndrăzneață, într-adevăr, și ar trebui să-mi cer eu însămi iertare.

— Mai scrii încă? Continui să lucrezi cu pana? întrebă Willoughby.

— Puțin, foarte puțin.

— Nu-mi place să te văd risipindu-te, irosindu-te, pentru public. Ești prea prețioasă pentru a fi sacrificată acestei fiare. Dăruind mereu, sfârșești prin a-ți epuiza rezervele. Păstrează-le mai bine pentru prietenii tăi. De ce să fie frustrați de un bun atât de prețios? Nu e mai înțelept să crezi că, nefiind utilizat public, acest talent va înflori cu atât mai bogat într-o viață de familie? Sincer vorbind, de-aș avea dreptul, ți-aș confisca pana. „Să terminăm o dată cu fleacurile.“ N-ai să mă auzi citându-l prea des pe Cromwell, dar cuvintele lui se potrivesc perfect în această ocazie. Ar trebui să spun mai curând „lanțetă“ decât „pană“, este un termen mai adecvat. Te însângerează, te epuizează. Pentru ce? Pentru o fărâmă de glorie!

— Scriu pentru bani.

— Atunci, aș zice, te supui singură riscului de a te degrada intelectual și, cine știe, moral! Făcând negoț cu inteligența pentru bani, riști s-o cobori la nivelul cumpărătorilor. Îți confisc pana, Laetiția.

— Ar însemna să confiști propriul dumitale cadou, sir Willoughby.

— Asta dovedește… vrei să-mi amintești data?

— Mi-ai trimis un toc de aur, pentru această pană, la aniversarea mea de șaisprezece ani.

— Asta dovedește cât am fost de nechibzuit, atunci și mai târziu. Și mai târziu.

Își sprijini cotul pe genunchi, își acoperi ochii cu mână și murmură cu o voce vinovată, profundă și surdă, torturată de amintirea trecutului:

— Și mai târziu!

Intenția lui era realizabilă. Ajunsese până la urmă la această concluzie, în ciuda efortului depus pentru a armoniza chipul de lângă el cu idealul înfrumusețat în culorile cele mai vii cu putință; nu o dată închisese cu totul ochii, pentru a reuși. Și eforturile erau posibile. Glasul ei plăcut, sensibilitatea manifestată în orice discuție, lumina din ochi care-i punea în valoare tenul, îi ușurau eforturile. Era ca o băutură liniștitoare și tonifiantă. Delirul se potrivește adolescenței. Bărbații care caută o licoare amețitoare sfidează destinul.

Pe cât de curios, pe atât de sigur, în limita previzibilului, este, însă, faptul că soțul unei femei ca Laetiția s-ar putea împăuna cu virtuțile și comorile ei, pe când soțul celeilalte — imposibil de aflat motivul — nu se va putea lăuda cu meritul de a fi luat, o femeie frumoasă ori savantă. Unul dintre rarele merite ale unei soții este să pară complet neutră, cerând și primind o culoare mai definită, numai prin penelul conjugal.

Laetiției nu-i trebui mult pentru a înțelege cât era Willoughby de îndurerat. Uimirea de a-l vedea dându-și în vileag suferința fu moderată de un susur de vagă teamă. Era nervoasă; rămase nemișcată, așteptându-se la o bruscă explozie de regrete ori de pasiune.

— Pot spera că l-ai iertat pe Crossjay? întrebă ea.

— Scumpă prietenă, spuse el, descoperindu-și chipul, mă conduc după anumite principii. Convinge-mă că am greșit și nu eu voi fi acela să urmeze orbește drumul pe care am apucat la început. Mă cunoști, de altfel. Bărbații neconduși de principii, sunt — ei bine, nu merită să rămână jumătate de oră în compania ta. Am să-ți vorbesc la noapte. Acum am de expediat niște scrisori. La noapte deci: ora 12; în camera unde ne-am văzut ultima dată; sau, mai bine, așteaptă-mă în salon. Trebuie să mă ocup de oaspeții mei, până seara târziu.

Se înclină; se grăbea să plece cât mai curând.

Planul lui putea fi îndeplinit, trebuia să fie îndeplinit. Acesta era destinul său.

CAPITOLUL XXXIX
În inima egoistului

Imediat însă, începu să sufere de pe urma acestei hotărâri. Se temea s-o întâlnească pe Clara. Nebunia de a o fi reținut i se arătă întreagă. Cum s-o privească și să-și mențină hotărârea fără nici o ezitare? Clara îl împingea la tot felul de nesăbuințe. De n-ar fi fost ea aici, și-ar fi putut realiza planul, liniștit, la ideea că îndeplinește o datorie față de sine; urând-o, poate, puțin, pe biata nefericită, căreia, la urma urmei, îi reda fericirea, așa, în felul lui, politicos și amabil. Simțea că i se aprind creierii, gândindu-se la prezența Clarei la castel, înainte de eveniment și o, Doamne! chiar după. Orgoliu? Nu mai avea; îl aruncase la pământ pentru ca ea să-l calce în picioare. Numai că-l prinse din zbor, luându-și-l înapoi, înainte de a atinge pământul. Da, avea încă orgoliu, acesta îl chinuia, ca un pumnal răsucit în rană, acesta era cauza suferinței. Era însă prea orgolios pentru a accepta suferința. „Ceea ce fac, este drept.“ Pronunță aceste cuvinte și, deodată, justețea lor păru că-i netezește drumul, până când o altă întrebare țâșni impetuos cerând un răspuns: Orgoliul lui va primi încurajarea și aprobarea lumii, pentru faptul de a o lua pe Laetiția? Altădată, da. Dar acum? Frumusețea Clarei scânteia în fața lui, orbitoare.

Ne găsim pe puntea vasului care poartă întreaga umanitate și-și croiește cu greu drum prin furtună. Strigătele se încrucișează sălbatic, în echipaj se iscă învălmășeală, instinctul furios de conservare îi desparte grupuri-grupuri: unii vor să salveze vasul, alții propria lor viață. Pentru Willoughby, Clara însemna vasul și Laetiția, viața. Dar îl bântuiau primejdiile, egale poate, fie că se agăța cu încăpățânare de Clara, fie că o zvârlea cât colo, pentru a o păstra pe Laetiția. Clara îi sfârtecase orgoliul, răsucind mereu cuțitul în rană, și sângele lui se prelinsese, în văzul lumii, peste tot; îl trădase lui Vernon, apoi doamnei Mountstuart, privirea lui De Craye spunea că și lui; cui nu-l trădase? Se putea crampona de ea pentru a se răzbuna, dar dorința aceasta nu se putea menține multă vreme dacă nu ducea la îndeplinirea altor scopuri de-ale sale.

„Resping orice idee de răzbunare!“ își spuse el și tresări violent, suferind îngrozitor, dar și admirând omul care se putea arăta atât de generos, în ciuda teribilei jigniri ce i se adusese; cu cât era mai demn de admirație, cu atât era și mai demn de compătimit. Sorbi, ca pe-o otravă, două-trei picături de auto compătimire, respingând astfel asaltul

compătimirii publice. Trebuia să renunțe la Clara, dar în așa fel încât lumea să fie încredințată, ca și el însuși, că era îndreptățit s-o facă. Laocoon al șerpilor chiar din el izvorâți, el se sforța ca toată crispația teribilă a mușchilor, prin care încerca să-i desfacă de pe trupul lui, să pară cât mai măreață. Trebuia să renunțe dar, la Clara! O, Frumusețe odioasă! Trebuie să renunțe la ea, dar nu pentru a o ceda aceluia care, de-ar atinge-o, el ar simți ace ascuțite prelingându-i-se în sânge și șerpi în așternut; trebuie cedată unui om care să-i înăbușe avânturile, trebuie să devină a doua soție a unui bărbat de modă veche, un singuratic, izolat de lume, compromis de prima soție. Dacă s-ar ști public că ea fusese alungată și că-l acceptase pe bătrânul Vernon ca pe un refugiu, împinsă de rușine, de ură, de disperare, ca și de un rest de bun simț, date fiind împrejurările, și că se căsătorise, chiar, cu el, lumea n-ar mai putea fi influențată de frumusețea ei, când va judeca faptele. Lumea va ști ce să creadă. Instinctul de auto-conservare îi șoptea lui Willoughby că s-ar putea sugera lumii, dacă va fi nevoie, să gândească într-un anumit fel, ceea ce ar fi cu totul imposibil dacă ar vedea-o pe Clara mergând la altar cu Horace De Craye. Instinctul de conservare, nu răzbunare, inspira această șoaptă. Considera că inechitatea Clarei îi justifică actele, dar nu dorea să o facă permanent să sufere; era un om prea fin; avea însă intenția fermă de a-i lăsa ei tot beneficiul scandalului, presupunând că va izbucni unul, și chiar al bârfei obișnuite.

„Și astfel el i-o oferi vărului și secretarului său, Vernon Whitford, care a deschis gura și a închis ochii.“

Auziți gura lumii cum trăncăne? Ce putem face ca s-o oprim? Era de ajuns că Willoughby nu dorea să-i facă nici un rău. Nădăjduia, amabil, că bârfele o vor ofili puțin pe Clara; gândul îi venise spontan, căci altfel strălucirea frumuseții odioase, pe care o pierdea, ar fi fost insuportabilă, n-ar fi putut accepta, n-ar fi putut niciodată renunța la ea.

Totuși, efectul imediat era fericit. Anticipă atât de viu flecărelile și disprețul lumii, încât frumusețea ei se pătă ca obrajii unui ftizic, pierzându-și formidabila-i forță de atracție. Acum, o putea întâlni liniștit. Se călise, ca o lamă de oțel. El cerea femeilor, în primul rând, puritate, și o femeie atinsă de răsuflarea lumii nu-i mai putea stârni emoții de nici un fel.

Judecați-l cu indulgență. Egoistul este fiul Eului său, dar și tatăl acestuia: fiul își iubește tatăl și acesta, fiul. Afecțiunea lor reciprocă cimentează legătura cea mai trainică; dacă cineva l-ar răni, cu răutate, pe unul dintre ei, nu l-ar urî oare, fiecare, pe criminal, de dragul celuilalt? Nu ți-ar face nici un rău, dar nu pot suporta să-l vadă pe unul dintre ei suferind,

ori dorind cu ardoare ceva, în van. Cei doi își freacă mâinile de satisfacție când altcineva le acordă o simpatie încă mai intensă. Dacă, fără a-i jigni prea rău, te sacrifică, faptul se petrece pe altarul dragostei lor mutuale, al pietății filiale ori al tandreței paterne; tânărul a vrut să ofere o delicată bucățică celui mai în vârstă, ori viceversa. Absorbiți de înaltul lor exemplu de devoțiune, nici nu se mai gândesc la tine. Strălucesc de frumusețe.

E sigur însă că cel tânăr cunoaște pasiunile tinereții, astfel, între cei doi apare o anumită distanță, creându-se o situație tragică. Devin patetici, atunci. Aceasta era starea în care se afla Willoughby plecând urechea la eul său mai vârstnic si resemnându-se în cele din urmă să muște din fructul ce i se oferea; cât de amară era gura care mușca, venerabilul bătrân se prefăcu că nu observă. În orice caz, observați că jumătate din Willoughby era destul de coaptă pentru a-i apăra interesele. Jumătatea cea crudă trebuia numai să urmeze conducerea celei înțelepte, pentru ca interesele ei să fie asigurate; faptul era ușurat de dispoziția lui filială; suferea destul, e adevărat, dar acest sentiment, atât de rar, îl făcea pe bunul gentleman să-și înghită suferința. Dacă fiul își deplângea soarta, tatăl s-ar fi simțit dezonorat. Făcu o reverență și se supuse. De aceea, cerând să fie judecat cu indulgență facem prea mult apel la caritate, având în vedere faptul că anatomia lui inițială — ruperea eului în două felii — este suficientă pentru a-l disculpa și poate chiar a-l elogia. Egoistul este izvorul primordial, omul primitiv; sălbaticul a renăscut, ființa elementară a resuscitat. Apărut azi, în alte condiții, primitivul poate fi șlefuit cu finețe de ceilalți oameni, clar nu pierde nimic din natura lui originară, rudimentară. Nu este numai propriul său tată, ci și părintele nostru; este de asemenea și fiul nostru. Noi l-am produs pe el și el pe noi. Așa am fost și revenim mereu la vechea stare, prin nimic deosebiți, ne spune poetul, de cel care trage din greu la rame, pentru a urca barca împotriva curentului: *si brachia forte remisit* [97]; puțin numai dacă se oprește, întâmplător, din vâslit și, oricât de mult ar fi urcat, alunecă înapoi *in pejus* [98], înspre primele principii ale existenței noastre, amestecate cu plante și semințe, tot atât de nepăsător cântărite într-o mână și de orbește dirijate ca și umanitatea noastră.

Pe de altă parte, îi putem cita pe poeți și pentru a ne asigura că primitivul nu este un degenerat; mai curând, reapariția lui este o dovadă a indestructibilității rasei, a energiei străvechi cu care înfrânge orice obstacol în calea prosperității individului; el ne oferă un exemplu de ceea ce am fi putut deveni și noi, dacă ne-am fi putut concentra forțele ca el. Reprezintă inocența primitivă, simplitatea pură a naturii. Noi suntem cei care au

decăzut, ne-am topit, anonimi, în Societate, ne-am diluat esența, ne-am dizolvat. Egoistul se află între noi, monumental, ca o emblemă a veacurilor străvechi, brutale și oneste; alfabetul simbolic al brațelor care lovesc și picioarelor care aleargă — primul nostru limbaj — e mâzgălit pe întreaga lui făptură; ca blazon poartă în mână gloriosul silex, iar ca panaș, vârful unei săgeți, totodată spectru preistoric și produsul nostru cel mai perfect.

Dar societatea îl înconjoară. Spectacolul ocazional al primitivului, atârnând de-o frânghie, l-a impresionat, convingându-l de forța dușmanului său natural. Întoarse capul de la acest spectacol nepotrivit, cu un frison violent, totuși cu nimic inferior celui ce-l simți văzând ce rafale de vânt se năpusteau asupra reputației celui care nesocotise opinia publică. Astfel, meditând și asupra contrastelor din viață, imaginația începu să-i pulseze în minte și el pătrunse într-o sferă superioară: Egoismul spiritului; deveni un Egoist civilizat; este încă un primitiv, are colții încă ascuțiți, dar a învățat cum să-i utilizeze.

Degenerat sau nu (n-am avea nici un motiv să-l considerăm astfel) sir Willoughby era un Egoist social, imaginația lui amplificând excesiv orice îl privea direct. Descoperise un regat mai însemnat decât cel al dorinței senzuale și, în timp ce încerca să-l ia în stăpânire, se năpustea în toate direcțiile cu orgoliul unui Alexandru Macedon. În asemenea expediții fulgerătoare, le-a tras, mai întâi pe Constanța, apoi pe Clara; indiferent ce s-a întâmplat în legătură cu domnișoara Durham, este sigur că domnișoara Middleton intuise secretul firii lui Willoughby datorită oboselii nete ce o cuprinsese tot ascultându-i discursurile referitoare la aceasta. Nu ceea ce îi revelase el era cauza dezgustului Clarei; femeile pot suporta revelațiile, fiind excitante, dar nu prelungirea lor monotonă, la nesfârșit. Aceasta ucide imaginația. Nu există un dezastru mai îngrozitor în dragoste, decât moartea imaginației. Willoughby o târa pe Clara prin labirintul sanctuarului său interior, cerându-i, insațiabil, să-l iubească mai mult, mereu și mereu mai mult, până când imaginația fetei respinse ființa închipuită și el se arătă ochilor ei indiferenți ca un monstru perfect. Așa se întâmplase probabil; farmecul exercitat de un primitiv asupra femeii este atotputernic, până când ea ajunge să-l cunoască direct.

„Și astfel, el o oferi vărului și secretarului său Vernon Whitford, care a deschis gura și a închis ochii.“

Întrebarea urgentă era cum va îndeplini el acest plan. Willoughby se concentra asupra problemei, cu toate forțele spiritului, forțe destul de însemnate, pentru a-l face să creadă și să declare că ar fi putut ajunge

departe, ca avocat, diplomat ori general; de l-ar fi interesat personal aceste activități, ar fi putut deveni o personalitate, căci făcea planuri și se apăra cu o iscusință remarcabilă.

Își imagina scene, debutând cu considerațiile lui anxioase în legătură cu bătrânul Vernon și modul de a-l face să se stabilească pe viitor. Apoi, Clarei, cufundată în tăcerea-i posacă, cu care era atât de obișnuit încât nici nu și-o putea reprezenta altfel, i-ar declara: „Dacă te-ai hotărât să ne despărțim, îți redau cuvântul, cu o singură condiție.“ Atunci ea ar tresări, el ar insista ca ea să promită, dar refuză; discuția se întoarce la punctul de plecare; ea se agită și-l roagă să-i spună tot; el o flatează, mărturisindu-i dorința de a o primi în familie: este încă nedumerită, dar curiozitatea nu-i mai dă pace. El începe să filozofeze în privința căsniciei: Ce suntem noi? Niște biete creaturi neputincioase. Trecem prin viață cum putem, făcând binele pe care-l putem, celor pe care-i iubim. Indiferent ce gândești, eu țin mult la bătrânul Vernon. Nu-ți ofer oare dovada cea mai convingătoare? Ea tot nu înțelege. Atunci îi spune pe șleau care este condiția. Aceasta și numai aceasta: „Ia-l pe Vernon și îți redau libertatea“. Ea refuză, începe o dezbatere întreagă, dar numai el se arată elocvent. Este de vină precedenta lui căsnicie? Dar m-ai asigurat că nu-l judeci, din această cauză, mai aspru etc. Ea declară o asemenea propunere ca revoltătoare. El nu distinge ce-ar fi putut-o jigni într-o propunere prin care dorește să-l facă fericit pe vărul său, deoarece ea, pe el însuși nu-l poate face. Ironia și sarcasmul îi ascund emoțiile, și el reușește s-o convingă că vorbește foarte sobru și că intenționează să fie mărinimos. Ea e complet zăpăcită și vorbește ca o fetiță de 15 ani.

El revine asupra primei escapade a lui Vernon. Ea ascultă fără nici o plăcere. Îi recomandă să mai reflecteze asupra propunerii, și să-și amintească de singura condiție a libertății, după care scena se termină. Doamna Mountstuart Jenkinson, care a ajuns acum la concluzia că Willoughby arde de nerăbdare să fie din nou liber, este chemată din nou pentru a avea o întrevedere cu Clara. Mătușile lui, Eleanor și Isabel, declanșează asediul. Laetiția îl continuă, cu o gravitate pasionată. Este utilizat în asediu și tatăl ei. Apoi, Vernon este cel atacat de către Willoughby și doamna Mountstuart. Aici, se silește Willoughby să creadă, va întâlni obstacolul cel mai dificil. Dar fata este bogată, agreabilă, Vernon o place, ea este îndrăgostită de Alpii „lui“, amândoi au aceleași gusturi, el are afecțiune și pentru tatăl fetei, și iată că, până la urmă și Vernon participă la asediu. Va ceda ea oare? De Craye lipsește. Nu există nici un alt mijloc

pentru ea de a evita o căsătorie față de care nutrește o aversiune totală și incomprehensibilă. E prinsă în laț. Tatăl ei va rămâne la castelul Patterne cât va dori gazda lui. Clara ezită, apoi se recunoaște învinsă; în ciuda unei anumite repulsii resimțite la gândul precedentei căsnicii a lui Vernon, se supune.

Willoughby evocă din nou întreaga scenă, când o întâlni pe Clara. Asta îl ajută s-o privească cu răceală. Conducând-o la masă, îi vorbi despre Crossjay, în termeni nu prea aspri. În timpul prânzului revăzu cu însuflețire întreaga suită a scenelor, vinul și chipul prietenului său Horace, pe care îl încurajă să fie mai irlandez ca niciodată, îi înfierbântară imaginația. Îl ironiză de două-trei ori, dar bine dispus, cu o prietenie pe care nu i-o mai arătase din ziua când sosise la castel. Dar bărbații a căror vervă nu țâșnește spontan iau instinctiv atitudinea unor critici, iar vinul de Porto din pivnița Patterne îl menținu pe doctorul Middleton într-o rezervă binevoitoare, când Willoughby decise că o replică a lui De Craye nu era nouă și-l acuză, râzând, că uitase să-și consulte carnetul cu anecdote, unde, cu siguranță, ultima lui replică scânteietoare era însemnata cu două cruci.

— Poantele tale sunt excelente, Horace, dar scutește-ne de cele de pe vremea bunicii.

De Craye nu replică nimic, iar doctorul Middleton nu atacă de fel calamburul. Este suficient să ne încordăm puțin mintea pentru ca orice palavragiu seducător să se poticnească exact atunci când voim noi; evident, dacă am binevoi să facem și noi calambururi, am reuși mult mai bine ca el. Când un critic slobozește o poantă, clocită îndelung, este obligat să gândească în felul acesta. Judecând după zâmbetele doamnelor, și ele gândeau tot așa.

Puțin înainte de ora unsprezece, doctorul Middleton refuză, cu un gest spartan, o nouă sticlă cu vin de Porto. Perechea de sticle fusese consumată echitabil de cei doi parteneri, așa cum stabiliseră; reverendul doctor și gazda sa puteau acum să-și îngăduie o vizită ceremonioasă în salon, unde nu erau așteptați. Examinară, admirând împreună cu cele două doamne mai tinere, lucrul de mână al doamnelor mai vârstnice: o cuvertură de mătase, pentru o sofa din budoar. Vernon și colonelul De Craye plecară în căutarea lui Crossjay, unul înspre vila domnișoarei Dale, iar celălalt pentru a-l vizita pe paznic și ajutoarele lui. Noaptea fiind frumoasă, se presupunea că aceștia se plimbau, fumând. Willoughby ieși din salon și se întoarse cu cheia camerei lui Crossjay în buzunar. Prevedea că delicventul îi va putea fi de folos.

Laetiția și Clara cântau împreună. Prima era roșie toată în obraji, cealaltă palidă. La ora unsprezece salutară cu toții pe domnișoarele Eleanor și Isabel. Willoughby ură noapte bună fiecăruia, observând, în acest timp, contrastul dintre privirea plecată a Laetiției și francheța glacială a Clarei. Ghici că erau pe cale să vorbească, din nou, despre obiectul solicitudinii lor comune, Crossjay. După ce se înclină în fața mătușilor, luă în mână cuvertura, lăudându-le hărnicia și gustul desăvârșit; îl provocă apoi pe doctorul Middleton să o admire la rându-i, desfășurând-o în fața lui, pentru a-i trezi nerăbdarea de a se duce să se culce; îi pricinui astfel bătrânului gentleman anumite dificultăți în dorința lui curtenitoare de a găsi epitete măgulitoare, inedite.

Înainte de miezul nopții nu mai era nimeni în salon. Zece minute mai târziu, Willoughby se reîntoarse, dar nu găsi acolo persoana invitată stăruitor să vie. Plictisit și dezamăgit, făcu câțiva pași încoace și-ncolo și luă din nou cuvertura în mână, întâmplător, distrat; nu știa nici el de ce o făcea, pentru că, în lipsa mătușilor, nu prea i se întâmpla să le admire munca. Totuși, contactul cu mătasea moale și caldă avea ceva dulce și feminin. O privire aruncată la ceasul de pe consolă îl făcu să constate că Laetiția era în întârziere cu douăzeci de minute.

Neglijența ei îi primejduia toate planurile și-i putea modifica întreg cursul vieții. Culorile cu care îi făurise portretul erau prea strălucitoare pentru a putea dura; nebunia ce-l cuprinsese amenința să se risipească. Era sigur că n-ar putea accepta într-o altă noapte sacrificiul la care era acum gata să se preteze.

Pendula bătu ora douăsprezece și jumătate. Aruncă mătasea pe divanul din mijlocul salonului, stinse lampa și ieși din cameră, condamnând-o, în lipsă, pe Laetiția, să sufere întreaga ei nefericire, pe care, acum, era sigur c-o merită.

CAPITOLUL XL
Miezul nopții: sir Willoughby și Laetiția. Sub cuvertură, împreună cu tânărul Crossjay

Tânărul Crossjay era lacom de vacanță și nici nu-i trecea prin cap să se întoarcă acasă înainte de căderea nopții. Sfârșitul zilei îl prinse la multe mile distanță de castel, întrebându-se dacă nu era mai bine să încunune numeroasele lui aventuri cu o noapte petrecută la han; avea o groază de bani și ideea de a sări dimineața din pat, într-o cameră necunoscută, i se părea foarte ispititoare. Apoi, când fusese trezit brutal din somn de Willoughby, i se spusese că trebuie să plece și să nu-și mai arate mutra prin Patterne. Pe de altă parte, domnișoara Middleton îi poruncise să se întoarcă. Pentru el, nu se punea prea mult problema pe cine să asculte: își urma îndemnul inimii.

Cina de la un han, unde găsi un auditoriu dispus să-l asculte istorisindu-și aventurile, îl făcu să întârzie; ca să recupereze din timp, porni pe o scurtătură, dar rătăci drumul. Ajunse la castel foarte târziu, gata să primească bucuros, de va fi necesar, plăcerea îndoielnică de a petrece o noapte sub stele. Zări însă o lumânare arzând încă la o fereastră din dos. Bătu la geam și-i deschise o fată de la bucătărie. Îi pregătise o farfurie de supă caldă. Crossjay încercă să soarbă o înghițitură pentru a-i face plăcere, dar curând își înclină capul în piept, gata s-adoarmă. Ea îl ridică în picioare, dar băiatul căzu din nou pe umărul ei. Crossjay, mort de oboseală, nu mai putea suporta aerul cald și uscat al bucătăriei. Mary, fata de la bucătărie, reuși să-l pună oarecum pe picioare și-l conduse, prin ușa din spate până în hol, de unde îl sfătui să se furișeze în liniște până la camera sa. Crossjay înțelese ce situație avea acum în casă și, deși era gata să doarmă pe scară, se îndreptă cu hotărâre spre camera lui, prelingându-se ca o pisică, până la ușă. Ușa rezistă. Se sperie, simțindu-se brusc la capătul puterilor. Ușa era încuiată. Crossjay avu impresia că se găsește brusc în fața lui sir Willoughby. O luă la goană, dar picioarele îi tremurau, așa că se rostogoli, făcându-și cucuie, câteva trepte la rând. O ușă se deschise undeva, sus. Se năpusti prin hol către salon, a cărui ușă deschisă îl invita parcă înăuntru, bâjbâi prin întuneric până la divan și se rostogoli în ceva mătăsos și cald, gingaș ca mâinile unei femei, impregnat încă de parfumul lor; era atât de plăcut între acele falduri încât se cuibări bine, trăgându-le peste cap și peste picioare. În timp ce încerca să înțeleagă unde ajunsese, genunchii i se

adunară la piept, pleoapele i se închiseră şi el se regăsi în miezul aventurilor de peste zi, săvârşind fapte şi mai uimitoare.

Îşi auzi numele; fusese pronunţat, fără nici o îndoială. Era sigur că-l auzise cu propriile lui urechi, în timp ce îşi urma visurile cele mai dulci din câte cunoscuse vreodată un muritor. Numele lui nu se amesteca printre acestea, rămânea în afară, revenind însă mereu ca şi placarda pe care este scris *Pericol*, în faţa patinatorului, care zburdă încoace şi-ncolo pe gheaţă; când îl obliga să se oprească din piruete, când să-şi micşoreze viteza; începu să lunece în cerc, din ce în ce mai aproape, sorbit parcă de un vârtej , până când lovit brusc, inima i se opri în loc, trupul se crispa, se gândi un moment să ţâşnească din ascunzătoare, dar rămase nemişcat, ca mort, palpitând şi ascultând.

— O, sir Willoughby, se auzi o voce.

Tonul trăda o vie nelinişte.

— Scumpa mea prietenă, cea mai dragă, se auzi răspunsul.

— Am venit să-ţi vorbesc despre Crossjay.

— Nu vrei să stai aici puţin, pe divan?

— Nu, nu pot rămâne. Mi s-a părut că l-am auzit pe Crossjay întorcându-se. N-aş vrea să stau jos. Pot să te rog să-l ierţi, când se va întoarce?

— Tu, numai tu, poţi s-o faci. Nu permit nimănui altcuiva. Vom vorbi mâine despre Crossjay.

— S-o fi culcat pe câmp undeva. Suntem cu toţii tare îngrijoraţi.

— Ştrengarul acela poate să aibă grijă de el şi singur.

— I se întâmplă mereu accidente.

— Va fi despăgubit dacă pedeapsa a fost excesivă.

— Atunci, pot să-ţi urez noapte bună, sir Willoughby.

— După ce-mi vei acorda mână, liber şi fără nici o rezervă. O clipă de ezitare.

— Pentru a-ţi spune noapte bună?

— Îţi cer mâna.

— Noapte bună, sir Willoughby.,

— Nu vrei. Te îndoieşti? Încă te îndoieşti? Ce ţi-aş putea spune pentru a te convinge? Şi totuşi mă cunoşti bine. Cine altcineva mă cunoaşte? Totdeauna m-ai cunoscut. Tu eşti căminul şi templul meu. Ai uitat versurile pe care le-ai compus la majoratul meu?

Steaua zorilor a răsărit

Cu lumina ei deplină…

— Nu le mai repeta, te rog, strigă Laetiția, tresărind.

— Mi le-am repetat mie însumi, de mii de ori, în India, America, Japonia. Îmi păreau cântecul ciocârliei de acasă:

Inimă, sfărâmă-ți acum închisoarea
Și înalță-te cu mândrie, în văzduh…

— O, te rog, nu mă obliga să ascult prostiile pe care le-am scris pe când eram copil. Să uităm asemenea versuri stupide. De-ai ști ce înseamnă să scrii ceva și apoi să-l disprețuiești din tot sufletul, nu m-ai mai chinui. Și deoarece nu vrei să discutăm acum despre Crossjay, dă-mi voie să mă retrag.

— Mă cunoști bine și știi, atunci, Laetiția, cât disprețuiesc poezia, în genere; nu însă și versurile pe care mi le-ai dedicat. De ce le consideri stupide? Exprimau sentimentele tale — sacre, pentru mine. Exprimă mai mult decât simpla poezie, exprimă ceva în genul religiei. Strofa a treia este preferata mea…

— Ar fi mai mult decât pot suporta.

— Erai sinceră când ai scris poemul?

— Eram foarte tânără, foarte entuziastă și foarte proastă!

— Ai fost și ești, pentru mine, imaginea statorniciei.

— Greșești, sir Willoughby. Nu mai sunt deloc ce-am fost.

— Suntem cu toții ceva mai bătrâni și, nădăjduiesc, mai înțelepți. Eu sunt, mărturisesc, mult mai înțelept, acum. Măcar acum! Îți ofer mâna mea.

Ea nu răspunse nimic.

— Îți ofer mâna și numele meu, Laetiția.

Nici un răspuns.

— Mă consideri legat prin cuvânt de onoare, față de altcineva? Ea amuțise cu totul. Sunt liber, slavă Domnului! Sunt liber să-mi aleg soția, acea femeie pe care am iubit-o întotdeauna. Liber și fără nici o rezervă, așa cum îți cer și ție; îți ofer mâna mea. Ești stăpâna castelului Patterne, soția mea!

Laetiția nu scotea nici un cuvânt. Scumpa mea! Nu înțelegi oare? Mâna ce ți-o ofer nu mai are nici o obligație, față de nimeni. O ofer acelei doamne pe care o respect cel mai mult dintre toate femeile. Am făcut descoperirea că nu pot iubi pe cineva fără să-l respect. Și cum nu mă pot

căsători fără iubire, înseamnă că sunt liber, că sunt al tău. În sfârşit, buzele tale s-au întredeschis. Rosteşte cuvântul mult dorit. *Pe care am iubit-o întotdeauna,* ziceam. Porţi în tine magnetul statorniciei şi îţi declar că, în ciuda aparentelor mele abateri, n-am încetat să simt forţa lui de atracţie. Iar acum nu mai există nici un impediment. Noi doi, împotriva întregii lumi, ca o singură fiinţă. Dă-mi voie să-ţi mărturisesc un vechi defect, cu totul tineresc şi de care voi face răspunzătoare tinereţea mea. Am dorit odată să absorb totul în mine. Era o lipsă de încredere, acesta era motivul, acum îmi dau seama. Îmi arăţi cât de diferită este căsătoria cu o femeie inteligentă. Mândria de a te avea pe tine, Laetiţia, mă vindecă definitiv de acea pasiune absurdă, numeşte-o o foame insaţiabilă. Recunosc că a fost o nebunie a tinereţii, îmi pare c-am făcut ocolul lumii pentru a mă întoarce acasă, la tine, în sfârşit, şi pentru a trăi o viaţă demnă, ca doi oameni aproximativ egali. Iată-mă, în sfârşit! Dar aminteşte-ţi că în bărbatul tânăr ai fi întâlnit un despot, un despot gelos, poate. Tinerii, te asigur, sunt înclinaţi către idealuri orientale în dragoste. Datorită lor, dragostea îşi câştigă o proastă reputaţie. Noi doi, Laetiţia mea, nu vedem în dragoste egoism curat. Dacă însă este aşa, el este esenţa însăşi a vieţii. Sau, cel puţin, egoismul devenit frumos. Îţi vorbesc ca un om care a descoperit un compatriot într-o ţară străină. Am impresia că n-am mai scos o vorbă, ani de zile. Cu siguranţă, nu mi-am mai deschis niciodată inima, cuiva. Înţeleg acum pe cei cărora le vine să cânte de bucurie. Dacă n-ar exista ceva în mine care să merite să fie spus, cred c-aş cânta, desigur. În orice caz, mă reîmpaci cu oamenii şi cu lumea, Laetiţia. De ce să te forţez să vorbeşti? Eu voi fi acel care vorbeşte. Tot aşa cum mă cunoşti tu de bine, te cunosc şi eu, şi…

Vocea Laetiţiei explodă:

— Nu!

— Nu te cunosc? întrebă el, mieros.

— Foarte puţin.

— Cum aşa?

— M-am schimbat.

— În ce fel?

— Foarte adânc.

— Te-ai maturizat?

— În exterior.

— O să-ţi revină culoarea în obraji, n-ai teamă, îţi promit. Dacă crezi c-ai nevoie de o reînnoire, eu am leacul, eu, scumpa mea, eu!

— Iartă-mă, poţi să-mi spui, sir Willoughby, dacă te-ai despărţit de

domnișoara Middleton?

— Fii liniștită, scumpa mea Laetiția. Este la fel de liberă ca și mine. Nu pot să mă comport altfel decât o face un om de onoare. Ea îmi redă libertatea, mâine ori poimâine, pleacă. Tu și cu mine, Laetiția, scumpa mea, suntem păsări de casă. O pasăre de casă nu se poate împerechea cu una migratoare. Schimbarea aceea imperceptibilă, la care te referi, nu înseamnă nimic. În Italia te vei restabili. Sunt gata să pariez pe propria mea sănătate — pe care niciodată n-a zdruncinat-o vreun doctor în medicină, spun intenționat în medicină, pentru că există doctori în teologie care ar vătăma și niște giganți — că după o călătorie în Italia te vei înapoia… că eu te voi aduce acasă, ca o soție înfloritoare. Dai din cap, descurajată? Dragostea mea, garantez asta. Nu pot face eu să revină culoarea în obraji? Privește-te! Vino în lumină și privește-te în oglindă!

— Poate c-am roșit, spuse Laetiția. Presupun că se datorește bătăilor inimii. M-am schimbat. Inima mea nu mai e bună de nimic altceva. Cred că-ți semăn, sir Willoughby, în asta: nu mă pot mărita fără dragoste și nu știu ce înseamnă dragostea; pentru mine e doar un vis gol…

— Căsătoria, scumpa mea…

— Te înșeli.

— Am să te vindec, Laetiția mea. Privește-mă, eu sunt tonicul tău. Nu e o asigurare banală, ci convingerea mea adâncă. Eu, draga mea, eu!

— Nu există nici o cură pentru ceea ce simt eu, sir Willoughby.

— Fii bună și scutește-mă de acest titlu ceremonios, te rog. Încredințează-ți mâna, mâinii mele și ai încredere în mine. De rest, mă îngrijesc eu. Sfârșim cu ce am început: îți cer mâna, te cer în căsătorie.

— Nu ți-o pot acorda.

— Vei deveni soția mea!

— E o mare onoare, dar n-o pot primi.

— Te-ai gândit bine, Laetiția? Îți propun în termenii cei mai categorici cu putință, să te fac lady Patterne, soția mea.

— Sunt obligată să refuz.

— Să refuzi? De ce? Ce motive ai?

— Am spus motivele.

El făcu doi-trei pași, pentru a-și împrospăta spiritul.

— Știu că un fel de nebunie le cuprinde uneori pe femei. Răspunde-mi Laetiția — aș fi putut jura, mi-ai dat toate dovezile care se pot da unui bărbat — spune-mi: m-ai iubit, altădată?

— Eram o fată romantică și excesiv de nesocotită.

— Eviți întrebarea mea și ea este foarte gravă. Se îndepărtă câțiva pași, condamnându-i cu un „Oh“ zgomotos stupiditatea prezentă, după care se grăbi să se întoarcă lângă ea.

— Dar era un fapt evident pentru toată lumea! Devenise o legendă. Să iubești ca Laetiția Dale era o frază curentă. Erai un exemplu, o făclie luminoasă tuturor femeilor, nimeni nu ți-ar fi putut egala devoțiunea. Erai o camee prețioasă, cu privirea încă vie. Și asupra mea se opreau privirile tale. Mă iubeai, da, mă iubeai, îmi aparțineai, erai a mea, erai bunul meu, bijuteria mea; eram mai mândru de fidelitatea ta, decât de orice altceva aveam pe pământ. Făcea parte din ordinea universală. Dacă mă îndoiam de ea, tot echilibrul mi se prăbușea. Cum, Doamne? Unde ne găsim? Nu există nimic solid pe lume? Mă iubeai!

— Eram într-adevăr un copil!

— Mă iubeai cu pasiune!

— Insiști oare atât, pentru ca rușinea mea să fie cât mai completă, sir Willoughby? M-am expus la destul de multe.

— Nu poți șterge trecutul, este scris și înregistrat ca atare. Mă iubeai cu devotament, tăcerea nu poate fi acum un refugiu. Mă iubeai!

— Da, te-am iubit.

— Oh, n-ai iubit niciodată, atunci, femeie superficială! „Te-am iubit“. Ca și cum dragostea ar putea înceta! Ce mai rămâne atunci pe lume, pe care să ne bizuim liniștiți, ca pe un lucru al nostru? Prețuim dragostea unei femei, o păstrăm cu gelozie, ne încredem și visăm la ea, aceasta este bogăția, amuleta noastră! Când deschidem scrinul, au dispărut! Înăuntru rânjește vidul! Suntem mai săraci decât ultimul vagabond. Totuna este să păstrezi un vin scump în argila olarului și iubirea, în inima unei femei. Există unele femei — oh! femeile! Sunt toate croite în același tipar, ca o monedă oare circulă din mână în mână. E o ficțiune, o impostură iubirea lor. Ele nu pot iubi. Sunt numai umbrele bărbaților. Pe lângă aceștia, au tot atâta inimă cât și o umbră alături de un timp viu. Laetiția!

— Sir Willoughby?

— Refuzi oferta mea?

— Trebuie.

— Refuzi să mă iei de bărbat?

— Nu pot fi soția ta.

— Te-ai schimbat?… Inima ta ai dăruit-o altcuiva?… Ai putea să te măriți? Există vreun bărbat… cu care ai putea să te căsătorești? Vreau un răspuns precis, sunt sătul de atâtea fraze evazive. Atotputernicul, creând

femeia, a urmărit un scop ce va rămâne o enigmă până la sfârşitul lumii. În schimb, orice bărbat autentic încearcă s-o dezlege. Am dreptul să ştiu cine m-a jefuit. Încercăm, cum putem, să dezlegăm enigma. Satan este evocat de obicei, râzând în hohote. Spuneam că am dreptul să aflu cine m-a jefuit. Răspunde.

— Nu vreau să mă mărit.

— Asta nu este un răspuns.

— Nu iubesc pe nimeni.

— M-ai iubit pe mine. Taci? Dar ai mărturisit-o singură. Atunci mărturiseşte că acea iubire a putut să moară. Nu-ţi dai seama cât de mult contribuie aceasta la minarea reputaţiei mele? Mă iubeai şi ai încetat să mă iubeşti. Cu alte cuvinte, mă acuzi că sunt incapabil să menţin iubirea unei femei. Mă acuzi că nu pot inspira decât sentimente meschine, fără sublima durabilitate a unei vieţi întregi. Arăţi lumii că sunt un bărbat care poate fi iubit doar o clipă. Şi asta numai pentru că s-a întâmplat să fiu în vecinătatea ta, la vârsta când orice tânără fată este uşor impresionabilă. Mă dai în mod public de exemplu: un bărbat pentru care femeile pot avea un capriciu, şi nimic mai mult, el nu le poate înlănţui pe vecie, le fascinează numai, o clipă, două, apoi ele se dezmeticesc şi fug. Este drept oare ca să mă iei şi să mă azvârli după bunul tău plac? Gândeşte-te ce scandal ar izbucni! Eşti doar o umbră? Dar umbra este măcar fidelă unui bărbat. Ce sunt femeile? Nu există nimic în natură care, prin comparaţie, să nu se înalţe cu mult deasupra lor, să nu le condamne, definitiv. Eu, care întreaga viaţă am păstrat o deferenţă absolută în faţa slăbiciunilor lor, purtându-mă respectuos şi curtenitor, eu sunt fericit în orice în viaţă, în afară de relaţiile mele cu femeile. Cum se explică asta? În ce constă misterul? Trebuie să existe vreo explicaţie oribilă. Care? Am fost favoritul zeilor, de când m-am născut şi până când am intrat în societatea femeilor. Vei avea bunătatea să-mi explici când le vei lua apărarea? O, de-ar fi aceste relaţii prea puţin onorabile, ar fi cu totul altceva. *Atunci*, ele… Aş putea aminti… dar am tot disprețul pentru cei ce se laudă cu asemenea victorii. Este cu totul altă situaţie! Dar sunt numai nişte fluturi, pe când eu am nevoie de ceva mult mai stabil. Ele sunt nişte fluturi; eu privesc mai departe decât ziua de azi. Am o datorie către familie şi strămoşii mei. Ori acestea sunt simple efemeride; îmi dau seama, soarta îmi va fi potrivnică atât timp cât nu voi reuşi să le evit. Efemeride, nu numai pentru că trăiesc doar o zi, dar sunt şi spiritualiceşte efemere. Ei, bine, părerea mea despre femei depinde în mod direct de tine. Poţi s-o modifici, ori să arunci pe lume un bărbat mai mult,

copleşit de aceeaşi experienţă străveche şi amară. Gândeşte-te la asta, că tu vei fi răspunzătoare, dacă idealul meu feminin naufragiază. Depinde de tine să mi-i redai intact. Te iubesc. Îmi dau seama acum că eşti singura femeie pe care am iubit-o întotdeauna. Vin la tine, te implor şi deodată îmi declari că te-ai schimbat. „M-am schimbat, nu mai sunt aceeaşi.“ Ce înseamnă asta? „Nu mă pot mărita, nu iubesc pe nimeni.“ Susţii că nu cunoşti ce înseamnă iubirea şi mărturiseşti, fără să răsufli, că m-ai iubit! Sunt oare visul gol de care vorbeai? Mâna mea, inima şi averea, numele meu îţi stau la dispoziţie, şi tu dai cu piciorul la toate. Sunt aici şi mă respingi. Dar pentru ce, pentru care motiv oare mă găsesc aici, dacă nu pentru încrederea ce o aveam în dragostea ta? M-ai atras spre tine pentru a mă respinge apoi şi a-ţi lua o mizerabilă revanşă.

— Ştii bine că nu e vorba de aşa ceva, sir Willoughby.

— Păstrezi oare încă o mică bănuială că sunt legat de ceva, că nu sunt perfect liber, de fapt şi de drept, aşa cum te asigur?

— Nu.

— Spune, atunci despre ce e vorba. Vezi că sunt în puterea ta. Vrei să îngenunchez la picioarele tale, doamnă?

— O, nu, mi-ai spori mâhnirea.

— Eşti mâhnită? Atunci eşti convinsă de afecţiunea mea, dar o respingi. Nu mă îndoiesc că, fiind o poetă, crezi în iubirea eternă. Şi m-ai iubit, odată. Şi-mi spui că nu mă mai iubeşti. Nu eşti prea logică, Laetiţia Dale.

— Poeţii sunt rareori logici, dacă eu cumva sunt poetă; nu pretind acest titlu pentru că am scris nişte versuri stupide odată. Am renunţat la această iluzie, alături de multe altele.

— Doar n-ai să vorbeşti de rău frumoasele zile de demult, Laetiţia. Parcă le văd: călăream prin preajma vilei tale, erai la fereastră, cu tocul în mână, părul ţi se revărsase pe frunte. Romantică, da, în nici un caz stupidă. De ce ai fost romantică, gândindu-te la mine? Într-o zi îi voi comanda unui pictor portretul tău, după aceste amintiri. Şi mi-amintesc când ne-am şoptit prima oară… mi-amintesc cum ai tremurat. Ai uitat, dar eu mi-amintesc. Mi-amintesc când ne-am întâlnit în parc pe poteca spre biserică. Mi-amintesc dimineaţa aceea divină când m-am întors din călătorie şi am întâlnit-o pe Laetiţia aceeaşi, neschimbată şi statornică. Cum aş putea s-o uit vreodată? Sunt scene de neuitat, din tinereţea mea, topite în fiinţa mea, înăuntru. Pot spune că, pe măsură ce mă depărtez în timp de ele, mă sprijin mai mult pe ele. Spune-mi, Laetiţia, n-a existat oare o profeţie a tatălui tău, în legătură cu noi doi? Mi se pare c-am auzit odată de ea. A fost, cu

siguranță, ceva.

— Era bolnav, și oamenii bătrâni se leagănă în tot felul de închipuiri.

— Întreabă-te pe tine, Laetiția, cine este obstacolul din calea îndeplinirii prezicerii sale, atât de adevărate, dacă vreodată adevărul a putut fi intuit pe lume? Nu te-ai schimbat chiar atât de mult încât să nu mai găsești nici o plăcere în a-i satisface dorința! Mă duc la el mâine dimineață, cum se luminează de zi.

— Ai să mă obligi să vin și eu și să-l dezamăgesc.

— Atunci, îți voi demasca pasiunea pentru cineva nedemn de ea și pe care ți-e rușine s-o mărturisești.

— Ar fi un gest inutil și, pe deasupra, josnic.

— Ar fi o dovadă de dragoste! Nu l-aș face pentru nimeni altcineva și nimeni în afară ele tine n-ar îndrăzni să mă acuze de josnicie.

— Sir Willoughby, lasă-l pe tatăl meu să moară liniștit.

— El și cu mine, împreună, vom încerca să te convingem.

— Mă faci să-mi închipui că-ți trebuie o soție cu orice preț.

— Pe tine te vreau, Laetiția, doar pe tine.

— Sunt obosită, spuse ea. S-a făcut târziu, n-aș vrea să mai ascult nimic. Îmi pare tare rău dacă te-am mâhnit. Presupun c-ai fost sincer. Nu apăr nici femeile în genere, nici pe mine personal. Pot spune doar că femeia din mine e ca și moartă. Sunt fericită că pot fi fericită în felul meu, dar particip atât de puțin la viață, încât nici nu-mi pot imagina altceva. Cât despre dragoste, sunt mulțumită că am putut rupe vălul iluziei. Te gândești la cea care a fost tânără odată; acum sunt bătrână, nu mai am nici ambiții, nici căldură. Ruga mea cea mai fierbinte este să pot pluti deasupra curentului, am o dorință de a trăi aproape inconștientă, dar nu mai am puterea de a înota. O asemenea femeie nu este soția care-ți trebuie, sir Willoughby. Noapte bună.

— Pentru ultima oară, te întreb. Gândește-te bine, nu răspunde cu regrete convenționale. Refuzi cu toată hotărârea?

— Cu toată hotărârea.

— Refuzi?

— Da.

— Am renunțat degeaba la orgoliul meu! Refuzi?

— Da.

— M-am umilit în fața ta și acesta e răspunsul! Refuzi?

— Da.

— Noapte bună, Laetiția Dale!

Îi făcu loc să treacă.

— Noapte bună, sir Willoughby.

— Sunt în puterea ta, spuse el cu un ton exprimând şi o rugăminte şi o ameninţare. Parcă o gheară i s-ar fi înfipt în umăr; ea se întoarse şi-i replică:

— Nu te voi trăda.

— Pot avea încredere în tine…?

— Mâine dimineaţă, înainte de *breakfast*, plec acasă.

— Dă-mi voie să te escortez pe scară, până sus.

— Dacă vrei, dar nu voi vedea pe nimeni aici, nici în timpul nopţii, nici mâine dimineaţă.

— Vreau să am privilegiul de a te vedea până în ultima clipă.

Plecară.

Tânărul Crossjay auzi o tobă imensă bubuindu-i în creieri. Undeva, înăuntru ori deasupra capului său, un toboşar nebun bătea groaznic în tobele lui.

Se auzi uşa de la laboratorul lui Willoughby trântindu-se cu zgomot.

Crossjay se rostogoli jos de pe sofa. Se strecură până la uşa întredeschisă a salonului şi aruncă o privire, pe furiş, afară. Niciodată băiatul nu fusese mai deplin treaz. Scopul lui era să iasă din casă şi să umble toată noaptea, ocolind orice fiinţă umană; ştia teribil de multe despre un om asemuitor prafului de puşcă şi se temea de explozie. Trecu prin hol. În culoarul oficiului, se ciocni de colonelul De Craye.

— A, iată-te, spuse acesta. Te-am vânat pretutindeni.

Crossjay povesti că uşa camerei lui era încuiată şi cheia scoasă din broască, iar sir Willoughby veghea în laborator.

Colonelul De Craye îl luă pe băiat la el în cameră, îl întinse pe sofa şi-l înveli confortabil cu o plapumă pufoasă. Numai că băiatul n-avea astâmpăr, simţea nevoia de a vorbi, de a ţipa, de a răcni; se perpelea, când pe dreapta, când pe stânga, neştiind ce să mai creadă, în afară că mult adorata lui domnişoară Middleton era trădată.

— Ei, băiete, se vede că nu eşti un adevărat soldat, îi spuse colonelul, atribuind agitaţia, durităţii sofalei. Crossjay trebui să înghită reproşul, cât era de amar. Un sentiment obscur că era nedelicat din partea lui să scape de povara ce-i copleşea mintea, în legătură cu domnişoara Middleton, aruncând-o la picioarele colonelului, îl împiedică să se apere, şi continuă astfel să se agite şi să se zvârcolească, până în zori. Îndată ce se lumină de ziuă, în timp ce prietenul său atât de ospitalier continua să doarmă — era

un bărbat într-adevăr frumos, așa cum stătea în pat, din profil, cu pieptul jumătate dezvelit — Crossjay se sculă și ieși din cameră.

„Zice că nu sunt un soldat adevărat și iată că după două ore de somn sunt odihnit“, își spuse băiatul cu mândrie, trăgând puternic în piept aburii ce se înălțau ușor în soare de pe întinsul câmpiilor. Aruncă o privire în urmă, către castel, neliniștit, deoarece nu știa cum să acționeze; simțea că ia foc de nerăbdare, știind prea multe pentru a se putea stăpâni, prea atât de zelul de a-i fi util dragei lui domnișoare Middleton, pentru a putea păstra tăcerea, câteva ore la rând, în acea zi.

CAPITOLUL XLI
Reverendul doctor Middleton, Clara şi sir Willoughby

Când Crossjay se rostogolea pe treptele scării, Laetiţia se afla în camera Clarei, întrebându-se ce peripeţii i s-or fi putut întâmpla nefericitului ştrengar. După ce Laetiţia fugi afară, Clara ascultă încordată, până ce auzi vocea lui sir Willoughby, ceea ce o linişti oarecum făcând-o să creadă că băiatul nu intrase încă în casă.

O aşteptă pe domnişoara Dale să se întoarcă, apoi se dezbrăcă, se vârî în pat şi încercă să doarmă. Era obosită de atâta luptă. Tot felul de gânduri, neobişnuite la vârsta ei, îi fulgerau mintea: este posibil ca sentimentul datoriei să învingă dezgustul şi este posibil să-ţi trăieşti viaţa în afara propriilor tale admiraţii şi repulsii? Recunoştea capacitatea stranie a lui sir Willoughby de a epuiza rezistenţa celuilalt şi se întreba singură ce câştigase în lupta ei de până atunci; fiecare efort i se părea că-i risipeşte forţa spirituală şi-i micşorează posibilităţile de a avea o perspectivă clară asupra viitorului. Nu numai că nu reuşea să confirme primii ei paşi spre libertate, dar se înfunda parcă şi mai adânc în situaţia fără ieşire. Privind în urmă, se minuna singură câte lucruri înfăptuise; privind în jur, toate i se păreau ineficace. Avea încă de traversat marea scenă a revoltei făţişe faţă de tatăl ei.

Anticiparea acesteia era cauza profundei ei descurajări. Reverendul doctor nu-i adresase nici un cuvânt de când aflase de încercarea de evadare, dar scena era iminentă. Pe lângă dorinţa de a nu-l supăra şi de a evita ea însăşi asemenea confruntare, nefericirea ei se datora şi faptului de a fi descoperit cât de mult se înstrăinaseră unul de altul; erau aproape doi duşmani, datorită uneia dintre cele mai uimitoare slăbiciuni bărbăteşti, la care nu putea face aluzie; abia de îndrăznea să se gândească şi nu-i venea să-i spună pe nume nici măcar în meditaţiile ei. Referindu-se la alte persoane, lăsa să-i scape acest strigăt: „Vinul, vinul!“, mirându-se din nou cum de putea acesta să prindă în cursă oameni venerabili şi să le întunece judecata. Era prea tânără pentru a-şi da seama că tocmai prin faptul că greşelile ei erau apreciabile, paharul de vin căpăta atâta importanţă pentru modul cum un venerabil gentleman se gândea la datoria lui. De ce ar fi fugit el de lângă un vin inestimabil pentru a satisface capriciile unei fete zălude, vinovată de a încerca să-şi calce cuvântul dat? Putea broda oricât pe acest motiv. Vina îi era mare. Fără îndoială, vinul i-o colora în negru, aşa

cum o picătură, două, erau suficiente în orice pahar, totuşi, vina ei era foarte mare.

Era prea tânără pentru a putea gândi astfel. Era gata să insiste asupra gravităţii greşelii ei, dacă această umilinţă ar fi ajutat-o să se elibereze. Prinsă în cursă, nu putea să reflecteze în voie. Clara nu-şi cercetase niciodată, limpede, greşeala, poate pentru că Willoughby nici nu se clintise la rugăminţile ei. Dar, admiţând acuzaţia de a fi capricioasă, ajunse la un acord cu propria-i conştiinţă, înţelegând că trebuia să perceapă greşeala, s-o regrete şi să facă penitenţă cât de curând. Poate renunţând cu totul la căsătorie? O, ce uşoară penitenţă!

Dimineaţa, se duse la camera Laetiţiei, bătu la uşă, dar nu primi nici un răspuns.

Află, la micul dejun, de plecarea domnişoarei Dale. Domnişoarele Eleanor şi Isabel se temeau că aceasta se datora unei situaţii neprevăzute care impunea prezenţa ei la vilă. Nimeni nu-l văzuse pe Vernon, şi Clara îl rugă pe colonel să meargă până la vilă să afle, veşti despre Crossjay. El acceptă comisionul numai ca s-o asculte şi să rămână în serviciul ei, asigurând-o, totodată, că nu era cazul să se îngrijoreze în legătură cu băiatul. I-ar fi spus şi mai multe dacă n-ar fi venit tocmai atunci doctorul Middleton s-o ia cu el.

Willoughby, cu ceasul în mână, marcă trecerea a zece minute. Excelentele lui mătuşi riscară un comentar în legătură cu felul în care arăta, ceea ce-l sperie, gândindu-se că şi-ar putea trăda, tocmai el, deruta de necrezut care-l cuprinsese. Considera o dovadă de nebunie modul în care se comportase, iar pe Laetiţia, o femeie într-adevăr nebună. Din fericire, da, din fericire, nebună, într-adevăr! Faptul că-i respinsese oferta, ridicol de generoasă, părea să-i arate mâna unui zeu intervenind miraculos în favoarea lui, şi lovind-o pe ea, cu nebunia, la momentul oportun. Avea toată încrederea în discreţia Laetiţiei, o considera însă ca pe-o fiinţă mizerabilă care pierduse ultima şansă oferită de Providenţă şi-i dăduse lui o evidentă dovadă a mediocrităţii iubirii unei femei.

Timpul trecea în zbor. În scurt timp, va sosi doamna Mountstuart. Nu putea duela dacă n-avea o anumită tactică în minte, era lipsit de armură dacă n-avea un plan de luptă. Îşi storcea creierii, dar nu reuşea decât să se rătăcească şi mai mult într-o lume de aburi fantomatici, năvălind de pretutindeni. Cuvintele ei infernale „De două ori“ nu se vor mai aplica acum Laetiţiei, vor fi un simplu ecou la cuvintele doamnei Busshe. Ba chiar, dacă lumea ar şti secretul, universul întreg ar urla: „De trei ori

părăsit!“ Şi toate acestea, reflectă el cu amărăciune, în legătură cu un om pe care numai datoria faţă de urmaşi l-a împiedicat să fie în clasa lui bărbatul cel mai periculos pentru toate femeile! Astfel este răsplătită dreapta noastră linie de conduită!

Când ceasul arătă că trecuseră cincisprezece minute, Willoughby bătu la uşa bibliotecii. Îi deschise doctorul Middleton.

— Aţi terminat, sir?

— Am ajuns cu predica la momentul când trebuie să ridic vocea, pentru a-l trezi din somn pe paracliser, răspunse reverendul doctor.

Clara plângea.

Sir Willoughby se apropie de ea, plin de solicitudine. Coama argintată a doctorului Middleton era atât de zbârlită, încât se putea deduce vehemenţa predicii lui. Willoughby declară:

— Sper că n-aţi făcut prea mult caz, sir, de un fleac oarecare.

— Cred c-am produs un anumit efect, sir, aşa cum o şi doream.

— Clara, draga mea Clara! Willoughby o atinse uşor.

— Pot să te informez că se căieşte sincer de purtarea ei.

— Iubita mea! îi murmură Willoughby. Totul a fost o neînţelegere. Nu reuşesc să pricep cu ce ţi-am greşit, dar iau asupra mea toată vina, absolut toată vina. Nu plânge, te implor. Fă-mi favoarea de a te uita la mine. Aş fi dorit să nu fii supusă nici unui interogatoriu.

— Tu nu ai nici o vină, suspină Clara.

— Sigur că Willoughby n-are nici o vină. Nu el a săvârşit o încălcare flagrantă a datoriei şi a convenienţelor, fugind în lume, şi nu el a pricinuit un catar pulmonar, cuiva care-mi este frate în meserie şi preocupări.

— Paracliserul a pronunţat „Amin“, sir! remarcă Willoughby.

— Pot să te asigur, mormăi doctorul Middleton cu bunăvoinţă, că nimeni nu este mai bucuros să audă acest „Amin" decât preotul care a muncit pentru el cu sudoarea frunţii. Înţeleg ceva din chinurile lui Abraham. O asemenea predică poate duce la sacrificarea tatălui pe altar, indiferent de soarta care-l aşteaptă pe copil.

Willoughby o consolă pe Clara:

— Aş fi vrut să fiu aici să împărţim povara. Te-aş fi cruţat poate de câteva lacrimi. Am fost cam iute, probabil, în micile noastre discuţii. O recunosc cu dragă inimă. Am o fire cam irascibilă.

— Aşa este şi firea mea, exclamă doctorul Middleton. Şi nu cred c-am fost din cauza asta un soţ prea rău. Nu înţeleg prea bine nici de ce o fire irascibilă, fără îndoială justificată în pornirile ei, ar putea constitui,

eventual, o circumstanță atenuantă, pentru cineva care încearcă să nesocotească în chip ingenios o promisiune.

— Predica s-a terminat, sir.

— Au rămas numai ecourile. Doctorul Middleton făcu un gest liniștitor cu mâna. Consideră că auzi bubuitul tunetului în depărtare.

— Dă-mi mâna, scumpa mea, șopti Willoughby.

Nici un gest.

Doctorul Middleton observă. Făcu câțiva pași, până la fereastră și, cum cei doi rămaseră în aceeași poziție, se întoarse și tuși mustrător.

— Este o cruzime… strigă Clara.

— …ca proprietarul mâinii tale să te roage să i-o dai? întrebă tatăl ei.

Clara se refugie într-o nouă criză de plâns.

Willoughby se aplecă deasupra ei, în tăcere.

— N-aș fi crezut ca un părinte să fie obligat să suporte a doua oară într-un *lustrum* [99] o asemenea scenă, și iată că ea se repetă după jumătate de oră! strigă tatăl ei.

Clara își strânse umerii, tremurând, apoi trupul i se înmuie istovit, și-și plecă în jos capul.

— Scumpa mea, dă-mi mâna, îi spuse cu o voce muzicală Willoughby. Mâna se supuse; părea un cristal de gheață rămas după un dezgheț prematur.

Willoughby o apăsă pe inima sa.

Doctorul Middleton străbătea camera în sus și-n jos, cu mâinile la spate. Tăcerea celor doi părea să-i reproșeze prezența.

Le spuse cordial:

— E suficient ca bătrâna iarnă să se retragă, pentru ca mugurii să izbucnească impetuos. *Jam ver egelidos refert tepores* [100]. Furia echinocțiului se risipește. Vă las singuri o vreme.

Clara și Willoughby își ridicară capul, simultan, dar o expresie diferită le însufleția chipul.

— Ei, fata mea, îi spuse doctorul Middleton, lăsîndu-și ușor mâna pe umărul ei.

— Da, papa, vin și eu imediat afară, replică ea, ca răspuns la scuza lui pentru vocabularul cam tare de până atunci, și zâmbi.

— Nu, sir, vă rog să mai rămâneți, spuse Willoughby.

— Prezența mea vă îngheață elanul.

Clara nu dezminți aceste cuvinte.

Willoughby, dimpotrivă, protestă zgomotos.

Atunci, care dintre ei era cel mai îndrăgostit? În clipa aceea, doctorul Middleton era gata să creadă că fiica lui era aceea.

— Te găsesc pe pajiște, tată? întrebă Clara.

— Rămâneți, sir, interveni Willoughby, și acordați-ne binecuvântarea dumneavoastră.

— O aveți de mult. Cu un gest evaziv, doctorul Middleton schiță rapid ceremonia paternă.

— Câteva minute, numai, tată, spuse Clara.

— A fixat și ziua? îl întrebă nerăbdător Willoughby.

— Nu pot, strigă Clara exasperată.

— Ziua este importantă atunci când sosește, dar am impresia că decizia are acum o importanță capitală. Dar mai întâi, încearcă-ți armele, dragă prietene.

— Decizia mea e luată, sir.

— Atunci n-am să-ți stau în drum, când apeși pe trăgaci. Țintește care zi îți place.

Clara își înghiți exclamația impetuoasă, pentru a nu-l mai reține pe tatăl ei.

Această iscusită stăpânire de sine mobiliză atenția lui Willoughby, dar îl și sperie și-l umili. Înțelese ce-l aștepta imediat după ce va pleca doctorul Middleton. El reprezenta singurul tribunal de care Clara avea teamă, așa că toate chestiunile trebuiau rezolvate, pentru a deveni irevocabile, cât timp era încă alături de ei. Vrând să-i înmoaie inima, îi șopti Clarei „Scumpa mea“ și aproape o îmbrățișă.

Ea își forță trupul să se supună, sperând ca tatăl să considere gestul un semnal de plecare.

Willoughby îi sări în cale, înainte ca acesta să iasă pe ușă.

— Ascultați-ne până la urmă, sir. Nu plecați, mai rămâneți puțin, vă rog foarte mult. Mi-e teamă că împăcarea noastră nu este perfectă.

— Dacă aceasta e părerea ta, e un motiv în plus să nu-l mai necăjești pe tata, spuse Clara.

— Doctore Middleton, vă iubesc fiica. I-am făcut curte și am cucerit-o. Aveam și consimțământul dumneavoastră pentru căsătorie, încât mă consideram omul cel mai fericit de pe pământ. După ce a venit la castel, într-un fel sau altul, nu știu cum, pentru că nu vrea sau nu poate să-mi spună, am jignit-o. Poți să jignești și fără să-ți dai seama. N-am pretins niciodată că sunt infailibil, ceea ce înseamnă, implicit, că admit că se prea poate s-o fi jignit cumva. O rog să-mi explice ori să mă ierte. Nu mi se

acordă nici una nici alta. Dacă situația ar fi inversă — nu mă refer la o ofensă reală, la cea mai gravă care se poate imagina — cred și sper că n-aș fi tentat să propun desfacerea logodnei. Pentru mine, a iubi înseamnă a iubi și logodna este o legătură sfântă. În ciuda greșelilor mele, am acest merit, al fidelității supreme, chiar dacă lumea o găsește rizibilă. Mărturisesc o mulțime de erori, dar am acest unic merit, prin care mi-e teamă însă, că nu devin mai vrednic de stimă în ochii fiicei dumneavoastră. Cu alte cuvinte, sunt, fără îndoială, unul dintre acei nebuni, printre oameni, care corespund descrierii făcute unui câine fidel; destinul lui este cel al întregii specii animale. E absurd ca un bărbat să se vaite în gura mare când este lovit. Nu-i cer simpatia, numiți-mă mai bine un om fără noroc. Resping nesocotirea cuvântului dat și mi se pare odios să violez un jurământ. Pentru mine este echivalent cu sinuciderea. Există câteva principii pe care oamenii civilizați trebuie să le apere. Întreg sistemul nostru social este bazat pe acestea. Așa cum consider cuvântul meu obligatoriu, îl consider și la ceilalți. Dacă acest lucru nu s-ar respecta, lumea ar deveni un carnaval al prefăcătoriei. Iar acum… Dar, Clara, scumpa mea, și tu ai principii moștenite ori căpătate prin educație; le-am jignit eu oare în necunoștință de cauză, dincolo de orice penitență posibilă, încât tocmai tu, dintre toate femeile…? Și fără să fii măcar în stare să-mi spui cu ce am păcătuit? Nu numai pentru ceea ce pierd, dar pentru o clarificare juridică, făcând abstracție de sentimentele, interesul personal, mâhnirea, suferința și capacitatea mea de-a îndura ceea ce, pe mine, nimic în lume nu m-ar fi putut determina s-o fac; din punct de vedere juridic… dar mi-e teamă, sir, că sunt un avocat inabil…

— Situația nu cere un Cicero, sir, continuă deci! spuse doctorul Middleton, întrerupându-și gesturile mute prin care aprobase până atunci niște adevăruri atât de evidente.

— Din punct de vedere juridic, îndrăznesc să declar, deși afirmația poate părea prezumțioasă la un om care suferă atât de intens, că resping, cu oroare, orice neîndeplinire a jurământului.

Doctorul Middleton se înclină ușor, aprobând fraza ce o așteptase.

— Și eu, adăugă el, personal și mai ales în momentul acesta, resping cu oroare călcarea jurământului. Juridic? Din punct de vedere juridic poți examina și condamna. Dar o minte juridică poate și detesta? Cred, sir, că nu suntem la tribunal când spunem că respingem cu oroare ceva; noi singuri am părăsit incinta. Totuși, oroarea noastră este legitimă. Vrei să spui poate „impersonal“ nu „juridic“, ceea ce este suficient pentru a-ți formula simțămintele. Îi aruncă o privire pe sub sprâncene și continuă: Clara a

primit ce i se cuvine, Willoughby, în engleza cea mai limpede, fără a compromite stilul nostru olimpic. De aceea consider că nu mai este necesar să revin asupra acestor chestiuni.

— Vă rog să mă scuzați, sir, dar încă nu m-a iertat.

— O să lămuriți restul singuri. Între voi mă simt ca un curcan între doi hulubi.

— Lasă-ne singuri, tată, spuse Clara.

— Mai întâi, împreunați mâinile noastre și dați-mi voie să vă numesc și eu cu același cuvânt, spuse Willoughby.

— Întinde-i mâna acestui brav om, fiica mea; drept, cu tot brațul, ca un boxer curajos. Fă-i voia acestui îndrăgostit care-și cere drepturile.

— Nu pot face așa ceva, tată.

— Cum așa, nu poți? Ești logodnica lui, ai jurat.

— Nu doresc să mă mărit.

— Scuza este insuficientă.

— Nu sunt demnă…

— Flecăreli!

— Îl implor să-mi redea libertatea.

— Nebunie curată!

— Nu pot să-i ofer dragoste.

— Te întorci în leagăn, Clara Middleton?

— O, lasă-ne singuri, dragă tată.

— Dar care e vina mea, Clara, care? Cu ce-am greșit? Nu poți s-o spui?

— Tată de ce nu ne lași singuri? Am putea discuta mai ușor…

— Dar de câte ori n-am discutat, Clara! continuă Willoughby, și care a fost rezultatul? Ba m-ai iubit, ba ai încetat să mă iubești, ba-mi dăruiai inima, ba retractai totul, luându-ți înapoi sentimentele. Îmi ceri să consimt la un sacrificiu ce pune în joc reputația și viața mea. Ce vină am? Sunt același om, nu m-am schimbat cu nimic. Te-am iubit și te iubesc, ți-am dăruit inima, ți-o dăruiesc și acum, pentru totdeauna. Ești logodnica mea, adică soția mea. Ce ți-am făcut?

— Discutăm inutil, într-adevăr, oftă Clara.

— Nu este inutil, fată dragă, să-l informezi pe acest gentleman, logodnicul tău, asupra motivelor ce stau la baza obiecțiilor tale.

— Nu pot să le spun.

— Dar le știi?

— Dacă le-aș putea formula, aș putea spera și să le înving.

Doctorul Middleton i se adresă atunci lui sir Willoughby:

— Cred că insistăm ca acest copil să disece un capriciu şi nimic mai mult. El e considerat foarte important de către tineri, dar cum n-are nici organe, nici artere, nici creier şi nici o membrană, disecţia şi examenul riguros sunt, amândouă, inutile. Insistenţa dumitale este firească la un îndrăgostit a cărui pasiune de a-şi cunoaşte iubita este de obicei direct proporţională cu ignorarea firii femeilor. La o anumită vârstă ele îşi comercializează capriciile; este, cred, echivalentul spiritual al isteriei, preferabil, fără îndoială, dacă nu este împins prea departe. Nu ne lipsesc exemple ce dovedesc că o iniţiativă rapidă a bărbatului poate constitui un corectiv eficace şi elegant. În acest caz castelul ar fi sărit probabil în aer, dar fata ţi s-ar fi aruncat la picioare. Ha, ha!

— Disprețuiește-mă, tată. Sunt pedepsită pentru că m-am crezut întotdeauna superioară altor femei, spuse Clara.

— Întinde-i mâna, draga mea, din moment ce el dorește o împăcare formală, ceea ce nu mă miră, de altfel.

— Tată! Am spus că eu n-o fac… am spus că nu pot…

— Dar spune odată, pentru numele lui Dumnezeu, ce este, ce s-a întâmplat? Spune lucrurilor pe nume, vorbește odată!

— Nu te încrunta la mine, tată. Îi doresc toată fericirea. Nu mă pot mărita cu el. Nu-l iubesc.

— Îți amintești, cred, că altădată m-ai informat de contrariul.

— Eram neștiutoare… Nu mă cunoșteam mai de loc. Îi doresc să fie fericit.

— Îi refuzi fericirea pe care tocmai i-o urezi.

— N-ar fi nici el fericit, dacă m-aș căsători cu el.

— O, izbucni Willoughby.

— Auzi-l cum respinge prezicerile tale, Clara Middleton.

Ea-şi duse mâinile crispate, la piept.

— Am fi nişte nefericiţi, amândoi, nişte nefericiţi!

— Şi nu poţi rosti nici un cuvânt împotriva lui, copil nenorocit ce eşti!

— Da, sunt o nenorocită!

— E strigătul unui animal rănit.

— Da, tată.

— Îți dai seama că seamănă? În orice caz, comportarea ta o amintește pe a acestuia. N-ai nici un cuvânt de spus?

— Împotriva mea, da; a lui, nu.

— Şi eu să te pierd când vorbeşti cu atâta generozitate, să renunţ la tine? strigă Willoughby. O, iubita mea Clara, cere-mi orice, numai asta nu.

E prea mult pentru un bărbat. Jur că depăşeşte puterea mea de îndurare.

— Continuă presiunea aceasta, continu-o, eşti pe drumul cel bun, spuse doctorul Middleton, gata de plecare.

Willoughby se întoarse repede şi dintr-o săritură îi aţinu calea.

— Fiţi bun şi pledaţi pentru mine, sir, sunteţi atotputernic. Dacă va fi a mea, va fi fericită, chiar de-ar trebui să-mi dau viaţa pentru ea. Jur pe viaţa mea. Nu pot să renunţ la ea! Să te pierd, iubirea mea? Ar însemna să mă condamn singur, să pierd tot ce înseamnă fericirea trupului şi a sufletului. Ar însemna să-mi interzic singur, graţia, frumuseţea, inteligenţa şi toate farmecele incomparabile ale minţii şi chipului unei femei şi să mă exilez singur într-un deşert. Eşti tot ce am pe lumea asta, Clara, eşti *alter-ego*-ul [101] meu, soţia mea. N-aş fi bărbat, de-aş accepta să te pierd. Să consimt la asta? Dar te iubesc! Te venerez! Cum să consimt să te pierd…?

Zări brusc privirea tinerei femei, şireată, din disperare, furişându-se într-o parte. Păşind încet, doctorul Middleton micşora treptat distanţa până la uşă.

— Mă urăşti? îi şopti Willoughby, Clarei.

— Şi dacă aş ajunge să te urăsc?

— Să-ţi urăşti soţul?

— N-aş putea promite nimic, murmură ea, cu o dulce şiretenie.

— Să mă urăşti? strigă el, cu voce tare, încât doctorul. Middleton se opri din mers şi ridică fruntea. Să-ţi urăşti soţul? Omul pe care ai jurat să-l iubeşti şi să-l respecţi? O, nu. De-ai fi a mea, nu m-aş teme niciodată de aşa ceva. Mă încred în ceea ce ştiu despre firea ta, mă încred în sângele moştenit şi în educaţia primită. Şi de n-ar fi nimic altceva care să-mi inspire încredere, m-aş încrede în ochii tăi. Şi apoi, Clara, îţi mărturisesc un lucru, şi te rog să-l reţii: prefer să mă urăşti, decât să te pierd. Dacă te pierd, vei trăi în altă lume, lăsându-mă pe mine pradă acesteia şi îngheţului ei de moarte; dacă mă urăşti, vom rămâne împreună, vom trăi totuşi alături. Da, orice fel de căsnicie e preferabilă despărţirii.

Clara asculta cu atenţia încordată. Un sunet nou răzbătea în limbajul lui, înţelegând că acesta îl viza, în parte, pe tatăl ei, de-a cărui frază referitoare la „călcarea jurământului“ se folosise cu atâta dibăcie, Clara îl disprețui într-atâta pe intrigant, încât făcu enorma greşeală de-a remarca, e drept, destul de rece:

— Nu mi-ai mai vorbit niciodată cu un astfel de ton.

— În sfârşit, interveni tatăl ei, rezumând situaţia, pentru a încheia discuţia prin chiar cuvintele Clarei, îţi vorbeşte acuma pe acest ton, aşa că

îți ordon ori să-i întinzi mâna, ca un simbol al înțelegerii dintre voi, ori să mărturisești limpede ce obiecții ai. Cred că-ți dai seama că el a ajuns la capătul răbdării și dacă nu poți spune ce ai împotrivă, trebuie să-l urmezi.

Parcă totul se învârtea în jurul ei. Fusese umilită și mustrată cu severitate, înaintea intrării lui Willoughby în cameră. Nu mai găsea cuvintele care să exprime limpede ciudata ei repulsie. Formula diverse fraze, în minte, dar își dădea seama că vor fi spulberate dintr-o singură răsuflare de tatăl ei. Simți că și Willoughby era gata, ca și ea, să reverse un șuvoi de implorări, cu disperarea muribundului. Dacă lacrimile erau resursele ei, gesturile erau armele lui, tot atât de elocvente. Strigătul ei de ură în fața acestei căsătorii ar fi declanșat contraofensiva lui, în stilul lamentării unui îndrăgostit. Ce ar putea spune? Că este un Egoist? În acel moment, epitetul n-ar fi avut nici o pondere. Dezgustul ei instinctiv țipă pe o mie de voci: Inventează ceva; singură cu tatăl ei ori cu Willoughby ar fi inventat poate ceva echivalent termenului egoist, pentru a-și liniști inima ce gemea de suferință, pentru că nu putea izbucni în imensele și adevăratele-i obiecții; dar așa, în prezența amândurora, se simțea paralizată. Imaginația o făcu să-i „vadă“ năpustindu-se pe rând asupra ei și doborând-o cu lovituri conjugate. Mintea îi mergea repede, oferindu-le mereu câte o replică, dar fără a-i putea organiza ei însăși un discurs concret. Surveni astfel consecința inevitabilă a faptului că nu putea vorbi la îndemnurile insistente ale inimii: mintea și inima se separară brusc, încetând să mai colaboreze. Una palpita înnebunită, cealaltă păstra o indiferență distantă; în timp ce inima, bolnavă, slobozea strigăte nearticulate, mintea îi răspundea cu toate frazele pe care, își închipuia, cei doi bărbați i le-ar putea adresa. Își vărsă otravă în inimă, pentru a-i sugruma reproșurile, obligându-se însă să-și amintească toate amânările fatale ce le impusese, pentru a păstra în fața tatălui ei măcar aparența fermității; se consideră o ipocrită, apoi se întrebă ce era ea, la urma urmei. Cine o iubea? Astfel îi dădu lovitura de grație inimii, precizând cu siguranță motivul pentru care tatăl său devenise avocatul lui Willoughby; cu totul copleșită, se întrebă ce valoare mai avea, din moment ce nici tatăl nu și-l mai respecta.

Pe de altă parte, tot ce era bun în ea îi stimula rațiunea pentru a pleda. În favoarea tatălui și împotriva ei. Se cramponă de respectul ce i-l datora, dar simți cum se scufundă o dată cu el. Se făcu ecoul lui Willoughby, cu o luciditate ce-i dublă oroarea, pentru a tuna și fulgera împotriva unei lumi în care sentimentele cele mai sacre puteau astfel să se degradeze. Oroarea se dublă, văzând că devenise ecoul unui asemenea om, dar se gândi, în același

timp, că nu îi era, deci, cu nimic superioară, ci era doar cu câțiva ani mai tânără. Anii aceia vor trece, curând, apoi vor fi amândoi o apă și un pământ. Nu o iubea nimeni și nu va pricinui nimănui vreun rău, ținându-și jurământul față de acest om; și-l dase și ar fi o trădare să nu-l țină. Nimeni nu o iubea. Probă, modul cum o iubea tatăl ei! A-l face fericit deveni principalul ei scop, din moment ce-și înmormânta, decent, propria-i fericire. Aici el era fericit; de ce să-l oblige să plece și să-l facă să-și piardă astfel biata lui fericire, la care ținea atâta?

Ideea de a i se devota îi flată slăbiciunea. Dădu semne de ezitare; în același timp evită să-l privească pe Willoughby, gândindu-se (atât de mult gestul de a i se supune era împotriva firii) că gestul ar fi fost mai ușor de îndeplinit față de un bărbat dizgrațiat de natură. De-ar fi fost oribil la vedere, ar fi simțit o sadică voluptate în a-și sacrifica tinerețea și a se avânta cu ochii închiși în prăpastie.

Din nefericire pentru el, Willoughby avea motive puternice de nerăbdare. Îi înțelese deliberarea și-i surprinse privirea fugară cu care-i cercetase o clipă frumosul chip; opinia despre sine i se combină cu amintiri din anumite maxime aflate în Marea Carte, pentru a-l asigura că fata se afla la capătul rezistenței, supunându-se mai ales, presupunea, farmecului său fizic.

Într-adevăr, în luptele dintre sexe, maximele Cărții au adesea rolul de-a stimula victoria asediatorului. Ele sunt pătate cu sângele victimelor. Auzindu-le, parcă auzi sunetele corului vestind uciderea cerbului fugărit; de mii de ori a sunat cornul prin veacuri. E bine să-ți amintești de câte ori au dus la victorie aceste maxime, atunci când trebuie să evoci împrejurările unei înfrângeri, în fața unei viitoare lady Vauban, care-și ascute mintea apelând, poate, la maximele în favoarea Apărării.

Willoughby nu putea aștepta topirea zăpezilor până la capăt; îi era de ajuns să vadă procesul pornit. Admirând-o sincer și dorind-o atât de înfocat, nenorocitul gentleman încercă, în chip nesăbuit, să accelereze acest proces, dar tocmai prin asta, îl opri în loc.

Am putea adăuga o completare la maxima citată mai sus, exprimând-o cam în felul acesta: „Mai înainte de a respira, asigură-te că răsuflarea ta nu-ngheață.“

— Ea mea, e a mea, din nou a mea, cu totul și pentru totdeauna a mea, strigă Willoughby, înaintând către ea pe măsură ce rostea exclamațiile acestea devoratoare; în aceeași măsură însă Clara bătea în retragere, din ce în ce mai puțin hotărâtă. Se retrase așa cum vor face întotdeauna fetele

tinere, cu doi-trei paşi, fără ca el să observe că devenise o Diană [102] furioasă, toată numai săgeţi; lui Willoughby, dimpotrivă, îi plăcea această dârză fecioară, care se pleca în faţa lui. Înhăţând frumoasa-i mână, strigă, în timp ce Clara abia reuşea să evite o îmbrăţişare:

— Nici un cuvînt despre suferinţa pe care a trebuit s-o îndur! Nu vei avea nimic de explicat, scumpa mea Clara! Am să te studiez cu mai multă atenţie, iubita mea, pentru a mă lăsa mai uşor condus de tine. Dacă te voi jigni din nou, soţiei mele nu i se va mai părea greu să-mi declare ceea ce logodnica n-a reuşit. Nu întreb de ce; poate pentru că n-a putut cântări destul efectul reticenţelor ei, poate că n-a înţeles destul atunci — era mai tânără şi cu mai puţină experienţă — cât de sacru este jurământul logodnei. Totul s-a sfârşit cu bine, suntem acum o singură fiinţă, scumpe sir şi tată. Acum, ne puteţi lăsa singuri.

— Mă bucur din toată inima să te aud spunând-o, declară doctorul Middleton.

Mâna Clarei se zbătu în captivitate.

— Nu, papa, rămâi. E o greşeală, o mare greşeală. Nu trebuie să mă părăseşti. Să nu crezi că aparţin cu totul, în eternitate, nimănui în afară de tine. Nimeni nu va putea spune, în afară de tine, că sunt, a lui.

— Eşti mai rea ca nisipurile mişcătoare, Clara. Nu se poate oare nimic construi pe cuvântul tău? Unde or să o conducă pe fata asta o minte atât de uşuratică şi o voinţă atât de nestatornică?

— Pe Clara împreună cu mine, sir, spuse Willoughby. Da, aşa va fi, spuse doctorul, întorcându-se în loc.

— Încă nu, papa, se repezi Clara.

— Cum aşa, doar tu însăţi, tu, tu m-ai implorat să te las singură cu Willoughby, strigă tatăl ei. Şi acum ne întoarcem de unde am plecat, după ce ne-am învârtit în cerc complet, cu singura diferenţă că acum nu mai vrei să rămâi singură cu Willoughby. Mai întâi mi se spune să plec, apoi sunt tras înapoi; judecând după gulerul hainei şi după pulpana redingotei, te bănuiesc că eşti o tânără femeie în stare să înnebunească şi un om cu răbdarea unui înger, mai înainte de a te hotărî căruia dintre valurile ce-l azvârle încoace şi-n colo vrei să i te încredinţezi. Parcă ţi-ai fi pierdut minţile!

Chipul Clarei se destinse o clipă.

— Vreau să fii mulţumit de mine, papa.

— Iar eu îţi cer să-l mulţumeşti pe gentlemanul care-ţi va fi soţ.

— Doresc cu ardoare să-mi îndeplinesc datoria.

— Asta ar trebui să fie o garanție suficientă pentru dumneata, Willoughby; cu fetele de azi…

— Dați-mi voie, sir, să insist numai să-mi dea mâna, în fața dumneavoastră.

— De ce nu, Clara?

— La ce bun o ceremonie formală, papa?

— Asta înseamnă, dragă prietene, că ea se pregătește pentru una mai însemnată.

— Mâna ei, sir; vreau să-i simt din nou mâna într-a mea, în prezența dumneavoastră; după câte am suferit, cer acest gaj, rezonabil, cred, pentru a-mi recăpăta încrederea.

— Rezonabil, da, ceea ce nu înseamnă însă, şi necesar. Aş adăuga însă că mi se pare justificabil şi, înțelept, poate, când se referă la o ființă atât de instabilă.

— Iată mâna mea, spuse Willoughby.

Clara făcu un pas înapoi.

Willoughby făcu un pas înainte. Tatăl ei se încruntă. Ea îşi înălță mâinile, contractându-şi coatele, aruncă o privire săgetătoare, plină de repulsie, urmăritorului şi se repezi către tatăl ei strigând:

— N-ai decât să spui că e un capriciu. Sunt capricioasă, instabilă, uşuratică, cu totul nesăbuită. Vezi că pentru mine însă, acest gest are o reală însemnătate, mi se pare că mă angajează foarte serios; nu poate fi un gest formal din moment ce trebuie înfăptuit în fața ta. Fii te rog, puțin înțelegător cu fetița ta cea capricioasă. În câteva ore va fi mal rezonabilă. Cruță-mă în acest moment. Trebuie să mă adun puțin. Mă credeam liberă, credeam că nu va mai face nici o presiune asupra mea. Dacă-i dau mâna acum, forțată, sunt sigură că mă voi căi imediat. Aşa sunt eu! Dar am să încerc, papa, să-mi înfrâng firea şi dacă o să merg să mă plimb puțin, am să mă liniştesc îndeajuns încât să înțeleg care mi-e datoria…

— În ce direcție ai să te plimbi? întrebă Willoughby.

— Înțelepciunea nu se află numai pe un anumit drum, spuse doctorul Middleton.

— Mi-e teamă, sir, de drumul care duce la gară.

— Ai puțină dreptate! suspină doctorul, privindu-şi fiica.

Clara se înroşi violent; depăşise însă mânia şi mai curând se bucură că Willoughby o jignea, în sfârşit, cu ceva.

— Promit să nu ies din parc, tată.

— Fată dragă, ai amenințat c-ai să rupi promisiunea.

— O, gemu ea, am să-ți jur atunci.

— De ce să nu-mi juri acum, pentru a satisface dorința acestui gentleman, că, la o anumită dată vei deveni soția lui?

— Am să mă întorc la tine, de bunăvoie. Acum, vreau să fiu singură, ard de nerăbdare.

— Am s-o pierd, strigă Willoughby, cu un avânt sincer.

— Cum așa? se miră doctorul Middleton. Răspund eu de ea, sir, dacă-mi vei face mai departe favoarea de a-mi acorda credit. Te vei întoarce într-o oră, Clara, de bunăvoie și atunci, ori îi vei da mâna definitiv, ori vei arăta motivele pentru care refuzi s-o faci, numai că trebuie să fie niște motive foarte serioase, pentru a te putea retrage.

— Da, papa.

— Așa vei face?

— Așa voi face.

— Bagă de seamă, am spus motive.

— Da, papa, motive. Și dacă nu voi avea nici unul…

— Dacă nu vei avea nici unul care să mă satisfacă, înseamnă că vei asculta porunca mea, fără nici o rezervă, imediat și cu inima întreagă.

— Voi asculta.

— Mai dorești ceva? Doctorul Middleton se înclină cu un aer triumfător, în fața lui sir Willoughby.

— Oare ea…

— O, sir! Sir!

— Este fiica dumneavoastră, sir. Acest lucru mi-e de ajuns.

— Din întâmplare, ea s-a luat la trântă cu propriile-i promisiuni, așa cum indigenii unui ținut de curând descoperit de niște coloniști aventurieri declară război îmbrăcăminții impuse de respectabila noastră civilizație, pentru ca, într-un târziu, să poarte, cu o fală excesivă, un tricorn ponosit și niște pantaloni care abia coboară sub genunchi. N-a renunțat însă la promisiunea ei, sir, încât putem spera ca, după ce-și va fi înfrânat dorința înnăscută de independență, să se mândrească, în sensul comparației mele, cu soarta ei, atunci când aceasta se va împlini.

Willoughby nu avu răgaz să sondeze adâncurile acestui compliment. O zări pe Clara furișându-se afară din cameră, în timp ce vorbea doctorului Middleton. Îi reveni teama că, neputând s-o recâștige, o pierduse.

— A și plecat, observă tatăl ei. Văd că nu pierde vremea pentru a-și îndeplini misiunea, să descopere floarea cea rară care crește într-un pământ nisipos — motivele ei — dacă asta este într-adevăr ceea ce caută. Dar nu

cred; mai curând, socotește că are nevoie de puțină liniște, asta-i tot. Nimănui nu-i place să fie manevrat, nouă tuturor ne place să ne conducem singuri. În privința hotărârii ce trebuie s-o luăm, pretindem ca noi să fim aceia care o luăm; când zic noi, nu mă refer numai la fete. După ce va trece o oră, i se va părea că hotărârea îi aparține. Ce bine, dragă Willoughby, că astă-seară cinăm la Patterne.

— Da, sir.

— Poate că de vină este impresia de a-l merita, dar îți mărturisesc că astă-seară îmi recunosc slăbiciunea pentru vinul cel vechi de Porto.

— Va fi deschisă o sticlă în plus, sir.

— Dacă totul va merge bine, pentru dumneata, așa cum am motive s-o cred, spuse doctorul Middleton, schițând gestul de a-și pofti gazda afară din bibliotecă.

CAPITOLUL XLII
Unde se arată capacitatea de intuiție a unei minți pătrunzătoare

Plecând de la castel, cu câteva minute mai înainte ca doctorul Middleton și sir Willoughby să fi intrat în salon pentru a-și încheia seara acolo, Vernon se despărți de colonelul De Craye la porțile parcului și se îndreptă spre vila Dale; nu află însă nimic despre hoinarul său; doctorul Corney îi strigă tot un răspuns dezamăgitor, de la fereastra dormitorului; mirarea jovialului doctor văzându-l pe Vernon plecat atât de departe, noaptea, în căutarea unui băiat, precum Crossjay, care avea șapte vieți în el, ca o pisică, deveni violentă și el începu să bată darabana în rama ferestrei, ca Punch [103], cocoșatul, atunci când Vernon refuză să intre înăuntru și să se odihnească puțin. Vernon îi spuse că „nu-l avea decât pe acest băiat pe lume căruia să-i poarte de grijă“, și porni mai departe cu pași mari, rostind numele unei ferme aflată la cinci mile distanță. Doctorul Corney îi răcni o invitație la micul dejun, în cazul când s-ar întoarce pe același drum și se vârî în pat, gândindu-se la el. O serie întreagă de presupuneri îl făceau să-l considere pe Vernon drept cavaler al domnișoarei Middleton și simți o compătimire adâncă pentru bietul său prieten. „Totuși, se gândea el, o legătură fără speranță este acompaniamentul cel mai plăcut ce și-l poate dori un gentleman pentru melodia vieții, fiind una dintre acele discordanțe frapante care fac ca toate celelalte, mai mici, să se combine într-un fel de armonie agreabilă; astfel, de-ar fi să-i comparăm, bărbatul care abia-și târăște picioarele, urmează același drum cu cel răsfățat de soartă!“

În mintea doctorului cel mic de statură, sir Willoughby era răsfățatul destinului, un gentleman impunător ca înfățișare care avea avere, considerație, și pe cea mai răpitoare fată din lume drept logodnică. Dar, deși aprecia toate avantajele lui sir Willoughby la adevărata lor valoare, își închipuia că în cele din urmă, balanța va înclina în favoarea lui Vernon. Dar doctorul nu ajungea la acest rezultat decât după calcule foarte abstracte și numai după ce îl hrănea pe prietenul său cel slab, cum s-ar spune, cu rădăcini și rouă; iar efectele pozitive pentru Vernon se aflau într-un viitor îndepărtat, în preajma bătrâneții, când regretabila preferință a soției va fi pentru el o binecuvântare și când va culege fructele bunelor orânduieli instaurate în viața lui. Cel care judeca așa, era un irlandez. Sir Willoughby avea un caracter profund opus firii doctorului Corney; instinctiv acesta se crispa de antipatie — nu împotriva rasei, căci Vernon era din aceeași rasă,

în parte chiar de același sânge, iar Corney îl iubea — ci împotriva tipului uman ce-l încarna. Strălucitul succes al lui Willoughby în ținutul unde locuia îi impunea doctorului tăcere, ca o lege de bronz, dar, în același timp, în inima lui de irlandez, se îngrămădeau mari stocuri de revoltă. Contemplându-l pe sir Willoughby, Corney începea să semene cu un serv irlandez năpăstuit, de pe vremea lui Strongbow [104]; exista însă o diferență: Corney percepea situația mai limpede, tocmai datorită prezenței prietenului său, mai potrivit pentru a-și făuri o situație eminentă, și mai ales, mai bine făcut pentru a place unei femei încântătoare — dacă aceste englezoaice din înalta societate ar fi putut fi învățate să conceapă un alt ideal bărbătesc decât un idol de lemn, obiect al adorației naționale!

Doctorul Corney dejună foarte devreme, fără să-l întâlnească pe Vernon, și plecă să vadă un bolnav, când izbucnea primul tril al ciocârliei prin cerul dimineții, iar datoriile zilei nu se abătuseră încă, grele ca un nor, asupra oamenilor, ci se amestecau vesel, cu culorile și cântecele naturii. O oră mai târziu, lăsând în urmă șoseaua, ca să străbată un drum prin pădure, doctorul zări un tânăr, scormonind cu capul și cu brațele într-un mărăciniș; în contracția energică a membrelor inferioare dovedind că întreg corpul urma gesturile continue de căutare ale mâinii, el îl recunoscu fără putință de îndoială pe tânărul Crossjay. Din mărăciniș apărură câteva ouă. Doctorul își struni calul.

— Ce pasăre? strigă el.

— O presură, răspunse Crossjay, tot strigând.

— Ei, domnule, lasă două ouă în cuib.

— Nu-mi da ordine, replică Crossjay. Oh, dumneavoastră sunteți, doctore Corney? Bună dimineața. Am răspuns așa, pentru că totdeauna pun la loc două ouă. I-am promis, asta și domnului Whitford și domnișoarei Middleton.

— Ai luat masa?

— Nu încă.

— Nu ți-e foame?

— Mi-ar fi, dacă m-aș gândi la asta.

— Suie-te lângă mine.

— Cred că ar fi mai bine să nu vin, doctore Corney.

— Dar ai să faci exact ceea ce-ți spune doctorul Corney; imaginează-ți niște felii rotunde de șuncă grasă, o ceașcă de cafea dulce și aromată, pâine prăjită, prăjituri calde, marmeladă și dulceață de prune. Iată cum i se dilată băiatului nările și îi lasă gura apă! Sus, tinere! Crossjay sări lângă doctor,

care-i spuse, lovindu-şi calul cu biciul: Azi-dimineaţă n-am nevoie de nici un ajutor, dar dacă o să am, te iau în serviciul meu. Îţi place mult domnişoara Middleton?

În loc să răspundă, Crossjay suspină adânc, ca omul apăsat de povara grea a iubirii.

— Şi mie-mi place, urmă doctorul. O să ai de-a face cu un rival. Mai rău încă, eu o iubesc. Ce zici de asta?

— Nu mă interesează câţi o iubesc, spuse Crossjay.

— Meriţi un dejun gratuit în salonul din faţă al celui mai bun hotel de pe aici, cu numele de Arcadia. Şi cum a fost patul tău de azi-noapte?

— Aşa şi aşa.

— Cam tare, prin părţile pe unde eşti numai oase.

— Nu-mi pasă ce pat am. Câteva ore şi mă simt odihnit.

— În orice caz, însă, eşti îndrăgostit de domnişoara Middleton şi asta este o virtute.

Spre marea lui surpriză, doctorul Corney văzu două lacrimi mari, rotunde, înflorind în ochii acestui băiat zdravăn, în timp ce chipul îi rămânea în continuare, mândru.

Când Crossjay îndrăzni să-şi dezlipească buzele, spuse:

— Vreau să-l văd pe domnul Whitford.

— Ai vreo veste pentru el?

— Vreau să-l întreb ceva. În legătură cu ce trebuie să fac.

— Atunci, băiete, ai nimerit bine, întrebându-mă, dar ai greşit direcţia; când te-am găsit eu tocmai întorceai spatele domnului Whitford. Nici el n-a dormit acasă, a alergat după tine toată noaptea asta blestemată. Tristă situaţie! Ce-ai spune să-mi ceri mie sfatul?

Crossjay suspină:

— Nu pot vorbi nimănui, decât domnului Whitford.

— Şi arzi de nerăbdare să-i vorbeşti?

— Trebuie să-i vorbesc.

— Şi când te-am găsit, tocmai fugeai de el. Eşti un om foarte curios, domnule Crossjay Patterne.

— Ah, aşa ar părea oricine ar şti ce ştiu eu, spuse Crossjay cu o tristeţe sobră, care-l făcu pe doctor să-l ia în serios.

— Fapt este că domnul Whitford răscoleşte tot ţinutul ca să te găsească, spuse doctorul. Cred că cel mai bun lucru ar fi să te conduc la castel.

— Prefer să nu merg la castel, spuse Crossjay hotărât.

— N-o s-o poţi vedea pe domnişoara Middleton decât la castel.

— Nu vreau s-o văd pe domnișoara Middleton dacă nu pot să-i fac un cât de mic serviciu.

— N-o amenință nici un pericol pe această doamnă, nu-i așa?

Crossjay se făcu că nu aude întrebarea.

— Acum, spune-mi, întrebă doctorul Corney, eu aș avea vreo șansă, presupunând că domnișoara Middleton ar fi din nou liberă?

Răspunsul veni imediat.

— Sunt sigur că nu.

— Și de ce ești atât, de sigur?

Nu-i răspunse nimic; dar doctorul insistă și, în cele din urmă, Crossjay își exprimă părerea că ea s-ar putea mărita cu domnul Whitford.

Doctorul întrebă de ce; iar Crossjay spuse că ea ar face-o pentru că domnul Whitford este cel mai bun bărbat din lume.

La care, doctorul răspunse vesel:

— Amen, și apoi remarcă: Aș fi presupus că cele mai multe șanse le are colonelul De Craye: este un bărbat mai pe gustul femeilor.

Crossjay îl surprinse din nou prin aerul iritat cu care răspunse:

— Nu e adevărat! Apoi adăugă: Nu vreau să vorbesc despre nimic altceva, decât despre păsări și lucruri neimportante. Ce dimineață minunată! Am văzut răsăritul soarelui. N-are să plouă astăzi. Aveți dreptate, domnule doctor Corney, mi-e o foame…!

Doctorul cel mic de statură pocni din bici, cu toată solicitudinea. Crossjay îi povesti cum a căzut în dizgrație la castel, ca și toate întâmplările legate de acesta, de la întâlnirea cu vagabondul la cea cu baronetul, omițând numai aventura domnișoarei Middleton și scena nocturnă din salon. Doctorul mirosi imediat că băiatul lăsase ceva deoparte și spuse:

— Sper că n-o s-o informezi pe domnișoara Middleton de afecțiunea mea. La urma urmelor, nu este vorba decât de o fărâmă de dragoste. Dar, așa cum i-a răspuns Patrick lui Kathleen, când i-a mărturisit un pic de dragoste: „Acesta este cel mai bun pic din lume!“ și el avea dreptate, precum am eu dreptate când vorbesc despre foamea ta.

Crossjay declară că dispreţuiește discuțiile despre dragoste.

— Eu nu-i spun niciodată domnișoarei Middleton ceea ce simt. Iată c-am ajuns însă la vila domnișoarei Dale.

— Este mai aproape pentru stomacul tău gol, decât conacul meu, spuse doctorul, și ne vom opri numai cât să întrebăm dacă ți se poate oferi un pat în seara asta: dacă nu, am să te iau cu mine, am să te pun într-un flacon și am să te arăt la toată lumea ca pe un specimen rar. Dejunul e sigur că ți-l va

oferi domnul Dale. Zăresc şi un domn pe-aici.

— Colonelul De Craye.

— A venit să afle veşti despre tine.

— M-aş mira!

— Domnişoara Middleton l-a trimis; sigur că ea.

Crossjay îl privi drept în faţă pe doctor.

— Pe ea n-am văzut-o de multă vreme! Dar el m-a văzut noaptea trecută şi i-o fi spus poate, dacă era îngrijorată. Bună-dimineaţa, colonele. Am făcut un marş lung şi o plimbare frumoasă cu trăsura şi mi-e la fel de foame ca şi echipajului amiralului Bligh [105].

Sări jos.

Doctorul şi colonelul se salutară zâmbind.

— Am sunat, spuse De Craye.

O slujnică apăru la uşă şi, imediat în urma ei, domnişoara Dale, care se repezi la Crossjay, amestecând sărutările cu mustrările. Nu se întoarse spre colonel decât ca să-i răspundă la salut şi să-l scuze pe băiatul înfometat care voia să se năpustească înăuntru, să mănânce.

— Am să aştept, spuse De Craye. Remarcase că era mai palidă ca de obicei. Doctorul, care observase şi el acest lucru, îi ceru veşti despre sănătatea tatălui ei. Laetiţia răspunse că acesta nu se sculase încă şi-l luă pe Crossjay cu ea.

— Este bine când bolnavul doarme mult, spuse doctorul. Totuşi, doamna nu arată prea bine. Dar femeile sunt schimbătoare; înfăţişarea le trădează starea sufletească, pentru că n-au primit ca noi, pumni care să le înveţe să-şi ascundă sentimentele; ele seamănă cu steagurile militare ce se înalţă pentru funeralii sau pentru sărbători; o zi stau înfăşurate, iar în ziua următoare fâlfâie. Bărbaţii seamănă cu figurile sculptate pe prora vaselor; rămân aproape aceleaşi, pe furtună sau pe vreme liniştită, dar niciodată excesiv de frumoase, din cauza valurilor oceanului. Nu ne-am mai văzut de un secol, colonele: pe vaporul spre Dublin, parcă, şi ce mai noapte era…!

— Îmi amintesc că m-ai pus pe picioare, doctore.

— Aha, fii bun atunci şi declară că nu există nici un vraci mai iscusit decât Corney, pe mare, prin bunăvoinţa călugărilor de la mănăstire, al căror elixir are puterea de-a linişti valurile. Am auzit că face adevărate minuni!

— Poate amesteca un medic şi un călugăr, laolaltă, doctore!

— Adevărat; ar fi un miracol dacă i-ar putea combina. Cu toate acestea, vindecarea sufletului înseamnă, adeseori, vindecarea întreagă şi totală a corpului; şi numai maliţioşii susţin că, lăsând trupul în mâna unui medic,

trimiți sufletul la cer. Apropo, colonele, băiatul acesta are ceva pe inimă.

— S-o fi certat cu vreun fermier sau pădurar.

— Încearcă să-l tragi de limbă și ai să-l găsești impenetrabil. I-a intrat în cap domnișoara Middleton. Este o taină la mijloc care nu-l prea face fericit.

— Vom vedea, spuse colonelul.

Doctorul Corney încuviință din cap.

— Trebuie să-mi văd pacientul de aici. Am venit prea devreme pentru el; așa că am să fac mai întâi câte o vizită păsărilor schilodite ce s-au și trezit, spuse el și porni mai departe cu trăsura.

De Craye străbătu grădina cu pași mari. Era unul dintre acele spirite active și receptive care, chiar dacă reflectează, o fac prin salturi bruște; lumea exterioară se reflectă în ei ca într-o oglindă ce dansează. El descoperea o intrigă într-o clipă și, tot într-o clipă, urzea o alta; în ambele cazuri dădea târcoale, o vreme, situației respective, fără o deliberare prea încordată, încrezându-se, cu răbdare, în intuițiile lui rapide. Faptul că Crossjay era considerat obsedat de domnișoara Middleton trezi în mintea lui o serie de imagini privitoare la activitatea băiatului din ultimele patruzeci și opt de ore; nu specula nici una dintre aceste imagini, nici în cea mai mică măsură, ci doar le deplasa și le observa, și apoi, ca pe un adevărat șoim ce era, prin spiritul ca și prin chipul său frumos, instinctul îl îndrepta direct acolo unde trebuia să lovească. O natură reflexivă este pândită, adesea, în acțiune, de pericolul de a forța ipotezele în scopul de a lucra cu probabilitățile, cu metodele și în direcțiile în care este obișnuită; numai că a face presupuneri nesăbuite este totuna cu a te hârjoni printr-un labirint. Cel care poate să urmărească evenimentele, rotindu-se o vreme, sus, deasupra lor, privind în liniște și adunând numeroase impresii, câștigă acea înțelepciune ce face ca lucrurile secrete să i se dezvăluie minții cu ponderea lor exactă; acest om va obține ori cheia exactă a lucrurilor, ori nimic; cel mai adesea nimic; dar va scăpa curselor ce i le întinde propria sa inteligență, va fi totdeauna mai aproape de enigmă decât cel care vrea să intuiască rapid, sau își face tot felul de calcule nesăbuite, și va avea o viziune mult mai largă asupra lumii decât aceștia din urmă. Ca să aibă o șansă de succes, trebuie ca percepțiile să-i fie și acute și calme, să citească exact și îndrăzneț la momentul potrivit, pe chipurile oamenilor.

De Craye dorea s-o vadă pe domnișoara Dale. Ea se întorsese acasă pe neașteptate și, după cum se părea, nu din cauza bolii tatălui ei; își aminti apoi că o zărise cu pleoapele roșii, într-o noapte, când trecuse pe lângă ea, pe coridor. Acum, domnișoara Dale i-l trimise pe Crossjay îndată ce băiatul

se ghiftui bine cu mâncare. De Craye îl trimise înapoi, cu o rugăminte. Ea nu cedă imediat. Apăru cu părere de rău la ușa de la intrare, cu totul deconcertată, parcă. De Craye o rugă să-i transmită un mesaj pentru domnișoara Middleton. Laetiția nu avea nimic să-i spună. El insistă. Dar pentru moment nu avea într-adevăr nimic să-i spună, declară Laetiția.

— Nu vrei să-mi încredințezi nici un cuvânt? întrebă De Craye, făcând-o în mod vizibil să se gândească dacă ar avea ceva să-i transmită. Nu putea; nu avea inima să-i trimită vreun mesaj.

— Am s-o văd peste o zi sau două, colonele.

— Ai să-i lipsești mult.

— Ne vom revedea curând.

— Și bietul Willoughby!

Laetiția roși, dar nu spuse nimic.

Un fluture rar îl ademeni pe Crossjay, care alergă mai departe după el.

— Mă tem că băiatul să nu fi făcut vreo prostie, spuse Laetiția. N-am reușit să-l fac să mă privească drept în ochi.

— Are poftă de mâncare?

— Da, strașnică poftă.

De Craye clătină din cap. Un băiat cu atâta poftă de mâncare nu reprezintă niciodată o speranță pierdută.

Colonelul și Crossjay hoinăriră prin grădină.

— Și acum, spuse colonelul, să vedem dacă n-am putea aranja o întâlnire între tine și domnișoara Middleton. Ești un băiat norocos, pentru că ea se gândește mereu la tine.

— Și eu mă gândesc mereu la ea, spuse Crossjay.

— Dacă te afli vreodată într-o încurcătură, ea este exact persoana de care ai nevoie.

— Da, dacă aș ști unde s-o găsesc!

— E simplu, de obicei se află la castel.

Crossjay nu răspunse nimic; teribilul secret îi stătea pe buze. După dejun, lacătul care le închidea, părea, gata să cedeze.

— Aș vrea tare mult să-l văd pe domnul Whitford, spuse Crossjay.

— Ai să-i spui ceva?

— Nu știu ce să fac: nu prea înțeleg ce s-a întâmplat! Secretul îi alunecă printre dinți, dar îl înghiți la loc. Da, vreau să-i vorbesc domnului Whitford.

— Și el este unul dintre prietenii domnișoarei Middleton.

— Știu. Și încă unul din oțel veritabil.

— Toți suntem prietenii ei, Crossjay. Eu mă mândresc că pot fi un

adevărat oțel din Toledo, la nevoie. De cât timp erau în casă noaptea trecută, când te-ai izbit de mine?

— Nu știu, sir: am adormit o clipă și când m-am trezit…!

— Unde te aflai?

— În salon.

— Bine, Crossjay, tu nu pari omul care să se sperie de fantome, totuși așa păreai, când te-ai aruncat la pieptul meu.

— Nu cred în lucruri din astea. Dumneavoastră credeți, domnule colonel? Nu se poate!

— Nu putem afirma nimic. Să sperăm că nu, pentru că n-ar fi o luptă loială. Un om ajutat de fantome i-ar bate ușor pe alți zece. Cu el nu am putea boxa, nici juca cărți și nici nu ne-ar rămâne vreo șansă când am fi rivali în dragoste. Și ia zi, ai zărit vreo fantomă?

— Nu erau fantome! Crossjay era sigur de ceea ce spunea și glasul lui exprima această convingere.

— Mă întreb dacă domnișoara Middleton este cu adevărat fericită, observă colonelul. De ce? Știi de ce, o cam necăjești, din când în când…

Băiatul se arătă foarte emoționat.

— Aș face… m-aș duce… N-aș vrea să fie nefericită din vina mea. Asta este! Asta este! Și nu știu ce trebuie să fac. Aș dori să-l pot vedea pe domnul Whitford.

— Măi băiete, mi-e teamă că intri în niște încurcături teribile!

— Ieri n-am intrat în nici o încurcătură.

— Și zici că ți-ai aranjat un pat confortabil în salon? Noroc că nu te-a văzut sir Willoughby.

— Totuși nu m-a văzut.

— Ai scăpat ca prin urechile acului.

— Eram acoperit cu o cuvertură, cred, de mătase.

— Te-a trezit?

— Cred că da. L-am auzit.

— Vorbind?

— Da, vorbea.

— Cum? Vorbea singur?

— Nu.

Secretul amenința să-i scape lui Crossjay, ori să-l sufoce.

De Craye îi dădu un răgaz.

— Ții la sir Willoughby, nu-i așa?

Crossjay răspunse că da, fără entuziasm.

— Este binevoitor cu tine, spuse colonelul; are să-ți facă o situație și va avea grijă de interesele tale.

— Da, țin la el, răspunse Crossjay, cu obișnuitul lui reflex rapid, pe care îl dovedea mereu când era vorba despre acest subiect; țin la el; este binevoitor și așa mai departe, și-mi dă bani de buzunar, și se joacă cu mine și așa mai departe; dar nu o să pot înțelege niciodată de ce n-a vrut să-l primească pe tata, care a făcut zece mile pe jos, ca să-l vadă, și care a trebuit să le străbată din nou pe ploaie, și să meargă cu trenul, cale lungă, până acasă, tocmai la Devonport, pentru că sir Willoughby n-a vrut să-l primească, deși era acasă; tata l-a văzut bine. Lucrul acesta ni s-a părut foarte ciudat nouă, tuturor; și tata nu ne lăsa să vorbim despre asta. Tatăl meu este foarte viteaz.

— N-a existat vreodată bărbat mai viteaz decât căpitanul Patterne, spuse De Craye.

— Sunt sigur că v-ar place, domnule colonel.

— Am auzit despre unele fapte de-ale lui și le admir, ceea ce este un prim pas spre afecțiune.

Ascultând-l, băiatul se încălzi și mai mult.

— Pentru că la noi se spune că unui sărac e de ajuns să-i dai o bucată de pâine cu brânză și un pahar cu bere, și puțină odihnă — ceea ce orice altă casă mare ne-ar fi dat, și noi n-am fi cerut mai mult decât atât. Surorile mele cred că sir Willoughby trebuie să fie egoist. Este teribil de mândru și poate că s-a purtat așa pentru că tata nu era destul de bine îmbrăcat. Dar ce putem face? Suntem foarte săraci acasă, și numeroși, și tuturor ne e foame. Tata spune că nu este prea bine plătit pentru serviciile aduse guvernului. Nu este decât un biet marinar.

— Este un erou! spuse De Craye.

— S-a întors acasă foarte obosit și răcit, și a trebuit să cheme un doctor să-l vadă. Sir Willoughby i-a trimis bani si mama a vrut să-i trimită înapoi, dar tata a spus că era un gest nepotrivit pentru o femeie cu o familie atât de mare. A spus că-l găsește pe sir Willoughby un om extraordinar.

— De loc; foarte obișnuit; e obiceiul pământului! spuse De Craye. Arta de a te debarasa de oameni face parte din regulile unei educații distinse, în această țară, și va trebui s-o înveți, dragă băiete, dacă vrei să fii considerat un gentleman și un adevărat Patterne. Încep să înțeleg de ce domnișoara Middleton are atâta simpatie pentru tine. Urmează-i sfaturile. Dar sper că nu ai asistat la o discuție confidențială. Domnișoara Middleton n-ar fi de acord cu acest lucru.

— Domnule colonel De Craye, ce altceva puteam face? Am auzit o mulțime de lucruri înainte de a înțelege despre ce era vorba. Era pură poezie!

— Totuși, Crossjay, dacă era ceva important…? Și era într-adevăr?

Băiatul păru din nou tulburat și colonelul întrebă:

— Domnișoara Dale știe că te-ai jucat de-a ascultatul?

— Ea! strigă Crossjay. Oh! Nu aș putea să-i spun tocmai *ei*!

Băiatul respira greu: părea gata să plângă.

— Ea nu dorea să facă nimic care ar putea-o îndurera pe domnișoara Middleton. Sunt sigur de asta. Nu era vina ei. Ea — iată-l pe domnul Whitford! Băiatul o luă la fugă.

Colonelului nici nu-i trecu prin minte să-l aștepte. Porni repede pe drum, fără să-și dea seama limpede că era împins de dorința de a ajunge la castel înaintea lui Vernon Whitford, căruia, la urma urmelor, veștile împărtășite de Crossjay n-aveau cum să-i acorde vreun avantaj. El se va repezi probabil asupra lui Willoughby și-l va mustra că și-a călcat cuvântul dat domnișoarei Middleton! „Există oameni care nu văd nimic, nu simt nimic“, se gândi De Craye.

Sări un pârleaz ca să intre în pădure, aproape de lac, și, cum tocmai era dispus să se creadă un mare norocos, zărind-o pe Clara, i se păru foarte firesc ca soarta să-i aducă în față pe femeia pentru care inima îi bătea nebunește. Și nu se miră de loc de puterea pe care o exercita această femeie, pentru că rareori pe lume se putea vedea un chip în care silfida și prințesa să se îmbine atât de perfect. Stătea în picioare, ținându-se de creanga unui fag, și privea fix în apă.

Nu-l auzise. Când îl zări, roși, văzându-și întruchipat unul din numeroasele-i gânduri, dar nu tresări; roșeață acoperi un chip sever.

— Și nu e prima oară când Willoughby ne face această farsă, spuse De Craye, zâmbind subtil, cu gura întredeschisă.

Clara tresări căutând fraze mai vechi ce ar putea servi ca o introducere la niște remarci atât de abrupte și de ciudate.

De Craye surâse într-un chip aparte, ca și cum ar fi descoperit ceva comic; pentru o clipă, se arătă un șoim perfect, ceea ce-l surprinse pe el mai mult decât pe Clara, care nu era dispusă să se lase surprinsă. Văzând-o, se hotărâse să lovească; se aruncă deci direct, asupra prăzii.

Un alt instinct trezit la acțiune (acestea răsar câte douăzeci, mai degrabă decât câte două, când inima începe să vâneze) îl îndemnă să fie direct și rapid ca s-o atragă și pe fată pe valurile descoperirii.

Clara își regăsi o parte din stăpânirea de sine, imediat ce înțelese ceva din aceste cuvinte, un sens la care încă nu se gândise mai înainte; dar trebui să se lase condusă de el, cu toate că își dădea seama cu claritate de locul unde se bifurca curentul, despărțind ceea ce gândea colonelul de ceea ce gândea ea.

— Domnișoară Middleton, semăn puțin cu mesagerul trimis unui tiran învăluit în glorie: dacă nu spun adevărul, unde-mi sunt picioarele îmi va fi și capul. Joc totul pe această carte. Am interpretat rău dorința dumitale? O descifrez în beznă, cu inima, doar. Iată însă un lucru sigur: sir Willoughby îți redă libertatea.

— Vii din partea lui? Clara nu putu imagina nici o altă replică și era incapabilă să disimuleze, tremura toată.

— Viu de la domnișoara Dale.

— Ah! Clara plecă capul: Mi-a mai spus asta o dată.

— Faptele vorbesc acum.

— Nu l-ai mai văzut de când ai plecat de acasă?

— În chip nelămurit, dar îndeajuns de clar; ca o mână a destinului, ivindu-se printr-un văi. Și-a oferit mâna, azi-noapte, domnișoarei Dale, la ora fatală, între douăsprezece și unu.

— Și domnișoara Dale…?

— Ar avea altceva de făcut? Ar putea? Biata femeie lâncezește de zece ani. Este întruchiparea feminină a iubirii.

— Vorbești serios, colonele De Craye?

— Aș îndrăzni să glumesc cu dumneata, domnișoară Middleton?

— Am motive să cred că este imposibil ceea ce-mi spui.

— Tot atât de sigur pe cât am capul încă pe umeri, este adevărul pur. Mai mult decât atât — pun în joc întreaga mea vanitate.

— Mă duc la domnișoara Dale. Și porni.

— Gândește-te bine, spuse colonelul.

— Domnișoara Dale și cu mine suntem prietene foarte bune. Gestul meu n-are să i se pară nedelicat. Are o anumită considerație pentru mine, datorită lui Crossjay. Oh, este cu putință? Trebuie să fie la mijloc vreo greșeală. Ai văzut — dorești să-mi fi de folos — s-ar putea să te înșeli foarte ușor. Noaptea trecută? — el, noaptea trecută?… Și azi-dimineață!

— Nu e prima oară când amicul nostru ne joacă un renghi, domnișoară Middleton.

— Dar este de necrezut. Azi-noapte să… și azi-dimineață, în fața tatălui meu, să insiste atâta. Ai văzut-o pe Domnișoara Dale? El e în stare de

orice: au fost un timp împreună, știm bine. Colonele De Craye, n-am nici cea mai mică șansă de-ați ascunde ceva. Cred că am simțit asta de când te-am văzut pentru prima dată. Vrei să-mi spui cum de ești atât de sigur?

— Domnișoară Middleton, când, pentru întâia oară am avut onoarea de a te privi, eram într-o situație, care mă obliga să te privesc de jos în sus și, din punct de vedere moral, atitudinea mea a rămas de atunci neschimbată. Am fost de părere că Willoughby a câștigat cel mai mare premiu din lume. Dar apoi am ajuns la concluzia că nu-l câștigase decât ca să-l piardă. Dacă îi pasă ori nu de asta, iată un mister pe care acuma n-am timp să-l cercetez: îl interesează în primul rând propria lui persoană, și așa a fost întotdeauna.

— Ai descoperit și asta! exclamă Clara.

— S-a descoperit singur, spuse De Craye. Uimitor este însă că lumea nu sesizează. Dar lumea este o turmă de porci, pentru care cel bogat umple mereu troaca, ceea ce Willoughby a făcut întotdeauna cu multă iscusință. În afară de mine, numai femeile l-au descoperit. Eu nu l-am trădat niciodată; am fost pur și simplu un observator, onest și candid: și pentru că presimțeam o altă catastrofă, cam a patra, din câte știu eu, deși pentru opinia publică a existat doar una…

— Ai cunoscut-o pe domnișoara Durham?

— Da, ca și pe Harry Oxford. Sunt fericiți, ca o pereche de mierle într-un cireș, când răsare soarele de vară și proprietarul grădinii doarme. Din cauza acestei presimțiri am refuzat să-i fiu cavaler de onoare lui Willoughby până când mi-a trimis o a treia scrisoare. Insista să vin. Am venit, am văzut și am fost pe de-a-ntregul cucerit. Sper din tot sufletul să nu mă fi trădat. Situația mea mă obliga să păstrez secretul. Cât de mult au putut ochii mei ascunde asta, nu știu; numai ei pot răspunde.

Ochii lui răspundeau din ce în ce mai intens, cu o suavitate mult mai primejdioasă decât duioșia.

— Cred că ai fost sincer binevoitor, spuse Clara. Să coborâm pe drumul ce înconjoară lacul.

Ea nu-i refuză mâna la coborâre, și el nu i-o reținu când Clara nu mai avu nevoie de ajutorul lui. Cum juca respectabilul rol al omului de onoare, se controla cu grijă în cele mai mici detalii; deși începuse să fie sigur de Clara, simțea ceva necunoscut în ea și se temea să afișeze această siguranță, contrazicând un impuls aproape irezistibil, iscat din sentimente și conform cu principiile lui. Îi privea mâna, mâna unei fete acum libere. O dată Willoughby înlăturat, șansele lui creșteau simțitor. Cine altul i-ar mai sta în cale? Se hotărî să aștepte: poate că avea ideile ei în ce privește delicatețea

unui gentleman. Părea îngrijorată, gânditoare; fruntea înnourată, buzele strânse.

— Domnișoara Dale te-a pus la curent? întrebă ea.

— Noaptea trecută erau împreună: azi-dimineață ea a fugit acasă. Am văzut-o acum, copleșită de tristețe. Nu voia să-ți trimită nici un mesaj, spunea numai, vag, că vă veți vedea peste câteva zile. Și nu-i pentru prima oară când el apelează la domnișoara Dale să-l consoleze.

— Asta nu e o cerere în căsătorie, reflectă Clara. El e prea prudent. Nu i-a cerut deci mâna atunci când crezi dumneata. Nu te-ai pripit oare cu concluziile, colonele?

Pe fruntea ei trecu o umbră. Privi spre casă și se opri.

— Noaptea trecută, domnișoară Middleton, i-a ascultat cineva.

— Cine?

— Crossjay se afla sub acea frumoasă cuvertură de mătase, brodată de domnișoarele Patterne. S-a întors târziu acasă, a găsit ușa camerei lui încuiată și s-a repezit la parter, în salon, unde s-a ghemuit sub cuvertură și a adormit. Discuția celor doi l-a trezit; bietul copil s-a speriat, din dragoste pentru dumneata și după plecarea lor a vrut să fugă din casă; l-am întâlnit tocmai când mă întorceam după ce-l căutasem prin împrejurimi; părea că se înăbușe cu cele aflate, l-am luat în odaia mea, l-am culcat pe sofa și l-am certat că nu se odihnește liniștit. Se zvârcolea ca un pește pe uscat. Dimineața, când m-am trezit, plecase. Doctorul Corney l-a întâlnit undeva pe drum și l-a adus la vilă, când eu tocmai sunam la ușa domnișoarei Dale. Corney mi-a spus că băiatul e obsedat de ceva în legătură cu dumneata și atunci am stat de vorbă cu Crossjay.

— Crossjay ți-a repetat cumva discuția auzită? întrebă Clara.

— Nu.

Simțindu-se mândră de copil, zâmbi mulțumită și porni mai departe.

— Dar ai să mă ierți, domnișoară Middleton — și eu țin la Crossjay, ca și dumneata — dacă sunt vinovat c-am aruncat puțin undița în apă.

— Simpatia mea se îndreaptă spre peștele care se zvârcolește.

— Bietul copil era opresat de un secret dureros. Acesta se ivea mereu la suprafață strigând să fie prins în undiță, și l-am cruțat o dată sau de două ori, pentru că îl simțeam învăluit într-un sentiment sfânt, din moment ce socotea că nimeni altcineva, în afară de domnul Whitford, nu poate fi confesorul lui.

— O, Crossjay! exclamă ea, vibrând de tandrețe pentru băiat.

— Secretul trebuia ascuns mai ales față de domnișoara Dale.

— A spus el asta?

— Aproape cu aceleași vorbe. Iar ea mi-a spus, la rându-i, că nu l-a putut hotărî s-o privească drept în față.

— Oh! Asta i se potrivește. Și Crossjay era nefericit? Tare nefericit?

— Paharul era gata să se reverse și s-ar fi revărsat cu șiroaie de lacrimi, dacă băiatul n-ar fi atât de curajos.

— S-ar părea… Reveni la gândurile despre Willoughby și începu iar să se îndoiască de hotărârea lui; pipăi cu mâinile ca un orb, amintindu-și de vechiul monstru straniu pe care-l descoperea în el. Un asemenea om era în stare de orice.

Concluzia asta o încurajă să continue drumul spre castel și să se avânte în luptă, pentru libertatea ei. Willoughby i se părea aproape inuman, enigmatic dincolo de lacătul pe care nu-l puteai descuia decât cu cheia oferită de ea.

Se hotărî să se încreadă în miraculoasa intuiție prin care Horace De Craye descifra evenimentele ascunse în beznă. Un asemenea miracol este o armă puternică, când suntem asaltați de minunile adevărate ale naturii. Chipul i se lumină, discută cu De Craye despre societatea mondenă și despre lumea politică, alungându-și cu totul povara suferințelor și fermecându-l pe colonel.

La marginea parcului, pe puntea de la intrare arcuită peste șanțul înconjurător, De Craye simți din nou impulsul, aproape ca un avertisment lăuntric, de a profita de această ocazie divină pentru a cere o răsplată și pentru a face ca gingașele pleoape plecate să i-o sugereze. Dar se stăpâni, îndoindu-se că ar fi fost un gest înțelept din partea lui.

Ceva asemănător cu „Cerul mă iartă!“ fulgeră atunci mintea Clarei, deși era gata să se declare cu totul nevinovată față de perspicacele ei interlocutor.

CAPITOLUL XLIII
Sir Willoughby ajunge să creadă că lumea întreagă conspiră împotriva lui

După numai câțiva pași în grădină, Clara avea să afle cât de multă recunoștință îi datora colonelului. Willoughby și tatăl ei o așteptau împreună. De Craye, cu talentul său de a înțelege rapid cum stau lucrurile, se furișă nevăzut printre arbuști. Clara se apropie încet.

— Putem spera că norii s-au risipit? o întâmpină tatăl ei.

— Un singur cuvânt și vom uita toate discuțiile acestea pe care le detestăm amândoi, spuse Willoughby.

— Fără nici o scenă, adăugă doctorul Middleton. Formulează-ți hotărârea, copila mea, *pro forma* [106], căci acela care o pretinde are acest drept și redă-mi și mie astfel libertatea, te rog.

Clara îl privi pe Willoughby.

— M-am hotărât să-i cer părerea domnișoarei Dale.

El n-avea de loc aerul unui om atins la punctul vulnerabil.

— Domnișoarei Dale? Să-i ceri părerea?

Doctorul Middleton invocă toate Furiile.

— Ce mai înseamnă acest nou capriciu?

— Domnișoara Dale trebuie consultată, tată.

— Consultată dacă tu îi acorzi sau nu mâna acestui gentleman?

— Trebuie.

— Domnișoara Dale, zici?

— Da, tată.

Doctorul Middleton își îndreptă talia, căci avea obiceiul de a ține corpul ușor înclinat, ca unii bărbați cu un echilibru moral perfect, pedagogi ori nu, care, la anumite intervale neregulate, sunt chemați să măsoare întinderea infinitezimală a absurdității firii omenești: neglijabilă, privită în lumina rațiunii, imensă, sub zodia nebuniei.

Fiica lui îl uimea profund. Își bombă pieptul, adresându-se lui Willoughby:

— Nu mă mir, prietene, să-ți văd chipul exprimând atâta spaimă. Să descoperi că ești logodit cu o fată la fel de nebună ca și Casandra [107], care însă nu se poate lăuda că a fost, dintre toți, aleasă de zei, nu este un lucru capabil să te liniștească în mod special. Mă opun întârzierilor și nu vreau ca fata mea să comită delictul de a-și încălca promisiunea.

— Să nu repeți cumva aceste cuvinte, îi spuse Clara lui Willoughby.

El tresări. Era evident că se întorcea, bine înarmată.

Dar cum oare, într-un timp atât de scurt? Cine ar fi putut-o informa? Și, în consternarea lui, își înălță în grabă ochii spre cer, respiră adânc și strigă:

Eu, înspăimântat, sir? Nu am impresia că fața mea trădează spaima. Nu am obiceiul să fac curte prea mult timp și nu sunt în stare să joc rolul unui umil solicitant. Mă pune în dezacord cu armonia creațiunii. Suntem logodiți, Clara. E pură pierdere de timp să ceri cuiva părerea asupra acestui subiect.

— Înseamnă să-mi calc promisiunea dacă rup logodna? întrebă ea.

— Mai întrebi?

— Calci toate regulile bunului simț punând o asemenea întrebare, spuse tatăl ei.

Clara îl privi pe Willoughby:

— Chiar și-acum?

Acesta ridică din umeri semeț.

— De azi-noapte încoace? continuă ea.

— Cum de azi-noapte?

— Nu mi-ai redat libertatea?

— Eu nu!

— Prin gestul pe care l-ai făcut.

— Draga mea Clara!

— Nu m-ai dezlegat, implicit, de vechea promisiune?

— Eu, care afirm mereu că eşti a mea?

— Poți încă pretinde?

— Pot și trebuie.

— După cele întâmplate azi-noapte?

— Trucuri! Tergiversări! Flecărelile unei femei păgâne care contemplă mișcările unui șarpe! strigă doctorul Middleton. Trebuia sau să capitulezi, sau să găsești motive pentru a-ți explica refuzul. N-ai nici unul. Dă-i mâna, fata mea, așa cum te-ai învoit. Te-am lăudat că te-ai întors la ora hotărâtă și acum cruță-ne de o nouă umilință, și pe tine și pe mine.

— Este el absolut liber să-mi ofere mâna? Întreabă-l, tată.

— Fă-ți datoria si lasă-ne o dată în pace!

— Sunt absolut liber, ca și în ziua când ți-am cerut-o prima oară.

Willoughby îi întinse mâna sa onorabilă, cu un gest sincer.

Chipul îi era alb ca varul; în văzduh, glasuri dușmane păreau să-i fi șoptit Clarei ceva la ureche; el se îndoi de devotamentul Puterii Supreme față de el.

— Și de azi-noapte încoace? întrebă Clara.

— Oh, dacă insiști, răspund; da, și de azi-noapte încoace!

— Știi la ce mă refer, sir Willoughby.

— Oh, desigur.

— Spui adevărul?

— *Sir* Willoughby! strigă tatăl ei mânios. Te rog să-mi explici la ce te referi, pentru că văd c-ai devenit un compendiu al tuturor contradicțiilor și nestatorniciei atribuite în mod obișnuit femeilor, încă de la facerea lumii. „Oh, desigur“, declară dumnealui, dar nu înțelege cu nimic mai mult decât mine. Fata asta cere o oră de răgaz și se întoarce cu o întreagă provizie de noi pretexte, ca să insulte bărbatul pe care l-a jignit și până acum. Spre rușinea mea, trebuie să recunosc că în situația aceasta suntem salvați de oprobriul public numai prin generozitatea lui. Chiar dacă va consimți să-ți tolereze capriciile până la capăt — n-aș putea să-l felicit pentru soarta lui — căci în loc de tânăra fată pe care credeam că i-o ofer, văd o fantastică *planguncula* [108], însuflețită de capriciile unui copil răsfățat; dacă vrei să găsești vreun sens, vreo jalnică scuză, pentru o astfel de comportare, cred că numai gelozia ar putea s-o ofere.

— Pot numai să observ că nu are nici un motiv pentru așa ceva, spuse Willoughby. Doresc totuși să-ți dau satisfacție, Clara. Spune-mi numele persoanei care te tulbură într-atât. Nu cred să existe vreuna, dar, cine știe!

Clara nu putea pronunța numele nimănui. Acea detestabilă gelozie ce i se reproșa s-ar fi confirmat dacă-l pronunța și, mai ales, nu putea vorbi în nici un caz despre Laetiția.

El profită de acest avantaj

— Gelozia este o boală necunoscută mie, și-mi închipui, sir, că bărbații au alungat-o din inima lor. Vorbesc pentru mine. Dar mi se pare că poate constitui o scuză. În unele cazuri poate fi și un compliment; și deseori un singur cuvânt e suficient ca s-o potolească. Toată povestea asta este complet lipsită de sens! Totuși accept să mă așez pe banca martorilor, sau să intru în boxa acuzaților! Orice, pentru a reda liniștea acestui suflet frământat.

— Cu dumneata, sir, un părinte s-ar putea cu adevărat mândri, spuse doctorul Middleton.

— Nu este vorba de gelozie; nici nu aș putea fi geloasă! strigă Clara cu pasiune; și își chinuia mintea pentru a găsi o posibilitate de a-și înduioșa tatăl, cel puțin, dacă nu-i mai putea obține stima. Nu era o fire rezistentă, de fier, ci o fire nervoasă, dintre cele care trăiesc intens clipa de față, chiar

dacă o sacrifică din cauza dezgustului adânc pe care i-l inspiră. Curând vei fi din nou mândră de mine, tată.

Cu greu ar fi putut rosti ceva mai puțin oportun.

— *Optume* [109]: dar exprimă-te mai *ad-rem* [110], reluă el, brusc liniștit, într-un chip cam îngrijorător. *Firmavit fidem* [111]. Fă așa, și nu te mai fandosi atâta, învârtindu-se ca un câine în jurul cozii.

— Vreau s-o văd pe domnișoara Dale, spuse ea.

Reverendul doctor ridică mâinile spre cer cu o disperare mânioasă ca un blestem.

— Se află la vila ei. Ai fi putut s-o vezi, observă Willoughby.

Nu o văzuse, bineînțeles.

Este sau nu adevărat că astă-noapte, între douăsprezece și unu noaptea, în salon, i-ai cerut mâna domnișoarei Dale?

Willoughby fu convins că, în timpul conversației cu Laetiția, Clara coborâse scările pe furiș și ascultase la ușă.

— În numele bătrânului Vernon, vrei să spui? întrebă el, râzând încet. Ideea nu e nouă, după cum știi. Se potrivesc perfect unul cu altul, dacă și-ar da seama de asta, Laetiția Dale și vărul meu, Vernon Whitford, sir.

— O fericită combinație, prietene, cât despre dumneata, Willoughby, aș spune că ai răbdarea unui… adevărat soț!

Willoughby se înclină în fața acestui elogiu și își permise să trădeze o oarecare oboseală. Își stăpâni un căscat:

— Nimic altceva nu m-ar face mai fericit, sir, și păru că nu acordă prea mare importanță discuției plicticoase.

Clara se cutremură toată: se temea să nu fi auzit Crossjay bine, ori să-l fi înțeles greșit colonelul. Era foarte probabil ca Willoughby să i-l fi propus pe Vernon Laetiției.

Nimic nu o putea liniști, în afară de expresia lui surprinsă și alarmată în timp ce insistă să vorbească despre domnișoara Dale. Ar fi putut jura că nu se înșală, deși toate circumstanțele păreau împotriva ei. Și, din nefericire, toate argumentele Delicateței (un viteaz batalion pentru apărarea doamnelor până când acestea întâmpină dificultăți; atunci el dispare însă brusc, risipit parcă de-o pală de vânt, și doamnele rămân la fel de lipsite de apărare, ca și o biată fată de la grajduri), toată garda personală a unei tinere și nobile doamne, silfidele de salon, care îi poartă trena, îi împletesc părul, îi îndulcesc vocea, îi colorează tenul — constituind săgeți și pavăză pentru a înspăimânta bărbatul, ființa aceasta imposibilă — toate îi interziseră să spună cu glas tare ceea ce simțea, sub pedeapsa realizării imediate a

amenințării lor, deseori repetate, de a o părăsi, lipsind-o până și de ultimul spirit protector. Nu putea să-l demaște ca într-o melodramă prețioasă, arătîndu-l cu degetul, în baza unor simple bănuieli, neconfirmate nici de cuvintele, nici de faptele lui. Nu putea nici măcar afirma că se îndoiește de sinceritatea lui. Pretextul unei indispoziții morocănoase, al unui capriciu nemotivat, refugiul lacrimilor îi erau interzise acum de acele legi ale decenței, ca o platoșă de rigide, pentru doamnele cu o educație aleasă.

— Acordă-mi încă un răgaz, tată, imploră ea, fiind dureros încredințată că în acest fel își fixa și mai strâns cătușele și — hai s-o trădăm în întregime — înțelese într-o străfulgerare că, s-ar forma un nod gordian atât de încâlcit, încât în vârtejul acestor crude evenimente, nu l-ar mai putea despica decât un îndrăzneț cavaler, cu înfățișare pământească, scoborât întâmplător din ceruri, și, pe când se lăsa pradă slăbiciunii, strigă cu tărie în sinea ei: „Aș face orice numai să nu mă mărit cu acest om!“ Obosise de atâta luptă și era deprimată, lucru care se întâmplă tinerilor când forța lor imaginativă se avântă, necontrolată și disperată, spre viitor.

— Nici un răgaz! declară Willoughby, jovial.

— Și eu zic la fel, nici un răgaz, adăugă tatăl Clarei. Ai adoptat o atitudine pentru care nu ai primit nici o încuviințare, Clara Middleton.

— Nu pot suporta ideea de a te ofensa, tată.

— Pe el să nu-l ofensezi, pe el, asta-i datoria ta. Cere-i scuze. Refuz să mă mai târăsc pe același teren ca să repet mereu același ordin.

— Dacă mi se transmite mie autoritatea, îți cer mâna cu toată tăria, spuse Willoughby.

— Nu ți-ai călcat cuvântul față de mine?

— Sigur că nu, altfel cum aș putea insista în cererea, mea?

— Și unește-ți mâna ta dreaptă cu mâna lui dreaptă, continuă doctorul Middleton. Nu, n-ar fi posibil. Nu știu ce ierburi blestemate a înghițit fata asta, dar ea trebuie să se încredințeze conducerii celor pe care zeii nu i-au părăsit, până când mintea i se va lumina din nou. A fost ea o dată… atunci? — nu vreau să privesc în urmă — dacă a fost ea într-adevăr, și nu simulacrul unei fete cuminți. Bun sosit domnului Whitford, pe care-l zăresc venind încoace. El este pentru mine ca o baie în mare și ca un supeu pe țărmul Troiei, după o zi de bătălie în praf.

Vernon se îndrepta direct către ei, lucru neobișnuit pentru el, care se temea totdeauna să nu pară un intrus.

Clara ghici din aceasta, dar mai ales din mobilitatea sprâncenelor încruntate ce le îndreptă ironic și gânditor spre Willoughby, că îi sosea în

ajutor un apărător bine înarmat. Fruntea lui Vernon exprima o curioasă însufleţire, ca un om care ascunde o surpriză, pe care o savurează, amuzat, în sinea lui.

— L-ai văzut pe Crossjay, domnule Whitford? întrebă Clara.

— L-am înhăţat pe Crossjay; e viu şi nevătămat.

— Unde a dormit?

— Pe o sofa, se pare.

Clara surâse, plină de speranţă; Vernon era la curent.

Lui Willoughby i se păru potrivit să apere măsurile de severitate ce le luase.

— Băiatul a minţit şi e vinovat de duplicitate.

— Lucru pentru care în Grecia, ar fi fost pedepsit cu biciul lângă coloanele unui templu, spuse reverendul doctor.

— Sistemul meu este diferit, sir. Nu pot aplica o pedeapsă pe care n-aş putea s-o îndur eu însumi.

— În felul acesta sunt lipsite de învăţămintele grecilor generaţiile ulterioare: şi dumneata laşi în părăsire un câmp, cel mai fertil pentru moralitatea tineretului, fără să-l ari şi fără să-l semeni. Ei, bine. Această educaţie rafinată la extrem este modul nostru de a redeveni barbari. Păzeşte-te de o sensibilitate excesivă, acolo unde natura a arătat limpede cele două căi spre cunoaştere. Şi acum presupun că sunt liber.

— Vernon ne va scuza câteva clipe.

— Mă ţin de domnul Whitford, acum când l-am prins.

— Aşteaptă-mă în laborator, Vernon, reluă Willoughby, fără menajamente.

— Îi părăsim numaidecât, domnule Whitfort. După o veche şi respectată tradiţie ei discută despre o anumită zi, care, de dragul demnităţii, nu poate fi numită fără a roşi amândoi.

— Ce zi? întreba Vernon, cu stângăcie.

— *Ziua*, aşa o numesc ei.

Vernon îi privi, când pe unul când pe altul, scrutător. Apoi privirea i se opri asupra lui Willoughby, vibrând, parcă nemaiputându-se mira, ca şi cum spiritul său, ca un cuptor incandescent, ardea tot ceea ce se apropia de flăcările lui.

Willoughby îi făcu semn să plece.

— Ai văzut-o pe domnişoara Dale, domnule Whitford? întrebă Clara.

El răspunse:

— Nu. Pare şocată de ceva anume.

— Ceva în legătură cu afecţiunea ei pentru Crossjay?

— Ah, îi spuse Vernon lui Willoughby, ai dat o lovitură de maestru punând în buzunar cheia de la uşa camerei lui Crossjay!

Această ironie subtilă o încântă pe Clara, care se cufundă în ea cu voluptate; auzi apoi replica lui naivă:

— Metodele mele disciplinare sunt riguroase. Nu ştiam că ea s-a dus să bată la uşa lui.

— Dar pot spera că domnişoara Dale va accepta să mă vadă, spuse Clara. Amândouă ţinem la Crossjay.

— Ar putea fi văzut şi domnul Dale. El pare să aibă altă părere decât fiica lui, reluă Vernon. Domnişoara Dale s-a închis în camera ei.

— Nu este singurul tată în această situaţie anormală, observă doctorul Middleton.

— El spune că vrea să te vadă, Willoughby.

— De ce? Willoughby îşi stăpâni cu greu enervarea. Va fi binevenit, desigur. Dar ar fi mai bine să vină băiatul.

— Dacă are vreo şansă să-l ierţi, spuse Clara.

— Spune familiei Dale că sunt gata să-l ascult pe băiat, Vernon. Nu este nevoie ca domnul Dale să se târască până aici.

— De ce nu sunt de acord domnul Dale şi fiica lui, domnule Whitford? întrebă Clara.

Vernon se prefăcu stingherit. Privirea lui inexpresivă scânteie brusc, când îl atinse pe Willoughby, ceea ce-l tulbură mai mult decât dacă l-ar fi fixat stăruitor. Vernon răspunse:

— Poate că nu vrea să-i acorde toată încrederea, domnişoară Middleton.

— Situaţiile noastre diferă, deci, numai prin faptul că mie mi se acordă prea multă încredere, observă doctorul Middleton.

Clara plecă ochii ca să lase valul să treacă.

— Mi-a făcut impresia că domnişoara Dale este o persoană extrem de sinceră.

De ce să ne amestecăm în chestiunile personale ale familiei Dale? exclamă Willoughby şi-şi scoase ceasul, numai ca să creeze o diversiune: stătea ca pe jar să afle dacă Vernon ştie atât de mult ca şi Clara, şi se cramponase de ideea că nu, deşi îl copleşea certitudinea că da. Atunci ce altceva mai erau Puterile Supreme decât o bandă de conspiratori? Era un mod de a-i aduce omagii Laetiţiei. Nu-şi putea închipui ca o fiinţă omenească să fi trădat secretul. Descoperirea făcută de Clara arunca în voia valurilor tot bunul lui simţ.

— Treburile personale ale familiei Dale nu mă privesc, răspunse Vernon.

— Şi, totuşi, prietene, doctorul Middleton se legăna cu un aer de bunăvoinţă şireată, al cărei sens Willoughby îl sesiză prea târziu — ele ar putea să te privească. Aş adăuga chiar că este probabil ca dumneata să fii izvorul şi originea acestei neînţelegeri între tată şi fiică, deşi Willoughby poate fi acuzat că a fost agentul dumitale noaptea trecută, în salon.

— Acordaţi-mi, sir, favoarea unei explicaţii, îi ceru Vernon, căutând să o obţină însă de la Clara.

Doctorul Middleton îl însărcină pe Willoughby să explice întâmplarea.

Clara îi transmise, cât putu de mult lui Vernon prin una din acele priviri încărcate de o linişte adâncă, care au aerul să spună „Gândeşte-te!“ şi care fără să declanşeze un anume gând ne luminează întreaga minte.

Înainte ca Willoughby să-i fi vorbit, Vernon înţelesese. Strânse buzele, rigid, şi lumina scânteietoare ce-i vibra în priviri se intensifică şi mai mult. O stea anumită pe care Clara o urmărise noaptea semăna cu aceste priviri, strălucind pline de viaţă şi împrăştiindu-şi până departe lumina. Totuşi, cum el rămăsese absolut calm, nimeni n-ar fi putut bănui că un râs sălbatic făcea să-i zvâcnească sângele în vine şi că nervii i se încordau la maximum ca să împiedice acest râs să izbucnească. Clara era atât de fericită că îl vedea în această stare, încât i se părea lucrul cel mai important să-şi amintească numele stelei a cărei strălucire, de flacără a spiritului, ne face semne şi ne vorbeşte de departe. Este singura stea care în nopţile de ger şi sub clarul de lună cel mai pur păstrează o ardenţă irepresibilă. De aceasta îşi amintea Clara, ca şi de imaginea unui pământ albit de zăpadă şi un Orion pal pe un cer inundat, iar dedesubt la răsărit, o stea: dar numele, numele ei!? îl auzea pe Willoughby destul de vag.

— Oh, tot vechea poveste; încă un efort; cunoşti dorinţa mea; un eşec, desigur, şi nici o mulţumire din nici o parte. Presupun şi că trebuie să te rog să mă scuzi. Nici unul dintre ei nu vede ce ar fi bun pentru ei în asta, sir!

— Dar e evident că, judecând după acest dividend despre care am auzit, tatăl este dispus să-l susţină pe protejatul dumitale, observă doctorul Middleton.

— Nu ştiu ce să spun; în ce mă priveşte, am încurcat lucrurile.

Vernon îşi stăpâni tentaţia de a consimţi, dar arăta cu toată fiinţa că recunoaşte acest fapt.

— Ai fost bine intenţionat, Willoughby.

— Sper că da, Vernon.

— Numai că vorbele tale au gonit-o pe biata fată.

— Trebuie să ne resemnăm.

— Pe mine nu mă atinge în nici un fel, pentru că mâine, oricum, plec de aici.

— Vedeți, sir, ce mulțumiri primesc.

— Domnule Whitford, dumneata ai un sprijin enorm în tatăl fetei, interveni doctorul Middleton.

— Ați vrea să mă folosesc de el ca să o constrâng pe fată?

— De ce nu?

— S-o fac să se mărite numai din supunere față de tatăl ei?

— Ei, prietene, un îndrăgostit serios ar lua-o bucuros în asemenea condiții, fiind sigur că e spre binele ei. Ce spui, Willoughby?

— Sir! Să spun ceva? Ce aș putea să spun? Domnișoara Dale nu și-a dat niciodată cuvântul. Dacă și l-ar fi dat, nu este omul care și l-ar fi călcat vreodată.

— Ea, ca un adevărat model de fidelitate, și-ar păstra cuvântul dat, chiar dacă celălalt și-l va fi călcat, spuse Vernon și Clara tresări puternic.

— Înțeleg din asta, sir, că, pentru a corespunde unui astfel de model de fidelitate, o femeie făcută din carne, ca si noi, trebuie să îndeplinească condiția unei perfecte imbecilități, spuse doctorul Middleton.

— Dar fidelitatea este fidelitate, sir.

— Dar ceea ce este sfărâmat este sfărâmat, sir, fie în materie de porțelanuri, fie în lumea promisiunilor umane: și tot ce poate face o persoană ca să rămână credincioasă Cuvântului, aș zice mai curând, regretelor sale, este să-și închine restul vieții eforturilor de a strânge cioburile: o ocupație demnă de-a fi continuată spre binele omenirii, între zidurile unui azil.

— Distrugeți poezia subtilă a sentimentului, doctore Middleton.

— Ca să întăresc poezia naturii, domnule Whitford.

— Atunci, susțineți, sir, că în cazul în care cuvântul este călcat de unul dintre cei doi, înțelegerea încetează, și celălalt este absolut liber?

— Da, mă fac campionul acestei platitudini și trâmbițez această veste funestă celor sentimentali; și cum te-ai hotărât și dumneata să aperi această idee, mă adresez lui Willoughby și îl întreb dacă nu vrea să se alăture bunului simț, ca să aplaude pe bărbatul sau pe fata care s-ar căsători la o lună după ce a fost părăsită.

Clara își strecură brațul sub cel al tatălui ei.

— Niciodată, sir, n-am fost destul de ipocrit ca să pretind că înțeleg

poezia sau că mă interesez de ea, răspunse Willoughby.

Doctorul Middleton râse. Vernon părea şi el că-şi admiră vărul pentru această replică; pentru Clara, ea răsună ca cel mai stupid răspuns auzit vreodată. Braţul i se răci brusc sub cel al tatălui. Începu din nou să se teamă de Willoughby.

Soarta lui depindea pe de-a-ntregul de abilitatea cu care putea para loviturile ce-l asaltau din toate părţile. Dacă ar fi putut crede în trădarea Puterilor Supreme ar fi sesizat uşor o intenţie specială în aceste lovituri mortale, pentru că rareori sensibilitatea lui fusese mai acută decât în timpul acestei crize; şi ar fi luat-o atunci deoparte pe Clara, să se lămurească cu ea, bazându-se pe prietenia lui Vernon, ca acesta să nu-l trădeze faţă de doctorul Middleton; o ceartă cu Clara însă nu promitea, roade imediate, şi nimic plăcut; iar încrederea neţărmurită în geniile lui protectoare îi ascundea inteligenţei un fapt evident, pe care altfel l-ar fi admis imediat, căci susceptibilitatea sa delicată înregistra orice impresie ce-l rănea. Clara poate se înjosise ca să asculte la uşă: poate că auzise destule lucruri pentru a deveni bănuitoare. Dar Vernon nu fusese acasă noaptea trecută; nu-l putuse deci informa, şi el n-o văzuse pe Laetiţia, care, de altfel, era demnă de toată încrederea, o femeie admirabilă, deşi nesăbuită şi sortită suferinţei.

Preferând să-l considere pe Vernon un moralist pragmatic, influenţat de zumzetul unui zvon tendenţios, crezu că este mai oportun să-şi despartă adversarii şi s-o învingă pe Clara, când s-ar fi simţit mai slabă, aşa cum părea înainte de enervanta apariţie a lui Vernon.

— Mă tem, dragul meu prieten, că eşti prea delicat şi prea ceremonios pentru a fi un pretendent cu succes, spuse el. Sunt calităţi admirabile, în teorie, dar absurde, în viaţă. Avem o mică chestiune particulară de discutat. Cred că ar fi mai bine să intrăm înăuntru, sir. Vei fi liber foarte curând.

Clara îl strânse de braţ pe tatăl ei.

— Din nou? întrebă el.

— Cinci minute. Trebuie să risipim o uşoară neînţelegere, sir. Draga mea Clara, ai să vezi imediat lucrurile cu alţi ochi.

— Tata vrea să lucreze cu domnul Whitford.

Clarei i se strânse inima însă, când îşi auzi tatăl răspunzând:

— Nu, dimineaţa este oricum pierdută. Accept să plătesc acest impozit, ca să ofer lumii încă o femeie! Am doar o fiică! Sper, domnule Whitford, că vom recupera lucrând după-amiază. Nu fii abătut. Ai un aer meditativ în ultima vreme. N-ai să ai mintea limpede, atâta timp cât te va preocupa povestea asta. Îndrăznesc să-ţi propun să pledez şi eu puţin, dacă e cazul să

o încheiem mai repede cu succes.

Vernon îi mulțumi pe scurt și spuse:

— Willoughby a făcut uz de toată elocvența sa, și rezultatul se vede: a pierdut-o pe domnișoara Dale, iar eu nu am câștigat-o. A făcut tot ce poate face un bărbat pentru altul, într-o situație atât de delicată: i-a repetat chiar versurile compuse de ea pentru faimoasa lui aniversare, ca să măgulească poeta din ea. Fata a rezistat celor mai mari eforturi ale lui, pentru că eu nu îi plac.

— Vezi, spuse doctorul Middleton, în timp ce Willoughby, electrocutat de aluzia la versurile Laetiției, făcu brusc câțiva pași lateral, ai în el un avocat care nu se va lăsa păgubaș datorită unui singur refuz, și pot afirma că este tenace, stăruitor cum puțin alții sunt. Și pe bună dreptate. A nu crede primul „nu“ al unei femei, este o metodă sigură pentru cucerirea unei fortărețe construită pentru a fi supusă. Deși, fără nici o îndoială, există serioase obiecții la hotărârea de a apela la un tânăr bărbat pentru a pleda interesele noastre în fața unei femei. Dar cum despre Willoughby toată lumea știe că este logodit, lui îi puteam acorda privilegiile de care se bucură de obicei numai cei mai vârstnici decât el.

— În calitate de logodnic, sir, el se afla la același nivel cu cei mai vârstnici, în timp ce pleda cauza mea în fața domnișoarei Dale, spuse Vernon.

Willoughby făcea pași mari și mormăia ceva confuz. În mintea lui providența lua proporții mitice și, poate, culori malițioase: există pericolul unui astfel de cult, când zeii capătă aspecte cu totul diferite de cele de până atunci, dacă nu ni se mai par favorabili în continuare.

— Mergem, sir? întrebă el, dar nu fu luat în seamă. Reverendul doctor nu voia să fie lipsit de plăcerea de a liniști valurile suferinței lui Vernon.

— Fiind un gentleman onorabil, credincios cuvântului său și dornic de a-și căpătui neamurile, Willoughby merită, după părerea mea, stima fetei, ca și mulțumirile dumitale cordiale; iar o nereușită vremelnică nu trebuie să vă descurajeze pe nici unul dintre voi, ca să nu mai vorbim de graba nejustificată cu care fata a părăsit castelul și nici de retragerea ei în sanctuar, când ai încercat s-o vizitezi.

— Presupunând că ar fi reușit, întrebă Vernon, exasperându-l pe Willoughby, aș fi fost obligat să mă însor?

Doctorul Middleton avea iar o temă de meditat.

— Propunerea a fost făcută fără aprobarea dumitale?

— Absolut.

— O admiri pe fată?

— Cu tot respectul.

— Nu te simți tentat să te căsătorești cu ca?

— O pantă de un inch ar exagera unghiul înclinației mele.

— Cât timp o să mai rămânem să ascultăm sporovăială asta prostească? strigă Willoughby.

— Dar dacă domnul Whitford n-a fost consultat… spuse doctorul Middleton, numai că vocea îi fu acoperită de Willoughby, care interveni grăbit:

— Vă rog, sir, te rog dragul meu! îl dădu la o parte pe Vernon și schiță gestul de a-și oferi brațul Clarei.

— Iat-o pe doamna Mountstuart! exclamă fata.

Willoughby o privi uluit. Venirea ei însemna intervenția unui prieten, sau a unui dușman? Neputându-se lămuri, rămase împietrit între cele două sensuri ale întrebării.

Clara o zărise pe doamna Mountstuart despărțindu-se de colonelul De Craye: acum, nobila doamnă înainta pe pajiște cu prestanța unui iaht regal împodobit de sărbătoare.

Privea prietenos, dar prietenos către toată lumea — atitudine ce-l îngheța totdeauna pe Willoughby — și părea deosebit de binevoitoare față de Clara.

Doamna Mountstuart se apropie de Clara și-i șopti:

— Vești noi, într-adevăr. Minunat! Ieri încă, nu puteam crede în aluziile lui. Ești mulțumită?

— Vă rog, doamnă Mountstuart, găsiți o ocazie să-i vorbiți tatei, răspunse Clara tot în șoaptă.

Doamna Mountstuart se înclină în fața doctorului Middleton, îl salută cu capul pe Vernon și se îndreptă spre Willoughby, întrebând:

— E adevărat? Dar este adevărat? Trebuie să cred într-adevăr? Ai făcut asta? Dragul meu sir Willoughby? Cu adevărat?

Complet buimăcit, el încercă să se refugieze pe singura scândură rămasă după naufragiu în mijlocul mării.

Nu putu opune acestui atac decât un zâmbet împietrit.

Discreția sa intuitivă îl îndemnă să se retragă cu un pas, pe când doamna Mountstuart rostea: „Așa!“ cuvântul obișnuit prin care se aruncă o sondă în lumea adâncă și misterioasă a sufletului nostru. Willoughby se dădu și mai mult înapoi, spunând: „Doamnă?“ pe un ton care îi sugera acesteia să vorbească mai încet.

Ea își regăsi volubilitatea, îl urmă până unde se retrăsese și-i spuse cu glas scăzut:

— Mi-era imposibil să-mi închipui că acest lucru s-ar putea adeveri! Ai fost totdeauna un om al surprizelor, dar asta! Asta! Niciodată nu s-a săvârșit un gest mai bărbătesc, mai demn de un gentleman, un gest care să schimbe atât de complet o situație imposibilă într-una firească și convenabilă pentru toată lumea. Asta dovedește că ai ceea ce îmi place, ceea ce apreciez cel mai mult: bunul simț! Bărbații sunt atât de egoiști: nu-i poți convinge să fie rezonabili în asemenea situații. Dar, dumneata, sir Willoughby, ai dovedit și înțelepciune și sensibilitate: calități rareori întâlnite la același bărbat!

— De unde ați… reuși să spună Willoughby.

— …Aflat? Tufișurile, acoperișurile caselor, totul vorbește despre asta. Vecinii vor afla cu toții vestea încă înainte de căderea nopții. Lady Busshe și lady Culmer vor năvăli curând aici să-ți declare că niciodată, sunt sigură, nu s-au gândit că ai putea proceda altfel. Eu nu sunt atât de pretențioasă. Dar îți cer scuze că am repetat ieri „de două ori“. Chiar dacă orgoliul meu e atins, sunt fericită să-mi mărturisesc greșeala: eram cu totul în afara situației reale. Dar nu contam pe existența unei dragoste atât de absolute, ca o fatalitate, nu credeam că bărbații sunt în stare de așa ceva. Credeam că noi, femeile, suntem singurele biete creaturi urmărite de o fatalitate. Există într-adevăr o fatalitate. Dumneata ai încercat din răsputeri să scapi de ea, sigur că ai încercat. Și ea va încununa glorios renunțarea dumitale finală, dragul meu prieten. Este o fată distinsă și foarte inteligentă, foarte: îți este devotată; va însufleți întreg castelul. O văd ca pe o floare care strălucește în soare. Va deveni o stăpână perfectă. Întregul Patterne va străluci sub domnia ei; te asigur de asta. Și dumneata, la fel. Da, ai să înflorești, fiind adorat. Ai nevoie de adorație. În ultimul timp intraseși în zona de umbră a unui nor. Cu ani de zile în urmă, când nimeni nu bănuia că ai putea coborî până la ea, eu afirmam că vă potriviți. Lady Busshe pretindea că este numai o prefăcătorie, și a fost considerată foarte înțeleaptă. Lumea te va aproba însă. Toate femeile vor fi alături de dumneata: exceptând-o, bineînțeles, pe lady Busshe, a cărei mândrie rezidă în profețiile ei; dar curând va fi și ea foarte bucuroasă să intre în rândul celorlalți. Și acum, dragă prietene, cea mai sinceră și cea mai veche admiratoare a dumitale te felicită. Nu mă puteam abține; trebuia să dau drumul bucuriei. Dar te las și mă duc să-l ascult pe doctorul Middleton. Cum consideră el situația asta? Pleacă amândoi?

— E foarte bine, răspunse tare Willoughby, aproape înnebunit.

Doamna Mountstuart acceptă să fie corectată de el, pe drept cuvânt, pentru faptul de a fi vorbit din ce în ce mai încet, deși erau destul de izolați de ceilalți. Aceștia, cărora li se adăugase între timp și colonelul De Craye, pălăvrăgeau cu toții împreună — poate despre el, se gândi, Willoughby, îngrozit.

Clara îl părăsise! Îl părăsise! Își aminti însă de jurământul lui și jură încă o dată: Nu pentru Horace De Craye! Plecase, era pierdută, se scufunda în oceanul bărbaților rivali; se hotărî să facă uz de toată puterea pentru a o îndepărta de acest bărbat: falsul prieten care-l înlocuise în inima ei ușuratică, și ar putea, dacă ar învinge, să se laude că a reușit prin simpla lui apariție pe scenă.

Willoughby o opri pe doamna Mountstuart în timp ce aceasta se îndrepta spre doctorul Middleton:

— Scumpă doamnă, acordați-mi o clipă.

De Craye se apropie ca din întâmplare cu o figură cât se poate de prietenoasă:

— Niciodată n-a mai existat un om care să știe să compună atâtea figuri noi într-un caleidoscop, ca tine, Willoughby!

— Ai devenit autor de calambururi, Horace? replică Willoughby, înfuriat că se mai găsea încă un cunoscător al secretului blestemat, și-l trase pe doctorul Middleton câțiva pași la o parte, rugându-l în grabă să termine discuția cu Clara.

— Trebuie să încercăm s-o facem fericită, cum vom putea mai bine, sir. S-ar putea să aibă motivele ei — motivele unei tinere fete. Râse și-l lăsă pe reverendul doctor să reflecteze, sub arcada sprâncenelor sale încruntate de nedumerire.

De Craye surâse șiret și triumfător totodată, apoi schiță o plecăciune adâncă în fața Clarei, arătându-i astfel devotamentul său absolut și mărturisind că fericitul rezultat era un rod al meritelor sale.

Ea îi zâmbi dulce, dar vag. Nu își ascundeau cu nimic intimitatea.

— Bătălia s-a terminat, spuse liniștit Vernon, după ce Willoughby se depărtase câțiva pași cu doamna Mountstuart, adăugând: Vă puteți aștepta să-l vedeți aici pe domnul Dale. Știe si el.

Vernon și Clara schimbară o privire, expresia lui aspră contrastând cu dulceața chipului ei, apoi el se îndreptă spre castel.

De Craye aștepta un cuvânt sau o privire promițătoare. Avea răbdare fiind pe deplin încrezător în steaua lui, așa încât trecu cu vederea lipsa

acestor semne.

Clara îl luă din nou pe tatăl ei de braț și-i spuse, iluminându-se dintr-o dată:

— Sirius, papa!

El repetă cuvântul cu toată gravitatea:

— Sirius! apoi întrebă: Există în asta un cât de mic grăunte de bun simț feminin?

— Este numele stelei la care mă gândeam, dragă tată.

— Este steaua la care privea Agamemnon [112] înaintea sacrificiului din Aulis. La asta te gândeai? Dar, draga mea, Ifigenia mea, tatăl tău nu-ți va cere să te sacrifici.

— Am auzit bine când îți spunea să fii îngăduitor cu mine, tată.

Doctorul Middleton mormăi încurcat:

— Într-adevăr, astrul acesta blestemat scoate multă lume din minți.

CAPITOLUL XLIV
Doctorul Middleton, domnişoarele Eleanor şi Isabel. Şi domnul Dale

Clara privea în sus, spre norii alunecând pe cer. Călătorea cu ei acum şi simţea gustul libertăţii, dar avea grijă să nu-şi necăjească tatăl; păstra o rezervă prudentă.

Clopoţelul dejunului îi chemă pe toţi la masă.

Puţini vorbiră, puţini mâncară. Clara dorise să participe ca să poată studia chipul doamnei Mountstuart. Willoughby trebuia să prezideze. Fu o reuniune de personaje mute şi de farfurii, în care orice sunet izbea auzul asemenea zgomotului binecunoscut de la adunarea daniilor în biserică, după îndemnul stăruitor lansat din amvon. O replică amuzantă a colonelului De Craye fu primită cum primesc credincioşii în lăcaşul sacru explozia de râs înăbuşită a unui copil de la azil, care dă frâu liber exuberanţei fireşti vârstei lui. Willoughby încercă să discute politică cu doctorul Middleton, a cărui poftă de mâncare obişnuită îl scutea de speculaţii nepotrivite la ora când încerca să şi-o astâmpere; numai el onoră felurile de mâncare, răspunzând totodată gazdei sale:

— Trăim vremuri grele, spui dumneata, şi miniştrii pe care-i avem ne tratează după bunul lor plac. Ei bine, sir, dacă asta este situaţia, iar opoziţia reprezintă numai un mod de a le asigura stabilitatea politicii, este timpul pentru oamenii înţelepţi să se retragă în ei înşişi, cu hotărârea neclintită a grăuntelui pus în pământ ca să crească, încrede-te în natură, adormi într-o credinţă puternică şi aşteaptă răbdător trecerea anotimpurilor. Acesta e sfatul meu pentru un partid mai slab.

Sfatul era excelent, dar închidea discuţia.

Pofta de mâncare a doctorului Middleton era urmărită de toată lumea, în aşteptarea momentului când se vor putea scula cu toţii de la masă, respirând uşuraţi; atât de mult coborî harul ceresc asupra acestui om bun, cu conştiinţa împăcată şi preocupat de a-şi îndeplini datoria, încât el nu observă nimic din agitaţia generală; trecea calm de la un fel de mâncare la altul şi tot atât de calm recită din Milton domnişoarelor Eleanor şi Isabel când isprăvi de mâncat şi toţi se ridicară nerăbdători. Willoughby i-l luă pe Vernon, doamna Mountstuart îi făcu un semn discret Clarei. Probabil că Willoughby avea să-i spună ceva, se gândi doctorul Middleton: lucrurile nu erau prea clare. Dar situaţia nu era nici neplăcută; iar el nu se grăbea, deşi dorea oarecari lămuriri.

— Ziua asta nu va fi o zi pierdută pentru mine, dacă vă pot consacra sfârşitul ei, spuse doctorul Middleton fetelor bătrâne, întovărăşindu-le în salon.

— Ne temem că tunetul este pe-aproape, şopti una dintre ele.

— Ne temem că este chiar iminent, suspină cealaltă, începură să psalmodieze pe rând.

— Ne-am obişnuit să-l observăm pe Willoughby al nostru, încât chiar şi umbra vreunui gest al lui ne este grăitoare.

— L-am urmărit din copilărie, în adolescenţa lui strălucită şi până acum, când este un bărbat în toată firea.

— A fost totdeauna întruchiparea unui cavaler desăvârşit.

— Datoria, datoria înainte de toate. Fericirea familiei; bunăstarea servitorilor.

— A fost mândru de numele lui, dar niciodată încrezut; mândria lui s-a bazat pe conştiinţa unor calităţi excepţionale.

— A ştiut să fie şi modest, când era cazul.

Doctorul Middleton se înclină în faţa acestei litanii, simţind că în cazul de faţă i se cerea şi lui o oarecare umilinţă.

— Să sperăm!… spuse, căindu-se mai adânc la amintirea fiicei sale insondabile.

Domnişoarele reluară:

— Pe Vernon Whitford, care nu are acelaşi sânge, îl tratează ca pe un frate.

— Ca şi nenumărate alte exemple! Laetiţia Dale şi le aminteşte mai bine decât noi.

— Orice lovitură îl izbeşte dureros!

— I se coace o altă lovitură!

— Este imposibil să rămână atât de neînţeles!

— Să sperăm!… spuse doctorul Middleton.

— Un om, care răspândeşte atât de mult binele în jurul lui, nu pretinde prea mult, când se aşteaptă şi el la câteva atenţii!

— Când era copil, s-a suit într-o zi pe un scaun şi, deşi stătea într-o poziţie periculoasă, nu ne lăsa să-l atingem, pentru că era mai înalt ca noi şi pentru că aşa eram obligaţi cu toţii să-l contemplăm. Îţi aminteşti, Eleanor? „Eu sunt soarele casei!“ Era ceva extraordinar!

— Sentimentele celorlalţi, voia mereu să capteze sentimentele celorlalţi. Avea paisprezece ani când s-a căsătorit verişoara lui, Grace Whitford; a dispărut de acasă. Erau cei mai buni prieteni; şi a durat mult până când s-a

întors între noi. N-a mai vrut s-o vadă de atunci, niciodată.

— Dar s-a purtat prietenos cu soțul ei. A fost totdeauna generos. Singurul lui defect este…

— …Sensibilitatea. Și aceasta este…

— …Taina lui. Și aceasta…

— …Nu trebuie să-i arăți că o cunoști. La fel e si acum. Nimeni nu-l poate acuza pe Willoughby Patterne că-i lipsește bărbăția. Atunci? Suferă, suferă ca nimeni altul, când nu este iubit. El însuși este de o consecvență neclintită în sentimente.

— Cât de mare e aceasta nimeni nu poate spune. Noi am trăit alături de el toată viața, și-l știm gata de a face orice sacrificiu; cere un singur lucru în schimb: ca omul respectiv să i se dăruiască cu tot sufletul. Și când se îndoiește, arată așa cum l-am văzut astăzi.

— Dărâmat; cum nu l-am mai văzut vreodată.

— Să sperăm, spuse doctorul Middleton, de astă dată puțin mai grăbit. Ardea de nerăbdare, să le spună „ce s-a întâmplat“: avea mijlocul de a răspunde întrebărilor lor neliniștite. Spuse, adoptând un stil familiar care se potrivea cu subiectul său:

— Știți, doamnelor, că noi englezii ne tragem dintr-o spiță destul de aspră. O doză de asprime în tinerețe nu ne strică, dimpotrivă, ne fortifică: Altfel devenim sensibili la frig: creștem prea slabi, tocmai în punctele unde trupul nostru firav este expus vijeliei, respectiv în ceea ce privește stima de noi înșine. Suntem niște barbari care profită de un sol bogat, în confortabila securitate a unei sere: rămânem totuși barbari. Așa că, vedeți, realizăm cel mai mult atunci când suntem smulși din acest mediu și ajungem pe timpul bătăliei, unde oamenii schimbă între ei lovituri violente. La război ne simțim bine, oamenii noștri sunt plini de noblețe, ca Scipio și vitejii legionari romani. În timp de pace, nu trăim în pace: barbaria noastră înnăscută explodează pe neașteptate, îmbrăcând aspecte extraordinare; tiranie, extravaganțe, pretenții domestice exagerate: și dacă sufletul și trupul nostru n-au fost educate cu severitate, de timpuriu, și cu ajutorul vechiului instrument utilizat în insula noastră pentru a ne înculca civilizația maeștrilor noștri, anticii, barbaria noastră congenitală apare la vedere, noi comițând într-un fel sau altul, unele excese. Hm! Totuși, adăugă reverendul doctor, renunțând deodată la efortul de a dezvălui un adevăr atât de important în imagini prea obscure pentru înțelegerea celor două delicate fete bătrâne — supra-abundența unor asemenea ființe era în concepția doctorului în bună măsură cauza decăderii poporului englez — totuși, eu nu

am observat această sensibilitate excesivă la Willoughby. A suportat să asculte lucruri pe care nici eu, care nu sunt în nici un caz un exemplu de fragilitate, nu le-aș fi suportat.

— E de o sensibilitate exagerată, strigară domnișoarele, dar ascunsă vederii celorlalți.

— E vorba de ceva anormal, atunci.

— Ceva inexplicabil, mai curând ceva mistic.

— Un cult, deci; o formă de a se adora pe el însuși.

— Pe el însuși! strigară doamnele. Dar nu este un Eu indiferent față de alții! Acest Eu imploră afecțiunea, iubirea, devotamentul!

— E o gazdă perfectă, doamnelor.

— E admirabil din toate punctele de vedere.

— Trebuie să fie un om admirabil, dacă a produs o impresie atât de puternică asupra unor femei cu atâta simț de discernământ, alături de care și-a petrecut, în aceeași casă, întreaga viață. Repet, este o gazdă perfectă.

— Va fi un soț perfect.

— Da, după toate probabilitățile.

— Este un lucru absolut sigur. Dacă va fi iubit și ascultat, va putea fi și condus. Iată secretul ce trebuie să-l știe cea pe care fatalitatea îl face să o iubească atât de mult. Dacă am fi îndrăznit, i-am fi sugerat noi ideea asta, îl va conduce prin dragostea ei și, prin el, va conduce totul în jur. El nu se va supune autorității, ci se va înclina în fața dragostei. O, de și-ar putea da seama de asta!

— Dacă ar fi metafiziciană… oftă doctorul Middleton.

— Dar o sensibilitate atât de puternică, ca a lui…

— …lovindu-se de o soție neînțelegătoare…

— …poate deveni în cele din urmă, căci și cei mai buni dintre noi tot oameni sunt…

— Crudă…

— …iar el ar vibra, tot atât de mult…

— …sau chiar mai mult…

— …Ar fi la fel de tandru…

— …chiar dacă ar fi aspru în aparență.

Amândouă domnișoarele se uitară fix la doctorul Middleton, căruia îi dezvăluiseră acest secret înspăimântător.

— Să nu-l calci pe bătătură, adică! spuse doctorul la fel de trist ca și ele.

Toți trei aveau un aer foarte abătut: domnișoarele se străduiau să-i înghită replica; reverendul doctor se temea că va veni clipa când curtoazia

îi va fi învinsă de bunul lui simț.

Fu salvat.

Ușa se deschise și un valet anunță:

— Domnul Dale.

Privind una la alta, domnișoara Eleanor și domnișoara Isabel schițară gestul de a-și ridica mâinile spre cer.

Ieșiră în cale domnului Dale și-i urară bun venit.

— Luați loc, vă rugăm, domnule Dale. Sperăm că nu ne aduceți vești rele de la scumpa noastră Laetiția.

— Avem atât de rar plăcerea de a vă saluta aici la castel, domnule Dale, încât atunci când veniți, vă primim puțin îngrijorate, deși, probabil, ar trebui pur și simplu să vă felicităm.

— Doctorul Corney a făcut vreo minune?

— Îi sunt îndatorat, scumpe doamne, pentru că m-a adus cu trăsura aici, spuse domnul Dale. Era un domn sobru, cu o ținută rigidă, cu tenul bronzat al unui indian, devenit mai palid în camera lui de bolnav. Este oarecum neobișnuit pentru mine să mă deplasez de-acasă.

— Domnul doctor Middleton.

Domnul Dale se înclină; părea surprins.

— Trăiți într-o regiune cu un aer extraordinar, sir, observă reverendul doctor.

— Din păcate nu pot profita de el, sir, replică domnul Dale. Apoi întrebă doamnele: Sir Willoughby este cumva liber?

Se sfătuiră între ele:

— Este cu Vernon. O să-l anunțăm.

Sunară.

— Am avut plăcerea de a o cunoaşte pe fiica dumneavoastră, domnule Dale, o doamnă demnă de toată stima, spuse doctorul Middleton.

Domnul Dale se înclină.

— Laudele dumneavoastră o onorează, sir. Ca tată cred cu toată sinceritatea că le merită. Nu m-am îndoit niciodată de asta.

— Față de Laetiția să aveți îndoieli! exclamară domnișoarele și îi lăudară delicatețea și bunătatea.

— Până acum am avut și eu aceeași sinceră părere, ca și dumneavoastră, spuse domnul Dale.

— Este într-adevăr cea mai duioasă infirmieră care poate exista și cea mai devotată fiică!

— Cel puțin în ceea ce privește datoriile față de tatăl ei, doamnelor, așa

este.

— Dar față de toată lumea e așa, domnule Dale!

— Asta aș dori și eu.

Intră valetul și anunță că domnul Willoughby și domnul Vernon se încuiaseră în laborator.

— Chestiuni administrative, remarcară domnișoarele. Știți cât de atent este Willoughby în materie de afaceri, domnule Dale.

— E bine, sănătos? întrebă domnul Dale.

— Excelent.

— Și la minte și la trup?

— Dar, dragă domnule Dale, el nu este niciodată bolnav.

— Ah, cum sună asta pentru un om care nu e niciodată sănătos! Și domnul Whitford este sănătos?

— Sănătos? Mă alarmați și pe mine cu întrebarea asta, interveni doctorul Middleton. Tot atât de sănătos ca și Constituția, ca și creditul țării, ca și reputația Prințului poeților [113] noștri. Vă rog să nu vă temeți pentru el.

Domnul Dale tuși încet, ca omul a cărui perplexitate devine si mai adâncă. Reluă:

— Pe domnul Whitford îl acaparează în mare măsură activitatea intelectuală; muncește cu o mare sârguință, de aceea are, poate, mai puține contingențe cu lucrurile legate de viața practică — dacă pot să mă exprim astfel.

— Renunțați la această legendă care calomniază pe savanți; credeți-mă pe cuvânt, că omul al cărui creier lucrează în permanență este perfect apt să rezolve orice fel de probleme.

— Așa! Fiica dumneavoastră, sir, este aici?

— E aici, sir, și va fi foarte fericită să-și prezinte omagiile tatălui unei prietene, domnișoara Dale.

— Sunt prietene?

— Foarte bune.

Domnul Dale tuși iar încet, ca și cum ar fi vrut să-și liniștească temerile.

— Laetiția! suspină el ca răspuns și-și trecu peste frunte o mână ce tremura vizibil.

Domnișoarele bătrâne îl întrebară îngrijorate dacă nu cumva căldura din cameră îi face rău: una îi oferi un flacon de săruri.

El le mulțumi.

— Pot rezista până la venirea lui sir Willoughby.

— De obicei ne temem să-l deranjăm când încuie uşa, domnule Dale; dacă doriţi însă, o să încercăm să-i trimitem vorbă, dar n-aduceţi veşti rele despre Laetiţia, nu-i aşa? A plecat azi de dimineaţă în mare grabă, fără să-şi ia rămas bun de la nimeni; a lăsat vorbă doar unei cameriste că starea sănătăţii dumneavoastră o obligă să se întoarcă numaidecât acasă.

— Starea sănătăţii mele! Şi acasă îmi închide uşa în nas! Am stat de vorbă, numai prin uşă şi atâta tot. Zac bolnav şi năucit între două uşi încuiate ce par a nu voi să se deschidă ca să nu mi se dea nişte explicaţii de care am mai multă nevoie decât de medicamente.

— Dumnezeule! exclamă doctorul Middleton. Situaţia dumneavoastră mă emoţionează profund, domnule Dale. Ar putea fi reprezentativă pentru toată generaţia de azi; dacă aş mai ţine şi acum predici, aş folosi această imagine din înaltul amvonului. În ce mă priveşte, nu încerc lacătele uşilor închise; şi îmi explic dispoziţia mea, totdeauna egală, şi chiar sănătatea ce o am, prin faptul că accept fără nici o întrebare ca uşile să rămână închise. Mă mulţumesc să citesc un text la lumina de care dispun? Dacă îmi permiteţi să utilizez propriile dumneavoastră cuvinte pentru teoria mea, lumea de azi, dimpotrivă, o auzim bătând la cele două uşi închise ce îi ascund tainele, de o parte şi de alta, şi o vedem rămânând bolnavă şi înmărmurită, pentru că bătăile ei nu primesc nici un răspuns. Ei bine, sir, lumea ar trebui să compare soarta diferită a poştaşului şi cerşetorului; bate la uşa ca să dai şi uşa ţi se va deschide; bate la uşă ca să ceri şi uşa va rămâne închisă. Cu alte cuvinte: vino cu o scrisoare în faţa uşii închise şi vei fi bine primit; dar nimeni nu va deschide ca să-ţi înmâneze dumitale o scrisoare. Pentru care motiv…

Domnul Dale îşi şterse fruntea asudată şi întinse mâna cu un aer rugător:

— Sunt un om bolnav, doctore Middleton, spuse el. Nu sunt în stare să fac faţă analogiilor. N-am putere decât pentru o înţelegere lentă a faptelor.

— În ce priveşte faptele, toţi suntem bradypeptici [114], toţi până la unul, sir. Nu ştim încă dacă natura este un fapt, sau un efort de a domina faptele. Lumea n-a asimilat încă nici primul fapt care l-a găsit în drumul ei. Suntem abia în stadiul în care încercăm să transformăm în sânge sănătos simplul fapt al existenţei noastre.

Apăsându-şi tâmplele, domnul Dale gemu:

— Mi se învârteşte capul; n-ar fi trebuit să ies. Am cedat unui impuls, pe care-l cred onorabil. Sunt incapabil, nu vă pot urmări, doctore Middleton. Iertaţi-mă.

— Nu sir, lăsați-mă să vă spun: din câte îi cunosc eu pe oamenii care trăiesc la țară, dacă dumneavoastră, neputându-mă urmări, ați fost totuși în stare să nu mă ocărâți, sunteți un om mărinimos, răspunse reverendul doctor, care nu se hotăra să renunțe atât de ușor la omul găsit ca o compensație pentru atitudinea curtenitoare, supusă și tăcută ce trebuise s-o aibă față de cele două domnișoare, deși știa că vigoarea lui exuberantă este ca vântul de est pentru nervii slabi, iar el însuși se transformă într-o unealtă de tortură atunci când e smuls o zi întreagă dintre cărțile lui.

Domnișoara Eleanor întrebă:

— V-am putea da oare noi explicațiile ce vă trebuie, domnule Dale? Vă putem noi lămuri în vreun fel?

— Nu cred, răspunse el cu voce slabă, cred că va trebui să-l aștept pe sir Willoughby… sau pe domnul Whitford. Dacă am să fiu în stare. Sau poate ar fi mai bine să fac altcumva — pentru că nu știu dacă au să mă țină puterile — să schimb câteva cuvinte cu tânăra lady care este, era…?

— Domnișoara Middleton, fiica mea, sir? Va fi la dispoziția dumneavoastră; mă duc să v-o aduc. Doctorul Middleton se opri la ușă. E adevărat că ea știe mai bine decât mine ce gândește domnișoara Dale. În schimb eu mă laud că-l cunosc mai bine pe gentlemanul în chestiune. Cred, domnule Dale, că adresându-mă dumneavoastră, în calitatea ce o aveți de tată al fetei, mă veți considera un om convingător, aș putea fi chiar avocatul lui cel mai pasionat.

Domnul Dale era buimăcit; pomișorul plăpând, prins de o rafală, cade la pământ, așa cum a căzut și domnul Dale.

— Avocat? repetă el. Își pierdu respirația.

— Avocatul său pasionat, repet; pentru că am o înaltă părere despre el. Vedeți, sir, sunt la curent cu evenimentele. Cred că — și doctorul Middleton se întoarse pe jumătate către doamne — până ce vom uni argumentele dumneavoastră puternice, domnule Dale, cu stăruințele mele și zădărnici câteva scrupule feminine, ce ar putea să ne fie opuse, va trebui să ascundem opiniei publice aceste evenimente. Strephon [115] al nostru ar putea fi acuzat de timiditate. Dar dacă avem datoria în prezent de a nu numi exact persoanele în cauză, tocmai pentru că le purtăm atâta considerație, este greu de presupus că va trebui s-o facem mai târziu aici în casă. El pretinde acum, ca un protest, că-i este indiferentă în sine căsătoria. Îmi închipui că putem manifesta înțelegere față de o asemenea perioadă de răceală. Sincer vorbind, domnule Dale, eu însumi am fost o dată în viață refuzat de o femeie și eram atunci nu indignat, ci numai indiferent față de

căsătorie în genere.

— Fiica mea i-a refuzat, sir?

— Deocamdată, cel puțin, se pare că i-a respins propunerea.

— Era el oare cu totul liber?… Putea în mod cinstit…?

— Cel mai bun prieten al său și cea mai apropiată rudă v-o poate garanta.

— Știu; am auzit asta; mi s-a spus; am aflat despre propunerea lui și că poate s-o facă fără să-și calce onoarea. Totuși mă simt fără nici o putere, nu pot acționa, până nu aflu dacă argumentele fiicei mele nu sunt de asemenea natură, încât un tată să nu trebuiască să insiste.

— S-ar putea ca fata dumneavoastră să se eschiveze?

— Nu am văzut-o în dimineața asta; mă scol târziu totdeauna. Mi s-a povestit plecarea ei surprinzătoare de la Patterne, găsesc ușa încuiată și, ciudat, nu primesc nici un răspuns.

— Se teme poate că va trebui să-și justifice răspunsul, și n-avea cum să-l explice.

— Doamnelor! exclamă cu durere domnul Dale.

— Înțelegem care e secretul, înțelegem! replicară ele și îl priveau surâzând, ca și doctorul Middleton.

— N-avea cum să-l explice? Domnul Dale silabisi cuvintele, ca să și le facă lui însuși mai inteligibile. Atunci, sir, ea știe că dumneavoastră nu v-ați opune.

— Fără îndoială; știind ce mult îl prețuiesc pe acest gentleman, își putea închipui că n-am să mă opun. Oricum, nu putea să-mi atribuie mie rolul principal. Nici nu m-ar fi putut considera un obstacol. Sunt numai prietenul acestui gentleman. Un prieten devotat, trebuie să adaug.

Domnul Dale întinse o mână rugătoare: era prea mult pentru el.

— Iertați-mă; am o minte cam slabă. Fiica dumneavoastră gândește tot așa, sir?

— Trecând peste amănunte, pot spune că e de aceeași părere, sir. Și adaug că și aceste doamne — nu-i așa — sunt de aceeași părere.

Domnul Dale arătă printr-un gest că evenimentele îl depășesc.

— Unde am ajuns! Laetiția l-a refuzat?

— Numai deocamdată, să sperăm. Răspunsul definitiv nu depinde puțin și de dumneavoastră, domnule Dale?

— Dar ce ciudate lucruri s-au petrecut cât timp a lipsit fiica mea de acasă! strigă domnul Dale, trădând primele zvâcniri ale elixirului bucuriei, în sângele lui. Simt că aș fi în stare să râd, dacă nu m-aș teme să fiu luat

drept nebun. Ea i-a refuzat mâna, iar el era liber să i-o ofere? Copilul meu! Suntem în toate minţile oare? Atunci poveştile cu zâne sunt adevărate şi cărţile de şcoală se înşală. De fapt, totul e foarte demoralizant. Un bolnav — cum sunt eu, pentru că nici o exaltare de moment nu poate demonstra contrariul — se agaţă de ideea de ordine, de stabilitate. Cea mai mică schimbare în cursul obişnuit al lucrurilor îi tulbură echilibrul lăuntric. Ei bine, eu am prezis ani de zile acest lucru şi ani de zile toţi m-au contrazis, iar acum, când previzările mele se confirmă mă mai mir de ce nu mă consider nebun!

— Şi de ani de zile, dragă domnule Dale, această căsătorie a fost preocuparea lui Willoughby al nostru, în ciuda oricăror curente potrivnice şi a oricăror angajamente schiţate faţă de ceilalţi oameni, spuse domnişoara Eleanor.

— A fost scopul său, la care a ţinut cel mai mult, adăugă domnişoara Isabel.

— Nu eu am rostit numele, constată doctorul Middleton, dar de vreme ce a fost spus, şi asta-i cu atât mai bine, vom putea evita orice mistificare. Nu cred să comitem un abuz de încredere, deşi poate că ar fi preferat să vi se adreseze el însuşi mai întâi. Ştiu chiar de la Willoughby că astă-noapte a apelat la fiica dumneavoastră, dacă am înţeles bine, nu pentru prima oară, dar fără succes. Este disperat. Eu nu; presupunând că veţi binevoi să ne acordaţi ajutorul dumneavoastră. Şi nu disper pentru că gentlemanul este un om de valoare, de o valoare recunoscută. Dumneavoastră îl cunoaşteţi destul de bine, pentru a gândi la fel ca mine. O aduc pe fiica mea, care va susţine aceste elogii.

Doctorul Middleton ieşi prin uşă, îndreptându-se spre poiană cu un pas elastic; radiind de fericire pentru vestea ce se simţea dator s-o transmită prietenului său, domnul Whitford.

— Doamnelor! Asta întrece toate minunile, suspină cu glasul stins domnul Dale.

— Generozitatea lui Willoughby întrece vechile minuni, răspunseră ele în cor.

Uşa se deschise; fură anunţate lady Busshe şi lady Culmer.

CAPITOLUL XLV
Domnişoarele Patterne. Domnul Dale. Lady Busshe şi Lady Culmer, împreună cu doamna Mountstuart Jenkinson

Lady Busshe şi lady Culmer intrară, iscodind în stânga şi în dreapta. Zărindu-l pe domnul Dale, doamna Busshe îi şopti prietenei sale:

— Se confirmă!

Lady Culmer şopti la rândul ei:

— Corney este demn de toată încrederea.

— Este el însuşi medicamentul cel mai reconfortant din toate câte le oferă.

— De neprețuit pentru întreg ținutul.

Domnişoarele Eleanor şi Isabel le urară bun venit.

Politețea domnişoarelor Patterne, la care se adăuga de obicei eclipsa lor totală în spatele ilustrului nepot, avea darul să incite pe întreprinzătoarele doamne de lume la oarecari libertăți; porniră, de altfel imediat, la atac.

Lady Busshe spuse:

— Ei bine? Noutățile? În linii mari le ştim. Nu vă miraţi; cunoaştem ținta şi am auzit împuşcătura. Puteam să vă spun aceste veşti încă de ieri. *Le-am văzut.* Şi le ghicisem de alaltăieri. Oh! acum cred în fatalitate. Lady Culmer şi cu mine suntem de acord cu explicația asta: e cea mai simplă. Dar voi, dragele mele, sunteți bucuroase?

Pe chipul celor două domnişoare bătrâne se ivi o grimasă interogativă.

— De ce anume să fim bucuroase?

— De asta! De tot! De ea! De el!

— De Willoughby al nostru?

— Să aibă ele oare nevoie de o doză de Corney? o întrebă lady Busshe pe lady Culmer.

— Joacă perfect rolul femeilor discrete, spuse lady Culmer. Dar, dragele mele, şi noi ştim secretul.

— Cum s-a purtat ea? şopti lady Busshe. Sper că n-a făcut o tragedie din asta. Era de familie bună, se spunea, deşi eu nu înțeleg ce înseamnă că te tragi dintr-un neam de savanți — te face să te gândeşti la un şir de şorțuri de copii; şi era drăguță. Atât e suficient pentru început dar nu rezistă niciodată inteligenței. El le-a avut pe amândouă la îndemână în casă, pentru a le compara şi… iată rezultatul! În orice casă o femeie inteligentă învinge orice frumusețe. Lady Culmer şi cu mine am ajuns la interpretarea asta. I s-

a părut încântătoare partenera lui la un dans, dar cred că la sfârşitul acestuia o şi găsea plictisitoare. Ieri mi-am dat seama de asta, limpede ca lumina zilei. Ea nu-l înţelegea pe el, iar el o înţelegea prea bine. Iată părerea noastră.

— E tânără încă: are să mai înveţe, spuseră domnişoarele, stânjenite şi neînţelegând nimic din discursul lui lady Busshe.

— Iar dumneavoastră sunteţi miloase ca întotdeauna, îmi amintesc că aţi găsit o vorbă bună chiar şi despre fata aceea Durham.

Lady Busshe traversă camera până la domnul Dale, care răsfoia cărţi cu însemnele heraldice ale marilor noastre familii englezeşti.

— Studiaz-o, spuse ea, studiaz-o, dragul meu domn Dale; figurezi şi dumneata acum acolo, pentru că ai o fiică inteligentă şi desăvârşită. La pagina trei sute vei găsi blazonul familiei Patterne. Şi crede-mă că ea te va conduce până la camera Lorzilor, înainte de a-şi spune ultimul cuvânt — e un fel de a vorbi, bineînţeles. Sir Willoughby şi soţia lui nu se vor mulţumi să rămână pe loc şi să-şi administreze averea. Nu are Laetiţia ambiţii mari? Şi foarte onorabile, găsesc.

Domnul Dale încercă vag să protesteze. închise cartea, examină legătura, ciocăni coperta cu un deget, îşi manifestă speranţa că doamna era sănătoasă, făcu aluzie la propria lui sănătate şi la buimăceala unei păsări când iese din colivie.

— Probabil că ai să vii să locuieşti aici, într-o colivie mai mare şi mai frumoasă, domnule Dale.

El dădu din cap.

— Să înţeleg că?… întrebă.

— *Ştiu*, răspunse ea.

— Dumnezeule, e cu putinţă?

Domnul Dale ridică ochii spre cer, cu aerul celui care se trezeşte din somn târziu şi zăreşte lumea scăldată în lumina tare a amiezii.

Lady Busshe coborî glasul. Îşi permise să ia un ton condescendent datorită rangului inferior al domnului Dale, dar îl trata familiar, ţinând seama de ascensiunea pe care i-o prevedea; iată rezultatul unei educaţii rafinate sau, mai bine zis, iată cum i se dă fiecăruia, în societate, ceea ce i se cuvine.

— Laetiţia va fi fericită, poţi fi sigur. Îmi place să văd răsplătită o dragoste îndelungată şi credincioasă, îmi place foarte mult! Povestea ei reprezintă triumful răbdării. Legenda lui Grizzel e depăşită cu mult. Nici unei femei nu-i va fi ruşine să facă o plecăciune în faţa doamnei Patterne.

Nu crezi? Te mai îndoiești încă? Spune-mi ce este, spune-mi cât vrei de încet. Dacă e sigură această schimbare a scenei? Dacă nu prezintă nici o îndoială cererea în căsătorie? Dragă domnule Dale! Vorbește puțin mai tare. Ai venit pentru că — sigur, vrei să vorbești cu sir Willoughby. Ea? Nu te-am înțeles prea bine. Ea?… se pare, spui dumneata, că?…

Lady Culmer se adresă domnișoarelor Patterne:

— Voi trebuie să fi trăit momente dificile. Poveștile astea aduc totdeauna destulă tensiune, dacă nu ai a face cu oameni civilizați. Deznodământul îl vedeam apropiindu-se. Sigur că nu ne închipuiam o asemenea permutare a logodnicelor, dar cine și-ar fi putut închipui? Dacă m-aș fi lungit pe spate ca să mă gândesc la asta, poate că aș fi ghicit. Nu greșesc niciodată când mă întind pe spate ca să mă gândesc. Reflectez mai la rece; ideile vin de la sine; nu trebuie să le forțez. Iată de ce, sunt mai în formă în după-amiezile cenușii de iarnă, pe sofa, lângă măsuța mea de ceai, decât în oricare alt anotimp. Oricum, toate dificultățile au trecut. Când au plecat cei doi Middletoni?

— Să plece Middletonii? întrebară domnișoarele.

— Doctorul Middleton și fiica lui.

— N-au plecat.

— Mai sunt încă aici?

— Da, sunt aici, desigur. De ce ar fi plecat de la Patterne?

— De ce?

— Da. Cred că vor mai rămâne câteva zile.

— Dumnezeule!

— Nu este nici un motiv să se discute despre plecarea lor, lady Culmer.

— Nici un motiv!

Lady Culmer o strigă pe lady Busshe.

Aceasta îi răspunse prin alt strigăt de uimire.

— L-a refuzat!

— Cine?

— Ea!

— Ea? Pe sir Willoughby?

— A refuzat — nu se consideră demnă de această onoare.

— Oh, imposibil. Ei nu, asta-i mai senzațională decât poveștile cele mai romanțioase. Dar el e în întregime?…

— Da, se pare. Și deși a fost întrebată potrivit cu toate regulile, a respins cererea.

— Ei nu, nu se poate, imposibil!

— Draga mea, știu asta de la domnul Dale.

— Domnule Dale, cum se poate explica purtarea ei?

— Tocmai, lady Culmer, răspunse domnul Dale, agitat și nu neplăcut surprins de interesul ce-l trezea, în ciuda uimirii sale în fața modului cum se discuta public în casa aceasta o asemenea problemă. Rătăcesc în întuneric. Tatăl ei ar fi trebuit să știe, dar iată că eu nu știu. Ușa ei e închisă pentru mine; pe ea n-am văzut-o. Mă aflu într-o beznă totală. Duc o viață retrasă. Am uitat obiceiurile din societate. Credeam că el ar fi trebuit sa se adreseze mai întâî tatălui fetei.

— Ei, asta-i! Gentlemenii moderni nu mai sunt atât de formaliști; sunt naturi spontane și se mândresc cu asta. El a vorbit. E un lucru sigur. Dar de unde ai aflat povestea asta cu refuzul?

— De la doctorul Middleton.

— De la doctorul Middleton! strigă lady Busshe.

— Middletonii sunt aici, anunță lady Culmer.

— În ce încurcătură am intrat oare? Lady Busshe se sculă, făcu câțiva pași agitată și se așeză într-un alt fotoliu. Oh! Să procedăm sistematic. Altfel o să turbăm și vom deveni periculoși. Cei doi Middletoni se află aici, iar doctorul Middleton îl informează personal pe domnul Dale că Laetiția Dale a refuzat mâna lui sir Willoughby, care este logodit — oficial — cu propria sa fiică. Și spune-mi, te rog, domnule Dale, cum ți-a vorbit doctorul Middleton despre asta? Vino-ți în fire; nu-i nici un zor, deși simpatia noastră pentru dumneata și interesul pe care-l avem pentru toate persoanele în cauză ne neliniștesc și pe noi puțin. Liniștește-te, și vorbește în voie!

— Doamnă!… lady Busshe! Domnul Dale înghiți un nod. Nu văd nici un motiv să nu pot vorbi. Nu văd cum aș fi fost înșelat. L-au auzit și domnișoarele Patterne. Doctorul Middleton a deschis vorba, nu eu. Când am venit, nu știam că era la mijloc un refuz. Fusesem informat numai că se făcuse o propunere. Vestea îmi fusese anunțată din surse sigure. Scopul vizitei mele era numai să mă asigur că fiica mea s-a comportat așa cum trebuie. Ea a avut întotdeauna un înalt sentiment al onoarei. Dar pasiunea te face să greșești adeseori, și vestea îmi părea tare ciudată. Mă temeam că va trebui să cerem scuze, destul de penibile, doctorului Middleton și fiicei sale. Știu ce farmec poate exercita Laetiția. Doamnă, vorbind cât se poate de deschis și fără a-mi da posibilitatea să-l înțeleg greșit, doctorul Middleton se prezintă ca avocat al celui care i-a cerut mâna fiicei mele. Simțeam că mi se învârte capul. Am presupus imediat că ori sir Willoughby și domnișoara Middleton au rupt de bunăvoie logodna, ori că veștile care

mi-au ajuns la ureche în legătură cu logodna erau deformate. Boala mi-a slăbit mintea. Limbajul doctorului Middleton este dificil pentru o minte ca a mea; dar am înțeles perfect punctele esențiale: se oferea să pledeze cu pasiune cauza bărbatului care cerea mâna fiicei mele. Exact acestea au fost cuvintele lui. Am înțeles chiar că insista ca să mijlocesc pe lângă ea. I-a rostit chiar numele. N-a ascuns nimic. Sunt sigur că nu poate fi vorba de vreo neînțelegere. Și m-a mișcat profund grija lui pentru fericirea lui sir Willoughby. Am atribuit-o unui sentiment asupra căruia nu trebuie să mai insist. Avocat pasionat — așa a spus.

— Iată-ne prinși într-un adevărat vârtej! strigă lady Busshe, întorcându-se către restul societății.

— Un adevărat uragan! exclamă lady Culmer.

O lumină scăpără pe chipurile domnișoarelor Patterne. Se priveau una pe alta.

Erau șocate de cuvintele aproape jignitoare ale lui lady Busshe, dar amabilitatea lor firească și obișnuita lor supunere le împiedicau s-o întrerupă, cum s-ar fi cuvenit.

— Nu cumva este vorba de o neînțelegere, care ar dispărea dacă s-ar produce o rectificare de nume? întrebă domnișoara Eleanor.

— În orice caz nu este prima oară când Willoughby pledează cauza vărului său Vernon, spuse domnișoara Isabel.

— Ne pare tare rău de eroarea dureroasă a domnului Dale.

— Acum e clar că totul se datorește faptului că doctorul Middleton a înțeles greșit lucrurile.

— Se gândea la Vernon. Noi ne-am dat imediat seama.

— Era imposibil să se fi gândit la Willoughby!

— Vedeți dar că era cu totul imposibil. A fost o eroare la mijloc.

— Și Middletonii aici! strigă lady Busshe. Oh! Dacă plecam fără să fi înțeles, am fi ajuns de râsul întregului ținut. Domnule Dale, te rog, trezește-te. Vezi? Se poate să fi greșit.

— Lady Busshe, se dezmetici el; s-ar putea să-l fi înțeles greșit pe doctorul Middleton; are un limbaj pe care nu-l pot compara decât cu zilele când se trec în revistă trupele pe un câmp de instrucție. Dar mi-a povestit întâmplarea cineva de care nu mă îndoiesc nici un moment; și de altfel purtarea nemaiauzită a fiicei mele o confirmă. Chiar dacă voi putea suporta această zi, mâine cu siguranță am să arăt ca o fantomă.

— Dragă domnule Dale! exclamară domnișoarele Patterne, cu compătimire.

Lady Busshe le șopti:

— Știți că cei doi nu se înțelegeau; nu erau de acord; eu am văzut asta; am prezis acest lucru.

— Se vor înțelege cu timpul, răspunseră ele.

— Niciodată. Și părerea mea este că s-au înțeles amândoi să se despartă, și Letty Dale e în sfârșit victorioasă. Da, acum cred acest lucru.

Domnișoarele continuau să nege cu hotărâre, dar știau prea mult ca să nu se simtă încurcate, încât se trădară singure când exclamară:

— Dragă lady Busshe! E de crezut oare? Dar convenințele?

— Dragă doamnă Mountstuart! Lady Busshe apelă la marea ei rivală, care se apropia de grupul lor. Soseşti la timp; ne aflăm într-o stare de confuzie teribilă: suntem cu adevărat pe punctul de a înnebuni. Dumneata și numai dumneata poți să ne ajuți. Dumneata știi totdeauna; totul atârnă de răspunsul dumitale. E ceva adevărat în povestea asta? Măcar un pic?

Doamna Mountstuart se așeză, maiestuos.

— Ah! Domnule Dale! spuse, înclinându-se în fața lui. Da, dragă lady Busshe, este un pic de adevăr.

— Nu ne mai fierbe atât! Dumneata poți să ne explici. Știi cum s-o faci. Cunosc toată povestea. De fapt, cunosc doar o parte. Vreau să spun, punctele esențiale. N-o să mă poți înșela, dar îmi poți da amănunte, știu că poți. Am înțeles totul încă de ieri. Acum, povestește-ne, povestește-ne o dată. Trebuie să fie, sau în întregime adevărat, sau cu totul fals. Care din două?

— Precizează.

— Fatalitatea! După cum spuneai dumneata. Da, eu eram sceptică. Dar iată că întreaga poveste reîncepe, și dacă se dovedește adevărată, am să te socotesc infailibilă. El a?… și ea a?…

— Amândoi.

— Dar cum de mai sunt Middletonii aici? N-au plecat încă; își mențin pozițiile deci. Dar și mai uimitor este faptul că ea îl refuză! Și culmea culmelor, doctorul Middleton mijlocește pe lângă domnul Dale pentru sir Willoughby!

— Doctorul Middleton mijlocește! Doamna Mountstuart păru și ea surprinsă.

— Pentru Vernon, sublinie domnișoara Eleanor.

— Pentru vărul său Vernon Whitford, reluă domnișoara Isabel, și mai insistent.

— Cine vorbește despre un refuz? întrebă doamna Mountstuart, ridicând

capul cu un gest suveran și întorcându-se puțin către ceilalți.

— Mi-a spus domnul Dale, răspunse lady Busshe.

— Cred că mie mi-a spus cu toată claritatea doctorul Middleton, afirmă domnul Dale.

— Doctorul Middleton voia să spună că Willoughby i-a oferit Laetiției mâna vărului său, Vernon, spuse domnișoara Eleanor.

Sora ei continuă:

— De unde această confuzie ridicolă! Și cu adevărat tristă! adăuga ea, pentru a-l consola pe domnul Dale. Willoughby era împuternicitul lui Vernon. Lui îi consacră totdeauna gândurile, dacă nu în primul, cel puțin în al doilea rând.

— Dar putem continua noi…?

— O asemenea discuție!

Doamna Mountstuart asculta ca un judecător. În comitat, domnișoarele treceau drept cele mai indulgente, dar și cele mai neînsemnate ființe, și prezența lor n-o împiedică nici pe doamna Mountstuart, cum n-o împiedicase pe lady Busshe, să abordeze o chestiune atât de delicată, încât ea rosti solemn:

— Fiecare are dreptate și fiecare greșește.

Un strigăt: „Am să țip!“ țâșni de pe buzele lui lady Busshe.

— E groaznic! gemu lady Culmer.

— Luați împreună, toți greșiți. Fiecare în parte, aveți dreptate. Sir Willoughby se gândește la vărul său Vernon; e preocupat să-l statornicească la casa lui; de aceea, el a făcut într-adevăr o cerere în căsătorie.

— Știm asta! exclamară domnișoarele Patterne. Și Laetiția l-a respins din nou pe bietul Vernon!

— Cine spune că domnișoara Dale a refuzat mâna domnului Whitford?

— Atunci nu l-a refuzat? întrebă lady Culmer.

— Discuția continuă și acum, urmând să se pronunțe răspunsul în curând.

— Oh! Ia loc, domnule Dale, îl imploră lady Busshe, și se ridică în picioare, gata la nevoie să-l oblige să se așeze la loc. Dacă ne despărțim, suntem iarăși pierduți! Trebuie să rămânem împreună, dacă vrem să dezlegăm vreodată enigma asta. Atunci, dragă doamnă Mountstuart, putem spune că cealaltă poveste nu e adevărată?

— Nu trebuie să spui nimic de acest gen, dragă lady Busshe.

— Ai milă! Și destinul?

— La fel de sigur ca și influența Polului Nord asupra acului busolei.

— Nu l-a refuzat?

— Inteligența dumitale ce-ți spune?

— A primit?

— Așteaptă.

— Și toată lumea va afla înaintea mea! Acum, doamnă Mountstuart, dumneata ești oracolul. In enigme, dacă vrei — dar vorbește! Dacă nu ne poți da grâu, dă-ne măcar tărâțe.

— Poate cineva dintre noi să prevadă oare evenimentele viitoare, lady Busshe?

— Da. Cred că dumneata. Mă închin în fața dumitale. Din toată inima. Așadar, domnului Whitford îi este propusă altă persoană? Dai din cap. Și Laetiția noastră este sortită lui sir Willoughby? Zâmbești. N-ai să mă înșeli?

Oricât de puțin ai încerca s-o faci, înnebunesc și alerg urlând la ușa dumitale. Și doctorul Middleton este sortit să se agite legat la ochi printre ei? Și cealaltă persoană este — acum văd limpede! O despărțire de bunăvoie și un nou aranjament, făcut în liniște! Ea are bani; nu s-a potrivit cu eroul nostru niciodată; niciodată; am observat asta de ieri încă și adesea chiar, cu mult înainte; și de aceea o înmânează celuilalt, mai departe: tam — taram — tam — tam… Lady Busshe bătu tactul unui marș rapid pe genunchi. Acum, nu-i așa că am ghicit totul, perfect? Un simplu indiciu — și mi-e de ajuns! Pentru că eu cunosc firea oamenilor. O privire, și-ntr-o clipă am înțeles întreaga combinație. Așa, își păstrează banii în familie, devine binefăcătorul vărului, debarasându-se și de fată, și se pleacă în fața fatalității. Păcat de atâta timp pierdut. Timpul are fluxuri și refluxuri și valurile lui lasă urme, știi bine. Dar povestea devine mai interesantă. Mă îndoiesc că vreun alt comitat al regatului nostru ar mai putea produce o poveste reală și atât de palpitantă, care să fie demnă de-a sta alături de a noastră. Trebuie să-ți spun că eu îl bănuiam pe domnul Whitford și ieri am și făcut o aluzie la el.

— L-ai bănuit, într-adevăr! răspunse doamna Mountstuart, amuzată de această extraordinară intuiție.

— Da, l-am bănuit. Dar iată că omul acesta atât de bun iar s-a sculat și pare din nou agitat.

Domnul Dale fusese obligat să asculte, atât datorită glasului lui lady Busshe, cât și pentru că discuția îl interesa. Ascultase însă prea mult; era peste măsură de nervos. Se sprijinea de scaun, speriat de a părăsi locul în care aruncase ancora și își spuse lui însuși dar, fără să-și dea seama, cu glas

tare:

— Ce maniere, gândindu-se la tonul frivol și ușor insolent cu care aceste nobile doamne discutau despre fiica sa. Fu auzit, dar nu-l băgară de seamă. Dacă s-ar fi întrebat, cineva la ce se referă domnul Dale, și-ar fi spus că probabil se ceartă de unul singur.

Tocmai în clipa aceea, intrară deodată în cameră sir Willoughby prin ușa dinspre grădină și doctorul Middleton, pe ușa cealaltă.

CAPITOLUL XLVI
Scenă în care Willoughby conduce operaţiile

Din păcate, istoria nu va cunoaşte niciodată calităţile de conducător ale lui sir Willoughby Patterne, prin care ar fi putut în armată deveni general; dar evitase oboselile serviciului militar, preferind onorurile oferite de ţara sa celor care-şi administrau liniştit domeniile; dotat, fiind, însă, cu unele calităţi speciale, necesare, unui militar, mai ales cu spirit de prevedere — semnul specific şi chiar o garanţie că pe cutare om Dumnezeu l-a sortit să devină general — el apela la acest spirit, îndată ce se ivea o ocazie ce-l obliga să acţioneze rapid, învingând singur greutăţi, care l-ar fi distrus pe un altul, mai puţin curajos ca el, în faţa perspectivelor unui dezastru iminent.

Nu fusese înştiinţat nici de prezenţa domnului Dale, nici de sosirea celor două doamne mult temute, lady Busshe şi lady Culmer: uşa lui încuiată inspira prea multă spaimă servitorilor. Terminând discuţia cu Vernon, după o încercare obositoare de a-l face pe acesta să înţeleagă importanţa hotărârii ce insista s-o ia, Willoughby se plimba pe pajişte, pentru că voia să asiste la o întrevedere nu prea promiţătoare, dar din care spera să tragă totuşi vreun folos, dacă nu va reuşi. Pe Clara o ştia pregătită de doamna Mountstuart Jenkinson conform indicaţiilor lui, iar el îl pregătise pe Vernon. Sincer şi cu toată bunăvoinţa, îi explicase şi lui Vernon şi doamnei Mountstuart că, întrucât Clara nu părea dispusă să-l facă fericit pe el, ar fi dorit să fie fericit măcar vărul său. Sugerându-i doamnei Mountstuart că el personal ar fi mai fericit fără Clara, făcu aluzie la banii fetei ce l-ar putea ajuta pe bietul Vernon, ca şi la posibilitatea de a evita scandalul dacă Vernon reuşea să prindă din zbor fata pe care el, Willoughby, o lăsa să cadă; astfel, lucrurile se puteau aranja în chip onorabil pentru toată lumea. El nu renunţa la Clara decât dacă ea accepta să se căsătorească cu Vernon. Declară această condiţie pe un ton hotărât: adăugă că acesta era şi sensul poveştilor îl legătură cu Laetiţia Dale.

— Cine lansase zvonul? întrebă el.

Doamna Mountstuart răspunse vag, făcu un gest care însemna că zvonurile plutesc în văzduh, pretutindeni, şi reveni la combinaţia propusă de Willoughby. Ca femeie de lume, ea îi demonstră că era o nebunie să insiste în acest fel pe lângă o fată care se arătase atât de independentă, dar el nu vru să asculte nici unul dintre argumentele ei. Îi prezise un insucces

sigur. Lui nu-i plăcea să fie sfătuit; spuse:

— Acesta este planul meu.

Şi poate că nebunia lui liniştită o făcu pe doamna Mountstuart să încerce dacă exista vreo şansă ca aceasta să declanşeze nebunia înnăscută a firii umane, obţinând astfel fie un succes neaşteptat fie, măcar, liniştea beligeranţilor . Sir Willoughby binevoi să aranjeze lucrurile în felul acesta, spre binele Clarei; mai târziu se va ocupa de propriul său interes. Astfel îşi explica el, propria lui atitudine. Putem juca în lume ce rol vrem, până când ni se descoperă adevărata fire; şi cuvintele pot continua să rămână melodioase, chiar dacă slăvesc calităţi inexistente; dar admiraţia doamnei Mountstuart pentru bunăvoinţa şi înţelegerea lui îl tulburară puţin pe sir Willoughby; şi, deşi îşi revenise după refuzul Laetiţiei îndeajuns ca să-şi închipuie că ea nu ar mai rezista unor noi insistenţe, el sugerase că aceasta îl primise cu docilitatea unei servante, încântată de perspectiva unei promovări sociale; faptul că doamna Mountstuart credea această versiune, îi făcea şi mai amară experienţa recentă, încât nu se simţea prea sigur pe situaţie. În afară de asta, admiţând că ar câştiga totuşi, se gândea la preţul victoriei; şi un spasm de ură cumplită împotriva lumii pentru care facem sacrificii imense, fiind răsplătiţi numai cu o monedă măruntă, uzată şi fără valoare, prin comparaţie, întrerupse enumerarea profiturilor sale eventuale. E adevărat că Laetiţia nu tre-cuse prin alte mâini înainte de a-i aparţine, pe când Vernon avea să ştie trecutul Clarei; pe Laetiţia o uzase numai trecerea timpului; dar gândul acesta reconfortant devenea supărător când îşi amintea contrastul de frumuseţe între cele două fete. De aceea glasul lui Willoughby deveni neobişnuit de melancolic, emoţionând-o pe doamna Mountstuart. Glasul lui avea acel efect scenic care poate amăgi luciditatea ascultătorului. Vorbindu-i Clarei despre Willoughby, ea i-l prezintă ca pe un om care dezvăluise o neobişnuită adâncime.

Vernon ascultă explicaţiile vărului său, cu un aer ciudat. Părea dispus mai curând să se îndrăgostească de binevoitoarea lui rudă, decât de fată. Era încurcat, emoţia îi era evidentă, spuse că proiectul era imposibil, dar îi mulţumi lui Willoughby pentru bunele lui intenţii, îi mulţumi extrem de călduros. După ce spuse că proiectul era imposibil, acest băiat caraghios se lăsă totuşi împins spre pajişte, pentru a vedea cum a decurs întrevederea dintre domnişoara Middleton şi doamna Mountstuart. Willoughby văzu cum se întâlneşte cu doamna Mountstuart, cum aceasta îl expediază în spatele arbuştilor, de unde tocmai sosea, şi cum, la rândul ei, se îndrepta spre pajişte. Willoughby îi sări în cale.

— Va asculta, spuse doamna Mountstuart. Ține la el, îl respectă, îl consideră un prieten sincer, inteligent, un savant și un bun alpinist; apreciază bunăvoința dumitale. Am convins-o de toate acestea, dar pentru domnul Whitford n-am realizat mare lucru.

— Consimte să asculte, spuse Willoughby, înșfăcând aceasta frază ca pe-o armă cu care avea să-i dea lovitura de grație prietenului său Horace.

— Acceptă să asculte, pentru că dumneata ai aranjat totul astfel, încât dacă ar refuza, ar părea o sălbatică.

— Crezi că n-o să obținem nimic?

— Nimic.

— Va asculta, măcar.

— Și va trebui să te mulțumești cu atât.

— Vom vedea.

— Mă rog, o facem, ca să avem cugetul împăcat, spuse ea; dar nu afirm că un om care ar ști cum să-și susțină cauza, n-ar avea nici o șansă. Ea vrea să-ți facă pe plac.

— Bietul Vernon nu se pricepe să vorbească femeilor. Nu putem fi decât ori un păianjen, ori o muscă; când un bărbat nu știe să țească o pânză, tot ce poate spera este să nu cadă el însuși în plasa altuia. Clara știe povestea vieții lui Vernon, ceea ce nu-l avantajează de loc. Cum arăta ea când i-ai lăsat împreună?

— Nu prea grozav; ca un porțelan prăfuit. M-a surprins stângăcia ei; semăna mai degrabă cu o fetiță de la țară cu un aer strengăresc, decât cu rafinata lady pe care o cunoaștem noi. Nu bănuiam să fie atât de sensibilă. Trebuie să-ți amintești, sir Willoughby, că s-a conformat dorințelor dumitale cât a putut de bine; cred că trebuie să apreciem că și-a reparat puțin greșeala; și dacă ai să-i reproșezi ceva, să știi că regretă și n-are rost să insiști prea mult.

— Insist totuși, spuse el.

— Ești generos, dar tiranic!

— Bine, bine. Nu-i displăcea această caracterizare.

Îl zăriră pe doctorul Middleton, hoinărind pe pajiște, și Willoughby îl ajunse din urmă ca să-l îndrepte pe un drum greșit. Doamna Mountstuart intră în salon. Willoughby îl părăsi pe reverendul doctor și se opri lângă pâlcul de arbuști unde bănuia că cei doi, păcăliți de el, au terminat cu bâlbâielile: și dacă, totuși, găsiseră un mod de înțelegere? Ar putea suporta, acum ar putea suporta. Ocoli tufișurile, dar văzu că cei doi au dispărut. În chioșc nu se afla nimeni. Își spuse că îșI dăduseră seama că nu pot juca

rolul turturelelor; şi-o închipuia pe Clara tulburată încă de pe urma acelei scene şi, ca să nu piardă nici o clipă, se repezi în salon cu speranţa că îi va deschide ochii, o va recâştiga, rapid, prin pasiunea lui, şi îi va oferi în cele din urmă singura alternativă posibilă, după propunerea pe care o respinsese. De ce nu se arătase pasionat încă dinainte, în loc să bâjbâie între mânie şi diplomaţie? Ştia să fie pasionat: îndată ce imaginaţia îl asigura că sentimentele îi erau în afară de orice pericol şi că nu mai puteau fi nicicum rănite, însuşi elanul acesteia îi dădea o încredere eroică în sine; imaginea unei Clara recunoscătoare, uşor tulburată, îl făcu să se gândească la o Clara îmblânzită. Astfel, anticipând situaţia, se năpusti în salon.

De la primul pas ştiu că a nimerit în ghearele lumii. Este un lucru ştiut, că un bărbat devine el însuşi atunci când este pus la grea încercare. Nu mai este nevoie să explicăm acest lucru în ceea ce-l priveşte pe sir Willoughby: devenea de trei ori pe atât, când îl ameninţa vreo primejdie, şi propriul său eu îl conducea în chip strălucit. Dintr-o singură privire fu în stare să descifreze ochiul de Polyphem [116] al acelei mulţimi cu un singur cap, din salon. Lady Busshe, lady Culmer, doamna Mountstuart, domnul Dale aveau ceva asemănător în expresiile lor totuşi diferite — şi din această asemănare rezulta un ochi gigantic, a cărui privire, oricât era de terifiantă, Willoughby o înţelese. Îşi dădu seama că secretul blestemat era cunoscut de toţi; devenise notoriu. Acuză soarta. Se afla prins în ghearele şi în colţii lumii. De data asta crezu că Laetiţia îl trădase; înclinându-se în faţa lui lady Busshe şi lady Culmer, le strânse curtenitor mâna, răspunse la saluturile lor grele de înţelesuri, gândindu-se în acest timp cum să se apere de tatăl Laetiţiei. Nu voia să rămână singur cu el şi se întreba cum să profite de prezenţa lui.

— Mă bucur că vă văd, domnule Dale. Vă rog, luaţi loc! Natura dumneavoastră v-a ajutat să vă refaceţi, sau medicina s-a dovedit eficientă? Nu cred că ambii factori să fi avut aceeaşi importanţă. Ne-aţi readus-o pe fiica dumneavoastră?

Domnul Dale se lăsă pe un scaun nerezistând mâinii care îl împingea.

— Nu, domnule Willoughby, nu. N-am adus-o; n-am văzut-o de azi-dimineaţă, când s-a întors de la Patterne.

— Adevărat? Este bolnavă?

— Nu ştiu. S-a retras în odaia ei.

— S-a încuiat în odaie, preciză lady Busshe.

Willoughby răspunse lui lady Busshe printr-un zâmbet de convenienţă.

Era un punct câştigat împotriva lumii, dar însemna şi o capitulare în faţa

acestei abominabile femei.

Doctorul Middleton se apropie de domnul Dale, scuzându-se că nu i-o poate prezenta pe fiica sa Clara, negăsind-o nicăieri, nici în casă, nici pe afară.

— Avem în domnul Dale un aliat puternic, după cum mă așteptam, îi spuse el lui Willoughby.

— Îmi puteți acorda două minute, sir Willoughby? întrebă domnul Dale.

— Vizitele dumneavoastră sunt prea rare pentru a-mi îngădui să numărăm minutele, replică Willoughby. Cred că nu-l putem lăsa pe domnul Dale să ne scape, acum când îl avem aici, doctore Middleton.

— Nu fără a se răscumpăra, răspunse reverendul doctor.

Domnul Dale dădu din cap:

— Puterile mele, sir Willoughby, se vor stinge curând.

— Sunteți ca și acasă, domnule Dale.

— Nu prea departe de casă, e adevărat, totuși prea departe pentru un invalid care începe să-și simtă povara slăbiciunii trupești.

— Ar trebui să vă considerați la Patterne ca acasă, domnule Dale, repetă Willoughby, ca să audă toată lumea.

— Necondiționat? întrebă doctorul Middleton, care se prefăcu, plin de veselie, a nu fi de acord.

Willoughby îl privi cu o politețe rece, apoi privi spre lady Busshe. Ea aprobă din cap imperceptibil. Sprâncenele i se înălțară ușor și Willoughby înclină fruntea cu un gest asemănător.

Dacă am traduce aceste semne, ele voiau să spună:

„Ce pisălog, acest reverend gentleman!“ „Văd; povestea pe care am aflat-o este reală?“; „Poate că unele mici amănunte sunt eronate.“

Așa începu Willoughby să-și pună singur cătușele, acum, încă largi. Dar lady Busshe nu se putea mulțumi cu discretul omagiu implicat de niște priviri și semne familiare. Se temea să nu fie întrecută din nou de doamna Mountstuart; era o femeie îndrăzneață, pe care soarta lui Willoughby o neliniștea și, în plus, mai că înnebunise în fața acestei enigme ce o făcea să fiarbă de nerăbdare, ca o oală pusă pe foc; avea de altfel și puțin timp la dispoziție.

Puțin discretă din fire, dar și profitând de situația ei socială și de familiaritatea creată prin schimburile de pliviri, se îndreptă decisă spre Willoughby.

— O vorbă numai pentru bătrâna dumitale prietenă. Care este tatăl fericitei alese? Nu știu cum să mă port cu ei doi.

Willoughby nu avu timp nici măcar să fie dezgustat de atâta vulgaritate și îndrăzneala.

Răspunse, simțind cum insistența ei bate ultimele nituri în cătușele lui:

— Mâine, casa se va goli.

— Înțeleg. O retragere decentă și bine mascată. Aici s-a povestit ceva în legătură cu fuga ei, cu renunțarea la onoarea de a fi cerută în căsătorie, o fugă din teamă, din demnitate, sau din alte motive.

Cum de accepta atât de ușor această femeie o schimbare de situație — dacă o aluzie o făcuse să o și înțeleagă? Uitase că el însuși o informase, cu un gest de autoapărare.

— De unde știți asta? întrebă el.

— De la tatăl ei. Iar mătușile declară că pe vărul dumitale l-a refuzat.

Willoughby simți cum i se învârte capul. Se stăpâni ca să poată acționa și străbătu întreaga încăpere ca să ajungă la domnișoarele Eleanor și Isabel. Urechile îi țiuiau. EL și povestea lui să devină un subiect de discuție publică! Parcă ar fi fost despuiat în fața tuturor. Prin ce miracol intrase tocmai el în situația asta, gol-pușcă și bătut de vânturi, condamnat să utilizeze cele mai îndrăznețe artificii ca să se adăpostească și să se acopere cu ceva? Îl mistuia întrebarea, cum se poate ca un adevărat stăpân ca el să fie obligat să alerge printre două șiruri de demoni, rânjind și biciuindu-l fără milă?

Cele două domnișoare bătrâne vorbeau cu doamna Mountstuart și cu lady Culmer despre cât de mult s-ar potrivi Laetiția cu un savant ca Vernon. El făcu un semn domnișoarelor, care se sculară de îndată.

— Este ora, voastră de plimbare cu trăsura. Duceți-vă la vilă, domnul Dale este bolnav. Ea trebuie să vină. Tatăl ei e suferind. Să nu zăboviți, nici la plecare, nici la întoarcere. Aduceți-o aici imediat.

— Bietul om! suspinară ele, și una spuse: Willoughby, iar cealaltă adăugă: S-a ivit o neînțelegere ciudată, ar fi bine să pui lucrurile la punct.

Se pregăteau să povestească — pe șoptite — ce se întâmplase. Willoughby făcu cu mâna un gest de nerăbdare și ele, scuzându-se față de musafiri, se retraseră supuse.

Lady Busshe rămase în salon la stăruințele lui Willoughby și se așeză lângă lady Culmer și doamna Mountstuart, adresându-se celei din urmă:

— Ai avut mai mult de-a face cu savanții. Ce crezi?

— Excelenți oameni, dar dificil de amestecat unii cu alții, fu răspunsul.

— Eu nu fac niciodată asemenea experiențe, spuse lady Culmer.

— Cineva trebuie să facă, gemu doamna Mountstuart la amintirea

plictisitorului ei dineu.

Lady Busshe o consolă:

— În orice caz pierderea unui savant nu e mare pagubă pentru ţinutul nostru.

— Se simt destul de bine la oraş, adăugă lady Culmer.

— Şi-apoi, sunt sigură că trebuie să-i inviţi între ei.

— Nu avem nimic de regretat.

— Sunt de aceeaşi părere.

Vocea doctorului Middleton care discuta cu domnul Dale crescu, până deveni un tunet sonor:

— Pentru cine altcineva aş pleda ca un avocat pasionat, cum v-am făgăduit, sir? Un singur om dintre cei pe care-i cunosc mă poate mişca atât încât să-l susţin într-o asemenea aventură. Willoughby, să ne unim eforturile. Îi spuneam domnului Dale…

Willoughby întinse amândouă mâinile spre domnul Dale ca să-l ajute să se ridice în picioare, deşi acesta nu dăduse nici un semn că ar vrea s-o facă.

— Vă simţiţi rău, domnule Dale?

— Par atât de bolnav, sir Willoughby?

— Are să vă treacă. Laetiţia va fi aici în douăzeci de minute.

Domnul Dale îşi încleştă mâinile, violent. Starea sănătăţii lui părea alarmantă şi revelă gazdei sale cum putea fi făcut să arate aşa.

— Îi spuneam tocmai domnului Dale că solicitantul se bucură de urări de succes din partea noastră, a amândurora ; ale mele cu nimic mai puţin călduroase decât ale dumitale, Willoughby, observă doctorul Middleton, talazurile-i retorice crescând şi mai mult, pe măsură ce încerca să le liniştească. I se părea, chiar, că vorbeşte confidenţial. Femeile sunt viclene; ele au, aş putea spune, o dispoziţie înnăscută pentru a ne oferi mistere din când în când. Insistenţa e de multe ori soluţia optimă. Să o încercăm asupra ei, din toate punctele cercului care o înconjoară. Pe dumneata te refuză. Atunci îmi propun să-i vorbesc eu însumi. Fiica mea cu siguranţă că stimează pe cel ce se dovedeşte în stare să dezlege limba unei femei într-o asemenea împrejurare. Doamnele din această casă nu vor rămâne mai prejos. La urma urmelor, dacă e nevoie, putem conta şi pe tatăl fetei, ca să insiste şi el. Sfatul meu este să-i epuizăm forţa de rezistenţă, acolo unde nu există obiecţii bine fondate; susţin că acesta este mijlocul cel mai sigur de a conduce un asediu. Nici o femeie nu poate spune „Nu“ la nesfârşit. Apărarea nu dispune de asemenea mijloace, chiar când e vorba de un singur agresor, iar noi vom rezolva problema mişcării continue în atac, înainte ca

ea să fi învățat cum să refuze continuu. Aceasta e poziția mea.

Willoughby aruncă o privire doamnei Mountstuart.

— Ce înseamnă asta? întrebă ea. Denigrezi sexul frumos, doctore Middleton?

— Cred că am auzit spunându-se că nici o femeie nu poate să răspundă „Nu“ la nesfârșit! observă lady Busshe.

— Unui gentleman loial, doamnă; presupunând că nu revii pe un drum blestemat ci, pe unul sortit să ducă la acceptare.

Doctorul Middleton fu atacat atunci de trei viespi furioase. Ele îl făcură să spună de atâtea ori „Da“ și „Nu“, alternativ, încât trebui să admită că bărbații sunt mult mai supuși decât se spune despre femei c-ar fi.

Willoughby gesticula ca un cor mut, luând partea doamnelor; o asemenea dovadă de solidaritate ivită exact când erau mai surescitate, în focul discuției, le făcu să-i acorde bunăvoința de care avea nevoie.

El îl trase de o parte pe domnul Dale, în timp ce conflictul se potolea treptat cu câteva salve de pușcă la care se adăugau, din când în când, bubuituri de tun.

Domnul Dale dădea semne de agitație crescândă, copleșit de povara îndoielii.

— Sir Willoughby, vreau să vă întreb ceva. Vă rog, să mă duceți undeva unde s-o pot face. Simt că mintea îmi slăbește.

— Domnule Dale, am și răspuns atunci când am declarat: casa mea este casa dumneavoastră, iar Laetiția va fi curând între noi.

— Atunci, ceea ce s-a spus este adevărat.

— Nu știu ce anume vi s-a spus, dar acesta este răspunsul.

— I se poate reproșa fiicei mele, cât de cât, un grăunte de necinste, sau de purtare neonorabilă?

— Tot atât de puțin cât mi s-ar putea reproșa mie însumi.

Domnul Dale îl examină atent. Pe chipul lui nu văzu nici o umbră.

— Pentru că, dacă Laetiției i s-ar putea reproșa așa ceva, eu m-aș duce în mormânt copleșit de rușine; și, totuși, niciodată nu m-am simțit sărac, deși știți la cât se reduc veniturile unui pensionar. Atunci, povestea aceea cu refuzul?…

— E o prostie.

— A acceptat?

— Sunt unele situații prea delicate, ca să le poți cuprinde în fraze definitive, domnule Dale.

— Ah, sir Willoughby, dar este de datoria unui tată să vegheze ca fiica

lui să nu ajungă în asemenea situații delicate. Sper că totul este în regulă. Sunt încă năucit. Poate din pricina durerilor de cap. Fiica mea mă derutează. Dumneata nu ești… Pot să te întreb acum?… Dumneata ești cu totul? …Ai să-mi alungi neliniștea? Infirmitatea mea poate servi de scuză!

Sir Willoughby aprobă din cap și-i strânse mâna domnului Dale, dându-i să înțeleagă că el nu mai era, că era cu totul…

— Doctorul Middleton? întrebă domnul Dale.

— Mâine ne părăsește.

— Adevărat! Chipul i se lumină, ca și cum bolnavul ar fi luat o înghițitură de vin. Dar calculele lui Willoughby fură ratate pentru că domnul Dale se adresă reverendului doctor.

— Plecați dintre noi, sir?

Willoughby încercă să intervină, dar doctorul Middleton se lansă ca o orgă puternică, care acoperă sunetul flautului.

— Nu înainte de a obține victoria, domnule Dale, și de a-mi înălța prietenul pe tronul pe care-l merită.

— Nu plecați mâine, sir?

— Vi s-a spus că plec mâine, sir?

Domnul Dale se întoarse spre Willoughby.

Acesta explică:

— Clara spunea că plecați azi. M-am gândit că e preferabil să așteptăm până mâine.

— Așa! Doctorul Middleton își îndreptă ținuta și exclamația îi deveni încă mai emfatică, fără să se întunece câtuși de puțin la chip. Dimpotrivă, radia de fericire. Da, atunci mâine. Asta dacă o să îmblânzim fata.

Înaintă spre Willoughby, îi luă mâna, i-o strânse puternic, îi mulțumi și-i aduse laude. Vorbi neașteptat, cu glas scăzut, dar se auzi fraza aceasta: „Îți rămânem îndatorați pentru totdeauna, prietene“; făcu o impresie puternică, părea copleșit — și, adăugând cu voce tare: „Deși aș fi dorit să te ajut la învingerea acestei fortărețe“ — lăsă să se înțeleagă că scăpase de o grijă.

Willoughby fu puțin surprins de felul în care doctorul privea evenimentele, dar comportarea lui îi era de prea mare folos ca să-i mai permită să facă speculații în legătură cu ușurința cu care rupea logodna. Acesta fu momentul critic al întregii acțiuni de dezangajare.

Lady Busshe schiță o mișcare.

— Nu mai pot lăsa trăsura să aștepte, spuse ea și-l chemă pe Willoughby printr-un semn. El veni imediat lângă ea. Ești admirabil! Perfect! Nu-mi mai cere să-mi țin limba! Recunosc, retrag tot ce am spus.

Există o fatalitate. Am ajuns la concluzia asta. Ai rezistat la tentațiile frumuseții, dar nu și la cele ale inteligenței. Iată ce vom relata noi. Iată! Și este minunat să te gândești că în cele din urma a învins comitatul. Nu mai stau la ceai. Nu mai pot aștepta. Ah! Iat-o, chiar ea este. Trebuie să-i arunc măcar o privire. Draga mea Laetiția Dale!

Willoughby se apropie grăbit de domnul Dale.

— Nu trebuie să vă agitați, domnule; liniștiți-vă! Mâine veți fi sănătos și puternic; sunteți acasă; sunteți în propria dumneavoastră casă; sunteți în salonul Laetiției. Mâine totul va fi limpede. Până mâine vorbim enigmatic, printr-un acord tacit. Luați loc, vă rog. Rămâneți cu noi.

O întâmpină pe Laetiția scăpând-o de lady Busshe și-i șopti, cu aerul unui îndrăgostit care spune: „Dragostea mea! Iubita mea! Cât de bine ai făcut că ai venit și încă imediat.“

Tatăl ei transpirase și fusese adus într-o stare de nervozitate extremă, exact cum trebuia ca să producă impresie. Îngrijorarea Laetiției se văzu limpede în frumoasele-i gene lungi, în timp ce se apleca deasupra fotoliului domnului Dale.

Tocmai atunci apăru și doctorul Corney; auzindu-i numele, domnul Dale se învioră.

— Corney a venit să mă ducă înapoi la vilă, spuse el. Mi-e rușine de modul în care m-am expus astfel în public, draga mea. Să mergem. O, biata mea căpățână.

Doctorul Corney fusese interceptat în drum. Se despărți de sir Willoughby, încuviințând din cap de nenumărate ori, mai mult chiar decât era neapărată nevoie. Luă ușor pulsul bolnavului, oftă scurt cu un aer profesional și se pronunță:

— Repaus. Nu trebuie să fie transportat în altă parte.

— Nu, nu e nimic grav, spuse el ca s-o liniștească pe Laetiția. Dar trebuie odihnă, multă odihnă. Schimbarea reședinței pentru o noapte îl va întări. Diseară am să-i aduc o doctorie. Da, da, vă aduc de la vilă tot ce aveți nevoie, amândoi. Aveți încredere în prevederile lui Corney.

— Ești sigur de asta, doctore Corney? întrebă Laetiția, îngrijorată pentru tatăl ei, dar și pentru ea însăși.

— Unde ar fi cel mai bine să-i pregătim odaia domnului Dale? întrebară domnișoarele Eleanor și Isabel, cu un ton ospitalier.

— În aripa sud-est a castelului, desigur, ca să profite de soarele de dimineață: un aer cald, tonic și înviorător și când se va deștepta, bolnavul va cânta în pat.

Întrebându-se dacă nu fusese prinsă într-o capcană, Laetiția îi aminti încet tatălui ei despre liniștea și confortul de acasă.

El răspunse că ar prefera într-adevăr să se găsească în propria lui casă.

Doctorul Corney pronunță un „Nu“ categoric.

Laetiția mai spuse ceva, despre vila lor, dar suspinând ca un om depășit de situație.

Domnișoarele Eleanor și Isabel continuară frazele lui Willoughby:

— Dar ești acasă, scumpa noastră. Este casa dumitale. Tata va fi cel puțin tot atât de bine îngrijit aici ca la vilă.

Genele Laetiției se înălțară melancolic și din întâmplare, absolut din întâmplare, privirea i se opri asupra doctorului Middleton.

Această privire era grăitoare pentru toată lumea, în sensul în care dorea Willoughby.

— Dar mai este și Crossjay, strigă ea. Vara mea a plecat și băiatul a rămas singur. Nu-l pot lăsa singur. Dacă noi, dacă doctorul Corney crede că nu e indicat să-l transportăm pe tata de aici, azi, trebuie ca Crossjay… nu-l putem lăsa așa.

— Adu-l cu dumneata, Corney, spuse sir Willoughby: și doctorul cel mic de statură promise din toată inima că are să-l aducă, dacă îl va găsi la vilă, ceea ce i se părea puțin probabil.

— Mi-a dat cuvântul lui că nu pleacă până când nu mă întorc, spuse Laetiția.

— Și dacă Crossjay ți-a dat cuvântul, un alt glas vibră aproape de ea, fii sigură că nu va veni cu doctorul Corney, decât dacă îi dai acestuia câteva rânduri scrise de tine.

Clara Middleton se apropie afectuos de Laetiția, parcă pentru a o îmbrățișa și chiar o sărută, ca mulțumire pentru ceea ce făcuse pentru Crossjay. Buzele i se mișcară ca și cum ar fi vrut să-i spună: „Insistă“.

— Trebuie să vină, spuse Laetiția.

— Atunci, dă-i permisiunea în scris.

Doamnele începură să flecărească despre Crossjay și-i lăudară fidelitatea de sentinelă care nu-și părăsește postul, în timp ce Laetiția, istovită, mâzgălea câteva cuvinte ca să i le ducă doctorul. Clara stătea lângă ea. Își reproșase lipsa de rezervă avută în prezența lui lady Busshe și a lui lady Culmer și se adresă, de aceea, Laetiției, în continuare, cu o rezervă ușor exagerată. Aceasta fu însă oportună, așa cum fusese și privirea Laetiției adresată doctorului Middleton: era destul ca să-l facă pe un om ca Willoughby, care observa totul, fatalist pe viață: o diferență cât de mică în

purtarea Clarei față de Laetiția ar fi dat impresia că joacă un rol, fie printr-o răceală voită, fie printr-o vioiciune premeditată. Se nimeri și mai bine remarca doctorului Middleton:

— Așa că plecăm mâine draga mea, și sper că ai scris familiei Darleton. Clara se aprinse la față și deveni strălucitoare, apoi se stăpâni dintr-o dată și-i aruncă o privire plină de gravitate lui Willoughby, o privire ce o puteai crede plină de regrete.

Când suntem căpitani destoinici, hazardul lucrează pentru noi.

Willoughby se simțea foarte mândru, deși știa el însuși că salvează situația prin jonglerii destul de periculoase, totul pentru o răsplată insignifiantă; era însă prins în năvodul lumii.

I se adresă Clarei:

— Ai scris? Curierul pleacă într-o jumătate de oră.

— Suntem așteptați oricum, dar am să scriu, răspunse ea; și faptul că nu scrisese încă fu considerat un punct în favoarea lui.

Clara se duse să scrie scrisoarea. Doctorul Corney plecase să-și îndeplinească misiunea de a-l aduce pe Crossjay și niște medicamente.

Lady Busshe era nerăbdătoare să plece.

— Corney este un mare flecar, îi spuse ea lui lady Culmer.

— Incorigibil, răspunse aceasta.

— Bieții mei cai!

— Cei doi cai tineri, murgi?

— Din fericire, nu, dragă. Și să n-aud de vreo cină, astă-seară.

Sir Willoughby îl conduse pe domnul Dale într-o cameră liniștită, alăturată celei unde urma să rămână peste noapte. Când ajunseră în hol îl lăsă în grija Laetiției, ca să nu trebuiască să renunțe la plăcerea de a conduce doamnele la trăsură.

— Pe cât posibil mai puțină agitație. Corney se întoarce curând, spuse el, admirând cu amărăciune gestul grațios al Laetiției, care se aplecase să-și sprijine tatăl, oferindu-i brațul.

Câștigase o bătălie disperată, dar ce câștigase? Ce-i dădea lumea în schimbul eforturilor depuse pentru a o menține de partea lui? O biată cămașă, s-ar putea spune: un veșmânt simplu și prea strâmt, lipsit de căldură. Lady Busshe era insuportabilă: trăncănea într-una; era prost crescută, își permitea să vorbească despre doctorul Middleton ca despre un indezirabil, a cărui plecare n-ar însemna mare pagubă pentru comitat. Și nici doamna Mountstuart nu-i era cu mult superioară, cu pasiunea-i inevitabila pentru caricatură.

— Priviți amvonul doctorului Middleton cum a făcut picioare și a luat-o la fugă după el! Poate că reverendul doctor pedepsea lumea pentru că-i ocolea amvonul și, de aceea, și-l puteau închipui chinuit de acest amvon care-l urmărea stăruitor; dar Willoughby nu era într-o dispoziție favorabilă imaginilor comice; îi ura pe cei care schițau aceste imagini, și pe complicii care râdeau de ele. Disprețuind lumea aceea batjocoritoare și goală, pentru care făcuse un sacrificiu monstruos, ajunse să-i asocieze în gând pe doctorul Middleton și pe Clara cu lucrurile dorite și sacrificate: o întruchipare a tinereții și a sănătății; o soție strălucitoare, o femeie cu un farmec ine-puizabil; și propria lui nevoie de adevăr; sentimentul înnăscut al demnității lui; temperamentul și francheța absolută a disprețului său față de toți din jur, în toate acestea întrezărea imaginea fericirii, pierdută în negurile rutului. Și poate că din întâmplare sacrificase și mai privea viitorul cu obiectivitatea unui savant; poate că sacrificase și alt lucru, pe care încă nu-l putea defini. Și pentru ce? Se întrebă din nou. Pentru a fi pe placul privirilor și limbilor de viperă ale acestor femei, atât de detestate.

— Doctorul Middleton spunea că îmi este îndatorat; de fapt eu îi sunt lui profund îndatorat, declară el.

— Noi îți suntem dumitale datori pentru această fermecătoare poveste de dragoste, spuse lady Busshe, care era incorigibilă, într-atât se pătrunsese de ficțiunea prezentată de Willoughby, sau, mai curând, de certitudinea că va putea pune în circulație o poveste extraordinară.

Plecă, pălăvrăgind zgomotos cu lady Culmer.

— O pălărie și un corn de vânătoare îi mai trebuiau pentru a semăna perfect cu poștașul trecând în goană și chiuind, descris prin gazete, spuse doamna Mountstuart.

Willoughby îi mulțumi distinsei doamne pentru ajutorul dat, iar ea îl felicită pe curtenitorul gentleman pentru nobila sa stăpânire de sine. Dar în același timp se plânse că fusese lipsită toată dimineața de prezența „seducătorului“ ei colonel De Craye. Complimentele ei, din care lipsea o anumită doză de căldură, îl făcură pe Willoughby să se înfioare, și se gândi că mizerabila cămașă obținută de la lume, nu-l putea acoperi, de fapt, de loc, o simplă adiere de vânt o făcea să fluture.

— Cred că va veni mâine la mine, spuse doamna Mountstuart, gândindu-se că va fi cu mult mai bine informată decât lady Busshe, care, atunci când va afla ceva nou, va striga: „A, de aceea îl patronai dumneata pe colonel!“ Și nu era de fapt nimic adevărat pentru că doamna Mountstuart putea să afirme cu toată onestitatea că nu era ea femeia care să

tragă profituri din ceea ce îi făcea realmente plăcere.

— Horace este un om demn de invidiat, spuse Willoughby, aplicând învățătura cărții, care ne poruncește ca totdeauna, pentru a obține liniștea, să ne închipuim că prietenul nostru se află într-o situație mai grea decât a noastră, și ne recomandă, de asemenea, să ne îndreptăm asupra celorlalți ironia, ca fiind cel mai bun balsam din farmacopeea modernă pentru rănile noastre morale.

— Nu știu, replică doamna Mountstuart. Tonul ei arata că-și pusese ea însăși această întrebare.

— Colonelul o să se bucure sigur de prezența dumneavoastră, mâine.

— Nu știu cât o să mă bucur eu de a lui.

— Cum, vă îndoiți de partenerul dumneavoastră strălucitor?

Doamna Mountstuart dădu din cap. Abandonă tăcută acest subiect de conversație.

— Am să vin să-l iau mâine dimineața, spuse ea, și trăsura se puse în mișcare.

Sau o ghicise ea, sau Clara îi mărturisise pasiunea trădătoare a lui Horace de Craye!

În orice caz, în noaptea asta plecase în sfârşit toată lumea de la Patterne.

CAPITOLUL XLVII
Sir Willoughby şi prietenul său, Horace De Craye

După cele întâmplate, Willoughby se închisese în laborator, ca să mediteze. Ca de obicei, căutând să vadă limpede în el pentru a descoperi ce plan îi convenea mai mult, i se întâmplă să descopere un lucru ciudat în zonele mai adânci ale acestui microcosmos. Alegerea lui nu se mai baza pe preferinţele sau pe gustul său: era obligat să o facă renunţând în chip drastic la acestea, în favoarea unor judecăţi riguroase, care să impună o alegere înainte ca inima să o accepte; ştiind încotro îl împingea dorinţa, era totuşi incapabil să facă vreun pas în acea direcţie, învăţase să înţeleagă lumea, însă pierduse darul, limitat, de-a descifra sufletele oamenilor. Înţelegea misterele propriei sale inimi, dar numai în raportul imediat pe care-l aveau cu lumea exterioară. Această lume odioasă îl prinsese şi-l transformase într-o maşină. Descoperea că, pentru a ne satisface instinctele egoiste, putem să ne îndârjim într-o asemenea măsură împotriva noastră înşine, încât în orice parte s-ar întoarce, Eul nostru s-ar răni de moarte.

Desigur că nu există experienţă omenească mai stranie ca aceasta. Omul rămase uimit. La jocul de şah, adversarul pe care-l facem mat este dezonorat; dar în viaţă, când lumea întreagă ne este adversar, o asemenea situaţie pune la grea încercare sentimentele.

Ca să interpreteze această descoperire, Willoughby se lăsă condus de milă; nu-i rămăsese nici un alt sentiment puternic. Se compătimi singur şi ajunse la concluzia că suferea pentru că era un om activ; n-avea cum să fie liniştit. Dacă nu s-ar fi devotat casei şi numelui său, n-ar fi ajuns să fie de două ori victima femeilor. Dacă ar fi fost egoist, ar fi putut fi omul cel mai fericit de pe pământ! Spuse asta cu voce tare. Făcea tot felul de planuri din bunăvoinţă pentru copiii care nu se născuseră încă şi pentru persoanele din jurul lui: de aceea ajunsese într-o situaţie ce-l împiedica să mai facă un pas fără să rişte să-şi strivească inima. Era generos: altfel, călcându-şi pe inimă, n-ar fi aruncat-o el oare fără să şovăie, în voia vântului, pe Clara Middleton? Era credincios în dragoste, prezenţa Laetiţiei Dale în casa lui dovedea acest lucru. Fiecare dintre cele două femei era un viu exemplu pentru puterea lui de iertare; acum însă, un semn de tandreţe pentru Clara l-ar face de râs — asta era recunoştinţa ei! Iar dacă nu s-ar căsători cu Laetiţia, toţi l-ar înconjura cu râsete diabolice — asta era recunoştinţa lumii! Probabil că nici Vernon nu-i va fi mult timp recunoscător pentru

marele noroc ce avea să-i întrerupă monotonia zilelor. Și Horace? Willoughby era gata să se dezbrace, ca să urce pe ring, în lupta cu Horace; renunța la orice deghizare. Acest om fusese primul care îi împărțise ființa în două entități egale: eul egoist și eul afectuos; unitatea personalității sale fusese ucisă de Horace de Craye, iată crima acestuia! Mai mult încă, îl bănuia pe Horace și de alte lucruri (nu știa de ce, dar Cartea ne învață să fim bănuitori față de cei pe care îi urâm), printre altele, pentru faptul de a fi trădat discuția lui recentă cu Laetiția. Willoughby străbătu mai multe culoare ca s-o găsească pe Clara. Înainte de a se angaja mai departe cu Laetiția Dale, voia să se asigure că ea îi va aparține ori lui, ori, dacă va fi nevoie, lui Vernon. Clara putea încă să-i redea unitatea, să-l facă din nou un om întreg, să-i redea viața; și poate că ea va consimți. Spera acest lucru, gândindu-se la bunăvoința cu care îl ascultase pe Vernon. „Un gentleman care ar ști să-i vorbească, ar avea șanse“, spusese doamna Mountstuart. Cu atât mai mari ar fi fost șansele unui îndrăgostit! Nu o implorase niciodată până acum, se arătase numai mândru și violent. Știa să fie curtenitor, se purta atunci ca un torent dezlănțuit. Ce glorie ar căpăta de s-ar putea reîntoarce în lume, și-n fața lui lady Busshe, cu Clara ghemuită în brațele lui, prefăcându-se adânc uimit de faptul că unii se așteptau eronat și gratuit la un cu totul alt deznodământ. Și asta ar fi o pedeapsă meritată și pentru Laetiția.

Clara coborî, cu scrisoarea pentru domnișoara Darleton.

— *Trebuie* neapărat să trimiți scrisoarea asta? întrebă Willoughby, întâmpinând-o în hol.

— Ne așteaptă în fiece zi, dar tata preferă să le scriem, răspunse ea. Părea amabilă, deși o anima o sfiiciune inedită.

În chip ciudat nu considera că Willoughby o tratase cu dispreț, aruncând-o lui Vernon.

— L-ai văzut pe Vernon?

— După cum ai dorit.

— Ați stat de vorbă?

— Am discutat.

— Mult?

— Ne-am plimbat o bucată de drum împreună.

— Clara, am încercat să aranjez totul cât mai bine.

— Intenția a fost generoasă.

— N-a profitat de ea?

— Chestiunea nu putea fi luată în serios.

— Eu m-am gîndit serios, însă.

— Tocmai de aceea te consider generos.

Elogiul, ca și faptul că ea accepta o asemenea discuție, aerul ei aproape de loc stânjenit, ca și tonul cald și plin cu care îi vorbea, toate acestea i se părură tare ciudate lui Willoughby; încă și mai ciudat era faptul că ea lua perfect în serios propunerea. Clara dădea impresia că nu intuia de loc, cu siguranța tipică a femeilor, cât de neobișnuită și de absurdă era această situație.

— Clara, trebuie să înțeleg atunci că nu ți-a explicat nimic?

— Suntem foarte buni prieteni.

— A putut totuși să renunțe, oricât de mici îi erau șansele?

— Uiți că s-ar putea să aibă altă părere.

— Nu ți-a spus nici un cuvânt despre el?

— Nici un cuvânt.

— O, bietul băiat, a înghețat dându-și seama că pledează o cauză pierdută dinainte. Îmi dai voie să-l apăr? Vrei să intrăm o clipă în laborator? Suntem doi oameni rezonabili, doar…

— Scuză-mă, dar trebuie să mă întâlnesc cu tata.

— Poate că povestea vieții lui Vernon…

— Cred că-i face cinste.

— Cinste!… hm!

— Prin comparație.

— Cu ce?

— Cu alte povești.

Willoughby se îndreptă din șale și respiră adânc; gestul implica o critică și o condamnare. Această tânără fată știa prea multe. Dar cât de fermecătoare era!

— Ai putea, Clara, ai putea să-mi promiți… țin la asta, îmi trebuie promisiunea ta, și cum îl chinuie timiditatea — promite-mi că îi mai acorzi o ultimă șansă, îți repugnă?

— N-are rost să mai discutăm despre acest lucru.

— Deci nu-ți repugnă?

— Nu există nimic care să-mi poată repugna la domnul Whitford.

— N-aș vrea să te plictisesc, Clara.

— Mă simt datoare să te ascult, Willoughby. Sunt gata să fac tot ce-mi stă în putință pentru a-ți fi pe plac. Datoria asta o am pentru toată viața.

— Ai putea, Clara, ai putea să-ți închipui, să-ți închipui, numai, că i-ai da mâna ta?

— Ca unui prieten, da.

— Dar ca unui soț?

Clara se opri. Pe cât îl intuia de clar pe Willoughby atunci când se purta ostil, pe atât o amăgea atunci când reușea s-o înduioșeze; pentru că inima, deși este cel mai pătrunzător sfetnic al spiritului, nu este și cel mai constant; dacă spiritul e adeseori mai obtuz, inima în schimb lucrează pentru binele ei, și nu în interesul întregului.

— Ești atât de bun… aș da mult, spuse ea.

— Ai accepta să te căsătorești cu el? E un băiat sărac.

— Nu râvnesc la bogăție.

— Ai vrea să te măriți cu el?

— Nu mi-e gândul la căsătorie.

— Dar ai putea să te măriți cu el?

Willoughby se aștepta să spună că nu. În așteptare, se și umfla în pene.

Ea răspunse:

— Aș putea promite să nu mă mărit cu nimeni altcineva.

De uimire i se tăie răsuflarea și nu mai putu articula nici un sunet.

Își agită brațele și, pentru un moment, fu asemeni acelor păsări cu corpul enorm, care încearcă să se ridice bătând din aripi și nu reușesc decât să țopăie.

— Ai putea promite așa ceva? întrebă el, bucuros că se simte strivit chiar, ca o insectă, numai să poată gusta, în același timp, agonia prietenului trădător, Horace, întrucât pretențiile lor comune de a obține mâna Clarei aveau acum cam aceleași șanse.

— Oh, nu e nevoie să mai promit. Și să jur — nu! spuse Clara, stăpânindu-și o tresărire ce evoca o amintire.

— Ai putea promite, deci?

— Doresc să-ți fiu pe plac.

— Dar ai putea?

— Ți-am răspuns o dată.

Este cunoscută povestea acelui patriot montan peste care au trecut multe ierni înghețate, lăsându-i doar un crâmpei de viață în piept; acesta pâlpâia însă pentru țara lui; se aruncă la marginea prăpastiei asupra unui invadator tânăr și viguros, jertfindu-se, plin de exaltare, pentru a aduce un aport, cât de mic, victoriei țării sale, și sugrumând în acel inamic al patriei pe omul mai puternic, decât el. Tot astfel Willoughby, izbit de o lovitură ce-i spulbera orice speranță în viitor, exulta de bucuria prăbușirii lui Horace De Craye. Vor pieri împreună, dar cine dintre ei va simți ca sublimă această

prăbușire impetuoasă? Vernon, acceptat de Clara, va fi un simplu tolerat. Clara pe care o va primi Vernon, va fi o Clară atinsă, pătată. Pentru toate acestea, Willoughby se putea bucura de prăbușirea sa.

Era cel puțin o prăbușire pe un pat confortabil, unde orgoliul său va fi împodobit zilnic și niciodată nu va fi rău tratat.

De acum înainte îi aparţinea Laetiției. Ascultă cu plăcere sunetul clopotului anunțând întoarcerea doctorului Corney și-i spuse, bine dispus, Clarei:

— Încă puțin, Clara, și ai să-ți vezi eroul, pe Crossjay. Crossjay și doctorul Corney se năpustiră în hol. Willoughby îl prinse în brațe pe Crossjay ca să-l salte în sus, așa cum făcea altădată, când îi plăcea Clarei să-i privească. Băiatul atârna ca de plumb.

— Am avut de furcă cu el până să-l fac să se prindă în undiță și încă mai mult până să-l prind în plasă, spuse doctorul Corney. A trebuit să-l fac să creadă că va avea de îngrijit pe toată lumea din casă, inclusiv pe domnișoara Middleton.

Willoughby îl lăsă de o parte pe băiat, și acesta veni la Clara, cu privirile mai grele decât îi era trupul, mai înainte. Clara aruncă plicul în cutia de scrisori a vestibulului și-l luă de mână pe Crossjay ca să-l poată îmbrățișa de o parte, fără martori. Când rămaseră singuri, îi spuse:

— Crossjay, dragul meu, dragul meu! Pari nefericit.

— Da, și cine n-ar fi, când dumneavoastră nu vă mai căsătoriți cu sir Willoughby. În glasul lui se simțeau lacrimile. Știu asta de la doctorul Corney; mi-a spus c-o să plecați.

— Doreai atât de mult să mă căsătoresc cu el, Crossjay?

— V-aș fi văzut mereu, și așa n-am să vă mai văd deloc, și sigur, dacă aș fi știut n-aș fi… dar el a venit și mi-a dat banii aceștia.

Crossjay desfăcu pumnul în care strângea trei piese de aur.

— A fost foarte drăguț din partea lui, spuse Clara.

— Da, dar cum aș putea să-i păstrez?

— Încredințându-i domnului Whitford, ca să ți-i păstreze el.

— Da, dar n-ar trebui domnișoară Middleton să-i spui lui, adică lui sir Willoughby!…

— Ce să-i spui?

— Că eu — Crossjay se apropie de ea, că eu, că eu — dumneavoastră știți ce-mi spuneați de multe ori. N-aș putea să-l mint, dar n-ar trebui, fără să mă întrebe… și banii aceștia! Nu-mi pasă dacă mă vor alunga de aici.

— Întreabă-l pe domnul Whitford, spuse Clara.

— Știu la ce vă gândiți!

— Poate că e mai bine să nu spui nimic pentru moment, dragul meu băiat.

— Dar ce să fac cu banii ăștia?

Crossjay ținea piesele de aur ca pe niște lucruri care n-aveau deocamdată nici o legătură cu simțul lui de proprietate.

— Am ascultat și am vorbit despre el, spuse băiatul. Nu m-am putut opri să ascult, dar m-am dus și am spus ce auzisem; și nu-mi place să mă aflu aici, să păstrez banii și el să nu știe ce am făcut. Dumneavoastră nu vi s-a povestit? Sunt sigur că știu la ce vă gândiți și eu gândesc la fel, trebuie să-mi încerc norocul, văd că totdeauna greșesc, fie că mă bag în câte o încurcătură, fie că încerc să ies de-acolo. Nu-mi pasă, într-adevăr nu-mi pasă, domnișoară Middleton, pot dormi foarte confortabil și într-un copac. Dacă n-o să mai fiți aici, pot să plec și eu oriunde altundeva. Într-o zi va trebui să încerc să-mi câștig existența. De ce n-aș începe ca mus? Sir Cloudesley Shovel a făcut la fel. Și n-are importanță c-a sfârșit într-un naufragiu, din moment ce era amiral. Așa că am să-l rog să-și ia banii înapoi și dacă mă întreabă, am să-i povestesc totul, și gata. Știți despre ce e vorba: am ghicit asta când l-am auzit vorbind pe doctorul Corney. Sunt sigur că vă întrebați care este datoria unui bărbat. Și credeți că eu aș păstra banii lui, acum când nu vă mai căsătoriți cu el? Mai curând m-aș apuca să împing un plug. N-aș fi nici un pădurar prost. Desigur, prefer, vapoarele, dar nu poți avea tot ce vrei.

— Vorbește mai întâi cu domnul Whitford, spuse Clara prea mândră de băiatul pe care-l vedea evoluând pe drumul indicat de ea, ca să-l mai poată sfătui să aibă o altă purtare, opusă concepției lui despre onoarea unui bărbat; deși acum, când lupta ei se încheiase, ar fi acceptat bucuroasă câteva mici compromisuri, de dragul păcii generale.

Puțin mai târziu, Vernon și doctorul Corney discutau aceeași chestiune. Corney rămânea opac la interpretarea cam sentimentală a situației din punct de vedere moral, așa cum o prezenta Vernon, ca aparținând domnișoarei Middleton și numai parțial, lui însuși.

— Dacă băiatul dorește acest lucru, spuse Vernon, eu nu-l pot opri să se ducă la Willoughby și să-i spună totul deschis, mai ales în ceea ce mă privește pe mine; mai devreme sau mai târziu ar trebui să-i povestesc eu însumi totul.

Doctorul Corney răspundea negativ la toate argumentele.

— Acum ascultă-mă și pe mine, spuse el în cele din urmă. Asta rămâne

între noi și, vorbind, nu trădez nici un secret, cum n-aș fi în stare s-o fac nici pentru o sută de prieteni, deși pentru unul dintre ei mi-aș tăia mâna chiar, bineînțeles, mâna stângă. Sir Willoughby îmi pune câteva întrebări iscoditoare într-o chestiune care îl interesează pe el, casa și numele lui. Foarte bine. Să fie sănătos! Aș fi dorit ca domnișoara Dale să fie cu zece ani mai tânără, sau ca aceşti zece ani să-i fi trăit fără ca inima să-i bată nebunește în piept, și apoi abia auzit; ritmul acesta uzează țesuturile și, pe deasupra, fibra morală. Va fi destul de sănătoasă, dacă va consulta un doctor, din când în când; își va lua în serios rangul și bogăția, cum se cuvine, și va renunța la pana ei, care se va reîntoarce printre suratele din aripa Gâștei-Mamă. Așa se vor petrece lucrurile. Și, apropo, cred că datorită perspicacității mele am reușit să-l aduc aici pe domnul Dale, bine împodobit, și am trezit toți vecinii — pe onoarea mea — determinându-l astfel pe gentlemanul nostru să ia o hotărâre definitivă, așa cum fixezi un țipar între cei doi dinți ai frigării, respectiv, între situația de fapt și difuzarea veștii despre această situație. Dar, fii atent, prietene. Noi ne înțelegem dintr-o privire. Acest băiat, tânărul cavaler Crossjay, este un copil bun, dintr-o viță saxonă nobilă și solidă, din care vei putea face un tip tot atât de distins ca oricare dintre cei ce-au purtat vreodată epoleți. Eu țin la el, dumneata ții le el, domnișoara Dale și domnișoara Middleton țin la el; iar sir Willoughby Patterne „stăpânul castelului Patterne și al altor locuri nu va ezita să se atașeze puternic de el, dacă va vedea că soarele îl luminează intens, ca și cum ar arăta tuturor că băiatul este o ființă deosebită, pentru că este un solitar și un Patterne. Doctorul Corney își bombă pieptul și ridică un deget: Acum ascultă-mă și soarbe-mi cuvintele. Crossjay nu trebuie să-l jignească pe sir Willoughby. Nu spun nimic mai mult. Privește înainte. Se produc uneori miracole, dar este mai bine să nu contezi pe ele. Cât despre domnișoara Dale, ea nu se va purta cu răutate.

— S-ar părea că da, spuse Vernon, meditând la enigmaticul discurs al doctorului Corney.

— Nu poate face asta, prietene. Situația ei e precară; tatăl ei n-are aproape nimic în afară de pensie. Iar faptul că scrie, îi periclitează sănătatea. Nu poate face asta. Și apoi, ține încă la barone. Oh, totul a fost o mică criză de mândrie. Ea este soția care îi trebuie. Va ști cum să se poarte cu el, și-i va sugera că e un om plin de idei. Încăpățânarea i-ar ucide tatăl. Când i-am povestit cum stau lucrurile, domnul Dale mi-a spus că-și vede visul împlinit, iar dacă visul lui s-ar destrăma, ca negura, vom constata încă o dată că din visuri, mai mult decât din viața reală, ne extragem și hrana și

leacurile autentice. Săptămâna trecută nu l-am putut scoate din casă cu toată arta și cu toată știința mea. O, Laetiția va accepta cu siguranță. Tatăl ei a prevăzut-o și eu însumi o prevăd. Ea îl iubește profund.

— L-a iubit.

— Îi pătrunde gândurile?

— Fără să-i dea întotdeauna dreptate, acum, spuse Vernon. El poate fi generos, în felul lui.

— Cum asta? întrebă Corney, dar i se răspunse că va afla-o la timpul potrivit.

Între timp, colonelul De Craye care colindase prin parc și în jurul vilei, vrând s-o întâlnească singură pe domnișoara Middleton, se întoarse foarte abătut și nimeri drept în brațele lui Willoughby.

— Dragul meu Horace, spuse Willoughby. Te-am căutat toată după-amiaza. Presupun că-ți închipui că ai fost momit aici pe baza unei pretenții nefondate; dar de fapt nu sunt de vină chiar atât cât presupune lumea. Pe scurt, ca să pun punctul pe i, domnișoara Dale și cu mine… Nu întreb niciodată pe alții cum s-ar fi comportat în aceeași situație. Fapt este că domnișoara Middleton… îmi închipui că în parte ai înțeles despre ce este vorba.

— În parte, răspunse De Craye.

— Ei bine, ea preferă această soluție și, dacă această preferință se va putea menține, consider și eu acest aranjament drept cel mai bun posibil.

— Expresia atât de mobilă a colonelului se fixă brusc într-o întrebare mută.

— Poți ajuta pe un bun prieten să devină și un soț bun, spuse Willoughby. Nu mă puteam despărți de ea, în situația de față, fără să mă gândesc și la asta. Și pot vorbi despre ea în termeni elogioși, deși ne-am dat seama amândoi, la timp, că nu eram făcuți unul pentru altul. Am nevoie de o soție inteligentă.

— Totdeauna am gândit așa, spuse colonelul De Craye, radios și în ciuda uimirii lui, cu aerul unui lup înfometat.

— Evident, nici un cuvânt nu va fi rostit împotriva ei. Știi cât detest palavrele și bârfa. Așa că las totul să cadă asupra mea; am umeri puternici. Am făcut tot posibilul s-o conving, și pare probabil ca va consimți. Mă asigură că vrea să-mi facă plăcere și acest aranjament mi-ar fi agreabil, într-adevăr.

— Sigur. La cine te referi?

— Le cel mai bun prieten al meu, cum îți spun. N-aș fi putut să-i propun

pe altcineva. Lucrurile trebuie să-şi urmeze cursul acum, cât mai lin cu putinţă.

Agitaţia lăuntrică îi sorbi mintea colonelului; Willoughby părea atât de prietenos, încât puteai să-ţi închipui într-adevăr, că acest maestru al combinaţiilor îi vorbise domnişoarei Middleton despre prietenul său cel mai bun.

Şi cine era cel mai bun prieten al lui?

Pentru că nu se acuza el însuşi de trădare, colonelul se lăsă înşelat, în ciuda agerimii lui obişnuite.

— Poţi să-mi spui numele lui, Willoughby?

— N-ar fi loial faţă de el, Horace, dacă ţi-aş răspunde în clipa asta — gândeşte-te şi tu — şi nici faţă de ea. Situaţia e foarte delicată. Nu fii atât de grăbit.

— Sigur. Nu te întreb care e numele lui. Mi-ar fi de ajuns iniţialele.

— Ai un remarcabil talent de a dezlega enigmele, Horace — şi acest caz nu-ţi oferă probleme dificile — dacă vreodată ai avut de-a face cu problemele dificile. Îi stimez şi pe ea şi pe el — aproape la fel pe amândoi. Tu ştii asta, şi aş fi fericit să văd realizat acest proiect.

— Eşti un adevărat senior, spuse De Craye.

— Nu văd de ce. Mi se pare mai curând o atitudine de bun simţ.

— Oh, neîndoios, dar mă refeream la stil. Menţii stilul tradiţional, nu-i aşa?

— Aş spune mai curând, modern, ceea ce nu e mai rău. Dorim ca relaţiile dintre bărbaţi şi femei să fie practice şi limpezi. De obicei acţionăm însă pe o cale greşită şi mi-e silă de mofturile sentimentale.

De Craye fredonă o arie.

— Şi doamna? întrebă el.

— Ţi-am spus că este foarte probabil că va consimţi. Peştele prins în plasă de Willoughby tresări vizibil acum când i se sugerase să-şi exercite talentul de a dezlega enigmele.

— Fără nici una dintre preliminariile obişnuite din partea gentlemanului? întrebă el.

— Va trebui să-i conducem paşii, prietene Horace. Gafele lui faţă de femei sunt notorii; nu ştie niciodată ce să le spună şi niciodată n-a făcut vreo cucerire.

De Craye se umflă în pene ca de o glumă bună. Chipul lui avea o expresie sceptică şi amuzată.

— Şi doamna este sigur dispusă să-i acorde atenţie bietului băiat?

— Am motive să cred că da, spuse Willoughby, bucuros că putea rămâne atât de indiferent față de această Clara, încât să fie în stare să vorbească de înclinațiile ei.

— Ai motive?

— Motive serioase.

— Doamne ajută!

— Atât de serioase pe cât poți avea atunci când e vorba de o femeie.

— Așa?

— Te asigur.

— Aha! Par potrivite cu firea ei, totuși?

— De fapt, n-a vrut să promită că-l va accepta.

— Asta i se potrivește și mai mult.

— Dar a spus că promite să nu se căsătorească cu nimeni altcineva.

Colonelul sări în sus, strigând:

— A spus asta Clara Middleton? Apoi se înclină. Este dovada unei minunate supuneri.

— Doreşte să-mi fie pe plac. Ne-am despărțit luând această hotărâre. Iar eu doresc să fie fericită. Am descoperit de curând că am și eu inimă și că mă gândesc și la ceilalți.

— Nimic mai frumos ca asta. Pari sigur de celălalt partener — prietenul nostru?

— Îl cunoști prea bine, Horace, ca să te mai îndoiești de promptitudinea cu care își va da consimțământul.

— Dar tu, Willoughby?

— Are bani și e frumoasă. Da, cred că pot spune că nici eu nu mă îndoiesc.

— N-ar da dovadă de prea multă bărbăție cel ce s-ar lăsa cu greu târât până la un altar atât de luminat!

— Și dacă va avea nevoie să fie convins, tu și cu mine, Horace, am putea să-l aducem la realitate.

— Ar merita mai degrabă câteva lovituri de picior.

— Îmi place să-i văd pe toți fericiți în jurul meu, spuse Willoughby, apoi observă că era timpul să se îmbrace pentru dineu.

Bunătatea astfel mărturisită îi folosi ca pretext lui De Craye ca să-i strângă mâna lui Willoughby și să-l felicite; dar colonelul se trădă, făcând acest gest cu o fervoare specială, cu mâna aproape tremurândă.

— Când ai să ne dai mai multe amănunte? întrebă colonelul.

— Probabil că mâine, spuse Willoughby. Nu te grăbi așa.

— Sunt ca un copil adormit, răspunse colonelul, plecând.

Willoughby găsi într-adevăr că seamănă mult cu un copil, sau mai curând cu un trădător care înghiţise otravă.

„Iată un amic pe care îl consideram inteligent!“

Şi cine este oare atât de înţelept încât să nu înceapă să se învârtească în cerc, atunci când îi biciuie vanitatea? Este consolarea celor înţelepţi, să-i privească învârtindu-se ca sfârlezele. Dar plăcerea este cu atât mai mare şi poate consola pentru un timp nefericirea ce n-o meritătm, atunci când reuşim să îmbătăm un prieten fals.

În ciuda multiplelor sale preocupări, Willoughby avu satisfacţia de a observa efectele beţiei asupra lui Horace De Craye, atunci când acesta se afla în prezenţa Clarei. Mai că îi venea să râdă. Notele marginale adăugate de el la capitolul despre prieteni şi femei din Cartea Sfântă deveniseră nişte epigrame acide; şi dacă n-ar fi fost adânc preocupat şi tulburat de veştile aduse de curând de mătuşile sale, cele două domnişoare bătrâne, s-ar fi jucat în voie cu inimile celor doi, ca să se bucure de prilejul rar pe care i-l oferea prietenul său Horace.

CAPITOLUL XLVIII
Logodnicii

Era aproape 11 noaptea. Laetiția se afla în camera ei, alături de dormitorul tatălui. Își pusese cotul pe masa de lângă scaun și-și sprijinea fruntea în palmă. Starea aceasta în care te afli între gânduri și simțăminte, când și unele și altele par topite laolaltă și parcă se revarsă afară din tine, este o pauză firească, după ce mintea a potolit iritarea nervilor, dar nu e în stare să facă altceva mai mult. Laetiția părea gânditoare. Era conștientă de lupta susținută mai înainte.

Răspunse unei bătăi în ușă și privirea îi căzu asupra Clarei.

Aceasta păși ușor înăuntru.

— Domnul Dale a adormit?

— Sper că da.

— O, draga mea prietenă.

Clara îi strânse mâna și Laetiția i-o lăsă.

— Ai petrecut o seară plăcută?

— Domnul Whitford și tata au stat în bibliotecă.

— Colonelul De Craye a cântat?

— Da, cu o voce! Mă gândeam că se aude până sus, la tine, dar nu-l puteam ruga să cânte mai încet.

— Probabil că e foarte vesel.

— S-ar putea; cânta frumos.

— Nu știi de ce?

— N-are nici o legătură cu mine.

Clara se înroși, dar putu să suporte privirea întrebătoare a prietenei ei.

— Și Crossjay s-a culcat?

— De mult. A fost la desert. Dar n-a vrut să se atingă de nimic.

— E un copil ciudat.

— Nu chiar atât de ciudat, Laetiția.

— N-a venit să-mi spună noapte bună.

— Asta nu e ciudat.

— Totuși, acesta era obiceiul lui, la vilă ca și aici, și spunea că ține la mine.

— O, sigur că ține la tine. Poate că eu l-am entuziasmat, dar de iubit, pe tine te iubește.

— Și atunci cum de nu ți se pare ciudat, Clara?

— Se teme puțin de tine.

— De ce s-ar teme Crossjay de mine?

— A adormit acolo, apoi s-a trezit. Draga mea, nu se gândea la nimic rău. A doua zi a povestit ce a auzit. Ai să-l certi pentru asta. Dar a procedat așa cum l-a dus mintea lui de copil. Acum, povestea lui face înconjurul comitatului. O, nu te încrunta.

— Acum o înțeleg pe Lady Busshe! exclamă Laetiția.

— Scumpă prietenă, interveni Clara. De ce? contez pe afecțiunea ta pentru mine; dar lasă-mă să-ți spun: mâine eu plec de ce vrei să-ți refuzi fericirea?

Cele două doamne, atât de bune, sunt profund tulburate. Ele spun că hotărârea ta este neînduplecată; că rezişti la toate intervențiile lor, ca și la cele ale tatălui tău. Poți să pui la îndoială puterea acestei afecțiuni? Eu nu. Nu m-am îndoit niciodată că acesta era cel mai puternic sentiment al lui. Dacă înainte de a pleca, aș putea să vă văd fericiți… pe amândoi, mi-aș simți inima ușurată, aș putea fi bucuroasă.

— Un egoist?

— Cine e egoist?

— Ai uitat ce-am discutat noi atunci când ne-am plimbat, mergând spre vilă?

— Ajută-mă să uit ziua aceea, și zilele acelea, și toate zilele acelea! Mi-ar plăcea să știu că am petrecut un timp sub pământ și că am revenit la suprafață. Eu eram Egoistă. Sunt sigură că dacă aș fi fost îngropată, nu m-aș fi crezut, resuscitând, pângărită mai mârșav, pătată mai mult și mai desfigurată ca acum. Oh! Ajută-mă să uit cum m-am purtat, Laetiția. El și cu mine nu eram făcuți unul pentru altul — și-mi amintesc că de atunci îmi reproșam asta. Tu și cu el vă potriviți, însă, și înțeleg acum ce mândră poți fi de el. Lucrul cel mai rău pe care-l pot spune despre el este că-și face prea multe planuri.

— Are vreun plan nou? întrebă Laetiția.

Clara se împurpură la față.

— Nu știi? E ceva imposibil, dar intenția era foarte frumoasă. Judecând acum după propriile mele sentimente, pot să-l înțeleg și pe el. Ne place să-i vedem statorniciți pe prietenii noștri.

Laetiția se înclină:

— Îmi ațâți curiozitatea.

— Draga mea prietenă, mâine ne vom despărți. Sper că mă vei socoti mai bună în fond decât mă arată aparențele, și sper asta pentru că știu că am

fost totdeauna cinstită — o fată cam necioplită şi de o nerăbdare nebunească şi stupidă; dar niciodată falsă. Imaginea pe care ţi-o descriu, şi pe care doresc s-o păstrezi, nu este rezultatul mândriei şi al ambiţiei mele, dar Clara ta descoperă că aşa este. Am să-ţi spun. El doreşte… dorinţa lui este să-i promit că am să-i acord mâna mea domnului Whitford. Vezi cât e de binevoitor.

Laetiţia deschise ochii mari şi-şi aţinti privirea asupra Clarei:

— Ţi se pare binevoitor?

— Mă refer la intenţie. L-a trimis pe domnul Whitford la mine şi m-a anunţat să-l aştept.

— Ţi se pare binevoitor şi faţă de domnul Whitford?

— Ce impresie trebuie să-ţi fi făcut în plimbarea aceea a noastră înspre vilă, Laetiţia! Nu mă mir, eram în plină criză.

— Ai acceptat să-l asculţi?

— Am acceptat. Mă mir eu însumi acum de asta, dar nu-l puteam refuza.

— Bietul meu prieten Vernon Whitford, o fi încercat să-ţi facă declaraţii de dragoste!

— El? Nu, o, nu!

— L-ai descurajat?

— Eu? Nu.

— Cu amabilitate, bineînţeles.

— Nu.

— Eşti sigură că nu ai încercat să-ţi baţi joc de el? E foarte sensibil.

— Adevărat?

— Mai întrebi, deşi îl cunoşti, oarecum?

— Nu şi-a deschis inima, draga mea; nu mi-a arătat nici măcar suprafaţa marilor adâncimi.

Laetiţia se încruntă.

— Nu, spuse Clara, nu sunt o cochetă; nu ai de-a face cu o cochetă, te asigur.

Laetiţia răspunse râzând:

— Mai ai încă „teribila putere“ pe care m-ai făcut s-o simt în ziua aceea.

— Doresc s-o pot folosi în scopuri nobile!

— Ce ţi-a spus Vernon?

— A vorbit despre Elveţia, Tirol, Iliada, Antigona.

— Asta-i tot?

— Nu, și despre economia politică. Situația noastră era nemaipomenită, trebuie să recunoști; mai bine zis situația mea. Te interesează persoana mea?

— M-ar interesa, dacă ți-aș cunoaște sentimentele.

— Eram recunoscătoare lui sir Willoughby și întristată pentru domnul Whitford.

— Adevărat?

— Da, pentru că sarcina care i se impunea, aceea de a-mi arăta în mod politicos că nu împărtășește vederile vărului său, era desigur foarte penibilă și dificilă.

— Tu, care ești uneori atât de perspicace!

— Îi părea rău de mine. Am înțeles-o din felul cum evita să… Și era așa cum e totdeauna, politicos. Am rătăcit prin parc, cât timp nu știu, dar timpul a trecut repede.

— Și n-ați atins niciodată subiectul acela?

— Nici măcar printr-o aluzie, draga mea; un gentleman trebuie să stimeze pe o fată, ca să-i pună… unele întrebări. Îmi închipui că mă privește ca pe o prietenă capricioasă.

— Și dacă ți-ar fi cerut mâna!

— Disprețuindu-mă?

— Uneori ești copilăroasă, Clara. Îți place, probabil, uneori să tachinezi lumea. A fost întâi rândul lui Vernon și acum văd că e rândul meu.

— S-ar putea să mă disprețuiască puțin.

— Ești oarbă?

— Draga mea, poate că suntem câte puțin, amândouă. Se priviră amândouă, cu mai multă atenție.

— Vrei să-mi răspunzi? întrebă Laetiția.

— Acelui „și dacă“? Dacă mi-ar fi cerut mâna, ar fi făcut-o numai din condescendentă.

— Ești prea evazivă.

— Așteaptă, dragă Laetiția. Ei s-a străduit să-mi cruțe orice mâhnire.

— Iată răspunsul. L-ai lăsat să înțeleagă că ar putea să te mâhnească.

— Scumpa mea, am să-ți explic printr-o comparație, cum a fost: cred că eram ca o plută a pescarului, pusă pe apă, perfect nemișcată, gata să se scufunde în orice clipă, sau să se înalțe. Asta a fost purtarea mea.

— Comparațiile au numai meritul de a-i da satisfacție autorului și să-l deruteze pe ascultător. Accepți că te simțeai într-o situație dificilă?

— Eu eram pluta pescarului: te rog, admiră comparația mea: din orice

parte vrei, într-un fel sau altul, sau, gândește-te că eram atât de imobilă, încât ochii erau gata să se închidă pentru a adormi. Și, dintr-o dată, aș fi putut dispărea în adâncuri, sau aș fi zburat în văzduh. Dar nici un pește n-a mușcat.

— Bine, atunci ca să te urmez, presupunând ca peștele sau pescarul, pentru că nu știu care e unul și care e celălalt… Dar nu, nu, lucrurile sunt prea serioase ca să ne putem juca de-a imaginile. Trebuie să înțeleg că îi erai cel puțin recunoscătoare pentru rezerva lui.

— Da.

— Fără să-l încurajezi în vreun fel să iasă din această rezervă?

— Eram pluta pescarului, Laetiția!

Laetiția suspină descurajată și tăcu un timp.

Comparația îi trezi însă din nou atenția, făcând-o să se gândească la sensul ascuns al cuvintelor.

— Și dacă te-ar fi întrebat?

— Este un om prea sincer.

— Încep să înțeleg de ce îi agasează pe bărbați femeile care se învârtesc în cerc, ca pisicile, fără să se oprească în vreun fel.

— Atunci, Laetiția, dacă ar fi vorbit, dacă, și dacă ar fi părut sincer…

— Un bărbat atât de sincer!

— Mă gândesc la mine. Dacă! O, atunci m-ar fi chinuit de moarte rușinea. Unde am citit așa ceva? O poveste despre o scânteie pe care nimic n-o putea stinge. Scânteia aceea s-ar fi aprins în inima mea.

— Rușine, Clara? Doar ești liberă.

— Atât cât a rămas din mine.

— Pot să-mi închipui această rușine, în situația în care nu e vorba de sentimente, ci de orgoliu.

— Eu n-aș putea să mi-o închipui, într-o situație în care numai mândria ar fi angajată, nu și sentimentele!

Laetiția reflectă:

— Și continui să găsești binevoitoare o propunere atât de extraordinară! Dintr-o dată se făcu puțină lumină în mintea ei și strigă nerăbdătoare.

— Vernon te iubește.

— Nu spune asta!

— Am văzut eu.

— N-a dat niciodată nici cel mai mic semn.

— Asta este o dovadă.

— Dar ar fi avut nenumărate ocazii!

— Cu atât mai evidentă este dovada!

— De ce n-ar fi vorbit atunci când avea acest drept, un drept cam bizar, dar era dreptul lui.

— Se temea.

— De mine?

— Se temea să nu te jignească pe tine şi, chiar pe el, eventual. Pe bărbaţi trebuie să-i ierţi când se gândesc şi la ei, în asemenea împrejurări.

— Dar de ce s-ar fi temut?

— Să nu existe vreun bărbat pe care să-l iubeşti mai mult.

— Dar ce motiv i-am dat ca să se gândească aşa?… A, văd, a putut să se teamă de asta, să bănuiască aşa ceva! Iată cum gândeşte despre mine! Poate să iubească o asemenea fată? Insultă-mă, Laetiţia. Mi-ar place să primesc o ploaie de ocări. Trebuie să mă purific prin foc. Ce am fost eu în casa asta? M-am învârtit pe aici ca într-un vârtej, parcă aş fi fost nebună. Şi după toate astea, să mă mai şi iubească cineva. Nu! Probabil că ascultăm o poveste, la fel ca arheologul care admiră vestigiile incerte ale unei bătălii ce nu mai interesează pe nimeni. Să fii iubit, înţeleg acum, înseamnă să-ţi simţi micimea, frivolitatea, înseamnă să te simţi ruşinat. Toate petele pe care le ai ies la lumină. Să nu-mi fi dat niciodată nici cel mai mic semn de iubire, când un îndrăgostit ar fi fost tentat s-o facă de atâtea ori! Dă-mi voie să mă îndoiesc, dragă Laetiţia. Pentru că e un om de onoare, vei spune! Dar nu-ţi dai seama cum mă chinuieşti? Dacă mă iubeşte — spui tu — acest gentleman, pe cine iubeşte el? Pe cineva care a stârnit atâta gălăgie, cu atâta necuviinţă, încât şi unei femei i s-ar părea insuportabil, şi chiar mie mi-e greu să-mi amintesc. O, am privit adânc în inima mea. Este un peisaj înspăimântător. Mi-am descoperit o slăbiciune care m-ar fi putut târî oriunde. Şi, sigur că am să fiu îngăduitoare cu celelalte femei, am câştigat măcar atât din toată întâmplarea asta. Dar să mă iubească! Să mă iubească Vernon Whitford! Persoana mea nefericită şi măruntă să fie înălţată şi iubită, după ce eu însămi am sfâşiat-o! Nu cumva faci pure speculaţii? Doar nu ştii nimic precis! De ce mă săruţi?

— De ce tremuri şi te înroşeşti?

Clara o privea pe Laetiţia cât putea de pătrunzător. Lăsă capul în jos.

— Sunt şi mai demnă de mustrare!

Laetiţia o sărută mai duios. Ea mărturisise şi fusese înţeleasă: îl iubise, sau era gata să-l iubească, ceea ce făcea ca trecutul să-i fie uitat.

— Ah, dar citeşti tot în sufletul meu! strigă Clara şi se cuibări cu totul în braţele Laetiţiei.

— Asta înseamnă că n-a avut nici un motiv să se teamă! șopti Laetiția.

Clara se ascunse mai bine.

— Nu pentru că inima avea… Dar eu ți-am spus că am privit-o bine; și inima mea nu e demnă de el. Dacă e adevărat că — așa cum îmi dau seama acum — am fost atât de nesăbuită, atât de slabă, atât de păcătoasă, de neiertat — aveam astfel de gânduri! — dacă l-aș fi auzit vorbind ar fi trebuit să mă trădez și să-i spun — are să ți se pară de necrezut, da! — că în timp ce — da, Laetiția, tot ce-ți povestesc e adevărat: și considerîndu-l bărbatul cel mai nobil, aș fi primit orice ajutor care să-mi taie legăturile. Așa, spuse Clara — scoțând capul din brațele Laetiției unde se cuibărise și clipind din pleoape. Acum vezi despre ce suferință vorbeam.

— De ce nu mi-ai spus asta de la început!

— Doream să treacă un secol, draga mea.

— Și ai senzația că a trecut?

— Da; în Purgatoriu, cu un înger alături de mine.

Voi face o descriere frumoasă Purgatoriului. Înger bun, mai am să-ți spun ceva.

— Spune, și expiază.

— Cred că mi s-a părut, o dată sau de două ori, foarte nedesluşit, şi mai ales astăzi… de fapt n-ar fi trebuit să mi se pară nimic: dar el a venit la mine, și s-a purtat ca nimeni altul, părea… un gentleman de o noblețe reală, nu poate fi descifrat folosind lumina obișnuită pentru ceilalți oameni. Doream să-i aud vocea; dar cred că tăcerea lui era mult mai grăitoare; numai dacă o fire ca a mea ar putea fi încrezătoare, lipsindu-se de atâta vorbărie zgomotoasă.

Auzind o bătaie în uşă, cele două fete schimbară repede o privire.

Când Vernon intră, Laetiția se ridică în picioare.

— Tocmai mă duceam pentru câteva minute la tatăl meu, spuse ea.

— Iar eu tocmai am venit de la tatăl dumitale, îi spuse Vernon, Clarei.

Pe chipul lui Vernon, Clara desluşi o expresie amenințătoare.

Simți cum i se trezește simțul contradicției, ca o compensare pentru felul cum se umilise singură cu puțin înainte. Văzând uşa închisă în urma Laetiției, ea spuse:

— Sigur că tata a plecat să se culce, subînțelegând prin aceasta: „Altfel…“

— Da, s-a culcat. După ce mi-a făcut urări de bine.

— Este urarea pe care o face el de obicei când spune cuiva noapte-bună.

— De astă dată, nereuşind, este doar o urare de noapte bună pentru

mine.

Clara respiră adânc:

— Mâine dimineață plecăm devreme.

— Știu. Am stabilit să ne întâlnim la Bregenz, în iunie.

— Atât de curând? Cu tata?

— De acolo o vom porni în Tirol, pe care-l vom înconjura pe la dreapta, spre sud.

— Spre Alpii italieni! Și v-ați înțeles să iau parte și eu la această expediție?

— Tatăl dumitale n-a spus nimic sigur.

— Dumneata ai vorbit deci despre mine?

— Am încercat să vorbesc despre dumneata. Cum știi, nu sunt din cale-afară de îndrăzneț.

Clara își plecă pleoapele peste ochii-i frumoși, ca să nu-și trădeze duioșia privirii.

— Tata trebuie să fie sigur că-l voi însoți.

— Te lasă pe dumneata să hotărăști.

— Bine, atunci, de o mie de ori da; din toată inima.

— Îți dai seama ce spui?

— Domnule Whitford închid ochii și spun da.

— Fii atentă. Te previn pentru prima dată. Dacă închizi ochii…

— Desigur! Clara se depărtă de el; va trebui ca munții cei înalți să se bucure de admirația cu care ii voi privi de la poalele lor.

— Pentru început este destul de bine.

— Munții mă încurajează.

— Unii dintre ei. Vernon respira puternic.

— Când cineva se află la picioarele dumitale, dumneata te simți ca un munte înalt? întrebă Clara.

— Cu inima cât un purece, chiar dacă par satisfăcut.

— Piscul unui munte ca dumneata e prea sus: devii inaccesibil!

— Te previn pentru a doua oară. Ai putea fi prinsă și ridicată în sus.

— Cineva se va apleca, deci, până la mine.

— Ca să te așeze ca pe un steag pe vârful cucerit?

— Văd că ai vorbit într-adevăr cu tata, domnule Whitford.

Vernon schimbă tonul.

— Vrei să-ți reproduc cuvintele lui?

— Cunosc atât de bine felul lui de-a vorbi.

— A spus…

— Dar dumneata ai acționat potrivit cu aceste cuvinte.

— Numai în parte. A spus…

— Nu-mi vei spune nimic nou.

— A spus…

— Vernon! Nu, o! nu în casa asta.

Rugămintea Clarei și felul cum îl strigase pe nume arătau sfârșitul drumului pe care pornise, drum descoperit de ea prin intuiție, știind că va fi învinsă în cele din urmă.

Trezi în el aceeași rezervă de a spune cuvântul cel sacru: Nu aici trebuia, ci undeva, în umbra munților.

Dar Vernon se simțea sigur de ea. Și mâinile lor se puteau întâlni. Același gând le conduse și mâinile, sau poate fără nici un gând se purtară inocent.

Clara simți că spiritul doctorului Middleton trecuse asupra lui Vernon, care fu astfel răsplătit că vorbise atât de deschis. În timp ce stăteau aplecați asupra cărților, Vernon închisese brusc un volum și povestise ce se șoptea prin casă. Reverendul doctor îl întrerupsese la mijlocul povestirii:

— Acest om are vreun dram de sentiment religios? Vernon îi spuse că vărul lui avea aceleași sentimente nobile pe care le au majoritatea oamenilor.

— Este punctul pe i, este ceea ce completează firea oricărui om care se supune legilor obișnuite ale civilizației, spuse doctorul Middleton, uitându-se la ceas și observând că e prea târziu pentru a părăsi casa înainte de a doua zi dimineață. Urma să se producă destăinuirea cea îndrăzneață. Vernon își continuă povestirea expunând planul generos al lui Willoughby, când doctorul Middleton izbucni ca scuturat de o descărcare electrică: El este acela pe care aș fi dorit să-l ia fiica mea, cel mai mult, dintre toți bărbații! — și Willoughby crescu în stima reverendului doctor; îl lăudă pe acest gentleman cu o judecată subtilă, care era în stare să înțeleagă capriciile unei tinere zănatice, cu toate că soarta îl ferise de învățăturile ce ți le dă nuiaua în școală. Tatăl dovedi că o consideră ușuratică pe fiica sa și prin faptul că îl rugă pe Vernon să o caute și să invoce autoritatea părintească ca să pună capăt imediat tuturor capriciilor și să asigure o pace durabilă începând chiar de a doua zi dimineața. Vernon ezită. Doctorul Middleton mai spuse că nu era sigur dacă nu cumva chiar el, Vernon, fusese autorul tuturor neînțelegerilor. Atunci, ca să-și dovedească onestitatea, Vernon expuse propria sa poveste.

— Du-te la ea, spuse doctorul Middleton. Vernon îi propuse să se

întâlnească în Elveția, lucru cu care reverendul doctor fu de acord, adăugând: Du-te la ea; și cum reverendul doctor părea complet străin de situația reală. Vernon renunță la delicatețea ce-l caracteriza și, luându-și inima în dinți, îi ascultă sfatul. Se gândea la consimțământul Clarei de a-l întâlni în parc, atunci când aflase planul lui Willoughby, și-și amintea atitudinea ei gravă și drăgălașă în timpul plimbărilor. Spiritul tatălui trecuse asupra lui: astfel că, acum, neavând nimic altceva decât încrederea în soarta lui fericită (și înțelegem cât de neconvingătoare poate fi această încredere, chiar atunci când credem că suntem mai fericiți, atât timp cât mintea n-a înhățat-o și n-a fixat-o), simțea mâna Clarei în mâna lui. Și era greu pentru el, pentru amândoi, dar mai greu pentru el ca bărbat, să împiedice acel cuvânt unic să zboare spre înălțimi, când colivia era deschisă și natura îi chema; dar Vernon știa să rămână stăpân pe el și Clara îl iubi pentru acest lucru și mai mult.

Când intră în cameră, Laetiția fu martorul mâinilor lor, strâns unite.

Ei îi promiseră să vină s-o vadă a doua zi de dimineață; și nici unul dintre ei nu-și închipui că Laetiția va petrece plângând, o noapte zbuciumată.

S-a tot gândit la sentimentele pe care Clara le avea acum cu privire la generozitatea lui Willoughby.

CAPITOLUL XLIX
Laetiţia şi sir Willoughby

Nu vrem să ațâțăm bandele de spiriduși, atât de încântați de fragilitatea bietei noastre ființe umane. Ei își au bine stabilite și punctul de observație și activitatea; atât timp cât vom continua să rămânem așa cum suntem acum, ei vor sta veșnic la pândă, rupând veșmintele ce ne acoperă goliciunea și smulgând mereu câte-o fâșie, ca și cum ne-ar prepara pentru vreuna din oribilele nopți ale Walpurgiei; cei care aud hohotele lor sardonice nu mai pot râde niciodată, până la sfârșitul vieții. E adevărat că în aceste momente de sărbătoare, desfășurate sub razele de lumină ale lui Hecate [117], spiriduşii nu mai pot fi guvernați de Muza Comică, dar nici aceasta nu dorește să flateze, prin simpla ei prezență, dansurile lor orgiace și blasfematorii; ca să le descriem, ar trebui să întrecem ceea ce se petrece pe Brocken [118] și chiar Graymalkin și Paddock ni s-ar părea prea familiari.

E suficient să spunem că, de la miezul nopții până în zorii cenușii ai zilei, din oră în oră, sir Willoughby o rugă fără întrerupere pe Laetiția să-l ia de soț, cu atâta intensitate, încât implorările lui căpătară aspectul unei pasiuni vechi de când lumea, și exaltarea, tonul violent al obsesiei. Din când în când, cererea îi era sprijinită de domnișoarele Eleanor și Isabel, ca și de domnul Dale, mereu trezit din somn de izbucnirile vehemente ale lui Willoughby, prin care acesta încerca să înmoaie refuzul de piatră al Laetiției. Willoughby pleca, se întorcea din nou; în tot acest timp, spiriduşii îl înconjurau, i se agățau de brațe, i se cățărau pe umeri, conducându-i și inspirându-i cu promptitudine patosul violent, o elocință la care doar morții ar fi rezistat, și într-adevăr moartă părea Laetiția, urmărindu-l, toropită și absentă. El îi auzea, le vorbea, îi flata sau se scutura de ei, zvârlindu-i cât colo sau fugind departe, dar se recunoștea repede învins și, din nou, bandele de spiriduși tăbărau ca un roi asupra lui, cocoțându-i-se pe umeri. Există oameni astfel torturați. Când oamenii, obsedați de un anumit lucru, vor să-l posede cu orice preț, aduc pe lume noi bande de spiriduși. Acești oameni sunt curând considerați niște excentrici; așa este numit modul lor de a conversa cu invizibilul, ca și distracția lor surprinzătoare. În noaptea aceea, Willoughby simți prezența spiriduşilor și își spuse după un inutil elan spre singurătate: „Mi se pare că m-au prins în gheare.“ Faptul că nu era încă pe deplin convins, ci bănuia doar, sau încerca să prindă în cuvinte

dureroasa lui transformare într-o biată creatură disperată şi imploratoare, lipsită de orice asemănare cu vechea-i personalitate, acest fapt se datora fără îndoială eforturilor hoardei demoniace, care-i mânase luciditatea.

Spiriduşii îi sfârtecau parcă creierii; în timp ce ardoarea lui nebună îi inspira cuvintele şi gesturile cele mai extravagante faţă de Laetiţia, Willoughby auzea strigăte ce le chemau pe lady Busshe şi pe doamna Mountstuart Jenkinson; acestea, îngheţându-i sângele în vine, cauzau direct încercări şi mai violente, ţâşnind dintr-o hotărâre şi mai sălbatică de a înfrânge, înainte de lumina zorilor, femeia pe care, aproape că se temea s-o vadă în lumina zorilor, deşi, acum, se convinsese singur, cu pasiune, de dragostea ce i-o purta. Simţea, cu siguranţă, că n-ar putea înfrunta răsăritul soarelui, fără ea. Laetiţia era Dimineaţa. În delirul lui, o considera soţia lui predestinată. Strigătul „Iubita mea!“ se adresa Laetiţiei ca şi solitudinii. Gentlemanul îndrăgostit renunţa la toate normele unei purtări ideale, care ar fi vrut să devină un model pentru clasa şi ţara sa. Nu mai era stăpân pe gesturile lui. Se umili până într-atâta, încât îngenunche în faţa ei, şi încă fără nici un pic de graţie. Ba chiar, în cronica bandelor invizibile care-l înconjurau sta scris că, într-o criză de implorare, după ce strigase de două ori la rând „Laetiţia“, ar fi izbucnit în plâns.

Dar să nu cercetăm mai departe. Nu fără un motiv puternic, într-adevăr, slujitorii Muzei, în această ţară de convenienţe sociale, evită să descrie scene de violenţă şi dezordine, care jignesc demnitatea conducătorilor noblеţei noastre şi ameninţă să provoace oamenilor tot felul de confuzii. Inteligenţi sunt cei care conduc omul pe poteci bătătorite şi încăpătoare, evocând aspectele familiare şi cumineţi ale vieţii. Nu este important în primul rând ce fac oamenii — şi mai ales îndrăgostiţi! — ci ceea ce este util să ni se ofere ca exemplu.

Noaptea continua să se scurgă. Laetiţia obosise, dar nu era încă înfrântă. Fusese obligată să mărturisească — de câte ori nici ea nu-şi mai aducea aminte — „Nu te iubesc, nu-ţi pot oferi nici o fărâmă de dragoste“. Când trebui să privească din nou lumina zilei, după o asemenea noapte, aproape că nu mai ştia ce e cu ea.

Când păsările începură să ciripească, tatăl ei reluă lupta. Domnul Dale produse pentru prima dată o puternică impresie asupra ei. Îi aminti condiţiile lor de viaţă, posibilitatea ca el să dispară şi să o lase în mizerie, singură şi cu sănătatea şubredă, îi atrase atenţia că şi-ar primejdui serios sănătatea dacă ar vrea să trăiască din scris, şi-i arătă cât de uşurat s-ar simţi el, dacă ea ar ceda rugăminţilor tuturor. Domnul Dale nu o mai rugă ci

apelă la bunul ei simţ.

Apoi exclamă brusc, dintr-o răsuflare:

— Ai milă, fata mea!

Această demonstraţie practică şi rugămintea care o încheia, cam incongruă, se potriviră însă mai mult cu dezordinea ei lăuntrică, cu destrămarea sentimentelor ca şi cu bunăvoinţa ei înnăscută. Aşa că-şi spuse, suspinând:

„Din fericire totul s-a terminat.“

Tatăl ei era prea slăbit ca să se poată ridica în picioare. Căzu imediat într-un somn adânc. Laetiţia era obligată să mai rămână câteva ore la castel. Se plimbă prin apartamentul ei, înşiruindu-şi paşii de la uşă la fereastră şi invers, şi amintindu-şi cuvintele Clarei: „Parcă a trecut un secol.“ Nu dorise acest deznodământ, dar o lumină izbucnise brusc ca să-i arate ceea ce credea că nici într-o sută de ani n-ar mai putea vedea: peste noapte, ceea ce i se părea imposibil, devenise posibil; nu dezirabil, dar posibil, căpătând chipul posibilului. Din fericire, rezistase cu prea multă fermitate pentru a mai putea fi atât de stăruitor solicitată.

Odată întrezărit, acest chip al posibilului, îi tentă mintea să-şi reconsidere principiile. Bogăţia ne îngăduie să facem bine altor oameni, ne îngăduie să contemplăm lumea şi priveliştile ei minunate. Laetiţia fusese multă vreme însetată de dorinţa de a avea la dispoziţie propria ei pungă cu bani şi dorea de mult să-şi fixeze nişte aripi la umeri, pentru a zbura pe deasupra unor ţări care se înfăţişau imaginaţiei ei flămânde ca nişte ţinuturi de basm fabuloase.

Şi apoi, dacă i se risipiseră sentimentele pentru acest gentleman, se risipiseră şi iluziile; o percepţie şi o înţelegere judicioasă nu transformă femeia într-o soţie mai puţin potrivită. Aceasta era soţia de care el avea nevoie şi, fără îndoială, îi va putea conduce în voie. O soţie prea sentimentală nu i-ar fi fost de nici un folos, pe când o femeie care se căsătorea numai din raţiune era exact ce-i trebuia; avea mare nevoie să-l conducă cineva. Din fericire, ea îi vorbise atâta de sănătatea el şubredă şi de imposibilitatea de a-l mai iubi, încât nu mai era de prevăzut un nou atac.

Îşi făcu de lucru prin cameră, pregătindu-se de plecare, pentru a nu mai pierde nici un minut, după ce tatăl ei se va îmbrăca şi va lua micul-dejun.

Clara o vizită cea dintâi, destul de matinală; fiecare dintre ele o întrebă pe cealaltă dacă dormise noaptea şi fiecare citi răspunsul pe chipul celeilalte. Ochii Laetiţiei aveau cearcăne adânci. Se oglindi în privirea Clarei şi spuse:

— Curios lucru să fii o noapte întreagă bombardată cu rugăminți pentru a-ți da consimțământul! Știu că aceste două frunze veștede care mi s-au imprimat pe obraji amintesc veghea mea de azi-noapte. Dar tu, Clara, ai dormit bine?

— Am dormit bine și totuși aș putea spune, Laetiția, că nici n-am închis ochii. Am fost mereu lângă tine, draga mea, pe jumătate în vis, pe jumătate în gând, dorind mereu să te arăți înțelegătoare înainte ca eu să plec de aici.

— Înțelegătoare, acesta este cuvântul care mi se potrivește cel mai bine.

Laetiția evocă, în linii mari, cum decursese noaptea. Clara îi spuse, cu o sinceritate evidentă, care atesta recunoștința purtată lui Willoughby:

— Și cum ai putut să rezişti cu toate că te ruga atât de arzător?

Laetiția contemplă firea umană, fără amărăciune; și apoi replică:

— Sper, Clara, că nu vei începe viața cu un stoc prea mare de sentimente, pentru că nimic altceva nu te poate face să devii apoi un om dur, prozaic, frivol și interesat.

Vernon fu următorul vizitator, cerând noutăți, tare îngrijorat de starea în care se afla domnul Dale. Laetiția intră în camera tatălui ei pentru a veni cu vești proaspete. Când se întoarse înapoi, îi găsi pe amândoi foarte întristați, încât ea îndrăzni să-i întrebe cauza, alarmată, la rândul ei, de soarta lor.

— Iată ce s-a întâmplat, spuse Vernon. Willoughby îl sâcâie mereu pe Crossjay pentru a-i smulge afecțiunea. Poate c-a fost scuzabil, bietul om, în noaptea asta. În orice caz s-a dus în camera băiatului, acum, de dimineață, l-a trezit din somn și a început să-i vorbească, până ce Crossjay izbucni în plâns și, ba cu una, ba cu alta, i se destupă gâtlejul, cum spune el, și dădu afară tot ce știa și tot ce făcuse. Nu mai e nevoie să-ți spun care au fost consecințele. Și-a distrus orice șansă, pe vecie, încât va trebui să-l iau cu mine.

Vernon îi aruncă o privire Clarei.

— Trebuie să-l iei, într-adevăr, răspunse ea. Este tot atât ele mult copilul dumitale, ca și al meu. Dar nu există nici o șansă să fie iertat?

— Așa se pare.

— Laetiția!

— Ce-aș putea face eu?

— O, ce n-ai putea face?

— *Nu* știu!

— Învață-l să ierte!

Chipul Laetiției se întunecă și Clara nu o mai mâhni prin alte insistențe.

Laetiția nu dorea să coboare, să ia dejunul împreună cu întreaga familie.

Clara era gata să rămână și ea sus, pentru a lua ceaiul împreună, dar, deși era din nou liberă, trebuia să coboare, înfăptuind un ultim gest de convenienţă. Promise să alerge înapoi îndată ce se termină breakfastul. De aceea, în mod firesc, Laetiția avu impresia că s-a și întors, când, jumătate de oră mai târziu, cineva bătu la uşă, exact în stilul Clarei; îi dădu voie să intre, strigând bucuroasă:

— Intră, dragă!

Și intră sir Willoughby.

Păşi repede şi-i cuprinse mâinile.

— Dragă! exclamă el. Nu mai poți retrage cuvântul. Mi-ai spus: dragă! Sunt şi trebuie să-ți fiu drag. Cuvânt ţâşnit, din întâmplare sau nu, dar, jur că acum, îl țin strâns în mână şi nu-l mai cedez nimănui. Fie că mă iubeşti, fie că nu, ia-mă în căsătorie şi dragostea mea o va reînvia pe a ta. Mi-ai arătat cât sunt de slab. Am nevoie să rămâi lângă mine. Ai mai multă putere decât am bănuit vreodată.

— În ce mă priveşte, te înşeli, sir Willoughby, spuse Laetiția cu voce înceată, istovită.

— Femeia care are tăria să reziste o noapte întreagă stăruinţelor de a-mi deveni soție are calitățile necesare pentru a intra în casa mea şi voi bate la uşa ei, luni întregi, cu aceeaşi tărie ca şi în noaptea asta, înainte de a renunța la ea. Dar ți-am spus azi-noapte că am nevoie de tine până în douăsprezece ore. Onoarea mea e în joc. La prânz vei fi a mea. Vei fi prezentată doamnei Mountstuart ca fiind femeia mea, stăpână pe viața şi casa mea. Şi la fel, întregii lumi! Nu te voi lăsa să pleci de aici.

— Vrei să mă ții aici cu sila, sir Willoughby?

— Da. Prin forță şi prin şiretenie. Nici un mijloc nu va fi de prisos.

Se zbuciuma cerând, exact ca în timpul nopții, să consimtă în sfârşit.

Văzându-l cu respirația tăiată, Laetiția îl întrebă:

— Sper că nu-mi ceri şi dragoste?

— Nu. Îți fac onoarea, şi mai mare, de a te cere pe tine însăți, cu sau fără dragoste. Oricum, dragostea mea va fi suficientă, indiferent că va fi răsplătită sau nu. Nu sunt obişnuit să fiu refuzat.

— Dar îți dai seama ce-mi ceri? Ți-aminteşti ce ți-am spus despre mine însămi? Sunt dură şi materialistă. Mi-am pierdut încrederea în tot ce ar putea fi romantismul vieții, îi văd pretutindeni numai scheletul hidos. Sănătatea mi-e şubredă. Doresc cu pasiune doar banii. M-aş mărita ca să fiu bogată. Nu aş mai fi în stare să te ador. Voi fi o povară, inertă şi rece, cu greu voi mai putea spune că trăiesc cu adevărat. Încearcă să-ți reprezinți o

asemenea soție, sir Willoughby.

— Tu vei fi aceea!

Laetiția încercă să-şi amintească cum ar fi sunat această frază în sufletul ei, cu mult timp înainte. Inima i se zbătu o clipă, apoi o deprimare adâncă o readuse la tăcere. Întreaga rezervă de muniții a Laetiției, contra argumentelor lui, fusese risipită în timpul nopții.

— Știi atât de puțin să ierți! spuse ea.

— Eu sunt acela?

— Nu mă cunoşti câtuşi de puțin.

— Dar tu eşti singura femeie din lume care mă cunoaşte pe mine, Laetiția.

— Și crezi că e atât de mult în avantajul tău?

Willoughby era gata să-i răspundă cu alte cuvinte, dar se stăpâni şi-i spuse doar atât:

— Cred că mă cunosc eu însumi. Fie cum vrei, numai acordă-mi mâna, hai, ai încredere în mine, condu-mă apoi cum vrei tu. Dacă am într-adevăr defecte, ajută-mă să le înving.

— Doar nu te aştepți să văd în ele calitățile unui om mediocru!

— Vei fi soția mea?

Laetiția țâșni brusc de lângă el, strigând:

— Soție și criticul tău! O, asta e cu neputință! Cheamă-ți doamnele. Vreau să mă audă şi ele.

— Sunt aici, la îndemână, spuse Willoughby, deschizând uşa.

Aşteptau într-o cameră de la etaj, pline de îngrijorare.

— Scumpe doamne, declară Laetiția, de îndată ce intrară. S-ar putea să vă spun un lucru foarte dureros şi-mi pare foarte rău, dar mai bine acum decât mai târziu, în caz că va trebui să locuim împreună. El este gata să primească o mâna care nu-i poate oferi o inimă, pentru că inima mea a murit. V-o spun încă o dată. Mă obișnuisem să cred că inima este zestrea cea mai de preț a femeii sale, pentru un soț. Văd acum că ea își poate da consimțământul şi el să-l accepte, fără ca nici un dram de inimă să intre în discuție. Dar este drept ca dumneavoastră să știți cine sunt eu, cea care-şi dă consimțământul. Eram odată o fetișcană romantică şi nesăbuită. Acum sunt o femeie bolnavă, toate iluziile mi s-au spulberat. Atâtea privațiuni au făcut din mine, ceea ce o avere excesivă face de obicei, din alții, un perfect Egoist. Nu vreau să vă înșel buna-credință. Aceasta este firea mea adevărată. Lumina în care îl vedeam, pe când eram foarte tânără, s-a schimbat cu desăvârșire, dar chiar şi această schimbare mi-este indiferentă.

Tot ce pot face este să încerc să-l respect; să-l venerez, nu.

— Scumpa noastră! protestară amabil cele două domnișoare. Willoughby făcu un pas înspre ele.

— Dacă va trebui să locuim împreună, și eu aș fi fericită să locuiesc împreună cu dumneavoastră, continuă Laetiția adresându-li-se mereu numai lor, trebuie să știți care este firea mea. Și dacă, așa cum îmi închipui, îl veneați încă, orbește, nu prea înțeleg cum vom putea face casă bună. Și nici nu veți părăsi vreodată această casă, pentru a-mi lăsa mie locul. Privirea mea este sinceră și pătrunzătoare, văd multe defecte, acum.

— Nu avem noi oare, cu toții, defecte, scumpă copilă?

— Nu defecte ca ale lui, cu toate că s-ar putea mult pleda în favoarea unui gentleman crescut într-o atmosferă de pură idolatrie. Dar el trebuie să știe că aceste defecte sunt vizibile, mai ales aceleia căreia îi cere să-i devină soție, pentru ca nici o neînțelegere să nu fie posibilă și el să-și poată întreba încă o dată conștiința, cât mai este încă timp, idolul lui este el însuși.

— Cine, Willoughby?

— Este vindicativ.

— Willoughby al nostru?

— Nu aceasta este părerea dumneavoastră, doamnelor, dar este, cu tărie, părerea mea. Timpul mi-a dat dreptate. Astfel încât, dacă o prăpastie atât de largă se cască între noi, cum vom putea locui împreună? E imposibil!

Ele se uitară la Willoughby, care răspunse printr-un semn imperios.

— N-am susținut niciodată că nepotul nostru n-are nici un fel de defect. Când este jignit… Presupunând că pretinde să fie primul dintre toți, nu este oare acesta dreptul lui legitim, justificat de o mare generozitate? Reflectează, scumpă Laetiția. Noi îți suntem și ție prietene.

Ea nu mai putea chinui, mai departe, bunele doamne.

— Ați fost întotdeauna prietenele mele.

— Ai și alte plângeri împotriva lui?

Laetiția spuse, cu mai puțină duritate:

— Nu știe să ierte.

— Dă un exemplu, Laetiția.

— L-a zvârlit afară din casă pe Crossjay, interzicând bietului băiat să mai calce vreodată pe aici.

— Crossjay, spuse Willoughby, este vinovat de o trădare infamă.

— …Ce a devenit cauza pentru care mă persecuți atâta, cerându-mi să-ți devin soție.

Un strigăt unanim:

— Te persecută!

— Nu va ieși niciodată ceva bun dintr-un băiat care se poartă atât de mârșav, spuse Willoughby, cu pete roșii în obraz, acolo unde îl izbise biciul Laetiției.

— Nu mai spune! replică ea. A vorbit fără să-l îndemne nimeni, presimțind probabil, pedeapsa ce-l aștepta. Ar fi trebuit de mult să studieze cu un om de meserie. A fost însă ținut aici într-o relativă lenevie, pentru a fi răsfățat și apoi zvârlit pe drumuri. Nimeni altcineva decât Vernon Whitford, acest biet gentleman condamnat să lupte cu pana, pentru a-și câștiga o pâine — și eu știu ceva din această luptă, prea mult, chiar — nimeni altcineva în afara domnului Whitford, nu i-a fost prieten adevărat.

— Îl iert pe Crossjay, declară Willoughby.

— Promiți solemn?

— Va fi trimis de îndată la un meditator.

— Dar casa mea trebuie să fie și casa lui Crossjay.

— Ești stăpână în casa mea, Laetiția.

Ea ezită. Genele i se umeziră.

— Poți fi și generos.

— Chiar este, scumpă copilă, strigară doamnele. Chiar este. Iartă-i defectele cum facem și noi, în numele acestei generozități.

— Mai este și nenorocitul acela de Flitch.

— Imbecilul a cutreierat ani de zile districtul, făcându-mi un portret dintre cele mai urâte, spuse Willoughby.

— Ar fi generos din partea ta să-i mai oferi o șansă. Are mulți copii.

— Nouă. Dar eu sunt răspunzător?

— E vorba de generozitate.

— Poruncește atunci. Și Willoughby își deschise larg brațele.

— Acum ești desigur satisfăcută, Laetiția! spuseră doamnele.

— Dar el?

Willoughby zări trăsura doamnei Mountstuart înaintând pe alee.

— Cu totul satisfăcut. Și-i oferi Laetiției mâna.

Laetiția își ridică mâna, dar și-o degajă repede, înainte de a fi sfârşit de vorbit, și o lăsă să-i cadă.

— Doamnelor, sunteți martore că nu există nici o rezervă din partea mea și nu mă ascund cu nimic. Deie Domnul ca privirea mea să fie mai blândă în viitor decât acuma. N-am vrut să vă schimb părerea despre el, ci numai să vedeți care este părerea mea. În rest, jur să-i fiu o bună soție. Tot ce a mai rămas bun în mine, îi va sta la dispoziție. Acum sunt foarte

obosită. Simt că ori cedez în fața lui, ori totul se va sfărâma în mine. Dorința lui e să mă supun, și mă supun.

— Iar eu salut în tine pe soția mea, spuse Willoughby, apucând-o strâns de mână și bucurându-se, în acest timp, de o putea avea, în sfârşit.

Graba indecentă a doamnei Mountstuart de a ajunge la castel, înainte de plecarea doctorului Middleton și a fiicei sale, îl mâhni, făcîndu-l să și-o reprezinte pe Laetiția alături de Clara; în dimineața aceasta, contrastul fizic dintre ele era extrem de puternic!

Dar cel puțin, femeia inteligentă îi aparținea. Îi aparținea, într-adevăr, și avea curând să afle ce înseamnă acest lucru la femeia care ne-a devenit soție.

CAPITOLUL L
Și acum, cortina se lasă

— Eu cer în primul rând bun simț, în modul de-a se trata căsătoriile, atât de către bărbați cât și de către femei; astfel, multe tragedii ar fi evitate.

Cu aceste cuvinte răspunse doctorul Middleton scurtelor explicații date de Willoughby.

Nu spuse însă că dovedise și el bun simț, cu toată autoritatea lui paternă, atunci când tragedia amenința să izbucnească iminent, ori cel puțin exista primejdia ca situația, inițial comică, să se degradeze rapid, alunecând în tragedie. Nu era dispus să considere părinții tinerilor care vor să se căsătorească drept niște *dramatis personae* [119]. Nu menționă nici că regretele sale se colorau cu simpatie, când contempla sănătatea domnului Dale, pentru care — bietul gentleman! — a-i oferi o sticlă cu vinul de Porto de la Patterne însemna o farsă cam sinistră. Reverendul doctor pășea încoace și-ncolo, îngrijorat în legătură cu plecarea și părea să-l agreeze dintre toți cei de față cel mai mult pe colonelul De Craye. Acesta îi făcea o curte asiduă, îi spunea anecdote, respectuos însă, vivace și fermecător, era exact omul indicat pentru doctor să-i țină companie, în agitația premergătoare unei călătorii.

— Ai fi un minunat tovarăș de drum, sir, remarcă el, plângându-se că era condamnat să o conducă, în tot cursul verii, pe fiică-sa prin Alpi și pe malurile lacurilor alpine.

Curios lucru, și colonelul se hotărâse să plece în Alpi, în cursul verii.

De-acolo, doctorul Middleton urma să fie târât prin regiunile populate ale Italiei de Nord, în plină caniculă.

Și acest lucru fusese prevăzut pe ruta însemnată de colonelul De Craye pe hartă.

— Vom pleca în iunie, după câte mi s-a spus, anunță doctorul Middleton.

Printr-un adevărat miracol, tot pentru luna iunie se pregătise și colonelul.

— Sper c-o să ne întâlnim atunci, sir, spuse el.

— Am să înscriu cu plăcere întâlnirea, sir, pe agenda bucuriilor mele, răspunse reverendul doctor, pentru că, pe bună dreptate, este probabil că voi petrece multă vreme singur.

— Paris, Strasbourg, Bâle? se interesă colonelul.

— Lacul Constanța, se pare.

Colonelul De Craye pândea cu nerăbdare ocazia de a schimba câteva cuvinte cu cel de-al treilea și cel mai seducător participant la glorioasa expediție care se anunța.

Willoughby îl întâlni și auzindu-l că o caută pe domnișoara Middleton pentru a-și lua rămas bun de la ea, îi răsplăti sinceritatea, oferindu-i ocazia de a o vedea. Îl conduse așadar pe prietenul său Horace în Camera Albastră, unde Laetiția și Clara stăteau îmbrățișate, lăsând să curgă un adevărat torent de vorbe și, sub o scuză oarecare, o luă cu sine pe Laetiția. Câteva minute mai târziu, doamna Mountstuart îl chemă cu voce tare pe colonel, vrând să-l ia cu trăsura.

Willoughby, dublându-și eforturile, neobosit, de-a face fiecăruia, la rând, câte un serviciu, o introduse și pe ea în Camera Albastră. O auzi spunând, încă din pragul ușii:

— Cu mutra asta vrei să vii la mine, ca să petrecem împreună ziua?

Clara îi ieși în întâmpinare și o reținu.

De Craye ieși din cameră.

— Ce spui? îl întrebă Willoughby.

— Mă gândesc, răspunse colonelul, c-ar fi mai bine să-mi îngrijesc inima, ca și tine, și să încep să mă gândesc la alții.

— În sfârșit!

— Ei da, iar tu, Willoughby, ești un prieten adevărat, un adevărat prieten. Și pe deasupra, un văr minunat!

— Aha! Clara ți-a destăinuit?…

— Itinerariul unui voiaj pe care dorește să-l întreprindă.

— Vrei să-i întâlnești pe drum?

— De ce nu, ar fi delicios, Willoughby, numai că, din întâmplare mi-a rămas o rezervă de praf de pușcă de care aș vrea să scap, încât mi-a venit ideea să merg la malul mării, să pun pușca la umăr și să împușc pescăruși; ar fi un mod benign de-a comite pariciduri, și matriciduri, și fratriciduri, deoarece aceștia alcătuiesc familia mea, pescărușii, din ei mă trag eu de fapt! Îmi mai rămâne să susțin o conversație însuflețită cu doamna Mountstuart, cam douăsprezece ore aproximativ, calculând că ea se culcă pe la miezul nopții; n-aș paria însă, deoarece energia doamnelor de această vârstă este inepuizabilă!

Willoughby îl disprețui în sinea sa pe omul care nu putea ascunde că primise o grea lovitură, chiar dacă glumea pe socoteala sa, cu dezinvoltură.

— Pescăruși! murmură el.

— O pasăre uşor de prins, dar e preferabil să o împăiezi decât să o mănânci, spuse De Craye. Are să-ţi lipsească vărul tău.

— Am la dispoziţie o altă persoană, replică Willoughby, pe care o cred cu totul aptă să-l înlocuiască.

O anumită agitaţie se produse în hol, când întregul castel se adună pentru a asista la plecarea doctorului Middleton şi a fiicei sale. Vernon plecase mai înainte cu doctorul Corney, care recomandase odihnă domnului Dale şi promise să-l caute pe Crossjay pe drum.

— Cred că-l vei găsi la gară, îi spuse Clarei Laetiţia; dacă e aşa, spune-i să vină repede, drept acasă.

Ca răspuns, Clara îi strânse mâna cu afecţiune, apoi i-o întinse lui Willoughby, care se înclină cu o desăvârşită curtenie şi-i spuse adio.

Astfel, nodul gordian a fost tăiat. Următoarea trăsură care pleca a fost cea a doamnei Mountstuart, unde se afla nobila doamnă şi colonelul De Craye.

— Am să te rog totuşi să renunţi la mutra asta îngrozitoare, îi spuse ea. A trebuit să disimulez, ceea ce-mi face oroare, a trebuit să îndur destule şi acum am nevoie să mă amuz; altfel, am să fug de lângă dumneata şi am să-l angajez pe compatriotul dumitale, ăl mic de statură; în el pot avea încredere, meseria lui este de a restaura oamenii. Cine poate sonda sufletul unei tinere fete? Din nou trebuie să-i dau dreptate doamnei Busshe! Eu sunt cea care s-a înşelat. Ea are stofă de mare jucător! Niciodată n-aş fi îndrăznit să ghicesc aşa ceva. Colonele De Craye, faţa dumitale se alungeşte anormal de mult, cred că ţi-o deformezi cu bună-ştiinţă.

— Doamnă, replică De Craye, armata noastră se laudă că ignoră întotdeauna propriile ei înfrângeri, şi acest lucru dovedeşte ce viteji soldaţi avem. Dar pe alte câmpuri de bătălie, englezul trebuie să se recunoască învins, fie râzând, fie plângând, şi nu sunt sigur că un ţipăt scurt nu i-ar face onoare.

— Sunt sigură că în tot acest timp ea l-a iubit pe Vernon Whitford, colonele!

— O, exclamă el, înghiţind cu greu. Mi-am dat seama că nu acest gentleman mă interesa cel mai mult. Iată de ce, doamnei nu i-a fost prea greu să jure prietenului Willoughby că nu s-ar mărita cu nimeni altcineva.

— Sufletul tinerelor fete este insondabil! Iar lady Busshe — şi sunt sigură că nu intuiţia o conduce — a lansat la întâmplare o interpretare, iar acum jubilează. Nu vom şti niciodată cum s-a ajuns la acest sfârşit. Şi trebuie să mărturisesc că toate şansele erau în favoarea mea, da, da, în

favoarea mea.

— Aţi făcut cumva vreo aluzie, doamnă, din întâmplare, faţă de Willoughby, la slăbiciunea ei pentru Vernon Whitford?

— Nu, răspunse doamna Mountstuart, nu-mi place să fac rău. Interesele districtului cer să întreţinem adoraţia de sine a lui Willoughby, altfel castelul Patterne va fi în viitor tot atât de mohorât pe cât era înainte ca noua lui stăpână să fie înscăunată. Când orgoliul lui nu este contrazis, Willoughby este un adevărat prinţ. Ştiu să citesc în sufletul bărbaţilor. Şi acum, colonele De Craye, fii mai vesel, te rog.

— Aş fi fost mai vesel, într-adevăr, cred, dacă i-aţi fi făcut o aluzie cât de uşoară lui Willoughby. Sunteţi o femeie mărinimoasă, doamnă, şi cine se răzbună pentru o lovitură primită în acest joc al dragostei dovedeşte că nu merită să câştige.

Doamna Mountstuart îl ameninţă cu umbrela:

— Interzic sentimentele, colonele De Craye. Ele sunt totdeauna însoţite de gemete.

— Permiteţi-mi, doamnă, să mă retrag cinci minute în mine însumi şi voi reveni cu totul apt pentru a vă sta la dispoziţie, răspunse el.

Mai înainte de scurgerea celor cinci minute, De Craye o fermeca din nou pe doamna Mountstuart, reuşind, în consecinţă, să readucă la lumină şi buna ei dispoziţie.

Astfel, cum se întâmplă de obicei, lumea aceea terifiantă pe care Willoughby o adora fără să-şi dea seama, se agită în jurul lui, comentând permutarea logodnicilor, până când pregătirile pentru festivităţile căsătoriei îl înălţară din nou în ochii districtului, redându-i ceva din splendida lui strălucire, avută în memorabila zi a aniversării majoratului.

În acelaşi timp, doi îndrăgostiţi se întâlneau, între Alpii elveţieni şi cei din Tyrol, în regiunea lacului Constanţa. Alături de cei doi, Muza comică este gravă şi afectuoasă ca o soră. Dar aruncând o privire celorlalţi actori din ultima ei trupă, ia o înfăţişare dispreţuitoare.

Sfârşit

[←1] Cf. Jack Lindsay, *G. Meredith*, London, The Bodley Head, 1956, p. 239.

[←2] Cf. şi comentariile lui Ramon Fernandez: „…personajele romanelor sale au o viaţă dublă, una reală şi alta posibilă, aceasta din urmă fiind sugerată de modul în care este judecată cealaltă. Judecarea faptului se însoţeşte cu o judecată de valoare, explicită sau nu, care urmează (în loc să preceadă, ca în romanul cu teză) intuirea dramatică a personajului“. Apud Ernest Baker. *The History of English Novel*, New York, Barnes & Noble, 1950, vol. VIII, p. 314.

[←3] Comentatorii lui Meredith, vorbind despre lirismul lui se referă de obicei la descrierile de natură, la imagine ori la ritmul frazelor.

[←4] Iată un pasaj semnificativ dintr-o scrisoare a lui Meredith: „încerc să reprezint umanitatea, nu acţiunile ei morbide. Sunt tentat de acestea, dar mă stăpânesc, pentru că n-ar fi nici un câştig, pentru nimeni, dacă le-aş evoca… Interesul meu merge către subiectele epice, nu către firele de păianjen din vreun colţ putred, deşi cunosc fascinaţia de a rupe aceste fire“. (Apud Jack Lindsay, *op. cit.*, p. 141).

[←5] The Ordeal of Richard Feverel, London, Constable & Co, 192G, p. 220.

[←6] Apud Ernest Baker, *The History of the English Novel*, vol. II, p. 332.

[←7] “Scopul meu a fost să scriu un roman al revoltei“, spune scriitorul. Apud Jack Lindsay, *op. cit.*, p. 177.

[←8] Walter Allen face o interesantă distincţie între analiza *sub specie generalis* a lui Willoughby, care ne amuză şi ne şochează, şi analiza poetică, a unui destin individual, al Clarei Middleton şi, de obicei, al personajelor feminine, care ne emoţionează. (*The English Novel*, London, Penguin Books, 1965, p. 241.)

[←9] Ernest Baker vorbeşte de “idealizarea realului“ (*op. cit.*, p. 306) sau de o “realitate artificială“ (idem, p. 370).

[←10] Apud Jack Lindsay, *George Meredith*, London, The Bodley Head, 1956, p.140.

[←11] Cf. Richard Church, *The Growth of the English Novel*, London, Methuen, 1957, p. 187.

[←12] *The Decay of Lying*. În: *The Best Known Works of Oscar Wilde*, New York, Blue Ribbon Books, 1927, p. G03.

[←13] Cf. Ernest Baker, *op. cit.*, p. 301.

[←14] Cf. Robert Morrs Lovett, Helen Sard Hughes, *The History of Novel in England*, New York, Houghton, 1932, p. 312.

[←15] Ernest Baker găsește opera lui Meredith ca o sinteză înglobând numeroase elemente din Fielding, Richardson, Jane Austen, Peacock etc. (*op. cit.*) p. 304.

[←16] Richard Church (*op. cit.*, p. 186) susține teza discutabilă a continuității lirismului lui Meredith în romanele Virginiei Woolf.

[←17] În mitologia romană zeul vinului.

[←18] În mitologia greacă zeița căsătoriei.

[←19] În mitologia greacă zeul infernului.

[←20] În mitologia greacă zeiță a mării.

[←21] Spiriduș, personaj din piesa *Furtuna* de Shakespeare.

[←22] Personaj din aceeași piesă.

[←23] Dinastie care a domnit în Anglia de la 1485 până la 1603.

[←24] Dinastie care a domnit în Anglia de la 1154 până la 1485.

[←25] În mitologia greacă zeița tinereții.

[←26] Regiune a Greciei antice, locuită de păstori, considerată de poeți țara inocenței și a fericirii.

[←27] Vechi familii nobile engleze, ai căror membri erau renumiți pentru eleganța și rafinamentul lor.

[←28] Erou grec, personaj semilegendar. Condus în labirintul din Creta de firul dat de Ariadna, se luptă cu Minotaurul, monstrul care se hrănea cu carne de om, și-l ucide.

[←29] Denumire a unul cult al zeului hindus Vișnu. (În sanscrită *Iagannãtha* — Domnul Lumii.)

[←30] Poreclă dată partizanilor lui Cromwell (1599—1658) în timpul războiului civil din Anglia. Aceştia purtau părul tuns scurt, contrastând astfel cu buclele regaliştilor.

[←31] Este vorba de Abraham Lincoln, a cărui origine era extrem de modestă.

[←32] Cu coada de la spate (lat.).

[←33] Nimfă sfătuitoare. Este denumită astfel o femeie ale cărei sfaturi sunt prețuite.

[←34] Bernardo Luini (zis şi Lupino) (1480-1533) — pictor italian.

[←35] Înapoi, satană (în lb. lat. în text).

[←36] Eroină englezoaică legendară, despre care se presupune că ar fi luat parte la asediul Ghentului în 1584, când oraşul era ocupat de spanioli.

[←37] *Snell Hannah* (1723—1792). Femeie-soldat engleză. A luat parte la asediul oraşului Pondicherry. Şi-a povestit aventurile în *Femeie-soldat, sau Surprinzătoarele Aventuri ale lui Hannah Snell.*

[←38] Regina Iceniei (estul Britaniei), care a condus o revoltă împotriva romanilor, dar a fost învinsă de Suetonius Paulinus în anul 61 e.n. După înfrângere Boadicea s-a sinucis.

[←39] Femeie frumoasă (lat.).

[←40] Nimfă a pădurilor; legenda spune că se năştea şi murea închisă într-un arbore.

[←41] Zână, pe care romanele cavalereşti o prezintă ca străbuna şi protectoarea casei de Lusignan, veche familie feudală.

[←42] În englezește *ox* înseamnă bou.

[←43] Scuzați expresia (în lb. franceză).

[←44] Parsii — sectă religioasă din India, care admitea două principii: Binele *(Ormuzd)* și Răul *(Ahriman)*.

[←45] Heinsius (sau Heinse) Daniel (1580—1655) – umanist și istoric olandez.

[←46] De ce este în stare o femeie (lat.).

[←47] Mereu același lucru (lat.).

[←48] Eu socotesc că medicul (lat.).

[←49] S-a făcut; e vesel, e doar o supărare a îndrăgostiților (lat.).

[←50] Schimbare bruscă de opinie, de conduită (în lb. franceză).

[←51] Vechea denumire a Irlandei.

[←52] Denumirea în latină a Irlandei.

[←53] Fiica lui Cicero; acesta îi cultivă cu multă grijă spiritul. A fost căsătorită de trei ori. Moartea ei, la 35 de ani, l-a îndurerat profund pe Cicero, care a scris cu ocazia acestui trist eveniment tratatul *Despre Consolare.*

[←54] Cele trei Idaeane sunt zeițele rivale Afrodita, Hera, și Palas-Atena. Sunt denumite astfel de la numele muntelui Ida, unde a avut loc judecata lui Paris.

[←55] Grecii… la nimic nu sunt zgârciți, în afară de laude (lat.).

[←56] Personaj în mitologia greacă.

[←57] Hippocrene (*Fântâna calului*). Își trage numele de la calul Pegas, care a facut-o să țâșnească în muntele Helicon, printr-o lovitura de picior. Se spune că la această fântână veneau poeții pentru a sorbi inspirație.

[←58] Femeia miroase bine atunci (lat.).

[←59] Cum se naște tainica floare într-o grădină îngrădită… tot astfel și fecioara (lat.).

[←60] Cântec de nuntă (lat.).

[←61] Pe zi (lat.).

[←62] Femeie neînchipuit de frumoasă pe care Coranul o promite musulmanilor credincioși în viața viitoare. Se spune despre o femeie foarte frumoasă.

[←63] Un ogor potrivit ca întindere (lat.).

[←64] Câtă virtute și ce scurtă e viața (lat.).

[←65] Soția lui Menelaus, regele Spartei, celebră pentru frumusețea ei. A fost răpită de Paris, ceea ce, spune legenda, a provocat războiul Troiei.

[←66] Amanta poetului latin Catullus, i-a inspirat versuri din cele mai pasionate.

[←67] Florentină iubită cu o dragoste ideală de Dante și cântată de el în *Vita nuova* și *Divina Comedie*.

[←68] Fierea umflă ficatul (lat.).

[←69] *Ke kristakodémon* - de trei ori spirit rău (în lb. greacă).

[←70] Hermann Johann Gottfried (1772-1848) filozof și elenist german. Lucrarea lui *Epitome metricae doctrinae* constituie o adevărată imitație a metricii grecești.

[←71] Adevărul se află în vin (lat.).

[←72] Zile festive (lat.).

[←73] Vers din *Child Harold* de lord Byron.

[←74] Orice este, oriunde este, orice face - strălucește! (lat.)

[←75] Nume care indică pe omul de rând, respectiv englez.

[←76] Nume care indică pe omul de rând, respectiv irlandez.

[←77] Pe neașteptate (lat.)

[←78] Aristotel era denumit și Stagiritul, după numele patriei sale, Stagira.

[←79] Pasăre rară (lat.)

[←80] De prisos (în lb. franceză).

[←81] Unul din cei trei judecători ai Infernului, fiul lui Zeus.

[←82] Unul din zeii mărilor în mitologia greacă.

[←83] După sărbătoare (lat.).

[←84] Iubita și sfătuitoarea lui Pericle (sec. V î.e.n.), celebră prin frumusețea și inteligența ei.

[←85] Mama fraților Gracchus, pe care, văduvă fiind, i-a crescut cu cea mai mare grijă. Reprezintă tipul ideal al mamei romane.

[←86] Te întorci întotdeauna (în lb. franceză).

[←87] Iacobiții - denumire dată în Anglia, după revoluția din 1688, partizanilor lui Iacob al II-lea și ai Stuarților.

[←88] Tot porțelan! (în lb. franceză).

[←89] Joc de cuvinte referitor la numele lui Willoughby Patterne. În englezește Willow Patterne înseamnă desen decorativ, albastru, în stil chinezesc executat pe porțelan alb. Lady Busshe face probabil o analogie între cadoul ei, un Willow Patterne, ce-i va fi trimis înapoi, și Willoughby Patterne care va fi părăsit.

[←90] Sacrificarea văduvelor pe rug, în India.

[←91] În întregime, în întregime (lat.)

[←92] Personaj din drama *Poveste de iarnă* de Shakespeare. Ca și Othello este chinuit de o gelozie absurdă, care-l împinge la fapte monstruoase.

[←93] *Wilhelm I* supranumit *Cuceritorul* (1027-1087), duce de Normandia, a cucerit în 1066 Anglia.

[←94] Unul din cei 12 profeți evrei. Biblia povestește că, îmbarcându-se spre o destinație opusă celei ce-i fusese indicată, l-a prins o furtună cumplită. Marinarii l-au aruncat în mare unde a fost înghițit de o balenă. A stat trei zile în stomacul

balenei, unde a compus o cantică, și apoi a fost aruncat, viu, pe țărm.

[←95] Personaj al unui vechi roman francez. Orson, fiul unui împărat, este dus de mic într-o pădure, unde crește ca un sălbatic. Când se face mare este prins de fratele său, dus la curte și îmblânzit.

[←96] Personaj din tragedia lui Nicholas Rowe *Frumosul penitent*, un libertin lipsit de inimă.

[←97] Dacă brațul puternic a slăbit (lat.).

[←98] În mai rău (lat.).

[←99] Interval de 5 ani (lat.).

[←100] Primăvara a și început să aducă adieri răcoroase (lat.).

[←101] Un alt eu (lat.).

[←102] În mitologia romană zeița vânătorii.

[←103] Personaj comic, reprezentat cu două cocoașe, una în spate și alta în față, cu un nas coroiat și roșu și cu un costum bogat și împopoțonat.

[←104] Strongbow Richard de clare, conte de Pembroke și Strigul - aventurier englez, mort în anul 1176.

[←105] Bligh William (1754-1817) - amiral englez; a descoperit câteva arhipeleaguri mici în Polinezia.

[←106] Pentru formă (lat.).

[←107] Personaj mitologic. A primit de la Apollo harul de a prezice viitorul, cu condiția să i se dăruiască. Dar ea derobându-se, zeul a hotărât ca nimeni să nu-i mai creadă prevestirile, lăsând-o astfel să apară drept nebună.

[←108] Păpușă de ceară (lat.).

[←109] Foarte bine (lat.).

[←110] La obiect (lat.).

[←111] A întărit credința (lat.).

[←112] Rege legendar al Mycenei și al Argosului, căpetenia grecilor care au asediat Troia. Pentru a liniști mânia zeiței Artemis și a face să se potolească vânturile potrivnice, o sacrifică pe fiica sa, Ifigenia, la Aulis.

[←113] Este vorba de marele poet al epocii victoriene *lord Alfred Tennyson*.

[←114] Cei ce au o digestie lentă și dicilă.

[←115] Personaj din romanul pastoral al lui Sir P. Sidney. Numele păstorului Strephon a fost adoptat ca nume convențional pentru îndrăgostiți în pastorale.

[←116] Ciclop fabulos, al cărui ochi a fost spart de Ullise.

[←117] În mitologia greacă divinitate lunară și infernală.

[←118] Munte în Germania unde, după tradiția populară, aveau loc sabaturile vrăjitoarelor în noaptea Walpurgiei.

[←119] Persoanje ale piesei (lat.).